SEXTI EMPIRICI OPERA

RECENSUIT

HERMANNUS MUTSCHMANN

VOLUMEN II

ADVERSUS DOGMATICOS

LIBROS QUINQUE

(ADV. MATHEM. VII–XI)

CONTINENS

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMXIV

Reprint der Originalausgabe von 1914

VLN 294/375/12/84 · LSV 0886
Printed in the German Democratic Republic
Gesamtherstellung: Grafische Werke Zwickau
Bestell-Nr. 666 181 6
06000

PRAEFATIO.

Quod alteri huic volumini libros quinque adversus dogmaticos invitis codicibus tribuimus, cum illos sex, qui contra mathematicos conscripti sunt, quamquam in libris manu scriptis nostros antecedunt, tertio volumini vindicaremus, secuti sumus Immanuelis Bekker egregium exemplum, qui vir doctus in praefatione editionis suae rectum horum librorum ordinem a se restitutum esse iure professus est. Licet enim sententiam suam rationibus fulcire neglexerit, tamen facile concedet, qui hos Sexti libros vel obiter inspexerit, consuetudinem, quae iam ab editione principe increbruit, omnibus his libris titulum 'adversus mathematicos' praefigendi iam ipsis codicum subscriptionibus ut falsam denotari. Neque enim dubium esse potest, quin duo Sexti opera, unum contra philosophiae doctores, alterum adversus liberalium artium magistros, his libris inclusa teneamus, quod ipse Sextus testatur, illud *τὴν σύμπασαν τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς διέξοδον* (p. 596, 4), hoc *τὴν πρὸς τὰ μαθήματα διέξοδον* (p. 761, 25) nuncupans. Deinde cum libri adversus dogmaticos non solum in iis, quibus *οἱ ἀπὸ τῶν μαθημάτων* impugnantur, compluries laudentur[1]), sed etiam — quod locis similibus, quibus utrumque opus abundat, inter sese comparatis statim tibi obveniet — tamquam doctrinae thesaurus et lautumiae magnum in modum, ne dicam impudenter, in usum vocentur, perspicuum est totam adversus philosophos *πραγματείαν* iampridem confectam esse, antequam scriptor ad mathemati-

1) Locos congessit L. Haas, Über die Schriften des Sextus Empiricus (Progr. Freisingiae 1883) p. 10 sqq.

corum refutationem se accingeret. Quomodo autem factum sit, ut genuinus librorum ordo in codicum nostrorum communi archetypo[1]) perturbaretur, nescimus, nisi sumamus eum qui libros adversus mathematicos primo loco posuit, de vulgaris institutionis cursu cogitavisse et philosophiae doctores demum post liberalium artium magistros impugnari voluisse.

De numero autem librorum Sextianorum adhuc sub iudice lis est. Quid ipse de hac re sentiam, copiosius exsecutus sum in prioris voluminis praefatione (p. XXIII sqq.), ad quae, ne longus sim, te nunc relego: haec enim hodie quoque teneo neque Augusti Nebei (Berl. philol. Wochenschr. 1912 col. 1448) aliorumque virorum doctorum scrupuli dubitationesque me moverunt, ut abscederem a sententia, quam, ut libere fateor, in tali rerum ἰσοσθενείᾳ pro certissima vendere minime audeam. Itaque in titulis singulorum librorum nihil mutavi veritus temere aliquid novare in rebus quasi saeculari consuetudine sacratis, cum terrerent vestigia novissimorum quorundam editorum, qui incerta incertis substituentes omnium, qui scriptores ab eis editos aut laudare aut inspicere coguntur, iustissimas exsecrationes in caput suum provocavere.

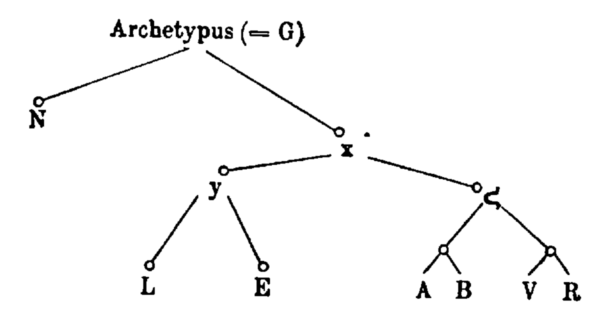
Titulos autem et argumenta, quae codices servaverunt, a Bekkero silentio suppressa denuo in textum reduxi, quamquam ea — aliter quam in Hypotyposibus — a scriptore aliena puto (cf. vol. I p. XII sq.); at tamen lectoribus talia subsidia haud ingrata fore arbitratus sum. In ceteris quoque, quae ad externam editionis speciem pertinent, eisdem atque in primo volumine rationibus usus sum, etsi servandis, quoad fieri poterat, Bekkerianae editionis versibus, non solum officinae egregiae sed mihi quoque Herculeus, ut ita dicam, labor subnatus est.

---

1) Nam ordinem nostrorum codicum, in quibus opus adv. mathematicos libros adv. dogmaticos antecedit, iam in archetypo servatum esse infra p. VIII sqq. demonstrabimus.

I. DE RECENSIONE LIBRORUM QUI SUNT ADVERSUS DOGMATICOS.

Iam nova nobis disputatio inchohanda est de Sexti codicibus, utpote quorum condicio et necessitudo statim post Hypotyposes, quae primum in corpore nostro locum obtinent, non leviter commutetur. Nam subito destituti sumus praeclaro Translationis latinae auxilio et codice Monacensi; sed alia haud spernenda recensionis fundamenta eorum in locum succrescunt, ita ut melius, quam editores qui ante nos fuerunt, scriptoris memoriam enucleare possimus. De quibus ut ipse iudices, ecce stemma codicum, qui libros adversus dogmaticos exhibent.

Codices LEAB in praefatione prioris voluminis descripsi; restat igitur, ut pauca dicam de codicum NVR externa specie et ambitu.

N = Laur. 85, 19 quem librum, olim f a me nuncupatum, nunc Arthurum Kochalsky 1) secutus malo 'ad Nebei huius codicis optimi investigatoris honorem siglo N ornare'. Est codex chartaceus, formae quartae (24 × 19 cm), omnia Sexti scripta, nec non διαλέξεις usque ad verbum ἐπειόν continens. Constat ex tribus partibus a diversis manibus exaratis, quarum media s. XIII vel XIV, prima et tertia s. XVI attribuendae sunt. Videtur autem media haec pars, quae iam olim exstiterat, prima et tertia parte suppleta esse. Prima pars, qua Hypotyposes continentur, e codice L, tertia, quae libri adv. ethicos finem (inde a

1) De Sexti Empirici adversus logicos libris quaestiones criticae Diss. Marp. 1911 p. 9¹.

p. 594, 31 Bekk.) et διαλέξεις praebet, e codice F[1]) descripta est, ita ut nihil novi afferant ad textum constituendum. De media autem parte mox amplius dicendum est.

V = Ven. Marc. 262[2]) (olim Ve a me nuncupatus) Sexti opera — ommissis Hypotyposibus — et διαλέξεις usque ad verbum ἐπειόν continet, fol. 408, membranaceus, formae octavae (21,5 × 14 cm), s. XV ex.

R = Regimontanus 16 b 12 (olim K a me nuncupatus), Veneti Marciani V ambitu specie fide plane gemellus, fol. 274 Sextum et διαλέξεις continens, membranaceus, formae octavae (21 × 16,5 cm), s. XV.

E Atque in primis quidem notandum est codicem E iam e librorum deteriorum grege, cui in Hypotyposibus adnumerari debet, plane secedere, quod non alia causa factum esse puto, nisi quod scriba, qui hunc librum exaravit, quibusdam de causis post Hypotyposes descriptas aliud exemplar adhibuit.

N Plura autem dicenda sunt de codicis N mira condicione atque de praestantia eius, qua ceteros longe superat. Quem librum, ut iam dictum est, primus e tenebris protraxit Augustus Nebe, vir doctissimus, qui eum diligenter excussit. Sed cum ipse officiis prohiberetur collationes suas publici iuris facere, schedas Carolo Kalbfleisch tradidit, hic autem Arthuro Kochalsky earum copiam fecit, quibus in dissertatione uteretur. Hanc dissertationem, quam propediem emissum iri iam anno MCMVI rumor ferebat[3]), diu frustra exspectavi, postremo autem, iam desperans me eam unquam visurum esse, anno MCMIX commentationem meam de Sexti codicibus Museo Rhenano tamquam editionis prolegomena inserui. Laurentianum autem obiter tan-

---

1) De hoc codice vide infra p. XI sq.

2) Hic liber hodie, ni fallor, in bibliotheca Marciana secundum novum ordinem numero 408, apud Zanettium autem (Catalogus Graec. mss. d. Marci Bibliothecae, Venetiis 1740 p. 129) numero 262 insignitur. Atque erat quidem olim, ut inscriptio eius docet, in libris βησσαρίωνος, τὸ γένος ἕλληνος, τὴν ἀξίαν καρδηνάλεως τοῦ τῶν τουσκλῶν (sic).

3) Vide H. Diels, Fragm. d. Vorsokratiker (ed. alt. Berolini 1907) p. 707 (ad p. 322, 10).

tum inspexeram, cum scirem Arthurum Kochalsky in hoc codice praecipue niti, quo factum est, ut de eo haud recte iudicarem. Quo de errore a Carolo Kalbfleisch monitus (cf. Mus. Rhen. 1909 p. 478) librum N annis IX et XI h. s. Florentiis denuo examinavi totumque excussi.

Hunc librum singularem accuratissime descripsit Arthurus Kochalsky (l. l. p. 10 sqq.), de quibus, ne longus sim, summatim rettulisse mihi satis erit. Iam vidisti ex his quae supra exposui, mediam tantum eius partem ad nos facere, ceteras plane neglegi posse. Haec enim pars vetustissima, quamquam a scriba haud indocto[1]) festinante calamo[2]) exarata est, tamen vel ideo magni aestimanda videtur, quod lacunas exemplaris valde mutilati, ex quo descripta est, accurate indicat, ita ut illius veram imaginem in ceteris quoque ab ea exprimi iam prius pro explorato habeas, quam statueris saepissime genuina scriptoris verba, quae in codice, ex quo ceteri libri fluxerunt (x), aut obscurata aut plane ommissa erant, ab hoc libro nobis suppeditari.[3]) Iam primae codicis N paginae deplorandam exemplaris sui condicionem ostendunt, utpote quibus libri adversus mathematicos primi initium tantum, atque ne id quidem integrum (usque ad p. 613, 14 Bekk.: καὶ) prae-

1) E. g. affero locos quosdam, quibus scriba leviscula quaedam menda ex ingenio sustulisse videtur: p. 207, 13. 221, 18/19. 227, 16/17. 245, 14 e. a. In talibus saepe cum libris deterioribus conspirat, cum LE his quoque in rebus archetypum fidelius secuti esse videantur; cf. p. 239, 7. 248, 26. 252, 19. 315, 31/32. Plura eiusmodi in unaquaque fere pagina ipse deprehendas.

2) Saepissime, ut exemplum afferam, in verborum collocatione suo Marte rem gessisse videtur, ita ut his quidem locis ceteros libros sequi maluerim; cf. p. 205, 22. 212, 1. 226, 13. 227, 18. 229, 16. 232, 16/17. 240, 24. Praeterea cf. p. 199, 6—7. 200, 7. 201, 11. 204, 1. 11. 205, 9. 213, 5. 213, 18. 214, 15. 217, 22. 221, 21/22. 227, 4. 232, 27. 242, 22. 28/29. 245, 20. 251, 25 361, 13.

3) Cf. e. g. p. 213, 11! 215, 22. 217, 24. 219, 11. 29. 221, 24! 224, 20. 225, 21. 230, 12. 231, 2. 236, 1. 239, 30. 244, 1. 246, 7. 253, 7. 27! 29. 255, 11. 256, 28. 265, 15. 284, 22! 299, 20! 319, 18/19! 464, 29! etc.

beatur.[1]) Quae lacunis anxie indicatis descripsit librarius fol. 106 v—114 v, tum post spatium quinque centesimarum talia exhibet:

<table>
<tr><td></td><td align="right">καὶ</td></tr>
<tr><td></td><td>τὸ δὲ ἀληθὲς τῷ πολίτῃ διὰ</td></tr>
<tr><td></td><td align="right">μει</td></tr>
<tr><td>τὸ τὴν</td><td>μαστικὴν. τὸ δὲ ἁπλοῦν δυνα</td></tr>
<tr><td>δὲ</td><td>ἀλλήλων κεχώρισται· ἐπεὶ τὸ μὲν</td></tr>
</table>

Deinde pergit textu continuo *ἀληθὲς οὐ πάντως ἐπιστήμης εἴχετο κτλ.* (p. 198, 26 Bekk.), i. e. subito ad librum primum adversus logicos transsiluit, nam quae ante haec exstant frustula sunt reliquiae verborum inde a p. 198, 23. E quibus perspici potest, quanta cum subtilitate N etiam externam exemplaris speciem reddiderit. Neque postea desiit lacunas, quas invenerat[2]), sive verba et litterae quaedam oblitteratae sive partes foliorum aut folia integra descissa erant, spatiis vacuis indicare, quorum multa ab eo, qui tertiam partem addidit, atque ea quoque ex codice F suppleta sunt. Talia tertiae manus additamenta siglo n indicavi.

Quae cum ita sint, id puto verisimillimum — ne dicam certum — esse, etiam in exemplari codicis nostri eundem librorum ordinem servatum esse, quem in ceteris libris invenimus (cf. p. III sq.). Quod exemplar ceteroquin tabe confectum et male habitum prae ceteris id gravissimum detrimentum tulerat, ut magna pars foliorum statim post initium evelleretur, aliove modo interiret, qua lacuna libri adv. mathematicos fere integri (inde a p. 613, 14) et initium libri primi adversus logicos (usque ad p. 198, 23) intercepta sunt. Ultima quoque folia deerant, cum textus a manu N exaratus in litteras *ἱππο*| (p. 594, 30) subito desinat[3]);

---

1) Cf. Kochalsky l. l. p. 12.

2) Cf. e. g. adnotationem criticam ad p. 211, 25 sq. 305, 7. 337, 7. 350, 21—25. 386, 10—21. 420, 9. 422, 29. Alia eiusmodi, quae non pertinent ad rem criticam, in apparatu non enotavi.

3) Iam paulo ante exstabat lacuna maioris ambitus (p. 587, 18—589, 4), quam ipsam quoque explevit manus tertia.

quae sequuntur a manu n in una pagina vacua relicta suppleta sunt (p. 594, 31 |κένταυρον — p. 596, 5 ἀπαρτίζομεν; sequuntur et διαλέξεις usque ad verbum ἐπειόν). Itaque non probo Arthuri Kochalsky sententiam, cum dicat (l. l. p. 13): *codicis f(=N) antiquae partis fontem vel huius fontis fontem compositum fuisse ex duobus peculiaribus codicibus, quorum alter amplexus sit libros adv. logicos, physicos, ethicos postea initio mutilatos, alter libros adv. mathematicos, quorum postea initium tantum et id ipsum corruptum exstabat. Infelici casu ille librarius, qui primum utrumque codicem in unum conflavit, primo libros adv. mathematicos exscripsit, altero loco libros adv. dogmaticos.* Haec et quae insuper ad sententiam suam stabiliendam addit vir doctissimus, mihi quidem videntur speciosius dicta esse quam verius. Neque enim intellego, cur librarius ille fabulosus miserrimas librorum adv. mathematicos reliquias non plane neglexerit, cum has seorsum exstantes invenisset. Praeterea facilius evenire poterat, ut unius libri media pars nonnullaque folia in fine interirent, quam ut duorum codicum initium vel finis mutilaretur. Miroque quodam casu accidisset, ut librarius ille eodem modo Sexti libros ordinaret, quo ceterorum codicum communis fons. Immo vero si codicum necessitudinem spectaveris, id mihi, opinor, concedes et codicis N exemplar et librum x, ex quo ceteri manaverunt codices, quasi coaetaneos gemellosque fuisse et — nescimus quidem, quantis exemplaribus interpositis — ad unum eundemque archetypum recedere, qui omnia Sexti opera et διαλέξεις perperam ei addictas continebat. Nam si reputaverimus s. VIII et X Hypotyposes adhuc seorsum circumlatas esse, tales autem libros archetypi nostri et indole et fide plane dissimiles fuisse[1]), suspicio orietur temporibus illis, quibus refervescente litterarum antiquarum studio auctores qui aetatem tulerant e longo situ soporeque excitabantur et summa diligentia in nova exemplaria transscribebantur, i. e. inde a saeculo IX usque ad

1) Cf. praef. vol. I p. X[1].

saeculum XII[1]), exstitisse quendam, qui Sexti curam susciperet et omnia eius scripta dispersa undique conquireret et in unum corpus conflaret, quam 'editionem'[2]) spero recensione mea recuperatam esse. Quibus perpensis summo cum dolore nobis fatendum est nos Sexti Empirici opera hodie non ea forma tenere, qua ab ipso scriptore limata sunt, sed ex recensione viri cuiusdam docti, sex vel novem saecula post Sextum vigentis, cuius quae fuerint in textu constituendo subsidia rationesque, ignoramus atque ignorabimus.[3])

L et E De codicibus L et E ipse facile iudicabis; coaetanei enim sunt et in libris adv. mathematicos dogmaticosque quasi fratres germani. Cum autem haud raro contra codicum N et deteriorum consensum conspirent, sive in levioribus mendis, quae illi ex archetypo propagaverunt, corrigendis[4]),

---

1) Quae tempora Photii († 891) et Eustathii (s. XII) fere aetatibus circumscribere licet.

2) Similis 'editionis' speciem praebet πίναξ codicis Parisini gr. 1962 s. XI, qui ex ampliore exemplari manavit; continebat autem haec editio ut ex tabula illa cognoscimus: 1) Alcinoi διδασκαλικόν, 2) Albini commentariorum in Platonem libros X, 3) Maximi Tyrii τῶν ἐν τῇ 'Ρώμῃ διαλέξεων τῆς πρώτης ἐπιδημίας IV, 4) eiusdem φιλοσοφούμενα (cf. Mus. Rhen. LXVIII [1913] p. 565 sq.). Albini opus non iam in exemplari suo invenerat Parisini librarius, sed monendum est eum eadem diligentia, qua codicis N librarius usus est, descripsisse quae adhuc exstabant eoque modo πίνακα illum nobis servatum esse. Quibus autem rationibus ductus sit, qui illius codicis archetypum confecit, ex indole scriptorum ab eo congestorum perspicitur: corpus quoddam Neoplatonicorum adornare ei in animo erat, ut hac quoque in re cum editore Sexti Empirici merito comparetur.

3) Falsa igitur esse inde cognoscimus, quae Antonius Elter (in programmate Bonnensi 1899 p. 13 sqq.) opinatus est: Cabasilam et Nicophorum Gregoram auctores fuisse, ut Sextus nobis servaretur. Quae sententia, ut taceam de ceteris, sola codicis N aetate redarguitur. Itaque iam ante illos viros, qui extremo aevo Byzantinorum (s. XIV) aetatem agebant, fuerunt, qui Sexto operam impenderent scriptaque eius ab oblivione vindicarent.

4) Cf. p. VII[1].

sive ipsi lapsus quosdam eosdem commerentes[1]), ad communem fontem redigendi sunt (y), quem librum una cum deteriorum patre (ς) ex codice x fluxisse consentaneum est. — His nonnulla addere liceat de codice Monacensi 159 (s. XV, ut mihi quidem videtur), quem in dissertatione mea de Sexti codicibus (Mus.Rhen.LXIV [1909] p.244 sqq.) neglexeram, atque id quidem optimo iure, ut postea cognovi, cum aestate anni h. s. XI hunc librum summa usus liberalitate eorum virorum, qui Bibliothecae Regiae Bavaricae praesunt, Berolini accuratius examinassem. Saepissime cum codicibus L et E conspirat, ut ipse quoque ex y originem traxisse putandus sit, sed talibus mendis inquinatus est, ut hunc degeneratum nobilissimae stirpis nepotem cito abicerem, praesertim cum ad codicis y imaginem redintegrandam praesto sint libri optimae notae L et E.

In deterioribus quoque cavendum est, ne iusto plus ς progrediamur puerilibusque hominum infimae aetatis commentis adnotationem criticam oneremus, cum satis superque sit codicis ς, ex quo omnes manaverunt, lectiones enucleasse. Hos libros, quorum numerus exstat ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε, l. l. p. 277 in stemma quoddam referre studui, tum plura et accuratiora dedit Arthurus Kochalsky (l. l. p. 32). Hic sufficiat monuisse duo eorum agmina secerni posse, quorum alterum ducunt codices A et B, alterum R et V, qui liber ideo tantum prae ceteris nominetur, quod ingentem tulit progeniem parente vitiosiorem, inter alios[2]) Cizensem illum, quo Bekker in editione sua usus est, et codicem, ex quo Gentianus Hervetus versionem suam Latinam confecit.

Deteriorum numero etiam adnumerandus est codex F F

---

1) Cf. p. 261, 21/22. 298, 9. 300, 4. 339, 31/32! 387, 13. 442, 11/12. 447, 3. 448, 18. 457, 21. 462, 16! 464, 12. 17. 467, 27. 476, 8! 483, 6. 509, 27. 551, 14. 552, 14. 574, 23. 582, 29a.

2) Inter quos nominandi sunt: Parisini gr. 1965 et 2081, Escorial. T—I—16, Berol. gr. 260 (f. 153r—162r), Mutinensis gr. 236.

(Laurentianus 85, 24 s. XVI, membranaceus, omnia Sexti scripta et διαλέξεις usque ad verbum ἐπειόν continens), qui Parisini E ob id similis est, quod librarius, qui eum confecit, inter scribendum ad aliud exemplar transiit. Nam Hypotyposes, ut luculentissimis indiciis evincitur, e codice L descriptae sunt pergitque librarius initio primi libri adv. mathematicos eundem librum adhibere inde a p. 599, 1 usque ad p. 601, 6: διαφωνίαν; tum subito fontem mutavit, quod non solum lectionum varietate, sed etiam ea re perspicitur, quod novum hic incipit folium (f. 101), cuius prima pagina detrita et inquinata est, ita ut diutius sine tegmine iacuisse videatur. Unde equidem sumpserim has duas partes, antequam in unum volumen colligarentur, seorsum adservatas esse. Eandem autem manum in utraque parte agnoscere mihi videbar, quamquam maluerim peritioribus huius rei iudicium relinquere. Praeterea statuendum est in prioris partis singulis paginis vicenos septenos, in alterius tricenos versus exstare, ut hac quoque in re utriusque partis diversitas appareat. Haec ultima pars e libro quodam deteriore fluxit et medium fere locum tenet inter primam (AB) et alteram (RV) huius classis familiam, unde cognoscitur nullius esse pretii, quae tertia manus (n) codicis N ex codice F supplevit.

Haec quae de codicibus exposui quam brevissima esse volui, cum adnotationem criticam iam primitus ita adornavissem, ut vel in unaquaque pagina librorum memoria votiva veluti pateret tabella. Itaque condona mihi, quaeso, lector benevolentissime, si interdum loquacius ibi rem gessisse videar; nam omnia ad propositum illud accommodavi. Editores autem, qui post me erunt, monendos censeo, ut deteriores plane ommittant. Nam puto adnotatione mea critica hoc effectum esse, ut luce clarius evadat ad archetypum recuperandum sufficere libros optimae notae NLE.

Codices ipse contuli nisi quod codicis R lectiones e Bekkeri editione recepi; deinde in Laurentiano N insigni Augusti Nebe benevolentia schedis uti poteram, in quibus exstabant quae olim diligenti eius collatione cum editione

Bekkeriana instituta enotaverat vir doctissimus. Haec cum mea collatione iam antea facta singulis locis contuli nonnullaque inde supplevi, quae, ut fit, me fugerant, ita ut audeam spondere hunc textus Sextiani uberrimum fontem iam funditus exhaustum esse. In recensione autem duorum librorum adv. logicos summo cum fructu adhibui, quae Arthurus Kochalsky in dissertationis suae supra (p. V[1]) laudatae altera parte (p. 33—58) disseruit, cum omnes novas lectiones, quae his in libris codici N debentur, sub censum vocaret, a quo me interdum recedere nemo mirabitur, cui unquam inter varias lectiones duarum classium sententia ferenda fuerit.

II. DE EDITIONUM IN LIBRIS ADVERSUS DOGMATICOS RATIONE.

De editionibus quoque hic brevis esse possum, cum pauca eis addenda sint, quae in priore volumine (p. XIII sqq.) exsecutus sum.

Ut Hypotyposes ita et libri adv. mathematicos dogmaticosque ante editionem principem Latine impressi sunt, non iam Henrico Stephano ut illae, sed Gentiano Herveto interprete (Parisiis 1569 et eodem anno Antverpiae ex officina Plantina). De libro quem adhibuit in epistula dedicatoria ad Carolum cardinalem Lotharingum missa et operi praefixa ipse Hervetus dicit: *in tua bibliotheca, quae tua benignitate mihi semper patuit, occurrit Sexti Empirici opus adversus Mathematicos, id est adversus eos qui profitentur disciplinas.* Neque dubitari potest, quin hic liber fuerit Marciani V ἀπόγραφον[1]) Cizensisque gemellus, quod Hervetus

1) Nam ut ceteris in rebus, ita in lacunis quoque mirum in modum conspirant codex V et versio Hervetiana. Uterque enim ommittit, ut exempla afferam:

206, 29 οὐκ — φρονεῖται
236, 14 τοῦ δὲ — 15 στερεμνίου
236, 31 μικρὸν — 32 τοιουτόσχημον
239, 18 καὶ νοῦς
265, 20 τοῦ ἐπιβάλλειν

iam cognovit Fabricius, cum in praefatione dicat: *Cizensem, cui similem plane fuisse comperi illum, ex quo Hervetus versionem suam adornavit.* Cognoscimus igitur textum valde corruptum praesto fuisse viro doctissimo, praesertim cum hic liber longe pluribus mendis et lacunis inquinatus esse videatur quam ipse codex V. Sed multa sagaci iudicio correxit interpres elegantissimus, ut iure tamquam primus praedicandus sit Sexti in libris adv. mathematicos emendator dignusque habeatur, quem una cum Henrico Stephano nominemus.

P. et J Chouet Editores Genevenses (1621) eundem librum, quem iam in Hypotyposibus typothetae tradiderant, in ceteris quoque Sexti libris adhibere perrexerunt. Quem codicem inter deteriores habendum esse, cum Vesontini gr. 409, codicum A et B gemelli, similis fuisset, in margine autem lectiones haud paucas e Laurentiano L aut cognatissimo quodam libro sumptas praebuisse in primo volumine p. XIV sqq. textum Hypotyposeon examinans demonstrare studui. Idem in toto Sexto valere e notis marginalibus eius libri (in editione Bekkeriana siglo X notatis), quas ipsi afferunt editores, perspicimus, utpote quae semper fere cum Laurentiano L congruant.[1]) Neque igitur dolendum est hunc

---

269, 4 *ἀντιλαμβανομένην — 5 ὑποκειμένων*
286, 6 *καὶ — ἠπίστατο*

Cf. praeterea p. 263, 14, ubi V omisit verba *καὶ εἰ τοῦτο*, Hervetus autem ea quoque, quae sequuntur usque ad v. 15 *κριτήριον*, cum sententia mutilata nullum iam praeberet sensum. Deinde V et Hervetus p. 282, 12 post *ἐστίν* collocant enuntiatum *ἣν δὲ — ὑποκειμένης*, quod in ceteris libris vv. 15—16 exaratur.

1) De his rebus, ut iam l. l. monui, cautius iudicandum est, cum Genevenses in varia lectione proferenda parum distinguant inter ea quae in textu eaque quae in margine invenerant. Eo maius valent ei loci, quibus lectionem quandam singularem afferunt, quae in solo L exstat, ut p. 211, 16 (*ποιότητα*), 228, 18 (*εὐφραινομένη*), 239, 2 (*παρὰ* pro *περὶ* ceterorum), 261, 8 (*ἐπειδὴ αὐτό*), 269, 26 (*ἂν δὲ* L et *ἃν δὲ* X pro *οὐδὲ* ceterorum librorum), 277, 16 (*ἀλόγους* L et X pro *ἀναλόγους* ceterorum), 285, 10 (*δόκιμον*), 330, 20/21 (*λαμβανόμενον*), 350, 13

codicem intercidisse, eodem fato abreptum quo ceteri eiusmodi libri, qui in typothetarum editionum principum usum exarati erant, deinde, cum e compaginibus soluti essent, opere confecto ut inutiles abiciebantur.[1])

Fabricius

J. A. Fabricius (1718) in libris adv. mathematicos dogmaticosque Saviliano et Vratislaviensi codicibus addidit Cizensem, ex quo nullum ei fructum redundasse nemo mirabitur. Savilianus quoque, quem ipse non contulerat, sed ex collatione Ioannis Hudson, atque ea quidem imperfecta, ut videtur, tantum noverat, nullius fere pretii erat, ita ut ex solo Vratislaviensi, Laurentiani L ἀπογράφῳ, notitia classis y ad eum perveniret, cum cetera eius subsidia classis ς tantum imaginem refingere paterentur. Accedit, quod

---

(κατασκευάζεσθαι), 431, 11 (νοήσεως), 474, 21 (πέρασμα), 511, 21/22 (συνίστασθαι), 512, 19 (χρόνου), 523, 24 (διέφθειρεν), 585, 16 (τοιαύτῃ), 595, 11 (ἀλλ'). — p. 279, 22 ὁμολογητέον ceterorum librorum in ὁμολογήτωσαν mutavit L, quod X correxit in ὁμολογείτωσαν, unde perspicitur virum Graece doctum hanc collationem instaurasse. Sed alia quoque inter marginalia exstabant, quae pro coniecturis eiusdam viri docti habenda sunt, ut p. 253, 29 (εὐωδιάζεσθαι), 355, 29 (διὰ pro διότι codicum), 406, 7/8 (προστρέπονται), 577, 3 (ἐκλύεται, quod nunc in codice N legimus, pro ἐκκυλίεται). Nonnullae lectiones, quas Genevenses sine adnotatione in textum receperunt, sine dubio ex L originem traxerunt, ut p. 532, 19 τελεῖται (pro ἀποτελεῖται), 544, 21 οὐδὲ (pro οὐδὲν), 557, 15 περιγενομένην (pro περιγινομένην) et aliae multae, cum in nullo alio libro nisi in L occurrant.

1) Quo fit, ut tales libri nusquam inveniantur veluti e. g. manuscriptum illud, quo Henricus Stephanus ad Maximi Tyrii editionem usus est (cf. Mus. Rhen. LXVIII [1913] p. 579[1]). Quam late patuerit haec in libris manuscriptis editorum principum socordia, ex uberrimis notitiis litterariis cognoscitur, quas diligenter collegit Hermannus Schultz in dissertatione: Zur Nebenüberlieferung der Hesiodscholien (Nachr. der K. Gesellsch. d. Wissensch. zu Göttingen 1913, Philologisch-historische Klasse) p. 261 Unum exstare eiusmodi exemplar idem vir doctus monuit (Pauly-Wissowa, Realencyclopaedie VIII 2 col. 1318): Venetum Marcianum gr. 622 s. XV Hesychii lexicon continentem, quem librum Musurus editor princeps (1514) typothetis tradiderat.

Vratislaviensis p. 365, 5 in verbum ἀπόδειξιν desinit, ita ut mira videatur viri doctissimi sententia, qui quamquam, ut ipse fatetur, de aliis codicibus compererat, tamen confisus sit in textu Sextiano pauca superesse quae emenda-

Bekker

tione indigerent. — Neque Bekkerus multum ad recensionem contulit, cum codicibus illis Regimontanum adderet, Veneti, ex quo Cizensis fluxit, gemellum et parum ab hoc libro diversum, spretis codicibus Monacensibus Venetis Florentinis, quos a se inspectos, sed statim de manibus depositos esse ipse confessus est.

Commentationes criticae

Post Bekkeri editionem de emendatione librorum adv. dogmaticos hi viri docti meriti sunt[1]:
A. Nauck, Zu Sextus Empiricus Philol. IV (1849) p. 199 sqq.
L. Kayser, Zu Sextus Empiricus Mus. Rhen. VII (1850) p. 161 sqq.
O. Apelt, Zu S. E. Mus. Rhen. XXXIX (1884) p. 27 sqq.

Nonnulla obiter protulerunt Ed. Zeller in Historia philosophiae Graecae, P. Natorp, Forschungen zur Geschichte des Erkenntnisproblems im Altertum (Berolini 1884) et Rud. Hirzel, Untersuchungen zu Ciceros philos. Schriften (Lipsiae 1877—83), deinde ii viri docti, qui fragmenta auctorum a Sexto laudatorum ediderunt, quos suis locis nominavimus. De Ludovici Kayser emendationibus manu scriptis, quas Alfredo Holder debeo, eadem dicenda sunt, quae iam in priore volumine p. XVII exposui. Plurimum autem ad emendationem nuperrime contulerunt Arthurus Kochalsky l. l. p. 59—94 et Vernerus Heintz, quorum prior largam in libros adv. logicos coniectaneorum profudit messem, aliis autem locis traditam lectionem a ceterorum coniecturis vindicavit, alter — quem ob ipsum Sextum primum mihi enotuisse, deinde amicum factum esse gaudeo — felici ingenio summaque doctrina textum Sextianum unaquaque fere pagina sanavit. Qui vir doctus iam antea commenta sua mecum communicaverat, deinde, cum in plagulis purgandis sollertissimum se praeberet so-

1) Cf. praeterea vol. I p. XVII.

cium, innumerabiles fere addidit in marginibus coniecturas, quarum in textum recepi, quae certae, in adnotionem — quoad per spatii angustias fieri poterat —, quae probabiles videbantur. De quibus speramus mox ipsum disputaturum esse virum doctissimum. Nec minus de Sexto meritus est Alexander Rüstow vir amicissimus, qui ipse quoque, cum plagulas mecum corrigendi taediosum suscepisset munus, non solum consiliis optimis me adiuvit, sed etiam inter legendum scriptoris verba passim emendavit.

In calce addere liceat, quae post prioris voluminis editionem mihi innotuerunt coniecturas virorum doctorum aut additamenta ad Hypotyposeon textum spectantia, quae partim debeo censurae huius voluminis, quam egit Augustus Nebe in ephemeride Berl. phil. Wochenschrift 1912 col. 1443 sqq., partim litteris Verneri Heintz, Guilelmi Verneri Jaeger, Arthuri Kochalsky, Alexandri Rüstow aut nova afferentium aut de veteribus monentium; nonnulla ipse addidi, in quibus dies diem docuerat.

p. 11, 23 *ὡς ἔντερα γῆς* add. Kochalsky coll. Lactant. Instit. div. VII 7, 9
p. 17, 11 iam ante Ottonem Apelt *ἀναποδείκτῳ* restituit Prantl, Gesch. der Logik I p. 475 (Nebe l. l.)
p. 18, 10 *ὅμως* Wendland: *ὅλως* G
ad p. 20, 10 *Ἄνδρων* — 11 *ποτόν* laudandum erat Aristot. fragm. 103 Rose
p. 21, 15 iam ante me *κατὰ δύναμιν* del. Zimmermann (cf. Nebe l. l.)
p. 42, 3 sqq. nunc legit A. Rüstow: *παραλαμβάνουσιν ἀντὶ [πύσματος] τοῦ ‘οὐ’ τὸ ‘τί μᾶλλον τόδε ἢ τόδε’, τὸ ‘τί’ ⟨πύσμα⟩ παραλαμβάνοντες νῦν ἀντὶ αἰτίας, ἵν’ ᾖ κτλ.*
p. 42, 10 *πυνθάνομαι* — *ποιητήν* adscribendum erat Aristoph. Ran. 1008
p. 45, 23 *ἐξητασμένῳ* pro *ζητουμένῳ* Heintz dubit.
p. 58 editionis meae inter textum et apparatum scribendum est adv. dogm. I 166—189 (pro: adv. dogm. II)
p. 58, 24 *λέγειν* defend. Heintz
p. 66, 28/29 *ταὐτοῦ* pro *αὐτοῦ* Zimmermann sec. Fabricii versionem (*de eodem*)
p. 71, 22 cf. p. 259, 5
p. 77, 18 *καὶ* pro *ἢ* Heintz coll. p. 293, 29
p. 78, 1 in textu scribendum: *εἰ ⟨μὲν⟩ γὰρ*

p. 79, 30 ὅθεν — 33 λήγοντος del. Natorp
p. 82, 25 φῶς ἄρα ἔστιν'· 'εἴπερ et 26 φῶς ἔστιν'· 'καὶ ἡμέρα κτλ. Rüstow
p. 82, 30 ἀκολουθεῖ G: ἀκολουθεῖν δεῖ Zimmermann
p. 88, 5 sic interpungendum est: ταύτῃ 'ἡμέρα ἔστι, καὶ εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν' ἀκολουθεῖ κτλ.
p. 88, 7 εἰ ante Alexandrum Rüstow del. Zimmermann
p. 88, 7 nunc post φῶς ἔστιν prius codicum ME lectione in textum recepta add. Rüstow: ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν.
p. 88, 15 φῶς ἔστιν· ⟨ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν.⟩' Rüstow
p. 89, 7 σοι ⟨θεῶν⟩ scribendum coll. p. 355, 16. 356, 19
p. 90, 27 ὄντος pro ἐντὸς Heintz coll. p. 93, 22. 28. 100, 29 e. a.
p. 95, 9 τρόπων τῶν pro πρώτων Heintz dubit. coll. p. 103, 2 sq.
p. 95, 17 post Ἀντιπάτρου scribendum: (fr. 28 Arn.)
p. 96, 30 ⟨τῶν⟩ ἐπὶ μέρους Heintz coll. p. 371, 29
p. 101, 10 sq. sic interpungendum esse optime monet Heintz: τιθεμένου. μὴ μαχομένου δὲ τοῦ 'οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις' τῷ 'ἔστιν ἀπόδειξις' οὐδὲ κτλ.
p. 103, 5/6 τοῦ ⟨ὅτι ἡμέρας οὔσης⟩ φῶς ἔστι, Heintz
p. 103, 32 οὐχὶ Rüstow coll. p. 104, 3. 306, 17—22: οὐχ G
p. 109, 17 sq. ⟨ὧν⟩ τὰ εἴδη τοῖα ἢ τοῖά ἐστιν, τούτων κτλ. Heintz coll. p. 244, 18
p. 109, 25 πέρας⟨τ'⟩ Pappenheim: nunc scripserim γένος⟨ἔστιν, εἰ δὲ μηδὲ τὸ γένος⟩, πέρας vel similia
p. 109, 27 καὶ prius GT: ἕκαστον Bekk. dubit. coll. v. 33, quod nunc recipiendum puto
p. 110, 5 μήτε ante ζῷον transp. Zimmermann
p. 110, 11 ⟨δυνάμει⟩ γραμματικὸς Pappenheim
p. 110, 19 εἰ ⟨τό 'τι'⟩ Heintz deleto τι, quod post σῶμα addidi
p. 116, 6 λέγουσι γοῦν (Posidonius cf. Diocl. ap. Diog. Laert. VII 62): hoc addendum esse recte monuit Rüstow
p. 120, 9 αὐτῷ ⟨ὡς θεῷ⟩ Heintz coll. v. 7
p. 126, 24 a Ἡρακλείδης δὲ ὁ Ποντικός (fr. 63[b] Voss): sic recte Rüstow
p. 133, 3 scribendum erat: Tim. p. 27 D (non Theaetet. p. 152 E)
p. 159, 1 ἀπορίαι pro ἀτοπίαι Heintz dubit. (cf. ad p. 397, 28)
p. 162, 12 in apparatu addendum: at cf. ad p. 553, 9
p. 167, 12 δείκνυσθαι pro δεικνύναι Heintz coll. p. 565, 12
p. 177, 32 ἀπὸ fort. delendum
p. 178, 24 in apparatu post ποιούμενον addendum: cf. p. 398, 25
p. 179, 23/24 συνεχῶς καὶ add. A. Nebe me secutus, deleto τὸ quod insuper addidi
p. 181, 32 sqq.: ἀλλ' εἰ μέν, καθὸ ὄν ἐστιν, ⟨ἔστι⟩ διδακτόν, ⟨οὐδὲν ἀδίδακτον⟩ τῶν ὄντων ἔσται Heintz coll. adv. dogm. V 222

p. 183, 10 τὰ θεωρήματα pro θεώρημα Heintz
p. 185, 31 κακὸν cum GT legit et ἀγαθοῦ pro κακοῦ scribit Heintz (cf. ad p. 587, 14)
p. 187, 19 δυνάμενον pro δυναμένων Heintz secundum Fabricii versionem.

Deinde p. 7, 31. 26, 29. 49, 30. 50, 29. 62, 29 a. 93, 22 Graecorum librorum lectionem contra Translationem latinam, quam secutus eram, tenet Augustus Nebe vir doctissimus.

Scr. Regimonti Borussorum pridie Cal. Febr. a. h. s. XIV.

HERMANNUS MUTSCHMANN.

ΣΕΞΤΟΥ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΟΓΜΑΤΙΚΟΥΣ

Α Β Γ Δ Ε

(= ADV. MATH. VII—XI)

Conspectus siglorum.

a: Codices.

N = Laur. 85, 19 s. XIII.
L = Laur. 85, 11 s. XV.
E = Paris. 1964 s. XV.

A = Paris. 1963 s. XVI.
B = Berol. Phill. 1518 s. XVI.
V = Ven. Marc. 262 s. XV.
R = Regimont. 16^b 12.
(A, B, V, R) = ς

G = codices omnes.

b: Editiones.

Gen. = Petri et Jacobi Chouetorum Genevae 1621.
Fabr. = J. A. Fabricii Lipsiae 1718.
Bekk. = Immanuelis Bekker Berolini 1842.

⟨ΠΡΟΣ ΛΟΓΙΚΟΥΣ Α′⟩

191 Ὁ μὲν καθόλου τῆς σκεπτικῆς δυνάμεως χαρακτὴρ μετὰ
τῆς προσηκούσης ἐξεργασίας ὑποδέδεικται, τὰ μὲν προηγου-
μένως τὰ δὲ καὶ κατὰ διορισμὸν τῶν παρακειμένων
φιλοσοφιῶν ἐκτυπωθείς (Hyp. I 210sqq.)· ἀπολείπεται
δὲ ἑξῆς καὶ τὴν ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος αὐτοῦ χρῆσιν διδάσκειν
εἰς τὸ μήτε ἰδίᾳ περὶ τῶν πραγμάτων σκεπτομένους μήτε τοῖς
δογματικοῖς ἀνταίροντας ῥᾳδίως προπίπτειν. ἀλλ᾽ ἐπεὶ ποι- 2
κίλον τι χρῆμα φιλοσοφία, δεήσει πρὸς τὸ κατὰ τάξιν καὶ
ὁδῷ ζητεῖν ἕκαστον ὀλίγα περὶ τῶν ταύτης μερῶν διαλαβεῖν.
αὐτίκα γὰρ οἱ μὲν μονομερῆ δοκοῦσιν αὐτὴν ὑποτεθεῖσθαι,
οἱ δὲ διμερῆ, τινὲς δὲ τριμερῆ, καὶ τῶν ἓν μέρος ὑποστησα-
μένων οἱ μὲν τὸ φυσικόν, οἱ δὲ τὸ ἠθικόν, ἄλλοι δὲ τὸ λο-
γικὸν ὑπεστήσαντο, καὶ ὡσαύτως τῶν κατὰ δυάδα διαιρούν- 3
των οἱ μὲν εἰς τὸ φυσικὸν καὶ τὸ λογικὸν διεῖλον, οἱ δὲ εἰς
τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικόν, οἱ δὲ εἰς τὸ λογικὸν καὶ ἠθικόν·
οἱ μὲν γὰρ εἰς τρία διαιροῦντες συμφώνως εἰς τὸ φυσικὸν 4
καὶ λογικὸν καὶ ἠθικὸν διῃρήκασιν. φυσικὸν μὲν οὖν 5
μόνον ὑπεστήσαντο μέρος Θαλῆς τε καὶ Ἀναξιμένης καὶ
Ἀναξίμανδρος, Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Παρμενίδης καὶ
Ἡράκλειτος, ὧν Θαλῆς μὲν καὶ Ἀναξιμένης καὶ Ἀναξί-
μανδρος κατὰ πάντας καὶ ἀναμφιλέκτως, ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς
καὶ Παρμενίδης ἔτι δὲ Ἡράκλειτος οὐ κατὰ πάντας.
Ἐμπεδοκλέα μὲν γὰρ ὁ Ἀριστοτέλης (fr. 65 Rose) φησὶ 6
πρῶτον ῥητορικὴν κεκινηκέναι, ἧς ἀντίστροφον
εἶναι τὴν διαλεκτικήν (Rhet. 1354a 1), τουτέστιν ἰσό-
στροφον, διὰ τὸ περὶ τὴν αὐτὴν ὕλην στρέφεσθαι, ὡς καὶ

Titulum addidi (cf. ad p. 289, 1). Codd. praebent: τῶν κατὰ σέξτον πρὸς τοὺς λογικοὺς τῶν δύο τὸ πρῶτον: ~ περὶ φιλοσοφίας καὶ (περὶ ς) κριτηρίου 4 φιλοσοφιῶν Bekk.: φιλοσόφων G 11 ὑπονοστησαμένων AB 14 καὶ λογικόν E

ἀντίθεον ὁ ποιητὴς ἔφη τὸν Ὀδυσσέα, ὅπερ ἦν ἰσόθεον·
7 Παρμενίδης δὲ οὐκ ἂν δόξαι τῆς διαλεκτικῆς ἀπείρως ἔχειν, ἐπείπερ πάλιν Ἀριστοτέλης (ib.) τὸν γνώριμον αὐτοῦ Ζήνωνα διαλεκτικῆς ἀρχηγὸν ὑπείληφεν. ἐζητεῖτο δὲ καὶ περὶ Ἡρακλείτου, εἰ μὴ μόνον φυσικός ἐστιν ἀλλὰ καὶ
8 ἠθικὸς φιλόσοφος. πλὴν οἱ μὲν τοῦ φυσικοῦ μέρους προστάντες εἰσὶν οἵδε, τοῦ δὲ ἠθικοῦ μόνου ἐπεμελεῖτο Σωκράτης κατά γε τοὺς ἄλλους αὐτοῦ γνωρίμους, εἴγε καὶ ὁ Ξενοφῶν ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασι (I 1, 11 sqq.) ῥητῶς φησιν ἀπαρνεῖσθαι αὐτὸν τὸ φυσικὸν ὡς ὑπὲρ ἡμᾶς καθεστηκὸς καὶ μόνον σχολάζειν τῷ ἠθικῷ ὡς πρὸς ἡμᾶς ὄντι. τοιοῦτον δ' αὐτὸν οἶδε καὶ ὁ Τίμων, ἐν οἷς φησιν (fr. 25 Diels)

ἐκ δ' ἄρα τῶν ἀπέκλινεν ⟨ὁ⟩ λαξόος, ἐννομολέσχης,

τουτέστιν ἀπὸ τῶν φυσικῶν ἐπὶ τὴν ἠθικὴν θεωρίαν· διὸ καὶ ἐννομολέσχης προσέθηκεν, ἅτε τοῦ ἠθικοῦ μέρους ὄν-
9 τος τοῦ περὶ νόμων διαλέγεσθαι. ὁ μὲν γὰρ Πλάτων παντὸς μέρους φιλοσοφίας αὐτῷ μεταδίδωσιν, τοῦ μὲν λογικοῦ παρόσον περὶ ὅρων καὶ διαιρέσεων καὶ ἐτυμολογίας παρεισῆκται ζητῶν, ἅπερ ἐστὶ λογικά, τοῦ δὲ ἠθικοῦ ὅτι
10 περὶ ἀρετῆς καὶ πολιτείας καὶ νόμων διασκέπτεται, τοῦ δὲ φυσικοῦ ὅτι καὶ περὶ κόσμου τι καὶ περὶ ζῳογονίας καὶ ψυχῆς πεφιλοσόφηκεν. ἔνθεν καὶ ὁ Τίμων (fr. 62 Diels) αἰτιᾶται τὸν Πλάτωνα ἐπὶ τῷ οὕτω καλλωπίζειν τὸν Σωκράτην πολλοῖς μαθήμασιν· "ἢ γάρ, φησί, τὸν οὐκ ἐθέλοντα μεῖ-
11 ναι ἠθολόγον". δοκοῦσι δὲ κατά τινας καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Κυρήνης μόνον ἀσπάζεσθαι τὸ ἠθικὸν μέρος, παραπέμπειν δὲ τὸ φυσικὸν καὶ τὸ λογικὸν ὡς μηδὲν πρὸς τὸ εὐδαιμόνως βιοῦν συνεργοῦντα. καίτοι περιτρέπεσθαι τούτους ἔνιοι νενομίκασιν ἐξ ὧν τὸ ἠθικὸν διαιροῦσιν εἴς τε τὸν περὶ τῶν αἱρετῶν καὶ φευκτῶν ⟨τόπον⟩ καὶ εἰς τὸν περὶ τῶν παθῶν καὶ ἔτι εἰς τὸν περὶ τῶν πράξεων καὶ ἤδη

---

7 *μόνον* Gen.: *μόνος* G 10 *καθεστηκὼς* BV *μόνον* LE: *μόνος* ς 11 *δ' αὐτὸν* LE: *αὐτὸν* ς 12 *ἀπέκλινεν ὁ λαξόος* Meineke: *ἀπέκλινε λαοξόος* G 17 *ὅρον* L 26/27 *εὐδαιμονοῦν συν.* E 29 *τόπον* add. Bekk. sec. Fabricii versionem

192
τὸν περὶ τῶν αἰτίων καὶ τελευταῖον εἰς τὸν περὶ τῶν
193 πίστεων· ἐν τούτοις γὰρ ὁ περὶ αἰτίων τόπος, φασίν, ἐκ τοῦ
φυσικοῦ μέρους ἐτύγχανεν, ὁ δὲ περὶ πίστεων ⟨ἐκ⟩ τοῦ λογι-
κοῦ. καὶ Ἀρίστων δὲ ὁ Χῖος (fr. 356 Arn.) οὐ μόνον, ὥς 12
φασι, παρῃτεῖτο τήν τε φυσικὴν καὶ λογικὴν θεωρίαν διὰ τὸ
ἀνωφελὲς καὶ πρὸς κακοῦ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ὑπάρχειν, ἀλλὰ
καὶ τοῦ ἠθικοῦ τόπους τινὰς συμπεριέγραφεν, καθάπερ τόν
τε παραινετικὸν καὶ τὸν ὑποθετικὸν τόπον· τούτους γὰρ εἰς
τίτθας καὶ παιδαγωγοὺς πίπτειν, ἀρκεῖν δὲ πρὸς τὸ μακα-
ρίως βιῶναι τὸν οἰκειοῦντα μὲν πρὸς ἀρετὴν λόγον, ἀπαλλο-
τριοῦντα δὲ κακίας, κατατρέχοντα δὲ τῶν μεταξὺ τούτων,
περὶ ἃ οἱ πολλοὶ πτοηθέντες κακοδαιμονοῦσιν. ἐπὶ δὲ 13
τὸ λογικὸν κατηνέχθησαν μέρος οἱ περὶ Πανθοίδην καὶ
Ἀλεξῖνον καὶ Εὐβουλίδην καὶ Βρύσωνα, Διονυσό-
δωρόν τε καὶ Εὐθύδημον [Θούριοι, ὧν μέμνηται καὶ ὁ
Πλάτων ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ]. τῶν δὲ διμερῆ τὴν φιλοσοφίαν 14
ὑποστησαμένων Ξενοφάνης μὲν ὁ Κολοφώνιος τὸ φυσι-
κὸν ἅμα καὶ λογικόν, ὥς φασί τινες, μετήρχετο, Ἀρχέλαος
δὲ ὁ Ἀθηναῖος τὸ φυσικὸν καὶ ἠθικόν· μεθ' οὗ τινες καὶ
τὸν Ἐπίκουρον τάττουσιν ὡς [καὶ] τὴν λογικὴν θεωρίαν
ἐκβάλλοντα. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἵ φασι μὴ κοινῶς αὐτὸν τὴν 15
λογικὴν παρῃτῆσθαι, μόνην δὲ τὴν τῶν Στωικῶν, ὥστε
δυνάμει τριμερῆ πάλιν ἀπολείπειν τὴν φιλοσοφίαν. ἀνα-
φέρεται δὲ ὑπό τινων δόξα, καθὸ καὶ ὁ Σωτίων μεμαρτύ-
ρηκεν, εἰς τοὺς ἀπὸ τῆς Κυρήνης ὡς λέγοντας ἠθικόν τι
καὶ λογικὸν φιλοσοφίας εἶναι μέρος. πλὴν οὗτοι μὲν 16
ἐλλιπῶς ἀνεστράφθαι δοκοῦσιν, ἐντελέστερον δὲ παρὰ τού-
τους οἱ εἰπόντες τῆς φιλοσοφίας τὸ μέν τι εἶναι φυσικὸν
τὸ δὲ ἠθικὸν τὸ δὲ λογικόν· ὧν δυνάμει μὲν Πλάτων
ἐστὶν ἀρχηγός, περὶ πολλῶν μὲν φυσικῶν, [περὶ] πολλῶν
δὲ ἠθικῶν, οὐκ ὀλίγων δὲ λογικῶν διαλεχθείς· ῥητότατα

2 ἐκ add. Bekk. 3 δὲ om. ς 5 φιλοσοφοῦσιν LE: φιλοσόφοις ς 6 τρόπους E 8 τίτθασον L ἀρκεῖν Bekk.: ἀρκεῖσθαι G 11 ἐπὶ E ς cf. p. 127, 30. 290, 9: περὶ L 12 λογικὸν ⟨μόνον⟩ Kayser 13 βρίσωνα ς 14/15 del. Bekk. 19 καὶ delevi: καὶ ⟨αὐτὸν⟩ Bekk. dubit.: καὶ ⟨τοῦτον⟩ Kayser 20 εἰσιν Bekk. dubit. 29 περὶ del. Bekk.

δὲ οἱ περὶ τὸν Ξενοκράτη καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, ἔτι 194
17 *δὲ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἔχονται τῆσδε τῆς διαιρέσεως. ἔνθεν
⟨οὐκ⟩ ἀπιθάνως ὁμοιοῦσι τὴν φιλοσοφίαν παγκάρπῳ ἀλωῇ,
ἵνα τῇ μὲν ὑψηλότητι τῶν φυτῶν εἰκάζηται τὸ φυσικόν, τῷ
δὲ νοστίμῳ τῶν καρπῶν τὸ ἠθικόν, τῇ δὲ ὀχυρότητι τῶν*
18 *τειχῶν τὸ λογικόν. οἱ δὲ ᾠῷ φασιν αὐτὴν εἶναι παραπλή-
σιον· ἐοίκει γὰρ τῇ μὲν λεκίθῳ, ἥν τινες νεοττὸν ὑπάρ-
χειν λέγουσι, τὰ ἠθικά, τῷ δὲ λευκῷ, ὃ δὴ τροφή
ἐστι τῆς λεκίθου, τὰ φυσικά, τῷ δὲ ἔξωθεν ὀστρακώδει τὰ*
19 *λογικά. ὁ δὲ Ποσειδώνιος* (p. 40 Bake), *ἐπεὶ τὰ μὲν μέρη
τῆς φιλοσοφίας ἀχώριστά ἐστιν ἀλλήλων, τὰ δὲ φυτὰ τῶν
καρπῶν ἕτερα θεωρεῖται καὶ τὰ τείχη τῶν φυτῶν κεχώρισται,
ζῴῳ μᾶλλον εἰκάζειν ἠξίου τὴν φιλοσοφίαν, αἵματι
μὲν καὶ σαρξὶ τὸ φυσικόν, ὀστέοις δὲ καὶ νεύροις
τὸ λογικόν, ψυχῇ δὲ τὸ ἠθικόν.*

20 *Ἀλλὰ γὰρ τριμεροῦς οὔσης τῆς φιλοσοφίας οἱ μὲν
πρῶτον μέρος τάττουσι τὸ φυσικόν, ἐπεὶ καὶ χρόνῳ μὲν
πρεσβυτάτη ἐστὶν ἡ περὶ τὴν φυσικὴν πραγματεία ὡς καὶ
μέχρι νῦν τοὺς πρώτους φιλοσοφήσαντας φυσικοὺς καλεῖ-
σθαι, τάξει δέ, ὅτι πρῶτον ἁρμόττει περὶ τῶν ὅλων δια-
λαβεῖν καὶ τότε περὶ τῶν ἐπ' εἴδους καὶ τἀνθρώπου σκέ-*
21 *πτεσθαι. οἱ δὲ ἀπὸ τῶν ἠθικῶν κατήρξαντο ὡς ἀναγ-
καιοτέρων καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν ἐπισπώντων, καθὸ καὶ ὁ
Σωκράτης παρήγγελλε μηδὲν ἄλλο ζητεῖν εἰ μὴ* (δ 392)

ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

22 *οἱ δὲ Ἐπικούρειοι ἀπὸ τῶν λογικῶν εἰσβάλλουσιν· τὰ
γὰρ κανονικὰ πρῶτον ἐπιθεωροῦσιν, περί τε ἐναργῶν καὶ
ἀδήλων καὶ τῶν τούτοις ἀκολούθων ποιοῦνται τὴν ὑφή-
γησιν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς* (fr. II 44 Arn.) *καὶ αὐτοὶ
ἄρχειν μέν φασι τὰ λογικά, δευτερεύειν δὲ τὰ ἠθικά, τελευταῖα*
23 *δὲ τετάχθαι τὰ φυσικά. πρῶτον γὰρ δεῖν κατησφαλίσθαι τὸν* 195

1 *Ξενοκράτην* ς 2/3 *ἔνθεν οὐκ* scr. coll. p. 208, 20: *ἐνθένδεν* LR: *ἐνθένδε* EABV (*οὐκ* iam add. codex Genevensium in mrgne; prob. Kayser coll. Diog. Laert. VII 1, 39) 3 *εὐπιθάνως* Menagius: *πιθανῶς* Bekk. dubit. 7 *λεκύθῳ* V 9 *λεκύθου* V 23 *πρὸς* del. Kayser *ἐπισπώντων* Kayser coll. Aesch. Pers. 477: *ἐπιστώντων* E ς: *ἐπιστώτων* L: *ἐπειγόντων* Bekk. 1 *δεῖν* Gen.: *δεῖ* G

195
νοῦν εἰς δυσέκκρουστον τῶν παραδιδομένων φυλακήν, ὀχυρωτικὸν δὲ εἶναι τῆς διανοίας τὸν διαλεκτικὸν τόπον· δεύτερον δὲ ὑπογράφειν τὴν ἠθικὴν θεωρίαν πρὸς βελτίωσιν τῶν ἠθῶν· ἀκίνδυνος γὰρ ἡ παραδοχὴ ταύτης ἐπὶ προϋποκειμένῃ τῇ λογικῇ δυνάμει· τελευταίαν δὲ ἐπάγειν τὴν φυσικὴν θεωρίαν· θειοτέρα γάρ ἐστι καὶ βαθυτέρας δεῖται τῆς ἐπιστάσεως.

Ταῦτα μὲν καὶ οὗτοι· ἡμεῖς δὲ τὸ μὲν ἀκριβὲς ἐν 24
τῷ πράγματι τὰ νῦν οὐ σκεπτόμεθα, ἐκεῖνο δέ φαμεν ὡς
εἴπερ ἐν παντὶ μέρει φιλοσοφίας ζητητέον ἐστὶ τἀληθές,
πρὸ παντὸς δεῖ τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς τρόπους τῆς τούτου
διαγνώσεως ἔχειν πιστούς. ὁ δέ γε λογικὸς τόπος τὴν περὶ
τῶν κριτηρίων καὶ τῶν ἀποδείξεων θεωρίαν περιεῖχεν·
ἀπὸ τούτου ἄρα ποιητέον ἐστὶν ἡμῖν τὴν ἀρχήν. καὶ ἵνα 25
εὐέφοδος γένηται πρὸς τοὺς δογματικοὺς ἡ ζήτησις, ἐπεὶ
τὰ μὲν ἐναργῆ διὰ κριτηρίου τινὸς αὐτόθεν γνωρίζεσθαι
δοκεῖ, τὰ δὲ ἄδηλα διὰ σημείων καὶ ἀποδείξεων κατὰ τὴν
ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν ἐξιχνεύεσθαι, τάξει σκεπτώ-
μεθα πρῶτον περὶ τοῦ εἰ ἔστι τι κριτήριον τῶν αὐτό-
θεν κατ' αἴσθησιν ἢ διάνοιαν προσπιπτόντων, τὸ δὲ μετὰ
τοῦτο περὶ τοῦ εἰ ἔστι σημειωτικὸς ἢ ἀποδεικτικὸς τῶν
ἀδήλων τρόπος. οἶμαι γὰρ ὡς τούτων ἀναιρεθέντων οὐδε- 26
μία ἔτι καταλειφθήσεται ζήτησις περὶ τοῦ δεῖν ἐπέχειν ἅτε
μήτε ἐν τοῖς προφανέσι μήτε ἐν τοῖς συνεσκιασμένοις εὑρισκομένου τινὸς ἀληθοῦς. ἀρχέτω οὖν ὁ περὶ τοῦ κριτηρίου λόγος, ἐπεὶ καὶ πάντων τῶν τῆς καταλήψεως τρόπων περιληπτικὸς εἶναι δοκεῖ.

εἰ ἔστι κριτήριον ἀληθείας

Ἡ περὶ κριτηρίου ζήτησις οὐ μόνον διὰ τὸ φύσει 27
φιλάληθες ζῷον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὰς γενικωτάτας τῆς φιλοσοφίας αἱρέσεις περὶ τῶν κυριωτάτων βραβεύειν, πᾶσίν ἐστι περιμάχητος. ἢ γὰρ τὸ μέγα καὶ

9 μὲν LE: δὲ ς 20 πρῶτον ⟨μὲν⟩ Bekk. at cf. p. 298, 24. 354, 20 e. a. (cf. Kochalsky l. l. p 75) 21 προσπιπτόντων AB: προπιπτ. LEVR 22 an ἔστι ⟨τις⟩? 28 περιληπτικὸς LE: περιεκτικὸς ς 29 ⟨τοῦ⟩ κριτ. ς

σεμνὸν τῶν δογματικῶν αὔχημα ἀναιρεῖσθαι ἄρδην δεήσει, 196
μηδενὸς εὑρισκομένου κανόνος τῆς κατ' ἀλήθειαν τῶν πραγμάτων ὑπάρξεως, ἢ ἀνάπαλιν ὡς προπετεῖς ἐλέγχεσθαι τοὺς σκεπτικοὺς καὶ τῆς κοινῆς πίστεως κατατολμήσαντας, ἐὰν φαίνηταί τι τὸ δυνάμενον ἡμᾶς ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας κατάληψιν ὁδηγεῖν. καὶ γὰρ σχέτλιον, εἰ τὰ μὲν ἐκτὸς κριτήρια μετὰ πάσης σπουδῆς ἀναζητήσομεν, οἷον κανόνας καὶ διαβήτας σταθμία τε καὶ τρυτάνας, τὸ δὲ ἐν ἡμῖν καὶ τούτων αὐτῶν δοκιμαστικὸν εἶναι δοκοῦν πα-
28 ρήσομεν. τάξει τοίνυν ὡς ἂν περὶ τῶν ὅλων οὔσης τῆς σκέψεως ἀναλαβόντες, ἐπεὶ δύο μέρη ἐμφέρεται τῇ προτάσει, τό τε κριτήριον καὶ ἡ ἀλήθεια, ἐν μέρει τὸν περὶ ἑκατέρου τούτων λόγον ποιησόμεθα, καὶ ὁτὲ μὲν ἐξηγητικῶς ὑποδεικνύντες, ποσαχῶς λέγεται τὸ κριτήριον καὶ ἡ ἀλήθεια, καὶ τίνα ποτὲ κατὰ τοὺς δογματικοὺς εἶχε φύσιν, ὁτὲ δὲ καὶ ἀπορητικώτερον σκεπτόμενοι, εἰ δύναταί τι τούτων ὑπάρχειν.

περὶ κριτηρίου

29 *Αὐτίκα* τοίνυν τὸ κριτήριον (ἀρκτέον γὰρ ἀπὸ τούτου) λέγεται πρῶτον μὲν διχῶς, καθ' ἕνα μὲν τρόπον ᾧ προσέχοντες τὰ μὲν ποιοῦμεν τὰ δὲ οὐδαμῶς, καθ' ἕτερον δὲ ᾧ προσέχοντες τὰ μὲν ὑπάρχειν φαμὲν τὰ δὲ μὴ ὑπάρχειν καὶ ταυτὶ μὲν ἀληθῆ καθεστάναι ταυτὶ δὲ ψευδῆ ὧν τὸ μὲν πρότερον ἐν τοῖς περὶ τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς
30 (Hyp. I 21—24) ἐξεθέμεθα· κατ' ἀνάγκην γὰρ ἔδει τὸν ἀπορητικῶς φιλοσοφοῦντα, μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἀνενέργητον ὄντα καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὸν βίον πράξεσιν ἄπρακτον, ἔχειν τι κριτήριον αἱρέσεως ἅμα καὶ φυγῆς, τουτέστι τὸ φαινόμενον, καθὼς καὶ ὁ Τίμων (fr. 69 Diels) μεμαρτύρηκεν εἰπὼν

ἀλλὰ τὸ φαινόμενον πάντῃ σθένει, οὗπερ ἂν ἔλθῃ.

---

29 ∼ Hyp. II 14.

---

9 δοκοῦν om. ς 12 ἐν μέρει — 15 ἀλήθεια om. E 13 ἑκατέρου Bekk.: ἑκατέρων G 19 πρῶτον μὲν Olearius: πρώτως ἢ G 29 πάντῃ Bekk. (cf. Diog. Laert. IX 105 Galen. VIII p. 781 Kühn): παντὶ G οἷπερ Bekk. dubit.

196
τὸ δ' ἕτερον, λέγω δὲ τὸ τῆς ὑπάρξεως καὶ περὶ οὗ 31
197 *τὰ νῦν σκεπτόμεθα, λέγεσθαι δοκεῖ τριχῶς, κοινῶς τε καὶ
ἰδίως καὶ ἰδιαίτατα. κοινῶς μὲν γὰρ πᾶν μέτρον καταλή-
ψεως, καθ' ὃ σημαινόμενον καὶ τὰ φυσικὰ κριτήρια ταύ-
της ἠξίωται τῆς προσηγορίας, οἷον ὅρασις ἀκοὴ γεῦσις·
ἰδίως δὲ πᾶν μέτρον καταλήψεως τεχνικόν, καθ' ὃ πῆχυν* 32
*μὲν καὶ ζυγὸν καὶ κανόνα καὶ διαβήτην εἴποι τις ἂν κρι-
τήρια, παρόσον ἐστὶ τεχνικά, τὴν δὲ ὅρασιν καὶ τὴν ἀκοὴν
καὶ καθόλου τὰ λοιπὰ κοινὰ τῶν αἰσθητηρίων, φυσικὴν
ἔχοντα τὴν κατασκευήν, οὐδαμῶς· ἰδιαίτατα δὲ πᾶν μέ-* 33
*τρον καταλήψεως ἀδήλου πράγματος, καθ' ὃ τὰ μὲν βιω-
τικὰ οὐκέτι λέγεται κριτήρια, μόνα δὲ τὰ λογικὰ καὶ ἅπερ
οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων παρεισάγουσι πρὸς τὴν τῆς
ἀληθείας εὕρεσιν. πολλαχῶς δὴ λεγομένου τοῦ κριτηρίου,* 34
*πρόκειται πάλιν τὸ σκέπτεσθαι προηγουμένως μὲν περὶ
τοῦ λογικοῦ καὶ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις θρυλουμένου, κατ' ἐπα-
κολούθημα δὲ καὶ περὶ ἑκάστου τῶν κατὰ τὸν βίον. πά-* 35
*ρεστι μέντοι καὶ τὸ λογικὸν τοῦτο ὑποδιαιρεῖσθαι, λέγον-
τας τὸ μέν τι εἶναι κριτήριον ὡς ὑφ' οὗ, τὸ δὲ ὡς δι' οὗ,
τὸ δὲ ὡς προσβολὴ καὶ σχέσις. ὑφ' οὗ μὲν ὡς ἄνθρωπος,
δι' οὗ δὲ ὡς αἴσθησις, τὸ δὲ τρίτον ὡς ἡ προσβολὴ τῆς
φαντασίας. ὃν γὰρ τρόπον ἐν τῇ τῶν βαρέων καὶ κούφων* 36
*ἐξετάσει τρία ἐστὶ κριτήρια, ὅ τε ζυγοστάτης καὶ ὁ ζυγὸς
καὶ ἡ τοῦ ζυγοῦ θέσις, τούτων δὲ ὁ μὲν ζυγοστάτης κρι-
τήριον ἦν τὸ ὑφ' οὗ, ὁ δὲ ζυγὸς τὸ δι' οὗ, ἡ δὲ θέσις τοῦ
ζυγοῦ ὡς σχέσις, καὶ πάλιν ὃν τρόπον πρὸς τὴν τῶν εὐ-
θειῶν καὶ στρεβλῶν διάκρισιν τεχνίτου τε καὶ κανόνος καὶ*

31—35 Hyp. II 15—16.

---

30 *τὸ* Kochalsky: *περὶ* G: ⟨*τὸ*⟩ *περὶ* Bekk. *καὶ* del. Kochalsky **9** *ἰδιαίτατα* scripsi coll. v. 2 p. 59, 32. 60, 2: *ἰδιαίτερον* G **10** *καταλήψεως* ⟨*τεχνικὸν*⟩ Heintz **12** *πρὸς* LE: *εἰς* ς **13** *εὕρεσιν* G (at *κρίσιν* p. 60, 5 legitur) **19** *προβολὴ* ς *προσβολὴ καὶ σχέσις* G: *προσβολὴν καὶ σχέσιν* Kayser *προσβολὴ* — **21** *φαντασίας* del. Bekk., qui unum *καθ' ὅ* scribi iubet coll. § 261. Sed ipsum Sextum titubasse collatis inter se locis plane perspicitur **20** *προσβολὴ* ⟨*καὶ σχέσις*⟩ Kayser **21** *τρόπον* om. V

τῆς τούτου προσβολῆς ἐστι χρεία, κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἐν *197*
φιλοσοφίᾳ πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν τε καὶ ψευδῶν διάγνωσιν
37 δεόμεθα τῶν προειρημένων ἡμῖν τριῶν κριτηρίων, καὶ
ἔοικε τῷ μὲν ζυγοστάτῃ ἢ τέκτονι ὁ ἄνθρωπος, ὑφ' οὗ
γίνεται ἡ κρίσις, τῷ δὲ ζυγῷ καὶ κανόνι ἡ αἴσθησις καὶ ἡ
διάνοια, δι' ἧς γίνεται τὰ τῆς κρίσεως, τῇ δὲ σχέσει τῶν
προειρημένων ὀργάνων ἡ προσβολὴ τῆς φαντασίας, καθ' ἣν *198*
ὁ ἄνθρωπος ἐπιβάλλεται κρίνειν. ἀλλὰ περὶ μὲν κριτηρίου
ταῦτα ἀναγκαῖον ἦν ἐπὶ τοῦ παρόντος προλαβεῖν·

περὶ ἀληθείας

38 Τὴν δὲ ἀλήθειαν οἴονταί τινες, καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ
τῆς Στοᾶς (fr. II 132 Arn.), διαφέρειν τἀληθοῦς κατὰ
τρεῖς τρόπους, οὐσίᾳ τε καὶ συστάσει καὶ δυνάμει,
οὐσίᾳ μὲν παρόσον ἡ μὲν ἀλήθεια σῶμά ἐστι, τὸ δὲ
ἀληθὲς ἀσώματον ὑπῆρχεν. καὶ εἰκότως, φασίν· τουτὶ
μὲν γὰρ ἀξίωμά ἐστι, τὸ δὲ ἀξίωμα λεκτόν, τὸ δὲ
λεκτὸν ἀσώματον. ἀνάπαλιν δὲ ἡ ἀλήθεια σῶμά ἐστι
παρόσον ἐπιστήμη πάντων ἀληθῶν ἀποφαντικὴ δο-
39 κεῖ τυγχάνειν, πᾶσα δὲ ἐπιστήμη πὼς ἔχον ἐστὶν
ἡγεμονικόν, ὥσπερ καὶ ἡ πὼς ἔχουσα χεὶρ πυγμὴ
νοεῖται· τὸ δὲ ἡγεμονικὸν σῶμα κατὰ τούτους ὑπῆρ-
χεν· τοίνυν καὶ ἡ ἀλήθεια κατὰ γένος ἔσται σωμα-
40 τική. συστάσει δὲ καθόσον τὸ μὲν ἀληθὲς ὡς μο-
νοειδές τι καὶ ἁπλοῦν τὴν φύσιν νενόηται, οἷον ἐπὶ
τοῦ παρόντος τὸ "ἡμέρα ἔστιν" καὶ τὸ "ἐγὼ διαλέ-
γομαι", ἡ δὲ ἀλήθεια ὡς ἂν ἐπιστήμη καθεστηκυῖα
τοὐναντίον συστηματική τε καὶ πλειόνων ἄθροισμα
41 τυγχάνειν ὑπείληπται. ᾧ οὖν λόγῳ ἕτερόν τί ἐστιν ὁ
δῆμος καὶ ἕτερον ὁ πολίτης, καὶ δῆμος μὲν τὸ ἐκ πολ-
λῶν πολιτῶν ἄθροισμα, πολίτης δὲ ὁ εἷς, τῷ αὐτῷ λό-
γῳ διενήνοχεν ⟨ἡ⟩ ἀλήθεια τοῦ ἀληθοῦς, καὶ ὡμοίω-
ται ἡ μὲν ἀλήθεια τῷ δήμῳ, τὸ δὲ ἀληθὲς τῷ πολίτῃ,

38—42 ∼ Hyp. II 81—83.

2 ἐπιβάλλεται G (at ἐπιβάλλει p. 60, 11 legitur) 23 ἡ add. Bekk. 24 inde a τὸ incipit N!

198 διὰ τὸ τὴν μὲν εἶναι συστηματικήν, τὸ δὲ ἁπλοῦν.
δυνάμει δὲ ταῦτα ἀλλήλων κεχώρισται, ἐπεὶ τὸ μὲν 42
ἀληθὲς οὐ πάντως ἐπιστήμης εἴχετο (καὶ γὰρ ὁ φαῦ-
λος καὶ ὁ νήπιος καὶ ὁ μεμηνὼς λέγει μέν ποτέ τι
ἀληθές, οὐκ ἔχει δὲ ἐπιστήμην ἀληθοῦς), ἡ δὲ ἀλή-
θεια κατ' ἐπιστήμην θεωρεῖται. ὅθεν καὶ ὁ ἔχων
ταύτην σοφός ἐστιν (ἐπιστήμην γὰρ εἶχεν ἀληθῶν)
καὶ οὔποτε ψεύδεται, κἂν ψεῦδος λέγῃ, διὰ τὸ μὴ
ἀπὸ κακῆς ἀλλ' ἀπὸ ἀστείας αὐτὸ διαθέσεως προφέ-
ρεσθαι. καθὰ γὰρ ὁ περὶ τῆς τοῦ κάμνοντος σωτη- 43
199 ρίας ψεῦδός τι λέγων ἰατρός, καὶ ἐπαγγελλόμενός τι
δώσειν μὴ διδοὺς δέ, ψεῦδος μέν τι λέγει, οὐ ψεύδε-
ται δέ (πρὸς γὰρ τὴν τοῦ ἐπιστατουμένου σωτηρίαν
αὐτῷ τὸ τοιοῦτο λαμβάνει τὴν ἀναφοράν), καὶ ὡς οἱ
ἄριστοι τῶν στρατηγῶν πρὸς εὐθυμίαν τῶν ὑποτατ-
τομένων αὐτοῖς στρατιωτῶν πολλάκις ἐπιστολὰς ἀπὸ
συμμαχίδων πόλεων πλασάμενοι ψεῦδος μέν τι λέ-
γουσιν, οὐ ψεύδονται δὲ διὰ τὸ μὴ ἀπὸ πονηρᾶς
γνώμης τοῦτο ποιεῖν, καὶ ὃν τρόπον γραμματικὸς 44
σολοικισμοῦ τιθεὶς ὑπόδειγμα σολοικισμὸν ⟨μὲν⟩
προφέρεται, οὐ σολοικίζει δέ (οὐ γὰρ παρὰ ἀπειρίαν
τοῦ ὀρθοῦ λόγου τοῦτο πάσχει), ὧδε καὶ ὁ σοφός,
τουτέστιν ὁ τὴν τοῦ ἀληθοῦς ἐπιστήμην ἔχων, ἐρεῖ
μέν ποτε ψεῦδος, ψεύσεται δὲ οὐδέποτε διὰ τὸ μὴ
ἔχειν τὴν γνώμην ψεύδει συγκατατιθεμένην. ὅτι 45
γάρ, φασίν, ἀπὸ τῆς διαθέσεως καὶ οὐκ ἀπὸ ψιλῆς
τῆς προφορᾶς κριτέον ἐστὶ τὸν ψευδόμενον, πάρεστι
μαθεῖν ἐκ τῶν τεθησομένων ὑποδειγμάτων. τυμβω-
ρύχος γὰρ λέγεται καὶ ὁ ἐπὶ τῷ σκυλεύειν τοὺς νε-
κροὺς τοῦτο πράττων καὶ ὁ τύμβους τοῖς νεκροῖς
ὀρύττων· ἀλλ' ὁ μὲν πρῶτος κολάζεται ὡς ἀπὸ κακῆς

---

32 προσφέρεσθαι N 4/5 ὁ ἄριστος N 5a αὐτῷ N 6 πλα-
σάμενοι LE: πλασάμενος N: παρασκευασάμενοι ς (cf. Kochalsky
l. l. p. 33 sq) 6/7 λέγει N 7 ψεύδεται N 9 μὲν add. Bekk.
13 ψεύδεται ς 15 τῆς om. N προσφορᾶς N τὸν L N (comp.
scr.): τὸ E ς

199
διαθέσεως τοῦτο πράσσων, ὁ δὲ δεύτερος καὶ μισθὸν
λαμβάνει τῆς ὑπηρεσίας διὰ τὴν ἀντικειμένην αἰ-
τίαν. προφανὲς τοίνυν ἐστίν, ὅτι καὶ τὸ ψεῦδος λέ-
γειν τοῦ ψεύδεσθαι κατὰ πολὺ διενήνοχεν, ᾗ τὸ μὲν
ἀπὸ ἀστείας γίνεται γνώμης, τὸ δὲ ψεύδεσθαι ἀπὸ
πονηρᾶς. 24a

46 Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἀληθείας κατά τινας προαποδόν-
τες ἀκολούθως καὶ τὴν γενομένην τοῖς δογματικοῖς φιλο-
σόφοις διάστασιν περὶ τοῦ κριτηρίου σκοπῶμεν· ἀνάγκη
γάρ ἐστι ζητοῦντας περὶ τῆς τούτου ὑπάρξεως συνεπιθεω-
47 ρεῖν καὶ ὅ τι ἐστίν. πολλαὶ μὲν οὖν καὶ ποικίλαι διαιρέ-
σεις φέρονται κατὰ τὸν τόπον· ἀλλ' ἡμῖν ἀπόχρη πρὸς
τὸ παρὸν λέγειν, ὅτι οἱ μὲν ἀνεῖλον τὸ κριτήριον, οἱ δὲ
ἀπέλιπον. καὶ τῶν ἀπολιπόντων τρεῖς αἱ ἀνωτάτω γεγό-
νασι στάσεις· οἱ μὲν γὰρ ἐν λόγῳ τοῦτο ἀπέλιπον, οἱ δὲ 200
48 ἐν ταῖς ἀλόγοις ἐναργείαις, οἱ δὲ ἐν ἀμφοτέροις. καὶ δὴ
ἀνεῖλον μὲν αὐτὸ Ξενοφάνης τε ὁ Κολοφώνιος καὶ Ξενιά-
δης ὁ Κορίνθιος καὶ Ἀνάχαρσις ὁ Σκύθης καὶ Πρωταγό-
ρας καὶ Διονυσόδωρος, πρὸς δὲ τούτοις Γοργίας ὁ Λεον-
τῖνος καὶ Μητρόδωρος ὁ Χῖος καὶ Ἀνάξαρχος ὁ εὐδαιμο-
νικὸς καὶ Μόνιμος ὁ κύων. [ἐν τούτοις δέ εἰσι καὶ οἱ
49 ἀπὸ τῆς σκέψεως.] ὧν Ξενοφάνης μὲν κατά τινας εἰπὼν
πάντα ἀκατάληπτα ἐπὶ ταύτης ἔστη τῆς φορᾶς, ἐν οἷς
γράφει (B 34 Diels)

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔτις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἅσσα λέγω περὶ πάντων·
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε· δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

46—53 ∾ Hyp. II 17—18.

22 ψεῦδος Bekk.: ψευδές G 28 μὲν ⟨καὶ⟩ Arnim dubit. 29/30 αἱρέσεις Kayser coll. p. 172, 19. 222, 5. 30 τόπον N (cf. p. 296, 12. 549, 31): τρόπον LE ς 1 γὰρ om. N ἀπέλειπον N 2 ἐναργείαις Heintz coll. p. 234, 30. 247, 31: ἐνεργείαις G 5 ⟨Εὐθύδημος καὶ⟩ Διον. Kayser coll. p. 203, 25 5/6 ὁ λεοντῖνος LEVR: ὁ λεκτῖνος N: φλιοντῖνος B: λεοντῖνος A 7 Μόνιμος LEς: διογένης N 7—8 delevi coll. p. 60, 21 8 κατά τινας εἰπών NLE: εἰπὼν κ. τ. ς 9 ἔστη LEAR et N (corr. ex ἔσται): ἔστι BV 11 οἶδεν NA

200
διὰ τούτων γὰρ σαφὲς μὲν ἔοικε λέγειν τἀληθὲς καὶ τὸ 50
γνώριμον, καθὸ καὶ λέγεται (Euripid. Phoen. 469)

ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,

*ἄνδρα δὲ τὸν ἄνθρωπον, τῷ εἰδικῷ καταχρώμενος ἀντὶ
τοῦ γένους· εἶδος γὰρ ἀνθρώπου καθέστηκεν ὁ ἀνήρ.
σύνηθες δ' ἐστὶ τούτῳ χρῆσθαι τῷ τρόπῳ τῆς φράσεως
καὶ Ἱπποκράτει, ὅταν λέγῃ* (aphorism. VII 43) *"γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίνεται", τουτέστι θήλεια ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς μήτρας οὐ συνίσταται. ἀμφὶ θεῶν δὲ ὑποδειγματικῶς
περί τινος τῶν ἀδήλων, δόκον δὲ τὴν δόκησιν καὶ τὴν δόξαν.
ὥστε τοιοῦτον εἶναι κατὰ ἐξάπλωσιν τὸ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον* 51
*„τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς καὶ γνώριμον οὐθεὶς ἄνθρωπος οἶδε, τό
γε ἐν τοῖς ἀδήλοις πράγμασιν· κἂν γὰρ ἐκ τύχης ἐπιβάλλῃ
τούτῳ, ὅμως οὐκ οἶδεν ὅτι ἐπιβέβληκεν αὐτῷ, ἀλλ' οἴεται
καὶ δοκεῖ". ὥσπερ γὰρ εἰ ἐν ζοφερῷ οἰκήματι καὶ πολλὰ* 52
ἔχοντι κειμήλια ὑποθοίμεθά τινας χρυσὸν ζητοῦντας, ὑποπεσεῖται διότι ἕκαστος μὲν τούτων λαβόμενός τινος τῶν
201 *ἐν τῷ οἰκήματι κειμένων οἰήσεται τοῦ χρυσοῦ δεδράχθαι,
οὐδεὶς δὲ αὐτῶν ἔσται πεπεισμένος ὅτι τῷ χρυσῷ περιέπεσε, κἂν μάλιστα τύχῃ τούτῳ περιπεπτωκώς, ὧδε καὶ εἰς
τουτονὶ τὸν κόσμον ὥσπερ τινὰ μέγαν οἶκον παρῆλθε
πλῆθος φιλοσόφων ἐπὶ τὴν τῆς ἀληθείας ζήτησιν, ἧς τὸν
λαβόμενον εἰκός ἐστιν ἀπιστεῖν ὅτι εὐστόχησεν.*

*Οὗτος μὲν δὴ οὔ φησιν εἶναι κριτήριον ἀληθείας διὰ
τὸ μηδὲν εἶναι καταληπτὸν ἐν τῇ φύσει τῶν ζητουμένων·
Ξενιάδης δὲ ὁ Κορίνθιος, οὗ καὶ Δημόκριτος μέμνηται,* 53
*πάντ' εἰπὼν ψευδῆ, καὶ πᾶσαν φαντασίαν καὶ δόξαν
ψεύδεσθαι, καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος πᾶν τὸ γινόμενον
γίνεσθαι, καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν πᾶν τὸ φθειρόμενον φθείρεσθαι, δυνάμει τῆς αὐτῆς ἔχεται τῷ Ξενοφάνει στάσεως.
μὴ ὄντος γάρ τινος ἀληθοῦς κατὰ διαφορὰν τοῦ ψεύδους,* 54
ἀλλὰ πάντων ψευδῶν ὄντων καὶ διὰ τοῦτο ἀκαταλήπτων, οὐδὲ

---

24 ⟨ὡς⟩ *περὶ* Kayser **29** *εἰ* E ex corr.: *οἱ* NL ς **31** *ὅτι* Kayser coll. p. 501, 23 *τούτω* N **8** *τύχῃ* E ς: *τύχοι* NL (cf. ad p. 239, 29. 298, 6) **11** *γεννώμενον* N

201
*διακριτικόν τι τούτων ἔσται κριτήριον. τὸ δ᾽ ὅτι πάντα
ἐστὶ ψευδῆ καὶ διὰ τοῦτο ἀκατάληπτα, δείκνυται ἐκ τῆς τῶν
αἰσθήσεων διαβολῆς· εἰ γὰρ τὸ ἐπαναβεβηκὸς κριτήριον πάν-
των τῶν πραγμάτων ἐστὶ ψευδές, ἐξ ἀνάγκης καὶ πάντα ἐστὶ
ψευδῆ. τὸ δέ γε ἐπαναβεβηκὸς κριτήριον πάντων τῶν
πραγμάτων εἰσὶν αἱ αἰσθήσεις, καὶ δείκνυνται ψευδεῖς·
πάντα ἄρα τὰ πράγματά ἐστι ψευδῆ.*
55 *Καὶ Ἀνάχαρσις, ὥς φασίν, ὁ Σκύθης πάσης τέχνης
τὴν κριτικὴν κατάληψιν ἀναιρεῖ, σφόδρα τε ἐπιτιμᾷ τοῖς
Ἕλλησι ταύτην ἀπολείπουσιν· τίς γάρ ἐστι, φησίν, ὁ
κρίνων τι τεχνικῶς; ἆρά γε ὁ ἰδιώτης ἢ ὁ τεχνίτης;
ἀλλ᾽ ἰδιώτην μὲν οὐκ ἂν εἴποιμεν· πεπήρωται γὰρ
πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν τεχνικῶν ἰδιωμάτων, καὶ ὡς
οὔτε τυφλὸς λαμβάνει τὰ τῆς ὁράσεως ἔργα οὔτε κω-
φὸς τὰ τῆς ἀκοῆς, οὕτως οὐδὲ ὁ ἄτεχνος ὀξυωπεῖ
πρὸς τὴν κατάληψιν τοῦ τεχνικῶς ἀποτελεσθέντος,
ἐπεί τοι ἐὰν καὶ τούτῳ μαρτυρῶμεν τήν τινος πράγ-
ματος τεχνικοῦ κρίσιν, οὐ διοίσει τῆς τέχνης ἡ ἀτε-
χνία, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον· ὥστε οὐχ ὁ ἰδιώτης ἐστὶ κρι-* *202*
56 *τὴς τῶν τεχνικῶν ἰδιωμάτων. λείπεται ἄρα λέγειν
τὸν τεχνίτην· ὃ πάλιν ἐστὶν ἀπίθανον. ἤτοι γὰρ ὁ
ὁμόζηλος τὸν ὁμόζηλον ἢ ὁ ἀνομόζηλος τὸν ἑτερόζη-
λον κρίνει. ἀλλ᾽ ὁ ἑτερόζηλος οὐχ οἷός τέ ἐστι κρίνειν
τὸν ἑτερόζηλον· τῆς γὰρ ἰδίας τέχνης ἐστὶν ἐπιγνώ-*
57 *μων, πρὸς δὲ τὴν ἀλλοτρίαν ἰδιώτης καθέστηκεν.
καὶ μὴν οὐδὲ ⟨ὁ⟩ ὁμόζηλος τὸν ὁμόζηλον δύναται
δοκιμάζειν· αὐτὸ γὰρ τοῦτο ἐζητοῦμεν, τίς ἐστιν ὁ
τούτους κρίνων ἐν μιᾷ δυνάμει τὸ ὅσον ἐπὶ τῇ αὐτῇ
τέχνῃ καθεστῶτας. ἄλλως τε, εἴπερ οὗτος ἐκεῖνον
κρίνει, γενήσεται τὸ αὐτὸ κρῖνόν τε καὶ κρινόμενον*
58 *πιστόν τε καὶ ἄπιστον· ᾗ μὲν γὰρ ὁμόζηλός ἐστιν ὁ*

17 post *ἀκατάληπτα* ς iterant e vv. 15/16 *οὐδὲ διακριτικὸν τούτων ἔσται κριτήριον* 19 *καὶ ⟨αὐτὰ⟩ πάντα* Jaeger dubit. *πάντα ⟨τὰ πράγματα⟩* Kochalsky coll. vv. 18/19. 20/21. 22 at cf. v. 16 21 *αἱ* om. NAB 22 *ἄρα ⟨καὶ⟩ τὰ* N, quod defendit Kochalsky coll. v. 19 25 *ταύτην* Gen.: *ταύτης* G 5 *⟨οὐ⟩ κρίνει* ς 5 *κρίνει* — 6 *ἑτερόζηλον* N in mrgne, ubi fere evanuit 8 *ὁ* add. Gen.

202
ἕτερος τῷ κρινομένῳ, κρινόμενος καὶ αὐτὸς ἄπιστος
ἔσται, ἢ δὲ κρίνει, πιστὸς γενήσεται. οὐ δυνατὸν δὲ
τὸ αὐτὸ καὶ κρῖνον καὶ κρινόμενον καὶ πιστὸν καὶ
ἄπιστον ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα ἔστι τις ὁ κρίνων τεχνι-
κῶς. διὰ δὲ τοῦτο οὐδὲ κριτήριον· τῶν γὰρ κριτη- 59
ρίων τὰ μέν ἐστι τεχνικὰ τὰ δὲ ἰδιωτικά, οὔτε δὲ τὰ
ἰδιωτικὰ κρίνει, ὥσπερ οὐδὲ ὁ ἰδιώτης, οὔτε τὰ τε-
χνικά, ὥσπερ οὐδὲ ὁ τεχνίτης, διὰ τὰς ἔμπροσθεν εἰ-
ρημένας αἰτίας. τοίνυν οὐδέν ἐστι κριτήριον.

Καὶ Πρωταγόραν δὲ τὸν Ἀβδηρίτην ἐγκατέλεξάν τι- 60
νες τῷ χορῷ τῶν ἀναιρούντων τὸ κριτήριον φιλοσόφων,
ἐπεί φησι πάσας τὰς φαντασίας καὶ τὰς δόξας ἀληθεῖς
ὑπάρχειν καὶ τῶν πρός τι εἶναι τὴν ἀλήθειαν διὰ τὸ πᾶν
τὸ φανὲν ἢ δόξαν τινὶ εὐθέως πρὸς ἐκεῖνον ὑπάρχειν.
ἐναρχόμενος γοῦν τῶν Καταβαλλόντων ἀνεφώνησε (B 1
Diels) „πάντων χρημάτων μέτρον ἐστὶν ἄνθρωπος,
τῶν μὲν ὄντων ὡς ἔστιν, τῶν δὲ οὐκ ὄντων ὡς οὐκ 61
ἔστιν". καὶ μαρτυρεῖν φαίνεται τούτῳ ὁ ἀντικείμενος λόγος.
εἰ γὰρ φήσει [σοί] τις μὴ πάντων τῶν πραγμάτων κριτήριον
εἶναι τὸν ἄνθρωπον, βεβαιώσει τὸ πάντων τῶν πραγμάτων κρι-
203 τήριον εἶναι τὸν ἄνθρωπον· αὐτὸς γὰρ ὁ τοῦτο λέγων ἄνθρω-
πός ἐστιν, καὶ ⟨κριτήριον⟩ τὸ ὡς πρὸς αὐτὸν τιθεὶς φαινόμε-
νον ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸ τοῦτο τῶν ὡς πρὸς αὐτὸν φαινομένων
ὑπάρχειν. ὅθεν καὶ ὁ μεμηνὼς τῶν ἐν μανίᾳ φαινομένων πιστόν
ἐστι κριτήριον, καὶ ὁ κοιμώμενος τῶν ἐν ὕπνοις καὶ ὁ νήπιος
τῶν ἐν νηπιότητι καὶ ὁ γεγηρακὼς τῶν ἐν γήρᾳ προσπι-
πτόντων. οὐκ ἔστι δὲ οἰκεῖον ἀπὸ τῶν διαφερουσῶν περι- 62
στάσεων τὰς διαφόρους περιστάσεις ἀθετεῖν, τουτέστιν
ἀπὸ μὲν τῶν ἐν τῷ σωφρονεῖν ὑποπιπτόντων τὰ ἐν τῷ
μεμηνέναι φαινόμενα, ἀπὸ δὲ τῶν ὕπαρ τὰ κατὰ τοὺς
ὕπνους, ἀπὸ δὲ τῶν ἐν γήρᾳ τὰ ἐν νηπιότητι. ὡς γὰρ
αὐτὰ ἐκείνοις οὐ φαίνεται, οὕτως καὶ ἀνάπαλιν τὰ τούτοις

14 τῳ κρινομένῳ Bekk.: τῶν κρινομένων G 19 οὐδὲ om. ς οὔτε ⟨δὲ⟩ τὰ N 22 ἀβδηρίτην ς: αὐδηρίτην NLE 31 φήσει NEVR: φύσει LAB σοί del. Bekk. 32 βεβ. — 1 ἄνθρωπον om. NE 2 κριτήριον add. Jaeger 7 δὲ Gen.: τε G (τὶ E) οἰκεῖον *aptum* (cf. p. 318, 19) 11/12 ὡς γὰρ τὰ ἐκείνοις ⟨προσπίπτοντα τούτοις⟩ οὐ Kochalsky; maluerim mutare τούτοις (v. 12) cum ἐκείνοις (v. 13)

203
63 φαινόμενα ἐκείνοις οὐ προσπίπτει. διόπερ εἰ ὅτι ὁ μεμη-
νὼς ἢ ὁ κοιμώμενος ἐν ποιᾷ διαθέσει θεωρεῖται, οὐκ ἔστι
βέβαιος τῶν φαινομένων αὐτῷ κριτής, ἐπεὶ καὶ ὁ σωφρο-
νῶν καὶ ὁ ἐγρηγορὼς ἐν ποιᾷ καθέστηκε διαθέσει, πάλιν
οὐκ ἔσται πιστὸς πρὸς τὴν διάγνωσιν τῶν ὑποπιπτόντων
αὐτῷ. μηδενὸς οὖν χωρὶς περιστάσεως λαμβανομένου,
ἑκάστῳ πιστευτέον ⟨.....⟩ τῶν κατὰ τὴν οἰκείαν περίστασιν
64 λαμβανομένων. καὶ τούτῳ δὴ κινεῖσθαι τινὲς ὑπενόησαν τὸ
κριτήριον, ἐπείπερ τουτὶ μὲν τῶν καθ' αὑτὰ ὑποκειμένων δοκι-
μαστικὸν εἶναι βούλεται, τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ τοῦ ψεύδους
διοριστικὸν ὑπάρχειν, ὁ δὲ προειρημένος ἀνὴρ οὔτε καθ' αὑ-
τό τι ὑπάρχον οὔτε ψεῦδος ἀπολέλοιπεν. τοιοῦτοι δὲ γε-
γονέναι λέγονται καὶ οἱ περὶ τὸν Εὐθύδημον καὶ Διονυ-
σόδωρον· τῶν γὰρ πρός τι καὶ οὗτοι τό τε ὂν καὶ τὸ
ἀληθὲς ἀπολελοίπασιν.
65 Γοργίας δὲ ὁ Λεοντῖνος ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν τάγματος
ὑπῆρχε τοῖς ἀνῃρηκόσι τὸ κριτήριον, οὐ κατὰ τὴν ὁμοίαν
δὲ ἐπιβολὴν τοῖς περὶ τὸν Πρωταγόραν. ἐν γὰρ τῷ ἐπι-
γραφομένῳ Περὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ Περὶ φύσεως (B 3
Diels) τρία κατὰ τὸ ἑξῆς κεφάλαια κατασκευάζει, ἓν
μὲν καὶ πρῶτον ὅτι οὐδὲν ἔστιν, δεύτερον ὅτι εἰ καὶ *204*
ἔστιν, ἀκατάληπτον ἀνθρώπῳ, τρίτον ὅτι εἰ καὶ
καταληπτόν, ἀλλὰ τοί γε ἀνέξοιστον καὶ ἀνερμή-
66 νευτον τῷ πέλας. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν ἔστιν, ἐπιλογίζεται τὸν
τρόπον τοῦτον· εἰ γὰρ ἔστι⟨τι⟩, ἤτοι τὸ ὂν ἔστιν ἢ τὸ μὴ ὄν, ἢ
καὶ τὸ ὂν ἔστι καὶ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ ὂν ἔστιν, ὡς παρα-
στήσει, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὡς παραμυθήσεται, οὔτε τὸ ὂν καὶ ⟨τὸ⟩
67 μὴ ὄν, ὡς καὶ τοῦτο διδάξει. οὐκ ἄρα ἔστι τι. καὶ δὴ τὸ μὲν μὴ
ὂν οὐκ ἔστιν. εἰ γὰρ τὸ μὴ ὂν ἔστιν, ἔσται τε ἅμα καὶ οὐκ
ἔσται· ᾗ μὲν γὰρ οὐκ ὂν νοεῖται, οὐκ ἔσται, ᾗ δὲ ἔστι
μὴ ὄν, πάλιν ἔσται. παντελῶς δὲ ἄτοπον τὸ εἶναί τι

18 περιστάσεως Fabr.: στάσεως G 19 ἑκάστου N lacunam indicavi, fors. exciderunt: ⟨ἀποφαινομένῳ περὶ⟩ τῶν vel similia; cf. p. 49, 14 sqq. 20 τοῦτον (servato κινεῖν) Heintz κινεῖσθαι scr. (*in dubitationem vocari*; cf. p. 75, 26): κινεῖν G ⟨αὐτὸν⟩ τὸ Kayser 1 δεύτερον ⟨δὲ⟩ ὅτι N 5 τι add. Bekk. 7 τὸ add. Bekk. 9 τε NLEB: τι VR: om. A ἅμα LEς: ἄρα N 11 ⟨τὸ⟩ μὴ ὂν N

204 ἅμα καὶ μὴ εἶναι· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ μὴ ὄν. καὶ ἄλλως,
εἰ τὸ μὴ ὂν ἔστι, τὸ ὂν οὐκ ἔσται· ἐναντία γάρ ἐστι
ταῦτα ἀλλήλοις, καὶ εἰ τῷ μὴ ὄντι συμβέβηκε τὸ εἶναι,
τῷ ὄντι συμβήσεται τὸ μὴ εἶναι. οὐχὶ δέ γε τὸ ὂν οὐκ ἔστιν·
⟨τοίνυν⟩ οὐδὲ τὸ μὴ ὂν ἔσται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὂν ἔστιν. 68
εἰ γὰρ τὸ ὂν ἔστιν, ἤτοι ἀίδιόν ἐστιν ἢ γενητὸν ἢ ἀίδιον
ἅμα καὶ γενητόν· . οὔτε δὲ ἀίδιόν ἐστιν οὔτε γενητὸν
οὔτε ἀμφότερα, ὡς δείξομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ ὄν. εἰ
γὰρ ἀίδιόν ἐστι τὸ ὂν (ἀρκτέον γὰρ ἐντεῦθεν), οὐκ ἔχει
τινὰ ἀρχήν· τὸ γὰρ γινόμενον πᾶν ἔχει τιν' ἀρχήν, τὸ 69
δὲ ἀίδιον ἀγένητον καθεστὼς οὐκ εἶχεν ἀρχήν. μὴ ἔχον
δὲ ἀρχὴν ἄπειρόν ἐστιν. εἰ δὲ ἄπειρόν ἐστιν, οὐδαμοῦ
ἐστιν. εἰ γάρ πού ἐστιν, ἕτερον αὐτοῦ ἐστιν ἐκεῖνο τὸ
ἐν ᾧ ἐστιν, καὶ οὕτως οὐκέτ' ἄπειρον ἔσται τὸ ὂν
ἐμπεριεχόμενόν τινι· μεῖζον γάρ ἐστι τοῦ ἐμπεριεχομένου
τὸ ἐμπεριέχον, τοῦ δὲ ἀπείρου οὐδέν ἐστι μεῖζον, ὥστε
οὐκ ἔστι που τὸ ἄπειρον. καὶ μὴν οὐδ' ἐν αὐτῷ περιέχε- 70
ται. ταὐτὸν γὰρ ἔσται τὸ ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ δύο
γενήσεται τὸ ὄν, τόπος τε καὶ σῶμα· (τὸ μὲν γὰρ ἐν ᾧ
τόπος ἐστίν, τὸ δ' ἐν αὐτῷ σῶμα). τοῦτο δέ γε ἄτοπον·
τοίνυν οὐδὲ ἐν αὐτῷ ἐστι τὸ ὄν. ὥστ' εἰ ἀίδιόν ἐστι τὸ
205 ὄν, ἄπειρόν ἐστιν, εἰ δὲ ἄπειρόν ἐστιν, οὐδαμοῦ ἐστιν, εἰ
δὲ μηδαμοῦ ἐστιν, οὐκ ἔστιν. τοίνυν εἰ ἀίδιόν ἐστι τὸ
ὄν, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ὄν ἐστιν. καὶ μὴν οὐδὲ γενητὸν εἶναι 71
δύναται τὸ ὄν. εἰ γὰρ γέγονεν, ἤτοι ἐξ ὄντος ἢ ἐκ μὴ
ὄντος γέγονεν. ἀλλ' οὔτε ἐκ τοῦ ὄντος γέγονεν· εἰ γὰρ
ὄν ἐστιν, οὐ γέγονεν ἀλλ' ἔστιν ἤδη· οὔτε ἐκ τοῦ μὴ
ὄντος· τὸ γὰρ μὴ ὂν οὐδὲ γεννῆσαί τι δύναται διὰ τὸ
ἐξ ἀνάγκης ὀφείλειν ὑπάρξεως μετέχειν τὸ γεννητικόν τι-
νος. οὐκ ἄρα οὐδὲ γενητόν ἐστι τὸ ὄν. κατὰ τὰ αὐτὰ 72
δὲ οὐδὲ τὸ συναμφότερον, ἀίδιον ἅμα καὶ γενητόν· ταῦτα
γὰρ ἀναιρετικά ἐστιν ἀλλήλων, καὶ εἰ ἀίδιόν ἐστι τὸ ὄν,
οὐ γέγονεν, καὶ εἰ γέγονεν, οὐκ ἔστιν ἀίδιον. τοίνυν εἰ

16 τοίνυν add. Bekk. coll. v. 32 et p. 205, 2. 12. 24 τὸ ⟨ὂν⟩ LE ς 30 τὸ μὲν — 31 σῶμα om. N 5 ἀλλ' — γέγονεν om. E 6 ἐστι ⟨τὸ ἐξ οὗ γέγονεν⟩, οὐ Heintz dubit. coll. p. 541, 3 9 γεννητικόν N 10 δὲ om N

205
μήτε ἀίδιόν ἐστι τὸ ὂν μήτε γενητὸν μήτε τὸ συναμφό-
73 τερον, οὐκ ἂν εἴη τὸ ὄν. καὶ ἄλλως, εἰ ἔστιν, ἤτοι ἕν
ἐστιν ἢ πολλά· οὔτε δὲ ἕν ἐστιν οὔτε πολλά, ὡς παρα-
σταθήσεται· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ ὄν. εἰ γὰρ ἕν ἐστιν, ἤτοι
ποσόν ἐστιν ἢ συνεχές ἐστιν ἢ μέγεθός ἐστιν ἢ σῶμά
ἐστιν. ὅ τι δὲ ἂν ᾖ τούτων, οὐχ ἕν ἐστιν, ἀλλὰ ποσὸν
μὲν καθεστὼς διαιρεθήσεται, συνεχὲς δὲ ὂν τμηθήσεται·
ὁμοίως δὲ μέγεθος νοούμενον οὐκ ἔσται ἀδιαίρετον, σῶμα
δὲ τυγχάνον τριπλοῦν ἔσται· καὶ γὰρ μῆκος καὶ πλάτος
καὶ βάθος ἕξει. ἄτοπον δέ γε τὸ μηδὲν τούτων εἶναι λέ-
74 γειν τὸ ὄν· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἓν τὸ ὄν. καὶ μὴν οὐδὲ πολλά
ἐστιν. εἰ γὰρ μή ἐστιν ἕν, οὐδὲ πολλά ἐστιν· σύνθεσις
γὰρ τῶν καθ' ἓν ἐστὶ τὰ πολλά, διόπερ τοῦ ἑνὸς ἀναιρου-
μένου συναναιρεῖται καὶ τὰ πολλά. ἀλλὰ γὰρ ὅτι
μὲν οὔτε τὸ ὂν ἔστιν οὔτε τὸ μὴ ὂν ἔστιν, ἐκ τούτων
75 συμφανές· ὅτι δὲ οὐδὲ ἀμφότερα ἔστιν, τό τε ὂν καὶ τὸ
μὴ ὄν, εὐεπιλόγιστον. εἴπερ γὰρ τὸ μὴ ὂν ἔστι καὶ τὸ
ὂν ἔστι, ταὐτὸν ἔσται τῷ ὄντι τὸ μὴ ὂν ὅσον ἐπὶ τῷ
εἶναι· καὶ διὰ τοῦτο οὐδέτερον αὐτῶν ἔστιν. ὅτι γὰρ τὸ
μὴ ὂν οὐκ ἔστιν, ὁμόλογον· δέδεικται δὲ ταὐτὸ τούτῳ
76 καθεστὼς τὸ ὄν· καὶ αὐτὸ τοίνυν οὐκ ἔσται. οὐ μὴν
ἀλλ' εἴπερ ταὐτόν ἐστι τῷ μὴ ὄντι τὸ ὄν, οὐ δύναται 206
ἀμφότερα εἶναι· εἰ γὰρ ἀμφότερα, οὐ ταὐτόν, καὶ εἰ ταὐ-
τόν, οὐκ ἀμφότερα. οἷς ἕπεται τὸ μηδὲν εἶναι· εἰ γὰρ
μήτε τὸ ὂν ἔστι μήτε τὸ μὴ ὂν μήτε ἀμφότερα, παρὰ
δὲ ταῦτα οὐδὲν νοεῖται, οὐδὲν ἔστιν.
77 Ὅτι δὲ κἂν ᾖ τι, τοῦτο ἄγνωστόν τε καὶ ἀνεπινόητόν
ἐστιν ἀνθρώπῳ, παρακειμένως ὑποδεικτέον. εἰ γὰρ τὰ
φρονούμενα, φησὶν ὁ Γοργίας, οὐκ ἔστιν ὄντα, τὸ ὂν οὐ
φρονεῖται. καὶ κατὰ λόγον· ὥσπερ γὰρ εἰ τοῖς φρονου-
μένοις συμβέβηκεν εἶναι λευκοῖς, κἂν συμβεβήκει τοῖς λευ-
κοῖς φρονεῖσθαι, οὕτως εἰ τοῖς φρονουμένοις συμβέβηκε

---

18 ᾖ Bekk.: εἴη G 22 τούτων εἶναι LE ς: εἶναι τούτων N: τούτων ⟨ὂν⟩ εἶναι Kayser: τούτων ⟨ὂν ἓν⟩ εἶναι Heintz 32 τούτῳ NLE: τοῦτο ς 1 ταὐτόν ἐστι om. N τὸ ὂν ⟨ταὐτόν⟩ N 10 κἂν συμβεβήκει G: καὶ συμβέβηκε Kayser 11 συμβέβηκε N: συμβεβήκει LE ς

206
μὴ εἶναι οὖσι, κατ' ἀνάγκην συμβήσεται τοῖς οὖσι μὴ
φρονεῖσθαι. διόπερ ὑγιὲς καὶ σῷζον τὴν ἀκολουθίαν ἐστὶ 78
τὸ "εἰ τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν ὄντα, τὸ ὂν οὐ φρονεῖ-
ται." τὰ δέ γε φρονούμενα (προληπτέον γάρ) οὐκ ἔστιν
ὄντα, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα τὸ ὂν φρονεῖται. καὶ
⟨μὴν⟩ ὅτι τὰ φρονούμενα οὐκ ἔστιν ὄντα, συμφανές· εἰ γὰρ 79
τὰ φρονούμενά ἐστιν ὄντα, πάντα τὰ φρονούμενα ἔστιν,
καὶ ὅπῃ ἄν τις αὐτὰ φρονήσῃ. ὅπερ ἐστὶν ἀπεμφαῖνον·
[εἰ δέ ἐστι, φαῦλον.] οὐδὲ γὰρ ἂν φρονῇ τις ἄνθρωπον
ἱπτάμενον ἢ ἅρματα ἐν πελάγει τρέχοντα, εὐθέως ἄνθρω-
πος ἵπταται ἢ ἅρματα ἐν πελάγει τρέχει. ὥστε οὐ τὰ
φρονούμενά ἐστιν ὄντα. πρὸς τούτοις εἰ τὰ φρονούμενά 80
ἐστιν ὄντα, τὰ μὴ ὄντα οὐ φρονηθήσεται. τοῖς γὰρ ἐναν-
τίοις τὰ ἐναντία συμβέβηκεν, ἐναντίον δέ ἐστι τῷ ὄντι τὸ
μὴ ὄν· καὶ διὰ τοῦτο πάντως εἰ τῷ ὄντι συμβέβηκε τὸ
φρονεῖσθαι, τῷ μὴ ὄντι συμβήσεται τὸ μὴ φρονεῖσθαι.
ἄτοπον δ' ἐστὶ τοῦτο· καὶ γὰρ Σκύλλα καὶ Χίμαιρα καὶ
πολλὰ τῶν μὴ ὄντων φρονεῖται. οὐκ ἄρα τὸ ὂν φρονεῖται.
ὥσπερ τε τὰ ὁρώμενα διὰ τοῦτο ὁρατὰ λέγεται ὅτι ὁρᾶ- 81
ται, καὶ τὰ ἀκουστὰ διὰ τοῦτο ἀκουστὰ ὅτι ἀκούεται, καὶ
οὐ τὰ μὲν ὁρατὰ ἐκβάλλομεν ὅτι οὐκ ἀκούεται, τὰ δὲ
207 ἀκουστὰ παραπέμπομεν ὅτι οὐχ ὁρᾶται (ἕκαστον γὰρ ὑπὸ
τῆς ἰδίας αἰσθήσεως ἀλλ' οὐχ ὑπ' ἄλλης ὀφείλει κρίνεσθαι),
οὕτω καὶ τὰ φρονούμενα καὶ εἰ μὴ βλέποιτο τῇ ὄψει μηδὲ
ἀκούοιτο τῇ ἀκοῇ ἔσται, ὅτι πρὸς τοῦ οἰκείου λαμβάνεται
κριτηρίου. εἰ οὖν φρονεῖ τις ἐν πελάγει ἅρματα τρέχειν, 82
καὶ εἰ μὴ βλέπει ταῦτα, ὀφείλει πιστεύειν, ὅτι ἅρματά ἐστιν
ἐν πελάγει τρέχοντα. ἄτοπον δὲ τοῦτο· οὐκ ἄρα τὸ ὂν
φρονεῖται καὶ καταλαμβάνεται.

Καὶ εἰ καταλαμβάνοιτο δέ, ἀνέξοιστον ἑτέρῳ. εἰ γὰρ 83
τὰ ὄντα ὁρατά ἐστι καὶ ἀκουστὰ καὶ κοινῶς αἰσθητά, ἅπερ
ἐκτὸς ὑπόκειται, τούτων τε τὰ μὲν ὁρατὰ ὁράσει καταλη-
πτά ἐστι τὰ δὲ ἀκουστὰ ἀκοῇ καὶ οὐκ ἐναλλάξ, πῶς οὖν

---

15 προσληπτέον N 17 μὴν add. Bekk. 20 εἰ — φαῦλον secl. Bekk. 29 οὐκ — φρονεῖται om. V 31 καὶ οὐ — 32 ἀκούεται om. ς 4 ἔστι Diels dubit. 11 δὲ N

207
84 δύναται ταῦτα ἑτέρῳ μηνύεσθαι; ᾧ γὰρ μηνύομεν ἔστι
λόγος, λόγος δὲ οὐκ ἔστι τὰ ὑποκείμενα καὶ ὄντα· οὐκ
ἄρα τὰ ὄντα μηνύομεν τοῖς πέλας ἀλλὰ λόγον, ὃς ἕτερός
ἐστι τῶν ὑποκειμένων. καθάπερ οὖν τὸ ὁρατὸν οὐκ ἂν
γένοιτο ἀκουστὸν καὶ ἀνάπαλιν, οὕτως ἐπεὶ ὑπόκειται τὸ
85 ὂν ἐκτός, οὐκ ἂν γένοιτο λόγος ὁ ἡμέτερος· μὴ ὢν δὲ
λόγος οὐκ ἂν δηλωθείη ἑτέρῳ. ὅ γε μὴν λόγος, φησίν,
ἀπὸ τῶν ἔξωθεν προσπιπτόντων ἡμῖν πραγμάτων συνί-
σταται, τουτέστι τῶν αἰσθητῶν· ἐκ γὰρ τῆς τοῦ χυλοῦ
ἐγκυρήσεως ἐγγίνεται ἡμῖν ὁ κατὰ ταύτης τῆς ποιότητος
ἐκφερόμενος λόγος, καὶ ἐκ τῆς τοῦ χρώματος ὑποπτώσεως
ὁ κατὰ τοῦ χρώματος. εἰ δὲ τοῦτο, οὐχ ὁ λόγος τοῦ ἐκτὸς
παραστατικός ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐκτὸς τοῦ λόγου μηνυτικὸν
86 γίνεται. καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν, ὅτι ὃν τρόπον τὰ
ὁρατὰ καὶ ἀκουστὰ ὑπόκειται, οὕτως καὶ ὁ λόγος, ὥστε
δύνασθαι ἐξ ὑποκειμένου αὐτοῦ καὶ ὄντος τὰ ὑποκείμενα
καὶ ὄντα μηνύεσθαι. εἰ γὰρ καὶ ὑπόκειται, φησίν, ὁ λό-
γος, ἀλλὰ διαφέρει τῶν λοιπῶν ὑποκειμένων, καὶ πλείστῳ
διενήνοχε τὰ ὁρατὰ σώματα τῶν λόγων· δι᾽ ἑτέρου γὰρ
ὀργάνου ληπτόν ἐστι τὸ ὁρατὸν καὶ δι᾽ ἄλλου ὁ λόγος.
οὐκ ἄρα ἐνδείκνυται τὰ λοιπὰ τῶν ὑποκειμένων ὁ λόγος, 208
87 ὥσπερ οὐδὲ ἐκεῖνα τὴν ἀλλήλων διαδηλοῖ φύσιν. τοιούτων
οὖν παρὰ τῷ Γοργίᾳ ἠπορημένων οἴχεται ὅσον ἐπ᾽ αὐτοῖς
τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον· τοῦ γὰρ μήτε ὄντος μήτε
γνωρίζεσθαι δυναμένου μήτε ἄλλῳ παρασταθῆναι πεφυ-
κότος οὐδὲν ἂν εἴη κριτήριον.
Οὐκ ὀλίγοι δὲ ἦσαν, ὡς προεῖπον, οἱ καὶ τοὺς περὶ
Μητρόδωρον καὶ Ἀνάξαρχον ἔτι δὲ Μόνιμον φήσαντες
88 ἀνῃρηκέναι τὸ κριτήριον, ἀλλὰ Μητρόδωρον μὲν ὅτι εἶπεν
(B 1 Diels) "οὐδὲν ἴσμεν, οὐδ᾽ αὐτὸ τοῦτο ἴσμεν ὅτι

13 μηνύομεν N: μηνυόμενον LE ς 14 καὶ ⟨τὰ⟩ ὄντα AB
18 ὁ ἡμέτερος ut falsum denotat Kayser, post λόγος prius in v. 19 transp. Apelt ὂν Bekk. (prob. Apelt) 23 καὶ om. N
30 πλείστῳ LE: πλείω N: πλείστων ς (πλεῖστον R) 1 λοιπὰ δη Heintz coll. p. 207, 30: πολλὰ G 2 διαδηλοῖ E ς: διαλοῖ L: δηλοῖ N 9/10 εἶπεν οὐδὲν E ς: εἶπαν οὐδὲ N: εἶπένδὲν L (sic)

208 οὐδὲν ἴσμεν," Ἀνάξαρχον δὲ καὶ Μόνιμον ὅτι σκη-
νογραφίᾳ ἀπείκασαν τὰ ὄντα τοῖς τε κατὰ ὕπνους ἢ
μανίαν προσπίπτουσι ταῦτα ὡμοιῶσθαι ὑπέλαβον.
Ἀλλ' οὗτοι μὲν τοιαύτης μετεσχήκασι στάσεως, πρῶ- 89
τοι δ' ἔδοξαν οἱ ἀπὸ Θάλεω φυσικοὶ τὴν περὶ κριτηρίου
σκέψιν εἰσηγήσασθαι. καταγνόντες γὰρ τῆς αἰσθήσεως ἐν
πολλοῖς ὡς ἀπίστου, τὸν λόγον κριτὴν τῆς ἐν τοῖς οὖσιν
ἀληθείας ἐπέστησαν· ἀφ' οὗ ὁρμώμενοι περί τε ἀρχῶν
καὶ στοιχείων καὶ τῶν ἄλλων διετάσσοντο, ὧν ἡ κατάληψις
διὰ τῆς τούτου δυνάμεως περιγίνεται. ἔνθεν ὁ μὲν φυσι- 90
κώτατος Ἀναξαγόρας (B 21 Diels) ὡς ἀσθενεῖς διαβάλλων
τὰς αἰσθήσεις "ὑπὸ ἀφαυρότητος αὐτῶν" φησὶν "οὐ
δυνατοί ἐσμεν κρίνειν τἀληθές." τίθησί τε πίστιν αὐ-
τῶν τῆς ἀπιστίας τὴν παρὰ μικρὸν τῶν χρωμάτων ἐξαλλαγήν·
εἰ γὰρ δύο λάβοιμεν χρώματα, μέλαν καὶ λευκόν, εἶτα ἐκ θα-
τέρου εἰς θάτερον κατὰ σταγόνα παρεκχέοιμεν, οὐ δυνήσεται
ἡ ὄψις διακρίνειν τὰς παρὰ μικρὸν μεταβολὰς καίπερ πρὸς τὴν
φύσιν ὑποκειμένας. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ δυνάμει καὶ ὁ 91
Ἀσκληπιάδης εὑρίσκεται κατακεχρημένος ἐν τῷ πρώτῳ
τῶν περὶ οἴνου δόσεως, ἔνθα ἐπὶ ὤχρας καὶ μέλανος ἵστα-
209 ται· "μιγέντων γὰρ τούτων" φησὶν "ἀδυνατεῖ διαγι-
νώσκειν ἡ αἴσθησις, εἴτε ἕν ἐστι καὶ ἁπλοῦν χρῶμα
τὸ ὑποκείμενον εἴτε καὶ μή." ὥστε ὁ μὲν Ἀναξαγόρας
κοινῶς τὸν λόγον ἔφη κριτήριον εἶναι· οἱ δὲ Πυθα- 92
γορικοὶ τὸν λόγον μέν φασιν, οὐ κοινῶς δέ, τὸν δὲ ἀπὸ
τῶν μαθημάτων περιγινόμενον, καθάπερ ἔλεγε καὶ ὁ Φιλό-
λαος (A 29 Diels), θεωρητικόν τε ὄντα τῆς τῶν ὅλων
φύσεως ἔχειν τινὰ συγγένειαν πρὸς ταύτην, ἐπεί-
περ ὑπὸ τοῦ ὁμοίου τὸ ὅμοιον καταλαμβάνεσθαι
πέφυκεν (Empedocl. B 109 Diels)·

γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀίδηλον,
στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δέ γε νείκεϊ λυγρῷ.

92—93 ~ adv. math. I 303.

11/12 σκιογραφίᾳ Gen. 14 μὲν τοιαύτης Bekk.: μέντοι αὐτοὶ G: μὲν τῆς αὐτῆς Fabr. 20 τούτων Gen. 22 ἀμαυρότητος Ritter 30 τῶ ς ἔνθα Bekk. dubit.: ἔνθεν G 9 ἐπὶ N

209
93 καὶ ὡς τὸ μὲν φῶς, φησὶν ὁ Ποσειδώνιος τὸν Πλά-
τωνος Τίμαιον ἐξηγούμενος, ὑπὸ τῆς φωτοειδοῦς
ὄψεως καταλαμβάνεται, ἡ δὲ φωνὴ ὑπὸ τῆς ἀεροει-
δοῦς ἀκοῆς, οὕτω καὶ ἡ τῶν ὅλων φύσις ὑπὸ συγ-
γενοῦς ὀφείλει καταλαμβάνεσθαι τοῦ λόγου. ἦν δὲ
ἀρχὴ τῆς τῶν ὅλων ὑποστάσεως ἀριθμός· διὸ καὶ ὁ κριτὴς
τῶν πάντων λόγος οὐκ ἀμέτοχος ὢν τῆς τούτου δυνάμεως
94 καλοῖτο ἂν ἀριθμός. καὶ τοῦτο ἐμφαίνοντες οἱ Πυθαγο-
ρικοὶ ποτὲ μὲν εἰώθασι λέγειν τὸ

ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν,

ὁτὲ δὲ τὸν φυσικώτατον ὀμνύναι ὅρκον οὑτωσί (B 15 Diels),

οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ κεφαλᾷ παραδόντα τετρακτύν,
παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν,

τὸν μὲν παραδόντα λέγοντες Πυθαγόραν (τοῦτον γὰρ
ἐθεοποίουν), τετρακτὺν δὲ ἀριθμόν τινα, ὃς ἐκ τεσσάρων
τῶν πρώτων ἀριθμῶν συγκείμενος τὸν τελειότατον ἀπήρτι-
ζεν, ὥσπερ τὸν δέκα· ἓν γὰρ καὶ δύο καὶ τρία καὶ τέσ-
σαρα δέκα γίνεται. ἔστι τε οὗτος ὁ ἀριθμὸς πρώτη τε-
95 τρακτύς, πηγὴ δὲ ἀενάου φύσεως λέλεκται παρόσον κατ' αὐ- 210
τοὺς ὁ σύμπας κόσμος κατὰ ἁρμονίαν διοικεῖται, ἡ δὲ
ἁρμονία σύστημά ἐστι τριῶν συμφωνιῶν, τῆς τε διὰ τεσ-
σάρων καὶ τῆς διὰ πέντε καὶ τῆς διὰ πασῶν, τούτων δὲ
τῶν τριῶν συμφωνιῶν αἱ ἀναλογίαι ἐν τοῖς προειρημένοις
τέσσαρσιν ἀριθμοῖς εὑρίσκονται, ἔν τε τῷ ἓν κἀν τῷ δύο
96 κἀν τῷ τρία κἀν τῷ τέσσαρα. ἦν γὰρ ἡ μὲν διὰ τεσσά-
ρων συμφωνία ἐν ἐπιτρίτῳ λόγῳ κειμένη, ἡ δὲ διὰ πέντε
ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ διὰ πασῶν ἐν διπλασίονι. ὅθεν ὁ μὲν
τέσσαρα ἀριθμὸς τοῦ τρία ἐπίτριτος ὤν, ἐπείπερ ἐξ αὐτοῦ

---

94 ~ adv. math. IV 2—3.
95—98 ~ Hyp. III 155. adv. math. IV 6—9.

---

15 λαμβάνεσθαι N 25 παγὰν N: πηγὴν LEς ἀενάου LA: ἀεννάου NEVBR 28 ἀριθμῶν τινῶν τῶν πρώτων ς 30 ὁ LE: om. Nς 1 ἀενάου LE: ἀεννάου Nς 6 τέσσαρσιν N: τέτταρσιν Eς: τέτρασιν L ἓν Bekk. dubit.: ἑνὶ G

210 *καὶ τοῦ τρίτου μέρους αὐτοῦ συνίσταται, περιέσχηκε τὴν
διὰ τεσσάρων συμφωνίαν· ὁ δὲ τρία τοῦ δύο ἡμιόλιος* 97
*ὤν, ᾗ ἐκεῖνόν τε περιέσχηκε καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ, ἐμφαίνει
τὴν διὰ πέντε συμφωνίαν· ὁ δὲ τέσσαρα τοῦ δύο καὶ ὁ
δύο τῆς μονάδος διπλασίων καθεστὼς περιληπτικός ἐστι
τῆς διὰ πασῶν. ἐπεὶ οὖν ἡ τετρακτὺς ἀναλογίαν τῶν* 98
*λεχθεισῶν συμφωνιῶν ὑποβάλλει, αἱ δὲ συμφωνίαι τῆς
τελείου ἁρμονίας εἰσὶ συμπληρωτικαί, κατὰ δὲ τὴν τέλειον
ἁρμονίαν πάντα διοικεῖται, τοῦδε χάριν πηγὴν ἀενάου φύ-
σεως ῥιζώματ' ἔχουσαν εἰρήκασιν αὐτήν. καὶ ἄλλως, ἐπεὶ* 99
*κατὰ τοὺς λόγους τῶν τεσσάρων τούτων ἀριθμῶν τό τε
σῶμα καὶ τὸ ἀσώματον νοεῖται, ἐξ ὧν τὰ πάντα (στιγμῆς
γὰρ ῥυείσης γραμμὴν φαντασιούμεθα, ἥτις ἐστὶ μῆκος
ἀπλατές, γραμμῆς δὲ ῥυείσης πλάτος ἐποιήσαμεν, ὅπερ
ἐστὶν ἐπιφάνειά τις ἀβαθής, ἐπιφανείας δὲ ῥυείσης στερεὸν
ἐγένετο σῶμα. ἀλλ' ἦν γε ἐπὶ μὲν τῆς στιγμῆς ἡ μονὰς* 100
*ἀδιαίρετος οὖσα, καθὼς καὶ ἡ στιγμή, ἐπὶ δὲ τῆς γραμμῆς
ὁ δύο ἀριθμός, ⟨ἐπὶ δὲ τῆς ἐπιφανείας ὁ τρία ἀριθμός⟩· πο-
θὲν γάρ ⟨που⟩ πάρεστιν ἡ γραμμή, τουτέστιν ἀπὸ σημείου ἐπὶ
σημεῖον καὶ πάλιν ἀπὸ τούτου ἐπὶ ἄλλο σημεῖον· ἐπὶ δὲ τοῦ*
211 *στερεοῦ σώματος ὁ τέσσαρα· ἐὰν γὰρ τρισὶ σημείοις τέταρτον
ἐπαιωρήσωμεν σημεῖον, πυραμὶς γίνεται, ὅπερ δὴ πρῶτόν ἐστι
στερεοῦ σώματος σχῆμα), κατὰ λόγον οὖν ἡ τετρακτὺς πηγὴ τῆς
τῶν ὅλων φύσεώς ἐστιν. καὶ ἄλλως· πᾶν τὸ καταλαμβανόμε-* 101
*νον ἀνθρώπῳ, φασίν, ἤτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον· ἐάν τε
δὲ σῶμα ἐάν τε καὶ ἀσώματον, οὐ χωρὶς τῆς τῶν ἀρι-
θμῶν ἐννοίας καταλαμβάνεται, τὸ μὲν σῶμα, ἐπεὶ τριχῇ
διαστατὸν καθεστὼς τὸν τρία ἀριθμὸν ὑπαγορεύει. ἐπεὶ* 102

99—100 ∼ adv. math. IV 4—5. Hyp. III 154.
102 ∼ adv. dogm. III 78.

---

15 *διπλάσιος* N 18 *τέλειαν* N 19 *ἀενάου* LE: *ἀεννάου* N ς 24 *ἐνοήσαμεν* Heintz dubit. 26 *ἐγίνετο* N 28 supplevi post Bekkerum cf. praefat. i. f. 29 *που* add. Bekk. dubit. 3 *σχήματος σῶμα* ς 6 *σῶμά ⟨ἐστιν⟩* Lς, unde Bekk. coni. *σῶμα ⟨ἢ⟩*; at cf. v. 13 8 *τρία* Bekk.: *τρίτον* G (in N oblitteratum) *ἐπεὶ* G: *ἔτι* Bekk. dubit.

211
δὲ τῶν σωμάτων τὰ μέν ἐστιν ἐκ συναπτομένων ὡς πλοῖα
καὶ ἁλύσεις καὶ πυργίσκοι, τὰ δὲ ἐξ ἡνωμένων, ἅπερ ὑπὸ
μιᾶς ἕξεως συνέχεται, ὡς φυτὰ καὶ ζῷα, τὰ δὲ ἐκ διεστώ-
των ὡς χοροὶ καὶ στρατιαὶ καὶ ποῖμναι· — ἀλλ' ἐάν τε ἐκ
συναπτομένων ἐάν τε ἐξ ἡνωμένων ἐάν τε ἐκ διεστώ-
103 των, ἀριθμοὺς ἔχει παρόσον ἐκ πλειόνων συνέστηκεν. ἔτι
τῶν σωμάτων τά μὲν ἐν ἁπλαῖς κεῖται ποιότησι τὰ δὲ ἐν
ἀθρόαις, καθάπερ τὸ μῆλον· καὶ γὰρ ποιὸν ἔχει χρῶμα
πρὸς ὅρασιν καὶ χυλὸν πρὸς γεῦσιν καὶ ὀσμὴν πρὸς ὄσφρη-
σιν καὶ λειότητα πρὸς ἀφήν· ἃ δὴ τῆς τῶν ἀριθμῶν ἐστὶ
104 φύσεως. ὁ δ' αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῶν ἀσωμάτων ἐστὶ λόγος,
εἴγε καὶ χρόνος ἀσώματος ὢν ἀριθμῷ λαμβάνεται, ὥς ἐστι
συμφανὲς ἀπὸ ἐνιαυτῶν τε καὶ μηνῶν καὶ ἡμερῶν καὶ
ὡρῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ στιγμὴ καὶ γραμμὴ καὶ ἐπιφά-
νεια, καὶ τἆλλα περὶ ὧν καὶ μικρῷ πρότερον διελέχθημεν,
105 ἀνάγοντες καὶ τὰς τούτων νοήσεις εἰς ἀριθμούς. συνᾴ-
δειν δὲ τοῖς εἰρημένοις φασὶ καὶ τὰ κατὰ τὸν βίον, ἔτι δὲ
τὰ κατὰ τὰς τέχνας πράγματα. ὅ τε γὰρ βίος ἕκα-
στον κρίνει κριτηρίοις ἅπερ ἐστὶν ἀριθμοῦ μέτρα. ἐὰν
γοῦν ἀνέλωμεν τὸν ἀριθμόν, ἀναιρεθήσεται ⟨μὲν⟩ πῆχυς
ἐκ δυεῖν ἡμιπηχείων καὶ παλαιστῶν ἓξ καὶ δακτύλων εἰκοσι-
τεσσάρων συγκείμενος, ἀναιρεθήσεται δὲ μέδιμνος καὶ
τάλαντον καὶ τὰ λοιπὰ τῶν κριτηρίων· ταῦτα γὰρ πάντα
106 ἐκ πλειόνων συνεστῶτα εὐθὺς ἀριθμοῦ ἐστιν εἴδη. ὅθεν 212
καὶ τὰ λοιπὰ τούτῳ συνέχεται, δάνεια μαρτυρίαι ψῆφοι
συγγραφαὶ χρόνοι περίοδοι. καὶ καθόλου τῶν ἀμηχάνων
ἐστὶν εὑρεῖν τι κατὰ τὸν βίον ἀμοιροῦν τούτου. πᾶσά γε

---

104 cf. Hyp. III 153.

---

13 post *συναπτομένων* Bekk. suppl. *ἤ*; at cf. v. 6 et Kochalsky l. l. p. 36 16 *ποιὸν* NE: *ποιότητα* L: *ποικίλον* ς 19 *αὐτός ⟨τε⟩ καὶ* L: *αὐτός ⟨γε⟩ καὶ* Kayser 20 *ὢν* scr.: *τῷ* G 23 *πρότερον* NLE: *πρόσθεν* ς (quod defend. Kochalsky l. l. p. 36 sq.) *διελέχθημεν* NLE: *διειλέχθημεν* ς 24 *ἀνάγοντες* Heintz: *συνάγοντες* G 25 *καὶ τὰ* — 26 *τὰ* om. N rel. spat. circ. 23 litterarum 26 *τὰ* LE: ⟨*καὶ*⟩ *τὰ* ς *ὅ τε γὰρ βίος ἕ* | om. N rel spat. circ. 11 litt. 28 *μὲν* add. Bekk. 31 *ταῦτα γὰρ πάντα* Nς: *πάντα γὰρ ταῦτα* LE 1 *εἴδη ἐστίν* N 2 *τούτῳ* NE: *τούτων* Lς

212 μὴν τέχνη οὐ χωρὶς ἀναλογίας συνέστη, ἀναλογία δ' ἐν
ἀριθμῷ κεῖται· πᾶσα ἄρα τέχνη δι' ἀριθμοῦ συνέστη.
Ῥόδιοι γοῦν, ὥς φασίν, ἐπύθοντο Χάρητος τοῦ ἀρχιτέκτο- 107
νος πόσον δαπανηθήσεται χρῆμα πρὸς κατασκευὴν τοῦ
κολοσσοῦ. ὁρίσαντος δὲ αὐτοῦ τι, πάλιν ἐπηρώτων πόσον
δέ, εἰ θέλοιεν διπλασίονα κατὰ μέγεθος αὐτὸν κατασκευά-
σαι. τοῦ δὲ τὸ διπλάσιον αἰτήσαντος οἱ μὲν ἔδοσαν, ὁ δ'
εἰς τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ προκεντήματα δαπανήσας τὸ δοθὲν
ἑαυτὸν ἀνεῖλεν. θανόντος δὲ αὐτοῦ συνεῖδον οἱ τεχνῖται 108
ὡς οὐ διπλάσιον ἐχρῆν ἀλλ' ὀκταπλάσιον αἰτῆσαι· οὐ γὰρ
μῆκος μόνον ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διάστασιν ὤφειλε μεγεθο-
ποιεῖν τοῦ δημιουργήματος. ὥστε ἀναλογία τις ἔστιν ἐν
πλαστικῇ, ὁμοίως δὲ καὶ ἐν ζωγραφίᾳ, δι' ἣν ὁμοιότης
κατ' ἀπαραλλαξίαν κατορθοῦται. κοινῷ τε λόγῳ πᾶσα 109
τέχνη ἐστὶ σύστημα ἐκ καταλήψεων (Stoic. fr. I 73
Arn.), τὸ δὲ σύστημα ἀριθμός. τοίνυν ὑγιὲς τὸ

ἀριθμῷ δέ τε πάντ' ἐπέοικεν,

τουτέστι τῷ κρίνοντι λόγῳ καὶ ὁμοιογενεῖ τοῖς τὰ πάντα
συνεστακόσιν ἀριθμοῖς.

Ταῦτα μὲν οἱ Πυθαγορικοί· Ξενοφάνης δὲ κατὰ τοὺς 110
ὡς ἑτέρως αὐτὸν ἐξηγουμένους, ὅταν λέγῃ (B 34 Diels)

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔ τις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἅσσα λέγω περὶ πάντων·
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται,

φαίνεται μὴ πᾶσαν κατάληψιν ἀναιρεῖν ἀλλὰ τὴν ἐπιστη-
μονικὴν καὶ ἀδιάπτωτον, ἀπολείπειν δὲ τὴν δοξαστήν·
213 τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει τὸ "δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται".
ὥστε κριτήριον γίνεσθαι κατὰ τοῦτον τὸν δοξαστὸν λόγον,
τουτέστι τὸν τοῦ εἰκότος ἀλλὰ μὴ τὸν τοῦ παγίου ἐχόμε-
νον. ὁ δὲ γνώριμος αὐτοῦ Παρμενίδης τοῦ μὲν δοξαστοῦ 111

10 δέ om. N κατὰ ⟨τὸ⟩ μέγ. N 14 ὀκταπλάσιον NLE: ἑκατονταπλάσιον ς 17 ὁμοιότης LE (cf. Kochalsky l. l. p. 60): ὁμοιότητος N: ὁμοιότητα ς 22 τῷ om. ς 27 εἰδὼς om. N 29 αὐτὸς δ' ὅμως ς 31 ⟨τε⟩ καὶ ς ἀπολείπεται ς

213

λόγου κατέγνω, φημὶ δὲ τοῦ ἀσθενεῖς ἔχοντος ὑπολήψεις, τὸν δ' ἐπιστημονικόν, τουτέστι τὸν ἀδιάπτωτον, ὑπέθετο κριτήριον, ἀποστὰς καὶ ⟨αὐτὸς⟩ τῆς τῶν αἰσθήσεων πίστεως. ἐναρχόμενος γοῦν τοῦ Περὶ φύσεως (B 1 Diels) *γράφει τοῦτον τὸν τρόπον·*

ἵπποι ταί με φέρουσιν, ὅσον τ' ἐπὶ θυμὸς ἱκάνοι,
πέμπον, ἐπεί μ' ἐς ὁδὸν βῆσαν πολύφημον ἄγουσαι
δαίμονος, ἣ κατὰ πάντ' ἄστη φέρει εἰδότα φῶτα·
τῇ φερόμην· τῇ γάρ με πολύφραστοι φέρον ἵπποι
ἅρμα τιταίνουσαι, κοῦραι δ' ὁδὸν ἡγεμόνευον.

ἄξων δ' ἐν χνοίῃσιν ἵ⟨ει⟩ σύριγγος ἀυτήν
αἰθόμενος (δοιοῖς γὰρ ἐπείγετο δινωτοῖσιν
κύκλοις ἀμφοτέρωθεν), ὅτε σπερχοίατο πέμπειν
Ἡλιάδες κοῦραι, προλιποῦσαι δώματα Νυκτός,
εἰς φάος, ὠσάμεναι κράτων ἄπο χερσὶ καλύπτρας.

ἔνθα πύλαι Νυκτός τε καὶ Ἤματός εἰσι κελεύθων,
καί σφας ὑπέρθυρον ἀμφὶς ἔχει καὶ λάινος οὐδός·
αὐταὶ δ' αἰθέριαι πλῆνται μεγάλοισι θυρέτροις·
τῶν δὲ Δίκη πολύποινος ἔχει κληῖδας ἀμοιβούς.

τὴν δὴ παρφάμεναι κοῦραι μαλακοῖσι λόγοισιν
πεῖσαν ἐπιφραδέως, ὥς σφιν βαλανωτὸν ὀχῆα
ἀπτερέως ὤσειε πυλέων ἄπο. ταὶ δὲ θυρέτρων
χάσμ' ἀχανὲς ποίησαν ἀναπτάμεναι, πολυχάλκους
ἄξονας ἐν σύριγξιν ἀμοιβαδὸν εἱλίξασαι, 214

---

5 *λόγου* LEς: *τούτου* N *δὴ* ς 6 *αὐτὸς* add. Heintz coll. p. 215, 14 8 *τοῦτον τὸν τρ.* N: *τὸν τρ. τοῦτον* LEς 9 *φέρουσαι* N *ταί* LE: *θ' αἵ* N: *τε* ς *ὅσσον* ς *θυμὸν* E 10 *πέμπτον* NAB *ζῆσαν* L 11 *δαίμονες* Stein *πάντ' ἄστη* N: *πάντάτη* L: *πάντα τῇ* Eς: *πάντα ⟨τα⟩τὴ* L. B. Barnett: *πάντ' αὐτὴ* G. Hermann, qui *καὶ* pro *κατὰ* scribens vertit: *quae eadem quemvis sapientem virum ducit* 14 *χνοίῃσιν ἵει* Diels: *χνοιησϊνι* N: *χνοιῆσιν* LEς: *χνοιῆς ἵει* Karsten 15 *αἰθόμενος* Lς: *αἱρόμενος* N: *αἰθόμενοι* E *ἐπήγετο* ς 16 *κύκλοισιν* N 17 *δεύματα* E 18 *φῶς* N *κράτων* Karsten: *κρατερῶν* G 21 *αἰθέρια* Gen. *πλῆνται* LEς: *πλὴν θ' αἳ* N 22 *Δίκη* Gen.: *δίκην* G 25 *ἀπερέως* N *ταῖς* N et Gen.! *θυρέτροις* N 26 *ἐποίησαν* ς

214
γόμφοις καὶ περόνῃσιν ἀρηρότε· τῇ ῥα δι' αὐτέων
ἰθὺς ἔχον κοῦραι κατ' ἀμαξιτὸν ἅρμα καὶ ἵππους.

καί με θεὰ πρόφρων ὑπεδέξατο, χεῖρα δὲ χειρί
δεξιτερὴν ἕλεν, ὧδε δ' ἔπος φάτο καί με προσηύδα·
ὦ κοῦρ' ἀθανάτοισι συνάορος ἡνιόχοισιν,
ἵπποις ταί σε φέρουσιν ἱκάνων ἡμέτερον δῶ,
χαῖρ', ἐπεὶ οὔτι σε μοῖρα κακὴ προὔπεμπε νέεσθαι
τήνδ' ὁδόν (ἦ γὰρ ἀπ' ἀνθρώπων ἐκτὸς πάτου ἐστίν),
ἀλλὰ θέμις τε δίκη τε. χρεὼ δέ σε πάντα πυθέσθαι
ἠμὲν Ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμὲς ἦτορ
ἠδὲ βροτῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἔνι πίστις ἀληθής.

ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα,
μηδέ σ' ἔθος πολύπειρον ὁδὸν κατὰ τήνδε βιάσθω
νωμᾶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἠχήεσσαν ἀκουήν
καὶ γλῶσσαν, κρῖναι δὲ λόγῳ πολύπειρον ἔλεγχον
ἐξ ἐμέθεν ῥηθέντα. μόνος δ' ἔτι θυμὸς ὁδοῖο
λείπεται.

ἐν τούτοις γὰρ ὁ Παρμενίδης ἵππους μέν φησιν αὐτὸν φέ- 112
ρειν τὰς ἀλόγους τῆς ψυχῆς ὁρμάς τε καὶ ὀρέξεις, κατὰ δὲ τὴν πολύφημον ὁδὸν τοῦ δαίμονος πορεύεσθαι τὴν κατὰ τὸν φιλόσοφον λόγον θεωρίαν, ὃς λόγος προπομποῦ δαίμονος τρόπον ἐπὶ τὴν ἁπάντων ὁδηγεῖ γνῶσιν. κούρας δ' αὐτοῦ προάγειν τὰς αἰσθήσεις, ὧν τὰς μὲν ἀκοὰς αἰνίττεται ἐν τῷ λέγειν "δοιοῖς γὰρ ἐπείγετο δινωτοῖσι κύκλοις",

2 περόνοισιν ς ἀρηρότε Bergk: ἀρηρότα G: ἀρηρότας Scaliger τῇ G: ᾗ G. Hermann αὐτέων N: αὐτῶν LE ς 6 ἀθανάτοισι LE ς: ἀθανάτουσι (sic) N: ἀθανάτῃσι Brandis συνάορος G: συνήορος Brandis 7 ἵπποις E ς: ἵπποι NL ταί NLE: τε ς: θ' αἵ G. Hermann 8 οὔτοι ς 10 χρεὼ — 12 ἀληθής exst. quoque apud Simpl. cael. 557, 20 duobus versibus additis 11 ἀτρεμὲς Bekk. cum Simpl. (cf. p. 215, 5): ἀτρεκὲς LE ς (quod tuetur Kochalsky l. l. p. 61): ἀτερκὲς N 12 δόξας NE: δόξαι L ς 13 διζήσεος N 15 ἠχέεσσαν LE ἀκοήν N ς 16 καὶ γλῶσσαν om. ς κρῖναι Fabr.: κρίνε G πολύπειρον G cf. p. 215, 12: πολύδηριν Diog. Laert. IX 22 17 δ' ἔτι N: δέ τι LE: δέ τοι ς 22 ὅς N: ὡς LE ς προπόμπους L 25 ἐπείγετο LE: ἠπείγετο N: ἐπήγετο ς

τουτέστι τοῖς τῶν ὤτων, τὴν φωνὴν δι' ὧν καταδέχονται, 214
113 τὰς δὲ ὁράσεις Ἡλιάδας κούρας κέκληκε, δώματα μὲν
Νυκτὸς ἀπολιπούσας, "ἐς φάος ⟨δὲ⟩ ὠσαμένας" διὰ τὸ μὴ χω-
ρὶς φωτὸς γίνεσθαι τὴν χρῆσιν αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τὴν "πολύ- 215
ποινον" ἐλθεῖν Δίκην καὶ ἔχουσαν "κληῖδας ἀμοιβούς", τὴν
διάνοιαν ἀσφαλεῖς ἔχουσαν τὰς τῶν πραγμάτων καταλή-
114 ψεις. ἥτις αὐτὸν ὑποδεξαμένη ἐπαγγέλλεται δύο ταῦτα
διδάξειν, "ἠμὲν Ἀληθείης εὐπειθέος ἀτρεμὲς ἦτορ", ὅπερ
ἐστὶ τὸ τῆς ἐπιστήμης ἀμετακίνητον βῆμα, ἕτερον δὲ "βρο-
τῶν δόξας, ταῖς οὐκ ἔνι πίστις ἀληθής", τουτέστι τὸ ἐν
δόξῃ κείμενον πᾶν, ὅτι ἦν ἀβέβαιον. καὶ ἐπὶ τέλει προσ-
διασαφεῖ τὸ μὴ δεῖν ταῖς αἰσθήσεσι προσέχειν ἀλλὰ τῷ
λόγῳ· μὴ γάρ σε, φησίν, "ἔθος πολύπειρον ὁδὸν κάτα
τήνδε βιάσθω νωμᾶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἠχήεσσαν ἀκουὴν
καὶ γλῶσσαν, κρῖναι δὲ λόγῳ πολύπειρον ἔλεγχον ἐξ ἐμέθεν
ῥηθέντα".

Ἀλλ' οὗτος μὲν καὶ αὐτός, ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων συμ-
φανές, τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον κανόνα τῆς ἐν τοῖς οὖσιν
ἀληθείας ἀναγορεύσας ἀπέστη τῆς τῶν αἰσθήσεων ἐπιστά-
115 σεως· Ἐμπεδοκλῆς δὲ ὁ Ἀκραγαντῖνος κατὰ μὲν τοὺς
ἁπλούστερον δοκοῦντας αὐτὸν ἐξηγεῖσθαι ἓξ κριτήρια τῆς
ἀληθείας παραδίδωσιν. δύο γὰρ δραστηρίους τῶν
ὅλων ἀρχὰς ὑποθέμενος, φιλίαν καὶ νεῖκος, ἅμα τε
τῶν τεσσάρων μνησθεὶς ὡς ὑλικῶν, γῆς τε καὶ ὕδα-
τος καὶ ἀέρος καὶ πυρός, πάντων ταῦτα ἔφη κριτή-
116 ρια τυγχάνειν. παλαιὰ γάρ τις, ὡς προεῖπον, ἄνωθεν παρὰ
τοῖς φυσικοῖς κυλίεται δόξα περὶ τοῦ τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίων
εἶναι γνωριστικά· καὶ ταύτης ἔδοξε μὲν καὶ Δημόκριτος
κεκομικέναι τὴν παραμυθίαν, ἔδοξε δὲ καὶ Πλάτων αὐτῆς
117 ἐν τῷ Τιμαίῳ παρεψαυκέναι. ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος
(B 164 Diels) ἐπί τε τῶν ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἵστησι τὸν
λόγον. καὶ γὰρ ζῷα, φησίν, ὁμογενέσι ζῴοις συνα-

---

28 ἀπολειπούσας L (in N discerni iam non potest) δὲ add. Bekk. 1 κρίσιν Gen. 5 ἀτρεμὲς NLE: ἀτρεκὲς ς 11 ἀκοὴν NA 12 κρῖναι Gen.: κρίνε G 16 αἰσθητῶν ς 16/17 πίστεως Heintz dubit. 22 πάντων N: πλάσας LEς: πάσας Fabr. ταῦτα G: ταύτας Fabr. 26 τὴν παραμυθίαν N: τὰς παραμυθίας LEς

215

γελάζεται, ὡς περιστεραὶ περιστεραῖς καὶ γέρανοι γεράνοις, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀλόγων· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων, καθάπερ ὁρᾶν πάρεστιν ἐπί τε τῶν κοσκινευομένων σπερμάτων καὶ ἐπὶ τῶν παρὰ

216 ταῖς κυματωγαῖς ψηφίδων· ὅπου μὲν γὰρ κατὰ τὸν τοῦ κοσκίνου δῖνον διακριτικῶς φακοὶ μετὰ φακῶν τάσσονται καὶ κριθαὶ μετὰ κριθῶν καὶ πυροὶ μετὰ πυρῶν, ὅπου δὲ κατὰ τὴν τοῦ κύματος κίνησιν αἱ 118

μὲν ἐπιμήκεις ψηφῖδες εἰς τὸν αὐτὸν τόπον ταῖς ἐπιμήκεσιν ὠθοῦνται, αἱ δὲ περιφερεῖς ταῖς περιφερέσιν, ὡς ἂν συναγωγόν τι ἐχούσης τῶν πραγμάτων τῆς ἐν τούτοις ὁμοιότητος. ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος οὕτως, Πλάτων δὲ ἐν τῷ Τιμαίῳ (45 B) πρὸς παράστασιν 119

τοῦ ἀσώματον εἶναι τὴν ψυχὴν τῷ αὐτῷ γένει τῆς ἀποδείξεως κέχρηται. εἰ γὰρ ἡ μὲν ὅρασις, φησί, φωτὸς ἀντιλαμβανομένη εὐθύς ἐστι φωτοειδής, ἡ δὲ ἀκοὴ ἀέρα πεπληγμένον κρίνουσα, ὅπερ ἐστὶ τὴν φωνήν, εὐθὺς ἀεροειδὴς θεωρεῖται, ἡ δὲ ὄσφρησις ἀτμοὺς γνωρίζουσα πάντως ἐστὶν ἀτμοειδὴς καὶ ἡ γεῦσις χυλοὺς χυλοειδής, κατ' ἀνάγκην καὶ ἡ ψυχὴ τὰς ἀσωμάτους ἰδέας λαμβάνουσα, καθάπερ τὰς ἐν ἀριθμοῖς καὶ τὰς ἐν τοῖς πέρασι τῶν σωμάτων, γίνεταί τις ἀσώματος. τοιαύτης 120

δ' οὔσης παρὰ τοῖς προγενεστέροις δόξης, ἔοικε καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς ταύτῃ συμπεριφέρεσθαι, ἕξ τε οὐσῶν τῶν τὰ πάντα συνεστακυιῶν ἀρχῶν λέγειν ἰσάριθμα ταύταις ὑπάρχειν τὰ κριτήρια, δι' ὧν γέγραφε (B 109 Diels)

γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ, 121
αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀίδηλον,
στοργὴν δὲ στοργῇ, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ,

ἐμφαίνων ὡς γῆν μὲν καταλαμβανόμεθα μετουσίᾳ γῆς, ὕδωρ δὲ κατὰ μετοχὴν ὕδατος, ἀέρα δὲ μετουσίᾳ τοῦ

35/31 ἀλόγων ⟨ὡσαύτως⟩· ὡσαύτως Koch. coll. p. 235, 31. 249, 29 e. a. ὡσαύτως· ⟨ὡς⟩ Diels malim ⟨ὁμοίως⟩· ὡσαύτως
1 κυματαγωγαῖς NV: κυμαγωγαῖς AB 8 ἀλλ' — 9 οὕτως om. ς
14 γεῦσις ⟨δὲ⟩ N 15 χυλοὺς om. L χυλοειδεῖς Nς (exc. A)
16 ἐν ⟨τοῖς⟩ ἀριθμ. ς τὰς ἐν alt. om. ς 23 δῖον ς: δῖαν NLE
24 δέ ⟨τε⟩ στοργῇ ς

122 ἀέρος, καὶ ἐπὶ πυρὸς τὸ ἀνάλογον. ἄλλοι δὲ ἦσαν οἱ λέ- 216
γοντες κατὰ τὸν Ἐμπεδοκλέα κριτήριον εἶναι τῆς ἀλη-
θείας οὐ τὰς αἰσθήσεις ἀλλὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, τοῦ δὲ ὀρθοῦ
λόγου τὸν μέν τινα θεῖον ὑπάρχειν τὸν δὲ ἀνθρώπινον·
ὧν τὸν μὲν θεῖον ἀνέξοιστον εἶναι, τὸν δὲ ἀνθρώπινον
123 ἐξοιστόν. λέγει δὲ περὶ μὲν τοῦ μὴ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν 217
κρίσιν τἀληθοῦς ὑπάρχειν οὕτως (B 2 Diels)·

στεινωποὶ μὲν γὰρ παλάμαι κατὰ γυῖα κέχυνται,
πολλὰ δὲ δείλ' ἔμπαια, τά τ' ἀμβλύνουσι μερίμνας.
παῦρον δὲ ζωῆς ἰδίου μέρος ἀθρήσαντες
ὠκύμοροι καπνοῖο δίκην ἀρθέντες ἀπέπταν
αὐτὸ μόνον πεισθέντες, ὅτῳ προσέκυρσεν ἕκαστος
πάντοσ' ἐλαυνόμενοι, τὸ δ' ὅλον ⟨πᾶς⟩ εὔχεται εὑρεῖν.
οὕτως οὔτ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐπακουστὰ
οὔτε νόῳ περιληπτά.

124 περὶ δὲ τοῦ μὴ εἰς τὸ παντελὲς ἄληπτον εἶναι τὴν ἀλή-
θειαν, ἀλλ' ἐφ' ὅσον ἱκνεῖται ὁ ἀνθρώπινος λόγος ληπτὴν
ὑπάρχειν, διασαφεῖ τοῖς προκειμένοις ἐπιφέρων

σὺ ⟨δ'⟩ οὖν ἐπεὶ ὧδ' ἐλιάσθης,
πεύσεαι, οὐ πλέον ἠὲ βροτείη μῆτις ὄρωρεν.

καὶ διὰ τῶν ἑξῆς ἐπιπλήξας τοῖς πλέον ἐπαγγελλομένοις
γιγνώσκειν παρίστησιν, ὅτι τὸ δι' ἑκάστης αἰσθήσεως λαμ-
βανόμενον πιστόν ἐστι, τοῦ λόγου τούτων ἐπιστατοῦντος,
καίπερ πρότερον καταδραμὼν τῆς ἀπ' αὐτῶν πίστεως.
125 φησὶ γὰρ (B 4 Diels)

ἀλλὰ θεοὶ τῶν μὲν μανίην ἀποτρέψατε γλώσσης,
ἐκ δ' ὁσίων στομάτων καθαρὴν ὀχετεύσατε πηγήν.

---

31 τὸ μὲν NL 2 οὗτος N 4 δείλ' ἔμπαια Emperius: δει-λεμπεα G 5 ζωῆς ἰδίου Diels: ζωῇσι βίου G: ζωῆς ἀβίου Scaliger: ἐν ζωοῖσι βίου Wyttenbach ἀθρήσαντες Scaliger: ἀθρήσαντος LEABR: ἀθροίσαντος NV 8 δ' ὅλον ⟨πᾶς⟩ Bergk: δὲ ὅλον G: δὲ λώιον Scaliger 10 νόῳ Gen.: νῷ G 11 εἶναι ante εἰς ς 14 δ' add. Bergk 15 παύσεαι N πλέον ἠὲ Diels: πλεῖόν γε G: πλέον ἤγε Bergk 21 ἀποτρέψατε Stephanus: ἀπετρέψατε G 22 καθαρὰν ς ὀχετεύσατε Stephanus: ὠχεύσατε N: ἐχεύσατε E: ὀχεύσατε Lς

217 καὶ σέ, πολυμνήστη λευκώλενε παρθένε Μοῦσα,
ἄντομαι, ὧν θέμις ἐστὶν ἐφημερίοισιν ἀκούειν,
πέμπε παρ' Εὐσεβίης ἐλάουσ' εὐήνιον ἅρμα·
μηδέ σέ γ' εὐδόξοιο βιήσεται ἄνθεα τιμῆς
218 πρὸς θνατῶν ἀνελέσθαι ἐφ' ᾧ θ' ὁσίης πλέον εἰπεῖν
θάρσεϊ καὶ τότε δὴ σοφίης ἐπ' ἄκροισι θοάζειν.
ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάσῃ παλάμῃ, πῇ δῆλον ἕκαστον,
μήτε τιν' ὄψιν ἔχων πίστει πλέον ἢ κατ' ἀκουήν
ἢ ἀκοὴν ἐρίδουπον ὑπὲρ τρανώματα γλώσσης,
μήτε τι τῶν ἄλλων, ὁπόση πόρος ἐστὶ νοῆσαι,
γυίων πίστιν ἔρυκε, νόει θ' ᾗ δῆλον ἕκαστον.

Τοιαῦτα μὲν καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς· ὁ δὲ Ἡράκλειτος (A 16 126
Diels), ἐπεὶ πάλιν ἐδόκει δυσὶν ὠργανῶσθαι ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν, αἰσθήσει τε καὶ λόγῳ, τούτων τὴν ⟨μὲν⟩ αἴσθησιν παραπλησίως τοῖς προειρημένοις φυσικοῖς ἄπιστον εἶναι νενόμικεν, τὸν δὲ λόγον ὑποτίθεται κριτήριον. ἀλλὰ τὴν μὲν αἴσθησιν ἐλέγχει λέγων κατὰ λέξιν "κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισιν ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα βαρβάρους ψυχὰς ἐχόντων", ὅπερ ἴσον ἦν τῷ βαρβάρων ἐστὶ ψυχῶν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσι πιστεύειν. τὸν δὲ λόγον 127
κριτὴν τῆς ἀληθείας ἀποφαίνεται οὐ τὸν ὁποιονδήποτε, ἀλλὰ τὸν κοινὸν καὶ θεῖον. τίς δ' ἐστὶν οὗτος, συντόμως ὑποδεικτέον. ἀρέσκει γὰρ τῷ φυσικῷ τὸ περιέχον ἡμᾶς λογικόν τε ὂν καὶ φρενῆρες. ἐμφαίνει δὲ τὸ τοιοῦτο πολὺ 128
πρόσθεν Ὅμηρος (σ 163) εἰπών·

τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

καὶ Ἀρχίλοχος δέ φησι τοὺς ἀνθρώπους τοιαῦτα φρονεῖν
(fr. 70 Bergk) ὁποίην Ζεὺς ἐφ' ἡμέρην ἄγει.

---

24 ἐφημέριοισιν N (sic), verum iam invenit Stephanus: ἐφημέροισιν LE ς   1 ἐφ' ᾧ θ' ὁσίης Clem. Strom. V 60: ἐφωθοείης G   2 θοάζειν Fabr.: θοάζει G   3 ἀλλ' ἄγ' ἄθρει πάσῃ Bergk: ἀλλὰ γὰρ ἄθρει πᾶς G   4 τιν' G: τι Bergk   ὄψει Ellis   πίστει G: πιστὴν Bergk: πίστιν Ellis   5 γλώττης ς   7 θ' G: δ' Karsten   11 μὲν add. Bekk.   15 τῷ Bekk.: τῶν G   20 πολὺ G: πολλῷ Kochalsky

εἴρηται δὲ καὶ τῷ Εὐριπίδῃ (Troad. 885) *τὸ αὐτό·* 218

> *ὅστις ⟨ποτ'⟩ εἶ σὺ δυστόπαστος εἰσιδεῖν* 219
> *Ζεύς, εἴτ' ἀνάγκη φύσεος εἴτε νοῦς βροτῶν,*
> *ἐπευξάμην σε.*

129 *τοῦτον οὖν τὸν θεῖον λόγον καθ' Ἡράκλειτον δι' ἀνα-*
πνοῆς σπάσαντες νοεροὶ γινόμεθα, καὶ ἐν μὲν ὕπνοις λη-
θαῖοι, κατὰ δὲ ἔγερσιν πάλιν ἔμφρονες. ἐν γὰρ τοῖς ὕπνοις
μυσάντων τῶν αἰσθητικῶν πόρων χωρίζεται τῆς πρὸς τὸ
περιέχον συμφυΐας ὁ ἐν ἡμῖν νοῦς, μόνης τῆς κατὰ ἀνα-
πνοὴν προσφύσεως σῳζομένης οἱονεί τινος ῥίζης, χωρι-
σθείς τε ἀποβάλλει ἣν πρότερον εἶχε μνημονικὴν δύνα-
130 *μιν· ἐν δὲ ἐγρηγόρσει πάλιν διὰ τῶν αἰσθητικῶν πόρων*
ὥσπερ διά τινων θυρίδων προκύψας καὶ τῷ περιέχοντι
συμβαλὼν λογικὴν ἐνδύεται δύναμιν. ὅνπερ οὖν τρόπον
οἱ ἄνθρακες πλησιάσαντες τῷ πυρὶ κατ' ἀλλοίωσιν διάπυ-
ροι γίνονται, χωρισθέντες δὲ σβέννυνται, οὕτω καὶ ἡ ἐπι-
ξενωθεῖσα τοῖς ἡμετέροις σώμασιν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος
μοῖρα κατὰ μὲν τὸν χωρισμὸν σχεδὸν ἄλογος γίνεται, κατὰ
δὲ τὴν διὰ τῶν πλείστων πόρων σύμφυσιν ὁμοιοειδὴς τῷ
131 *ὅλῳ καθίσταται. τοῦτον δὴ τὸν κοινὸν λόγον καὶ θεῖον,*
καὶ οὗ κατὰ μετοχὴν γινόμεθα λογικοί, κριτήριον ἀληθείας
φησὶν ὁ Ἡράκλειτος. ὅθεν τὸ μὲν κοινῇ πᾶσι φαινόμε-
νον, τοῦτ' εἶναι πιστόν (*τῷ κοινῷ γὰρ καὶ θείῳ λόγῳ λαμ-*
βάνεται), *τὸ δέ τινι μόνῳ προσπῖπτον ἄπιστον ὑπάρχειν*
132 *διὰ τὴν ἐναντίαν αἰτίαν. ἐναρχόμενος γοῦν τῶν Περὶ φύ-*
σεως (B 1 Diels) *ὁ προειρημένος ἀνήρ, καὶ τρόπον τινὰ δεικνὺς*
τὸ περιέχον, φησί· "λόγου τοῦδε ἐόντος ἀξύνετοι γί-
νονται ἄνθρωποι, καὶ πρόσθεν ἢ ἀκοῦσαι, καὶ ἀκού-
σαντες τὸ πρῶτον· γινομένων γὰρ κατὰ τὸν λόγον

---

1 *ποτ'* add. Fabr. ex Euripide 2 *φύσεως* G 4 *οὖν* NE ς: *δὴ* L 10 *ἀποβάλλειν* ς 11 *ἐγρηγόρσει* N: *ἐγρηγορόσι* LE ς 12 *προκρύψας* LE 13 *οὖν* om. ς 17 *κατὰ δὲ* — 18 *σύμφυσιν* N in margine, ubi evanuit 19 *ὅλῳ* G: *λόγῳ* Nauck 24 *γοῦν* Kayser coll. p. 202, 27. 213, 8: *οὖν* G 26 *ὄντος* ς ⟨*ἀεὶ*⟩ *ἀξύν.* Aristot. Rhet. p. 1407 b 17, Hippol. IX 9 26/27 *γίνονται* N et Hippol.: *γίγνονται* LE ς 28 *γὰρ* ⟨*πάντων*⟩ Hippol. IX 9

τόνδε ἀπείροισιν ἐοίκασι, πειρώμενοι ἐπέων καὶ ἔρ-
γων τοιούτων, ὁκοίων ἐγὼ διηγεῦμαι, κατὰ φύσιν
διαιρέων ἕκαστον καὶ φράζων ὅκως ἔχει. τοὺς δὲ ἄλ-
λους ἀνθρώπους λανθάνει ὁκόσα ἐγερθέντες ποι-
οῦσιν, ὅκωσπερ ὁκόσα εὕδοντες ἐπιλανθάνονται.''
διὰ τούτων γὰρ ῥητῶς παραστήσας, ὅτι κατὰ μετοχὴν τοῦ 133
θείου λόγου πάντα πράττομέν τε καὶ νοοῦμεν, ὀλίγα προ-
διελθὼν ἐπιφέρει (B 2 Diels) ''διὸ δεῖ ἕπεσθαι τῷ ⟨ξυνῷ,
τουτέστι τῷ⟩ κοινῷ·'' (ξυνὸς γὰρ ὁ κοινός). ''τοῦ λό-
γου δ' ἐόντος ξυνοῦ ζώουσιν οἱ πολλοὶ ὡς ἰδίαν
ἔχοντες φρόνησιν.'' ἡ δ' ἔστιν οὐκ ἄλλο τι ἀλλ' ἐξή-
γησις τοῦ τρόπου τῆς τοῦ παντὸς διοικήσεως. διὸ καθ' ὅ
τι ἂν αὐτοῦ τῆς μνήμης κοινωνήσωμεν, ἀληθεύομεν, ἃ
δὲ ἂν ἰδιάσωμεν, ψευδόμεθα. νῦν γὰρ ῥητότατα καὶ 134
ἐν τούτοις τὸν κοινὸν λόγον κριτήριον ἀποφαίνεται, καὶ
τὰ μὲν κοινῇ φησι φαινόμενα πιστὰ ὡς ἂν τῷ κοινῷ κρι-
νόμενα λόγῳ, τὰ δὲ κατ' ἰδίαν ἑκάστῳ ψευδῆ.

Τοιόσδε μὲν καὶ ὁ Ἡράκλειτος· Δημόκριτος δὲ ὁτὲ 135
μὲν ἀναιρεῖ τὰ φαινόμενα ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τούτων
λέγει μηδὲν φαίνεσθαι κατ' ἀλήθειαν, ἀλλὰ μόνον κατὰ
δόξαν, ἀληθὲς δὲ ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν τὸ ἀτόμους εἶναι
καὶ κενόν· ''νόμῳ'' γάρ φησι (B 9 Diels) ''γλυκὺ καὶ
νόμῳ πικρόν, νόμῳ θερμόν, νόμῳ ψυχρόν, νόμῳ
χροιή· ἐτεῇ δὲ ἄτομα καὶ κενόν.'' (ὅπερ ⟨ἔστι⟩· νομί-
ζεται μὲν εἶναι καὶ δοξάζεται τὰ αἰσθητά, οὐκ ἔστι δὲ κατ'
ἀλήθειαν ταῦτα, ἀλλὰ τὰ ἄτομα μόνον καὶ τὸ κενόν). ἐν δὲ 136
τοῖς Κρατυντηρίοις, καίπερ ὑπεσχημένος ταῖς αἰσθήσεσι
τὸ κράτος τῆς πίστεως ἀναθεῖναι, οὐδὲν ἧττον εὑρίσκεται
τούτων καταδικάζων. φησὶ γάρ· ''ἡμεῖς δὲ τῷ μὲν ἐόντι
οὐδὲν ἀτρεκὲς συνίεμεν, μεταπῖπτον δὲ κατά τε σώ-
ματος διαθήκην καὶ τῶν ἐπεισιόντων καὶ τῶν ἀν-

29 ἀπείροισιν N: ἄπειροι LEς 4 ἄδοντες N 5/6 προδιελθὼν G: προσδιελθὼν Bekk. 6/7 ξυνῷ τουτέστι τῷ add. Bekk. secundum Schleiermacherum qui scripserat ξυνῷ pro κοινῷ 7 λόγῳ post κοινῷ add. N sed exp. 13 φησι Bekk.: φασι G: πᾶσι Natorp 15 ὁτὲ Usener: ὅτι G 19 καὶ post γλυκὺ del. Brieger 21 ἐτεῇ Stephanus: αἰτίη G ἅπερ V ἔστι add. Bekk. 28 διαθιγὴν Menzel coll. Herm. irris. p. 94

220
τιστηριζόντων." *καὶ πάλιν φησίν* (B 10 Diels)· "*ἐτεῇ*
μέν νυν ὅτι οἷον ἕκαστον ἔστιν ⟨*ἢ*⟩ *οὐκ ἔστιν οὐ συν-*
137 *ίεμεν, πολλαχῇ δεδήλωται.*" *ἐν δὲ τῷ Περὶ ἰδεῶν* 221
(B 6 Diels)· "*γιγνώσκειν τε χρή*" *φησίν,* "*ἄνθρωπον*
τῷδε τῷ κανόνι, ὅτι ἐτεῆς ἀπήλλακται," *καὶ πάλιν*
(B 7 Diels)· "*δηλοῖ μὲν δὴ καὶ οὗτος ὁ λόγος, ὅτι ἐτεῇ*
οὐδὲν ἴσμεν περὶ οὐδενός, ἀλλ' ἐπιρυσμίη ἑκάστοι-
σιν ἡ δόξις," *καὶ ἔτι* (B 8 Diels)· "*καίτοι δῆλον ἔσται,*
ὅτι ἐτεῇ οἷον ἕκαστον γιγνώσκειν ἐν ἀπόρῳ ἐστί."
καὶ δὴ ἐν μὲν τούτοις πᾶσαν σχεδὸν κινεῖ κατάληψιν, ⟨*εἰ*⟩
138 *καὶ μόνον ἐξαιρέτως καθάπτεται τῶν αἰσθήσεων· ἐν δὲ τοῖς*
Κανόσι (B 11 Diels) *δύο φησὶν εἶναι γνώσεις, τὴν μὲν διὰ*
τῶν αἰσθήσεων τὴν δὲ διὰ τῆς διανοίας, ὧν τὴν μὲν διὰ τῆς
διανοίας γνησίην καλεῖ, προσμαρτυρῶν αὐτῇ τὸ πιστὸν εἰς
ἀληθείας κρίσιν, τὴν δὲ διὰ τῶν αἰσθήσεων σκοτίην ὀνο-
μάζει, ἀφαιρούμενος αὐτῆς τὸ πρὸς διάγνωσιν τοῦ ἀληθοῦς
139 *ἀπλανές. λέγει δὲ κατὰ λέξιν·* "*γνώμης δὲ δύο εἰσὶν ἰδέαι,*
ἡ μὲν γνησίη, ἡ δὲ σκοτίη· καὶ σκοτίης μὲν τάδε σύμ-
παντα, ὄψις ἀκοὴ ὀδμὴ γεῦσις ψαῦσις· ἡ δὲ γνησίη,
ἀποκεκριμένη δὲ ταύτης." *εἶτα προκρίνων τῆς σκοτίης τὴν*
γνησίην ἐπιφέρει λέγων· "*ὅταν ἡ σκοτίη μηκέτι δύνη-*
ται μήτε ὁρῆν ἐπ' ἔλαττον μήτε ἀκούειν μήτε ὀδμᾶ-
σθαι μήτε γεύεσθαι μήτε ἐν τῇ ψαύσει αἰσθάνε-
σθαι, ἀλλ' ἐπὶ λεπτότερον⟨....⟩." *οὐκοῦν καὶ κατὰ τοῦ-*

29/30 *ἐτεῇ μέν* Fabr.: *τίημεν* NLE: *τοίη μὲν* ς **30** *ἢ* add. Gen. *οὐ* Gen.: *οὗ* G **1** *τῷ* om. N **3** *τῷ* om. N *ἐτεῆς* Menagius: *αἰτίας* N: *αἰτίης* LEς **4** *δὴ* om. Nς **4 et 6** *ἐτεῇ* Menagius: *αἰτίη* G **5** *ἢ δόξης* N **7** *κρίνει* Usener *εἰ* add. Bekk. **8** *μόνον* NLE: *μόνων* AB: *μόνον* (ω suprascr.) VR **10** *μὲν* om. E **11** *γνησίην* Fabr.: *γνῶσιν* G *καλεῖ* Bekk.: *κατάγει* G **16** *γνησία* ς post *γνησίη* lac. stat. Brieger **17** *ἀποκεκριμένη* VR: *ἀποκεκρυμμένη* ceteri et VR i. m. (*γρ.*): *ἀποκεκρυμμένη διὰ ταύτης* Natorp **18** *γνησίαν* ς **18/19** *δύνηται* N: *δύναται* LEς **19** *μήτε ἀκούειν* — **19a** *γεύεσθαι* del. Brieger **20** *ἀλλ'* del. Brieger *λεπτότερον* ⟨*δέῃ ζητεῖν, τότε ἐπιγίνεται ἡ γνησίη ἅτε ὄργανον ἔχουσα τοῦ νῶσαι λεπτότερον*⟩. Diels, quod probat Kochalsky, nisi quod mavult *τι δέῃ καταφεύγειν* (vel *συμφεύγειν*), *τότε κτλ.* coll. p. 369, 13: Hervetus in versione addiderat *confugiendum*

221 τον ὁ λόγος ἐστὶ κριτήριον, ὃν γνησίην γνώμην καλεῖ. Διό- 140
τιμος (3 Diels) δὲ τρία κατ' αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι κριτήρια,
τῆς μὲν τῶν ἀδήλων καταλήψεως τὰ φαινόμενα —
ὄψις γὰρ τῶν ἀδήλων τὰ φαινόμενα, ὥς φησιν Ἀναξαγόρας
(B 21ᵃ Diels), ὃν ἐπὶ τούτῳ Δημόκριτος ἐπαινεῖ —, ζητή-
σεως δὲ τὴν ἔννοιαν — περὶ παντὸς γάρ, ὦ παῖ, μία
ἀρχὴ τὸ εἰδέναι περὶ ὅτου ἔστιν ἡ ζήτησις (Plat. Phaedr.
237 B) —, αἱρέσεως δὲ καὶ φυγῆς τὰ πάθη· τὸ μὲν γὰρ
222 ᾧ προσοικειούμεθα, τοῦτο αἱρετόν ἐστιν, τὸ δὲ ᾧ προσαλλο-
τριούμεθα, τοῦτο φευκτόν ἐστιν.

Ἡ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν περὶ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀλη-
θείας ἱστορία τοιαύτη τις ἦν· ἀπτώμεθα δὲ ἑξῆς καὶ τῶν 141
μετὰ τοὺς φυσικοὺς αἱρέσεων.

Πλάτων τοίνυν ἐν τῷ Τιμαίῳ διελόμενος τὰ πρά-
γματα εἴς τε τὰ νοητὰ καὶ αἰσθητά, καὶ εἰπὼν περιληπτὰ
μὲν λόγῳ εἶναι τὰ νοητά, δοξαστὰ δὲ τυγχάνειν τὰ αἰσθη-
τά, προδήλως κριτήριον ὥρισε τῆς τῶν πραγμάτων γνώ-
σεως τὸν λόγον, συμπεριλαβὼν αὐτῷ καὶ τὴν διὰ τῆς
αἰσθήσεως ἐνάργειαν. λέγει δὲ οὕτως (Tim. 27 D)· "τί τὸ 142
ὂν ἀεί, γένεσιν δὲ οὐκ ἔχον, καὶ τί τὸ γινόμενον μέν,
ὂν δὲ οὐδέποτε; τὸ μὲν δὴ νοήσει μετὰ λόγου περι-
ληπτόν, τὸ δὲ δόξῃ μετὰ αἰσθήσεως." περιληπτικὸν δὲ 143
καλεῖσθαί φασι λόγον παρ' αὐτῷ οἱ Πλατωνικοὶ τὸν κοινὸν
τῆς ἐναργείας καὶ τῆς ἀληθείας. δεῖ γὰρ τὸν λόγον ἐν τῷ
κρίνειν τὴν ἀλήθειαν ἀπὸ τῆς ἐναργείας ὁρμᾶσθαι, εἴπερ δι'
ἐναργῶν ἡ κρίσις γίνεται τῶν ἀληθῶν. ἀλλ' ἥ τε ἐνάργεια
οὐκ ἔστιν αὐτάρκης πρὸς γνῶσιν ἀληθοῦς· οὐ γὰρ εἴ τι κατ'
ἐνάργειαν φαίνεται, τοῦτο καὶ κατ' ἀλήθειαν ὑπάρχει· ἀλλὰ
δεῖ παρεῖναι τὸ κρῖνον τί τε φαίνεται μόνον καὶ τί σὺν
τῷ φαίνεσθαι ἔτι καὶ κατ' ἀλήθειαν ὑπόκειται, τουτέστι

142 cf. Hyp. III 54.

21/22 Διότιμος δὲ τρία LEς: διότι τρία μόνα N 22 κατ' αὐτὸν N: κατὰ ταὐτὸν LE ς 24 ὄψις — φαινόμενα N: om. LE ς 4 ἀπτώμεθα ς: ἀπτόμεθα NLE 6 τῷ om. N 14 περιληπτικὸν Bekk. coll. v. 30: περιληπτόν G 15 φησι N 18 γε Bekk. dubit.

222

144 τὸν λόγον. ἀμφότερα τοίνυν συνελθεῖν δεήσει, τήν τε ἐνάργειαν ὡς ἂν ἀφετήριον οὖσαν τῷ λόγῳ πρὸς τὴν κρίσιν τῆς ἀληθείας, καὶ αὐτὸν τὸν λόγον πρὸς διάκρισιν τῆς ἐναργείας. εἰς μέντοι τὸ ἐπιβάλλειν τῇ ἐναργείᾳ καὶ τὸ ἐν ταύτῃ ἀληθὲς διακρίνειν πάλιν συνεργοῦ δεῖται ὁ λόγος τῆς αἰσθήσεως· διὰ ταύτης γὰρ τὴν φαντασίαν παραδεχόμενος ποιεῖται τὴν νόησιν καὶ τὴν ἐπιστήμην τἀληθοῦς, ὥστε περιληπτικὸν αὐτὸν ὑπάρχειν τῆς τε ἐναργείας καὶ τῆς ἀληθείας, ὅπερ ἴσον ἐστὶ τῷ καταληπτικόν.

145 Ὧδε μὲν καὶ ὁ Πλάτων· Σπεύσιππος (fr. 29 Lang) 223 δέ, ἐπεὶ τῶν πραγμάτων τὰ μέν ἐστιν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά, τῶν μὲν νοητῶν κριτήριον ἔλεξεν εἶναι τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον, τῶν δὲ αἰσθητῶν τὴν ἐπιστημονικὴν αἴσθησιν. ἐπιστημονικὴν δὲ αἴσθησιν ὑπείληφε καθεστάναι τὴν μεταλαμβάνουσαν τῆς κατὰ τὸν λόγον
146 ἀληθείας. ὥσπερ γὰρ οἱ τοῦ αὐλητοῦ ἢ τοῦ ψάλτου δάκτυλοι τεχνικὴν μὲν εἶχον ἐνέργειαν, οὐκ ἐν αὐτοῖς δὲ προηγουμένως τελειουμένην, ἀλλ' ἐκ τῆς πρὸς τὸν λογισμὸν συνασκήσεως ἀπαρτιζομένην, 9a καὶ ὡς ἡ τοῦ μουσικοῦ αἴσθησις ἐνέργειαν μὲν εἶχεν ἀντιληπτικὴν τοῦ τε ἡρμοσμένου καὶ τοῦ ἀναρμόστου, ταύτην δὲ οὐκ αὐτοφυῆ, ἀλλ' ἐκ λογισμοῦ περιγεγονυῖαν, οὕτω καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ αἴσθησις φυσικῶς παρὰ τοῦ λόγου τῆς ἐπιστημονικῆς μεταλαμβάνει τριβῆς πρὸς ἀπλανῆ τῶν ὑποκειμένων 14a διάγνωσιν.

147 Ξενοκράτης (fr. 5 Heinze) δὲ τρεῖς φησιν οὐσίας εἶναι, τὴν μὲν αἰσθητὴν τὴν δὲ νοητὴν τὴν δὲ σύνθετον καὶ δοξαστήν, ὧν αἰσθητὴν μὲν εἶναι τὴν ἐντὸς οὐρανοῦ, νοητὴν δὲ ⟨τὴν⟩ πάντων τῶν ἐκτὸς οὐρανοῦ, δοξαστὴν δὲ καὶ σύνθετον τὴν αὐτοῦ τοῦ 19a οὐρανοῦ· ὁρατὴ μὲν γάρ ἐστι τῇ αἰσθήσει, νοητὴ δὲ
148 δι' ἀστρολογίας. τούτων μέντοι τοῦτον ἐχόντων τὸν

---

31 καταληπτικῷ Gen. 1 ὁ om. Eς (excepto A) 2 ἐστιν N: om. LEς 7 τοῦ ante ψαλτ. om. ς 9 ἐκ N (quod iam Hervetus): om. LEς 10 ἐνέργειαν Bekk.: ἐνάργειαν G 19 τὴν add. Bekk. (exstat in N post ἐκτὸς) τῶν LEς: τὴν N

223 τρόπον, τῆς μὲν ἐκτὸς οὐρανοῦ καὶ νοητῆς οὐσίας κριτήριον ἀπεφαίνετο τὴν ἐπιστήμην, τῆς δὲ ἐντὸς οὐρανοῦ καὶ αἰσθητῆς ⟨τὴν⟩ αἴσθησιν, τῆς δὲ μι-
24a κτῆς τὴν δόξαν· καὶ τούτων κοινῶς τὸ μὲν διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου κριτήριον βέβαιόν τε ὑπάρχειν καὶ ἀληθές, τὸ δὲ διὰ τῆς αἰσθήσεως ἀληθὲς μέν, οὐχ οὕτω δὲ ὡς τὸ διὰ τοῦ ἐπιστημονικοῦ λόγου, τὸ δὲ σύνθετον κοινὸν ἀληθοῦς τε καὶ ψευδοῦς ὑπάρχειν· τῆς γὰρ δόξης τὴν μέν τινα ἀληθῆ 149
εἶναι τὴν δὲ ψευδῆ. ὅθεν καὶ τρεῖς Μοίρας παραδεδόσθαι, Ἄτροπον μὲν τὴν τῶν νοητῶν, ἀμετάθε-
224 τον οὖσαν, Κλωθὼ δὲ τὴν τῶν αἰσθητῶν, Λάχεσιν δὲ τὴν τῶν δοξαστῶν.

Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρκεσίλαον προηγουμένως μὲν οὐδὲν 150
ὥρισαν κριτήριον, οἱ δὲ καὶ ὡρικέναι δοκοῦντες τοῦτο κατὰ ἀντιπαρεξαγωγὴν τὴν ὡς πρὸς τοὺς Στωικοὺς ἀπέδοσαν. τρία γὰρ εἶναί φασιν ἐκεῖνοι (Stoic. fr. I 67. 69 Arn.) τὰ συζυ- 151
γοῦντα ἀλλήλοις, ἐπιστήμην καὶ δόξαν καὶ τὴν ἐν μεθορίῳ τούτων τεταγμένην κατάληψιν, ὧν ἐπιστήμην μὲν εἶναι τὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν καὶ ἀμετάθετον ὑπὸ λόγου κατάληψιν, δόξαν δὲ τὴν ἀσθενῆ καὶ ψευδῆ συγκατάθεσιν, κατάληψιν δὲ τὴν μεταξὺ τούτων, ἥτις ἐστὶ καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις· καταληπτικὴ 152
δὲ φαντασία κατὰ τούτους ἐτύγχανεν ἡ ἀληθὴς καὶ τοιαύτη οἵα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδής. ὧν τὴν ⟨μὲν⟩ ἐπιστήμην ἐν μόνοις ὑφίστασθαι λέγουσι τοῖς σοφοῖς, τὴν δὲ δόξαν ἐν μόνοις τοῖς φαύλοις, τὴν δὲ κατάληψιν κοινὴν ἀμφοτέρων εἶναι, καὶ ταύτην κριτήριον ἀληθείας καθεστάναι. ταῦτα δὴ λεγόντων τῶν 153
ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὁ Ἀρκεσίλαος ἀντικαθίστατο, δεικνὺς ὅτι οὐδέν ἐστι μεταξὺ ἐπιστήμης καὶ δόξης κριτήριον ἡ κατάληψις. αὕτη γὰρ ἣν φασι κατάληψιν καὶ καταληπτικῆς φαντασίας

---

23 ἀπεφαίνετο LEς: ἀποφαίνεται N 24 τὴν add. Bekk. 5 ὡς om. ς 7/8 μεθορίῳ G (cf. Plat. Legg. 878 B. Aristid. II 360 Dind. Max. Tyr. p. 388, 6 Hob.): μεθορίᾳ Fabr. 14 μὲν add. V 20 καταληπτικῆς φαντασίας N: καταληπτικὴν φαντασίαν LEς: καταληπτικῇ φαντασίᾳ Bekk.

224
συγκατάθεσιν, ἤτοι ἐν σοφῷ ἢ ἐν φαύλῳ γίνεται. ἀλλ' ἐάν τε
ἐν σοφῷ γένηται, ἐπιστήμη ἐστίν, ἐάν τε ἐν φαύλῳ, δόξα, καὶ
154 οὐδὲν ἄλλο παρὰ ταῦτα ἢ μόνον ὄνομα μετείληπται. εἴπερ τε
ἡ κατάληψις καταληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσίς ἐστιν,
ἀνύπαρκτός ἐστι, πρῶτον μὲν ὅτι ἡ συγκατάθεσις οὐ πρὸς
φαντασίαν γίνεται ἀλλὰ πρὸς λόγον (τῶν γὰρ ἀξιωμάτων
εἰσὶν αἱ συγκαταθέσεις), δεύτερον ὅτι οὐδεμία τοιαύτη
ἀληθὴς φαντασία εὑρίσκεται οἵα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδής,
155 ὡς διὰ πολλῶν καὶ ποικίλων παρίσταται. μὴ οὔσης δὲ
καταληπτικῆς φαντασίας οὐδὲ κατάληψις γενήσεται· ἦν
γὰρ αὕτη καταληπτικῇ φαντασίᾳ συγκατάθεσις. μὴ οὔσης δὲ
καταλήψεως πάντ' ἔσται ἀκατάληπτα. πάντων δὲ ὄντων
ἀκαταλήπτων ἀκολουθήσει καὶ κατὰ τοὺς Στωικοὺς ἐπέχειν 225
156 τὸν σοφόν. σκοπῶμεν δὲ οὑτωσί. πάντων ὄντων ἀκατα-
λήπτων διὰ τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ Στωικοῦ κριτηρίου, εἰ
συγκαταθήσεται ὁ σοφός, δοξάσει ὁ σοφός· μηδενὸς γὰρ
ὄντος καταληπτοῦ εἰ συγκατατίθεταί τινι, τῷ ἀκαταλήπτῳ
συγκαταθήσεται, ἡ δὲ τῷ ἀκαταλήπτῳ συγκατάθεσις δόξα
157 ἐστίν. ὥστε εἰ τῶν συγκατατιθεμένων ἐστὶν ὁ σοφός, τῶν
δοξαστικῶν ἔσται ὁ σοφός. οὐχὶ δέ γε τῶν δοξαστικῶν ἐστιν ὁ
σοφός (τοῦτο γὰρ ἀφροσύνης ἦν κατ' αὐτούς, καὶ τῶν ἁμαρ-
τημάτων αἴτιον)· οὐκ ἄρα τῶν συγκατατιθεμένων ἐστὶν ὁ
σοφός. εἰ δὲ τοῦτο, περὶ πάντων αὐτὸν δεήσει ἀσυγκατα-
θετεῖν. τὸ δὲ ἀσυγκαταθετεῖν οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ τὸ
158 ἐπέχειν· ἐφέξει ἄρα περὶ πάντων ὁ σοφός. ἀλλ' ἐπεὶ
μετὰ τοῦτο ἔδει καὶ περὶ τῆς τοῦ βίου διεξαγωγῆς ζητεῖν,
ἥτις οὐ χωρὶς κριτηρίου πέφυκεν ἀποδίδοσθαι, ἀφ' οὗ καὶ
ἡ εὐδαιμονία, τουτέστι τὸ τοῦ βίου τέλος, ἠρτημένην ἔχει
τὴν πίστιν, φησὶν ὁ Ἀρκεσίλαος, ὅτι ὁ περὶ πάντων ἐπέ-
χων κανονιεῖ τὰς αἱρέσεις καὶ φυγὰς καὶ κοινῶς τὰς πρά-
ξεις τῷ εὐλόγῳ, κατὰ τοῦτό τε προερχόμενος τὸ κριτήριον

---

21 συγκατάθεσιν Bekk.: συγκατάθεσις G 27 δεύτερον ⟨δὲ⟩ Kochalsky 29 παρίστανται N 31 αὕτη scr.: ἂν N: om. LEς καταληπτικῇ φαντασίᾳ Fabr.: καταληπτικὴ φαντασία G 1 ⟨δεῖν⟩ ἐπέχειν Kochalsky 2 οὑτωσί Bekk.: οὕτως. εἰ G 8 δοξαστικῶν Jaeger utrobique: δοξαστῶν G 17 ὁ Hervetus, Hirzel: οὐ G

225 κατορθώσει· τὴν μὲν γὰρ εὐδαιμονίαν περιγίνεσθαι διὰ
τῆς φρονήσεως, τὴν δὲ φρόνησιν κεῖσθαι ἐν τοῖς κα-
τορθώμασιν, τὸ δὲ κατόρθωμα εἶναι ὅπερ πραχθὲν εὔλο-
γον ἔχει τὴν ἀπολογίαν. ὁ προσέχων οὖν τῷ εὐλόγῳ κα-
τορθώσει καὶ εὐδαιμονήσει.

Ταῦτα καὶ ὁ Ἀρκεσίλαος· ὁ δὲ Καρνεάδης οὐ μό- 159
νον τοῖς Στωικοῖς ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς πρὸ αὐτοῦ ἀντιδιε-
τάσσετο περὶ τοῦ κριτηρίου. καὶ δὴ πρῶτος μὲν αὐτῷ
καὶ κοινὸς πρὸς πάντας ἐστὶ λόγος καθ' ὃν παρίσταται
ὅτι οὐδέν ἐστιν ἁπλῶς ἀληθείας κριτήριον, οὐ λόγος, οὐκ
αἴσθησις, οὐ φαντασία, οὐκ ἄλλο τι τῶν ὄντων· πάντα
γὰρ ταῦτα συλλήβδην διαψεύδεται ἡμᾶς. δεύτερον δὲ 160
226 καθ' ὃ δείκνυσιν, ὅτι καὶ εἰ ἔστι τὶ κριτήριον, τοῦτο οὐ
χωρὶς τοῦ ἀπὸ τῆς ἐναργείας πάθους ὑφίσταται. ἐπεὶ γὰρ
αἰσθητικῇ δυνάμει διαφέρει τὸ ζῷον τῶν ἀψύχων, πάντως
διὰ ταύτης ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν ἐκτὸς ἀντιληπτικὸν γενή-
σεται. ἡ δέ γε αἴσθησις ἀκίνητος μὲν οὖσα καὶ ἀπαθὴς
καὶ ἄτρεπτος οὔτε αἴσθησίς ἐστιν οὔτε ἀντιληπτική τινος,
τραπεῖσα δὲ καί πως παθοῦσα κατὰ τὴν τῶν ἐναργῶν 161
ὑπόπτωσιν, τότε ἐνδεικνύει τὰ πράγματα. ἐν ἄρα τῷ
ἀπὸ τῆς ἐναργείας πάθει τῆς ψυχῆς ζητητέον ἐστὶ τὸ κρι-
τήριον. τοῦτο δὲ τὸ πάθος αὐτοῦ ⟨τε⟩ ἐνδεικτικὸν ὀφείλει
τυγχάνειν καὶ τοῦ ἐμποιήσαντος αὐτὸ φαινομένου, ὅπερ
πάθος ἐστὶν οὐχ ἕτερον τῆς φαντασίας. ὅθεν καὶ φαντα- 162
σίαν ῥητέον εἶναι πάθος τι περὶ τὸ ζῷον ἑαυτοῦ τε καὶ
τοῦ ἑτέρου παραστατικόν. οἷον προσβλέψαντές τινι, φη-
σὶν ὁ Ἀντίοχος, διατιθέμεθά πως τὴν ὄψιν, καὶ οὐχ
οὕτως αὐτὴν διακειμένην ἴσχομεν ὡς πρὶν τοῦ βλέψαι
διακειμένην εἴχομεν· κατὰ μέντοι τὴν τοιαύτην ἀλλοίωσιν
δυεῖν ἀντιλαμβανόμεθα, ἑνὸς μὲν αὐτῆς τῆς ἀλλοιώσεως,
τουτέστι τῆς φαντασίας, δευτέρου δὲ τοῦ τὴν ἀλλοίωσιν
ἐμποιήσαντος, τουτέστι τοῦ ὁρατοῦ. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων

---

21 κεῖσθαι N: κινεῖσθαι LEς 29 ὁ λόγος N 31 δεύτερος δὲ Bekk. dubit. 1 τὶ Heintz: τὸ G 4 ἀντιληπτικὴ ς 5 μὲν οὖσα Bekk.: μένουσα G 8 ἐνδεικνύει G: ἐνδείκνυται Bekk. 10 τε add. Bekk. 11 φαινόμενον N 12 φασίας L 13 εἶναι ῥητέον N 17 ἔχομεν N

226
163 αἰσθήσεων τὸ παραπλήσιον. ὥσπερ οὖν τὸ φῶς ἑαυτό τε
δείκνυσι καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὕτω καὶ ἡ φαντασία,
ἀρχηγὸς οὖσα τῆς περὶ τὸ ζῷον εἰδήσεως, φωτὸς δίκην
ἑαυτήν τε ἐμφανίζειν ὀφείλει καὶ τοῦ ποιήσαντος αὐτὴν
ἐναργοῦς ἐνδεικτικὴ καθεστάναι. ἀλλ' ἐπεὶ οὐ τὸ κατ' ἀλή-
θειαν ἀεί ποτε ἐνδείκνυται, πολλάκις δὲ διαψεύδεται καὶ
διαφωνεῖ τοῖς ἀναπέμψασιν αὐτὴν πράγμασιν ὡς οἱ μοχθη-
ροὶ τῶν ἀγγέλων, κατ' ἀνάγκην ἠκολούθησε τὸ μὴ πᾶσαν
φαντασίαν δύνασθαι κριτήριον ἀπολείπειν ἀληθείας, ἀλλὰ
164 μόνην, εἰ καὶ ἄρα, τὴν ἀληθῆ. πάλιν οὖν ἐπεὶ οὐδεμία
ἐστὶν ἀληθὴς τοιαύτη οἵα οὐκ ἂν γένοιτο ψευδής, ἀλλὰ
πάσῃ τῇ δοκούσῃ ἀληθεῖ καθεστάναι εὑρίσκεταί τις ἀπα-
ράλλακτος ψευδής, γενήσεται τὸ κριτήριον ἐν κοινῇ φαν- 227
τασίᾳ τοῦ τε ἀληθοῦς καὶ ψεύδους. ἡ δὲ κοινὴ τούτων
φαντασία οὐκ ἔστι καταληπτική, μὴ οὖσα δὲ καταληπτικὴ
165 οὐδὲ κριτήριον ἔσται. μηδεμιᾶς δὲ οὔσης φαντασίας κρι-
τικῆς οὐδὲ λόγος ἂν εἴη κριτήριον· ἀπὸ φαντασίας γὰρ
οὗτος ἀνάγεται. καὶ εἰκότως· πρῶτον μὲν γὰρ δεῖ φανῆ-
ναι αὐτῷ τὸ κρινόμενον, φανῆναι δὲ οὐδὲν δύναται χω-
ρὶς τῆς ἀλόγου αἰσθήσεως. οὔτε οὖν ἡ ἄλογος αἴσθησις
οὔτε ὁ λόγος ἦν κριτήριον.

166 Ταῦτα μὲν ἀντιπαρεξάγων τοῖς ἄλλοις φιλοσόφοις
ὁ Καρνεάδης εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ κριτηρίου διεξ-
ήρχετο· ἀπαιτούμενος δὲ καὶ αὐτός τι κριτήριον πρός τε
τὴν τοῦ βίου διεξαγωγὴν καὶ πρὸς τὴν τῆς εὐδαιμονίας
περίκτησιν, δυνάμει ἐπαναγκάζεται καὶ καθ' αὑτὸν περὶ
τούτου διατάττεσθαι, προσλαμβάνων τήν τε πιθανὴν φαν-
τασίαν καὶ τὴν πιθανὴν ἅμα καὶ ἀπερίσπαστον καὶ διεξω-
167 δευμένην. τίς δέ ἐστιν ἡ τούτων διαφορά, συντόμως

166—189 ~ Hyp. I 226—231.

25 ἐναργῶς N ἐνδεικτικὴν N 32 ἀληθεία N 4 ἔσται LE ς: ἄρα N 7 δύναται om. N 10 μὲν ⟨γὰρ⟩ ς 11 ὁ om. ς 14 ἐπαναγκάζεται Bekk.: ἀπαναγκάζεται G 16 ἀπερίσπαστον ⟨καὶ τὴν πιθανὴν ἅμα καὶ ἀπερίσπαστον⟩ καὶ Kochalsky (at puto Sextum paulo neglegentius locutum esse; cf. Mus. Rhen. LXVI p. 190 sqq.) 16/17 διεξωδευμένην N: διεξοδευομένην LE ς

227
ὑποδεικτέον. ἡ τοίνυν φαντασία τινὸς φαντασία ἐστίν,
οἷον τοῦ τε ἀφ' οὗ γίνεται καὶ τοῦ ἐν ᾧ γίνεται, καὶ
⟨τοῦ⟩ ἀφ' οὗ μὲν γίνεται ὡς τοῦ ἐκτὸς ὑποκειμένου αἰσθητοῦ,
τοῦ ἐν ᾧ δὲ γίνεται καθάπερ ἀνθρώπου. τοιαύτη δὲ οὖσα 168
δύο ἂν ἔχοι σχέσεις, μίαν μὲν ὡς πρὸς τὸ φανταστόν,
δευτέραν δὲ ὡς πρὸς τὸν φαντασιούμενον. κατὰ μὲν οὖν
τὴν πρὸς τὸ φανταστὸν σχέσιν ἢ ἀληθὴς γίνεται ἢ ψευ-
δής, καὶ ἀληθὴς μὲν ὅταν σύμφωνος ᾖ τῷ φανταστῷ,
ψευδὴς δὲ ὅταν διάφωνος. κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν φαντα- 169
σιούμενον σχέσιν ἡ μέν ἐστι φαινομένη ἀληθὴς ἡ δὲ οὐ
φαινομένη ἀληθής, ὧν ἡ μὲν φαινομένη ἀληθὴς ἔμφασις
καλεῖται παρὰ τοῖς Ἀκαδημαϊκοῖς καὶ πιθανότης καὶ πι-
θανὴ φαντασία, ἡ δ' οὐ φαινομένη ἀληθὴς ἀπέμφασίς τε
προσαγορεύεται καὶ ἀπειθὴς καὶ ἀπίθανος φαντασία·
οὔτε γὰρ τὸ αὐτόθεν φαινόμενον ψευδὲς οὔτε τὸ ἀληθὲς
228 μέν, μὴ φαινόμενον δὲ ἡμῖν πείθειν ἡμᾶς πέφυκεν. τού- 170
των δὲ τῶν φαντασιῶν ἡ μὲν φανερῶς ψευδὴς καὶ μὴ
φαινομένη ἀληθὴς παραγράψιμός ἐστι καὶ οὐ κριτήριον,
ἐάν τε ⟨....⟩ ἀπὸ ὑπάρχοντος μέν, διαφώνως δὲ τῷ ὑπάρχοντι
καὶ μὴ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον, ὁποία ἦν ἡ ἀπὸ Ἠλέκτρας
προσπεσοῦσα τῷ Ὀρέστῃ, μίαν τῶν Ἐρινύων αὐτὴν δοξά-
ζοντι καὶ κεκραγότι (Euripid. Orest. 264)

μέθες· μί' οὖσα τῶν ἐμῶν Ἐρινύων.

τῆς δὲ φαινομένης ἀληθοῦς ἡ μέν τίς ἐστιν ἀμυδρά, ὡς 171
ἡ ἐπὶ τῶν παρὰ μικρότητα τοῦ θεωρουμένου ἢ παρὰ ἱκα-
νὸν διάστημα ἢ καὶ παρὰ ἀσθένειαν τῆς ὄψεως συγκεχυ-
μένως καὶ οὐκ ἐκτύπως τι λαμβανόντων, ἡ δέ τις ἦν σὺν
τῷ φαίνεσθαι ἀληθὴς ἔτι καὶ σφοδρὸν ἔχουσα τὸ φαίνε-
σθαι αὐτὴν ἀληθῆ. ὧν πάλιν ἡ μὲν ἀμυδρὰ καὶ ἔκλυτος 172
φαντασία οὐκ ἂν εἴη κριτήριον· τῷ γὰρ μήτε αὐτὴν μήτε

18 ἐστι φαντασία N 20 τοῦ add. Heintz 23 et 26 τὸν LEABR: τὸ NV (quod probat Kochalsky) 3 περιγράψιμος Bekk. dub. cf. p. 249, 10 4 ἐάν τε ⟨ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος γίνηται ἐάν τε⟩ Bekk. dubit. 4 ἐάν — 8 Ἐρινύων suspecta habet Hirzel, secludi iubet Heintz 6 et 8 ἐρινύων N: ἐριννύων LEς 8 μία G 10 παρ' ἀνίκανον Bekk. dub.: παρὰ ἄγαν τι Kayser 12 λαμβανόντων Bekk.: λαμβανούσης G 15 τὸ ς

228
τὸ ποιῆσαν αὐτὴν τρανῶς ἐνδείκνυσθαι οὐ πέφυκεν ἡμᾶς
173 πείθειν οὐδ' εἰς συγκατάθεσιν ἐπισπᾶσθαι. ἡ δὲ φαινο-
μένη ἀληθὴς καὶ ἱκανῶς ἐμφαινομένη κριτήριόν ἐστι τῆς
ἀληθείας κατὰ τοὺς περὶ τὸν Καρνεάδην. κριτήριον δὲ
οὖσα πλάτος εἶχεν ἱκανόν, καὶ ἐπιτεινομένης αὐτῆς ἄλλη
ἄλλης ἐν εἴδει πιθανωτέραν τε καὶ πληκτικωτέραν ἴσχει
174 φαντασίαν. τὸ δὲ πιθανὸν ὡς πρὸς τὸ παρὸν λέγεται
τριχῶς, καθ' ἕνα μὲν τρόπον τὸ ἀληθές τε ὂν καὶ φαινό-
μενον ἀληθές, καθ' ἕτερον δὲ τὸ ψευδὲς μὲν καθεστὼς
φαινόμενον δὲ ἀληθές, κατὰ δὲ τρίτον τὸ [ἀληθὲς] κοινὸν
ἀμφοτέρων. ὅθεν τὸ κριτήριον ἔσται μὲν ἡ φαινομένη
ἀληθὴς φαντασία, ἣν καὶ πιθανὴν προσηγόρευον οἱ ἀπὸ
175 τῆς Ἀκαδημίας, ἐμπίπτει δὲ ἔσθ' ὅτε καὶ ψευδής, ὥστε
ἀνάγκην ἔχειν καὶ τῇ κοινῇ ποτὲ τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευ-
δοῦς φαντασίᾳ χρῆσθαι. οὐ μέντοι διὰ τὴν σπάνιον ταύ-
της παρέμπτωσιν, λέγω δὲ τῆς μιμουμένης τὸ ἀληθές, ἀπι- 229
στητέον ἐστὶ τῇ ὡς ⟨ἐπὶ⟩ τὸ πολὺ ἀληθευούσῃ· τῷ γὰρ ὡς
ἐπὶ τὸ πολὺ τάς τε κρίσεις καὶ τὰς πράξεις κανονίζεσθαι
συμβέβηκεν.
Τὸ μὲν οὖν πρῶτον καὶ κοινὸν κριτήριον κατὰ τοὺς
176 περὶ τὸν Καρνεάδην ἐστὶ τοιοῦτον· ἐπεὶ δὲ οὐδέποτε
φαντασία μονοειδὴς ὑφίσταται ἀλλ' ἁλύσεως τρόπον ἄλλη
ἐξ ἄλλης ἤρτηται, δεύτερον προσγενήσεται κριτήριον ἡ πι-
θανὴ ἅμα καὶ ἀπερίσπαστος φαντασία. οἷον ὁ ἀνθρώπου
σπῶν φαντασίαν ἐξ ἀνάγκης καὶ τῶν περὶ αὐτὸν λαμβάνει
177 φαντασίαν καὶ τῶν ἐκτός, τῶν μὲν περὶ αὐτὸν ⟨ὡς⟩ χρόας
μεγέθους σχήματος κινήσεως λαλιᾶς ἐσθῆτος ὑποδέσεως,
τῶν δὲ ἐκτὸς ὡς ἀέρος φωτὸς ἡμέρας οὐρανοῦ γῆς φίλων,
τῶν ἄλλων ἁπάντων. ὅταν οὖν μηδεμία τούτων τῶν φαν-
τασιῶν περιέλκῃ ἡμᾶς τῷ φαίνεσθαι ψευδής, ἀλλὰ πᾶσαι
178 συμφώνως φαίνωνται ἀληθεῖς, μᾶλλον πιστεύομεν. ὅτι

174 ~ adv. math. II 63.

18 εὐφραινομένη L 22 φαντασίαν suspectum, nisi Sextum neglegentiae arguere malueris; forsitan παραμυθίαν vel aliud scribendum 25 ἀληθὲς del. Bekk. coll. p. 687, 30 26 ἐστι N 1 δὴ ς 2 ἐπὶ add. Kayser 7 ἄλλη NL: ἄλλα E: ἀλλ' ς 11 ὡς add. Bekk. 16 φαίνωνται LE: φαίνονται Nς πιστεύομεν μᾶλλον N

229 γὰρ οὗτός ἐστι Σωκράτης, πιστεύομεν ἐκ τοῦ πάντα αὐτῷ
προσεῖναι τὰ εἰωθότα, χρῶμα μέγεθος σχῆμα διάληψιν
τρίβωνα, τὸ ἐνθάδε εἶναι ὅπου οὐθείς ἐστιν αὐτῷ ἀπα-
ράλλακτος. καὶ ὃν τρόπον τινὲς τῶν ἰατρῶν τὸν κατ' ἀλή- 179
θειαν πυρέσσοντα οὐκ ἐξ ἑνὸς λαμβάνουσι συμπτώματος,
καθάπερ σφυγμοῦ σφοδρότητος ἢ δαψιλοῦς θερμασίας,
ἀλλ' ἐκ συνδρομῆς, οἷον θερμασίας ἅμα καὶ σφυγμοῦ καὶ
ἑλκώδους ἁφῆς καὶ ἐρυθήματος καὶ δίψους καὶ τῶν ἀνά-
λογον, οὕτω καὶ ὁ Ἀκαδημαϊκὸς τῇ συνδρομῇ τῶν φαν-
τασιῶν ποιεῖται τὴν κρίσιν τῆς ἀληθείας, μηδεμιᾶς τε τῶν
ἐν τῇ συνδρομῇ φαντασιῶν περισπώσης αὐτὸν ὡς ψευδοῦς
λέγει ἀληθὲς εἶναι τὸ προσπίπτον. καὶ ὅτι ἡ ἀπερίσπα- 180
στός ἐστι συνδρομὴ τοῦ πίστιν ἐμποιεῖν, φανερὸν ἀπὸ
Μενελάου· καταλιπὼν γὰρ ἐν τῇ νηὶ τὸ εἴδωλον τῆς
Ἑλένης, ὅπερ ἀπὸ Τροίας ἐπήγετο ὡς Ἑλένην, καὶ ἐπι-
230 βὰς τῆς Φάρου νήσου ὁρᾷ τὴν ἀληθῆ Ἑλένην, σπῶν τε
ἀπ' αὐτῆς ἀληθῆ φαντασίαν ὅμως οὐ πιστεύει τῇ τοιαύτῃ
φαντασίᾳ διὰ τὸ ὑπ' ἄλλης περισπᾶσθαι, καθ' ἣν ᾔδει
ἀπολελοιπὼς ἐν τῇ νηὶ τὴν Ἑλένην. τοιαύτη γοῦν ἐστὶ 181
καὶ ἡ ἀπερίσπαστος φαντασία· ἥτις καὶ αὐτὴ πλάτος
ἔχειν ἔοικε διὰ τὸ ἄλλην ἄλλης μᾶλλον ἀπερίσπαστον εὑ-
ρίσκεσθαι.

Τῆς δὲ ἀπερισπάστου φαντασίας πιστοτέρα μᾶλλόν
ἐστι καὶ τελειοτάτη ἡ ποιοῦσα τὴν κρίσιν, ἣ σὺν τῷ ἀπερί-
σπαστος εἶναι ἔτι καὶ διεξωδευμένη καθέστηκεν. τίς δέ 182
ἐστι καὶ ὁ ταύτης χαρακτήρ, παρακειμένως ὑποδεικτέον.
ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἀπερισπάστου ψιλὸν ζητεῖται τὸ μηδε-
μίαν τῶν ἐν τῇ συνδρομῇ φαντασιῶν ὡς ψευδῆ ἡμᾶς
περισπᾶν, πάσας δὲ εἶναι ἀληθεῖς τε καὶ φαινομένας
καὶ μὴ ἀπιθάνους· ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν περιωδευμένην
συνδρομῆς ἑκάστην τῶν ἐν τῇ συνδρομῇ ἐπιστατικῶς

18 *διάλεξιν* Bekk. dubit. coll. v. 12: *διάβλεψιν* Kayser coll. Plat. Phaed. 86 D 23 *ἀλλὰ* ⟨*καὶ*⟩ *ἐκ* N 28 *προσπίπτον* N: *προπίπτον* LEς 29 *τῶν πίστιν ἐμποιουσῶν* Kayser dubit. (certe *συνδρομὴ* — *ἐμποιεῖν* suspecta; cf. ad p. 228, 22) 31 *καὶ* om. N 2 *ἐπ'* N 9 *τελειοτάτη ἡ* G: *τελειοτάτην* Bekk. 12 *ἀπερισπάστου* N: *ἀπεριστάτου* LEς 14 *καὶ* del. Heintz 16 *συνδρομῆς* Heintz: *συνδρομὴν* G

230
δοκιμάζομεν, ὁποῖόν τι γίνεται καὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, ὅταν ὁ δῆμος ἕκαστον τῶν μελλόντων ἄρχειν ἢ δικάζειν ἐξετάζῃ εἰ ἄξιός ἐστι τοῦ πιστευθῆναι τὴν ἀρχὴν ⟨ἢ⟩ τὴν
183 κρίσιν. οἷον ὄντων κατὰ τὸν τῆς κρίσεως τόπον τοῦ τε κρίνοντος καὶ τοῦ κρινομένου καὶ τοῦ δι' οὗ ἡ κρίσις, ἀποστήματός τε καὶ διαστήματος, τόπου χρόνου τρόπου διαθέσεως ἐνεργείας, ἕκαστον τῶν τοιούτων ὁποῖόν ἐστι φυλοκρινοῦμεν, τὸ μὲν κρῖνον, μὴ ἡ ὄψις ἤμβλυται (τοιαύτη γὰρ οὖσα ἄθετός ἐστι πρὸς τὴν κρίσιν), τὸ δὲ κρινόμενον, μὴ μικρὸν ἄγαν καθέστηκε, τὸ δὲ δι' οὗ ἡ κρίσις, μὴ ὁ ἀὴρ ζοφερὸς ὑπάρχει, τὸ δὲ ἀπόστημα, μὴ μέγα λίαν ὑπόκειται, τὸ δὲ διάστημα, μὴ συγκέχυται, τὸν δὲ τόπον, μὴ ἀχανής ἐστι, τὸν δὲ χρόνον, μὴ ταχύς ἐστι, τὴν δὲ διάθεσιν, μὴ μανιώδης θεωρεῖται, τὴν δὲ ἐνέργειαν,
184 μὴ ἀπρόσδεκτός ἐστιν. ταῦτα γὰρ πάντα καθ' ἓν γίνεται κριτήριον, ἥ τε πιθανὴ φαντασία καὶ ἡ πιθανὴ ἅμα 231
καὶ ἀπερίσπαστος, πρὸς δὲ τούτοις ἡ πιθανὴ ἅμα καὶ ἀπερίσπαστος καὶ διεξωδευμένη. παρ' ἣν αἰτίαν ὃν τρόπον ἐν τῷ βίῳ, ὅταν μὲν περὶ μικροῦ πράγματος ζητῶμεν, ἕνα μάρτυρα ἀνακρίνομεν, ὅταν δὲ περὶ μείζονος, πλείονας, ὅταν δ' ἔτι μᾶλλον περὶ ἀναγκαιοτέρου, καὶ ἕκαστον τῶν μαρτυρούντων ἐξετάζομεν ἐκ τῆς τῶν ἄλλων ἀνθομολογήσεως, οὕτως, φασὶν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην, ἐν μὲν τοῖς τυχοῦσι πράγμασι τῇ πιθανῇ μόνον φαντασίᾳ κριτηρίῳ χρώμεθα, ἐν δὲ τοῖς διαφέρουσι τῇ ἀπερισπάστῳ, ἐν δὲ τοῖς πρὸς εὐδαιμονίαν συντείνουσι τῇ περιωδευμένῃ.
185 οὐ μὴν ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν διαφερόντων πραγμάτων τὴν διάφορόν φασι παραλαμβάνειν φαντασίαν, οὕτω καὶ κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις μὴ τῇ αὐτῇ κατακολουθεῖν.

---

17 ἐδοκιμάζομεν ς 18 ἕκαστος ς 19 ἢ add. Gen. 20 τῆς om. L 22 τόπου NLE: τύπου ς 24 φιλοκρινοῦμεν NE (cf. Kochalsky l. l. p. 62 sqq.) 27 ὑπάρχῃ ς 31 ante ταῦτα totum enuntiatum excidisse, velut τοιαύτη μὲν οὖν ἡ περιωδευμένη ἐστίν, censet Heintz 2 ἀπερίσπαστος N: ἀπερίστατος LEς πρὸς — 3 ἀπερ. om. N 3 ἀπερίσπαστος Hervetus (et certe exemplar codicis N, in quo lacuna homoeoteleuto debetur; vide ad v. 2): ἀπερίστατος LEς 9 μόνῃ ς

231 τῇ μὲν γὰρ αὐτὸ μόνον πιθανῇ προσέχειν λέγουσιν ἐφ' ὧν
οὐ δίδωσιν ἡμῖν καιρὸν ἡ περίστασις ⟨πρὸς⟩ ἀκριβῆ τοῦ
πράγματος ἀναθεώρησιν. οἷον διώκεταί τις ὑπὸ πολεμίων, 186
καὶ ἐλθὼν εἰς τάφρον τινὰ φαντασίαν σπᾷ ὡς κἀνταῦθα
πολεμίων αὐτὸν λοχώντων· εἶθ' ὑπὸ ταύτης τῆς φαντα-
σίας ὡς πιθανῆς συναρπασθεὶς ἐκκλίνεται καὶ φεύγει τὴν
τάφρον, ἑπόμενος τῇ περὶ τὴν φαντασίαν πιθανότητι,
πρὶν ἀκριβῶς ἐπιστῆσαι, πότερον τῷ ὄντι λόχος ἔστι
πολεμίων κατὰ τὸν τόπον ἢ οὐδαμῶς. τῇ δὲ πιθανῇ καὶ 187
περιωδευμένῃ ἕπονται ἐφ' ὧν χρόνος δίδοται εἰς τὸ μετὰ
ἐπιστάσεως καὶ διεξόδου χρῆσθαι τῇ κρίσει τοῦ προσπίπτον-
τος πράγματος. οἷον ἐν ἀλαμπεῖ οἰκήματι εἴλημα σχοινίου
θεασάμενός τις παραυτίκα μὲν ὄφιν ὑπολαβὼν τυγχάνειν
ὑπερήλατο, τὸ δὲ μετὰ τοῦτο ὑποστρέψας ἐξετάζει τἀληθές,
καὶ εὑρὼν ἀκίνητον ἤδη μὲν εἰς τὸ μὴ εἶναι ὄφιν ῥοπὴν
ἴσχει κατὰ τὴν διάνοιαν, ὅμως δὲ λογιζόμενος ὅτι καὶ 188
ὄφεις ποτὲ ἀκινητοῦσι χειμερινῷ κρύει παγέντες, βακτηρίᾳ
232 καθικνεῖται τοῦ σπειράματος, καὶ τότε οὕτως ἐκπεριοδεύ-
σας τὴν προσπίπτουσαν φαντασίαν συγκατατίθεται τῷ
ψεῦδος εἶναι τὸ ὄφιν ὑπάρχειν τὸ φαντασθὲν αὐτῷ σῶμα.
καὶ πάλιν, ὡς προεῖπον, ὁρῶντές τι περιφανῶς συγκατατι-
θέμεθα ὅτι τοῦτο ἀληθές ἐστι, προδιεξοδεύσαντες ὅτι
ἀρτίους μὲν ἔχομεν τὰς αἰσθήσεις, ὕπαρ δὲ καὶ οὐ καθ' ὕ-
πνους βλέπομεν, συμπάρεστι δὲ καὶ διαυγὴς ἀὴρ καὶ ἀπό-
στημα σύμμετρον καὶ ἀκινησία τοῦ προσπίπτοντος, ὥστε 189
διὰ ταῦτα πιστὴν εἶναι τὴν φαντασίαν, χρόνον ἡμῶν
ἐσχηκότων αὐτάρκη πρὸς διέξοδον τῶν κατὰ τὸν τόπον
αὐτῆς θεωρουμένων. ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τῆς
ἀπερισπάστου· προσίενται γὰρ αὐτὴν ὅταν μηδὲν ᾖ τὸ
ἀντιπεριέλκειν δυνάμενον, ὡς ἐπὶ Μενελάου προείρηται.
Ἀλλὰ καὶ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς ἱστορίας ἄνωθεν ἀπὸ 190
Πλάτωνος ἀποδοθείσης, οὐκ ἔστιν ἀλλότριόν που καὶ τὴν

16 πρὸς add. Gen. 22 πότερον N: πρότερον εἰ LE ς 25 ἐπιτάσεως N 3 τῷ ὄφιν ς 7 διαυγὴς Hervetus: δι' αὐτῆς L 13 ἀντιπεριέλκειν L ς (cf. de subl. XV 11): ἀντιπαρέλκειν NE 15 δοθείσης N

232
τῶν Κυρηναϊκῶν στάσιν ἐπελθεῖν· δοκεῖ γὰρ καὶ τῶν
ἀνδρῶν τούτων ἡ αἵρεσις ἀπὸ τῆς Σωκράτους ἀνεσχηκέναι
διατριβῆς, ἀφ' ἧσπερ ἀνέσχε καὶ ἡ τῶν περὶ Πλάτωνα δια-
191 δοχή. φασὶν οὖν οἱ Κυρηναϊκοὶ κριτήρια εἶναι τὰ πάθη
καὶ μόνα καταλαμβάνεσθαι καὶ ἀδιάψευστα τυγχάνειν,
τῶν δὲ πεποιηκότων τὰ πάθη μηδὲν εἶναι καταληπτὸν
μηδὲ ἀδιάψευστον. ὅτι μὲν γὰρ λευκαινόμεθα, φασί, καὶ
γλυκαζόμεθα, δυνατὸν λέγειν ἀδιαψεύστως καὶ ἀληθῶς καὶ
βεβαίως ⟨καὶ⟩ ἀνεξελέγκτως· ὅτι δὲ τὸ ἐμποιητικὸν τοῦ πάθους
192 λευκόν ἐστιν ἢ γλυκύ ἐστιν, οὐχ οἷόν τ' ἀποφαίνεσθαι. εἰκὸς
γάρ ἐστι καὶ ὑπὸ μὴ λευκοῦ τινα λευκαντικῶς διατεθῆναι καὶ
ὑπὸ μὴ γλυκέος γλυκανθῆναι. καθὰ γὰρ ὁ μὲν σκοτωθεὶς
καὶ ἰκτεριῶν ὠχραντικῶς ὑπὸ πάντων κινεῖται, ὁ δὲ ὀφθαλ-
μιῶν ἐρυθαίνεται, ὁ δὲ παραπιέσας τὸν ὀφθαλμὸν ὡς ὑπὸ
δυεῖν κινεῖται, ὁ δὲ *μεμηνὼς δισσὰς ὁρᾷ τὰς Θήβας καὶ* 233
δισσὸν φαντάζεται τὸν ἥλιον (Euripid. Bacch. 918/9),
193 ἐπὶ πάντων δὲ τούτων τὸ μὲν ὅτι τόδε τι πάσχουσιν, οἷον
ὠχραίνονται ἢ ἐρυθαίνονται ἢ δυάζονται, ἀληθές, τὸ δὲ ὅτι
ὠχρόν ἐστι τὸ κινοῦν αὐτοὺς ἢ ἐνερευθὲς ἢ διπλοῦν ψεῦδος
εἶναι νενόμισται, οὕτω καὶ ἡμᾶς εὐλογώτατόν ἐστι πλέον τῶν
οἰκείων παθῶν μηδὲν λαμβάνειν δύνασθαι. ὅθεν ἤτοι τὰ πάθη
194 φαινόμενα θετέον ἢ τὰ ποιητικὰ τῶν παθῶν. καὶ εἰ μὲν
τὰ πάθη φαμὲν εἶναι φαινόμενα, πάντα τὰ φαινόμενα
λεκτέον ἀληθῆ καὶ καταληπτά· εἰ δὲ τὰ ποιητικὰ τῶν
παθῶν προσαγορεύομεν φαινόμενα, πάντα ἐστὶ τὰ φαινό-
μενα ψευδῆ καὶ πάντα ἀκατάληπτα. τὸ γὰρ περὶ ἡμᾶς
συμβαῖνον πάθος ἑαυτοῦ πλέον οὐδὲν ἡμῖν ἐνδείκνυται.
ἔνθεν καὶ (εἰ χρὴ τἀληθὲς λέγειν) μόνον τὸ πάθος ἡμῖν
ἐστι φαινόμενον· τὸ δ' ἐκτὸς καὶ τοῦ πάθους ποιητικὸν

16/17 τούτων τῶν ἀνδρῶν N 18 ἡ τῶν περὶ N: ἡ περὶ τὸν LEς 23 καὶ ἀληθῶς om. ς βεβαίως del. Bekk. (quod forsitan ad 25 ἀποφαίνεσθαι retrahendum esse suspicabatur) 24 καὶ add. Hervetus ἀνεξελέγκτως Hervetus: ἀνεξελείκτως N: ἀνεξελίκτως LEBVR: ἀνεξελέκτως A 26 τινος ς 27 λευκανθῆναι N 28 ὑπὸ Bekk.: ἀπὸ G 1 δὲ Bekk.: τε G 5 γενερευθὲς N (an ἤγ' ἐν. scribendum hiatus vitandi causa?) 14 ὅθεν N τἀληθῆ L πάθος N: παθὸν LEς

233
τάχα μέν ἐστιν ὄν, οὐ φαινόμενον δὲ ἡμῖν. καὶ ταύτῃ 195
περὶ μὲν τὰ πάθη τά γε οἰκεῖα πάντες ἐσμὲν ἀπλανεῖς,
περὶ δὲ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον πάντες πλανώμεθα· κἀ-
κεῖνα μέν ἐστι καταληπτά, τοῦτο δὲ ἀκατάληπτον, τῆς
ψυχῆς πάνυ ἀσθενοῦς καθεστώσης πρὸς διάγνωσιν αὐτοῦ
παρὰ τοὺς τόπους, παρὰ τὰ διαστήματα, παρὰ τὰς κινή-
σεις, παρὰ τὰς μεταβολάς, παρὰ ἄλλας παμπληθεῖς αἰτίας.
ἔνθεν οὐδὲ κριτήριόν φασιν εἶναι κοινὸν ἀνθρώπων, ὀνό-
ματα δὲ κοινὰ τίθεσθαι τοῖς συγκρίμασιν. λευκὸν μὲν γάρ 196
τι καὶ γλυκὺ καλοῦσι κοινῶς πάντες, κοινὸν δέ τι λευκὸν
ἢ γλυκὺ οὐκ ἔχουσιν. ἕκαστος γὰρ τοῦ ἰδίου πάθους ἀν-
τιλαμβάνεται, τὸ δὲ εἰ τοῦτο τὸ πάθος ἀπὸ λευκοῦ ἐγγί-
νεται αὐτῷ καὶ τῷ πέλας, οὔτ' αὐτὸς δύναται λέγειν μὴ
ἀναδεχόμενος τὸ τοῦ πέλας πάθος, οὔτε ὁ πέλας μὴ ἀνα-
δεχόμενος τὸ ἐκείνου. μηδενὸς δὲ κοινοῦ πάθους περὶ 197
ἡμᾶς γινομένου προπετές ἐστι τὸ λέγειν ὅτι τὸ ἐμοὶ τοῖον
φαινόμενον τοῖον καὶ τῷ παρεστῶτι φαίνεται. τάχα γὰρ
234 ἐγὼ μὲν οὕτω συγκέκριμαι ὡς λευκαίνεσθαι ὑπὸ τοῦ ἔξω-
θεν προσπίπτοντος, ἕτερος δὲ οὕτω κατεσκευασμένην ἔχει
τὴν αἴσθησιν ὥστε ἑτέρως διατεθῆναι. οὐ πάντως οὖν
κοινόν ἐστι τὸ φαινόμενον ἡμῖν. καὶ ὅτι τῷ ὄντι παρὰ 198
τὰς διαφόρους τῆς αἰσθήσεως κατασκευὰς οὐχ ὡσαύτως
κινούμεθα, πρόδηλον ἐπί τε τῶν ἰκτεριώντων καὶ ὀφθαλ-
μιώντων καὶ τῶν κατὰ φύσιν διακειμένων· ὡς γὰρ ἀπὸ
τοῦ αὐτοῦ οἱ μὲν ὠχραντικῶς οἱ δὲ φοινικτικῶς οἱ δὲ λευ-
καντικῶς πάσχουσιν, οὕτως εἰκός ἐστι καὶ τοὺς κατὰ φύσιν
διακειμένους παρὰ τὴν διάφορον τῶν αἰσθήσεων κατα-
σκευὴν μὴ ὡσαύτως ἀπὸ τῶν αὐτῶν κινεῖσθαι, ἀλλ' ἑτέ-
ρως μὲν τὸν λευκόν, ἑτέρως δὲ τὸν χαροπόν, μὴ ὡσαύτως
δὲ τὸν μελανόφθαλμον. ὥστε κοινὰ μὲν ἡμᾶς ὀνόματα
τιθέναι τοῖς πράγμασιν, πάθη δέ γε ἔχειν ἴδια.

Ἀνάλογα δὲ εἶναι δοκεῖ τοῖς περὶ κριτηρίων λεγομέ- 199
νοις κατὰ τούτους τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ περὶ τελῶν λεγό-

---

24 συγκρίμασιν scr.: κρίμασιν G: πράγμασιν Kayser coll. p. 234, 14: χρήμασιν Natorp 25 καλοῦσι καὶ γλυκὺ N πάντες κοινῶς E 27 τοῦτο τὸ G: ταὐτὸ Bekk. dubit. 14 ἀίδια N

234
μενα. διήκει γὰρ τὰ πάθη καὶ ἐπὶ τὰ τέλη. τῶν γὰρ παθῶν τὰ μέν ἐστιν ἡδέα τὰ δὲ ἀλγεινὰ τὰ δὲ μεταξύ· καὶ τὰ μὲν ἀλγεινὰ κακά φασιν εἶναι, ὧν τέλος ἀλγηδών, τὰ δὲ ἡδέα ἀγαθά, ὧν τέλος ἐστὶν ἀδιάψευστον ἡδονή, τὰ δὲ μεταξὺ οὔτε ἀγαθὰ οὔτε κακά, ὧν τέλος τὸ οὔτε ἀγαθὸν οὔτε κακόν, ὅπερ πάθος ἐστὶ μεταξὺ ἡδονῆς καὶ
200 ἀλγηδόνος. πάντων οὖν τῶν ὄντων τὰ πάθη κριτήριά ἐστι καὶ τέλη, ζῶμέν τε, φασίν, ἑπόμενοι τούτοις, ἐναργείᾳ τε καὶ εὐδοκήσει προσέχοντες, ἐναργείᾳ μὲν κατὰ τὰ ἄλλα πάθη, εὐδοκήσει δὲ κατὰ τὴν ἡδονήν.

Τοιαῦτα μὲν καὶ οἱ Κυρηναϊκοί, συστέλλοντες μᾶλλον τὸ κριτήριον παρὰ τοὺς περὶ τὸν Πλάτωνα· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ σύνθετον αὐτὸ ἐποίουν ἔκ τε ⟨τῆς⟩ ἐναργείας καὶ τοῦ λόγου, οὗτοι δὲ ἐν μόναις αὐτὸ ταῖς ἐναργείαις καὶ τοῖς πάθεσιν ὁρίζουσιν.

201 Οὐκ ἄποθεν δὲ τῆς τούτων δόξης ἐοίκασιν εἶναι καὶ οἱ ἀποφαινόμενοι κριτήριον ὑπάρχειν τῆς ἀληθείας τὰς αἰσθήσεις. ὅτι γὰρ ἐγένοντό τινες τὸ τοιοῦτο ἀξιοῦντες, 235
προὖπτον πεποίηκεν Ἀντίοχος ὁ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας, ἐν δευτέρῳ τῶν Κανονικῶν ῥητῶς γράψας ταῦτα "ἄλλος δέ τις, ἐν ἰατρικῇ μὲν οὐδενὸς δεύτερος, ἁπτόμενος δὲ καὶ φιλοσοφίας, ἐπείθετο τὰς μὲν αἰσθήσεις ὄντως καὶ ἀληθῶς ἀντιλήψεις εἶναι, λόγῳ δὲ
202 μηδὲν ὅλως ἡμᾶς καταλαμβάνειν". ἔοικε γὰρ διὰ τούτων ὁ Ἀντίοχος τὴν προειρημένην τιθέναι στάσιν καὶ Ἀσκληπιάδην τὸν ἰατρὸν αἰνίττεσθαι, ἀναιροῦντα μὲν τὸ ἡγεμονικόν, κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον αὐτῷ γενόμενον. ἀλλὰ 9a
περὶ μὲν τῆς τούτου φορᾶς ποικιλώτερον καὶ κατ' ἰδίαν ἐν τοῖς ἰατρικοῖς ὑπομνήμασι διεξήλθομεν, ὥστε μὴ ἔχειν ἀνάγκην παλινῳδεῖν.

203 Ἐπίκουρος (fr. 247 Us.) δὲ δυεῖν ὄντων τῶν συζυγούντων ἀλλήλοις πραγμάτων, φαντασίας καὶ [τῆς] δόξης, τούτων τὴν φαντασίαν, ἣν καὶ ἐνάργειαν καλεῖ, διὰ παντὸς ἀληθῆ

---

28 τῶν ὄντων post τὰ πάθη N: om. ς (exstiterat igitur in margine archetypi) **29** τῆς add. Kochalsky **14** τῆς del. Kayser

235 φησιν ὑπάρχειν. ὡς γὰρ τὰ πρῶτα πάθη, τουτέστιν ἡδονὴ καὶ
πόνος, ἀπὸ ποιητικῶν τινων καὶ κατ' αὐτὰ τὰ ποιητικὰ
συνίσταται, οἷον ἡ μὲν ἡδονὴ ἀπὸ τῶν ἡδέων ἡ δὲ ἀλγη-
δὼν ἀπὸ τῶν ἀλγεινῶν, καὶ οὔτε τὸ τῆς ἡδονῆς ποιητικὸν
ἐνδέχεταί ποτε μὴ εἶναι ἡδὺ οὔτε τὸ τῆς ἀλγηδόνος πα-
ρεκτικὸν μὴ ὑπάρχειν ἀλγεινόν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ τὸ ἧδον
ἡδὺ καὶ τὸ ἀλγῦνον ἀλγεινὸν τὴν φύσιν ὑποκεῖσθαι, οὕτω
καὶ ἐπὶ τῶν φαντασιῶν, παθῶν περὶ ἡμᾶς οὐσῶν, τὸ
ποιητικὸν ἑκάστης αὐτῶν πάντη τε καὶ πάντως φανταστόν
ἐστιν, ὃ οὐκ ἐνδέχεται, ὂν φανταστόν, μὴ ὑπάρχειν κατ' ἀ-
λήθειαν τοιοῦτον οἷον φαίνεται, ⟨....⟩ ποιητικὸν φαντασίας κα-
θεστάναι. καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος τὸ παραπλήσιον χρὴ 204
λογίζεσθαι. τὸ γὰρ ὁρατὸν οὐ μόνον φαίνεται ὁρατόν,
ἀλλὰ καὶ ἔστι τοιοῦτον ὁποῖον φαίνεται· καὶ τὸ ἀκουστὸν
οὐ μόνον φαίνεται ἀκουστόν, ἀλλὰ καὶ ταῖς ἀληθείαις
τοιοῦτον ὑπῆρχεν, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. γίνον-
ται οὖν πᾶσαι αἱ φαντασίαι ἀληθεῖς. καὶ κατὰ λόγον·
236 εἰ γὰρ ἀληθὴς λέγεται φαντασία, φασὶν οἱ Ἐπικούρειοι, 205
ὅταν ἀπὸ ὑπάρχοντός τε καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον γίνη-
ται, πᾶσα δὲ φαντασία ἀπὸ ὑπάρχοντος τοῦ φανταστοῦ
καὶ κατ' αὐτὸ τὸ φανταστὸν συνίσταται, πᾶσα κατ' ἀνάγ-
κην φαντασία ἐστὶν ἀληθής. ἐξαπατᾷ δὲ ἐνίους ἡ δια- 206
φορὰ τῶν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ αἰσθητοῦ, οἷον ὁρατοῦ, δοκου-
σῶν προσπίπτειν φαντασιῶν, καθ' ἣν ἢ ἀλλοιόχρουν ἢ
ἀλλοιόσχημον ἢ ἄλλως πως ἐξηλλαγμένον φαίνεται τὸ ὑπο-
κείμενον. ὑπενόησαν γὰρ ὅτι τῶν οὕτω διαφερουσῶν καὶ
μαχομένων φαντασιῶν δεῖ τὴν μέν τινα ἀληθῆ εἶναι, τὴν
δ' ἐκ τῶν ἐναντίων ψευδῆ τυγχάνειν. ὅπερ ἐστὶν εὔηθες
καὶ ἀνδρῶν μὴ συνορώντων τὴν ἐν τοῖς οὖσι φύσιν. οὐ 207
γὰρ ὅλον ὁρᾶται τὸ στερέμνιον, ἵνα ἐπὶ τῶν ὁρατῶν ποιώ-

---

17 *κατ' αὐτὰ τὰ* Bekk. coll. p. 236, 2. 4. 244, 29. 245, 6. 10. 16: *κατὰ ταῦτα* G 24 *ἑκάστης* Kayser: *ἑκάστου* G (def. Kochalsky) *πάντοτε καὶ πάντως* E 25 *ὑπάρχειν* G: *ὑπάρχον* Bekk.: ⟨*εἰ*⟩ *μὴ ὑπάρχοι* Usener 26 lacunam indic. Kochalsky, quam sic fere explet ⟨*ἀλλ' ἀνάγκη τοιοῦτον ὂν οἷον φαίνεται*⟩
1 *λέγεται* N: *φαίνεται* LE ς an ⟨*ἡ*⟩ *φαντασία*? 2 *τε* Bekk.: *γε* G 7 *ἣν οἱ* ς

236
μεθα τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸ χρῶμα τοῦ στερεμνίου. τοῦ δὲ
χρώματος τὸ μέν ἐστιν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ στερεμνίου, καθά-
περ ἐπὶ τῶν σύνεγγυς καὶ ἐκ [τοῦ] μετρίου διαστήματος
βλεπομένων, τὸ δ' ἐκτὸς τοῦ στερεμνίου κἀν τοῖς ἐφεξῆς
τόποις ὑποκείμενον, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐκ μακροῦ διαστή-
ματος θεωρουμένων. τοῦτο δὲ ἐν τῷ μεταξὺ ἐξαλλαττό-
μενον καὶ ἴδιον ἀναδεχόμενον σχῆμα τοιαύτην ἀναδίδωσι
208 φαντασίαν, ὁποῖον καὶ αὐτὸ κατ' ἀλήθειαν ὑπόκειται. ὅνπερ
οὖν τρόπον οὔτε ἡ ἐν τῷ κρουομένῳ χαλκώματι φωνὴ
ἐξακούεται οὔτε ἡ ἐν τῷ στόματι τοῦ κεκραγότος, ἀλλ' ἡ
προσπίπτουσα τῇ ἡμετέρᾳ αἰσθήσει, καὶ ὡς οὐθείς φησι
τὸν ἐξ ἀποστήματος μικρᾶς ἀκούοντα φωνῆς ψευδῶς ἀκού-
ειν, ἐπείπερ σύνεγγυς ἐλθὼν ὡς μείζονος ταύτης ἀντιλαμ-
βάνεται, οὕτως οὐκ ἂν εἴποιμι ψεύδεσθαι τὴν ὄψιν, ὅτι
ἐκ μακροῦ μὲν διαστήματος μικρὸν ὁρᾷ τὸν πύργον καὶ
στρογγύλον, ἐκ δὲ τοῦ σύνεγγυς μείζονα καὶ τετράγωνον,
209 ἀλλὰ μᾶλλον ἀληθεύειν, ὅτι καὶ ὅτε φαίνεται μικρὸν αὐτῇ
τὸ αἰσθητὸν καὶ τοιουτόσχημον, ὄντως ἐστὶ μικρὸν καὶ
τοιουτόσχημον, τῇ διὰ τοῦ ἀέρος φορᾷ ἀποθραυομένων
τῶν κατὰ τὰ εἴδωλα περάτων, καὶ ὅτε μέγα πάλιν καὶ 237
ἀλλοιόσχημον, πάλιν ὁμοίως μέγα καὶ ἀλλοιόσχημον, ἤδη
μέντοι οὐ τὸ αὐτὸ ἀμφότερα καθεστώς. τοῦτο γὰρ τῆς
διαστρόφου λοιπόν ἐστι δόξης οἴεσθαι, ὅτι τὸ αὐτὸ ἦν τό
τε ἐκ τοῦ σύνεγγυς καὶ τὸ πόρρωθεν θεωρούμενον φαν-
210 ταστόν. αἰσθήσεως δὲ ἴδιον ὑπῆρχε ⟨τὸ⟩ τοῦ παρόντος μόνον
καὶ κινοῦντος αὐτὴν ἀντιλαμβάνεσθαι, οἷον χρώματος,
οὐχὶ δὲ τὸ διακρίνειν ὅτι ἄλλο μέν ἐστι τὸ ἐνθάδε ἄλλο
δὲ τὸ ἐνθάδε ὑποκείμενον. διόπερ αἱ μὲν φαντασίαι διὰ
ταῦτα πᾶσαί εἰσιν ἀληθεῖς, ⟨αἱ δὲ δόξαι οὐ πᾶσαι ἦσαν ἀλη-
θεῖς⟩, ἀλλ' εἶχόν τινα διαφοράν. τούτων γὰρ αἱ μὲν ἦσαν
ἀληθεῖς αἱ δὲ ψευδεῖς, ἐπείπερ κρίσεις καθεστᾶσιν ἡμῶν ἐπὶ

16 τοῦ del. Usener 25 τὸν G: τῶν Kochalsky ἀποστήματος ⟨μακροῦ⟩ Kochalsky ἀκούοντα LE ς: ἀκουόντων N (quod defend. Kochalsky) 27 εἴποιμεν Heintz 31 ὄντως NLE: ὄντος ABR: om. V ἐστὶ om. ς μικρὸν — 32 τοιουτόσχ. om. V 1 ὅτι ς 6 τὸ add. Heintz coll. v. 8 10 suppl. Usener 11 ἀλλ' G: αἱ δὲ δόξαι Bekk. sec. Hervetum (*sed opiniones*): ἀλλ' αἱ δόξαι Gassendi

237 ταῖς φαντασίαις, κρίνομεν δὲ τὰ μὲν ὀρθῶς, τὰ δὲ μοχθηρῶς
ἤτοι παρὰ τὸ προστιθέναι τι καὶ προσνέμειν ταῖς φαντασίαις
ἢ παρὰ τὸ ἀφαιρεῖν τι τούτων καὶ κοινῶς καταψεύδεσθαι
τῆς ἀλόγου αἰσθήσεως. οὐκοῦν τῶν δοξῶν κατὰ τὸν Ἐπίκουρον 211
αἱ μὲν ἀληθεῖς εἰσιν αἱ δὲ ψευδεῖς, ἀληθεῖς μὲν αἵ τε
ἐπιμαρτυρούμεναι καὶ οὐκ ἀντιμαρτυρούμεναι πρὸς τῆς
ἐναργείας, ψευδεῖς δὲ αἵ τε ἀντιμαρτυρούμεναι καὶ οὐκ
ἐπιμαρτυρούμεναι πρὸς τῆς ἐναργείας. ἔστι δὲ ἐπιμαρτύ- 212
ρησις μὲν κατάληψις δι' ἐναργείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον
τοιοῦτον εἶναι ὁποῖόν ποτε ἐδοξάζετο, οἷον Πλάτωνος μα-
κρόθεν προσιόντος εἰκάζω μὲν καὶ δοξάζω παρὰ τὸ διά-
στημα ὅτι Πλάτων ἐστί, προσπελάσαντος δὲ αὐτοῦ προσε-
μαρτυρήθη ὅτι ὁ Πλάτων ἐστί, συναιρεθέντος τοῦ δια-
στήματος, καὶ ἐπεμαρτυρήθη δι' αὐτῆς τῆς ἐναργείας.
οὐκ ἀντιμαρτύρησις δέ ἐστιν ἀκολουθία τοῦ ὑποσταθέντος 213
καὶ δοξασθέντος ἀδήλου τῷ φαινομένῳ, οἷον ὁ Ἐπίκουρος
λέγων εἶναι κενόν, ὅπερ ἐστὶν ἄδηλον, πιστοῦται δι' ἐναρ-
γοῦς πράγματος τοῦτο, τῆς κινήσεως· μὴ ὄντος γὰρ κε-
νοῦ οὐδὲ κίνησις ὤφειλεν εἶναι, τόπον μὴ ἔχοντος τοῦ κι-
238 νουμένου σώματος εἰς ὃν περιστήσεται διὰ τὸ πάντα
εἶναι πλήρη καὶ ναστά, ὥστε τῷ δοξασθέντι ἀδήλῳ μὴ ἀν- 214
τιμαρτυρεῖν τὸ φαινόμενον κινήσεως οὔσης. ἡ μέντοι
ἀντιμαρτύρησις μαχόμενόν τί ἐστι τῇ οὐκ ἀντιμαρτυρήσει·
ἦν γὰρ συνανασκευὴ τοῦ φαινομένου τῷ ὑποσταθέντι ἀδή-
λῳ, οἷον ὁ Στωικὸς λέγει μὴ εἶναι κενόν, ἄδηλόν τι ἀξιῶν,
τούτῳ δὲ οὕτως ὑποσταθέντι ὀφείλει τὸ φαινόμενον συνα-
νασκευάζεσθαι, φημὶ δ' ἡ κίνησις· μὴ ὄντος γὰρ κενοῦ
κατ' ἀνάγκην οὐδὲ κίνησις γίγνεται κατὰ τὸν ἤδη προδεδη-
λωμένον ἡμῖν τρόπον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ οὐκ ἐπιμαρτύ- 215
ρησις ἀντίξους ἐστὶ τῇ ἐπιμαρτυρήσει· ἦν γὰρ ὑπόπτωσις
δι' ἐναργείας τοῦ τὸ δοξαζόμενον μὴ εἶναι τοιοῦτον ὁποῖόν
περ ἐδοξάζετο, οἷον πόρρωθέν τινος προσιόντος εἰκάζο-

21 ἐναργείας E ς: ἐνεργείας NL 25 ὁ om. NAR 2 πλήρη εἶναι ς 4 τι om. ς 5 συνανασκευὴ Gassendi: ἀνασκευὴ G (quod def. Philippson de Philodemi libro qu. e. περὶ σημείων καὶ σημειώσεων Diss. Berol. 1881 p. 26[1] et 46) 10 ἡ om. N 18 προσιόντος ς: προϊόντος NLE

238
μεν παρὰ τὸ διάστημα Πλάτωνα εἶναι, ἀλλὰ συναιρεθέν-
τος τοῦ διαστήματος ἔγνωμεν δι' ἐναργείας ὅτι οὐκ ἔστι
Πλάτων. καὶ γέγονε τὸ τοιοῦτον οὐκ ἐπιμαρτύρησις· οὐ
216 γὰρ ἐπεμαρτυρήθη τῷ φαινομένῳ τὸ δοξαζόμενον. ὅθεν
ἡ μὲν ἐπιμαρτύρησις καὶ οὐκ ἀντιμαρτύρησις τοῦ ἀληθὲς
εἶναί τι ἐστὶ κριτήριον, ἡ δὲ οὐκ ἐπιμαρτύρησις καὶ ἀντι-
μαρτύρησις τοῦ ψεῦδος εἶναι. πάντων δὲ κρηπὶς καὶ θε-
μέλιος ἡ ἐνάργεια.

Τοιοῦτο μὲν καὶ κατὰ τὸν Ἐπίκουρόν ἐστι κριτήριον·
οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀριστοτέλη καὶ Θεόφραστον καὶ κοινῶς οἱ
217 Περιπατητικοί, διττῆς οὔσης κατὰ τὸ ἀνωτάτω τῆς τῶν
πραγμάτων φύσεως, ἐπεὶ τὰ μέν, καθὼς προεῖπον, αἰσθητά
ἐστι τὰ δὲ νοητά, διττὸν καὶ αὐτοὶ τὸ κριτήριον ἀπολεί-
πουσιν, αἴσθησιν μὲν τῶν αἰσθητῶν, νόησιν δὲ τῶν νοη-
218 τῶν, κοινὸν δὲ ἀμφοτέρων, ὡς ἔλεγεν ὁ Θεόφραστος, τὸ
ἐναργές. τάξει μὲν οὖν πρῶτόν ἐστι τὸ ἄλογον καὶ ἀνα-
πόδεικτον κριτήριον, ⟨ἡ⟩ αἴσθησις, δυνάμει δὲ ὁ νοῦς, εἰ
219 καὶ τῇ τάξει δευτερεύειν δοκεῖ παρὰ τὴν αἴσθησιν. ἀπὸ
μὲν γὰρ τῶν αἰσθητῶν κινεῖται ἡ αἴσθησις, ἀπὸ δὲ τῆς *239*
κατὰ ἐνάργειαν περὶ τὴν αἴσθησιν κινήσεως ἐπιγίνεταί τι
κατὰ ψυχὴν κίνημα τοῖς κρείττοσι καὶ βελτίοσι καὶ ἐξ αὐ-
τῶν δυναμένοις κινεῖσθαι ζῴοις· ὅπερ μνήμη τε καὶ φαν-
τασία καλεῖται παρ' αὐτοῖς, μνήμη μὲν τοῦ περὶ τὴν αἴ-
σθησιν πάθους, φαντασία δὲ τοῦ ἐμποιήσαντος τῇ αἰσθή-
220 σει τὸ πάθος αἰσθητοῦ. διόπερ ἴχνει τὸ τοιοῦτον ἀναλο-
γεῖν κίνημα φασίν· καὶ ὃν τρόπον ἐκεῖνο, φημὶ δὲ τὸ
ἴχνος, ὑπό τινός τε γίνεται καὶ ἀπό τινος, ὑπό τινος μὲν
οἷον τῆς τοῦ ποδὸς ἐπερείσεως, ἀπό τινος δὲ ὥσπερ τοῦ
Δίωνος, οὕτω καὶ τὸ προειρημένον τῆς ψυχῆς κίνημα
ὑφ' οὗ μὲν γίνεται ὥσπερ τοῦ περὶ τὴν αἴσθησιν πάθους,
ἀφ' οὗ δὲ καθάπερ τοῦ αἰσθητοῦ, πρὸς ὃ καὶ ὁμοιότητά
221 τινα σῴζει. τοῦτο δὲ πάλιν τὸ κίνημα, ὅπερ μνήμη τε
καὶ φαντασία καλεῖται, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τρίτον ἐπιγινόμε-
νον ἄλλο κίνημα τὸ τῆς λογικῆς φαντασίας, κατὰ κρίσιν

---

22 fort. καὶ ⟨τὸ⟩ 23 ἀριστοτέλην L 30 ἡ add. Bekk. 31 ὑπὸ Bekk. dubit. (at cf. p. 239, 9. 13) 1 ὑπὸ Kochalsky 7 τὸ om. ς πάθους N ς

239 λοιπὸν καὶ προαίρεσιν τὴν ἡμετέραν συμβαῖνον, ὅπερ κί-
νημα διάνοιά τε καὶ νοῦς προσαγορεύεται, οἷον ὅταν τις
προσπεσόντος κατ᾽ ἐνάργειαν Δίωνος πάθῃ πως τὴν αἴσθη-
σιν καὶ τραπῇ, ὑπὸ δὲ τοῦ περὶ τὴν αἴσθησιν πάθους
ἐγγένηταί τις αὐτοῦ τῇ ψυχῇ φαντασία, ἣν καὶ μνήμην
πρότερον ἐλέγομεν καὶ ἴχνει παραπλήσιον ὑπάρχειν, ἀπὸ 222
δὲ ταύτης τῆς φαντασίας ἑκουσίως ἀναζωγραφῇ αὐτῷ καὶ
ἀναπλάσσῃ φάντασμα, καθάπερ τὸν γενικὸν ἄνθρωπον.
τὸ γὰρ δὴ τοιοῦτο κίνημα τῆς ψυχῆς κατὰ διαφόρους ἐπι-
βολὰς οἱ Περιπατητικοὶ τῶν φιλοσόφων διάνοιάν τε καὶ
νοῦν ὀνομάζουσι, κατὰ μὲν τὸ δύνασθαι διάνοιαν, κατὰ
δὲ ἐνέργειαν νοῦν· ὅταν μὲν γὰρ δύνηται τοῦτον ποιεῖ- 223
σθαι τὸν ἀναπλασμὸν ψυχή, τουτέστιν ὅταν πεφύκῃ, διά-
νοια καλεῖται, ὅταν δὲ ἐνεργητικῶς ἤδη ποιῇ, νοῦς ὀνο-
240 μάζεται. ἀπὸ μέντοι τοῦ νοῦ καὶ τῆς διανοήσεως συνί-
σταται ἥ τε ἔννοια καὶ ἐπιστήμη καὶ τέχνη. διανόησις
μὲν γὰρ γίνεται ὁτὲ μὲν τῶν κατὰ μέρος εἰδῶν ὁτὲ δὲ
τῶν τε εἰδῶν καὶ τῶν γενῶν· ἀλλ᾽ ὁ μὲν ἀθροισμὸς τῶν 224
τοιούτων τοῦ νοῦ φαντασμάτων καὶ ἡ συγκεφαλαίωσις
τῶν ἐπὶ μέρους εἰς τὸ καθόλου ἔννοια καλεῖται, ἐν δὲ τῷ
ἀθροισμῷ τούτῳ καὶ τῇ συγκεφαλαιώσει τελευταῖον ὑφί-
σταται ἥ τε ἐπιστήμη καὶ τέχνη, ἐπιστήμη μὲν ⟨ἡ⟩ τὸ ἀκριβὲς
καὶ ἀδιάπτωτον ἔχουσα, τέχνη δὲ ἡ μὴ πάντως τοιαύτη.
ὥσπερ δὲ ἡ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν φύσις ἐστὶν ὑστε- 225
ρογενής, οὕτω καὶ ἡ καλουμένη δόξα· ὅταν γὰρ εἴξῃ ἡ
ψυχὴ τῇ ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως ἐγγενομένῃ φαντασίᾳ καὶ τῷ
φανέντι πρόσθηταί καὶ συγκατάθηται, λέγεται δόξα. φαί- 226
νεται οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων πρῶτα κριτήρια τῆς τῶν πρα-
γμάτων γνώσεως ἥ τε αἴσθησις καὶ ὁ νοῦς, ἡ μὲν ὀργά-
νου τρόπον ἔχουσα ὁ δὲ τεχνίτου. ὥσπερ γὰρ ἡμεῖς οὐ
δυνάμεθα χωρὶς ζυγοῦ τὴν τῶν βαρέων καὶ κούφων ἐξέ-

---

21 ἐγγένηται Hervetus: ἐννέμηται G (sed in N aliquid correctum in margine, quod iam non legitur) 27 δύνασθαι Salmasius: οἴεσθαι G 28 ἐνέργειαν Fabr.: ἐνάργειαν G 29 πεφύκῃ Bekk.: πεφύκοι G (in N comp. script.) 30 ἐνεργητικῶς N: ἐγερτικῶς LEς 8 ἡ add. Kochalsky 9 καὶ ἀδιάπτωτον om. N 12 ὑπὸ Kochalsky

240
*τασιν ποιεῖσθαι, οὐδὲ ἄτερ κανόνος τὴν τῶν εὐθέων καὶ
στρεβλῶν διαφορὰν λαβεῖν, οὕτως οὐδὲ ὁ νοῦς χωρὶς αἰσθή-
σεως δοκιμάσαι πέφυκε τὰ πράγματα.*
Τοιοῦτοι μὲν οὖν ὡς ἐν κεφαλαίοις εἰσὶ καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ
227 *Περιπάτου· ἀπολειπομένης δ' ἔτι τῆς Στωικῆς δόξης* (fr.
II 56 Arn.) *παρακειμένως καὶ περὶ ταύτης λέγωμεν. κριτή-
ριον τοίνυν φασὶν ἀληθείας εἶναι οἱ ἄνδρες οὗτοι τὴν κατα-
ληπτικὴν φαντασίαν. ταύτην δ' εἰσόμεθα πρότερον γνόντες, τί
ποτέ ἐστι κατ' αὐτοὺς ἡ φαντασία καὶ τίνες ἐπ' εἴδους*
228 *ταύτης διαφοραί. φαντασία οὖν ἐστι κατ' αὐτοὺς τύπω-
σις ἐν ψυχῇ. περὶ ἧς εὐθὺς καὶ διέστησαν· Κλεάνθης*
(fr. 484 Arn.) *μὲν γὰρ ἤκουσε τὴν τύπωσιν κατὰ εἰσοχήν τε
καὶ ἐξοχήν, ὥσπερ καὶ ⟨τὴν⟩ διὰ τῶν δακτυλίων γινομένην*
229 *τοῦ κηροῦ τύπωσιν, Χρύσιππος δὲ ἄτοπον ἡγεῖτο τὸ τοιοῦτον.
πρῶτον μὲν γάρ, φησί, δεήσει τῆς διανοίας ὑφ' ἕν ποτε τρί-
γωνόν τι καὶ τετράγωνον φαντασιουμένης τὸ αὐτὸ σῶμα κατὰ* 241
*τὸν αὐτὸν χρόνον διαφέροντα ἔχειν περὶ αὐτῷ σχήματα ἅμα τε
τρίγωνον καὶ τετράγωνον γίνεσθαι ἢ καὶ περιφερές, ὅπερ
ἐστὶν ἄτοπον· εἶτα, πολλῶν ἅμα φαντασιῶν ὑφισταμένων
ἐν ἡμῖν, παμπληθεῖς καὶ τοὺς σχηματισμοὺς ἕξειν τὴν ψυ-*
230 *χήν, ὃ τοῦ προτέρου χεῖρόν ἐστιν. αὐτὸς οὖν τὴν τύπω-
σιν εἰρῆσθαι ὑπὸ τοῦ Ζήνωνος* (fr. 58 Arn.) *ὑπενόει
ἀντὶ τῆς ἑτεροιώσεως, ὥστ' εἶναι τοιοῦτον τὸν λόγον
"φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις ψυχῆς", μηκέτι ἀτόπου ὄντος
⟨τοῦ⟩ τὸ αὐτὸ σῶμα, ὑφ' ἓν [κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον] πολ-
λῶν περὶ ἡμᾶς συνισταμένων φαντασιῶν, παμπληθεῖς ἀνα-*
231 *δέχεσθαι ἑτεροιώσεις· ὥσπερ γὰρ ὁ ἀήρ, ὅταν ἅμα πολλοὶ φω-
νῶσιν, ἀμυθήτους ὑπὸ ἓν καὶ διαφερούσας ἀναδεχόμενος*

228—231 cf. adv. dogm. I 372—373.

18 *οὐδὲ* Bekk.: *οὔτε* G 21 *οὖν* om. LE ς 24 *εἶναι ἀλη-θείας* N 29 *τε* om. LE 30 *τὴν* add. Zeller 32 *δεήσει τῆς διανοίας* Kochalsky: *τῆς διανοίας δεήσει* G 32 *τι* LE ς: *ἐστι* N (comp. exaratum) 2 *αὐτῷ* N: *αὐτὸ* LE: *αὐτῷ* (o supra) VR: *αὐτοῦ* AB 8 *τὸν τοιοῦτον λόγον* ς 10 *τοῦ* add. Bekk. *ἓν κατὰ* G: *ἕνα καὶ* Bekk.: *ἓν ⟨καὶ⟩ κατὰ* Kochalsky *κατὰ τὸν αὐτὸν χρό-νον* ut glossema delevi. cf. p. 240, 32. 241, 13. 256, 1. 324, 2

241 πληγὰς εὐθὺς πολλὰς ἴσχει καὶ τὰς ἑτεροιώσεις, οὕτω καὶ τὸ ἡγεμονικὸν ποικίλως φαντασιούμενον ἀνάλογόν τι τούτῳ πείσεται. ἄλλοι δὲ οὐδὲ τὸν κατὰ διόρθωσιν ἐκείνου ἐξενεχθέντα 232 ὅρον ὀρθῶς ἔχειν φασίν. εἰ μὲν γάρ ἐστι τις φαντασία, αὕτη τύπωσις καὶ ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς καθέστηκεν· εἰ δέ τις ἐστὶ τύπωσις τῆς ψυχῆς, ἐκείνη οὐ πάντως ἐστὶ φαντασία. καὶ γὰρ προσπταίσματος γενομένου περὶ τὸν δάκτυλον ἢ κνησμοῦ περὶ τὴν χεῖρα συμβάντος τύπωσις μὲν καὶ ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖται, οὐχὶ δὲ καὶ φαντασία, ἐπείπερ οὐδὲ περὶ τῷ τυχόντι μέρει τῆς ψυχῆς γίνεσθαι ταύτην συμβέβηκεν, ἀλλὰ περὶ τῇ διανοίᾳ μόνον καὶ τῷ ἡγεμονικῷ. πρὸς οὓς ἀπαντῶντες οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς συν- 233 εμφαίνεσθαί φασι τῇ τυπώσει τῆς ψυχῆς τὸ ὡς ἂν ἐν ψυχῇ, ὥστε εἶναι τὸ πλῆρες τοιοῦτον "φαντασία ἐστὶ τύπωσις ἐν ψυχῇ ὡς ἂν ἐν ψυχῇ". καθὰ γὰρ ἡ ἐφηλότης λέγεται λευκότης ἐν ὀφθαλμῷ συνεμφαινόντων ἡμῶν τὸ ὡς ἐν ὀφθαλμῷ, τουτέστι τὸ κατὰ ποιὸν μέρος τοῦ ὀφθαλμοῦ, τὴν λευκότητα εἶναι, ἵνα μὴ πάντες ἄνθρωποι ἐφηλότητα ἔχωμεν ὡς ἂν πάντες ἐκ φύσεως ἔχοντες λευκό- *242* τητα ἐν ὀφθαλμῷ, οὕτως ὅταν λέγωμεν τὴν φαντασίαν τύπωσιν ἐν ψυχῇ, συνεμφαίνομεν καὶ τὸ περὶ ποιὸν μέρος γίνεσθαι τῆς ψυχῆς τὴν τύπωσιν, τουτέστι τὸ ἡγεμονικόν, ὥστε ἐξαπλούμενον γίνεσθαι τὸν ὅρον τοιοῦτον "φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις ἐν ἡγεμονικῷ". ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς 234 ὁρμώμενοι δυνάμεως γλαφυρώτερον ἀπελογήσαντο. φασὶ γὰρ ψυχὴν λέγεσθαι διχῶς, τό τε συνέχον τὴν ὅλην σύγκρισιν καὶ κατ' ἰδίαν τὸ ἡγεμονικόν. ὅταν γὰρ εἴπωμεν συνεστάναι τὸν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος, ἢ τὸν θάνατον εἶναι χωρισμὸν ψυχῆς ἀπὸ σώματος, ἰδίως καλοῦμεν τὸ ἡγεμονικόν. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅταν διαιρούμενοι 235 φάσκωμεν ἀγαθῶν τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν τὰ δὲ περὶ σῶμα τὰ δ' ἐκτός, οὐ τὴν ὅλην ψυχὴν ἐμφαίνομεν ἀλλὰ

---

23 οὐδὲ τῷ περιτυχόντι N 29 συμφαινόντων N 30 ὡς ⟨ἂν⟩ ἐν Kochalsky coll. v. 26. 28 30 et 242, 2 ποιὸν Bekk.: ποῖον G 31 ⟨οἱ⟩ ἄνθρωποι ς 4 τοῦτον VR sed γρ. τοιοῦτον 7 ⟨τὴν⟩ ψυχὴν NE 11 δὲ om. ς

242
τὸ ἡγεμονικὸν ταύτης μόριον· περὶ τούτῳ γὰρ τὰ πάθη
236 καὶ τὰ ἀγαθὰ συνίσταται. διόπερ καὶ ὅταν λέγῃ ὁ Ζήνων
(fr. 58 Arn.) φαντασίαν εἶναι τύπωσιν ἐν ψυχῇ, ἀκου-
στέον ψυχὴν οὐ τὴν ὅλην ἀλλὰ τὸ μόριον αὐτῆς, ἵνα ᾖ τὸ
λεγόμενον οὕτως ἔχον "φαντασία ἐστὶν ἑτεροίωσις περὶ τὸ
237 ἡγεμονικόν". ἀλλὰ κἂν οὕτως ἔχῃ, φασί τινες, πάλιν ἡμάρ-
τηται. καὶ γὰρ ἡ ὁρμὴ καὶ ἡ συγκατάθεσις καὶ ἡ κατάληψις
ἑτεροιώσεις μέν εἰσι τοῦ ἡγεμονικοῦ, διαφέρουσι δὲ τῆς φαν-
τασίας· ἡ μὲν γὰρ πεῖσίς τις ἦν ἡμετέρα καὶ διάθεσις,
αὗται δὲ πολὺ μᾶλλον [ἢ ὁρμαὶ] ἐνέργειαί τινες ἡμῶν
ὑπῆρχον. μοχθηρὸς ἄρα ἐστὶν ⟨ὁ⟩ ὅρος πολλοῖς καὶ διαφό-
238 ροις πράγμασιν ἐφαρμοζόμενος· καὶ ὃν τρόπον ὁ τὸν
ἄνθρωπον ὁρισάμενος καὶ εἰπὼν ὅτι ἄνθρωπός ἐστι ζῷον
λογικόν, οὐχ ὑγιῶς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀνθρώπου ὑπέγραψε
διὰ τὸ καὶ τὸν θεὸν ζῷον εἶναι λογικόν, οὕτω καὶ ὁ τὴν
φαντασίαν ἀποφηνάμενος ἑτεροίωσιν ἡγεμονικοῦ διέπεσεν·
οὐ μᾶλλον γὰρ ταύτης ἢ ἑκάστης τῶν κατηριθμημένων
239 κινήσεών ἐστιν ἀπόδοσις. τοιαύτης δ᾽ οὔσης καὶ τῆσδε τῆς
ἐνστάσεως πάλιν ἐπὶ τὰς συνεμφάσεις οἱ Στωικοὶ ἀνατρέ-
χουσι, λέγοντες τῷ ὅρῳ δεῖν τῆς φαντασίας συνακούειν τὸ 243
κατὰ πεῖσιν· ὡς γὰρ ὁ λέγων τὸν ἔρωτα ἐπιβολὴν εἶναι
φιλοποιίας συνεμφαίνει τὸ νέων ὡραίων, καὶ εἰ μὴ κατὰ
τὸ ῥητὸν τοῦτο ἐκφέρῃ (οὐθεὶς γὰρ γερόντων καὶ ἀκμῆς
ὥραν μὴ ἐχόντων ἐρᾷ), οὕτως ὅταν λέγωμεν, φασί, τὴν
φαντασίαν ἑτεροίωσιν ἡγεμονικοῦ, συνεμφαίνομεν τὸ κατὰ
πεῖσιν ἀλλὰ μὴ τὸ κατὰ ἐνέργειαν γίνεσθαι τὴν ἑτεροίω-
240 σιν. δοκοῦσι δὲ μηδ᾽ οὕτως ἐκπεφευγέναι τὸ ἔγκλημα·
ὅτε γὰρ τρέφεται τὸ ἡγεμονικὸν καὶ νὴ Δία γε αὔξεται,
ἑτεροιοῦται μὲν κατὰ πεῖσιν, οὐκ ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη ἑτε-
ροίωσις αὐτοῦ, καίπερ κατὰ πεῖσιν οὖσα καὶ διάθεσιν,
φαντασία, ἐκτὸς εἰ μή τι πάλιν λέγοιεν ἰδίωμα πείσεως
εἶναι τὴν φαντασίαν, ὅπερ διενήνοχε τῶν τοιούτων διαθέ-
241 σεων, ἢ ἐκεῖνό γε, ἐπεὶ ἡ φαντασία γίνεται ἤτοι τῶν ἐκτὸς
ἢ τῶν ἐν ἡμῖν παθῶν (ὃ δὴ κυριώτερον διάκενος ἑλκυσμὸς

22 ἡ μὲν γὰρ LE ς: ὅτι N 23 ἢ ὁρμαὶ del. Bekk. τινες ς: τινος NLE 24 ὁ add. Bekk. 28/29 οἱ . . . ἀποφηνάμενοι . . . διέπεσαν N

243 παρ' αὐτοῖς καλεῖται), πάντως ἐν τῷ λόγῳ τῆς φαντασίας
συνεμφαίνεσθαι τὸ τὴν πεῖσιν γίνεσθαι ἤτοι κατὰ τὴν
ἐκτὸς προσβολὴν ἢ κατὰ τὰ ἐν ἡμῖν πάθη, ὅπερ οὐκέτ' ἔ-
στιν ἐπὶ τῆς κατὰ τὰς αὐξήσεις ἢ θρέψεις ἑτεροιώσεως
συνεξακούειν.

Ἀλλ' ἡ μὲν φαντασία κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς οὕτω
δυσαπόδοτός ἐστι· τῶν δὲ φαντασιῶν πολλαὶ μὲν καὶ
ἄλλαι εἰσὶ διαφοραί, ἀπαρκέσουσι δὲ αἱ λεχθησόμεναι. 242
τούτων γὰρ αἱ μέν εἰσι πιθαναί, αἱ δὲ ἀπίθανοι, αἱ δὲ
πιθαναὶ ἅμα καὶ ἀπίθανοι, αἱ δὲ οὔτε πιθαναὶ οὔτε ἀπί-
θανοι. πιθαναὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ λεῖον κίνημα περὶ ψυ-
χὴν ἐργαζόμεναι, ὥσπερ νῦν τὸ "ἡμέραν εἶναι" καὶ τὸ "ἐμὲ
διαλέγεσθαι" καὶ πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἔχεται περιφανείας,
ἀπίθανοι δὲ αἱ μὴ τοιαῦται ἀλλ' ἀποστρέφουσαι ἡμᾶς τῆς
συγκαταθέσεως, οἷον "εἰ ἡμέρα ἐστίν, οὐκ ἔστιν ἥλιος ὑπὲρ 243
γῆς· εἰ σκότος ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν." πιθαναὶ δὲ καὶ ἀπί-
θανοι καθεστᾶσιν αἱ κατὰ τὴν πρός τι σχέσιν ὁτὲ μὲν
244 τοῖαι γινόμεναι ὁτὲ δὲ τοῖαι, οἷον αἱ τῶν ἀπόρων
λόγων, οὔτε δὲ πιθαναὶ οὔτε ἀπίθανοι καθάπερ αἱ τῶν
τοιούτων πραγμάτων "ἄρτιοί εἰσιν οἱ ἀστέρες· περισσοί
εἰσιν οἱ ἀστέρες." τῶν δὲ πιθανῶν [ἢ ἀπιθάνων] φαν-
τασιῶν αἱ μέν εἰσιν ἀληθεῖς, αἱ δὲ ψευδεῖς, αἱ δὲ ἀληθεῖς 244
καὶ ψευδεῖς, αἱ δὲ οὔτε ἀληθεῖς οὔτε ψευδεῖς. ἀληθεῖς μὲν
οὖν εἰσιν ὧν ἔστιν ἀληθῆ κατηγορίαν ποιήσασθαι, ὡς τοῦ
"ἡμέρα ἐστίν" ἐπὶ τοῦ παρόντος ἢ τοῦ "φῶς ἐστι," ψευ-
δεῖς δὲ ὧν ἔστι ψευδῆ κατηγορίαν ποιήσασθαι, ὡς τοῦ
κεκλάσθαι τὴν κατὰ βυθοῦ κώπην ἢ μείουρον εἶναι τὴν
στοάν, ἀληθεῖς δὲ καὶ ψευδεῖς, ὁποία προσέπιπτεν Ὀρέστῃ
κατὰ μανίαν ἀπὸ τῆς Ἠλέκτρας (καθὸ μὲν γὰρ ὡς ἀπὸ 245
ὑπάρχοντός τινος προσέπιπτεν, ἦν ἀληθής, ὑπῆρχε γὰρ
Ἠλέκτρα, καθὸ δ' ὡς ἀπὸ Ἐρινύος, ψευδής, οὐκ ἦν γὰρ
Ἐρινύς), καὶ πάλιν εἴ τις ἀπὸ Δίωνος ζῶντος κατὰ τοὺς

---

18 ὅπερ Bekk.: ἅπερ G 19 τῆς NLE: τὰς ς 24 πιθανοί ς 30 οἷον om. L 32 καθεστήκασιν N 1 ὁτὲ δὲ τοῖαι ⟨γινόμεναι⟩ LEς 4 ἢ ἀπιθάνων del. Arnim 10 βυθὸν N μείουρον LEς: μύουρον N cf. p. 28, 4 11 et 18 προσέπιπτεν Bekk.: προύπιπτεν G

ὕπνους ὡς ἀπὸ παρεστῶτος ὀνειροπολεῖται ψευδῆ καὶ διά- 244
246 κενον ἑλκυσμόν. οὔτε δὲ ἀληθεῖς οὔτε ψευδεῖς ἦσαν αἱ
γενικαί· ὧν γὰρ τὰ εἴδη τοῖα ἢ τοῖα, τούτων τὰ γένη
οὔτε τοῖα οὔτε τοῖα, οἷον τῶν ἀνθρώπων οἱ μέν εἰσιν
Ἕλληνες οἱ δὲ βάρβαροι, ἀλλ᾽ ὁ γενικὸς ἄνθρωπος οὔτε
Ἕλλην ἐστίν, ἐπεὶ πάντες ἂν οἱ ἐπ᾽ εἴδους ἦσαν Ἕλληνες,
247 οὔτε βάρβαρος διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. τῶν δὲ ἀληθῶν αἱ
μέν εἰσι καταληπτικαὶ αἱ δὲ οὔ, οὐ καταληπτικαὶ μὲν αἱ
προσπίπτουσαί τισι κατὰ πάθος· μυρίοι γὰρ φρενιτίζον-
τες καὶ μελαγχολῶντες ἀληθῆ μὲν ἕλκουσι φαντασίαν, οὐ
καταληπτικὴν δὲ ἀλλ᾽ ἔξωθεν καὶ ἐκ τύχης οὕτω συμπε-
σοῦσαν, ὅθεν οὐδὲ διαβεβαιοῦνται περὶ αὐτῆς πολλάκις,
248 οὐδὲ συγκατατίθενται αὐτῇ. καταληπτικὴ δέ ἐστιν ἡ ἀπὸ
ὑπάρχοντος καὶ κατ᾽ αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμα-
γμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη, ὁποία οὐκ ἂν γένοιτο
ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος (Stoic. fr. I 59 Arn.). ἄκρως γὰρ πι-
στούμενοι ἀντιληπτικὴν εἶναι τῶν ὑποκειμένων τήνδε τὴν
φαντασίαν καὶ πάντα τεχνικῶς τὰ περὶ αὐτοῖς ἰδιώματα ἀνα- 245
249 μεμαγμένην, ἕκαστον τούτων φασὶν ἔχειν συμβεβηκός. ὧν
πρῶτον μὲν τὸ ἀπὸ ὑπάρχοντος γίνεσθαι· πολλαὶ γὰρ τῶν
φαντασιῶν προσπίπτουσιν ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος ὥσπερ ἐπὶ τῶν
μεμηνότων, αἵτινες οὐκ ἂν εἶεν καταληπτικαί. δεύτερον δὲ τὸ
καὶ ἀπὸ ὑπάρχοντος εἶναι καὶ κατ᾽ αὐτὸ τὸ ὑπάρχον·
ἔνιαι γὰρ πάλιν ἀπὸ ὑπάρχοντος μέν εἰσιν, οὐκ αὐτὸ δὲ
τὸ ὑπάρχον ἰνδάλλονται, ὡς ἐπὶ τοῦ μεμηνότος Ὀρέστου
μικρῷ πρότερον ἐδείκνυμεν. εἷλκε μὲν γὰρ φαντασίαν
ἀπὸ ὑπάρχοντος, τῆς Ἠλέκτρας, οὐ κατ᾽ αὐτὸ δὲ τὸ ὑπάρ-
χον· μίαν γὰρ τῶν Ἐρινύων ὑπελάμβανεν αὐτὴν εἶναι,
καθὸ καὶ προσιοῦσαν καὶ τημελεῖν αὐτὸν σπουδάζουσαν
ἀπωθεῖται λέγων (Eurip. Orest. 264)

μέθες· μί᾽ οὖσα τῶν ἐμῶν Ἐρινύων.

---

17 ἕλκυσμα ς ἦσαν NLE: εἰσιν ς 25 μελαγχολοῦντες N 29 ἐν ἀπομεμαγμένη NL 30 ἐναπεσφρ. Gen. cf. p. 284, 11: ἀπεσφραγ. G 31/32 πιστούμενοι Kayser coll. p. 293, 16: ποιούμενοι G 1 αὐτοῖς Bekk.: αὐτοὺς G 2 ὧν Bekk.: ὃ G: del. Kochalsky 9 μικρῷ πρόσθεν vel μικρὸν πρότερον Kochalsky; at cf. p. 211, 23 10 τῆς om. N οὐ κατ᾽ Bekk.: οὐκ G (cf. ad p. 235, 17) 14 ἐρινύων N: ἐριννύων LEς

245 καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν ἐκινεῖτο τῶν Θηβῶν,
οὐ κατ' αὐτὸ δὲ τὸ ὑπάρχον· καὶ γὰρ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρ-
χον δεῖ γίνεσθαι τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν. οὐ μὴν 250
ἀλλὰ καὶ ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην τυγχά-
νειν, ἵνα πάντα τεχνικῶς τὰ ἰδιώματα τῶν φανταστῶν
ἀναμάττηται. ὡς γὰρ οἱ γλυφεῖς πᾶσι τοῖς μέρεσι συμ- 251
βάλλουσι τῶν τελουμένων, καὶ ὃν τρόπον αἱ διὰ τῶν δα-
κτυλίων σφραγῖδες ἀεὶ πάντας ἐπ' ἀκριβὲς τοὺς χαρακτῆρας
ἐναπομάττονται τῷ κηρῷ, οὕτω καὶ οἱ κατάληψιν ποιού-
μενοι τῶν ὑποκειμένων πᾶσιν ὀφείλουσιν αὐτῶν τοῖς ἰδιώ-
μασιν ἐπιβάλλειν. τὸ δὲ "οἵα οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ 252
ὑπάρχοντος" προσέθεσαν, ἐπεὶ οὐχ ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς
Στοᾶς ἀδύνατον ὑπειλήφασι κατὰ πάντα ἀπαράλλακτόν
τινα εὑρεθήσεσθαι, οὕτω καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας.
ἐκεῖνοι μὲν γάρ φασιν ὅτι ὁ ἔχων τὴν καταληπτικὴν φαν-
τασίαν τεχνικῶς προσβάλλει τῇ ὑπούσῃ τῶν πραγμάτων
διαφορᾷ, ἐπείπερ καὶ εἶχέ τι τοιοῦτον ἰδίωμα ἡ τοιαύτη
φαντασία παρὰ τὰς ἄλλας φαντασίας καθάπερ οἱ κεράσται
246 παρὰ τοὺς ἄλλους ὄφεις· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας τοὐ-
ναντίον φασὶ δύνασθαι τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ ἀπα-
ράλλακτον εὑρεθήσεσθαι ψεῦδος.

Ἀλλὰ γὰρ οἱ μὲν ἀρχαιότεροι τῶν Στωικῶν κριτήριόν 253
φασιν εἶναι τῆς ἀληθείας τὴν καταληπτικὴν ταύτην φαν-
τασίαν, οἱ δὲ νεώτεροι προσετίθεσαν καὶ τὸ μηδὲν ἔχου-
σαν ἔνστημα. ἔσθ' ὅτε γὰρ καταληπτικὴ μὲν προσπίπτει 254
φαντασία, ἄπιστος δὲ διὰ τὴν ἔξωθεν περίστασιν. οἷον
ὅτε Ἀδμήτῳ ὁ Ἡρακλῆς τὴν Ἄλκηστιν γῆθεν ἀναγαγὼν
παρέστησε, τότε ὁ Ἄδμητος ἔσπασε μὲν καταληπτικὴν
φαντασίαν ἀπὸ τῆς Ἀλκήστιδος, ἠπίστει δ' αὐτῇ· καὶ 255
ὅτε ἀπὸ Τροίας ὁ Μενέλαος ἀνακομισθεὶς ἑώρα τὴν ἀλη-

---

16 οὐκ αὐτὸ NA cf. ad p. 235, 17 18 ἀπομεμ. E: ἐν ἀπομεμ. et ἐν ἀπεσφραγισμένην L cf. ad p. 244, 29. 30 19 φανταστῶν Apelt coll. p. 244, 32: φαντασιῶν G 20 ἐναπομάττηται N αἱ γλυφαὶ Kayser 20/21 συνεπιβάλλουσι Bekk. dubit. 21 τυπουμένων Kayser coll. p. 253, 25 24/25 τοῖς ἰδ. αὐτῶν ς 8 fort. ψευδῆ 7 καταληπτικὴ N: καταπληκτικὴ LEABR: ἐμπληκτικὴ V

θῆ Ἑλένην παρὰ τῷ Πρωτεῖ, [καὶ] καταλιπὼν ἐπὶ τῆς 246
νεὼς τὸ ἐκείνης εἴδωλον, περὶ οὗ δεκαετὴς συνέστη πό-
λεμος, ἀπὸ ὑπάρχοντος μὲν καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον
καὶ ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην ἐλάμβανε
256 φαντασίαν, οὐκ εἶχε δὲ αὐτήν ⟨....⟩. ὥσθ' ἡ μὲν καταληπτικὴ
φαντασία κριτήριόν ἐστι μηδὲν ἔχουσα ἔνστημα, αὗται δὲ
καταληπτικαὶ μὲν ἦσαν, εἶχον δὲ ἐνστάσεις· ὅ τε γὰρ
Ἄδμητος ἐλογίζετο ὅτι τέθνηκεν ἡ Ἄλκηστις καὶ ὅτι ὁ
ἀποθανὼν οὐκέτι ἀνίσταται, ἀλλὰ δαιμόνιά τινά ποτε ἐπι-
φοιτᾷ· ὅ τε Μενέλαος συνεώρα ὅτι ἀπολέλοιπεν ἐν τῇ
νηὶ φυλαττομένην τὴν Ἑλένην, καὶ οὐκ ἀπίθανον μέν
ἐστιν Ἑλένην μὴ εἶναι τὴν ἐπὶ τῆς Φάρου εὑρεθεῖσαν,
257 φάντασμα δέ τι καὶ δαιμόνιον. ἐνθένδε οὐχ ἁπλῶς κριτή-
ριον γίνεται τῆς ἀληθείας ἡ καταληπτικὴ φαντασία, ἀλλ' ὅ-
ταν μηδὲν ἔνστημα ἔχῃ. αὕτη γὰρ ἐναργὴς οὖσα καὶ
πληκτικὴ μόνον οὐχὶ τῶν τριχῶν, φασί, λαμβάνεται, κατα-
σπῶσα ἡμᾶς εἰς συγκατάθεσιν, καὶ ἄλλου μηδενὸς δεομένη
εἰς τὸ τοιαύτη προσπίπτειν ἢ εἰς τὸ τὴν πρὸς τὰς ἄλλας
258 διαφορὰν ὑποβάλλειν. διὸ δὴ καὶ πᾶς ἄνθρωπος, ὅταν τι 247
σπουδάζῃ μετὰ ἀκριβείας καταλαμβάνεσθαι, τὴν τοιαύτην
φαντασίαν ἐξ ἑαυτοῦ μεταδιώκειν φαίνεται, οἷον ἐπὶ τῶν
ὁρατῶν, ὅταν ἀμυδρὰν λαμβάνῃ τοῦ ὑποκειμένου φαντα-
σίαν. ἐντείνει γὰρ τὴν ὄψιν καὶ σύνεγγυς ἔρχεται τοῦ
ὁρωμένου ὡς τέλεον μὴ πλανᾶσθαι, παρατρίβει τε τοὺς
ὀφθαλμοὺς καὶ καθόλου πάντα ποιεῖ, μέχρις ἂν τρανὴν
καὶ πληκτικὴν σπάσῃ τοῦ κρινομένου φαντασίαν, ὡς ἐν
259 ταύτῃ κειμένην θεωρῶν τὴν τῆς καταλήψεως πίστιν. καὶ

13 καὶ del. Bekk. 17 οὐκ εἶχε δὲ αὐτὴν ⟨πιστήν⟩ Bekk.: οὐ προσεῖχε δὲ αὐτῇ Kayser: οὐκ εἶκε δὲ αὐτῇ Lachelier coll. p. 43, 14. 240, 11: οὐκ εἶχε δὲ αὐτὴν ⟨χωρὶς ἐνστάσεως⟩ Kochalsky coll. p. 284, 5/6: οὐκ εἶχε δὲ αὐτῆι ⟨πίστι⟩ν Kalbfleisch coll. p. 246, 8. 11. 247, 9. 19: fort. οὐκ εἶχε δὲ αὐτὴν ⟨βεβαίως⟩. ὥσθ' coll. p. 364, 26 23 μὲν post 24 Ἑλένην ponendum censet Bekk. 25 ἐνθένδε ς: ἐνθένδεν NEL 28 πληκτικὴ in dubium vocat Schmekel Phil. d. mittl. Stoa p. 354[1]; at cf. p. 247, 8. 278, 27 (Heintz) τριῶν NV φησὶ N 30 προσπίπτειν N: προπίπτειν LEς ἢ τοῦ τὴν Hervetus 3 μεταδιώκων Kayser 6 ⟨καὶ⟩ παρατρίβεται τοὺς ὀφθ. Bekk. dubit. τε scr.: γὰρ G 8 ἐκπληκτικὴν ς

247 γὰρ ἄλλως τοὐναντίον ἀδύνατόν ἐστι λέγειν, καὶ ἀνάγκη τὸν ἀφιστάμενον τοῦ ἀξιοῦν ὅτι φαντασία κριτήριόν ἐστι, καθ' ἑτέρας φαντασίας ὑπόστασιν τοῦτο πάσχοντα βεβαιοῦν τὸ φαντασίαν εἶναι κριτήριον, τῆς φύσεως οἱονεὶ φέγγος ἡμῖν πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας τὴν αἰσθητικὴν δύναμιν ἀναδούσης καὶ τὴν δι' αὐτῆς γινομένην φαντασίαν. ἄτοπον οὖν ἐστι τοσαύτην δύναμιν ἀθετεῖν καὶ τὸ ὥσπερ 260 φῶς αὐτῶν ἀφαιρεῖσθαι. ὃν γὰρ τρόπον ὁ χρώματα μὲν ἀπολείπων καὶ τὰς ἐν τούτοις διαφοράς, τὴν δὲ ὅρασιν ἀναιρῶν ὡς ἀνύπαρκτον ἢ ἄπιστον, καὶ φωνὰς μὲν εἶναι λέγων, ἀκοὴν δὲ μὴ ὑπάρχειν ἀξιῶν, σφόδρα ἐστὶν ἄτοπος (δι' ὧν γὰρ ἐνοήσαμεν χρώματα καὶ φωνάς, ἐκείνων ἀπόντων οὐδὲ χρῆσθαι δυνατοὶ χρώμασιν ἢ φωναῖς), οὕτω καὶ ὁ τὰ πράγματα μὲν ὁμολογῶν, τὴν δὲ φαντασίαν τῆς αἰσθήσεως, δι' ἧς τῶν πραγμάτων ἀντιλαμβάνεται, διαβάλλων τελέως ἐστὶν ἐμβρόντητος, καὶ τοῖς ἀψύχοις ἴσον αὐτὸν ποιῶν.

Τοιοῦτο μὲν καὶ τὸ τῶν Στωικῶν ἐστὶ δόγμα· πάσης 261 δὲ σχεδὸν τῆς περὶ κριτηρίου διαφωνίας ὑπ' ὄψιν κειμένης, καιρὸς ἂν εἴη τῆς ἀντιρρήσεως ἐφάπτεσθαι καὶ ἐπὶ τὸ κριτήριον ἐπανάγειν. καθὼς οὖν προεῖπον (§ 47 sqq.), οἱ μὲν ἐν τῷ λόγῳ οἱ δὲ ἐν ταῖς ἀλόγοις αἰσθήσεσιν οἱ δὲ ἐν ἀμφοτέροις τοῦτο ἀπέλιπον, καὶ οἱ μὲν τὸ ὑφ' οὗ ὡς τὸν ἄνθρωπον, 248 οἱ δὲ τὸ δι' οὗ ὡς τὴν αἴσθησιν καὶ διάνοιαν, οἱ δὲ τὸ ὡς προσβολὴν καθάπερ τὴν φαντασίαν. πειρασόμεθα 262 ⟨οὖν⟩ κατὰ τὸ δυνατὸν ἑκάστῃ τῶν τοιούτων στάσεων τὰς ἀπορίας ἐφαρμόττειν, ἵνα μὴ κατ' ἄνδρα πάντας τοὺς κατηριθμημένους φιλοσόφους ἐπιόντες ταυτολογεῖν ἀναγκαζώμεθα.

---

10 καὶ ἀνάγκη Hirzel: κατ' ἀνάγκην G: ἀλλ' ἀνάγκη Bekk. dubit. 11 ⟨τοιαύτη⟩ φαντασία Kayser 17 χρώματος N 18 ἀπολιπὼν N 22 δυνατὸν coniectura codici Genevensium appicta ὁ om. LE ς 27 τοιοῦτο ς: τοῦτο NLE 32 τοῦτο Kochalsky coll. p. 200, 1: τούτοις G ἀπέλειπον ς: ἀπέλιπον NLE 32 καὶ — 248, 2 φαντασίαν ut glossema del. Heintz, fors. recte, nisi ipsum Sextum, qui omnia quae antecedunt somniculose exscripsit, dormitasse sumamus 2 προβολὴν N 3 οὖν add. Bekk. sec. Hervetum (*ergo*)

248

Περὶ ἀνθρώπου

263 Τάξει τοίνυν πρῶτον σκοπῶμεν τὸ ὑφ' οὗ, τουτέστι
τὸν ἄνθρωπον· οἶμαι γὰρ ὡς τούτου προαπορηθέντος
οὐδὲν ἔτι δεήσει περιττότερον περὶ τῶν ἄλλων κριτηρίων
λέγειν· ταῦτα γὰρ ἢ μέρη ἐστὶν ἀνθρώπου ἢ ἐνεργήματα
ἢ πάθη. εἴπερ οὖν καταληπτόν ἐστι τουτὶ τὸ κριτήριον,
πολὺ πρότερον ὀφείλει ἐπινοεῖσθαι, παρόσον πάσης κατα-
λήψεως ἐπίνοια προηγεῖται. μέχρι δὲ τοῦ δεῦρο ἀνεπι-
νόητον εἶναι συμβέβηκε τὸν ἄνθρωπον, ὡς παραστήσομεν·
264 οὐκ ἄρα καταληπτὸς πάντως ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος· ᾧ ἕπεται
τὴν τῆς ἀληθείας γνῶσιν ἀνεύρετον ὑπάρχειν, τοῦ γνωρί-
ζοντος αὐτὴν ἀκαταλήπτου καθεστῶτος. εὐθέως γὰρ τῶν
περὶ τῆς ἐπινοίας ζητησάντων Σωκράτης μὲν ἠπόρησε
μείνας ἐν τῇ σκέψει καὶ εἰπὼν αὐτὸν ἀγνοεῖν τί τ' ἔστι
καὶ πῶς ἔχει πρὸς τὸ σύμπαν· "ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδα", φη-
σίν (Plat. Phaedr. 230 A), "εἴτε ἄνθρωπός εἰμι εἴτε καὶ
265 ἄλλο τι θηρίον Τυφῶνος πολυπλοκώτερον." Δη-
μόκριτος (B 165 Diels) δὲ ὁ τῇ Διὸς φωνῇ παρεικα-
ζόμενος, καὶ λέγων τάδε περὶ τῶν ξυμπάντων, ἐπεχεί-
ρησε μὲν τὴν ἐπίνοιαν ἐκθέσθαι, πλεῖον δὲ ἰδιωτικῆς ἀπο-
φάσεως οὐδὲν ἴσχυσεν, εἰπών· "ἄνθρωπός ἐστιν ὃ πάντες
266 ἴδμεν." πρῶτον μὲν γὰρ καὶ κύνα πάντες ἴσμεν, ἀλλ' οὐκ
ἔστιν ὁ κύων ἄνθρωπος· καὶ ἵππον πάντες ἴσμεν καὶ
φυτόν, ἀλλ' οὐδὲν τούτων ἦν ἄνθρωπος. εἶτα καὶ τὸ ζη-
τούμενον συνήρπασεν· οὐδεὶς γὰρ ἐκ προχείρου δώσει
γινώσκεσθαι τὸν ἄνθρωπον ὁποῖός ἐστιν, εἴγε ὁ Πύθιος
ὡς μέγιστον ζήτημα προύθηκεν αὐτῷ τὸ "γνῶθι σαυτόν".
εἰ δὲ καὶ δοίη, οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἀκριβεστάτοις τῶν φι-
267 λοσόφων ἐπιτρέψει μόνον τοῦτον ἐπίστασθαι. οἱ δὲ περὶ 249
τὸν Ἐπίκουρον (fr. 310 Us.) καὶ δεικτικῶς ᾠήθησαν δύ-

263 cf. Hyp. II 47.
263—282 ~ Hyp. II 22—28.

15 οὐκ ἄρα Bekk.: οὐ γὰρ G ὡς ς 19 τίς N 26 ἴδμεν LE: ἴσμεν Nς cf. p. 61, 26 28 ἦν τούτων N καὶ om. ς 31 αὐτὸ N 32 δοίη Bekk.: δώη G 1 μόνοις Bekk. dubit.

249 νασθαι τὴν ἐπίνοιαν τοῦ ἀνθρώπου παρίστασθαι, λέγοντες·
"ἄνθρωπός ἐστι τοιουτονὶ μόρφωμα μετ' ἐμψυ-
χίας." οὐκ ἔγνωσαν δ' ὅτι εἰ τὸ δεικνύμενόν ἐστιν ἄνθρω-
πος, τὸ μὴ δεικνύμενον οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος. καὶ πάλιν ἡ
τοιαύτη δεῖξις ἤτοι ἐπ' ἀνδρὸς ἐκφέρεται ἢ γυναικός, ἢ
πρεσβύτου ἢ μειρακίου, σιμοῦ γρυποῦ, τετανότριχος οὐλοκό-
μου, τῶν ἄλλων διαφόρων· καὶ εἰ μὲν ἐπ' ἀνδρὸς ἐκφέροιτο, 268
ἡ γυνὴ οὐκ ἔσται ἄνθρωπος, εἰ δ' ἐπὶ γυναικός, περιγρα-
φήσεται τὸ ἄρρεν, καὶ εἰ ἐπὶ νέου, αἱ λοιπαὶ τῶν ἡλικιῶν
ἐκπεσοῦνται τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἦσαν δέ τινες τῶν φιλοσόφων οἱ τὸν γενικὸν ἄνθρω- 269
πον διὰ λόγου διδάσκοντες, κἀντεῦθεν οἰόμενοι τὴν ἐπί-
νοιαν δύνασθαι τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων ἀνακύψειν.
τούτων δὲ οἱ μὲν οὕτως ἀπέδοσαν (cf. Aristot. Top. 133 b 2)
"ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητόν, νοῦ καὶ ἐπι-
στήμης δεκτικόν." οἳ καὶ αὐτοὶ οὐ τὸν ἄνθρωπον ἀλλὰ
τὰ συμβεβηκότα τῷ ἀνθρώπῳ παρέδοσαν. διαφέρει δὲ τὸ τινὶ 270
συμβεβηκὸς ἐκείνου τοῦ ᾧ συμβέβηκεν, ἐπεί τοι εἰ μὴ δια-
φέρει, οὐκ ἂν ἦν συμβεβηκὸς ἀλλ' αὐτὸ ἐκεῖνο. ἀμέλει γοῦν
τῶν συμβεβηκότων τὰ μὲν ἀχώριστά ἐστι τῶν οἷς συμβέβηκεν,
ὡς μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος σώμασι (δίχα γὰρ τῆς τού-
των παρουσίας ἀμήχανόν ἐστιν ἐπινοῆσαι σῶμα), τὰ δὲ χωρί- 271
ζεται τοῦ ᾧ συμβέβηκεν καὶ ἀπαλλασσομένων μένει ἐκεῖνο,
οἷον τρέχειν διαλέγεσθαι ὑπνοῦν ἐγρηγορέναι τῷ ἀνθρώπῳ·
πάντα γὰρ ταῦτα συμβέβηκε μὲν ἡμῖν, οὐ διὰ παντὸς
δέ· καὶ γὰρ μὴ τρέχοντες μένομεν οἱ αὐτοὶ καὶ ἡσυχά-
ζοντες, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. διττῆς οὖν οὔσης
τῶν συμβεβηκότων διαφορᾶς οὐδετέραν εὑρήσομεν τὴν
αὐτὴν τῷ ὑποκειμένῳ πράγματι, ἀλλ' ἀεὶ διαφέρουσαν.
μάταιοι τοίνυν εἰσὶ καὶ οἱ τὸν ἄνθρωπον ζῷον λέγοντες 272
250 λογικὸν θνητὸν καὶ τὰ ἑξῆς· οὐ γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἀπέ-
δοσαν, ἀλλὰ τὰ συμβεβηκότα τούτῳ κατηρίθμησαν. ὧν

4 τοιουτοί Kayser 9 διαφόρων Jaeger: διαφορῶν G 13 γενικώτατον V 19 παρέδοσαν G: ἀπέδοσαν vel παρέστησαν Bekk. dubit. cf. p. 250, 1 20/21 διέφερεν Kayser 25 ἐκεῖνο Bekk.: ἐκεῖνα G 27 μὲν om. ς 2 κατηριθμήσαντο Bekk. dubit.

250
τὸ μὲν "ζῷον" τῶν διὰ παντὸς αὐτῷ συμβεβηκότων ἐστίν·
ἀδύνατον γὰρ μὴ ζῷον ὄντα ἄνθρωπον εἶναι· τὸ δὲ
"θνητὸν" οὐδὲ συμβεβηκός ἐστιν, ἀλλ' ἐπιγινόμενόν τι τῷ
ἀνθρώπῳ· ὅτε γὰρ ἐσμὲν ἄνθρωποι, ζῶμεν καὶ οὐ τεθνή-
273 καμεν. τὸ δὲ "λογίζεσθαι καὶ ἐπιστήμην ἔχειν" συμβέβηκε
μέν, οὐ διὰ παντὸς δέ· καὶ γὰρ μὴ λογιζόμενοί τινες
ἄνθρωποί εἰσιν, ὥσπερ οἱ νηδύμῳ κατασχεθέντες ὕπνῳ,
καὶ ἐπιστήμην μὴ ἔχοντες, ⟨οἳ⟩ οὐκ ἐκπεπτώκασι τῆς ἀν-
θρωπότητος, ὥσπερ οἱ μεμηνότες. ἕτερον οὖν ζητούντων
274 ἡμῶν ἕτερον παρεστάκασιν. ἔτι τὸ μὲν "ζῷον" οὐκ ἔστιν ἄν-
θρωπος, ἐπεὶ πᾶν ζῷον ἔσται ἄνθρωπος. τὸ δὲ "λογικὸν" εἰ
μὲν ἀντὶ τοῦ λογίζεσθαι τάττοιτο, καὶ οἱ θεοὶ λογιζόμενοι
ἄνθρωποι γενήσονται, τάχα δὲ καί τινα τῶν ἄλλων ζῴων·
εἰ δὲ ἀντὶ τοῦ σημαντικὰς προφέρεσθαι φωνάς, ⟨καὶ⟩ τοὺς κό-
ρακας καὶ ψιττακοὺς καὶ τὰ τοιαῦτα ἀνθρώπους εἶναι λέξο-
275 μεν, ὅπερ ἄτοπον. καὶ μὴν εἰ τὸ "θνητὸν" φαίη τις ἄνθρω-
πον εἶναι, ἀκολουθήσει τὸ καὶ τὰ ἄλογα τῶν ζῴων
θνητὰ ὄντα ἀνθρώπους ὑπάρχειν. τὸ δὲ ὅμοιον καὶ περὶ
τοῦ "λογίζεσθαί τε καὶ ἐπιστήμης δεκτικὸν εἶναι" χρὴ φρονεῖν.
πρῶτον μὲν γὰρ καὶ εἰς θεοὺς πίπτει τὰ τοιαῦτα· δεύτε-
ρον δέ, εἴπερ ἐπιδεκτικόν ἐστι τούτων ὁ ἄνθρωπος, οὐκ
ἔστι ταῦτα ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐκεῖνος τούτων ἐπιδεκτικὸς
276 οὗ τὴν φύσιν οὐ παρέστησαν. καίτοι τινὲς τῶν συνετῶν
εἶναι δοκούντων κατὰ τὴν δογματικὴν αἵρεσιν πρὸς τοῦτο
ὑπαντῶντες φασὶν ὅτι ἕκαστον μὲν τῶν κατηριθμημένων
οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, πάντα δὲ εἰς τὸ αὐτὸ συναχθέντα
ποιεῖ τοῦτον, οἷόν τι καὶ ἐπὶ μερῶν καὶ ὅλου θεωροῦμεν
277 γινόμενον· ὡς γὰρ χεὶρ κατ' ἰδίαν οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος,
οὐδὲ κεφαλή, οὐδὲ πούς, οὐδὲ ἄλλο τι τῶν τοιούτων, ἀλλὰ
τὸ ἐξ αὐτῶν σύνθετον ὅλον νοεῖται, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος
οὔτε ζῷόν ἐστι ψιλῶς οὔτε λογικὸν κατ' ἰδίαν οὔτε θνη- 251
τὸν κατὰ περιγραφήν, ἀλλὰ τὸ ἐξ ἁπάντων ἄθροισμα,

10 οἳ addidi: *τινες* Kochalsky coll. v. 8 12 *παρεστήκασιν* Gen. 14 *πράττοιτο* N 16 *προσφέρεσθαι* N *καὶ* add. Heintz 19 *ἀκολουθήσει* Bekk.: *διακολουθήσει* G *τὸ* om. NE 21 *λογίζεσθαι* G, quod defendit Kayser Mus. Rhen. VII p. 173: *νοῦ* Bekk.

251
τουτέστι ζῷον ἅμα καὶ θνητὸν καὶ λογικόν. πρόχειρος 278
δ' ἐστὶ καὶ ⟨ἡ⟩ πρὸς τοῦτο ὑπάντησις. πρῶτον μὲν γὰρ πῶς,
εἰ κατ' ἰδίαν ἕκαστον οὐκ ἔστι ταῦτα ἄνθρωπος, δύναται
εἰς ταὐτὸ συναχθέντα ἄνθρωπον ποιεῖν, μήτε πλεονάσαντα
παρὸ ἔστι, μήτε ἐλλιπόντα παρὸ ὑπόκειται, μήτε ἄλλως
πως τραπέντα; εἶτ' οὐδὲ τὴν ἀρχὴν δύναται εἰς ταὐτὸ
πάντα συνδραμεῖν, ἵνα καὶ τὸ ἐξ ἁπάντων ἄνθρωπος γέ-
νηται. τὸ γοῦν θνητὸν εὐθέως, ὅτ' ἐσμὲν ἄνθρωποι, οὐ 279
συμβέβηκεν ἡμῖν, ἀλλὰ κατὰ συμμνημόνευσιν λαμβάνε-
ται. θεωροῦντες γὰρ Δίωνα καὶ Θέωνα καὶ Σωκράτη καὶ
κοινῶς τοὺς κατὰ μέρος ἡμῖν ὁμοίους τετελευτηκέναι λο-
γιζόμεθα ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐσμεν θνητοί, καὶ μηδέπω τοῦ
θανεῖν παρόντος ἡμῖν· ζῶμεν γὰρ δήπουθεν. καὶ μὴν 280
τὸ λογίζεσθαι ὁτὲ μὲν πάρεστιν ἡμῖν, ὁτὲ δὲ οὐ πάρεστι,
καὶ τὸ ἐπιστήμην ἔχειν πάλιν οὐ τῶν διὰ παντὸς συμβε-
βηκότων τῷ ἀνθρώπῳ καθέστηκεν, ὡς ἤδη παρεστήσαμεν.
λεκτέον οὖν μηδὲ τὴν κοινὴν τούτων σύνοδον ἄνθρωπον
εἶναι.

Πλάτων ([Plato] Def. p. 415 a) δὲ χεῖρον παρὰ τοὺς 281
ἄλλους ὁρίζεται τὸν ἄνθρωπον, λέγων "ἄνθρωπός ἐστι
ζῷον ἄπτερον δίπουν πλατυώνυχον, ἐπιστήμης πο-
λιτικῆς δεκτικόν." ὅθεν καὶ προῦπτά ἐστι τὰ ὀφείλοντα
πρὸς αὐτὸν λέγεσθαι. πάλιν γὰρ οὐ τὸν ἄνθρωπον ἐκτέθει-
ται, ἀλλὰ τὰ συμβεβηκότα καὶ ἀποσυμβεβηκότα τούτῳ κα-
τηρίθμηται· τὸ μὲν γὰρ "ἄπτερον" ἀποσυμβέβηκεν αὐτῷ, τὸ δὲ 282
"ζῷον" καὶ τὸ "δίπουν" καὶ τὸ "πλατυώνυχον" συμβέβηκεν,
τὸ δὲ "ἐπιστήμης πολιτικῆς δεκτικὸν" ποτὲ μὲν συμβέβηκεν,
ποτὲ δὲ ἀποσυμβέβηκεν. ὥστε ἡμῶν ἕτερόν τι μαθεῖν ζητούν-
των αὐτὸς ἕτερόν τι παρέστησεν.

Ἀλλὰ γὰρ οὕτως ἀποδεδείχθω τὸ μὴ δύνασθαι τὸν
ἄνθρωπον ⟨ἑαυτὸν⟩ ἐκ προχείρου νοεῖν. παρακειμένως δὲ 283

283—313 ∼ Hyp. II 29—33.

---

4 ἡ addidi 5 ⟨ὁ⟩ ἄνθρ. V 7 ἐλλιπόντα Bekk.: ἐλλεί-
ποντα G 12 σωκράτην N ς 19 τούτων om. L 23/24 πολιτικῆς:
τῆς κατὰ λόγους [Plato] 25 διαλέγεσθαι N 33 ἑαυτὸν add.
Kalbfleisch coll. p. 252, 13 νοεῖσθαι Bekk. dubit.: ἐπινοεῖσθαι
Kayser coll. p. 248, 12. 249, 14

λεκτέον, ὅτι καὶ ἡ κατάληψις αὐτοῦ τῶν ἀπόρων ἐστί, καὶ 252
μάλιστα ὅτι ἀπὸ μέρους ἤδη τοῦτο συμβεβίβασται (τὸ γὰρ μὴ
ἐπινοούμενον οὐδὲ καταληφθῆναι πέφυκεν· ἀνεπινόητος δέ
γε ὁ ἄνθρωπος δέδεικται τὸ ὅσον ἐπὶ ταῖς τῶν δογματι-
284 κῶν ἐννοίαις, τοίνυν καὶ ἀκατάληπτος). ὅμως δ' οὖν καὶ
καθ' ἕτερον τρόπον ἐνέσται τὸ τοιοῦτο κατασκευάζειν·
εἴπερ καταληπτόν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἤτοι ὅλος δι' ὅλου
ἑαυτὸν ζητεῖ τε καὶ καταλαμβάνει, ἢ ὅλος ἐστὶ τὸ ζητού-
μενον καὶ ὑπὸ τὴν κατάληψιν πίπτον 〈. . . .〉, ὥσπερ εἰ καὶ
τὴν ὅρασιν ὑπόθοιτό τις ἑαυτὴν ὁρῶσαν· ἢ γὰρ ὅλη ἔσται
ὁρῶσα ἢ ὁρωμένη ἢ μέρει μὲν ἑαυτὴν ὁρῶσα, μέρει δὲ
285 ὑφ' ἑαυτῆς ὁρωμένη.· ἀλλ' εἰ μὲν ὅλος δι' ὅλου ὁ ἄνθρω-
πος ἑαυτὸν ζητοίη καὶ σὺν τούτῳ νοοῖτο (σὺν τῷ ὅλος
δι' ὅλου ἑαυτὸν νοεῖν), οὐδὲν ἔτι ἔσται τὸ καταλαμβανό-
μενον, ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ὅλος εἴη τὸ ζητούμενον καὶ
σὺν τούτῳ νοοῖτο ὅλος (σὺν τῷ ζητεῖσθαι), πάλιν οὐδὲν
ἀπολειφθήσεται τὸ ζητοῦν καὶ τὸ τὴν κατάληψιν ποιησό-
286 μενον. καὶ μὴν οὐδὲ δυνατόν ἐστι παρὰ μέρος ὁτὲ μὲν
ὅλον ὑποκεῖσθαι τὸ ζητοῦν, ὁτὲ δὲ ὅλον τὸ ζητούμενον.
ὅτε γὰρ ὅλος ὑπόκειται ζητῶν καὶ σὺν τούτῳ νοεῖται ὅλος
(σὺν τῷ ζητεῖν ὅλος), οὐδὲν ἀπολειφθήσεται ὃ ζητήσει· καὶ
ἀνάπαλιν, ὅτε ὅλος δι' ὅλου ἐστὶ τὸ ζητούμενον, οὐκ ἔσται
287 τὸ ζητοῦν. λείπεται ἄρα μὴ ὅλον αὐτὸν ἑαυτῷ ἐπιβάλλειν,
ἀλλὰ μέρει τινὶ τὴν ἑαυτοῦ κατάληψιν ποιεῖσθαι. ὃ πά-
λιν ἐστὶ τῶν ἀπόρων. ὁ γὰρ ἄνθρωπος οὐδέν ἐστι παρὰ
288 τὸν ὄγκον καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν, ὅθεν εἰ
μέλλει τινὶ μέρει ἑαυτὸν καταλαμβάνεσθαι, ἤτοι τῷ σώ-

2 ὅτι G: fort. μὲν τούτῳ ς 5 ὅμως Bekk.: ὁμοίως G δ' om. ς 7 fort. εἰ γὰρ 9 lacunam statuit Bekk., quam sic fere explet: ἢ παρὰ μέρος ὁτὲ μὲν ὅλος ζητεῖ ὁτὲ δὲ ὅλος ζητεῖται, ἢ μέρει τινὶ τὴν ἑαυτοῦ κατάληψιν ποιεῖται; rectius Kochalsky: ἢ μέρει μὲν ἑαυτὸν ζητεῖ τε καὶ καταλαμβάνει, μέρει δέ ἐστι τὸ ζητούμενον καὶ ὑπὸ τὴν κατάληψιν πίπτον 11 〈ὅλη〉 ὁρωμένη Kochalsky 13 ζητώη N cf. ad p. 248, 32 e. a. νοοῖτο 〈ὅλος〉 Kochalsky coll. vv. 16 et 20 16 ὅλος aut ante aut post ζητεῖσθαι add. Kochalsky coll. vv. 13/14 et 21 19 ὅλον prius Nς: ὅλος LE 21 ὅλος Bekk.: ὅλως G ζητήσεται Kayser coll. p. 604, 31 23 αὐτὸν Bekk.: ἑαυτὸν G

252 ματι τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν γνωριεῖ, ἢ ἐναλλὰξ
ταῖς αἰσθήσεσι καὶ τῇ διανοίᾳ τὸ σῶμα καταλήψεται. τῷ
μὲν οὖν σώματι οὐχ οἷόν τέ ἐστι τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν
253 διάνοιαν γνωρίζειν· ἄλογον γάρ ἐστι τοῦτο καὶ κωφὸν καὶ
ἀφυὲς πρὸς τὰς τοιουτοτρόπους ζητήσεις. ἄλλως τε, εἰ τὸ 289
σῶμα τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς διανοίας ἀντιληπτικόν ἐστιν,
ὀφείλει [τὸ] ταύτας καταλαμβάνον ὁμοιοῦσθαι ταύταις, του-
τέστιν ὁμοίως διατίθεσθαι καὶ αἴσθησίς τε καὶ διάνοια
γίνεσθαι. ὁράσεως γὰρ ἀντιλαμβανόμενον, καθὸ ὁρᾷ,
ὅρασις ἔσται, καὶ γεύσεως γευομένης καταληπτικὸν ὑπάρχον
γεῦσις γενήσεται, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ ἀνάλογον. καθὰ 290
γὰρ τὸ θερμοῦ ἀντιλαμβανόμενον ὡς θερμοῦ θερμαινό-
μενον ἀντιλαμβάνεται, θερμαινόμενον δὲ εὐθύς ἐστι θερ-
μόν, καὶ ὡς τὸ ψυχροῦ γνῶσιν ποιούμενον ὡς ψυχροῦ
ψυχόμενον εὐθέως ἐστὶ ψυχρόν, οὕτω καὶ ὁ σάρκινος ὄγκος
εἰ ἀντιλαμβάνεται τῶν αἰσθήσεων ὡς αἰσθήσεων, αἰσθά-
νεται, αἰσθανόμενος δὲ πάντως αἴσθησις γενήσεται, καὶ 291
ταύτῃ οὐκέτι ὑποκείσεται τὸ ζητοῦν, ἀλλ' ἔσται τὸ ζητού-
μενον, σὺν τῷ καὶ τελέως καταγέλαστον εἶναι τὸ μὴ δια-
φέρειν τὸν ὄγκον τῶν αἰσθήσεων καὶ τῆς διανοίας, πάντων
σχεδὸν τῶν δογματικῶς φιλοσοφησάντων τὴν ἐν τούτοις
διαφορὰν εἰσηγησαμένων. ὁ δ' αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῆς διανοίας 292
ἐστὶ λόγος· εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνεται ταύτης ὁ ὄγκος ὡς
διανοίας, τουτέστι νοούσης, ἔσται διάνοια ὁ ὄγκος, διάνοια
δὲ ὢν οὐκ ἔσται τὸ ζητοῦν ἀλλὰ τὸ ζητούμενον. οὐ τοί-
νυν τὸ σῶμα καταληπτικόν ἐστι τοῦ ἀνθρώπου. καὶ 293
μὴν οὐδὲ αἱ αἰσθήσεις. αὗται γὰρ πάσχουσι μόνον καὶ
κηροῦ τρόπον τυποῦνται, ἄλλο δ' ἴσασιν οὐδὲ ἕν, ἐπεί τοι
ἐὰν ζήτησίν τινος αὐταῖς νείμωμεν, οὐκέτ' ἄλογοι γενή-
σονται ἀλλὰ λογικαὶ δυνάμεις ἔχουσαι φύσιν ζητήσεως. ὅπερ
οὐχ οὕτως εἶχεν· εἰ γάρ τὸ λευκαίνεσθαι καὶ μελαίνεσθαι

4 τὸ del. Heintz καταλαμβανόμενον L 7 γενομένης Bekk.: γινομένης G καταληπτικὸν N: καταληπτὸν LEς: ἀντιληπτικὸν Kayser 9 τὸ ⟨τοῦ⟩ θερμοῦ N 11 ψυχροῦ prius LEς: ψυχρὸν N 12 post ψυχόμενον fort. addendum: ἀντιλαμβάνεται, ψυχόμενον δὲ vel similia (cf. v. 10), sed brevitati Sextum studuisse puto 28 τὸ om. N 27 δυνάμεις ἔχουσαι φύσιν ζητήσεως N cf. vv. 26 et 30: καὶ διανοίας ἔχουσαι φύσιν LEς

253
καὶ γλυκάζεσθαι καὶ πικράζεσθαι καὶ εὐωδιάζεσθαι ⟨καὶ⟩ κοι-
νῶς πάσχειν ἴδιόν ἐστιν αὐτῶν, τὸ ζητεῖν ἐνεργητικῶς
294 οὐκ ἔσται ἴδιον αὐτῶν. εἶτα πῶς οἷόν τέ ἐστι διὰ τούτων
καταληφθῆναι τὸν ὄγκον οὐκ ἐχουσῶν †τὴν φύσιν†; οἷον
εὐθέως ἡ ὅρασις σχήματος μὲν καὶ μεγέθους καὶ χρόας 254
ἐστὶν ἀντιληπτική, οὔτε δὲ σχῆμά ἐστιν οὔτε μέγεθος οὔτε
χρῶμα ὁ ὄγκος, ἀλλ' εἰ καὶ ἄρα, τὸ ᾧ ταῦτα συμβέβηκεν·
καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν ὄγκον οὐ δύναται λαβεῖν ἡ ὅρασις,
μόνον δὲ ὁρᾷ τὰ συμβεβηκότα τῷ ὄγκῳ, οἷον τὸ σχῆμα,
295 τὸ μέγεθος, τὴν χρόαν. ναί, φήσει τις, ἀλλὰ τὸ ἐκ τού-
των συνηρανισμένον ὁ ὄγκος ἐστίν. ὅπερ ἦν ληρῶδες.
πρῶτον μὲν γὰρ ἐδείξαμεν ὅτι οὐδὲ ἡ κοινὴ σύνοδος τῶν
τινι συμβεβηκότων ἐκεῖνό ἐστι τὸ ᾧ τινι συμβέβηκεν·
296 εἶτα κἂν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, πάλιν τῶν ἀμηχάνων ἐστὶν
ὑπὸ τῆς ὄψεως ληφθῆναι τὸ σῶμα. εἰ γὰρ μήτε μῆκος
ψιλόν ἐστι τὸ σῶμα μήτε σχῆμα κατ' ἰδίαν, μήτε χρῶμα
χωρίς, τὸ δὲ ἐκ τούτων σύνθετον, δεήσει τὴν ὅρασιν τοῦ
σώματος ἀντιλαμβανομένην συντιθέναι ταῦτα καθ' ἕκα-
στον παρ' ἑαυτῇ, καὶ οὕτω τὸν κοινὸν πάντων ἀθροισμὸν
297 σῶμα λέγειν. ἀλλὰ τὸ συντιθέναι τι μετά τινος, καὶ τὸ
τοιόνδε μέγεθος μετὰ τοῦ τοιοῦδε σχήματος λαμβάνειν,
λογικῆς ἐστι δυνάμεως. ἄλογος δέ γέ ἐστιν ἡ ὅρασις·
τοίνυν οὐ ταύτης ἔργον καθέστηκε τὸ ἀντιλαμβάνεσθαι
298 τοῦ σώματος. καίτοι οὐ μόνον τὴν κοινὴν σύνοδον ὡς
σῶμα νοεῖν ἐστιν ἀφυής, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ἑκάστου τῶν
τούτῳ συμβεβηκότων κατάληψιν πεπήρωται. οἷον εὐθέως
μήκους· καθ' ὑπέρθεσιν γὰρ μεγεθῶν τοῦτο λαμβάνεσθαι
πέφυκεν, ἀπό τινος ἀρχομένων ἡμῶν καὶ διά τινος καὶ

29 εὐωδιάζεσθαι N et Genevensium codex ex coniectura: εὐω-δίζεσθαι LEς καὶ add. Hervetus 32 τὴν φύσιν (quod Bekk. interpretatur: τὴν φύσιν πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον coll. p. 272, 2) suspectum; an τὴν ⟨αὐτὴν⟩ φ. vel τὴν ⟨τοῦ ὄγκου⟩ φ.? cf. p. 255, 23/24 1 χροιᾶς ς 2 ἐστιν post χρῶμα (v. 3) ς 3 ἄρα, τὸ Bekk.: ὁρᾷ τὸ Nς: ὁρατῷ L: ὁρατὸς E 5 μόνα N 7 ὁ om. LEς 9 τινὶ alt. G: fort. ταῦτα 22 εὐθέος LE 23 μεγεθῶν Kayser coll. p. 469, 20: μερῶν G 24 τινος ⟨διιόντων⟩ καὶ Bekk. dubit. sec. Fabricii versionem (*per aliquid progressi*)

254
ἐπί τι καταληγόντων, ὅπερ ποιεῖν ἄλογος φύσις οὐ δύνα-
ται. εἶτα καὶ βάθους· περὶ αὐτὴν γὰρ πλάζεται τὴν 299
ἐπιφάνειαν ἡ ὅρασις, εἰς βάθος δ' οὐκ ἐνδύνει. λανθάνει
γοῦν αὐτὴν καὶ τὰ περίχρυσα τῶν χαλκῶν. εἴρητο δὲ ὅτι
καὶ πρὸς χρώματος γνῶσιν ἦν ἀνεπιτήδειος, ὅτε τὴν Κυ-
ρηναϊκὴν στάσιν ἀνῃροῦμεν (§ 192). διόπερ εἰ μηδὲ 300
τῶν συμβεβηκότων τῷ σώματι ἡ ὅρασίς ἐστιν ἀντιληπτική,
255 πολὺ πλέον οὐδ' αὐτοῦ τοῦ σώματος ἔσται θεωρητική. καὶ
μὴν οὐδὲ ἀκοῆς ἐστιν ἔργον τὸ τοιοῦτον ἢ ὀσφρήσεως ἢ γεύ-
σεως ἢ ἁφῆς· ἑκάστη γὰρ τούτων τὸ πρὸς ἑαυτὴν μόνον
αἰσθητὸν ἐπίσταται, τὸ δὲ οὐκ ἂν εἴη ὁ ὄγκος. ἡ γὰρ
ἀκοὴ φωνῆς μόνον ἐστὶν ἀντιληπτική, φωνὴ δὲ οὐκ ἔστιν
ὁ ὄγκος. καὶ ἡ ὄσφρησις εὐώδους μόνον ἢ δυσώδους ἐστὶ
κριτήριον· ἀλλ' οὐθεὶς οὕτως ἐστὶν ἄφρων ὡς τὴν ὑπό-
στασιν τοῦ περὶ ἡμᾶς σώματος ἐν τοῖς εὐώδεσιν ἢ δυσώ-
δεσιν ἀπολείπειν. τὰ δ' αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῶν ἄλλων
αἰσθήσεων, ἵνα μὴ μακρολογῶμεν. ὥστε αὗται μὲν τὸν
ὄγκον οὐ καταλαμβάνονται. καὶ μὴν οὐδὲ ἑαυτάς. τίς 301
γὰρ ὁράσει τὴν ὅρασιν εἶδεν; ἢ τίς ἀκοῇ τῆς ἀκοῆς ἀκή-
κοεν; τίς δὲ γεύσει ποτὲ τῆς γεύσεως ἐγεύσατο, ἢ ⟨ὀσφρήσει⟩
ὀσφρήσεως ὠσφρήσατο, ἢ ἁφῆς ἔθιγεν ἁφῇ; ταῦτα γὰρ
ἀδιανόητα ἦν. τοίνυν [εἰ] μηδ' ἑαυτῶν ἀντιληπτικὰς λεκτέον
εἶναι τὰς αἰσθήσεις· οὑτωσὶ δὲ οὐδὲ ἀλλήλων. ὅρασις
γὰρ ἀκούουσαν ἀκοὴν οὐ δύναται ὁρᾶν, καὶ ἀνάπαλιν
ἀκοὴ ὁρώσης ὁράσεως οὐ πέφυκεν ἀκούειν, καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων ὁ αὐτὸς τῆς ἐγχειρήσεως τρόπος, ἐπεί τοι κἂν λέγω-
μεν ὁράσει ληπτὴν εἶναι τὴν ἀκοὴν ὡς ἀκοήν, τουτέστιν
ὡς ἀκούουσαν, δώσομεν τὸ ὁμοιοπαθεῖν τὴν ὅρασιν
ἐκείνῃ, ὥστε μηκέτι αὐτὴν ὅρασιν εἶναι ἀλλ' ἀκοήν· πῶς 302
γὰρ δύναται κρῖναι ἀκούουσαν ἀκοὴν αὐτὴ μὴ ἔχουσα φύ-
σιν ἀκουστικήν; καὶ ἀναστρόφως, ἵνα καὶ ἡ ἀκοὴ ὡς ὁρώ-

---

28 χαλκείων Bekk. dubit. εἴρηται N 29 χρώματος NE: χρωμάτων ς: χρώματα L ἦν om. ς, secl. Kayser 10 ὥς (sic) L 11 οὐ καταλαμβάνονται N (quod iam Bekk.): οὐκ ἀντιλαμβάνονται LE ς 13 ὀσφρήσει add. Hervetus 15 ἀδιανόητα scr.: διανοητὰ G εἰ om. ς λεκτέον om. N 21 ὡς del. Bekk. at cf. v. 24

255
σης ἀντιλάβηται τῆς ὄψεως, δεῖ πολὺ πρότερον αὐτὴν
ὅρασιν γενέσθαι. τοῦτο δὲ οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἔοικεν ἀτο-
πίας ἀπολείπειν. λεκτέον ἄρα μηδὲ τὰς αἰσθήσεις ἢ τοῦ
σώματος ἀντιλαμβάνεσθαι ἢ αὐτῶν ἢ ἀλλήλων.

303 Ναί, φασὶν οἱ δογματικοί, ἀλλ' ἡ διάνοια καὶ τὸν
ὄγκον καὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ ἑαυτὴν γνωρίζει. ὅπερ καὶ
αὐτὸ τῶν ἀπόρων ἐστίν. ὅταν γὰρ ἀξιώσωσι τὴν διάνοιαν
ἀντιληπτικὴν γίνεσθαι τοῦ τε ὅλου σώματος καὶ τῶν ἐν
αὐτῷ, πευσόμεθα πότερον ὑφ' ἓν ὅλῳ ἐπιπεσοῦσα τῷ 256
ὄγκῳ τὴν κατάληψιν ποιεῖται, ἢ τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, καὶ
304 ταῦτα συντιθεῖσα τὸ ὅλον καταλαμβάνεται. καὶ τῷ μὲν
ὅλῳ οὐκ ἂν θελήσαιεν, ὡς ἔσται συμφανὲς ἐκ τῶν ἐπιφε-
ρομένων· τὰ δὲ μέρη εἰ λέγοιεν αὐτὴν συντιθέναι κἀν-
τεῦθεν τὸ ὅλον γνωρίζειν, μείζονι συνειληθήσονται ἀπο-
ρίᾳ. τῶν γὰρ τοῦ ὄγκου μερῶν τινά ἐστιν ἄλογα, τὰ δὲ
ἄλογα ἀλόγως ἡμᾶς κινεῖ. τοίνυν ἡ διάνοια πρὸς τούτων
ἀλόγως κινουμένη ἄλογος γενήσεται, ἄλογος δὲ οὖσα οὐκ
ἔσται διάνοια· ὥστε οὐ καταλήψεται τὸν ὄγκον ἡ διάνοια.
305 καὶ μὴν οὐδὲ τὰς αἰσθήσεις δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν τρό-
πον διαγινώσκειν. ὡς γὰρ τὸ σῶμα οὐ δύναται κατα-
λαβεῖν τῷ αὐτὴ μὲν λογικῆς μετέχειν δυνάμεως ἐκεῖνο δὲ
ἄλογον εἶναι, οὕτω πάλιν ἀδυνατήσει τὰς αἰσθήσεις κατα-
λαμβάνεσθαι, ἐπείπερ ἄλογοί εἰσιν καὶ διὰ τοῦτο ἀλόγως
τὸ καταλαμβανόμενον αὐτὰς ἐκίνουν. εἶτα τὰς αἰσθήσεις
λαμβάνουσα πάντως αὐτὴ αἴσθησις ἔσται. ἵνα γὰρ τὰς
αἰσθήσεις ὡς αἰσθήσεις λάβῃ, τουτέστιν αἰσθανομένας,
καὶ αὐτὴ γενήσεται ὁμοιοειδὴς ἐκείναις· τὴν γὰρ ὅρασιν
ὁρῶσαν καταλαμβανομένη πολὺ πρότερον ὅρασις γενήσε-
ται, καὶ τὴν ἀκοὴν ἀκούουσαν κρίνουσα οὐχ ἑτέρα γενή-
σεται τῆς ἀκοῆς. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ ὀσφρήσεως καὶ γεύ-
306 σεως καὶ ἁφῆς ἐστι λόγος. ἀλλ' εἴπερ ἡ γνωρίζουσα τὰς

25/26 ὅρασιν αὐτὴν ς 6 συνειληφθήσονται Gen. (fort. A quoque, quod θ in rasura duarum litterarum exhibet) 7 ὄγκον N: λόγον LEς: ὅλον Fabr. 11 κατὰ — 12 δύναται N in margine fere oblit., ubi fortasse additur καταλαβεῖν teste Nebeo (cf. Kochalsky l. l. p. 69) 12/13 καταλαβεῖν vel λαβεῖν Bekk.: περιλαβεῖν G (sed cf. ad v. 11) 17 αἴσθησις αὕτη N

256 αἰσθήσεις διάνοια εὑρίσκεται εἰς τὴν ἐκείνων μεταβεβηκυῖα
φύσιν, οὐδὲν ἔσται ἔτι ὑποκείμενον τὸ ζητοῦν τὰς αἰσθή-
σεις· ὃ γὰρ ὑπεθέμεθα ζητεῖν, τοῦτο ἀναπέφηνε τὸ αὐτὸ
ταῖς ζητουμέναις, διὰ δὲ τοῦτο καὶ χρῇζον τοῦ καταληψο-
μένου. ναί, φασίν, ἀλλὰ ταὐτόν ἐστι διάνοια καὶ αἴσθη- 307
σις, οὐ κατὰ ταὐτὸ δέ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο μὲν διάνοια, κατ' ἄλλο
δὲ αἴσθησις· καὶ ὃν τρόπον τὸ αὐτὸ ποτήριον κοῖλόν τε
καὶ περίκυρτον λέγεται, οὐ κατὰ ταὐτὸ δὲ, ἀλλὰ κατ' ἄλλο
μὲν κοῖλον, οἷον τὸ ἐντὸς μέρος, κατ' ἄλλο δὲ περίκυρτον,
257 καθάπερ τὸ ἐκτός, καὶ ὡς ἡ αὐτὴ ὁδὸς ἀνάντης τε καὶ
κατάντης νοεῖται, ἀνάντης μὲν τοῖς ἀνιοῦσι δι' αὐτῆς, κα-
τάντης δὲ τοῖς κατιοῦσιν, οὕτως ἡ αὐτὴ δύναμις κατ' ἄλλο
μέν ἐστι νοῦς, κατ' ἄλλο δὲ αἴσθησις, καὶ οὐκ εἴργεται ἡ
αὐτὴ οὖσα τῆς προειρημένης τῶν αἰσθήσεων καταλήψεως.
πάνυ δ' εἰσὶν εὐήθεις, καὶ κενῶς μόνον πρὸς τὰς ἐκκειμέ- 308
νας ἀπορίας ἀντηχοῦσιν. φαμὲν γάρ, εἰ καὶ συγχωρηθῶ-
σιν αἱ διάφοροι αὗται δυνάμεις περὶ τὴν αὐτὴν οὐσίαν
ὑποκεῖσθαι, πάλιν μένειν τὸ μικρῷ πρόσθεν ὑπὸ ἡμῶν
κινηθὲν ἄπορον. ζητῶ γάρ, τοῦτο τὸ κατ' ἄλλο μὲν νοῦς 309
εἶναι λεγόμενον κατ' ἄλλο δὲ αἴσθησις πῶς δύναται τῷ
καθ' ὃ νοῦς ἐστιν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ καθ' ὃ αἴσθησίς
ἐστιν; λογικὸν γὰρ ὂν καὶ ἀλόγου ποιούμενον κατάληψιν
ἀλόγως κινήσεται, ἀλόγως δὲ κινούμενον ἄλογον ἔσται,
τοιοῦτον δὲ ὂν οὐκ ἔσται καταλαμβάνον ἀλλὰ καταλαμβα-
νόμενον. ὅπερ πάλιν ἦν ἄτοπον.

Διὰ τούτων μὲν δὴ παρεστάσθω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὔτε 310
διὰ τοῦ σώματος τὰς αἰσθήσεις δύναται λαβεῖν οὔτε ἀνά-
παλιν διὰ τούτων τὸ σῶμα, ⟨. . . . .⟩ μηδὲ αὐτὰς ἢ ἀλλήλας.
ἑξῆς δὲ ὑποδεικτέον, ὅτι οὐδ' ἑαυτῆς ἐπιγνώμων ἐστὶν ἡ διά-
νοια, καθάπερ ἀξιοῦσιν οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων.
εἴπερ γὰρ ὁ νοῦς ἑαυτὸν καταλαμβάνεται, ἤτοι ὅλος ἑαυτὸν

---

28 ναί N (olim restitutum a Fabr.): καὶ LEς **29** κατὰ ταὐτὸ LEς: κατ' αὐτὸ N **31** οὐκ αὐτὸ N cf. ad v. 29 **32** μὲν NL: τὸ E: om. ς **4** εἴργετο ς **9** μένειν N: μένει LEς **11** τὸ ς **14** ἔσται Jaeger: ἐστι G **17** ὁ om. ς **19** lac. indicavit Kayser, qui talia fere excidisse putat: οὔτε διὰ τῆς διανοίας τὸ σῶμα καὶ τὰς αἰσθήσεις ⟨εἴγε⟩ μηδὲ ⟨αὐταὶ⟩ αὐτὰς Bekk. dubit. **20** ἔσται N

257
καταλήψεται, ἢ ὅλος μὲν οὐδαμῶς, μέρει δέ τινι ἑαυτοῦ
311 πρὸς τοῦτο χρώμενος. καὶ ὅλος μὲν ἑαυτὸν καταλαμβάνεσθαι οὐκ ἂν δυνηθείη. εἰ γὰρ ὅλος ἑαυτὸν καταλαμβάνεται, ὅλος ἔσται κατάληψις καὶ καταλαμβάνων, ὅλου δ' ὄντος τοῦ καταλαμβάνοντος οὐδὲν ἔτι ἔσται τὸ καταλαμβανόμενον· τῶν δὲ ἀλογωτάτων ἐστὶ τὸ εἶναι μὲν τὸν καταλαμβάνοντα, μὴ εἶναι δὲ τὸ οὗ ἐστιν ἡ κατάλη-
312 ψις. καὶ μὴν οὐδὲ μέρει τινὶ δύναται πρὸς τοῦτο χρῆσθαι ὁ νοῦς. αὐτὸ γὰρ τὸ μέρος πῶς ἑαυτὸ καταλαμβάνει; εἰ μὲν γὰρ ὅλον, οὐδὲν ἔσται τὸ ζητούμενον· εἰ δὲ μέρει τινί, ἐκεῖνο πάλιν πῶς ἑαυτὸ γνώσεται; καὶ οὕτως εἰς 258 ἄπειρον. ὥστε ἄναρχον εἶναι τὴν κατάληψιν, ἤτοι μηδενὸς εὑρισκομένου πρώτου τοῦ τὴν κατάληψιν ποιησομένου
313 ἢ μηδενὸς ὄντος τοῦ καταληφθησομένου. ἔπειτα εἰ αὐτὸν καταλαμβάνει ὁ νοῦς, καὶ τὸν τόπον ἐν ᾧ ἔστι συγκαταλήψεται· πᾶν γὰρ τὸ καταλαμβανόμενον σύν τινι τόπῳ καταλαμβάνεται. εἰ δὲ καὶ τὸν τόπον ὁ νοῦς τὸν ἐν ᾧ ἔστι συγκαταλαμβάνει ἑαυτῷ, ἐχρῆν μὴ διαφωνεῖσθαι τοῦτον παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, τῶν μὲν κεφαλὴν λεγόντων εἶναι τῶν δὲ θώρακα, καὶ ἐπ' εἴδους τῶν μὲν ἐγκέφαλον τῶν δὲ μήνιγγα, τινῶν δὲ καρδίαν, ἄλλων δὲ ἥπατος πύλας ἤ τι τοιοῦτο μέρος τοῦ σώματος. διαφωνοῦσι δέ γε περὶ τούτου οἱ δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων· οὐκ ἄρα καταλαμβάνει ἑαυτὸν ὁ νοῦς.

314 Καὶ δὴ οὕτω κοινότερον ἐπὶ παντὸς ἀνθρώπου διηπορήσθω ἡ περὶ τοῦ κριτηρίου ζήτησις. ἐπειδὴ δὲ φιλαύτως οἱ δογματικοὶ ἄλλοις μὲν οὐ παραχωροῦσι τὴν τῆς ἀληθείας κρίσιν, μόνους δ' ἑαυτοὺς ταύτην εὑρηκέναι λέγουσιν, φέρε ἐπ' αὐτῶν στήσαντες τὸν λόγον διδάσκωμεν

314—316 ~ Hyp. II 34—36.

---

24 χρώμεθα N 31 πῶς Kayser: ὅπως G: αὖ πῶς Bekk. dubit. 4 καταληφθησομένου (vel καταληψίμου) Bekk. dubit.: καταληψομένου G ἔπειτα Fabr. in versione (*deinde*): ἔπειτά πως N: ἐπείπερ LE ς 6 καταλαμβανόμενον L e coni. rubricatoris: καταλαμβάνον ceteri 7 τὸ ἐν NL 12 τοιοῦτον L γε om. L

258
ὅτι οὐδὲ οὕτως εὑρεθῆναί τι δυνατόν ἐστιν ἀληθείας κρι-
τήριον. ἕκαστος τοίνυν τῶν ἀξιούντων τἀληθὲς εὑρηκέναι 315
ἤτοι φάσει μόνον τοῦτο ἀποφαίνεται ἢ ἀπόδειξιν παρα-
λαμβάνει. ἀλλὰ φάσει μὲν οὐκ ἐρεῖ· τῶν γὰρ ἀντικα-
θεζομένων αὐτῷ τις τὴν τοὐναντίον ἀξιοῦσαν προοίσεται
φάσιν, καὶ οὕτως οὐ μᾶλλον ἐκεῖνος ἢ οὗτος ἔσται πιστός·
ψιλῇ γὰρ φάσει ἴσον φέρεται ψιλὴ φάσις. εἰ δὲ μετ' ἀπο- 316
δείξεως κριτήριον αὐτὸν ἀποφαίνηται, πάντως ὑγιοῦς.
ἀλλ' ἵνα μάθωμεν ὅτι ὑγιὴς ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν ᾗ προσχρώ-
μενος κριτήριον ἑαυτὸν ἀποφαίνεται, ὀφείλομεν ἔχειν κρι-
τήριον, καὶ τοῦτο προωμολογημένον· οὐκ ἔχομεν δέ γε
σύμφωνον κριτήριον, ζητεῖται δέ· οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστιν
259 εὑρεῖν κριτήριον. πάλιν ἐπεὶ οἱ σφᾶς αὐτοὺς κριτή- 317
ρια λέγοντες τῆς ἀληθείας ἀπὸ διαφόρων αἱρέσεων ἀνά-
γονται καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, δεῖ
παρεῖναί τι ἡμῖν κριτήριον ᾧ προσχρώμενοι κρινοῦμεν τὴν
διαφωνίαν εἰς τὸ τισὶ μὲν συγκατατίθεσθαι τισὶ δὲ μηδα-
μῶς. τοῦτο οὖν τὸ κριτήριον ἤτοι πᾶσι διάφωνόν ἐστι 318
τοῖς διαφωνοῦσιν ἢ ἑνὶ μόνον σύμφωνον. ἀλλ' εἰ μὲν
πᾶσι διάφωνον, μοῖρα καὶ αὐτὸ γενήσεται τῆς διαφωνίας,
μοῖρα δ' ὂν ταύτης οὐκ ἂν εἴη κριτήριον ἀλλὰ καὶ αὐτὸ
παραπλησίως τῇ ὅλῃ διαφωνίᾳ κρίσεως δεόμενον· τὸ γὰρ
αὐτὸ δοκιμάζειν ἅμα καὶ δοκιμάζεσθαι τῶν ἀμηχάνων.
εἰ δὲ μὴ πᾶσι διαπεφώνηκεν ἀλλ' ἑνὶ συμφωνεῖ, ⟨......⟩ ἐκ 319
τῆς διαφωνίας ὂν χρείαν ἔχει τοῦ δοκιμάσοντος. καὶ διὰ
τοῦτο ⟨τὸ⟩ σύμφωνον αὐτῷ κριτήριον μὴ ἕτερον ὂν παρ' ἐ-
κεῖνο δεήσεται κρίσεως, δεόμενον δὲ κρίσεως οὐκ ἔσται
κριτήριον. τὸ δὲ πάντων κυριώτατον, εἴπερ τινὰ τῶν 320
δογματικῶν λέγομεν εἶναι κριτὴν τῆς ἀληθείας καὶ παρ' αὐ-
τῷ μόνῳ ταύτην ὑπάρχειν, ἤτοι τῇ ἡλικίᾳ αὐτοῦ ἐνατενί-

320—326 ~ Hyp. II 37—42.

24 προήσεται ς 27 ἀποφαίνεται Kayser 2 διαφόρων Heintz sec. Hervetum (*a diversis*): διαφώνων G 7 τοῖς διαφωνοῦσιν fort. delend. ut glossema 12 συμφωνεῖ, ⟨ὁ εἷς οὗτος ᾧ συμφωνεῖ⟩ Bekk. dubit.: συμφωνεῖ, ⟨τὸ ἓν τοῦτο⟩ ἐκ Kayser 13 ὂν N: ὃν L: οὐ Eς: ὧν Bekk. 14 τὸ add. Bekk. 14/15 ἐκεῖνον Bekk. dubit. 17 εἶναι om. ς

259

ζοντες τοῦτο ἐροῦμεν, ἢ τῇ ἡλικίᾳ μὲν οὐδαμῶς τῷ πόνῳ δέ, ἢ οὐδὲ τούτῳ ἀλλὰ τῇ συνέσει καὶ τῇ διανοίᾳ, ἢ συνέσει μὲν οὐδαμῶς, μαρτυρίᾳ δὲ τῇ τῶν πολλῶν. οὔτε δὲ ἡλικίᾳ οὔτε φιλοπονίᾳ οὔτ' ἄλλῳ τινὶ τῶν εἰρημένων προσέχειν οἰκεῖόν ἐστιν ἐν τῇ περὶ τοῦ ἀληθοῦς ζητήσει, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα τινὰ τῶν φιλοσόφων ῥητέον κρι-
321 τήριον εἶναι τῆς ἀληθείας. καὶ δὴ τῇ ἡλικίᾳ μὲν οὐ προσεκτέον, ἐπείπερ οἱ πλείους τῶν δογματικῶν ὁμήλικες σχεδὸν ἦσαν ὅτε αὐτοὺς ἔλεγον κριτήρια τῆς ἀληθείας· πάντες γὰρ πρεσβῦται γενόμενοι, οἷον Πλάτων, εἰ τύχοι, καὶ Δημόκριτος καὶ Ἐπίκουρος καὶ Ζήνων, ἑαυτοῖς τὴν εὕρε-
322 σιν τῆς ἀληθείας προσεμαρτύρησαν. εἶτ' οὐκ ἀπέοικεν, ὡς ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ θεωροῦμεν, ὅτι συνετώτεροι πολλάκις τῶν πρεσβυτέρων εἰσὶ νέοι, τὸν αὐτὸν τρόπον κἀν φιλοσοφίᾳ εὐεπηβολωτέρους γεγονέναι παρὰ 260
323 τοὺς πρεσβύτας τοὺς νέους. ἔνιοι μὲν γάρ, ὧν ἐστι καὶ Ἀσκληπιάδης ὁ ἰατρός, διαρρήδην ἔλεξαν πολλῷ λείπεσθαι τῆς περὶ τοὺς νέους συνέσεως καὶ ἀγχινοίας τοὺς πρεσβύτας, παρὰ δὲ τὴν τῶν πολλῶν καὶ εἰκαιοτέρων ψευδοδοξίαν ἐναντίως ἔχειν ὑπελήφθη τὸ πρᾶγμα. διὰ γὰρ τὸ πολύπειρον τῶν πρεσβυτῶν ἔδοξαν οἱ νεώτεροι λείπεσθαι κατὰ σύνεσιν, τοῦ πράγματος ἐναντίως ἔχοντος· πολυπειρότεροι μὲν γάρ, ὡς ἔφην, εἰσὶν οἱ γεγηρακότες, οὐ συνετώτεροι δὲ παρὰ τοὺς νέους. οὐκοῦν διὰ μὲν ἡλικίαν οὐ
324 λεκτέον κριτήριον εἶναί τινα τῶν δογματικῶν. καὶ μὴν οὐδὲ διὰ φιλοπονίαν. πάντες γὰρ ἐπ' ἴσης εἰσὶ φιλόπονοι, καὶ οὐδείς ἐστιν ὃς εἰς τὸν τῆς ἀληθείας ἀγῶνα κατελθὼν καὶ ταύτην εὑρηκέναι φήσας ῥαθύμως ἀνέστραπται. πάντων δὲ κατὰ τοῦτο ἰσότητα μαρτυρουμένων, τὸ ἑνὶ μόνον
325 προσκλιθῆναι τῶν ἀδίκων ἐστίν. ὡσαύτως δὲ οὐκ ἄν τις ἄλλον ἄλλου κάλλιον προκρίνειεν ἕνεκα συνέσεως. πρῶτον μὲν γὰρ συνετοὶ πάντες ὑπῆρχον, καὶ οὐχ οἱ μὲν νωθεῖς οἱ δὲ οὐ

---

27 κριτήριον ς 32 εἰσὶ⟨ν οἱ⟩ νέοι Kochalsky coll. p. 260, 2
1 εὐ ἐπιβολωτέρους (sic) N 15 τὸ Bekk.: τῷ G μόνον NLE: μόνῳ ς 17 κάλλιον προκρίνειεν N: κρίνῃ LEς: προκρῖναι Bekk.

260
τοιοῦτοι. εἶτα πολλάκις οἱ συνετοὶ δοκοῦντες ὑπάρχειν οὐ
τῆς ἀληθείας τοῦ δὲ ψεύδους εἰσὶ συνήγοροι. τῶν γοῦν
ῥητόρων τοὺς μὲν τῷ ψεύδει γενναίως συλλαμβανομένους
καὶ εἰς ἴσην αὐτὸ πίστιν ἀνάγοντας τῷ ἀληθεῖ δυνατούς
τε καὶ νοεροὺς εἶναί φαμεν, τοὺς δὲ μὴ τοιούτους ἀνά-
παλιν βραδεῖς τε καὶ ἀσυνέτους. τάχα τοίνυν κἂν φιλο- 326
σοφίᾳ οἱ μὲν περινούστατοι τῶν ζητησάντων τὴν ἀλήθειαν
τῷ εὐφυεῖς εἶναι πιθανοὶ καθεστάναι δοκοῦσι, κἂν τῷ
ψεύδει συνηγορῶσιν, οἱ δὲ ἀφυεῖς ἀπίθανοι, κἂν τῷ ἀλη-
θεῖ συμμαχῶσιν. οὔτε οὖν διὰ ἡλικίαν οὔτε διὰ φιλοπο-
νίαν οὔτε διὰ σύνεσιν οἰκεῖόν ἐστι τινὰ τινὸς προκρίνειν
καὶ τόνδε μὲν λέγειν εὑρηκέναι τἀληθὲς τόνδε δὲ μηδα-
μῶς. καταλείπεται τοίνυν τῷ πλήθει τῶν συμφωνούντων 327
261 προσέχειν· τάχα γάρ τις τοῦτον ἄριστον κριτὴν εἶναι τῆς
ἀληθείας φήσει τὸν ᾧ συμφώνως οἱ πλείους μαρτυροῦ-
σιν. ὅπερ ἐστὶ ληρῶδες καὶ τῶν προδιαβεβλημένων ἡμῖν
κριτηρίων χεῖρον. ἵνα γὰρ τἆλλα παρῶμεν, ἴσοι εἰσὶ τοῖς
περί τινων συμφωνοῦσιν οἱ τοῖς αὐτοῖς ἀντιφωνοῦντες,
οἷον τοῖς Ἀριστοτελικοῖς οἱ Ἐπικούρειοι καὶ τοῖς Ἐπικου-
ρείοις οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. εἰ 328
οὖν ἄριστός ἐστιν ὁ συνεωρακὼς τἀληθές, ἐπεὶ ταὐτὸ ἀξιοῦσι
πάντες οἱ ἀπὸ αὐτοῦ ὁρμώμενοι, τί μᾶλλον τόνδε ἢ τόνδε
ἄριστον εἶναι φήσομεν καὶ κριτήριον ἀληθείας; οἷον ⟨εἰ⟩
Ἐπίκουρον διὰ τὸ πολλοὺς εἶναι τοὺς περὶ αὐτοῦ συμ-
φωνοῦντας ὅτι εὗρε τἀληθές, τί μᾶλλον Ἐπίκουρον ἢ
Ἀριστοτέλη; ἢ ὅτι [οὐκ] ἐλάσσους εἰσὶν οἳ καὶ τούτῳ
συνασπίζονται; οὐ μὴν ἀλλ' ὡς πάλιν ἐν τοῖς κατὰ τὸν 329
βίον πράγμασιν οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν ἕνα συνετὸν ἀμείνονα
εἶναι πολλῶν ἀσυνέτων, οὕτω καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ οὐκ ἀπέοι-
κεν ἕνα φρόνιμον εἶναι καὶ διὰ τοῦτο πιστόν, πολλοὺς δὲ

327—334 ~ Hyp. II 43—44.

21 ψεύδει γενναίως Kalbfleisch: ψευδεῖς εἶναι ὡς G: ψεύδει πιθανῶς Bekk. 22 εἰς om. N αὐτὸ Bekk.: αὐτοὺς G: αὐτοῖς Fabr. 30 εὑρηκέναι Bekk.: εἰρηκέναι G 1 γὰρ ⟨ἄν⟩τις Bekk. dubit. 2 φήσει Heintz: φήσειε G 8 ἐπεὶ — 9 ὁρμώμενοι perspectum 8 ἐπειδὴ αὐτὸ L 9 ἀπὸ αὐτοῦ NLE: ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ς 10 εἰ add. Bekk. 13 οὐκ del. Meineke

261
χηνώδεις καὶ διὰ τοῦτο ἀπίστους, κἂν συμφώνως τινὶ
προσμαρτυρῶσιν· σπάνιος μὲν γάρ ἐστιν ὁ συνετός, πο-
330 λὺς δὲ ὁ εἰκαῖος. εἶτα κἂν τῇ συμφωνίᾳ καὶ τῇ τῶν πλειό-
νων μαρτυρίᾳ προσέχωμεν, πάλιν εἰς τοὐναντίον τῇ προ-
θέσει περιαγόμεθα· κατ' ἀνάγκην γὰρ τῶν περί τινος
συμφωνούντων πλείους εἰσὶν οἱ περὶ αὐτοῦ διαφωνοῦντες.
ὃ δὲ λέγω, σαφέστερον γενήσεται οἰκείου τεθέντος ἡμῖν
331 παραδείγματος. ἔστω γάρ, ὑποθέσεως χάριν, τῶν καθ' ἑκά-
στην αἵρεσιν φιλοσοφούντων πλείους εἶναι τοὺς κατὰ τὴν
Στωικὴν αἵρεσιν φιλοσοφοῦντας, λεγέτωσάν τε οὗτοι συμ-
φώνως Ζήνωνα μόνον εὑρηκέναι τἀληθές, ἕτερον δὲ μη-
δένα. οὐκοῦν ἀντιφθέγξονται αὐτοῖς οἱ ἀπὸ Ἐπικούρου,
ψεύδεσθαι δὲ αὐτοὺς ἐροῦσιν οἱ ἀπὸ Περιπάτου, ἀντε-
ροῦσι δὲ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ καθόλου πάντες 262
332 οἱ ἀπὸ τῶν αἱρέσεων, ὥστε πάλιν τούτους τοὺς συμφώνως
Ζήνωνα προκεκρικότας, συγκρινομένους τοῖς συμφώνως
λέγουσι μὴ εἶναι Ζήνωνα κριτήριον, κατὰ πολὺ ἐλάσσους
εὑρίσκεσθαι. καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο· εἰ τοῖς συμφώνως περί
τινος ἀποφαινομένοις χρὴ πιστεύειν ὅταν ὦσι πολλοί,
οὐδένα ῥητέον τἀληθὲς εὑρηκέναι· παντὶ γὰρ τῷ ὑπό
τινων ἐπαινουμένῳ πολύς ἐστιν ὁ ἐκ τῶν ἄλλων αἱρέσεων
333 ἀντιφθεγγόμενος. τὸ δὲ πάντων συνεκτικώτατον· οἱ περί
τινος ὡς εὑρηκότος τἀληθὲς συμφωνοῦντες ἤτοι διάφορον
ἔχουσι διάθεσιν καθ' ἣν συμφωνοῦσιν, ἢ διάφορον μὲν
οὐδαμῶς μίαν δὲ καὶ τὴν αὐτήν. ἀλλὰ διάφορον μὲν
οὐδαμῶς ἂν ἔχοιεν, ἐπεὶ πάντως αὐτοὺς δεήσει διαφωνεῖν·
μίαν δὲ ἔχοντες εἰς ἰσότητα περιίστανται τῷ τοὐναντίον
ἀποφαινομένῳ. ὡς γὰρ ἐκεῖνος μίαν ἔχει διάθεσιν καθ' ἣν
334 ἀντιπέπτωκεν αὐτοῖς, οὕτω καὶ οὗτοι τὴν ἴσην ἔχουσιν
ἐκείνῳ, παρέλκοντος λοιπὸν τοῦ πλήθους αὐτῶν πρὸς
πίστιν· καὶ γὰρ εἰ καθ' ὑπόθεσιν εἷς ἦν ἐξ αὐτῶν ὁ
τοῦτο λέγων, ἴσον ἂν ἐδύνατο τοῖς πᾶσιν.

20/21 πλεόνων Eς 21/22 προσθέσει LE 2 τῶν ⟨ἄλλων⟩ αἱρέσεων Fabr. post Hervetum 6 πιστεύειν NL: προτεύειν E: γνωματεύειν ς 10 εὑρηκότος Bekk.: εἰρηκότος G 14 εἰς om. N

262
Ἀλλ' εἴπερ ὁ τὴν ἀλήθειαν εὑρηκὼς ἐν φιλοσοφίᾳ ἢ 335
*διὰ ἡλικίαν ἢ διὰ φιλοπονίαν ἢ διὰ σύνεσιν ἢ τῷ πολλοὺς
ἔχειν τοὺς μαρτυροῦντας εὐστοχηκέναι λέγεται, παρεστή-
σαμεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι δι' οὐδὲν τούτων ῥητέον κριτήριον
αὐτὸν ὑπάρχειν ἀληθείας, φαίνεται ὡς ἀνεύρετόν ἐστι τὸ
ἐν φιλοσοφίᾳ κριτήριον.*

Ἔτι ὁ λέγων αὐτὸν ἀληθείας εἶναι κριτήριον τὸ φαι- 336
*νόμενον αὐτῷ λέγει, καὶ οὐδὲν πλεῖον. τοίνυν ἐπεὶ καὶ
ἕκαστος τῶν ἄλλων φιλοσόφων τὸ φαινόμενον αὐτῷ λέγει
καὶ ἐναντίον τῷ προενεχθέντι, δῆλον ὡς ἴσου πᾶσιν ὄντος
τοῦ τοιούτου οὐ δυνησόμεθα ὡρισμένως τινὰ κριτήριον
εἶναι λέγειν. εἰ γὰρ οὗτος πιστός, ὅτι φαίνεται αὐτῷ τὸ*
263 *εἶναι αὐτὸν κριτήριον, πιστὸς ἔσται καὶ ὁ δεύτερος, ἐπεὶ
καὶ αὐτῷ φαίνεται κριτήριον εἶναι αὐτόν, καὶ οὕτως ὁ
τρίτος καὶ οἱ λοιποί· ᾧ συνεισάγεται τὸ μηδένα ὡρισμέ-
νως κριτήριον ἀληθείας ὑπάρχειν. πρὸς τούτοις ἢ* 337
*φάσει τις ἑαυτὸν κριτήριον εἶναι λέγει ἢ κριτηρίῳ προσχρώ-
μενος. ἀλλὰ φάσει μὲν φάσει ἐπισχεθήσεται, κριτηρίῳ δὲ
προσχρώμενος περιτραπήσεται. ἤτοι γὰρ διάφωνόν ἐστιν
αὐτῷ τοῦτο τὸ κριτήριον ἢ σύμφωνον. καὶ εἰ μὲν διά-
φωνον, ἄπιστον, ἐπείπερ διαπεφώνηκε τῷ οἰομένῳ αὐτὸν
κριτήριον ὑπάρχειν· εἰ δὲ σύμφωνον, χρείαν ἕξει τοῦ* 338
*κρίνοντος. ὥσπερ γὰρ οὗτος ὁ κριτήριον αὑτὸν ἀποφαι-
νόμενος ἄπιστος ἦν, οὕτω καὶ τὸ σύμφωνον αὐτῷ κριτή-
ριον, ἐπεὶ τρόπῳ τινὶ τὴν αὐτὴν ἔσχηκεν ἐκείνῳ δύναμιν,
δεήσεται ἑτέρου τινὸς κριτηρίου. καὶ εἰ τοῦτο, οὐ λεκτέον
ἕκαστον τῶν φιλοσόφων εἶναι κριτήριον· πᾶν γὰρ τὸ
κρίσεως δεόμενον ἐξ αὐτοῦ ἐστιν ἄπιστον. πάλιν ὁ* 339
*λέγων ἑαυτὸν κριτήριον ἤτοι φάσει τοῦτο ἀξιοῖ ἢ ἀπο-
δείξει. καὶ φάσει μὲν οὐ δύναται δι' ἃς προεῖπον αἰτίας·
εἰ δὲ ἀποδείξει, πάντως ὑγιεῖ· τὸ δὲ ὅτι ἐστὶν ὑγιὴς ἡ*

---

26 *ἔτι* Bekk.: *ἐπεὶ* G 27 *οὐδὲν — 29 καὶ* om. ς 29 *προενεχθέντι* EVR: *προνεχθ.* N: *προσνεχθ.* L: *προσενεχθ.* AB 6 *μὲν* ⟨*λέγων*⟩ Bekk. dubit. 7 *διαφωνοῦν τι* E 8 *τὸ κριτήριον τοῦτο* L 10 *ἔχει* ς 11 *κρινοῦντος* Kayser coll. p. 265, 9. 285, 18. 325, 14. 19 *ὑγιεῖ· τὸ δὲ ὅτι* scr. coll. p. 258, 27. 367, 15. 384, 5 vide Mus. Rhen. LXIX: *ἐπεὶ ὑπὲρ τὸ δέον* G: *ὑποδεικτέον, ὅτι* Kayser

263
τοιαύτη ἀπόδειξις, ἤτοι φάσει λέγεται ἢ ἀποδείξει, καὶ
ταῦτ' εἰς ἄπειρον. τοίνυν καὶ διὰ τοῦτο λεκτέον ἀνεύρε-
τον εἶναι τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον.
340 Ἐρωτᾶται δὲ καὶ οὕτως· οἱ κρίνειν τἀληθὲς ἐπαγγελ-
λόμενοι κριτήριον ἔχειν ὀφείλουσι τοῦ ἀληθοῦς. τοῦτο
οὖν τὸ κριτήριον ἤτοι ἀνεπίκριτόν ἐστιν ἢ ἐπικέκριται.
καὶ εἰ μὲν ἀνεπίκριτόν ἐστι, πόθεν ὅτι πιστόν; οὐδὲν γὰρ
τῶν ἀμφισβητουμένων χωρὶς κρίσεώς ἐστι πιστόν. εἰ δὲ
ἐπικέκριται, πάλιν τὸ κρῖναν αὐτὸ ἤτοι ἀνεπίκριτόν ἐστιν
ἢ ἐπικέκριται. καὶ εἰ μὲν ἀνεπίκριτον, ἄπιστον· εἰ δὲ
ἐπικέκριται, πάλιν τὸ ἐπικρῖναν αὐτὸ ἤτοι ἐπικέκριται ἢ οὐκ
341 ἐπικέκριται, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. πάλιν τὸ κριτήριον
ἀμφισβητούμενον καθεστὼς δεῖταί τινος ἀποδείξεως. ἀλλ' ἐ- 264
πεὶ τῶν ἀποδείξεων αἱ μέν εἰσιν ἀληθεῖς αἱ δὲ ψευδεῖς,
ὀφείλει καὶ ἡ εἰς πίστιν τοῦ κριτηρίου παραλαμβανομένη
ἀπόδειξις διά τινος κριτηρίου βεβαιοῦσθαι, ὥστε εἰς τὸν
δι' ἀλλήλων ἐμπίπτειν τρόπον, τοῦ μὲν κριτηρίου τὴν διὰ
τῆς ἀποδείξεως πίστιν περιμένοντος, τῆς δὲ ἀποδείξεως τὴν
342 ἀπὸ τοῦ κριτηρίου βεβαίωσιν ἀναμενούσης, μηδετέρου δὲ
αὐτῶν διὰ θατέρου πεπιστῶσθαι δυναμένου. καὶ ἄλλως
γίνεται τὸ αὐτὸ πιστόν τε καὶ ἄπιστον. πιστὸν μὲν τὸ
κριτήριον, ὅτι κρίνει τὴν ἀπόδειξιν, καὶ ἡ ἀπόδειξις, ὅτι
ἀποδείκνυσι τὸ κριτήριον· ἄπιστον δὲ τὸ μὲν κριτήριον,
ὅτι ἀποδείκνυται πρὸς τῆς ἀποδείξεως, ἡ δὲ ἀπόδειξις, ὅτι
κρίνεται πρὸς τοῦ κριτηρίου.
343 Ἀλλ' ἡ μὲν τοῦ πρώτου κριτηρίου ἀγνωσία, τουτέστι
τοῦ ὑφ' οὗ, διὰ τοσούτων παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς ἀπορεῖται·
εὐαπόδοτος δέ ἐστι καὶ ὁ περὶ τοῦ δευτέρου λόγος, φημὶ
δὲ τοῦ δι' οὗ. εἰ γὰρ εὑρίσκει τἀληθὲς ὁ ἄνθρωπος, ἤτοι
ταῖς αἰσθήσεσι μόνον προσχρώμενος τοῦτο εὑρίσκει ἢ τῇ
διανοίᾳ ἢ τῷ συναμφοτέρῳ, ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ δια-

343—346 ~ Hyp. II 48—50.

---

28 κρῖναν G: ἐπικρῖναν Kochalsky coll. v. 30 28 ἤτοι — 30 αὐτὸ om. ς 5 διάλληλον N ἐμπίπτειν om. N διὰ om. N 8 δίχα Bekk. dubit. 12 πρὸ EV 15 τοσοῦτον L 16 εὐαπόδεκτος N

364
νοίᾳ· οὔτε δὲ μόνον ταῖς αἰσθήσεσι προσχρώμενος δύνα-
ται τἀληθὲς εὑρεῖν οὔτε καθ' αὑτὴν τῇ διανοίᾳ οὔτε κοι-
νῶς ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ διανοίᾳ, ὡς παραστήσομεν·
οὐκ ἄρα εὑρίσκειν τἀληθὲς ὁ ἄνθρωπος πέφυκεν. αἰσθή- 344
σεσι μὲν οὖν μόναις λαβεῖν τἀληθὲς οὐ δύναται, καθὼς
ἔμπροσθεν ἐπεδείξαμεν (§ 293 sqq.), καὶ νῦν δὲ ἐπ' ὀλί-
γον παραμυθησόμεθα. φύσει γάρ εἰσιν ἄλογοι, καὶ πλέον τοῦ
τυποῦσθαι πρὸς τῶν φανταστῶν μὴ δυνάμεναι παντελῶς ἄθε-
τοι καθεστᾶσι πρὸς εὕρεσιν τἀληθοῦς. οὐ γὰρ μόνον λευκαν-
τικῶς ἢ γλυκαντικῶς δεῖ κινεῖσθαι τὸ ληψόμενον τἀληθὲς
ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, ἀλλὰ καὶ εἰς φαντασίαν ἀχθῆναι τοῦ
τοιούτου πράγματος "τοῦτο λευκόν ἐστι" καὶ "τοῦτο
γλυκύ ἐστιν". καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τὸ παραπλήσιον. τῷ 345
δὲ τοιούτῳ πράγματι οὐκέτι τῆς αἰσθήσεως ἔργον ἐστὶν
365 ἐπιβάλλειν· χρῶμα γὰρ μόνον καὶ χυμὸν καὶ φωνὴν λαμ-
βάνειν πέφυκε, τὸ δὲ "τοῦτο λευκόν ἐστιν" ἢ "τοῦτο
γλυκύ ἐστιν" οὔτε χρῶμα οὔτε χυμὸς τυγχάνον ἀνυπόπτω-
τόν ἐστιν αἰσθήσει. ψεύδονταί τε ἐν πολλοῖς αἱ αἰσθή-
σεις καὶ διαφωνοῦσιν ἀλλήλαις, καθάπερ ἐδείξαμεν τοὺς
παρὰ τῷ Αἰνησιδήμῳ δέκα τρόπους ἐπιόντες (Hyp. I
90—99). τὸ δὲ διάφωνον καὶ ἐστασιασμένον οὐκ ἔστι κρι- 346
τήριον, ἀλλὰ τοῦ κρίνοντος αὐτὸ δεόμενον. τοίνυν οὐ δύναν-
ται καθ' αὑτὰς αἱ αἰσθήσεις κρίνειν τἀληθές. συνθέ-
σεώς τε δεῖ καὶ μνήμης πρὸς ἀντίληψιν τῶν ὑποκειμένων,
οἷον ἀνθρώπου, φυτοῦ, τῶν ἐοικότων. χρώματος γὰρ μετὰ
μεγέθους καὶ σχήματος καὶ ἄλλων τινῶν ἰδιωμάτων σύνθεσίς
ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, συνθεῖναι δέ τι μνημονικῶς οὐ δύναται 347
ἡ αἴσθησις διὰ τὸ μήτε χρῶμα μήτε χυμὸν μήτε φω-
νὴν εἶναι τὴν ἐπισύνθεσιν, ὧν μόνον ἀντιληπτική ἐστιν ἡ
αἴσθησις.

---

345 cf. Hyp. II 51—56.

---

24 μόνον N 28 καθιστᾶσι N 3/4 ἀνυπόπτωτον Bekk.: ἀνύποπτον G 4 τε Bekk.: γε G 8 κρινοῦντος Kayser coll. p. 285, 18 9/10 συνθέσεως Kochalsky coll. v 13: συνέσεως G 13 ὁ om. N 15 ἐπισύνθεσιν N: ἐπίθεσιν LEϛ: σύνθεσιν Bekk. dubit.

348 *Καὶ μὴν οὐδὲ ἡ διάνοια. εἴπερ γὰρ ἐπιγνώμων ἐστὶ* 265
τἀληθοῦς ἡ διάνοια, πρότερον ὤφειλεν ἑαυτὴν ἐπιγινώ-
σκειν· καὶ ὡς ὁ ἀρχιτέκτων κρίνει τό τε εὐθὺ καὶ στρε-
βλὸν καὶ χωρὶς τοῦ ἐπιβάλλειν τῇ κατασκευῇ τῶν κριτη-
ρίων, οἷον τῇ τοῦ κανόνος καὶ τῇ τοῦ διαβήτου, οὕτως
ἐχρῆν καὶ τὴν διάνοιαν, εἴπερ διακριτική ἐστι τοῦ ἀληθοῦς
καὶ τοῦ ψεύδους, πολλῷ πρότερον τῇ ἑαυτῆς φύσει συνε-
πιβάλλειν δι' ἥν, οὐσίᾳ τῇ ἐξ ἧς ἐστι, τόπῳ τῷ ἐν ᾧ πέ-
349 *φυκε, τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. οὐ πάνυ δέ γε τὰ τοιαῦτα συ-*
νορᾶν δύναται, εἴγε οἱ μὲν μηδέν φασιν εἶναι αὐτὴν παρὰ
τὸ πῶς ἔχον σῶμα, καθάπερ ὁ Δικαίαρχος, οἱ δὲ εἶναι
μὲν ἔλεξαν, οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ δὲ τόπῳ περιέχεσθαι, ἀλλ' οἱ
μὲν ἐκτὸς τοῦ σώματος, ὡς Αἰνησίδημος κατὰ Ἡράκλει-
τον, οἱ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, καθάπερ τινὲς κατὰ Δημό-
κριτον, οἱ δὲ ἐν μέρει τοῦ σώματος, ὧν πάλιν πολυσχιδεῖς 266
350 *εἰσιν αἱ γνῶμαι. καὶ οἱ μὲν διαφέρειν αὐτὴν τῶν αἰσθή-*
σεων, ὡς οἱ πλείους, οἱ δὲ αὐτὴν εἶναι τὰς αἰσθήσεις,
καθάπερ διά τινων ὀπῶν τῶν αἰσθητηρίων προκύπτουσαν,
ἧς στάσεως ἦρξε Στράτων τε ὁ φυσικὸς καὶ Αἰνησίδη-
351 *μος. οὐκ ἄρα κριτήριόν ἐστιν ἡ διάνοια. πλείους τέ*
εἰσιν αἱ διάνοιαι, πλείους δὲ οὖσαι διάφωνοι καθεστᾶσιν, δια-
φωνοῦσαι δὲ χρείαν ἔχουσι τοῦ ἐπικρίνοντος αὐτάς. τοῦτ'
οὖν ἤτοι διάνοια πάλιν ἐστὶν ἢ ἕτερόν τι παρ' αὐτήν. καὶ
διάνοια μὲν οὐκ ἂν εἴη· μέρος γὰρ τῆς διαφωνίας γενό-
μενον κρίσεως δεήσεται καὶ οὐκέτι κριτήριον γενήσεται·
ἕτερον δὲ παρ' αὐτὴν ὑπάρχον τὸ μὴ εἶναι διάνοιαν κρι-
352 *τήριον παρίστησιν. ἐξέσται δὲ καὶ τοῖς ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν*
εἰρημένοις ἐπιλογισμοῖς τὰ νῦν χρῆσθαι· ἡμῖν γὰρ οὐκ

348—352 ~ Hyp. II 57—60.

---

17 *γνώμων* N 18/19 *γινώσκειν* N 19 *ὁ* om. L 22 *δια-κριτικόν* ς 23/24 *φύσει ἐπιβάλλειν, συνεπιβάλλειν δὲ τῇ οὐσίᾳ, ἐξ ἧς ἐστι, τῷ τόπῳ ἐν ᾧ* Kayser 24 *δι' ἥν* Gen.: *διον* NLE (qui omnes *διονουσία*): *δι' ὃν* ς *ἑξῆς* ς 25 *τὰ* om. ς 26 *εἶναί φασιν* N 28 *ἔλεξαν* NLE: *ἔλεγον* ς *τόπῳ* ς: *τούτῳ* NLE 4 *ὀπῶν* Fabr. coll. p. 269, 1: *τόπων* G 8 *ἐπικρίναντος* L: *ἐπικρινοῦντος* Kayser 14 *ἐπιλογισμοῖς εἰρημένοις* ς

266 ἀνάγκη ταυτολογεῖν. πρὸς τούτοις ἐπεὶ οὐ μόνον
ἔστιν ἐν ἡμῖν διανοητικὸν κατὰ τοὺς πλείστους τῶν φιλο-
σόφων, ἀλλὰ σὺν τούτῳ καὶ αἰσθητικόν, ὅπερ πρόκειται
τοῦ διανοητικοῦ, ἐξ ἀνάγκης τοῦτο αὐτοῦ προκείμενον οὐκ
ἐάσει τὴν διάνοιαν τῶν ἐκτὸς ἀντιλαμβάνεσθαι. ὥσπερ 353
γὰρ τὸ μεταξὺ τῆς ὄψεως καὶ τοῦ ὁρατοῦ πεπτωκὸς σῶμα
οὐκ ἐᾷ τὴν ὄψιν ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ ὁρατοῦ, οὕτως εἰ
μεταξὺ τῆς διανοίας καὶ τοῦ ἐκτὸς ὁρατοῦ κεῖται ἡ ὅρασις
ἄλογος οὖσα, οὐκ ἐάσει τὴν διάνοιαν ἡ ὅρασις τοῦ ἐκτὸς
ὁρατοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι, καὶ εἰ μεταξὺ τῆς διανοίας καὶ
τοῦ ἐκτὸς ἀκουστοῦ ἐστιν ἡ ἀκοή, οὐ συγχωρήσει τὴν διά-
νοιαν τοῦ ἀκουστοῦ ἐπιγνώμονα γίνεσθαι, καὶ ἐπὶ τῶν
ἄλλων αἰσθήσεων τὸ παραπλήσιον. ἔνδον οὖν ἀποκε-
κλεισμένη ἡ διάνοια, καὶ ταῖς αἰσθήσεσιν ἐπισκοτουμένη,
οὐδενὸς ἔσται τῶν ἐκτὸς ἀντιληπτική. οὐδὲ ταύτην τοίνυν
ῥητέον καθ' αὑτὴν εἶναι κριτήριον.

Λείπεται ἄρα λέγειν ἀμφότερα, τουτέστι τὴν διάνοιαν 354
ὡς ὑπουργῷ χρωμένην τῇ αἰσθήσει λαμβάνειν τὰ ἐκτός.
267 ὃ πάλιν ἐστὶν ἀδύνατον· ἡ γὰρ αἴσθησις οὐ τὰ ἐκτὸς
παρίστησι τῇ διανοίᾳ, τὸ δὲ ἴδιον ἀγγέλλει πάθος, οἷον ἡ
ἁφὴ ἀπὸ πυρὸς θαλπομένη οὐ τὸ ἐκτὸς καὶ καῖον πῦρ
ἀναδίδωσι τῇ διανοίᾳ, τὴν δὲ ἀπ' αὐτοῦ θάλψιν, τουτέστι
τὸ ἴδιον αὐτῆς πάθος. καίτοι οὐδὲ τοῦτο. εἰ γὰρ λήψε- 355
ται ἡ νόησις τὸ τῆς αἰσθήσεως πάθος, αἴσθησις ἔσται.
τὸ γὰρ ὁρατικοῦ πάθους ἀναδεκτικὸν ὁρατικῶς κινεῖται, τὸ
δὲ ὁρατικῶς κινούμενον ὅρασίς ἐστιν· καὶ τὸ ἀκουστικοῦ
πάθους ἀναδεκτικὸν ἀκουστικῶς κινεῖται, ὃ δὲ ἀκουστικῶς
κινεῖται, ἀκοή ἐστιν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων τὸ
παραπλήσιον. διόπερ καὶ ἡ διάνοια, εἰ τὸ ἑκάστης αἰσθή- 356
σεως ἀναλαμβάνει πάθος, αἰσθητικῶς κινεῖται, αἰσθητι-
κῶς δὲ κινουμένη αἴσθησίς ἐστιν, αἴσθησις δὲ οὖσα ἄλο-
γός ἐστιν, ἄλογος δὲ γενομένη ἐκπεσεῖται τοῦ ἔτι νόησις

354—358 ∼ Hyp. II 72—75.

16 ἐν om ς 18 αὐτοῦ Heintz: αὐτὸ G 25 ἐστιν — 25a ἀκου-
στοῦ N: om. LEς (lacunam iam viderat Fabr. similiterque ex-
pleverat) 2 ἀναγγέλλει? cf. p. 273, 16.

267
ὑπάρχειν, μὴ οὖσα δὲ νόησις οὐ λήψεται τὸ τῆς αἰσθή-
357 σεως πάθος ὡς νόησις. κἂν λάβῃ δὲ τὸ τῶν αἰσθήσεων
πάθος, οὐκ εἴσεται τὰ ἐκτός. ἀνόμοια γάρ ἐστι τὰ ἐκτὸς
τοῖς περὶ ἡμᾶς πάθεσιν, καὶ μακρῷ διαφέρει ἡ φαντασία
τοῦ φανταστοῦ, οἷον ἡ ἀπὸ πυρὸς φαντασία τοῦ πυρός·
τὸ μὲν γὰρ καίει, ἡ δ' οὐκ ἔστι καυστική. ἄλλως τε, κἂν
ὅμοια δῶμεν εἶναι τοῖς περὶ ἡμᾶς πάθεσι τὰ ἐκτός, οὐ
πάντως τὰ περὶ ἡμᾶς πάθη λαμβάνουσα ἡ διάνοια κατα-
λήψεται τὰ ἐκτός. τὰ γὰρ ὅμοιά τισιν ἕτερά ἐστιν ἐκείνων
358 τῶν οἷς ὅμοιά ἐστιν. διόπερ εἰ τὰ ὅμοια τοῖς ἐκτὸς ἡ
διάνοια γνωρίζει, οὐ τὰ ἐκτὸς γνωρίζει ἀλλὰ τὰ ὅμοια ἐκεί-
νοις. καὶ ὃν τρόπον ὁ τὸν Σωκράτην ἀγνοῶν τὴν δὲ
Σωκράτους εἰκόνα βλέπων οὐκ οἶδεν εἰ ὅμοιός ἐστι τῇ
φαινομένῃ εἰκόνι ὁ Σωκράτης, οὕτως ἡ διάνοια τοῖς πά-
θεσιν ἐπιβάλλουσα, τὰ ⟨δὲ⟩ ἐκτὸς μὴ θεασαμένη, οὔτε ὁποῖά
ἐστι ταῦτα εἴσεται, οὔθ' ὅτι ὅμοιά ἐστι τοῖς πάθεσιν. μὴ
γινώσκουσα δὲ τὰ φαινόμενα οὐδὲ τὰ κατὰ τὴν ἀπὸ τού-
των μετάβασιν ἀξιούμενα γνωρίζεσθαι ἄδηλα συνήσει,
οὑτωσὶ δὲ οὐδὲ κριτήριον ἔσται τῆς ἀληθείας.
359 Ἀλλ' ἔνιοι τῶν δογματικῶν τὴν ἀνώτερον εἰρημένην 268
ὑπότευξιν (§ 307) καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος θρυλοῦσι, λέγοντες
μὴ κεχωρίσθαι τὰ διαφέροντα ταῦτα τῆς ψυχῆς μέρη, τουτ-
τέστι τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἀλλ' ὡς τὸ μέλι ὅλον δι' ὅλου
ὑγρὸν ἅμα καὶ γλυκύ ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ ὅλη δι' ὅλου
δύο ἔχει τὰς ἀντιπαρηκούσας ἀλλήλαις δυνάμεις, ὧν ἡ μέν
360 ἐστι λογικὴ ἡ δὲ ἄλογος· καὶ κινεῖσθαι τὴν μὲν λογικὴν
ὑπὸ τῶν νοητῶν, τὴν δὲ ἄλογον ἀντιληπτικὴν γίνεσθαι
τῶν αἰσθητῶν. ὅθεν καὶ μάταιον εἶναι τὸ λέγειν τὴν
διάνοιαν ἢ κοινῶς τὴν ψυχὴν μὴ δύνασθαι τῆς ἑτέρας
τούτων τῶν πραγμάτων διαφορᾶς ἀντιλαμβάνεσθαι· διά-
φορον γὰρ ἔχουσα τὴν κατασκευὴν εὐθὺς καὶ ἀμφοτέρων
361 ἔσται ἀντιληπτική. πάνυ δέ εἰσιν εὐήθεις. αὗται γὰρ αἱ
δυνάμεις, καὶ εἰ τὰ μάλιστα δοκοῦσι περὶ τὴν αὐτὴν οὐ-

---

26 σωκράτη LE 29 δὲ addidi 32 συνήσει LE ς: δὲ γνωρίσει N 33 οὐδὲ Bekk.: οὐδὲν G 3 ταῦτα τὰ διαφέροντα ς 6 ἔχουσα ς 8 νοητῶν LE ς: ἀλόγων N

268 σίαν συνίστασθαι καὶ ἀντιπαρήκειν ἀλλήλαις δι' ὅλης τε
πεφοιτηκέναι τῆς ψυχῆς, οὐδὲν ἧσσον ἑτερογενῶς διαφέ-
ρουσιν ἀλλήλων, καὶ ἄλλο μέν τί ἐστιν ἥδε ἄλλο δὲ ἥδε.
καὶ τοῦτο πάρεστι μαθεῖν ἀπὸ τῶν προδηλοτέρων εἶναι
δοκούντων· συχνὰ γάρ ἦν ἃ περὶ μὲν τὴν αὐτὴν ὕλην 362
θεωρεῖται, οὐ τὴν αὐτὴν δὲ εἶχε φύσιν. βάρος γοῦν καὶ
χρῶμα περὶ μὲν τὸ αὐτὸ σῶμα ἀμφότερά ἐστιν, διενήνοχε
δὲ ἀλλήλων· καὶ πάλιν σχῆμα καὶ μέγεθος τῆς μὲν αὐτῆς
οὐσίας ἐστὶ συμβεβηκότα, κεχωρισμένην δὲ εἶχε τὴν φύ-
σιν, ἄλλου μὲν τοῦ μεγέθους ἄλλου δὲ τοῦ σχήματος
νοουμένου. οὕτω τοίνυν καὶ ἡ προειρημένη λογικὴ δύνα-
μις, κἂν ἀναμὶξ ὑποκέηται τῇ ἀλόγῳ δυνάμει, πάλιν αὐτῆς
διοίσει. ᾧ λοιπὸν συνεισέρχεται τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ἑτέ- 363
ραν ὡσαύτως τῇ ἑτέρᾳ κινεῖσθαι καὶ ὁμοιοπαθεῖν διὰ τὰς
προκατηριθμημένας αἰτίας, ἐπεὶ δεήσει μίαν ἀμφοτέρας
γίνεσθαι, τὴν μὲν λογικὴν ἄλογον, ἐὰν ἀλόγως πάσχῃ, τὴν
δὲ ἄλογον λογικήν, ἐὰν λογικῶς κινηθῇ. κἂν ὑπο- 364
θώμεθα δὲ τὴν διάνοιαν διὰ τῶν αἰσθητικῶν πόρων ὥσπερ
269 τινῶν ὀπῶν προκύπτουσαν καὶ χωρὶς τῶν προκειμένων
αὐτῆς αἰσθήσεων τοῖς ἐκτὸς πράγμασι προσβάλλουσαν,
ἄπορος οὐδὲν ἧσσον καὶ κατὰ τοῦτο ἡ ὑπόθεσις εὑρεθή-
σεται. δεῖ γὰρ τὴν οὕτω τῶν ὑποκειμένων ἀντιλαμβανο-
μένην διάνοιαν ὡς ἐναργῶν τῶν ὑποκειμένων ἀντιλαμβά-
νεσθαι, οὐδὲν δέ ἐστιν ἐναργές, ὡς παραστήσομεν· οὐκ
ἄρα δυνατόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις ἀληθὲς λαβεῖν.
ἐναργὲς γὰρ ἀξιοῦται τυγχάνειν ὑπὸ τῶν ἐναντίων τὸ ἐξ
ἑαυτοῦ λαμβανόμενον καὶ μηδενὸς ἑτέρου χρῇζον
εἰς παράστασιν. οὐδὲν δὲ ἐξ ἑαυτοῦ πέφυκε λαμβάνεσθαι, 365
ἀλλὰ πάντα ἐκ πάθους, ὅπερ ἕτερον ἦν τοῦ ποιοῦντος αὐτὸ
φανταστοῦ· γλυκανθεὶς γὰρ μέλιτος προσαχθέντος στο-
χάζομαι, ὅτι γλυκύ ἐστι τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον μέλι, καὶ
ἀλεανθεὶς πυρὸς προσαχθέντος σημειοῦμαι ἐκ τῆς περὶ

---

15 καὶ post ἀλλήλαις inser. edd. τε N: om. LEς 19 ἃ περὶ V: ἅπερ περὶ NLEAB 23 εἰσὶ ς 26 τῇ Heintz (qui primus coniunxit ἀλόγῳ cum δυνάμει): τῷ G 30 ἄλογον — 31 λογικήν om. N 2 αὐτῆς N et V e corr. (cf. p. 266, 17/18): αὐτῇ LEABR 7 ἄρα ⟨δὲ⟩ N

269
ἐμὲ διαθέσεως, ὅτι τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον πῦρ ἀλεεινόν ἐστι,
366 *καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ὁ αὐτὸς λόγος. ἐπεὶ οὖν τὸ*
ἐξ ἑτέρου ληπτὸν συμφώνως κατὰ πάντας ἄδηλόν ἐστι,
πάντα δὲ ἐκ παθῶν ἡμετέρων ἕτερα ὄντα τούτων λαμβά-
νεται, πάντα ἐστὶ τὰ ἐκτὸς ἄδηλα καὶ διὰ τοῦτο ἡμῖν
ἄγνωστα· δεῖ γὰρ εἰς τὴν τῶν ἀφανῶν γνῶσιν ἐναργές
τι παρεῖναι, καὶ τούτου μὴ παρόντος οἴχεται καὶ ἡ ἐκεί-
367 *νων κατάληψις. οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν, ὡς ἐκεῖνα μέν*
ἐστιν ὅσον ἐπὶ τούτῳ ἄδηλα, καταλαμβάνεται δὲ ὑφ' ἡμῶν
διὰ τὸ βέβαιον εἶναι τὴν ἐκ τῶν παθῶν σημείωσιν. οὐ
γὰρ εἰ γλυκαντικῶς διατίθεμαι μέλιτος τῇ γεύσει προσα-
χθέντος, γλυκὺ πάντως ἐστὶ τὸ μέλι, οὐδὲ εἰ πικραντικῶς
ἀψινθίου, πικρόν ἐστι τὸ ἀψίνθιον, ὡς ἂν ἐξ ἀνάγκης
τῶν περὶ ἡμᾶς συμβαινόντων παθῶν καὶ τοῖς ποιοῦσιν
368 *αὐτὰ αἰτίοις ὀφειλόντων συμβεβηκέναι. καθὰ γὰρ ἡ προσ-*
πεσοῦσα τῇ σαρκὶ μάστιξ ἀλγύνει μὲν τὴν σάρκα, οὐχὶ δὲ
καὶ ἀλγηδών ἐστιν, καὶ ὡς τὸ σιτίον ἢ τὸ ποτὸν ἥδει μὲν
τὸν φαγόντα ἢ πιόντα, οὐκ ἔστι δὲ ἡδονή, οὕτω καὶ τὸ 270
πῦρ θερμαίνειν μὲν δύναται, οὐχὶ δέ γε καὶ ἐξ ἀνάγκης
θερμὸν εἶναι, καὶ τὸ μέλι γλυκάζειν μέν, οὐχὶ δὲ καὶ γλυκὺ
τυγχάνειν· καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν ὁ αὐτὸς λόγος.
ἀλλ' εἴπερ, ἵνα γνῶμεν τἀληθές, δεῖ τι εἶναι ἐναργές, δέ-
δεικται δὲ πάντα ἄδηλα, ὁμολογητέον ἄγνωστον εἶναι
τἀληθές.

369 *Πῶς δὲ οὐχὶ καὶ ἡ περὶ τῶν ἀνωτάτω πραγμάτων*
διάστασις παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀφαιρεῖται τὴν τῆς ἀλη-
θείας γνῶσιν; εἰ γὰρ τῶν φυσικῶν οἱ μὲν πάντα ἀνηρή-
κασι τὰ φαινόμενα, ὡς οἱ περὶ Δημόκριτον, οἱ δὲ πάντα
ἔθεσαν, ὡς οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ Πρωταγόραν, οἱ
δὲ τινὰ μὲν ἀνεῖλον τινὰ δὲ ἔθεσαν, ὡς οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς
καὶ τοῦ Περιπάτου, πάντῃ τε καὶ πάντως, ἐάν τε τὴν διά-
νοιαν ἐάν τε τὴν αἴσθησιν ἐάν τε τὸ συναμφότερον ὑπό-
θηταί τις κριτήριον, δεῖ πρῶτον εἰς τὴν τούτων κρίσιν

---

17 *πάντα* ς 25 *διατίθεμαι* Gen.: *διατίθεται* G: *διατίθε-ταί* ⟨*τις*⟩ Kochalsky ⟨*τοῦ*⟩ *μέλιτος* L 3 *δέ* ⟨*γε*⟩ *καί* V 5 *εἴπερ* Bekk.: *ὥσπερ* G 16 *τούτων* E ς: *τούτῳ* NL

270 ἤτοι φαινόμενόν τι παραληφθῆναι ἢ ἄδηλον. ἀλλὰ φαι-
νόμενον μὲν οὐχ οἷόν τε· ἐκ γὰρ τῆς ἀμφισβητουμένης
ὕλης ὑπάρχον ἀμφισβητήσιμον ἔσται καὶ διὰ τοῦτο οὐ
κριτήριον. εἰ δὲ ἄδηλον, ἀνέστραπται τὰ πράγματα, εἰ ἐκ
τοῦ μὴ γιγνωσκομένου βεβαιοῦται τὸ δοκοῦν γιγνώσκε-
σθαι· ὅπερ ἄτοπον.

Πλὴν συγκεχωρήσθω γε ἡ τἀνθρώπου καὶ τῶν αἰσθή- 370
σεων καὶ τῆς διανοίας ὑπόστασις εἰς τὸ προβαίνειν τὴν
τῶν δογματικῶν ἀξίωσιν. ἀλλ' ἵνα καὶ διὰ τούτων τι γνω-
σθῇ, δεῖ τὸ τρίτον ὁμολογῆσαι κριτήριον, τουτέστι φαντα-
σίαν· οὔτε γὰρ ἡ αἴσθησις οὔτε ὁ νοῦς δίχα τοῦ φαντα-
στικῶς ἑτεροιοῦσθαι δύναταί τισιν ἐπιβάλλειν. καὶ τοῦτο 371
δὲ τὸ κριτήριον πολλῆς ἀπορίας ἐστὶ πλῆρες, ὡς πάρεστι
σκοπεῖν τάξει τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἄνωθεν ποιησαμένοις.
ἐπεὶ γὰρ τῶν τῇ φαντασίᾳ τὰ πράγματα κανονιζόντων οἱ
μὲν τῇ καταληπτικῇ προσέσχον οἱ δὲ τῇ πιθανῇ, τὸ κοι-
271 νὸν ἀμφοτέρων γένος ἡμεῖς ἐκλαβόντες, τουτέστιν αὐτὴν,
τὴν φαντασίαν, ἀναιροῦμεν· ταύτης γὰρ ἀναιρεθείσης 372
συναναιροῦνται καὶ αἱ ἐπ' εἴδους διαφοραὶ τῶν φαντασιῶν, καὶ
ὡς μὴ ὄντος ζῴου οὐδὲ ἄνθρωπος ἔστιν, οὕτω μὴ οὔσης
φαντασίας οὐδὲ καταληπτικὴ ἢ πιθανή τις ὑφέστηκε φαν-
τασία. εἰ γὰρ τύπωσίς ἐστιν ἐν ψυχῇ ἡ φαντασία, ἤτοι
κατ' ἐξοχὴν καὶ εἰσοχὴν τύπωσίς ἐστιν, ὡς οἱ περὶ τὸν
Κλεάνθην (fr. 484 Arn.) νομίζουσιν, ἢ κατὰ ψιλὴν ἑτε-
ροίωσιν γίνεται, καθάπερ οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον (fr. 56
Arn.) ἐδόξασαν. καὶ εἰ μὲν κατ' ἐξοχὴν καὶ εἰσοχὴν ὑφίσταται, 373
ταῦτα ἀκολουθήσει τὰ ἄτοπα ἅπερ φασὶν οἱ περὶ τὸν Χρύ-
σιππον. εἰ γὰρ κηροῦ τρόπον τυποῦται ἡ ψυχὴ φανταστικῶς
πάσχουσα, ἀεὶ τὸ ἔσχατον κίνημα ἐπισκοτήσει τῇ προτέρᾳ φαν-
τασίᾳ, ὥσπερ καὶ ὁ τῆς δευτέρας σφραγῖδος τύπος ἐξαλειπτικός

370—379 ~ Hyp. II 70.
372 ~ adv. dogm. II 400.

25 ἀλλὰ καὶ ἵνα N 27 δίχα Fabr. sec. Hervetum: διὰ G 29 ὥσπερ ἔστι AB 8 συναναιροῦνται N: αἴρονται LEς αἱ om. N 5/6 post φαντασία excidisse ἀνυπόστατος δέ γέ ἐστιν ἡ φαντασία vel similia susp. Heintz 11 ταὐτὰ Kayser dubit.

271
ἐστι τοῦ προτέρου. ἀλλ' εἰ τοῦτο, ἀναιρεῖται μὲν μνήμη, θησαυρισμὸς οὖσα φαντασιῶν (Stoic. fr. I 64 Arn.), ἀναιρεῖται δὲ πᾶσα τέχνη· σύστημα γὰρ ἦν καὶ ἄθροισμα καταλήψεων, πλείονας δὲ φαντασίας καὶ διαφόρους οὐ δυνατὸν ὑποστῆναι περὶ τὸ ἡγεμονικόν, ἄλλοτε ἄλλων νοουμένων τῶν περὶ αὐτὸ τύπων. οὐ τοίνυν ἡ κυρίως νοουμένη
374 τύπωσίς ἐστι φαντασία. ἄλλως τε, εἰ ὄψις ἐστὶ τῶν ἀδήλων τὰ φαινόμενα, θεωροῦμεν δὲ τὰ πολὺ παχυμερέστερα τοῦ πνεύματος τῶν φαινομένων σώματα μηδ' ὅντινοῦν περὶ αὑτοῖς τύπον δυνάμενα τηρεῖν, εὔλογόν ἐστι μηδὲ τὸ πνεῦμα ἕνα μόνον τινὰ ⟨περὶ⟩ αὑτῷ φαντασίας τύπον φυλάττειν. καὶ μὴν τὸ ὕδωρ παχυμερέστερόν ἐστι πνεύματος· ἀλλ' οὐδέποτε δακτύλου ἐπερεισθέντος αὐτῷ πέφηνε τὸν ἀπὸ τῆς ἐπερείσεως
375 τύπον φυλάττον. καίτοι τί λέγω τὸ ὕδωρ, ὅτε καὶ ὁ μαλακώτατος κηρός, στερρὸς ἤδη κατὰ σύγκρισιν ὑπάρχων, τυποῦται μὲν ὑπό τινος ἅμα νοήματι διὰ τὴν ὑγρότητα, οὐ συνέχει δὲ τὸν τύπον; εἰ οὖν τὸ αὐτὸ κατὰ σύμβλησιν πεπηγὸς παρὰ τὸ ὕδωρ σῶμα καθεστὼς σφόδρα ἀδυνάτως ἔχει τύπους τινὰς περὶ αὑτῷ φυλάττειν, φανερὸν δήπου- 272
θεν, ὅτι οὐδὲ τὸ πνεῦμα φύσιν ἔχει πρὸς τοῦτο ἐπιτήδειον, λεπτομερέστερον καὶ εὔρουν παρὰ τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων ὑπάρχον.

376 Ναί, ἀλλ' οὐ κυρίως τύπωσίς ἐστιν ἡ φαντασία, ψιλὴ δὲ ἑτεροίωσις τῆς διανοίας. ὃ πάλιν τοῦ προτέρου χεῖρον ἦν. τῶν γὰρ ἑτεροιώσεων ἡ μέν τίς ἐστι κατὰ πάθος, ἡ δὲ ὡς ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ κατὰ πάθος μὲν οἷον εἰ ὁ αὐτὸς κατ' οὐσίαν καὶ μορφὴν ὑποκείμενος ἀνδριὰς παρὰ μέρος ὁτὲ μὲν θερμαίνοιτο τοῦ ἡλίου προσλάμψαντος, ὁτὲ δὲ ψύχοιτο νυκτὸς δρόσου καταπιπτούσης, ὡς ἀλλαγὴ δὲ τοῦ ὑποκειμένου, καθάπερ εἰ χωνευθεὶς οὗτος
377 ὁ ἀνδριὰς σφαῖρα χάλκειος γένοιτο. εἰ οὖν ἑτεροίωσις τῆς

---

19 ἄλλων Bekk : ἄλλως G 21 ἄλλως τε, εἰ Bekk.: ἀλλ' ὥσπερ εἰ Eς: ἀλλ' ὥσπερ ἡ L: ἀλλ' ὥσπερ N 25 ⟨περὶ⟩ αὑτῷ scripsi coll. p. 271, 23/24. 272, 1. 274, 2 e. a.: αὐτὸ G: ἀπὸ Bekk. 31 αὐτὸ τὸ Bekk. dubit: οὗτος αὐτὸς Heintz: an τοῦτο τὸ σῶμα del. σῶμα v. 32? 1 αὑτῷ Bekk. coll. p. 271, 23/24: αὐτὸ G 12 ἀλλαγὴ N: ἀπαλλαγὴ LEς

272
ψυχῆς ἐστιν ἡ φαντασία, ἤτοι κατὰ πάθος ψιλῶς ἐστιν
ἑτεροίωσις ἢ κατὰ ἀλλαγὴν τοῦ ὑποκειμένου. καὶ εἰ μὲν
κατὰ πάθος, ἐπεὶ κατὰ τὰς διαφόρους φαντασίας πάθος
διάφορόν ἐστι, τὸ νέον πάθος ἀλλάσσει τὸ ἀρχαιότερον,
καὶ οὕτως οὐκ ἔσται κατοχή τινος πράγματος περὶ τὴν
διάνοιαν, ὅπερ ἄτοπον· εἰ δὲ ὡς ἀλλαγὴ τοῦ ὑποκειμένου,
ἅμα τῷ φαντασίαν τινὸς λαβεῖν ἡ ψυχὴ ἑτεροιουμένη
ἐκβήσεται τοῦ ψυχὴ τυγχάνειν καὶ φθαρήσεται, καθάπερ
καὶ ὁ εἰς σφαῖραν χωνευθεὶς ἀνδριὰς ἐξέβαινε τότε τοῦ
ἀνδριὰς ὑπάρχειν. οὐκ ἄρα οὐδὲ ἑτεροίωσις ψυχῆς ἐστιν
ἡ φαντασία, σὺν τῷ καὶ τὴν περὶ μεταβολῆς ἀπορίαν 378
αὐτοὺς θλίβειν. εἰ γὰρ μεταβάλλει τι καὶ ἑτεροιοῦται,
ἤτοι τὸ μένον μεταβάλλει τε καὶ ἑτεροιοῦται ἢ τὸ μὴ
μένον. οὔτε δὲ τὸ μένον ἑτεροιοῦται καὶ μεταβάλλει,
μένει γὰρ ἐν τῷ εἶναι οἷον ἦν, οὔτε τὸ μὴ μένον· ἔφθαρ-
ται γὰρ καὶ μεταβέβληται, ἀλλ' οὐ μεταβάλλει. οἷον εἰ
μεταβάλλει τὸ λευκόν, ἤτοι μένον λευκὸν μεταβάλλει ἢ
μὴ μένον. οὔτε δὲ μένον λευκὸν μεταβάλλει, μένει γὰρ 379
λευκόν, καὶ ἐφ' ὅσον ἐστὶ λευκόν, οὐ μεταβάλλει· οὔτε
273 μὴ μένον, ἔφθαρται γὰρ καὶ μεταβέβληται, ἀλλ' οὐ με-
ταβάλλει. οὐκ ἄρα μεταβάλλει τὸ λευκόν. διὸ καὶ ἡ φαν-
τασία εἰ μεταβολή τίς ἐστι καὶ ἑτεροίωσις τῆς ψυχῆς, ἀνυ-
πόστατός ἐστιν.

Διδομένης τε τῆς ἑτεροιώσεως οὐκ εὐθὺς καὶ ἡ τῆς 380
φαντασίας ὑπόστασις συγχωρηθήσεται. ἐλέγετο γὰρ τύ-
πωσις εἶναι ἡγεμονικοῦ, τοῦτο δὲ εἰ ἔστι τὸ ἡγεμονικόν,
καὶ ἐν τίνι τόπῳ ἔστιν, οὐχ ὡμολόγηται, ἄλλων μὲν οὐδ' ὅ-
λως ὑπάρχειν τι λεγόντων ἡγεμονικόν, ὡς τῶν περὶ τὸν
Ἀσκληπιάδην, τινῶν δὲ εἶναι μὲν νομιζόντων, οὐ συμφω-
νούντων δὲ περὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὸ τόπου. διόπερ
ἐφ' ὅσον ἀνεπίκριτός ἐστιν ἡ τοιαύτη διαφωνία, μένειν ἐν
ἐποχῇ δεῖ ὡς ἀσυγχώρητον τὸ τὴν φαντασίαν ἡγεμονικοῦ
τύπωσιν εἶναι.

---

17 ἀλλάξει Bekk. dubit. 19 ὡς om. LEς 27 δὲ om. LERV ἑτεροιοῦται om. N 6 ὑπόθεσις N 8 καὶ ⟨εἰ⟩ ἐν N 7 τὸ ἡγεμονικόν, quod falso e v. 22 huc irrepsisse putat, del. Heintz 9 ὥσπερ N

273
381 *Δεδόσθω δὲ καὶ τὸ τύπωσιν ὑπάρχειν τοῦ ἡγεμονικοῦ
ταύτην· ἀλλ' ἐπεὶ οὐκ ἄλλως ἀναγγέλλεται ἡ τοιαύτη τύ-
πωσις τῷ ἡγεμονικῷ εἰ μὴ διὰ τῆς αἰσθήσεως, οἷον ὁρά-
σεως ἀκοῆς ἢ ἄλλης τινὸς τοιαύτης δυνάμεως, ζητῶ, πότε-
ρον, οἵα ἐστὶν ἡ περὶ τὴν αἴσθησιν ἑτεροίωσις, τοιαύτη
γίνεται καὶ ἡ περὶ τῷ ἡγεμονικῷ, ἢ διάφορος. καὶ εἰ μὲν
ἡ αὐτή, ἐπεὶ ἑκάστη τῶν αἰσθήσεων ἄλογός ἐστι, καὶ τὸ
⟨ἡγεμονικὸν⟩ ἑτεροιούμενον ἄλογον ἔσται καὶ οὐ διαφέρον
382 τῆς αἰσθήσεως· εἰ δὲ διάφορος, οὐ τοιοῦτον λήψεται τὸ φαν-
ταστὸν ὁποῖον ὑπόκειται, ἀλλ' ἕτερον μὲν ἔσται τὸ ὑποκεί-
μενον, διαφέρουσα δὲ ἡ περὶ τῷ ἡγεμονικῷ συνισταμένη φαν-
τασία. ὃ πάλιν ἐστὶν ἄτοπον. οὐδὲ ταύτῃ τοίνυν τύπωσιν
εἶναι ῥητέον ἡγεμονικοῦ καὶ ἑτεροίωσιν τὴν φαντασίαν.*
383 *Πρὸς τούτοις ἡ φαντασία ἀποτέλεσμά ἐστι τοῦ φαν-
ταστοῦ, καὶ τὸ φανταστὸν αἴτιόν ἐστι τῆς φαντασίας καὶ
τυπωτικὸν καθειστήκει τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως, διενή-
νοχέ τε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ποιοῦντος αὐτὸ αἰτίου. ὅθεν
ἐπεὶ ταῖς φαντασίαις ἐπιβάλλει ὁ νοῦς, λήψεται τὰ ἀποτε-
λέσματα τῶν φανταστῶν, ἀλλ' οὐ τὰ ἐκτὸς φανταστά.* 274
384 *καὶ εἰ λέγοι τις ἐκ τῶν περὶ αὐτῷ πείσεων καὶ παθῶν
τοῖς ἐκτὸς ἐπιβάλλειν αὐτόν, τὰς ἀνώτερον* (§ 357sq.) *εἰ-
ρημένας μετοίσομεν ἀπορίας. ἤτοι γὰρ τὰ αὐτά ἐστι ταῖς
ἡμετέραις φαντασίαις τὰ ἐκτός, ἢ τὰ αὐτὰ μὲν οὐκ ἂν εἴη,
ὅμοια δέ. πῶς γὰρ δύναται τὸ αὐτὸ αἴτιόν τε καὶ ἀποτέλεσμα
385 ἑαυτοῦ νοεῖσθαι; εἰ δ' ὅμοια, ἐπεὶ τό τινι ὅμοιον ἕτερόν
ἐστιν ἐκείνου τοῦ ᾧ ὅμοιόν ἐστιν, ἡ διάνοια τὰ ὅμοια
τοῖς φανταστοῖς ἀλλ' οὐ τὰ φανταστὰ εἴσεται, σὺν τῷ καὶ
τοῦτο ἄπορον εἶναι. πῶς γὰρ εἴσεται ἡ διάνοια, ὅτι ὅμοιά
ἐστι ταῖς φαντασίαις τὰ φανταστά; ἤτοι γὰρ χωρὶς φαν-
τασίας τοῦτο αὐτὸ γνώσεται ἢ φαντασίᾳ τινί. καὶ χωρὶς
μὲν φαντασίας ἀμήχανον· οὐδὲν γὰρ ἡ διάνοια μὴ φαν-
386 τασιουμένη πέφυκε λαμβάνειν. εἰ δὲ φαντασίᾳ, πάντως*

---

22 *ἡγεμονικὸν* add. Heintz cf. ad p. 273, 7 26 *ταύτῃ* N: *ταύτην* LEς 27 ⟨*εἶναι*⟩ *τὴν* N 1 *φανταστῶν* Bekk.: *φαντασιῶν* G 2 *λέγει* ς *αὐτῷ* Bekk.: *αὐτὰ* G 5 *ἂν εἴη* del. Kochalsky 6 ante *πῶς* Bekk. addi iubet *ἀλλὰ τὰ αὐτὰ μὲν οὐκ ἔσται·*, Kochalsky *καὶ τὰ αὐτὰ μὲν οὐκ ἂν εἴη·*

274 αὕτη ἡ φαντασία, ἵνα γνωσθῇ εἰ αὐτὴ ὁμοία ἐστὶ τῷ ποιοῦντι αὐτὴν φανταστῷ, ὀφείλει ἑαυτὴν λαβεῖν καὶ τὸ ὑποκείμενον φανταστόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ὑποκείμενον φανταστὸν τάχα δυνήσεται λαβεῖν φαντασία οὖσα ἐκείνου· ἑαυτὴν δὲ πῶς λήψεται; ἵνα γὰρ τοῦτο γένηται, δεήσει ταὐτὸ καὶ φαντασίαν καὶ φανταστὸν γίνεσθαι. καὶ ἐπεί ἐστιν 387
ἕτερον μὲν τὸ φανταστόν (αἴτιον γάρ ἐστιν), ἕτερον δέ ἐστιν ἡ φαντασία (ἀποτέλεσμα γὰρ ἦν), ἔσται τὸ αὐτὸ ἕτερον ἑαυτοῦ (αἴτιόν τε ἅμα καὶ ἀποτέλεσμα)· ὧν ἑκάτερόν ἐστιν ἄλογον.

Ἠπορημένων δὴ τούτων μεταβάντες, καὶ ἐπὶ συγχω- 388
ρήσει τοῦ εἶναι τὴν φαντασίαν τοιαύτην ὁποίαν ποτὲ θέλουσιν ὑπάρχειν οἱ δογματικοί, ἑτέρως ἀποροῦμεν. εἰ γὰρ κριτήριον ἀπολειπτέον τὴν φαντασίαν, ἤτοι πᾶσαν ἀληθῆ φαντασίαν λεκτέον εἶναι, καθὼς ἔλεγεν ὁ Πρωταγόρας,
275 ἢ πᾶσαν ψευδῆ, ὡς ἔφασκε Ξενιάδης ὁ Κορίνθιος, ἢ τινὰ μὲν ἀληθῆ τινὰ δὲ ψευδῆ, ὡς οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ τῆς Ἀκαδημίας, ἔτι δὲ τοῦ Περιπάτου. οὔτε δὲ πᾶσαν ἀληθῆ 389
λεκτέον εἶναι οὔτε ψευδῆ οὔτε τινὰ μὲν ἀληθῆ τινὰ δὲ ψευδῆ, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα κριτήριον εἶναι ῥητέον τὴν φαντασίαν. πᾶσαν μὲν οὖν φαντασίαν οὐκ ⟨ἂν⟩ εἴποι τις ἀληθῆ διὰ τὴν περιτροπήν, καθὼς ὅ τε Δημόκριτος (A 8 et 114 Diels) καὶ ὁ Πλάτων (Theaet. 171 A. Euthyd. 286 BC) ἀντιλέγοντες τῷ Πρωταγόρᾳ (A 19 Diels) ἐδίδασκον· εἰ γὰρ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής, καὶ τὸ μὴ πᾶσαν 390
φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ, κατὰ φαντασίαν ὑφιστάμενον, ἔσται ἀληθές, καὶ οὕτω τὸ πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ γενήσεται ψεῦδος. καὶ χωρὶς δὲ τῆς τοιαύτης περιτροπῆς παρὰ τὰ φαινόμενά ἐστι καὶ τὴν ἐνάργειαν τὸ λέγειν πᾶσαν φαντασίαν εἶναι ἀληθῆ, πολλῶν πάνυ ψευδῶν οὐσῶν. οὐχ ὡσαύτως γὰρ κινούμεθα πρὸς τὸ "ἡμέρα 391

---

388 sqq. ~ Hyp. II 76.

---

15 εἰ αὐτὴ N: εἰ LEς 16 ⟨καὶ⟩ ἑαυτὴν vel ἑαυτήν ⟨τε⟩ Bekk. dubit. coll. p. 285, 6 et 9 23 αἴτιον — ἀποτέλεσμα ut glossema del. Heintz 27 σκοπῶμεν Kayser coll. p. 312, 9. 340, 29. 361, 1 28 ἀπολειπτέον N: ἀποληπτέον LEς 6 ἂν add. Bekk.

ἔστιν" ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ πρὸς τὸ "νὺξ ἔστι," τό τε 275
ζῆν Σωκράτη καὶ τεθνάναι, οὐδὲ τὴν ἴσην ποτὲ ταῦτα
προσβάλλει ἐνάργειαν, ἀλλὰ τὸ μὲν ἡμέραν νῦν εἶναι καὶ
τὸ Σωκράτη τεθνάναι πιστὸν ἔοικεν ὑπάρχειν, τὸ δὲ νύκτα
εἶναι καὶ τὸ ζῆν Σωκράτη οὐχ ὁμοίως ἐστὶ πιστόν, ἀλλὰ
392 τῶν ἀνυπάρκτων φαίνεται. καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐπὶ
τῆς ἔν τισι πράγμασιν ἀκολουθίας τε καὶ μάχης [ἀληθής
τε καὶ ψευδής ἐστιν]. τῷ μὲν γὰρ ἡμέραν εἶναι τὸ φῶς
εἶναι καὶ τῷ περιπατεῖν σε τὸ κινεῖσθαί σε ἐμφανῶς ἀκο-
λουθεῖ, τῷ δὲ ἡμέραν εἶναι τὸ νύκτα εἶναι καὶ τῷ περι-
πατεῖν σε τὸ μὴ κινεῖσθαί σε προδήλως ἐμάχετο, καὶ ἡ τοῦ
ἑτέρου θέσις ἄρσις ἦν τοῦ λοιποῦ καὶ εἰ μὲν συνακολουθεῖ τί
τινι, καὶ μάχεται πάντως ἕτερον ἑτέρῳ. εἰ δέ ἐστί τί τινι
μαχόμενον, οὐ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής· τὸ γάρ
τινι μαχόμενον ὡς ἀληθὲς ψεύδει ἢ ὡς ψεῦδος ἀληθεῖ
393 μάχεται. εἴπερ τε πάσας συμβέβηκε τὰς φαντασίας
εἶναι ἀληθεῖς, οὐδέν ἐστιν ἡμῖν ἄδηλον. ἀληθοῦς γάρ τι-
νος ὄντος καὶ ψεύδους, εἶτ' ἀγνοουμένου τί τούτων ἐστὶν 276
ἀληθὲς καὶ τί ψεῦδος, τὸ ἀδηλούμενον ἡμῖν συνίσταται,
καὶ ὁ λέγων "ἄδηλόν ἐστί μοι τὸ ἀρτίους ἢ περισσοὺς
εἶναι τοὺς ἀστέρας" δυνάμει λέγει μὴ ἐπίστασθαι πότερον
ἀληθές ἐστι καὶ πότερον ψεῦδος, τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς
ἀστέρας ἢ περισσούς. ὥστε εἰ πάντα ἐστὶν ἀληθῆ καὶ
πᾶσαι φαντασίαι εἰσὶν ἀληθεῖς, οὐδέν ἐστιν ἡμῖν ἄδηλον.
εἰ δὲ μηδέν ἐστιν ἡμῖν ἄδηλον, πάντ' ἔσται πρόδηλα. εἰ
δὲ πάντα ἐστὶ πρόδηλα, οὐδὲν ἔσται τὸ ζητεῖν καὶ ἀπο-
ρεῖν περί τινος· ζητεῖ γάρ τις καὶ ἀπορεῖ περὶ τοῦ ἀδη-
λουμένου αὐτῷ πράγματος, ἀλλ' οὐχὶ περὶ τοῦ φανεροῦ.
ἄτοπον δέ γέ ἐστι τὸ ζήτησιν καὶ ἀπορίαν ἀναιρεῖν·
οὐκ ἄρα πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής, οὐδὲ πάντα ἐστὶν
ἀληθῆ.

---

18 εἶναι νῦν N 22 τῆς NEABR: τοῖς LV 22/23 ἀληθής — ἐστιν del. Kochalsky coll. p. 72, 8. 93, 33. 211, 19 e. a. 25 καὶ τῷ NAB: καὶ τὸ LEVR 27 καὶ εἰ μὲν Kochalsky (v. ad 22/23): καὶ εἰ μὴ N: εἰ LEς τι LEABR: ται N: om. V 28 τί om. L 29 οὐ — 30 μαχόμενον om. N 3 fort. καὶ ⟨γὰρ⟩ ὁ λ. 8 δὲ om. N 9 ἐστὶ Bekk. dubit.: ἔσται G

276 Καὶ μὴν εἰ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθὴς καὶ πάντα 394
ἐστὶν ἀληθῆ, οὔτε ἀλήθευσίς τις ἔστιν οὔτε ἀπλανησία,
οὐ διδασκαλία, οὐ μάθησις, οὐ τέχνη, οὐκ ἀπόδειξις, οὐκ
ἀρετή, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. σκοπῶμεν δὲ τὸ λεγό-
μενον. εἰ γὰρ πᾶσα φαντασία ἐστὶν ἀληθής, οὐδέν ἐστι
ψεῦδος, μηδενὸς δὲ ὄντος ψεύδους οὔτε τὸ ψεύδεσθαι
ἔσται οὔτε τὸ πλανᾶσθαι οὔτε τὸ ἄτεχνον εἶναι οὔτε τὸ
φαῦλον ὑπάρχειν· ἕκαστον γὰρ τούτων τοῦ ψεύδους ἔχε-
ται καὶ περὶ τοῦτο τὴν ὑπόστασιν λαμβάνει. μηδενὸς δὲ 395
ψευδομένου οὐδ' ἀληθεύων τις ἔσται, καὶ μηδενὸς πλα-
νωμένου οὐδ' ἀπλανὴς καταστήσεταί τις. ὡσαύτως δὲ μὴ
ὄντος ἀτέχνου συναναιρεῖται καὶ ὁ τεχνίτης καὶ μὴ ὑπάρ-
χοντος φαύλου ὁ σοφός· ταῦτα γὰρ κατὰ σύμβλησιν
νοεῖται, καὶ ὃν τρόπον μὴ ὄντος δεξιοῦ τινος οὐδὲ ἀρι-
στερόν ἐστι μηδὲ ὄντος τοῦ κάτω οὐδὲ τὸ ἄνω ἔστιν, οὕτω
μὴ ὄντος τοῦ ἑτέρου τῶν ἀντικειμένων οὐδὲ τὸ λοιπὸν
ὑποστήσεται. οἰχήσεται δὲ καὶ ἡ ἀπόδειξις καὶ τὸ σημεῖον.
ἣ μὲν γὰρ τοῦ ἀληθὲς εἶναι ἀλλὰ μὴ ψεῦδος ἔστιν ἀπό- 396
δειξις· μηδενὸς δὲ ὄντος ψεύδους οὐ χρεία τοῦ διδά-
277 ξοντος ὅτι οὐκ ἔστι ψεῦδος· τὸ δὲ σημεῖον καὶ τὸ τεκμή-
ριον ἐπηγγέλλετο ἐκκαλυπτικὸν εἶναι τοῦ ἀδηλουμένου,
πάντων δὲ ἀληθῶν ὄντων καὶ δι' αὐτῶν προφανῶν οὐ
χρῄζομεν τοῦ μηνύσοντος τὸ μὴ γινωσκόμενον, εἴτε ἀληθές
ἐστιν εἴτε καὶ ψεῦδος.

Καίτοι τί περὶ τούτων διέξιμεν, ὅτε οὔτε ζῷον οὔτε 397
κοινῶς κόσμος ὑποκείσεται συγχωρηθέντος τοῦ πάσας τὰς
φαντασίας ἀληθεῖς ὑπάρχειν; εἰ γὰρ πάντα ἐστὶν ἀληθῆ,

---

16 τις V et E (sed eraso ς): τι NLABR 17 μάθησις Heintz: μήνυσις Kochalsky coll. p. 277, 4: πλάνησις G: οὐ πλάνησις del. Kayser 26 ἀτέχνου Nauck: ἀτεχνοῦς G 29 μὴ ὄντος δὲ N 31 ἡ ς: om. NLE καὶ ⟨ἡ διδασκαλία καὶ⟩ τὸ σημεῖον Kochalsky 32/33 ἀπόδειξις. ⟨μηδενὸς γὰρ ὄντος ψεύδους οὐ δεῖ τοῦ ἀποδείξοντος, ὅτι ἀληθὲς ἀλλὰ μὴ ψεῦδος ἔστιν. ὡσαύτως δὲ ἡ διδασκαλία⟩ Kochalsky, sed fors. sufficiat ἀπόδειξις· ⟨οὐκ ἄρα ἔστιν ἀπόδειξις⟩ 33 δὲ Bekk. dubit.: γὰρ G: ἄρα Heintz 4 μηνύσοντος Bekk. dubit. coll. p. 284, 21 et 24: μηνύοντος G 6 ζῷον ⟨οὔτε φυτὸν⟩ Kochalsky coll. v. 12 7 ⟨ὁ⟩ κόσμος N

277
πάντα ἡμῖν γενήσεται πρόδηλα, καὶ εἰ τοῦτο, ἔσται ὑγιές τε καὶ ἀληθὲς καὶ τὸ πάντα ἡμῖν εἶναι ἄδηλα, ἓν ἐκ τῶν πάντων καθεστώς· ἀληθοῦς δὲ ὄντος τοῦ πάντα ἄδηλα τυγχάνειν, οὔτε ζῷον οὔτε φυτὸν οὔτε κόσμον προσδεξό-
398 μεθα φαίνεσθαι ἡμῖν· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. λεκτέον ἄρα διὰ ταῦτα πάντα μὴ πάσας τὰς φαντασίας εἶναι ἀληθεῖς καὶ πιστάς, καὶ μὴν οὐδὲ πάσας ψευδεῖς διὰ τὰς ἀναλόγους αἰτίας· ἰσοδυναμεῖ γὰρ τῷ πάσας εἶναι ἀληθεῖς καὶ τὸ πάσας εἶναι ψευδεῖς. διὸ καὶ πάντα σχεδὸν τὰ προειρημένα ἡμῖν ἔσται καὶ ἐπὶ τὴν τοιαύτην μεταφέ-
399 ρειν στάσιν. εἰ γὰρ πᾶσαι αἱ φαντασίαι εἰσὶ ψευδεῖς καὶ οὐδέν ἐστιν ἀληθές, ἀληθές ἐστι τὸ "οὐδέν ἐστιν ἀληθές." εἰ ἄρα μηδέν ἐστιν ἀληθές, ἔστιν ἀληθές· καὶ οὕτως εἰς τοὐναντίον τῇ προθέσει περιήχθησαν οἱ περὶ τὸν Ξενιάδην, λέγοντες πάσας τὰς φαντασίας εἶναι ψευδεῖς καὶ μηδὲν ὅλως ἐν τοῖς οὖσιν ὑπάρχειν ἀληθές. καθόλου γὰρ ἀμήχανόν ἐστι τῶν ἐπὶ μέρους τι λέγοντα ψεῦδος μὴ οὐχὶ καὶ ἀληθὲς ὁρίζειν. οἷον ὅτε λέγομεν ψεῦδος εἶναι τὸ *A*, τοῦ μὲν *A* τὸ ψεῦδος αὐτὸ ὑπάρχειν κατηγοροῦμεν, τὸ δὲ "ψεῦδός ἐστι τὸ *A*" τίθεμεν, ὥστε δυνάμει τοιοῦτόν τι ἀποφαίνεσθαι "ἀληθές ἐστι τὸ ψεῦδος εἶναι τὸ *A*." ἅμα οὖν τῷ ψεῦδός τι λέγειν καὶ τὸ
400 εἶναι ἀληθὲς ἐξ ἀνάγκης ὁρίζομεν. ἔνεστι δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἐνταυθοῖ διδάσκειν, ὅτι ἐναργεῖς σχεδόν 278
εἰσι τῶν φαντασιῶν αἱ διαφοραί, καθ' ἃς αἱ μὲν ἐπισπῶνται ἡμῶν τὴν συγκατάθεσιν, αἱ δ' ἀποκρούονται, καὶ οὔτε ἅπασαι ἐπισπῶνται κοινῶς οὔτε ἅπασαι συλλήβδην ἀποκρούονται, ἐπεί τοι μηδεμιᾶς οὔσης τῆς διαφορᾶς, ἀλλὰ πασῶν ἐπ' ἴσης ἀπίστων οὐσῶν ἢ πιστῶν, οὔτε τέχνη ποτ' ἂν οὔτε ἀτεχνία καθειστήκει, οὐκ ἔπαινος, οὐκ ἐπιτίμησις, οὐκ ἀπάτη· ἐνοεῖτο γὰρ ἡ μὲν τέχνη καὶ ἀποδοχὴ καὶ τὸ ἀνεξαπάτητον κατὰ τὰς ἀληθεῖς φαντασίας, ἡ δὲ

---

14 πάντα fort. delendum 15 διὰ ⟨γὰρ⟩ τάς N 20 ἀληθές ἐστι — 21 ἀληθές, ἔστιν ἀληθές om. ς 25 τῶν NLE: τὸν ς: τὸν τῶν Kochalsky 27. 28. 30 *A* Bekk.: πρῶτον (vel πρώτου) G 2 οἱ μὲν ς 4/5 ἀποκρίνονται ς 5 τῆς om. N 7/8 ἐπιτίμησις, ⟨οὐκ ἀνεξαπατησία,⟩ Kochalsky

278
ἀπάτη καὶ ἐπιτίμησις κατὰ τὰς ψευδεῖς. οὔτε οὖν πάσας
ἀληθεῖς εἶναι ῥητέον καὶ πιστὰς οὔτε πάσας ψευδεῖς καὶ
ἀπίστους.

Λείπεται ἄρα τὰς μὲν πιστὰς τὰς δὲ ἀπίστους ἀξιοῦν, 401
ὅπερ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἔλεγον,
οἱ μὲν ἀπὸ τῆς Στοᾶς τὰς καταληπτικὰς φαντασίας ἀπο-
δεχόμενοι, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας τὰς πιθανὰς εἶναι
δοκούσας. τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸ σκεψαμένοις ἡμῖν ἀκριβῶς
εὐχῇ μᾶλλον ἔοικεν ἢ ἀληθείᾳ. ἦν γὰρ καταληπτικὴ φαν- 402
τασία, ἵνα τις ἀπὸ ταύτης ἄρχηται, ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ
κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναπεσφρα-
γισμένη, ὁποία οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος. τού-
των δὲ τὰ μὲν ἄλλα λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην
συγχωρήσειν τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς, τὸ δὲ "οἵα οὐκ ἂν γέ-
νοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος" ἀσυγχώρητον εἶναι. γίνονται
γὰρ καὶ ἀπὸ μὴ ὑπαρχόντων φαντασίαι ὡς ἀπὸ ὑπαρχόν-
των. καὶ τεκμήριον τῆς ἀπαραλλαξίας τὸ ἐπ' ἴσης ταύτας 403
ἐναργεῖς καὶ πληκτικὰς εὑρίσκεσθαι, τοῦ δὲ ἐπ' ἴσης πληκτι-
κὰς καὶ ἐναργεῖς εἶναι τὸ τὰς ἀκολούθους πράξεις ἐπιζεύ-
γνυσθαι. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ὕπαρ ὁ μὲν διψῶν ὀρυόμε-
νος ποτὸν ἥδεται, ὁ δὲ θηρίον ἢ ἄλλο τι τῶν δειμαλέων
φεύγων βοᾷ καὶ κέκραγεν, οὕτω καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους ἡ
279 μὲν διάχυσίς ἐστι τοῖς διψῶσι καὶ ἀπὸ κρήνης πίνειν δο-
κοῦσιν, ἀνάλογον δὲ φόβος τοῖς δειματουμένοις (Ψ 101)· 404

ταφῶν γὰρ ἀνόρουσεν Ἀχιλλεύς
χερσί τε συμπλατάγησεν, ἔπος τ' ὀλοφυδνὸν ἔειπεν.

καὶ ὃν τρόπον ἐν ⟨ὑγιεῖ⟩ καταστάσει τοῖς τρανότατα φαινο-
μένοις πιστεύομεν καὶ συγκατατιθέμεθα, οἷον Δίωνι μὲν ὡς
Δίωνι, Θέωνι δὲ ὡς Θέωνι προσφερόμενοι, οὕτω καὶ ἐν μανίᾳ
τὸ παραπλήσιον πάσχουσί τινες. ὁ γοῦν Ἡρακλῆς μανείς, 405
καὶ λαβὼν φαντασίαν ἀπὸ τῶν ἰδίων παίδων ὡς Εὐρυ-
σθέως, τὴν ἀκόλουθον πρᾶξιν ταύτῃ τῇ φαντασίᾳ συνῆ-

10 ἐπιτίμησις ⟨καὶ ἀτεχνία⟩ Kochalsky 17 αὐτὸ Bekk. dubit.: αὐτοῖς G 18 ἢ ἀληθείᾳ N: ἡ ἀλήθεια LEς 20 κατὰ ταὐτὸ τὸ LE 27 τοῦ Bekk. sec. Hervetum: τὸ G post ἐπ' ἴσης add. ἢ LEς 5 ὑγιεῖ add.

279

ψεν. ἀκόλουθον δὲ ἦν τὸ τοὺς τοῦ ἐχθροῦ παῖδας ἀνελεῖν, ὅπερ καὶ ἐποίησεν. εἰ οὖν καταληπτικαί τινές εἰσι φαντασίαι παρόσον ἐπάγονται ἡμᾶς εἰς συγκατάθεσιν καὶ εἰς τὸ τὴν ἀκόλουθον αὐταῖς πρᾶξιν συνάπτειν, ἐπεὶ καὶ ψευδεῖς τοιαῦται πεφήνασι, λεκτέον ἀπαραλλάκτους εἶναι
406 ταῖς καταληπτικαῖς φαντασίαις τὰς ἀκαταλήπτους. καὶ μὴν ὃν τρόπον ἀπὸ τῶν τόξων ἐλάμβανε φαντασίαν ὁ ἥρως, οὕτω καὶ ἀπὸ τῶν ἰδίων παίδων ὅτι Εὐρυσθέως εἰσὶ παῖδες. μία γὰρ καὶ ἡ αὐτὴ προϋπέκειτο καὶ ὡσαύτως ἔχοντι φαντασία. ἀλλ' ἦν ἡ μὲν ἀπὸ τῶν τόξων ἀλη-
407 θής, ἡ δὲ ἀπὸ τῶν παίδων ψευδής. ἐπ' ἴσης οὖν κινουσῶν ἀμφοτέρων ὁμολογητέον ἀπαράλλακτον εἶναι τὴν ἑτέραν τῇ ἑτέρᾳ· καὶ εἰ ἡ ἀπὸ τῶν τόξων λέγεται καταληπτική, ὅτι ⟨ἡ⟩ ἀκόλουθος αὐτῇ πρᾶξις ἐπεζεύχθη τοῖς τόξοις αὐτοῦ ὡς τόξοις χρησαμένου, λεγέσθω καὶ ἡ ἀπὸ τῶν παίδων μὴ διαφέρειν ταύτης, παρόσον καὶ ταύτῃ τὸ ἀκόλουθον ἐπεζεύχθη ἔργον, τουτέστι τὸ τοὺς τοῦ ἐχθροῦ
408 παῖδας δεῖν ἀναιρεῖν. ἀλλὰ γὰρ αὕτη μὲν ἡ ἀπαραλλαξία τῶν τε καταληπτικῶν καὶ τῶν ἀκαταλήπτων φαντασιῶν κατὰ τὸ ἐναργὲς καὶ ἔντονον ἰδίωμα παρίσταται. οὐδὲν δὲ ἧττον δείκνυται τοῖς ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἡ κατὰ χαρακτῆρα καὶ [ἡ] κατὰ τύπον. καλοῦσι δὲ ἐπὶ τὰ φαι-
409 νόμενα τοὺς Στωικούς. ἐπὶ γὰρ τῶν ὁμοίων μὲν κατὰ 280 μορφήν, διαφερόντων δὲ κατὰ τὸ ὑποκείμενον, ἀμήχανόν ἐστι διορίζειν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἀπὸ τῆς ψευδοῦς καὶ ἀκαταλήπτου· οἷον δυεῖν ᾠῶν ἄκρως ἀλλήλοις ὁμοίων ἐναλλὰξ τῷ Στωικῷ δίδωμι πρὸς διάκρισιν, εἰ ἐπιβαλὼν ὁ σοφὸς ἰσχύσει λέγειν ἀδιαπτώτως, πότερον ἕν ἐστι
410 τὸ δεικνύμενον ᾠὸν ἢ ἄλλο καὶ ἄλλο. ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ ἐπὶ διδύμων· λήψεται γὰρ ψευδῆ φαντασίαν ὁ σπουδαῖος καὶ ὡς ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρ-

---

13 συγκατάθεσιν N: κατάθεσιν LEς 17 τόξων ⟨ὡς τόξων⟩ Heintz coll. v. 25 20 φαντασία ⟨ἐστίν⟩ N 21/22 κινουσῶν N: κλινουσῶν LEς 22 ὁμολογήτων (αν supra) L: ὁμολογητῶς E 24 ἡ add. Heintz coll. p. 278, 28. 279, 10. 14. 26 32 ἡ del Bekk. 1 ἐπὶ Bekk.: ἐπεὶ G 9 καὶ ὡς G: καίπερ Bekk. dubit.: καὶ Kayser dubit.

280
*χον ἐναπομεμαγμένην καὶ ἐναπεσφραγισμένην ἔχων τὴν
φαντασίαν, ἐὰν ἀπὸ Κάστορος ὡς ἀπὸ Πολυδεύκους φαν-
τασιωθῇ. ἐντεῦθεν γοῦν καὶ ὁ ἐγκεκαλυμμένος συνέστη
λόγος· ἐὰν γὰρ προκύψαντος δράκοντος θέλωμεν τῷ
ὑποκειμένῳ ἐπιστῆναι, εἰς πολλὴν ἀπορίαν ἐμπεσούμεθα,
καὶ οὐχ ἕξομεν λέγειν, πότερον ὁ αὐτός ἐστι δράκων τῷ
πρότερον προκύψαντι ἢ ἕτερος, πολλῶν ἐνεσπειραμένων
τῷ αὐτῷ φωλεῷ δρακόντων. οὐ τοίνυν ἔχει τι ἰδίωμα ἡ* 411
*καταληπτικὴ φαντασία ᾧ διαφέρει τῶν ψευδῶν τε καὶ
ἀκαταλήπτων φαντασιῶν.*

*Πρὸς τούτοις, εἴ τι ἄλλο καταληπτικόν τινός ἐστι, καὶ
ἡ ὅρασις. οὐχὶ δέ γ' αὕτη καταληπτική τινός ἐστιν, ὡς πα-
ραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τι καταληπτικόν τινος. ἡ γὰρ* 412
*ὅρασις λαμβάνειν μὲν δοκεῖ χρώματα καὶ μεγέθη καὶ σχή-
ματα καὶ κινήσεις, τούτων δὲ οὐδὲν λαμβάνει, καθάπερ
εὐθὺς ἀπὸ τῶν χρωμάτων ἀρξαμένοις ἡμῖν φανεῖται.
εἴπερ οὖν ἡ ὅρασις καταλαμβάνεταί τι χρῶμα, φασὶν οἱ
ἐξ Ἀκαδημίας, καὶ τὸ τοῦ ἀνθρώπου καταλήψεται· οὐ
καταλαμβάνεται δὲ τοῦτο· οὐδ' ἄλλο τοίνυν καταλήψεται
χρῶμα. καὶ ὅτι οὐ καταλαμβάνεται, πρόδηλον· μεταβάλ-* 413
*λει γὰρ κατὰ ὥρας ἐνεργείας φύσεις ἡλικίας περιστάσεις
νόσους ὑγείαν ὕπνον ἐγρήγορσιν, ὥστε τὸ μὲν οὕτως αὐτὸ
ποικίλλεσθαι γινώσκειν ἡμᾶς, τὸ δὲ τί ἐστι τὸ κατ' ἀλή-
θειαν ἀγνοεῖν. ταύτῃ τε εἰ τοῦτο μὴ ἔστι καταληπτόν,*
281 *οὐδ' ἄλλο τι γενήσεται γνώριμον. καὶ μὴν καὶ ἐπὶ σχή-* 414
*ματος τὸ αὐτὸ γένος τῆς ἀπορίας εὑρήσομεν· τὸ γὰρ
αὐτὸ λεῖον καὶ τραχὺ ὑποπίπτει ὡς ἐπὶ τῶν γραφῶν,
στρογγύλον τε καὶ τετράγωνον ὡς ἐπὶ πύργων, εὐθύ τε
καὶ κεκλασμένον ὡς ἐπὶ τῆς ἐξάλου τε καὶ ἐνάλου κώπης,
καὶ ἐπὶ κινήσεως κινούμενον καὶ ἠρεμοῦν, ὡς ἐπὶ τῶν ἐν
νηὶ καθεζομένων ἢ ἐπὶ τῶν ἐν αἰγιαλοῖς ἑστώτων.*

Ἄλλως τε, εἴπερ προσαρμόζεται τῇ καταληπτικῇ φαν- 415
*τασίᾳ ἡ ἀκατάληπτος φαντασία, οὐκ ἂν εἴη κριτήριον ἀλη-
θείας ἡ καταληπτικὴ φαντασία. ὥσπερ γὰρ τὸ προσ-
αρμοττόμενον στρεβλῷ οὐκ ἂν εἴη κριτήριον εὐθέος, οὕτως*

21 *ἡ* om. LEς 33 *δὲ* Gen. et Hervetus (*autem*) 7 *τῶν ἐν* scr.: *τοῖς* G 8 *ἄλλως τε, εἴπερ* Bekk.: *ἀλλ' ἐπείπερ* G

281

εἰ προσαρμόττεται ψευδέσι καὶ ἀκαταλήπτοις φαντασίαις ἡ καταληπτικὴ φαντασία, οὐκ ἂν εἴη κριτήριον. προσαρμόττεται δέ γε ἀκαταλήπτοις καὶ ψευδέσι πράγμασιν ἡ καταληπτικὴ φαντασία, καθὼς παραστήσομεν· οὐ τοίνυν κριτήριόν ἐστι τῶν τε ἀληθῶν καὶ τῶν ψευδῶν ἡ κατα-
416 ληπτικὴ φαντασία. ἐπὶ γὰρ τοῦ σωρίτου τῆς ἐσχάτης καταληπτικῆς φαντασίας τῇ πρώτῃ ἀκαταλήπτῳ παρακειμένης καὶ δυσδιορίστου σχεδὸν ὑπαρχούσης, φασὶν οἱ περὶ τὸν Χρύσιππον (fr. 276 Arn.), ὅτι ἐφ' ὧν μὲν φαντασιῶν ὀλίγη τις οὕτως ἐστὶ διαφορά, στήσεται ὁ σοφὸς καὶ ἡσυχάσει, ἐφ' ὧν δὲ πλείων προσπίπτει, ἐπὶ τούτων συγ-
417 καταθήσεται τῇ ἑτέρᾳ ὡς ἀληθεῖ. ἐὰν οὖν παραστήσωμεν ἡμεῖς πολλὰ ψευδῆ καὶ ἀκατάληπτα τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ παρακείμενα, δῆλον ὡς ἐσόμεθα κατεσκευακότες τὸ μὴ δεῖν συγκατατίθεσθαι τῇ καταληπτικῇ φαντασίᾳ, ἵνα μὴ ταύτῃ συναινέσαντες προπέσωμεν διὰ τὴν γειτνίασιν καὶ εἰς τὴν τῶν ἀκαταλήπτων καὶ ψευδῶν συγκατάθεσιν, κἂν ὅτι μάλιστα πολλὴ περὶ τὰς φαντασίας
418 προσπίπτειν δοκῇ διαφορά. τὸ δὲ λεγόμενον σαφὲς ἔσται 282 ἐπὶ παραδείγματος. ὑποκείσθω γὰρ καταληπτικὴ μὲν φαντασία ἡ "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν", ἥτις καὶ κατὰ πολὺ φαίνεται κεχωρισμένη τῆς "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἑτέρας. οὐκοῦν ἐπεὶ πλεῖστον ἀπέχει τῆς "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστί" καταληπτικῆς ἡ "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκατάληπτος, οὐκ ἐφέξει ὁ σπουδαῖος μεγάλης προσπιπτούσης διαφορᾶς, ἀλλὰ συγκαταθήσεται μὲν τῇ "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστί" καταληπτικῇ φαντασίᾳ, οὐ συγκαταθήσεται δὲ τῇ "τὰ
419 μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκαταλήπτῳ. ἀλλ' εἰ τῇ "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" οὐ συγκαταθήσεται ὁ σοφός, παρόσον πολλῷ κεχώρισται τῆς "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν", φανερὸν δήπουθεν ὅτι συγκαταθήσεται τῇ "τὰ πεντήκοντα ⟨ἐν⟩

14 γε NE: τε L: om. ς 17 ἐπὶ Gen.: ἐπεὶ G σωρίτου Bekk.: σωρείτου G (σωρείου A) 22 πλείων Bekk.: πλείω G 27 προπέσωμεν Bekk.: προσπέσωμεν G 29 κἂν Bekk.: καὶ G 1 δοκῇ Bekk.: δοκεῖ G 2 ⟨ἐσχάτη⟩ καταληπτικὴ Heintz dubit. coll. p. 281, 17. 282, 16 4 ἑτέρας ⟨οὔσης⟩? 5 ἐπεὶ πλεῖστον N: ἐπιπλεῖστον LEς 18 ἓν add. Kochalsky, olim καὶ ἓν Fabr. (cf. vv. 16. 19. 25)

282
ὀλίγα ἐστίν"· οὐδὲν γάρ ἐστι μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς "τὰ
πεντήκοντα ὀλίγα ἐστίν". ἣν δέ γε ἡ "τὰ πεντήκοντα
ἓν ὀλίγα ἐστί", καταληπτικῆς ἐσχάτως ὑποκειμένης ⟨τῆς⟩
"τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστί", πρώτη ἀκατάληπτος. συγκα-
ταθήσεται ἄρα ὁ σπουδαῖος ἀκαταλήπτῳ φαντασίᾳ τῇ "τὰ
πεντήκοντα ἓν ὀλίγα ἐστίν"· καὶ εἰ ταύτῃ συγκατα-
θήσεται, μηδεμίαν ἐχούσῃ διαφορὰν πρὸς τὴν "τὰ πεν-
τήκοντα ὀλίγα ἐστί", συγκαταθήσεται καὶ τῇ "τὰ μύρια
ὀλίγα ἐστίν" ἀκαταλήπτῳ. πᾶσα γὰρ ἀκατάληπτος φαν- 420
τασία ἀκαταλήπτῳ φαντασίᾳ ἐστὶν ἴση. ἐπεὶ οὖν ἡ μὲν
"τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκατάληπτος ἴση ἐστὶ τῇ "τὰ πεν-
τήκοντα ἓν ὀλίγα ἐστίν", οὐδενὶ δὲ διέφερε καὶ ἐκε-
χώριστο τῆς "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστί" καταληπτικῆς,
ἴση γενήσεται τῇ "τὰ μύρια ὀλίγα ἐστίν" ἀκαταλήπτῳ
φαντασίᾳ ἡ "τὰ πεντήκοντα ὀλίγα ἐστί" καταληπτική. καὶ 421
283 οὕτω συνεξέρχεται τῇ ψευδεῖ καὶ ἀκαταλήπτῳ φαντασίᾳ
διὰ τὴν ἀπαραλλαξίαν ἡ καταληπτική.

Οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν μὴ πᾶσαν ἀκατάληπτον φαν-
τασίαν ἴσην πάσῃ ἀκαταλήπτῳ τυγχάνειν φαντασίᾳ, ἀλλὰ
τὴν μὲν μᾶλλον εἶναι ἀκατάληπτον τὴν δὲ ἧσσον, ἐπεὶ 422
πρῶτον μὲν μαχέσονται ἑαυτοῖς καὶ τῇ φύσει τῶν πραγμά-
των οἱ Στωικοί. ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀνθρώπου, καθὸ
ἄνθρωπός ἐστιν, οὐ διαφέρει, οὐδὲ λίθος λίθου, οὕτως
οὔτε ἀκατάληπτος φαντασία ἀκαταλήπτου φαντασίας διε-
νήνοχεν, ᾗ ἀκατάληπτός ἐστιν, οὔτε ψευδὴς ψευδοῦς, ᾗ
ψευδής ἐστιν. κἀντεῦθεν ὁρμώμενοι οἱ περὶ τὸν Ζήνωνα (fr.
224 Arn.) ἐδίδασκον ὅτι ἴσα ἐστὶ τὰ ἁμαρτήματα. εἶτα 423
ἔστω τὴν μὲν μᾶλλον εἶναι ἀκατάληπτον τὴν δὲ ἧσσον. τί τοῦτο
αὐτοῖς βοηθεῖν δύναται; ἀκολουθήσει γὰρ τῇ μὲν μᾶλλον

ad v. 14 adnotatio exstat in N, quae hodie iam non legitur 15 ἡ LEς: τῆς N (quod tuetur Kochalsky) 16. 19. 25 ἓν N: om. LEς (καὶ ἓν olim restituerat Fabr.) 16 ἐσχάτης? τῆς add. Bekk.: ἡ add. Kochalsky 28 ⟨πάσῃ⟩ ἀκαταλήπτῳ Heintz coll. p. 283, 4 25 διέφερε καὶ G: διέφερεν αὕτη ἢ Fabr. in versione 26 ἐκεχώριστο ⟨ἡ "τὰ πεντήκοντα καὶ ἓν ὀλίγα ἐστίν"⟩ τῆς Bekk. καταληπτικῆς ⟨ἡ "τὰ πεντήκοντα ἓν ὀλίγα ἐστίν" ἀκατάληπτος⟩, Kochalsky 10 οὔτε Bekk. dubit. (qui 9/10 aut οὐδὲ — οὐδὲ aut οὔτε — οὔτε legi iussit): οὐδὲ G

283

ἀκαταλήπτῳ μὴ συγκατατίθεσθαι τὸν σοφόν, τῇ δὲ ἧσσον συγκατατίθεσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον· ἀπλανὲς γὰρ εἶχε κριτήριον κατ' αὐτοὺς ὁ σοφός, καὶ κατὰ πάντα ἐθεοποιεῖτο διὰ τὸ μὴ δοξάζειν, τουτέστι ψεύδει συγκατατίθεσθαι, ἐν ᾧ ἔκειτο ἡ ἄκρα κακοδαιμονία καὶ ἡ τῶν φαύλων διάπτωσις.

424 Ἵνα γε μὴν αἰσθητικὴ γένηται φαντασία κατ' αὐτούς, οἷον ὁρατική, δεῖ πέντε συνδραμεῖν, τό τε αἰσθητήριον καὶ τὸ αἰσθητὸν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ φῶς καὶ τὴν διάνοιαν, ὡς ἐὰν τῶν ἄλλων παρόντων ἓν μόνον ἀπῇ, καθάπερ διάνοια παρὰ φύσιν ἔχουσα, οὐ σωθήσεται, φασίν, ἡ ἀντίληψις. ἔνθεν καὶ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἔλεγόν τινες μὴ κοινῶς εἶναι κριτήριον, ἀλλ' ὅταν μηδὲν ἔχῃ κατὰ τὸν τό-
425 πον ἔνστημα. τοῦτο μέντοι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν· καὶ γὰρ παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν τόπων καὶ παρὰ τὰς τοῦ ἐκτὸς περιστάσεις καὶ παρ' ἄλλους πλείονας τρόπους οὔτε τὰ αὐτὰ οὔτε ὡσαύτως ἰνδάλλεται ἡμῖν τὰ πράγματα, καθάπερ ἀνώτερον ἐπελογισάμεθα (§ 249), ὥστε ὅτι μὲν 284 φαίνεται πρὸς τῇδε τῇ αἰσθήσει καὶ τῇδε τῇ περιστάσει δύνασθαι λέγειν, τὸ δ' εἰ ταῖς ἀληθείαις τοιοῦτόν ἐστιν οἷον καὶ φαίνεται, ἢ ἀλλοῖον μέν ἐστιν, ἀλλοῖον δὲ φαίνεται, μὴ ἔχειν ἡμᾶς διαυθεντεῖν, διὰ δὲ τοῦτο μηδεμίαν εἶναι φαντασίαν χωρὶς ἐνστήματος.

426 Πῶς δ' οὐχὶ καὶ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐμπίπτουσι τρόπον; ζητούντων γὰρ ἡμῶν τίς ἐστιν ἡ καταληπτικὴ φαντασία, ὁριζόμενοί φασιν (Stoic. fr. I 59 Arn.) "ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομεμαγμένη καὶ ἐναπεσφραγισμένη, ὁποία οὐκ ἂν γένοιτο ἀπὸ μὴ ὑπάρχοντος". εἶτα πάλιν, ἐπεὶ πᾶν τὸ ὁρικῶς διδασκόμενον ἐκ γινωσκομένων διδάσκεται, προσανακρινόντων ἡμῶν τί ποτ' ἐστι καὶ τὸ ὑπάρχον, ἀναστρέψαντές φασιν ὅτι "ὑπάρχον ἐστὶν ὃ κινεῖ καταληπτικὴν φαντασίαν". ὥστε ἵνα μὲν μάθωμεν

---

23 φῶς Heintz: πῶς G 25 συνθήσεται N 27 εἶναι om. ς 27/28 τόπον scr.: τρόπον G 29 τόπων N: πόρων LEς τοῦ del. Heintz coll. p. 243, 17 30 et 31 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G 1 ὅτι N: εἰ LEς φαίνεταί ⟨τι⟩ Kochalsky 10 καὶ κατ' αὐτὸ Kochalsky coll. p. 244, 29. 278, 19/20: καὶ αὐτὸ N: κατ' αὐτὸ LEς

284
τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, προειληφέναι ὀφείλομεν τὸ ὑπ-
άρχον, ἵνα δὲ τοῦτο, ἐπὶ τὴν καταληπτικὴν βαδίζειν φαντασίαν·
καὶ οὕτω μηδέτερον γίνεσθαι σαφές, περιμένον τὴν ἐκ τοῦ
ἑτέρου πίστιν. ὥσπερ τε ἐπεὶ τῶν φανταστῶν τὰ 427
μὲν φαίνεται καὶ ὑπάρχει, τὰ δὲ φαίνεται μέν, οὐχὶ δέ γε
καὶ ὑπάρχει, χρῄζομέν τινος κριτηρίου τοῦ παραστήσοντος
τίνα ἐστὶ τὰ φαινόμενα ἅμα καὶ ὑπάρχοντα καὶ τίνα τὰ φαινόμενα
καὶ μὴ ὑπάρχοντα, οὕτως ἐπεὶ καὶ τῶν φαντασιῶν αἵ μὲν εἰσι κα-
ταληπτικαὶ αἵ δὲ οὔ, δεόμεθα κριτηρίου τοῦ διατάξοντος τίνες
εἰσὶ τοιαῦται καὶ τίνες ἀκατάληπτοί τε καὶ ψευδεῖς. τοῦτο οὖν τὸ 428
κριτήριον ἤτοι καταληπτικὴ γενήσεται φαντασία ἢ οὐ κατα-
ληπτική. καὶ εἰ μὲν οὐ καταληπτική, ἀκολουθήσει καὶ
πάντων ἀπαξαπλῶς ⟨τὴν⟩ μὴ καταληπτικὴν φαντασίαν κριτή-
ριον εἶναι, ἧς ἔργον ἐστὶ τὸ καὶ τὴν καταληπτικὴν ἐξετάζειν,
ὅπερ οὐ θελήσουσιν· εἰ δὲ καταληπτική, πρῶτον μὲν
εὔηθες (αὐτὴν γὰρ ταύτην ἐζητοῦμεν κρίνειν πότε ἐστὶ
καταληπτική), δεύτερον ⟨δέ⟩, εἰ πρὸς τὸ διαγνῶναι τὰς κα- 429
285 ταληπτικὰς καὶ ἀκαταλήπτους φαντασίας κριτήριον παρα-
λαμβάνομεν τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν, δεήσει καὶ τὸ
ὅτι ἡ κρίνουσα αὐτὰς τῷ ὄντι καταληπτική ἐστι φαντασία
δοκιμάζεσθαι διὰ καταληπτικῆς φαντασίας, κἀκείνην πάλιν
δι' ἄλλης, καὶ τοῦτο μέχρις ἀπείρου.

Ἀλλ' ἴσως τις ἐρεῖ τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν καὶ 430
τοῦ φανταστοῦ, ὅτι κατὰ ἀλήθειαν ὑπόκειται, καὶ ἑαυτῆς,
ὅτι καταληπτική ἐστι, κριτήριον ὑπάρχειν. ὅπερ οὐ διε-
νήνοχε τοῦ φάναι κατὰ ἀναστροφὴν καὶ τὸ φανταστὸν ἑαυτοῦ
τε καὶ τῆς φαντασίας εἶναι δοκίμιον. ὡς γὰρ τῶν φαινο-
μένων ἐν διαφωνίᾳ καθεστώτων ζητεῖται τίνι κρινοῦμεν
τὸ ὑπάρχον καὶ τὸ μὴ ὑπάρχον, οὕτω καὶ τῶν φαντασιῶν
ἀσυμφώνων οὐσῶν σκεπτόμεθα τὸ τίνι κρινοῦμεν τήν τε
καταληπτικὴν καὶ τὴν μὴ τοιαύτην. διόπερ ὁμοίων ὄντων 431

---

16 προειληφέναι Bekk.: προσειλ. G 19 ἐπεὶ NE: ἐπὶ Lς 21 ⟨καὶ⟩ χρῄζομεν N 22 καὶ τίνα — 23 ὑπάρχοντα N: om. LEς 24 διδάξοντος Kayser 25 οὖν Nς: δ' ἦν E: ἦν L 28 τὴν add. Kayser 32 δὲ V: om. cett. 2/3 inter τὸ et ὅτι spat. 3 litt. vacuum reliquit N 8/9 διενήνοχε N: διήνεγκε LEς 10 δόκιμον L 12 τὸ alt. om. ς οὕτω καὶ N: οὕτω LEς

285
τῶν πραγμάτων, εἰ ἑαυτῆς κριτήριον εἶναι δύναται ἡ φαν-
τασία καίπερ ἀσύμφωνος οὖσα, ἔσται καὶ τὸ φανταστὸν ἐξ
αὐτοῦ πιστόν, κἂν ὅτι μάλιστα διαφωνῆται· ὅπερ ἄτοπον.
432 ἢ εἴπερ τοῦτο, παρόσον ἐστὶ διάφωνον, δεῖται τοῦ κρινοῦν-
τος αὐτό, δεήσεται καὶ ἡ φαντασία τοῦ δοκιμάσοντος αὐτὴν
καὶ παραστήσοντος εἰ τῷ ὄντι καταληπτική ἐστιν.
Ἄλλως τε, εἰ πᾶσα φαύλου κατ' αὐτοὺς ὑπόληψις
ἄγνοιά ἐστι καὶ μόνος ὁ σοφὸς ἀληθεύει καὶ ἐπιστήμην
ἔχει τἀληθοῦς βεβαίαν, ἀκολουθεῖ μέχρι δεῦρο ἀνευρέτου
καθεστῶτος τοῦ σοφοῦ κατ' ἀνάγκην καὶ τἀληθὲς ἀνεύρε-
τον εἶναι, διὰ δὲ τοῦτο καὶ πάντα ἀκατάληπτα τυγχάνειν,
ἐπείπερ φαῦλοι πάντες ὄντες οὐκ ἔχομεν βεβαίαν τῶν
433 ὄντων κατάληψιν. τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀπολείπεται
τὰ ὑπὸ τῶν Στωικῶν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς σκέψεως λεγό-
μενα παρὰ μέρος καὶ ὑπὸ τῶν σκεπτικῶν πρὸς ἐκείνους
λέγεσθαι. ἐπεὶ γὰρ τοῖς φαύλοις κατ' αὐτοὺς ἐγκατα-
ριθμοῦνται Ζήνων τε καὶ Κλεάνθης καὶ Χρύσιππος καὶ
οἱ λοιποὶ τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως, πᾶς δὲ φαῦλος ἀγνοίᾳ
κρατεῖται, πάντως ἠγνόει Ζήνων, πότερον ἐν κόσμῳ περιέ-
χεται ἢ αὐτὸς τὸν κόσμον περιέσχηκεν, καὶ πότερον ἀνήρ 286
ἐστιν ἢ γυνή, καὶ οὐκ ἠπίστατο Κλεάνθης, εἴτε ἄνθρωπός
434 ἐστιν εἴτε τι θηρίον Τυφῶνος πολυπλοκώτερον. καὶ μὴν
ἢ ἐγίνωσκε τὸ δόγμα τοῦτο Χρύσιππος Στωικὸν ὂν (φημὶ
δὲ τὸ "πάντα ἀγνοεῖ ὁ φαῦλος"), ἢ οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἠπί-
στατο. καὶ εἰ μὲν ἠπίστατο, ψεῦδος τὸ πάντα ἀγνοεῖν
τὸν φαῦλον· αὐτὸ γὰρ τοῦτο φαῦλος ὢν ἐγίνωσκεν ὁ
Χρύσιππος, τὸ πάντα ἀγνοεῖν τὸν φαῦλον. εἰ δ' οὐδ'
αὐτὸ τοῦτο ᾔδει τὸ ὅτι πάντα ἀγνοεῖ, πῶς περὶ πολλῶν
δογματίζει, τιθεὶς τὸ ἕνα εἶναι κόσμον καὶ προνοίᾳ τοῦ-
τον διοικεῖσθαι καὶ διόλου τρεπτὴν εἶναι τὴν οὐσίαν καὶ
435 ἄλλα παμπληθῆ; πάρεστι δέ, εἴ τινι φίλον ἐστί, καὶ τὰς
ἄλλας ἀπορίας τὸν ἀντερωτῶντα, ὡς ἔθος ἔχουσιν αὐτοὶ

18/19 κρινοῦντος Bekk.: κρίνοντος G 19 δοκιμάσαντος N 20 παραστήσαντος N 29 ἐκείνην E 5 δὲ NLE: δὴ ς 13 ἀπορίας ⟨κομίσαι⟩ τὸν ἀντερωτῶντα, ἃς ἔθος ἔχουσιν αὐτοῖς οἱ σκεπτικοὶ πρ. Bekk.: ἀπορίας ⟨αὐτοῖς⟩ τ. ἀ., ὡς ἔθος ἔχουσιν αὐτοὶ τοῖς σκεπτικοῖς πρ. Kayser αὐτοὶ Kochalsky post Kayserum: αὐτοῖς G

286
τοῖς σκεπτικοῖς ⟨.....⟩ προσάγειν· δεδηλωμένου μέντοι τοῦ
κατὰ τὴν ἐπιχείρησιν χαρακτῆρος οὐκ ἀνάγκη μακρηγορεῖν.
Πρὸς δὲ τοὺς τὰς πιθανὰς ἀποδεχομένους φαντασίας
σύντομος ὁ λόγος· ταυτὶ γὰρ τὰ κριτήρια, δυεῖν θάτε-
ρον, ἢ ὡς πρὸς τὴν τοῦ βίου διεξαγωγὴν χρήσιμα αὐτοῖς
ὑπείληπται ἢ ὡς πρὸς τὴν εὕρεσιν τῆς ἐν τοῖς οὖσιν ἀλη-
θείας. καὶ εἰ μὲν τὸ πρῶτον λέγοιεν, ἄτοποι γενήσονται· 436
οὐδεμία γὰρ τούτων τῶν φαντασιῶν δύναται κατ' ἰδίαν
χρειοῦν πρὸς τὰς τοῦ βίου διεξαγωγάς, ἀλλὰ χρεία ἐστὶν
ἑκάστῃ καὶ τῆς τηρήσεως, καθ' ἣν ἥδε μὲν διὰ τόδε ἐστὶ
πιθανή, ἥδε δὲ διὰ τόδε διεξωδευμένη καὶ ἀπερίσπαστος.
εἰ δὲ ὡς πρὸς τὴν τἀληθοῦς εὕρεσιν, διαπεσοῦνται. οὔτε 437
γὰρ ἡ πιθανὴ μόνον κριτήριον τἀληθοῦς· δεῖ γάρ, ἵνα
τοῦτο εὑρεθῇ, πολὺ πρότερον αὐτὴν περιωδευμένην ⟨.....⟩,
διὰ τὸ πάντως ἡμᾶς ἐν τῷ διοδεύειν ἕκαστον τῶν κατὰ τὸν
τόπον αὐτῆς θεωρουμένων [μὴ] εἰς ὑπόνοιαν ἀνάγεσθαι,
μήποτε παραλέλειπταί ⟨τι⟩ τῶν ὀφειλόντων κατὰ τὸν τόπον
287 ἐξετάζεσθαι, ὅτι περισπασμοῦ περὶ τὴν διάνοιαν συμβαί-
νοντος αἴρεται ἡ τῆς ἀληθείας γνῶσις. τὸ δὲ ὅλον μή- 438
ποτε τοῖς αὐτῶν ἐλέγχοις κρατοῦνται. ὡς γὰρ διαβάλλον-
τες τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν ἔφασκον μὴ εἶναι κριτή-
ριον ταύτην τῆς ἀληθείας τῷ καὶ ἄλλας ἀπαραλλάκτους

---

14 hic lacunam statuit Kochalsky qui supplet: ⟨οὕτως παρὰ μέρος τοῖς Στωικοῖς⟩ coll. p. 285, 27—30 22 χρειοῦν NLABR: χειροῦν E: om. V sed relicto spatio 7—8 litt. 24 διὰ τόδε ⟨πιθανὴ καὶ διεξωδευμένη, ἥδε δὲ διὰ τόδε πιθανὴ καὶ⟩ διεξωδευμένη Kochalsky 25 εἰ δὲ ὡς Bekk.: εὐθέως δὲ G 27 lac. stat. Bekk. qui suppl. εἶναι, sed plura exciderunt: περιωδευμένην ⟨εἶναι· οὔτε ἡ πιθανὴ ἅμα καὶ περιωδευμένη⟩ Heintz: similia Kochalsky: περιωδευμένην ⟨εἶναι, καὶ πάλιν ἀπερίσπαστον τὴν περιωδευμένην⟩ ego coll. p. 287, 1 (περισπασμοῦ) 28/29 κατὰ τὸν τόπον N: κατὰ τρόπον LEς cf. p. 199, 30 29 μὴ del. Meineke: an ἐνίοτε? ἄγεσθαι N 30 μήποτέ ⟨τι⟩ Kayser: μή τι Bekk. dubit. τι addidi 1 post ἐξετάζεσθαι lac. stat. Kochalsky, quam frustra explere temptavit, scribens ⟨οὔτε ἡ πιθανὴ καὶ διεξωδευμένη καὶ ἀπερίσπαστος .....⟩. Omnia sana esse intelleges, si v. 27 mecum feceris. ὅτι scr.: ἅτε G: εἴγε Bekk. sec. Fabricii versionem (*siquidem*) 2 αἴρεται Bekk.: εἴρηται G: ἀναιρεῖται vel ἀνήρηται Meineke

287
παρακεῖσθαι αὐτῇ ψευδεῖς, οὕτως οὐκ ἀπέοικε καὶ τοῖς
διεξωδευμένοις πράγμασιν ἡμῖν ἐν τῷ διαθεωρεῖν τὴν πι-
θανὴν φαντασίαν ἄλλα τινὰ ψευδῆ παρακεῖσθαι, ὥστε
λόγου ἕνεκεν δοκεῖν μὲν ἡμᾶς ἔχειν ἀρτίαν τὴν ψυχὴν καὶ
τὸ σῶμα, μὴ οὕτως δὲ ἔχειν, ἢ ὡς ἐκ συμμέτρου μὲν
διαστήματος δοκεῖν βλέπεσθαι τὸ φανταστόν, ἄλλως δὲ
439 ἔχειν. πλὴν τό γε κεφάλαιον, εἰ μήτε πᾶσαι αἱ φαντασίαι
εἰσὶ πισταὶ μήτε πᾶσαι ἄπιστοι, μήτε τινὲς μὲν πισταὶ
τινὲς δὲ ἄπιστοι, οὐκ ἂν εἴη κριτήριον τῆς ἀληθείας ἡ
φαντασία. ᾧ ἀκόλουθον τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον διὰ τὸ
μήτε τὸ ὑφ' οὗ μήτε τὸ δι' οὗ μήτε τὸ καθ' ὅ βεβαίαν
ἔχειν τὴν γνῶσιν.
440 Ἀλλ' εἰώθασιν ἀνθυποφέροντες οἱ δογματικοί (Stoic.
fr. II 118 Arn.) ζητεῖν, πῶς ποτε καὶ ὁ σκεπτικὸς τὸ μηδὲν
εἶναι κριτήριον ἀποφαίνεται. ἤτοι γὰρ ἀκρίτως τοῦτο λέγει ἢ
μετὰ κριτηρίου· καὶ εἰ μὲν ἀκρίτως, ἄπιστος γενήσεται, εἰ δὲ
μετὰ κριτηρίου, περιτραπήσεται καὶ λέγων μηδὲν εἶναι κριτή-
ριον ὁμολογήσει εἰς τὴν τούτου παράστασιν κριτήριον παρα-
441 λαμβάνειν. πάλιν τε ἡμῶν συνερωτώντων "εἰ ἔστι κριτή-
ριον, ἤτοι κέκριται ἢ ἄκριτόν ἐστι", καὶ δυεῖν θάτερον συ-
ναγόντων, ἤτοι τὴν εἰς ἄπειρον ἔκπτωσιν ἢ τὸ ἀτόπως
ἑαυτοῦ τι κριτήριον εἶναι λέγεσθαι, ἀντιπαρεξάγοντές φασι
μὴ ἄτοπον ὑπάρχειν τὸ ἑαυτοῦ τι κριτήριον ἀπολείπειν·
442 τὸ εὐθὺ γὰρ ἑαυτοῦ ⟨τε⟩ καὶ ἄλλων ἐστὶ δοκιμαστικόν, καὶ
ὁ ζυγὸς τῆς τε τῶν ἄλλων ἰσότητος καὶ τῆς ἰδίας στα-
θμητικὸς ὑπῆρχεν, καὶ τὸ φῶς οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀλλὰ 288
καὶ ἑαυτοῦ ἐκκαλυπτικὸν φαίνεται, διόπερ καὶ τὸ κριτήριον
443 δύναται καὶ ἄλλων καὶ ἑαυτοῦ κριτήριον καθεστάναι. ῥη-
τέον δὲ πρὸς μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι σκεπτικόν ἐστιν ἔθος τὸ
τοῖς πεπιστευμένοις μὴ συνηγορεῖν, ἀρκεῖσθαι δ' ἐπ' αὐτῶν
ὡς αὐτάρκει κατασκευῇ τῇ κοινῇ προλήψει, τοῖς δὲ ἀπί-

7 θεωρεῖν N 9 ἀρτίοις V, unde ἀρτίως Kayser 11 βλέπεσθαι NLς: φαίνεσθαι E 27 ἑαυτοῦ τι Bekk.: αὐτοὺς τὸ G 28 τὸ ἑαυτοῦ Bekk.: τὸ ἐξ αὐτοῦ G τι om. N 29 τὸ εὐθὺ γὰρ ἑαυτοῦ Kochalsky: τὸ γὰρ [β] εὐθὺ [α] ἑαυτοῦ N (sic): τὸ γὰρ ἑαυτοῦ εὐθὺ LEς: καὶ γὰρ ἑαυτοῦ τὸ εὐθὺ Bekk. τε add. Kochalsky 30 ζυγὸς Crousaze: λόγος G

388
στοις εἶναι δοκοῦσι συναγορεύειν καὶ εἰς ἰσοσθένειαν αὐτῶν
ἕκαστον ἀνάγειν τῇ περὶ τὰ παραδοχῆς ἠξιωμένα πίστει.
τοίνυν καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἀναιροῦντες τὸ κριτή-
ριον τοὺς κατὰ τούτου χειρίζομεν λόγους, ἀλλὰ βουλόμενοι
δεῖξαι ὅτι οὐ πάντως πιστόν ἐστι τὸ εἶναι κριτήριον, διδο-
μένων εἰς τοὐναντίον καὶ τῶν ἴσων ἀφορμῶν. εἶτα κἂν 444
τῷ ὄντι συναναιρεῖν δοκῶμεν τὸ κριτήριον, δυνάμεθα εἰς
τοῦτο οὐχ ὡς κριτηρίῳ χρῆσθαι τῇ προχείρῳ φαντασίᾳ,
καθ' ἣν τοὺς προσπίπτοντας ἡμῖν πιθανοὺς λόγους τιθέν-
τες εἰς τὸ μηδὲν εἶναι κριτήριον ἐκτιθέμεθα μέν, οὐ μετὰ
συγκαταθέσεως δὲ τοῦτο ποιοῦμεν διὰ τὸ καὶ τοὺς ἀντι-
κειμένους λόγους ἐπ' ἴσης εἶναι πιθανούς. νὴ Δία, ἀλλὰ 445
δύναταί τι καὶ ἑαυτοῦ εἶναι κριτήριον, ὡς ἐπί τε κανόνος
καὶ ζυγοῦ ἐγίνετο. ὅπερ ἐστὶ μειρακιῶδες. τούτων μὲν
γὰρ ἑκάστου ἔστι τι ὑπεραναβεβηκὸς κριτήριον, ὡς αἴσθη-
σις καὶ νοῦς, διὸ καὶ ἐπὶ τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἐρχό-
μεθα· τοῦ δὲ νῦν ὑπὸ τὴν ζήτησιν πεπτωκότος κριτή-
ριον οὐδὲν θέλουσιν ὑπεράνω τυγχάνειν. τοίνυν ἄπιστόν
ἐστι περὶ αὐτοῦ τι λέγον καὶ μὴ ἔχον τὸ προσμαρτυροῦν
τὴν ἀληθότητα.

Τοσαῦτα μὲν περὶ κριτηρίου· μέτρον δὲ ἔχοντος 446
αὔταρκες τοῦ ὑπομνήματος, ἀπὸ ἄλλης ἀρχῆς πειρασόμε-
θα καὶ περὶ αὐτοῦ κατὰ ἀποτομὴν τοῦ ἀληθοῦς διαπορεῖν.

---

7 *εἰς* om. NV 25 *τι* om. ς 26 *ἀληθότητα* N (cf. p. 389, 21): *ἀλήθειαν* LEς post 29: *τέλος τῶν κατὰ σέξτον σκεπτικῶν* NLE: *σέξτου ἐμπειρικοῦ περὶ κριτηρίου* ς (*τέλος* add. B)

⟨ΠΡΟΣ ΛΟΓΙΚΟΥΣ Β′.⟩ 289

α′ περὶ ἀληθοῦς	δ′ περὶ ἀποδείξεως
β′ περὶ σημείου	ε′ ἐκ τίνος ὕλης ἡ ἀπόδειξις
γ′ περὶ ἀδήλων	ϛ′ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις

Ὅσα μὲν ἀπορητικῶς εἴωθε λέγεσθαι παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς εἰς ἀναίρεσιν τοῦ κριτηρίου τῆς ἀληθείας, διὰ τοῦ προανυσθέντος ἡμῖν ὑπομνήματος ἐπεληλύθαμεν· συναποδόντες δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν ἄνωθεν ἀπὸ τῶν φυσικῶν μέχρι τῶν νεωτέρων καταγομένην ἱστορίαν (I 46—260), τοὐπὶ πᾶσιν ὑπεσχόμεθα καὶ περὶ αὐτοῦ κατ' ἰδίαν ἐρεῖν τοῦ ἀληθοῦς. ὅθεν νῦν τὴν ὑπόσχεσιν πληροῦντες ἐν πρώτοις σκεπτώμεθα εἰ ἔστι τι ἀληθές.

εἰ ἔστι τι ἀληθές

2 Ὅτι μὲν μηδενὸς ὄντος σαφοῦς κριτηρίου κατ' ἀνάγκην συναδηλεῖται καὶ τὸ ἀληθές, πᾶσιν ἤδη φανερόν ἐστιν· ὅμως δὲ καὶ ἐξ ἐπιμέτρου παρέσται διδάσκειν, ὅτι κἂν μηδὲν ἄντικρυς πρὸς τὸ κριτήριον λέγωμεν, ἡ περὶ αὐτοῦ τοῦ ἀληθοῦς διάστασις ἱκανή ἐστιν εἰς ἐποχὴν ἡμᾶς καταστή-
3 σασθαι, καὶ ὃν τρόπον μηδενὸς ὄντος ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων εὐθέος καὶ στρεβλοῦ οὐδὲ κανών ἔστι δοκιμαστικὸς τούτων, καὶ μηδενὸς ὄντος βαρέος καὶ κούφου σώματος συναναιρεῖται ⟨καὶ⟩ ἡ τοῦ ζυγοῦ κατασκευή, οὕτω μη-

---

πρὸς Λογικοὺς Β′ scr. cum Bekkero: τῶν σέξτου σκεπτικῶν τὸ δεύτερον G Arg. ϛ′ εἰ NLE: ϛ′ τί ς Textus 2 ἀπορητικῶς Bekk. (cf. p. 196, 24): ἀπορηματικῶς NLE: ἀπορρηματικῶς ς 4 προανυσθέντος Gen.: προανισθέντος N (προανι in ras. alio atramento scriptum): προανοισθέντος LEABR: προαν^{οι}ῦσθέντος V (cf. p. 526, 18) 6 τοὐπὶ LEς: ἐπὶ N 12 ὅμως Bekk.: ὁμοίως G 13/14 τἀληθοῦς ς 18 καὶ add. coll. v. qui sequitur et p. 75, 30. 31

289
δενὸς ὄντος ἀληθοῦς οἴχεται καὶ τὸ τῆς ἀληθείας κριτήριον. τὸ
δ' ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ὅσον ἐπὶ τοῖς τῶν
δογματικῶν λόγοις, μάθοιμεν ἂν τὴν γεγονυῖαν αὐτοῖς
περὶ τούτου διάστασιν προτάξαντες. τῶν γὰρ σκεψαμένων περὶ 4
⟨τοῦ⟩ ἀληθοῦς οἱ μὲν οὐδὲν εἶναί φασιν ἀληθὲς οἱ δὲ εἶναι,
καὶ τῶν εἶναι φαμένων οἱ μὲν μόνα ἔλεξαν ἀληθῆ εἶναι τὰ
νοητά, οἱ δὲ μόνα τὰ αἰσθητά, οἱ δὲ κοινῶς τὰ αἰσθητά
τε καὶ νοητά. Ξενιάδης μὲν οὖν ὁ Κορίνθιος, ὡς ἀνώ- 5
τερον ὑπεδείκνυμεν (I 53), *μηθὲν εἶναί φησιν ἀλη-*
θές· τάχα δὲ καὶ Μόνιμος ὁ κύων, τῦφον εἰπὼν τὰ πάν-
τα, ὅπερ οἴησίς ἐστι τῶν οὐκ ὄντων ὡς ὄντων. οἱ δὲ περὶ τὸν 6
Πλάτωνα καὶ Δημόκριτον μόνα τὰ νοητὰ ὑπενόησαν ἀλη-
290 *θῆ εἶναι, ἀλλ' ὁ μὲν Δημόκριτος διὰ τὸ μηδὲν ὑποκεῖσθαι*
φύσει αἰσθητόν, τῶν τὰ πάντα συγκρινουσῶν ἀτόμων πάσης
αἰσθητῆς ποιότητος ἔρημον ἐχουσῶν φύσιν, ὁ δὲ Πλάτων διὰ 7
τὸ γίγνεσθαι μὲν ἀεὶ τὰ αἰσθητά, μηδέποτε δὲ εἶναι, ποταμοῦ
δίκην ῥεούσης τῆς οὐσίας, ὥστε ταὐτὸ μὴ δύο τοὺς ἐλαχίστους
χρόνους ὑπομένειν, μηδὲ ἐπιδέχεσθαι, καθάπερ ἔλεγε καὶ
ὁ Ἀσκληπιάδης, δύο δείξεις διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς ῥοῆς.
οἱ δὲ περὶ τὸν Αἰνησίδημον καθ' Ἡράκλειτον καὶ τὸν 8
Ἐπίκουρον ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ κοινῶς κατενεχθέντες ἐν εἴδει
διέστησαν. οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Αἰνησίδημον λέγουσί
τινα τῶν φαινομένων διαφοράν, καὶ φασὶ τούτων τὰ μὲν
κοινῶς ⟨πᾶσι⟩ φαίνεσθαι τὰ δὲ ἰδίως τινί, ὧν ἀληθῆ μὲν
εἶναι τὰ κοινῶς πᾶσι φαινόμενα, ψευδῆ δὲ τὰ μὴ τοιαῦτα·
ὅθεν καὶ ἀληθὲς φερωνύμως εἰρῆσθαι τὸ μὴ λῆθον τὴν
κοινὴν γνώμην. ὁ δὲ Ἐπίκουρος (fr. 244 Us.) *τὰ μὲν αἰ-* 9
σθητὰ πάντα ἔλεγεν ἀληθῆ καὶ ὄντα. οὐ διήνεγκε γὰρ
ἀληθὲς εἶναί τι λέγειν ἢ ὑπάρχον· ἔνθεν καὶ ὑπογρά-
φων τἀληθὲς καὶ ψεῦδος "ἔστι" φησὶν "ἀληθὲς τὸ οὕτως

---

21 *μάθοιμεν* Bekk.: *μάθωμεν* G 22 *περὶ* N: om. LEς 23 *τοῦ* add. *ἀληθοῦς* N: *ἀληθῶς* LEς 26 *οὖν* om. N 5 *μηδὲ* Heintz sec. Hervetum (*ne duo quidem*) 7 *δείξεις* scr. coll. p. 133, 2: *ἐπιδείξεις* G (*ἐπι* ex *ἐπιδέχεσθαι* originem traxit) 8 *καθ'* Bekk.: *καὶ* G *καθ' Ἡράκλειτον* an delendum sit, dubitat Hirzel 12 *πᾶσι* add. Bekk. 17 *τι λέγειν εἶναι* N

ἔχον ὡς λέγεται ἔχειν", καὶ "ψεῦδός ἐστι" φησὶ "τὸ 290
οὐχ οὕτως ἔχον ὡς λέγεται ἔχειν". τήν τε αἴσθησιν ἀν-
τιληπτικὴν οὖσαν τῶν ὑποπιπτόντων αὐτῇ, καὶ μήτε ἀφαιροῦ-
σάν τι μήτε προστιθεῖσαν μήτε μετατιθεῖσαν τῷ ἄλογον εἶναι,
διὰ παντός τε ἀληθεύειν καὶ οὕτω τὸ ὂν λαμβάνειν ὡς εἶχε φύ-
σεως αὐτὸ ἐκεῖνο. πάντων δὲ τῶν αἰσθητῶν ἀληθῶν ὄντων,
τὰ δοξαστὰ διαφέρειν, καὶ τὰ μὲν αὐτῶν εἶναι ἀληθῆ τὰ
10 δὲ ψευδῆ, καθὼς πρότερον ἐδείξαμεν. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς
Στοᾶς λέγουσι μὲν τῶν τε αἰσθητῶν τινὰ καὶ τῶν νοη-
τῶν ἀληθῆ, οὐκ ἐξ εὐθείας δὲ τὰ αἰσθητά, ἀλλὰ κατ'
ἀναφορὰν τὴν ὡς ἐπὶ τὰ παρακείμενα τούτοις νοητά.
ἀληθὲς γάρ ἐστι κατ' αὐτοὺς τὸ ὑπάρχον καὶ ἀντικεί-
μενόν τινι, καὶ ψεῦδος τὸ μὴ ὑπάρχον καὶ [μὴ] ἀν- 291
τικείμενόν τινι· ὅπερ ἀσώματον ἀξίωμα καθεστὼς
νοητὸν εἶναι.

11 Ἀλλ' ἡ μὲν πρώτη περὶ τἀληθοῦς διαφωνία τοιαύτη τις
ὑπῆρχεν· ἦν δὲ καὶ ἄλλη τις παρὰ τούτοις διάστασις, καθ'
ἣν οἱ μὲν περὶ τῷ σημαινομένῳ τὸ ἀληθές τε καὶ ψεῦδος
ὑπεστήσαντο, οἱ δὲ περὶ τῇ φωνῇ, οἱ δὲ περὶ τῇ κινήσει τῆς
διανοίας. καὶ δὴ τῆς μὲν πρώτης δόξης προεστήκασιν οἱ
ἀπὸ τῆς Στοᾶς (II 166 Arn.), τρία φάμενοι συζυγεῖν ἀλ-
λήλοις, τό τε σημαινόμενον καὶ τὸ σημαῖνον καὶ τὸ
12 τυγχάνον, ὧν σημαῖνον μὲν εἶναι τὴν φωνήν, οἷον
τὴν Δίων, σημαινόμενον δὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα τὸ ὑπ'
αὐτῆς δηλούμενον καὶ οὗ ἡμεῖς μὲν ἀντιλαμβανό-
μεθα τῇ ἡμετέρᾳ παρυφισταμένου διανοίᾳ, οἱ δὲ
βάρβαροι οὐκ ἐπαΐουσι καίπερ τῆς φωνῆς ἀκούοντες,
τυγχάνον δὲ τὸ ἐκτὸς ὑποκείμενον, ὥσπερ αὐτὸς ὁ
Δίων. τούτων δὲ δύο μὲν εἶναι σώματα, καθάπερ
τὴν φωνὴν καὶ τὸ τυγχάνον, ἓν δὲ ἀσώματον, ὥσπερ
τὸ σημαινόμενον πρᾶγμα, καὶ λεκτόν, ὅπερ ἀληθές
τε γίνεται ἢ ψεῦδος. καὶ τοῦτο οὐ κοινῶς πᾶν, ἀλλὰ

22 μήτε μετατιθεῖσαν om. EA: add. B (manus altera?) i. margine: μήτε μεταθεῖσαν V 1 μὴ del. Meineke coll. p. 306, 11 4 τἀληθοῦς Bekk.: ἀληθοῦς G 4a περὶ τούτου Kayser dubit. 5 τῷ σημαινομένῳ Bekk. coll. p. 302, 5: τὰ σημαινόμενα G

291 τὸ μὲν ἐλλιπές, τὸ δὲ αὐτοτελές. καὶ τοῦ αὐτοτελοῦς τὸ καλούμενον ἀξίωμα, ὅπερ καὶ ὑπογράφοντές φασιν "ἀξίωμά ἐστιν ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος". οἱ δὲ 13
περὶ τὸν Ἐπίκουρον καὶ Στράτωνα τὸν φυσικὸν δύο μόνον ἀπολείποντες, σημαινόν τε καὶ τυγχάνον, φαίνονται τῆς δευτέρας ἔχεσθαι στάσεως καὶ περὶ τῇ φωνῇ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦδος ἀπολείπειν. ἡ μὲν γὰρ ὑστάτη δόξα (λέγω δὲ τὴν ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας τἀληθὲς ὑποτιθεμένην) σχολικῶς ἔοικε πλάττεσθαι.

Διόπερ καὶ τῆς κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἱστορίας ὡς 14
ἐν κεφαλαίοις ἀποδοθείσης χωρῶμεν ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ἀπορίας, ὧν αἱ μὲν κοινότερον χειρισθήσονται πρὸς πάσας
292 τὰς ἐκκειμένας στάσεις, αἱ δ' ἰδιαίτερον πρὸς ἑκάστην. τάξει δὲ λέγωμεν πρῶτον περὶ τῶν κοινῶν. ὁ τοίνυν λέ- 15
γων εἶναί τι ἀληθὲς ἤτοι ἀποφαίνεται μόνον τὸ εἶναί τι ἀληθὲς ἢ ἀποδείκνυσιν. καὶ εἰ μὲν ψιλῶς ἀποφαίνεται, ψιλῇ φάσει τοὐναντίον ἀκούσεται, ὅτι οὐδέν ἐστιν ἀληθές. εἰ δὲ ἀποδείκνυσιν εἶναί τι ἀληθές, ἤτοι ἀληθεῖ ἀποδείξει τοῦτο ἀποδείκνυσιν ἢ οὐκ ἀληθεῖ. ἀλλ' οὐκ ἀληθεῖ μὲν οὐκ ἂν εἴπειεν· ἄπιστον γάρ ἐστι τὸ τοιοῦτον. εἰ δὲ ἀληθεῖ, πόθεν ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ ἀποδεικνύον τὸ εἶναί τι ἀληθές; εἰ μὲν αὐτόθεν, ἔσται καὶ αὐτόθεν αὐτὸ λέγειν
μὴ εἶναι ἀληθές· εἰ δὲ ἐξ ἀποδείξεως, ζητηθήσεται πάλιν 16
πῶς ὅτι καὶ τοῦτο ἀληθές ἐστι, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. ἐπεὶ οὖν ἵνα μάθωμεν ὅτι ἔστι τι ἀληθές, δεῖ ἄπειρα προληφθῆναι, ἀδύνατον δ' ἔστιν ἄπειρα ληφθῆναι, ἀδύνατον γίνεται τὸ βεβαίως γνῶναι ὅτι ἔστι τι ἀληθές.

15—16 ~ Hyp. II 85.

---

19 ἐλλιπὲς ⟨οὔ⟩, τὸ Kayser αὐτοτελοῦς ⟨μόνον⟩ Kayser 21 δὲ om. AB 25 δὴ ABR 27 πλάττεσθαι Bekk.: πλάζεσθαι G 28 ὡς om. ς 1 αἱ δ' ἰδιαίτερον Bekk.: ἰδιαίτερον δὲ G 3 τι ἀληθὲς Bekk.: τἀληθὲς G 8 εἴπειεν Bekk.: εἴποιεν G 9 post πόθεν verbum excidisse putaveris; at cf. p. 293, 8. 294, 8 10 αὐτὸ fors. delendum 12 καὶ τοῦτο om. N: καὶ αὕτη Kochalsky ἀληθὴς Kochalsky καὶ ⟨τοῦτο⟩ οὕτως ς

292
17 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι ἀληθές, ἤτοι φαινόμενόν ἐστιν ἢ
ἄδηλον ἢ κατὰ μέν τι φαινόμενον, κατὰ δέ τι ἄδηλον.
οὔτε δὲ φαινόμενόν ἐστιν, ὡς παραστήσομεν, οὔτε ἄδηλον,
ὡς δείξομεν, οὔτε κατὰ μέν τι φαινόμενον κατὰ δέ τι
ἄδηλον, ὡς παραμυθησόμεθα· οὐκ ἄρα ἔστι ⟨τι⟩ ἀληθές.
18 εἰ γὰρ φαινόμενόν ἐστιν, ἤτοι πᾶν φαινόμενον ἀληθές
ἐστιν ἤ τι φαινόμενον ἀληθές ἐστιν. ἀλλὰ πᾶν μὲν φαι-
νόμενον οὐκ ἔστιν ἀληθές· οὐδὲ γὰρ τὸ καθ' ὕπνους ἢ
τὸ κατὰ μανίαν προσπίπτον ἐστὶν ἀληθές, ἐπεὶ δεήσει, τῶν
φαινομένων πολλὴν ἐχόντων μάχην, ὁμολογεῖν τὰ μαχό-
μενα συνυπάρχειν καὶ ἐπ' ἴσης ἀληθῆ καθεστάναι· ὅπερ
ἐστὶν ἄτοπον. τοίνυν οὐ πᾶν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές.
19 εἰ δὲ τὶ μὲν φαινόμενον ἀληθές ἐστι, τὶ δὲ ψεῦδος, ὀφεί-
λομεν ἔχειν κριτήριον εἰς διάγνωσιν τοῦ τί ἐστιν ἀληθὲς
φαινόμενον καὶ τί ψεῦδος. τοῦτ' οὖν τὸ κριτήριον ἤτοι
πᾶσι φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον. καὶ εἰ μὲν φαινόμενόν
ἐστιν, ἐπεὶ οὐ πᾶν φαινόμενον ἀληθές ἐστι, δεήσει καὶ
τοῦτο φαινόμενον καθεστὼς ἐξ ἄλλου φαινομένου δοκι- 293
μάζεσθαι, κἀκεῖνο ἐκ διαφέροντος, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον
20 [ἐκπίπτειν]. εἰ δὲ ἄδηλον, οὐκ ἔσται μόνα τὰ φαινόμενα
ἀληθῆ, ἀλλὰ καὶ τὰ ἄδηλα. εἰ γὰρ τὸ εἰς τὴν τοῦ φαινο-
μένου πίστιν παραλαμβανόμενον ἄδηλον λαμβάνομεν, τὶ
ἄδηλον ὀφείλει ἀληθὲς εἶναι· οὐ γὰρ δή γε ψεύδει κρίνε-
21 ται τἀληθές. εἰ δέ ἐστί τι ἄδηλον ἀληθές, οὐ μόνον τὸ
φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές, ὡς ἀρχῆθεν ὑπέκειτο. εἶτα πό-
θεν ὅτι καὶ τὸ ἄδηλον τοῦτο ἀληθές ἐστιν; εἰ μὲν γὰρ
αὐτόθεν, ἔσται καὶ πάντα τὰ ἄδηλα τῶν πραγμάτων αὐ-
τόθεν ἀληθῆ. εἰ δ' ὡς ἀποδειχθέν, πάντως ἢ ἐξ ἀδήλου
ἢ ἐκ φαινομένου ἀποδειχθὲν ἔσται ἀληθές. καὶ εἰ μὲν ἐξ

17—31 ~ Hyp. II 88—93.

20 ἔστι τι Bekk.: ἔστιν G 28 φαινόμενον ἀληθές scr.: ἀληθὲς φαινόμενον G 1 καθεστὸς N 3 ἐκπίπτειν G: ἐκπίπτομεν Bekk.: del. Kochalsky coll. v. 14 (cf. p. 77, 14) 4 τὸ et 5 λαμβάνομεν del. Heintz. dubit., cum scribat 5 παραλαμβάνομεν 6 ψεύδει Bekk.: ψευδεῖ G 11 ἀποδειχθέν Bekk.: ἀποδειχθέντα G 12 ἀποδειχθὲν Bekk.: ἀποδειχθέντος G

293
ἀδήλου, ἐκεῖνο πάλιν ἐξ ἄλλου τινὸς δεήσει κεκρίσθαι, καὶ
τὸ τρίτον ἐκ τετάρτου, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον· εἰ δὲ ἐκ 22
φαινομένου, εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐκπεσούμεθα τρόπον,
τὸ μὲν φαινόμενον ἐξ ἀδήλου πιστούμενοι, τὸ δὲ ἄδηλον
ἀναστρόφως πάλιν ἐκ τοῦ φαινομένου βεβαιοῦντες. ἀλλ' εἰ 23
μήτε πᾶν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθὲς μήτε τὶ φαινόμενον,
οὐδὲν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθές. καὶ μὴν οὐδὲ
ἄδηλον. πάλιν γὰρ εἰ ἄδηλόν ἐστι τἀληθές, ἤτοι πᾶν 24
ἄδηλόν ἐστιν ἀληθὲς ἢ οὐ πᾶν· οὔτε δὲ πᾶν ἄδηλόν ἐστιν
ἀληθὲς οὔτε τὶ ἄδηλον, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα οὐδὲ
ἄδηλόν ἐστι τἀληθές. εἰ γὰρ πᾶν ἄδηλόν ἐστιν ἀληθές,
πρῶτον μὲν ἐχρῆν μὴ στασιάζειν τοὺς δογματικούς, οἷον
τοὺς μὲν ἓν εἶναι λέγοντας στοιχεῖον τοὺς δὲ δύο, καὶ τοὺς
μὲν ἀριθμητὰ τοὺς δὲ ἄπειρα, οὐδὲ τὰς ἀλλήλων ψευδο-
ποιεῖν δόξας. παντός τε ἀδήλου ἀληθοῦς ὄντος ἔσται τὰ 25
μαχόμενα ἀληθῆ, καθάπερ τὸ ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας
καὶ τὸ περισσούς· ἐπ' ἴσης γάρ ἐστιν ἄδηλα, καὶ πάντα
τὰ ἄδηλα ἔσται ἀληθῆ. οὐχὶ δέ γε τὰ μαχόμενα δύναται
εἶναι ἀληθῆ· οὐκ ἄρα πάντα τὰ ἄδηλά ἐστιν ἀληθῆ.
καὶ μὴν οὐδὲ τινὰ τῶν ἀδήλων ἐστὶν ἀληθῆ. τὸ γὰρ 26
294 τουτὶ μὲν τὸ ἄδηλον ἀληθὲς εἶναι, τουτὶ δὲ ψεῦδος, ἤτοι
αὐτόθεν λέγεται καὶ χωρὶς κριτηρίου ἢ σὺν κριτηρίῳ. καὶ
εἰ μὲν ἐξ ἑτοίμου λέγεται, οὐδὲν ἕξομεν λέγειν πρὸς τὸν
τοὐναντίον ἀληθὲς ἀποφαινόμενον. εἰ δὲ σὺν κριτηρίῳ, 27
πάντως τοῦτο τὸ κριτήριον ἢ φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον.
καὶ εἰ μὲν φαινόμενόν ἐστι, ψεῦδος ἔσται τὸ ἀρχῆθεν
ὑποκείμενον, τὸ μόνον ἀληθὲς εἶναι τὸ ἄδηλον. εἶτα 28
καὶ αὐτὸ ᾧ κρίνομεν τὸ φαινόμενον, πόθεν ὅτι ἀληθές ἐστιν;
εἰ μὲν αὐτόθεν, καὶ τὸ ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὲς αὐτόθεν λε-
γόμενον ἔσται πιστόν· εἰ δὲ ἐκ φαινομένου, κἀκεῖνο τὸ
φαινόμενον ἐξ ἄλλου ληφθήσεται φαινομένου, καὶ μέχρις

---

18 μήτε prim. Gen.: μὴ NLE: μὲν ς 19 ἀληθές. ⟨οὐκ ἄρα φαινόμενόν ἐστι τἀληθές⟩. Kochalsky dubit. 19/20 οὐδὲ ⟨τὸ⟩ ἄδηλον edd. 23 τἀληθές Kochalsky coll. v. 20: τι ἀληθές G 26 οὐδὲ NLς: οἱ δὲ E: μηδὲ Bekk. dubit. 30 ἐστιν Bekk. 3 τὸν om. N 8 αὐτὸ scr.: τὸ G: τὸ ⟨κριτήριον τὸ⟩ Kayser

29 ἀπείρου· εἰ δὲ ἐξ ἀδήλου, ὁ δι᾽ ἀλλήλων συστήσεται τρό- 294
πος, μήτε τὸ φαινόμενον δυναμένων ἡμῶν ἔχειν πιστὸν
δίχα τοῦ ἀδήλου μήτε τὸ ἄδηλον βέβαιον χωρὶς τοῦ φαι-
νομένου. τοίνυν οὐδὲ τὸ ἄδηλον δύναται εἶναι ἀληθές.
30 λείπεται ἄρα λέγειν τὸ κατὰ μέν τι φαινόμενον
κατὰ δέ τι ἄδηλον ἀληθές ⟨......⟩. εἰ γὰρ τὸ φαινόμενον,
καθὸ φαινόμενόν ἐστι, τοῦτο ὑποτιθέμεθα ἀληθές, ἤτοι καθὸ
πᾶν φαινόμενόν ἐστιν ἀληθὲς ὑποτιθέμεθα αὐτὸ ἀληθές,
ἢ καθὸ οὐ πᾶν· καὶ εἰ τὸ ἄδηλον, καθὸ ἄδηλόν ἐστιν,
ὑπόκειται ἀληθές, ἤτοι καθὸ πᾶν ἄδηλον ἀληθές ἐστιν
ὑπόκειται ἀληθές, ἢ καθὸ οὐ πᾶν. καὶ λοιπὸν τὰς αὐτὰς
31 ἀπορίας ἐπισυνθήσομεν. ὅθεν εἰ μήτε τὸ φαινόμενόν
ἐστιν ἀληθὲς μήτε τὸ ἄδηλον μήτε τὸ κατὰ μέν τι φαι-
νόμενον κατὰ δέ τι ἄδηλον, ἄλλο δὲ παρὰ ταῦτα οὐδὲν
ἔστιν, ἐξ ἀνάγκης οὐδέν ἐστιν ἀληθές.

32 Τινὲς δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ γενικωτάτου τοῦ ὄντος
ἐπάγουσιν ἀπορίαν. τουτὶ γὰρ πάντων μέν ἐστιν ἐπανα-
βεβηκὸς γένος, αὐτὸ δὲ οὐδενὶ ἑτέρῳ ὑπέσταλκεν. ἤτοι
οὖν ἀληθές ἐστι τοῦτο ἢ ψεῦδος ἢ ἀληθὲς ἅμα καὶ ψεῦδος
33 ἢ οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος. καὶ εἰ μὲν ἀληθές ἐστι,
πάντα γενήσεται ἀληθῆ, παρόσον ἐστὶν αὐτοῦ εἴδη· καὶ 295
ὃν τρόπον ἐπεὶ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ἄνθρωπός ἐστι,
καὶ οἱ ἐπ᾽ εἴδους εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ ἐπεὶ λογικός, πάν-
τες οἱ ἐπὶ μέρους εἰσὶ λογικοί, καὶ ἐπεὶ θνητός, ὡσαύτως
θνητοί, οὕτως εἰ τὸ τῶν πάντων γένος ἐστὶν ἀληθές,
34 ἀνάγκη καὶ πάντα τὰ ὄντα εἶναι ἀληθῆ. πάντων δὲ ὄν-
των ἀληθῶν οὐδὲν ἔσται ψεῦδος, ψεύδους δὲ μὴ ὄντος
οὐδὲ ἀληθές τι γενήσεται, ὡς πρότερον ὑπεμνήσαμεν
(I 394 sqq.), δεικνύντες ἑκάτερον τούτων κατὰ τὴν ὡς πρὸς
θάτερον σύμβλησιν νοούμενον. καὶ ἄλλως, πάντων ὄντων

32—36 ~ Hyp. II 86—87.

17 post ἀληθές add. ὅπερ ἀδύνατον vel simile quid Bekk. dubit., ὃ πάλιν ἄτοπον Kayser, ὅπερ εὔηθες Kochalsky coll. p. 128, 30. 236, 11. 315, 26 18 τοῦτο del. Kochalsky coll. v. 21: ⟨κατὰ⟩ τοῦτο Bekk. 23 ἐπισυνθήσομεν Bekk.: ἀποσυνθήσομεν G 27 τοῦ alt. del. Kayser 28 τὸ "τί" Kayser coll. p. 76, 11

295
ἀληθῶν θήσομεν τὰ μαχόμενα ἀληθῆ, τοῦτο δέ ἐστιν ἄτο-
πον. οὐ τοίνυν ἀληθές ἐστι τὸ γενικώτατον. καὶ μὴν 35
οὐδὲ ψεῦδος διὰ τὰς ὁμοίας ἀπορίας. εἰ γὰρ ψεῦδός ἐστι,
πάντα ἔσται τὰ μετέχοντα αὐτοῦ ψευδῆ· πάντα δὲ αὐτοῦ
μετέχει τά τε σώματα καὶ τὰ ἀσώματα· πάντα ἄρα γε-
νήσεται ψευδῆ. τῷ δὲ πάντα εἶναι ψευδῆ αἱ ἀνάλογον
ἀπορίαι ἀκολουθήσουσιν. λείπεται οὖν ἀληθὲς ἅμα καὶ 36
ψεῦδος λέγειν αὐτὸ εἶναι, ἢ οὔτε ἀληθὲς οὔτε ψεῦδος. ὃ
χεῖρόν ἐστι τῶν πρότερον ὑποδεδειγμένων διὰ τὸ ἀκολου-
θεῖν τούτῳ τὸ πάντα τὰ ἐπὶ μέρους ἀληθῆ ἅμα καὶ ψευδῆ
ἢ οὔτε ἀληθῆ οὔτε ψευδῆ γίνεσθαι· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον.
οὐ τοίνυν ἔστι τι ἀληθές.

Καὶ μὴν τὸ ἀληθὲς ἤτοι τῶν κατὰ διαφορὰν καὶ φύ- 37
σει ἐστὶν ἢ τῶν πρός τι· οὐδὲν δὲ τούτων ἐστίν, ὡς πα-
ραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τἀληθές. κατὰ διαφορὰν μὲν
οὖν καὶ φύσει οὐκ ἔστι τἀληθές, παρόσον τὸ κατὰ διαφο-
ρὰν καὶ φύσει ὑποκείμενον ὡσαύτως τοὺς ὁμοίως διακει-
μένους κινεῖ, οἷον τὸ θερμὸν οὐ πρὸς ἄλλον μέν ἐστι
θερμὸν πρὸς ἄλλον δὲ ψυχρόν, ἀλλὰ πρὸς πάντας τοὺς
ὡσαύτως διακειμένους θερμόν. τὸ δὲ ἀληθὲς οὐχ ὁμοίως 38
πάντας κινεῖ, ἀλλὰ ταὐτὸν ὡς μὲν πρὸς τόνδε ἀληθὲς
εἶναι φαίνεται, ὡς δὲ πρὸς ἕτερον ψεῦδος. οὐκ ἄρα τῶν
296 κατὰ διαφορὰν καὶ φύσει ὑποκειμένων ἐστὶ τὸ ἀληθές. εἰ
δὲ τῶν πρός τι ἔστιν, ἐπεὶ τὰ πρός τι νοεῖται μόνον, οὐχὶ
δὲ καὶ ὑπάρχει, πάντως καὶ τἀληθὲς ἐπινοητὸν ἔσται μό-
νον, οὐχ ὑπάρξει δέ. καὶ ἄλλως, εἰ τῶν πρός τι ἔστι τὸ 39
ἀληθές, ἔσται τὸ αὐτὸ ἀληθὲς ἅμα καὶ ψεῦδος· ὡς γὰρ
τὸ αὐτὸ δεξιόν τε καὶ ἀριστερόν ἐστι, πρὸς τῷδε μὲν
δεξιὸν πρὸς τῷδε δὲ ἀριστερόν, καὶ ὃν τρόπον τὸ αὐτὸ
ἄνω καὶ κάτω λέγεται, ἄνω μὲν ὡς πρὸς τὸ ὑποκείμενον,
κάτω δὲ ὡς πρὸς τὸ ὑπερκείμενον, οὕτω ταὐτὸ ἀληθὲς
ἅμα καὶ ψεῦδος ἐροῦμεν. καὶ εἰ τοῦτο, οὐ μᾶλλον ἀλη-
θὲς γενήσεται ἢ ψεῦδος, οὐ μὴν ἀληθές.

Δυνάμει δὲ καὶ ὁ Αἰνησίδημος τὰς ὁμοιοτρόπους κατὰ 40

---

18 ἐστι ψεῦδος N 25 ἔστι τἀληθές Bekk.: ἔστιν ἀληθές G
1 τἀληθές ς

296
τὸν τόπον ἀπορίας τίθησιν. εἰ γάρ ἔστι τι ἀληθές, ἤτοι
αἰσθητόν ἐστιν ἢ νοητόν ἐστιν, ἢ καὶ νοητόν ἐστι καὶ
αἰσθητόν ἐστιν. [ἢ] οὔτε δὲ αἰσθητόν ἐστιν οὔτε νοητόν ἐστιν,
οὔτε τὸ συναμφότερον, ὡς παρασταθήσεται· οὐκ ἄρα
41 ἔστι τι ἀληθές. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν αἰσθητόν, οὕτως
ἐπιλογιούμεθα. τῶν αἰσθητῶν τὰ μέν ἐστι γένη τὰ δὲ
εἴδη, καὶ γένη μὲν αἱ ἐνδιήκουσαι ἐν τοῖς κατὰ μέρος κοι-
νότητες, ὡς ἄνθρωπος ὁ διὰ τῶν κατὰ μέρος ἀνθρώπων
πεφοιτηκὼς καὶ ἵππος ὁ διὰ τῶν κατὰ μέρος ἵππων, εἴδη
δὲ αἱ καθ' ἕκαστον ἰδιότητες, ὡς Δίωνος, Θέωνος, τῶν
42 ἄλλων. εἴπερ οὖν αἰσθητόν ἐστι τὸ ἀληθές, καὶ τοῦτο
πάντως κοινὸν πλειόνων ⟨ἢ ἐν⟩ ἰδιότητι κείμενον ἔσται
αἰσθητὸν [τὸ ἀληθές]· οὔτε δὲ κοινόν ἐστιν οὔτε ἐν
ἰδιότητι κείμενον· οὐκ ἄρα αἰσθητόν ἐστι τὸ ἀληθές.
43 ἔτι ὃν τρόπον τὸ μὲν ὁρατὸν ὁράσει ληπτόν ἐστι, τὸ δὲ
ἀκουστὸν ἀκοῇ γνώριμόν ἐστι, τὸ δὲ ὀσφρητὸν ὀσφρήσει,
οὕτω καὶ τὸ αἰσθητὸν κοινῶς αἰσθήσει γνωρίζεται. οὐ
γνωρίζεται δὲ κοινῶς αἰσθήσει ⟨τὸ ἀληθές⟩· ἡ γὰρ αἴσθησις
ἄλογός ἐστιν, καὶ τὸ ἀληθὲς οὐκ ἀλόγως γνωρίζεται. οὐκ ἄρα
44 αἰσθητὸν τὸ ἀληθές. καὶ μὴν οὐδὲ νοητόν ἐστιν, ἐπεὶ 297
οὐδὲν ἔσται τῶν αἰσθητῶν ἀληθές· ὃ πάλιν ἄτοπον. ἤτοι
γὰρ πᾶσι κοινῶς ἔσται νοητὸν ἢ τισὶν ἰδίως. οὔτε δὲ πᾶσι
κοινῶς οἷόν τε εἶναι νοητὸν τὸ ἀληθὲς οὔτε τισὶν ἰδίως·
45 τό τε γὰρ κοινῶς πᾶσι νοεῖσθαι ἀδύνατον, τό τε ἰδίως
τινὶ ἢ τισὶν ἄπιστον καὶ μάχιμον. οὐδὲ νοητὸν ἄρα ἐστὶ
τὸ ἀληθές. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ αἰσθητὸν ἅμα καὶ νοητόν.
ἤτοι γὰρ πᾶν αἰσθητὸν καὶ πᾶν νοητὸν ἀληθές ἐστιν ἢ τὶ
46 αἰσθητὸν καὶ τὶ νοητόν. ἀλλὰ τὸ μὲν φάσκειν πᾶν αἰσθη-
τὸν καὶ πᾶν νοητὸν ἀληθὲς εἶναι τῶν ἀμηχάνων· μάχε-

---

15 ἢ del. Kochalsky δὲ N: om. LEς ἐστιν tert. del. Bekk. 17 τι LEς: τὸ N 23 καὶ τοῦτο secl. Kayser 24 ⟨ἤτοι⟩ κοινὸν ⟨ὂν⟩ Bekk. dubit.: ⟨ἢ⟩ κοινὸν πᾶσιν ὂν ⟨ἢ ἐν⟩ ἰδ. Kayser: ⟨ἤτοι⟩ κοινὸν Kochalsky ἢ ἐν add. Gen. 25 αἰσθητὸν τὸ ἀληθές del. Kochalsky τὸ ἀληθές del. Bekk. v. ad v. 30 κοινὸν ⟨πᾶσιν⟩ Kayser 28 ἀκουστικὸν N 30 τὸ ἀληθές huc ex versu 25 transp. Heintz 2 ὃ — ἄτοπον del. et post ἀληθές p. 294, 17 poni iubet Kayser 6 μαχόμενον Kayser

297
ται γὰρ τὰ αἰσθητὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ τοῖς
νοητοῖς καὶ ἐναλλὰξ τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς, καὶ δεή-
σει πάντων ἀληθῶν ὄντων τὸ αὐτὸ εἶναι καὶ μὴ εἶ-
ναι, ἀληθές τε ὑπάρχειν καὶ ψεῦδος. τὶ δὲ αἰσθητὸν
ἀληθὲς καὶ τὶ νοητὸν ἀληθὲς ἀξιοῦν πάλιν τῶν ἀπό-
ρων· ζητεῖται γὰρ τοῦτο. καὶ ἄλλως ἀκόλουθόν ἐστιν 47
ἢ πάντα λέγειν ἀληθῆ ἢ πάντα λέγειν ψευδῆ τὰ αἰ-
σθητά· ἐπ' ἴσης γάρ ἐστιν αἰσθητά, καὶ οὐ τὸ μὲν μᾶλ-
λον τὸ δὲ ἧττον, καὶ τὰ νοητὰ πάλιν ἐπ' ἴσης ἐστὶ
νοητά, καὶ οὐ τὸ μὲν μᾶλλον τὸ δὲ ἔλαττον. οὐ πάντα
δὲ τὰ αἰσθητὰ λέγεται ἀληθῆ, οὐδὲ πάντα ψευδῆ· οὐκ
ἄρα ἔστι τι ἀληθές.

Ναί, ἀλλ' οὐ καθὸ φαίνεται ἡ ἀλήθεια, κατ' ἄλλην 48
δὲ αἰτίαν λαμβάνεται. τίς οὖν ἐστὶν αὕτη ἡ αἰτία; θέτω-
σαν εἰς τὸ μέσον οἱ δογματικοί, ἵνα ἢ εἰς συγκατάθεσιν
ἡμᾶς ἐπισπάσηται ἢ εἰς φυγὴν ἀποτρέψηται. εἶτα ταύτην 49
αὐτὴν τὴν αἰτίαν πῶς λαμβάνουσιν; ὡς φαινομένην αὐτοῖς
ἢ ὡς μὴ φαινομένην; εἰ μὲν ὡς φαινομένην, ψεύδονται
λέγοντες τὴν ἀλήθειαν μὴ ὑπάρχειν καθὸ φαίνεται· εἰ
δ' ὡς μὴ φαινομένην, πῶς τὸ μὴ φαινόμενον αὐτοῖς εἰλή-
φασιν; ἐξ αὐτοῦ ἢ δι' ἄλλου; καὶ ἐξ αὐτοῦ μὲν ἀδύνατον· 50
298 οὐδὲν γὰρ μὴ φαινόμενον ἐξ αὐτοῦ ληπτόν ἐστιν· εἰ δὲ
δι' ἄλλου, ἐκεῖνο πάλιν πότερον φαινόμενόν ἐστιν ἢ μὴ
φαινόμενον; καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον οἰχομένης τῆς ζητή-
σεως ἀνεύρετον γίνεται τὸ ἀληθές.

Τί οὖν; τὸ πεῖθον ἡμᾶς, τὸ πιθανὸν ῥητέον ἀληθές, 51
ὁποίαν ποτὲ ἂν ἔχῃ οὐσίαν, εἴτε αἰσθητὴν εἴτε νοητὴν
εἴτε τὸ συναμφότερον, αἰσθητὴν ἅμα καὶ νοητήν; ἀλλὰ 52
καὶ τοῦτο τῶν ἀπόρων. εἰ γὰρ τὸ πιθανὸν ἀληθές ἐστιν,
ἐπεὶ οὐ τὸ αὐτὸ πάντας πείθει οὐδὲ διὰ παντὸς τοὺς αὐ-
τούς, δώσομεν τὸ αὐτὸ καὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ

---

12 τὰ αἰσθητὰ ⟨τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ⟩ τοῖς νοη-τοῖς L, unde edd. perperam τὰ αἰσθητὰ τοῖς νοητοῖς ⟨καὶ τὰ νοητὰ τοῖς αἰσθητοῖς⟩; at cf. p. 4, 24 16 ⟨τί⟩ τοῦτο Bekk. 17 ψευδῆ λέγειν N 24/25 ἐλθέτωσαν E 30/31 εἰλήφασιν Bekker: εἶναί φασιν G 6 ἔχοι ς et N (qui οι οὐσι | in ras.) 9 πάντας LE: πάντα N: πάντως VBR: παντὸς A

298
τὸ αὐτὸ ἀληθὲς ἅμα εἶναι καὶ ψεῦδος· ᾗ μὲν γὰρ πείθει
τινάς, ἀληθὲς ἔσται καὶ ὑπάρχον, ᾗ δὲ ἑτέρους οὐ πείθει,
ψεῦδος καὶ ἀνύπαρκτον. ἀδύνατον δέ γε τὸ αὐτὸ καὶ
53 εἶναι καὶ μὴ εἶναι, ἀληθές τε ὑπάρχειν καὶ ψεῦδος· τοί-
νυν οὐδὲ τὸ πιθανόν ἐστιν ἀληθές. ἐκτὸς εἰ μή τι τὸ
πολλοὺς πεῖθον, τοῦτ' ἐροῦμεν ἀληθές· τὸ γοῦν μέλι
πολλοὺς μὲν πεῖθον ὑγιαίνοντας ὡς γλυκύ, καὶ ἕνα μὴ
πεῖθον ἰκτερικόν, ἀληθῶς λέγομεν γλυκύ. ὅπερ ἦν ληρῶ-
δες. ὅταν γὰρ περὶ ἀληθείας σκεπτώμεθα, τότε οὐκ εἰς
τὸ πλῆθος τῶν συμφωνούντων δεῖ ἀποβλέπειν ἀλλ' εἰς
τὰς διαθέσεις. μιᾷ δὲ διαθέσει κέχρηται ὁ νοσῶν καὶ μιᾷ
54 κατασκευῇ πάντες οἱ ὑγιαίνοντες. οὐ μᾶλλον οὖν τῇδε
τῇ διαθέσει ἢ τῇδε πιστευτέον ἐστίν, ἐπεὶ ἀναστρόφως
ὑποτεθέντος τοῦ πολλοὺς πικράζεσθαι ὑπὸ τοῦ μέλι-
τος οἷον πυρέσσοντας, ἕνα δὲ γλυκάζεσθαι τὸν ὑγιαίνοντα,
πάντως ἀκολουθήσει πικρὸν λέγειν τὸ μέλι· ὅπερ ἄτοπον.
τοίνυν ὡς ἐνθάδε παρέντες τὴν κατὰ τὸ πλῆθος μαρτυ-
ρίαν οὐδὲν ἧσσον γλυκύ φαμεν τὸ μέλι, οὕτω καὶ ὅταν
πολλοὶ γλυκάζωνται, εἷς δὲ πικράζηται, παρέντες τὸ διὰ
τὸ πλῆθος τῶν οὕτω πασχόντων γλυκὺ καλεῖν τὸ μέλι, ἄλλως
τἀληθὲς ἐξετάζωμεν.
55 Αἱ μὲν καθόλου ἀπορίαι περὶ τοῦ ἀληθοῦς τοιαῦται 299
τινές εἰσιν· ἀκολούθως δὲ ἔλθωμεν καὶ ἐπὶ τὰς κατὰ μέ-
ρος. καὶ δὴ τοὺς μὲν πάντα λέγοντας ψευδῆ ἐδείξαμεν
πρόσθεν περιτρεπομένους. εἰ γὰρ πάντ' ἐστὶ ψευδῆ, ψεῦ-
δος ἔσται καὶ τὸ "πάντ' ἐστὶ ψευδῆ", ἐκ πάντων ὑπάρχον.
ψεύδους δὲ ὄντος τοῦ "πάντ' ἐστὶ ψευδῆ", τὸ ἀντικείμε-
νον αὐτῷ ἀληθές ἔσται, τὸ "οὐ πάντ' ἐστὶ ψευδῆ". εἰ
56 ἄρα πάντ' ἐστὶ ψευδῆ, οὐ πάντ' ἐστὶ ψευδῆ. οἱ δὲ περὶ
τὸν Δημόκριτον καὶ Πλάτωνα ἀθετοῦντες μὲν τὰς αἰσθή-
σεις, ἀναιροῦντες δὲ τὰ αἰσθητά, μόνοις δ' ἑπόμενοι τοῖς

12 ἔσται NLE: ἐστι ς 15 μή τι NLE: μήτε ς 23 δια-θέσει Bekk.: αἰσθήσει G 24 ὑποτιθέντος ς τοὺς πολλοὺς N πολλοὺς ⟨μὲν⟩ Bekk. ut p. 354, 20. 367, 17; an recte, dubito cum Kochalskyio l. l. p. 75 30 τὸ ante πλῆθος om. LE ς cf. v. 27 2 δὲ ἔλθωμεν E ς: διέλθωμεν N: δι' ἔλθωμεν L 6 ψεύ-δους N: ψευδοῦς LE ς

299 νοητοῖς, συγχέουσι τὰ πράγματα, καὶ οὐ μόνον τὴν τῶν ὄντων ἀλήθειαν σαλεύουσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπίνοιαν αὐτῶν. πᾶσα γὰρ νόησις ἀπὸ αἰσθήσεως γίνεται ἢ οὐ χωρὶς αἰσθήσεως, καὶ ἢ ἀπὸ περιπτώσεως ἢ οὐκ ἄνευ περιπτώσεως. ὅθεν οὐδὲ τὰς λεγομένας ψευδεῖς φαντασίας, οἷον 57
τὰς καθ' ὕπνους ἢ τὰς κατὰ μανίαν, εὑρήσομεν ἀπηρτημένας τῶν διὰ τῆς αἰσθήσεως κατὰ περίπτωσιν ἡμῖν ἐγνωσμένων. καὶ γὰρ ὁ κατὰ μανίαν Ἐρινύας αὑτῷ ἀναπλάσσων (Eurip. Orest. 256)

τὰς αἱματωποὺς καὶ δρακοντώδεις κόρας

ἐκ τῶν πεφηνότων αὐτῷ σύνθετον μορφὴν νοεῖ· ὡσαύτως δὲ ὁ πτηνὸν ἄνθρωπον καθ' ὕπνους ὀνειροπολούμενος οὐ δίχα τοῦ πτηνόν τι ἑωρακέναι καὶ ἄνθρωπον ὀνειροπολεῖται. καὶ καθόλου οὐδὲν ἔστιν εὑρεῖν κατ' ἐπίνοιαν ὃ 58
μὴ ἔχει τις αὐτῷ κατὰ περίπτωσιν ἐγνωσμένον. τοῦτο γὰρ ἢ κατὰ ὁμοιότητα τῶν ἐν περιπτώσει πεφηνότων ληφθήσεται ἢ κατὰ παραύξησιν ἢ κατὰ μείωσιν ἢ κατ' ἐπισύνθεσιν. καθ' ὁμοιότητα μὲν οὖν, οἷον ὅταν ἀπὸ τῆς 59
θεωρηθείσης Σωκράτους εἰκόνος τὸν μὴ ἑωραμένον Σωκράτην ἐπινοῶμεν, κατὰ παραύξησιν δέ, ὅταν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου κινούμενοι νοῶμεν, οἷον ὃς οὐκ ἐῴκει (ι 191)

300 ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
ὑψηλῶν ὀρέων,

κατὰ μείωσιν δέ, ἐπειδὰν συνελόντες πάλιν τὸ μέγεθος τοῦ 60
κοινοῦ ἀνθρώπου νόησιν λαμβάνωμεν πυγμαίου, κατ' ἐπισύνθεσιν δέ, ὅταν ἀπὸ ἀνθρώπου καὶ ἵππου τὸν μηδέποτε ὑποπεπτωκότα ἡμῖν Ἱπποκένταυρον νοῶμεν. πάσης οὖν ἐπινοίας προηγεῖσθαι δεῖ τὴν διὰ τῆς αἰσθήσεως περίπτωσιν, καὶ διὰ τοῦτ' ἀναιρουμένων τῶν αἰσθητῶν ἐξ

58—60 ~ adv. dogm. III 393—395 et V 250—251.

14 ἢ prius del. Kochalsky coll. v. 13 20 αἱματωποὺς N et codd. Euripidis: αἱματώδεις LEς 25 τις Bekk.: τι G 29/30 σωκράτη L 2 ὑψηλῷ νοερῶν LEς 4 πυγονιαίου LE 7 διὰ NLE: ἀπὸ ς

300

61 ἀνάγκης συναναιρεῖται πᾶσα νόησις. ὅ τε λέγων πάντ' εἶναι τὰ φαινόμενα ψευδῆ καὶ ἐτεῇ μόνα ὑπάρχειν τὰ νοητά, τοῦτ' ἔστι κατ' ἀλήθειαν, ἤτοι φάσει μόνον χρώμενος τοῦτ' ἐρεῖ ἢ καὶ ἀποδεικνύς. ἀλλὰ φάσει μὲν λέγων φάσει ἐπισχεθήσεται, ἀπόδειξιν δὲ παραλαμβάνειν

62 πειρώμενος περιτραπήσεται. ἢ γὰρ φαινομένῳ τινὶ διδάξει τὸ ἐτεῇ μόνα εἶναι τὰ νοητὰ ἢ ἀδήλῳ. οὔτε δὲ φαινομένῳ τοῦτο διδάξει, οὐ γὰρ ὑπάρχει, οὔτε ἀδήλῳ, ἐκ φαινομένου γὰρ ὀφείλει προπεπιστῶσθαι τὸ ἄδηλον. οὐ τοίνυν ὑγιής ἐστιν ἡ στάσις τῶν περὶ Δημόκριτόν τε καὶ Πλάτωνα.

63 Ὁ δὲ Ἐπίκουρος (fr. 253 Us.) ἔλεγε μὲν πάντα τὰ αἰσθητὰ εἶναι ἀληθῆ, καὶ πᾶσαν φαντασίαν ἀπὸ ὑπάρχοντος εἶναι, καὶ τοιαύτην ὁποῖόν ἐστι τὸ κινοῦν τὴν αἴσθησιν, πλανᾶσθαι δὲ τοὺς τινὰς μὲν τῶν φαντασιῶν λέγοντας ἀληθεῖς, τινὰς δὲ ψευδεῖς παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι χωρίζειν δόξαν ἀπὸ ἐναργείας. ἐπὶ γοῦν τοῦ Ὀρέστου, ὅτε ἐδόκει βλέπειν τὰς Ἐρινύας, ἡ μὲν αἴσθησις ὑπ' εἰδώλων κινουμένη ἀληθὴς ἦν (ὑπέκειτο γὰρ τὰ εἴδωλα), ὁ δὲ νοῦς οἰόμενος, ὅτι στερέμνιοί

64 εἰσιν Ἐρινύες ἐψευδοδόξει. καὶ ἄλλως, φησίν, οἱ προειρημένοι τῶν φαντασιῶν διαφορὰν εἰσάγοντες οὐκ ἰσχύουσι πιστώσασθαι τὸ τινὰς μὲν αὐτῶν ἀληθεῖς ὑπάρχειν, τινὰς δὲ ψευδεῖς· οὔτε γὰρ 301 φαινομένῳ διδάξουσι τὸ τοιοῦτον, ζητεῖται γὰρ τὰ φαινόμενα, οὔτε ἀδήλῳ, διὰ φαινομένου γὰρ ὀφεί-

65 λει τὸ ἄδηλον ἀποδείκνυσθαι. τοιαῦτα δὴ λέγων ὁ Ἐπίκουρος ἄκων εἰς τὴν ὁμοίαν ἐκπέπτωκεν ἀπορίαν. εἰ γὰρ ὁμολογεῖ τῶν φαντασιῶν τὰς μὲν ἀπὸ στερεμνίων γίνεσθαι σωμάτων τὰς δὲ ἀπὸ εἰδώλου, καὶ δίδωσι τὸ μέν τι εἶναι ἐνάργειαν τὸ δὲ δόξαν, ζητῶ πῶς κρίνει τὰς ἀπὸ στερεμνίου σώματος φαντασίας καὶ τὰς ἀπὸ εἰδώλου προσπιπτούσας; οὔτε γὰρ ἐναργείᾳ, ζητεῖται γάρ, οὔτε δόξῃ, δι' ἐναργείας γὰρ ὀφείλει

---

10 ἐτεῇ Fabr.: ἔτι N: ἔτι ἢ LE ς 15 ἐτεῇ Fabr.: ἔτι ἢ LE ς: om. N τὰ νοητὰ εἶναι ς 17 προπεπιστῶσθαι Bekk.: προπεπιστεῦσθαι G 18 σύστασις L 29a οἱ τὴν προειρημένην Heintz dubit. 4 ταῦτα N 7 εἰδώλου N: εἰδώλων LE ς

301 πεπιστῶσθαι. ἄλλως τε καὶ ἄτοπός ἐστιν ἐκ τῶν μᾶλλον ζητουμένων τὰ ἧττον ζητούμενα δεικνύναι πειρώμενος. ἡμῶν γὰρ σκεπτομένων περὶ τῆς τῶν φαινομένων πίστεως, αὐτὸς τὴν περὶ τῶν εἰδώλων τερατολογουμένην καὶ μυθώδη δόξαν ἐπεισάγει. 66

Καὶ μὴν οὐδὲ τοῖς *Στωικοῖς* εὐοδεῖ ὁ λόγος· θέλουσι μὲν γὰρ τῶν τε αἰσθητῶν καὶ νοητῶν εἶναι διαφοράν, καθ' ἣν τὰ μέν ἐστιν ἀληθῆ τὰ δὲ ψευδῆ, οὐκ ἰσχύουσι δὲ τὸ τοιοῦτον συνάγειν. διακένους γὰρ εἶναί τινας φαντασίας ὡμολογήκασιν, ὁποῖαι προσέπιπτον τῷ Ὀρέστῃ ἀπὸ τῶν Ἐρινύων, καὶ ἄλλας παρατυπωτικὰς τὰς ἀπὸ ὑποκειμένων μέν, οὐ κατ' αὐτὰ δὲ τὰ ὑποκείμενα, ὁποία ἦν ἡ κατὰ μανίαν τῷ Ἡρακλεῖ ἀπὸ τῶν ἰδίων παίδων ⟨ὡς⟩ Εὐρυσθέως ὑποπεσοῦσα. ἀπὸ ὑποκειμένων γὰρ ἐγίνετο τῶν παίδων, οὐ κατ' αὐτὰ δὲ τὰ ὑποκείμενα· οὐ γὰρ ὡς ἰδίους ἔβλεπε ⟨τοὺς⟩ παῖδας, ἀλλὰ φησίν (Euripid. Herc. 982)· 67

εἷς μὲν νεοσσὸς ὅδε θανὼν Εὐρυσθέως
ἔχθραν πατρῴαν ἐκτίνων πέπτωκέ μοι.

τούτου δὲ οὕτως ἔχοντος ἀδιάκριτοι γίνονται ⟨αἱ⟩ φαντασίαι, καὶ οὐκ ἔχουσι λέγειν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, τίνες τε ταῖς ἀληθείαις καταληπτικαί εἰσι καὶ ἀπὸ ὑποκειμένων καὶ κατ' αὐ- 68
302 τὰ τὰ ὑποκείμενα γίγνονται, καὶ τίνες οὔκ εἰσι τοιαῦται, καθάπερ διὰ πλειόνων ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν (I 426 sqq.).

Οἷος δέ ἐστιν ὁ περὶ ταύτης τῆς στάσεως λόγος, τοιοῦτος γένοιτ' ἂν ἡμῖν καὶ ὁ περὶ τῆς λειπομένης, καθ' ἣν οἱ μὲν ἐν τῷ σημαινομένῳ, τουτέστιν ἀσωμάτῳ λεκτῷ, τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ὑποτίθενται, οἱ δ' ἐν τῇ φωνῇ, οἱ δ' ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας. αὐτίκα γάρ, ἵνα ἀπὸ 69
τῆς πρώτης ἄρξηταί τις, ἠξίουν οἱ *Στωικοὶ* (II fr. 187 Arn.) κοινῶς ἐν λεκτῷ τὸ ἀληθὲς εἶναι καὶ τὸ ψεῦδος. λεκτὸν δὲ ὑπάρχειν φασὶ τὸ κατὰ λογικὴν φαντασίαν ὑφιστάμενον, λογικὴν δὲ εἶναι φαντασίαν καθ' ἣν τὸ φαντασθὲν ἔστι λόγῳ πα- 70

---

11 πεπιστῶσθαι Bekk.: πεπιστεῦσθαι G τε Bekk.: δὲ G 20 προσέπιπτον Bekk.: προὔπιπτον G 23 ὡς sec. Herveti versionem add. Bekk. 26 τοὺς add. Rüstow 29 αἱ add. Bekk. 8 δόξης vel στάσεως post πρώτης add. Heintz coll. p. 291, 7. 25. 501, 13 10/11 φαντασίαν εἶναι E

ραστῆσαι. τῶν δὲ λεκτῶν τὰ μὲν ἐλλιπῆ καλοῦσι, τὰ δὲ αὐτο- 302
τελῆ· ὧν τὰ μὲν ἐλλιπῆ παρείσθω νῦν, τῶν δὲ αὐτοτελῶν
71 πλείους ⟨τρόπους⟩ εἶναί φασι· καὶ γὰρ προστακτικὰ καλοῦσί τινα, ἅπερ προστάσσοντες λέγομεν, οἷον (Γ 130)

δεῦρ' ἴθι νύμφα φίλη,

καὶ ἀποφαντικά, ἅπερ ἀποφαινόμενοί φαμεν, οἷον "ὁ Δίων περιπατεῖ", καὶ πύσματα, ἅπερ λέγοντες πυνθανόμεθα,
72 οἷον "ποῦ οἰκεῖ Δίων;" ὀνομάζεται δέ τινα παρ' αὐτοῖς καὶ ἀρατικά, ἅπερ λέγοντες ἀρώμεθα (Γ 300)

ὧδέ σφ' ἐγκέφαλος χαμάδις ῥέοι ὡς ὅδε οἶνος,

καὶ εὐκτικά, ἅπερ λέγοντες εὐχόμεθα, ὁποῖόν ἐστι (Η 202)·

Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων, κύδιστε μέγιστε,
δὸς νίκην Αἴαντι καὶ ἀγλαὸν εὖχος ἀρέσθαι.

73 προσαγορεύουσι δέ τινα τῶν αὐτοτελῶν καὶ ἀξιώματα, ἅπερ λέγοντες ἤτοι ἀληθεύομεν ἢ ψευδόμεθα. ἔστι δέ τινα καὶ πλείονα ἢ ἀξιώματα, οἷον τὸ μὲν τοιοῦτο

Πριαμίδαισιν ἐμφερὴς ὁ βουκόλος

ἀξίωμά ἐστιν· ἢ γὰρ ἀληθεύομεν λέγοντες αὐτὸ ἢ ψευδόμεθα· τὸ δὲ οὕτως ἔχον (fr. trag. adesp. 286 Nauck[2])

ὡς Πριαμίδαισιν ἐμφερὴς ὁ βουκόλος 303

74 πλέον τι ἀξιώματός ἐστι καὶ οὐκ ἀξίωμα. πλὴν ἱκανῆς οὔσης ἐν τοῖς λεκτοῖς διαφορᾶς, ἵνα τι, φασίν, ἀληθὲς ᾖ ἢ ψεῦδος, δεῖ αὐτὸ πρὸ παντὸς λεκτὸν εἶναι, εἶτα καὶ αὐτοτελές, καὶ οὐ κοινῶς ὁποιονδήποτε οὖν ἀλλ' ἀξίωμα· μόνον γὰρ τοῦτο, καθὼς προεῖπον, λέγοντες ἤτοι ἀλη-

13 νῦν om. N 14 τρόπους add. Kochalsky φασι ⟨διαφοράς⟩· Bekk. dubit. 17 καὶ — περιπατεῖ ut glossema del. Kayser ἀποφαντικά Gen.: ἀποφατικά G ὁ Gen.: οὐ G 22 ὁποῖόν ἐστι om. ς 26 ἔστι — 27 ἀξιώματα post 29/30 ψευδόμεθα transp. ς 26 τινα om. E 27 οἷον — 29/30 ψευδόμεθα ut glossema del. Kayser 28 πριαμίδαισιν E: πριαμίδεσιν (αι supra) L: πριαμίδωσιν N: πριαμίδησιν ς (cf. p. 303, 1) 30 τὸ δὲ NLE: οἷον τὸ ς 2 καὶ οὐκ LEς: ἢ N: an καὶ οὐκέτι?

303 θεύομεν ἢ ψευδόμεθα. οὐκοῦν, φασὶν οἱ ἀπὸ τῆς σκέ- 75
ψεως, τὸ εἶναί τι λεκτὸν ἀσώματον, ὃ κεχώρισται τῆς τε
σημαινούσης φωνῆς, οἷον τῆς "Δίων", καὶ τοῦ τυγχά-
νοντος, καθάπερ αὐτοῦ τοῦ Δίωνος, πόθεν ἔχουσι παρα-
στῆσαι; ἢ γὰρ αὐτόθεν ἐροῦσι τοῦθ' ὑπάρχειν οἱ Στωικοί,
ἢ δι' ἀποδείξεως τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ πιστώσονται. καὶ εἰ 76
μὲν αὐτόθεν λέγοιεν τὸ ἀσώματον τοῦτο λεκτὸν ὑπάρχειν,
καὶ ἡμῖν ἐξέσται λέγειν αὐτόθεν ὅτι οὐκ ἔστιν· ὡς γὰρ
ἐκεῖνοι χωρὶς ἀποδείξεώς εἰσι πιστοί, οὕτω καὶ οἱ ἀπορη-
τικοὶ τοὐναντίον διὰ ψιλῆς προφερόμενοι φάσεως γενήσον-
ται πιστοί, ἢ εἴπερ ἀπιστοῦνται, καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς
ὁμοίως ἄπιστοι γενήσονται. εἰ δὲ δι' ἀποδείξεως τὸ τοιοῦ- 77
τον πιστώσονται, χεῖρον αὐτοῖς ἄπορον ἐπακολουθήσει.
ἡ γὰρ ἀπόδειξις λόγος ἐστίν, ὁ δὲ λόγος ἐκ λεκτῶν συνέ-
στηκεν. τοῖς λεκτοῖς οὖν παραστήσουσι τὸ εἶναί τι λεκτὸν
οἱ Στωικοί, ὅπερ ἀπεμφαίνει, ἐπείπερ ὁ μὴ διδοὺς εἶναί
τι λεκτὸν οὐδὲ πολλὰ δώσει λεκτὰ εἶναι. ζητουμένων τε 78
καὶ τῶν ἐν τῇ ἀποδείξει λεκτῶν εἰ ἔστιν, ἐὰν μὲν ἐξ ἑτοί-
μου λαμβάνωσι τὸ εἶναι ταῦτα, ἐξ ἑτοίμου καὶ οἱ ἀπορη-
τικοὶ τὸ μὴ εἶναι λήψονται, τῆς αὐτῆς ἐπ' ἀμφοτέρων
ὑποπιπτούσης πίστεως ἢ ἀπιστίας, ἐὰν δὲ ἐξ ἀποδείξεως,
εἰς ἄπειρον ἐκπεσοῦνται· ἀπόδειξιν γὰρ ἀπαιτηθήσονται
τῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἀποδείξει ἐμπεριεχομένων λεκτῶν, καὶ
τρίτην κομίσαντες τῶν ἐν τῇ τρίτῃ, καὶ τετάρτην τῶν ἐν
τῇ τετάρτῃ, ὥστε ἄναρχον αὐτοῖς εἶναι τὴν ἀπόδειξιν τοῦ
εἶναι λεκτόν.

304 Καὶ ἄλλα δὲ πλείω ἔστιν εἰς τὸν τόπον λέγειν, περὶ 79
ὧν εὐκαιρότερον ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως (§ 300—315)
διεξελευσόμεθα. τὰ νῦν δὲ ἐκεῖνο ῥητέον, ὅτι τὸ αὐτοτελὲς

76—77 ~ Hyp. II 107—108. adv. math. I 157 cf. adv. dogm. II 258.

---

9 *καὶ τοῦ* N (ut iam Bekk.): *καὶ τῆς τοῦ* LEς 10 *ἔχουσι* Kochalsky coll. vv. 11 et 12: *ἔχομεν* G 15 *εἰσι πιστοί* NL: *ἄπιστοι* Eς 21 *τοῖς ἐκλεκτοῖς* N 22 *ἀπεμφαίνει* scr.: *ἀπεμφαῖνον* G

304
ἀξίωμα σύνθετον εἶναι θέλουσιν, οἷον τὸ "ἡμέρα ἔστι" σύγ-
κειται ἔκ τε τοῦ ἡμέρα καὶ τοῦ ἔστιν. ἀσώματον δὲ οὐδὲν
οὔτε συντεθῆναι οὔτε μερισθῆναι δύναται· ἴδια γὰρ σωμά-
των ἐστὶ ταῦτα. τοίνυν οὐδέν ἐστιν αὐτοτελὲς πρᾶγμα οὐδὲ
80 ἀξίωμα. πᾶν τε λεκτὸν λέγεσθαι δεῖ, ὅθεν καὶ
ταύτης ἔτυχε τῆς προσηγορίας· οὐδὲν δὲ λεκτὸν λέγεται,
ὡς παριστᾶσιν οἱ ἀπορητικοί· οὐκ ἄρα ἔστι τι λεκτόν.
ᾧ ἕπεται μηδὲ ἀξίωμα εἶναι μηδὲν ἀληθὲς ἢ ψεῦδος. λέ-
γειν γάρ ἐστι, καθὼς αὐτοί φασιν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (II
fr. 167 Arn.), τὸ τὴν τοῦ νοουμένου πράγματος σημαντικὴν
προφέρεσθαι φωνήν, οἷον τοῦδε τοῦ στίχου (*A* 1)·

μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληιάδεω Ἀχιλῆος.

81 ἀλλὰ τούτου γε τὴν σημαντικὴν φωνὴν ἀμήχανόν ἐστι
προφέρεσθαι διὰ τὸ οὗ τὰ μέρη μὴ συνυπάρχει, μηδὲ
αὐτὸ ἐκεῖνο ὑπάρχειν, τούτου δὲ τοῦ πράγματος τὰ μέρη
μὴ συνυπάρχειν, ὥστε μηδ' αὐτὸ ὑπαρκτὸν εἶναι. τὸ
δ' ὅτι ἀσυνύπαρκτά ἐστιν αὐτοῦ τὰ μέρη, αὐτόθεν δείκνυ-
ται. ὅτε γὰρ τὸ πρῶτον ἡμιστίχιον προφερόμεθα, οὔπω
ἔστι τὸ δεύτερον, καὶ ὅτε τὸ δεύτερον προφερόμεθα,
οὐκέτ' ἔστι τὸ πρῶτον, ὥστε τὸν μὲν ὅλον στίχον οὐ προ-
82 φερόμεθα. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἡμιστίχιον· ὅταν γὰρ πάλιν
τὸ πρῶτον τοῦ ἡμιστιχίου μέρος λέγωμεν, τότε οὔπω τὸ
δεύτερον αὐτοῦ μέρος προφερόμεθα, καὶ ὅτε τὸ δεύτερον
προφερόμεθα, οὐκέτι λέγομεν τὸ πρῶτον, ὥστε οὐδὲ τὸ
ἡμιστίχιον ὑπάρχει. κἂν δὲ σκοπῶμεν, οὐδὲ μία λέξις,
οἷον ἡ "μῆνιν"· ὅτε γὰρ τὴν μη συλλαβὴν λέγομεν, οὐδέπω
τὴν νιν προφερόμεθα, καὶ ὅτε τὴν νιν προφερόμεθα,
83 οὐκέτι τὴν μη. εἰ οὖν ἀδύνατόν ἐστιν ὑπάρχειν τι οὗ τὰ 305
μέρη ἀσυνύπαρκτά ἐστι, δέδεικται δὲ καὶ ἐπὶ μιᾶς λέξεως
ἀσυνύπαρκτα τὰ μέρη, ῥητέον μηδεμίαν ὑπάρχειν λέξιν.
διὰ τοῦτο δὲ οὐδὲ ἀξίωμα, ὅ φασι σύνθετον εἶναι, οἷον

80—84 cf. Hyp. II 109.

---

7 πρᾶγμα οὐδὲ del. Kayser 10 παριστῶσιν ς 18 τούτου — 19 συνυπάρχειν om. ς 19 ὑπαρκτικὸν ς 23 οὐκέτ' Bekk.: οὐκ G 28 κἂν G: ἐὰν Bekk. dubit. (at cf. p. 306, 1) 29 μῆνιν Rüstow: μῆνις G 3 τὰ om. ς

305 τὸ τοιοῦτο "Σωκράτης ἔστιν". ὅτε γὰρ λέγεται Σωκράτης, οὔπω ἔστι τὸ ἔστιν, καὶ ὅτε τὸ ἔστι λέγεται, τὸ Σωκράτης οὐκέτι ἔστιν. οὐδέποτε ἄρα ὅλον ὑπάρχει τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ μέρη τοῦ ὅλου· τὰ δὲ μέρη τούτου οὐκ ἔστιν ἀξιώματα. οὐκ ἄρα ἔστι τι ἀξίωμα. καίτοι τί περὶ ὅλου τοῦ ἀξιώμα- 84 τος διέξιμεν τοῦ "Σωκράτης ἔστιν", ὅτε καὶ αὐτὸ κατ' ἰδίαν τὸ πτωτικὸν τὸ Σωκράτης οὐ δύναται ἐν ὑπάρξει νοεῖσθαι διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν; φημὶ δὲ διὰ τὸ μὴ συνυπάρχειν τὰ συστατικὰ αὐτοῦ μόρια.

Διδομένου δὲ τοῦ ἀξίωμα εἶναί τι, ⟨. . . .⟩ ἀληθὲς καί τι 85 ψεῦδος οὐ συγχωρήσουσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως διὰ τὸ μὴ εὐαπόδοτον αὐτὸ καθεστάναι τοῖς πρὸς οὓς ἐστιν ὁ λόγος. φασὶ γὰρ ἀληθὲς μὲν εἶναι ἀξίωμα ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντίκειταί τινι, ψεῦδος δὲ ὃ οὐχ ὑπάρχει μὲν ἀντίκειται δέ τινι. ἐρωτώμενοι δέ, τί ἐστι τὸ ὑπάρχον, λέγουσι τὸ καταληπτικὴν κινοῦν φαντασίαν· εἶτα περὶ τῆς καταληπτι- 86 κῆς φαντασίας ἐξεταζόμενοι πάλιν ἐπὶ τὸ ὑπάρχον, ἐπ' ἴσης ὂν ἄγνωστον, ἀνατρέχουσι, λέγοντες "καταληπτική ἐστι φαντασία ἡ ἀπὸ ὑπάρχοντος κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον". ὅπερ ἦν ἴσον τῷ δι' ἀγνοουμένου τὸ ἀγνοούμενον διδάσκειν καὶ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐμπίπτειν τρόπον. ἵνα γὰρ τὸ ὑπάρχον μάθωμεν, ἐπὶ τὴν καταληπτικὴν ἡμᾶς φαντασίαν ἀποστέλλουσι, λέγοντες ὑπάρχον εἶναι τὸ κινοῦν καταληπτικὴν φαντασίαν· ἵνα δὲ τὴν καταληπτικὴν γνῶμεν φαντασίαν, ἐπὶ τὸ ὑπάρχον ἀνταποστέλλουσιν. μήτε οὖν ἐκεῖνο μήτε ταύτην γινώσκοντες οὐδὲ τὸ ἀπ' αὐτῶν διδασκόμενον ἀληθὲς καὶ ψεῦδος ἀξίωμα συνήσομεν.

---

6 τὸ ἔστι λέγεται ς: τοῦτο οὐκ ἔστιν NLE: τοῦτο λέγεται Kochalsky τὸ Σωκρ. Heintz coll. v. 11: ὁ Σωκρ. G 6/7 ⟨οὐκέτ' ἔστιν⟩ ὁ Σωκράτης. οὐδέποτε κτλ. Kochalsky 7 οὐκέτι ἔστιν scr. coll. p. 81, 25: om. N spatio 4 litt. relicto: λέγεται LE: οὐ λέγεται ς: οὐκέτι λέγεται Kayser ἀλλὰ Fabr.: οὐδὲ G 9 ἔσται N τί LEς: τὸ N 14 διδομένου G: διδασκομένου Apelt coll. v. 30/31 δὲ N: τε LEς lacunam indic. Kochalsky, quam sic explet: ⟨τὸ ἀξίωμα εἶναί τι⟩; malim ⟨τοῦτό γε, τὸ ἀξίωμα εἶναί τι⟩ vel similia; nihil nisi εἶναί τι Rüstow καὶ G: ἢ Kayser coll. p. 306, 14 18 ψεῦδος — 19 τινι om. ς et N (sed add. in margine, ubi iam non legitur)

87 Κἂν ταύτης δὲ τῆς ἀπορίας ἀφίστηταί τις, μείζων 306
ἄλλη παρ' αὐτὴν ἀνακύψει τοῖς τὴν Στωικὴν τεχνολογίαν ἀποδεχομένοις. ὥσπερ γὰρ εἰ βουλοίμεθα μαθεῖν τί ἐστιν ἄνθρωπος, πρότερον ὀφείλομεν ἐγνωκέναι τί τὸ ζῷον καὶ τί τὸ λογικὸν καὶ τί τὸ θνητόν (ἐκ τούτων γὰρ συνέστηκεν ἡ τοῦ ἀνθρώπου νόησις), καὶ ὃν τρόπον εἰ προαιροίμεθα γινώσκειν τί ἐστι κύων, προκατειληφέναι δεήσει πάλιν τὸ ζῷον καὶ τὸ ὑλακτικόν (ἐκ τούτων γὰρ ἐνοεῖτο
88 ὁ κύων), οὕτως εἰ ἀληθές ἐστι κατὰ τοὺς Στωικοὺς (II fr. 214 Arn.) ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντίκειταί τινι καὶ ψεῦδος ὃ μὴ ὑπάρχει μὲν ἀντίκειται δέ τινι, κατ' ἀνάγκην ὀφείλομεν γινώσκειν εἰς τὴν τούτων νόησιν τί ἐστι τὸ ἀντικείμενον. οὐ πάνυ δέ γε δύνανται παραστῆσαι τὸ ἀντικείμενον ἡμῖν οἱ Στωικοί· τοίνυν οὐδὲ τὸ ἀληθὲς ἢ ψεῦδος ἔσται γνώριμα.
89 φασὶ γὰρ "ἀντικείμενά ἐστιν ὧν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀποφάσει πλεονάζει", οἷον "ἡμέρα ἔστιν — οὐχ ἡμέρα ἔστιν". τοῦ γὰρ "ἡμέρα ἔστιν" ἀξιώματος τὸ "οὐχ ἡμέρα ἔστιν" ἀποφάσει πλεονάζει τῇ οὐχί, καὶ διὰ τοῦτ' ἀντικείμενόν ἐστιν ἐκείνῳ. ἀλλ' εἰ τοῦτ' ἔστι τὸ ἀντικείμενον, ἔσται καὶ τὰ τοιαῦτα ἀντικείμενα, τό τε "ἡμέρα ἔστι ⟨καὶ φῶς ἔστιν" καὶ τὸ "ἡμέρα ἔστιν⟩ καὶ οὐχὶ φῶς ἔστιν"· τοῦ γὰρ "ἡμέρα ἔστιν ⟨καὶ φῶς ἔστιν⟩" ἀξιώματος ἀποφάσει πλεονάζει τὸ "⟨ἡμέρα ἔστιν καὶ⟩ οὐχὶ φῶς ἔστιν". οὐχὶ δέ γε κατ' αὐτοὺς ταῦτα ἀντικείμενά ἐστιν· οὐκ ἄρα ἀντικείμενά
90 ἐστι ⟨τῷ⟩ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀποφάσει πλεονάζειν. ναί, φασίν, ἀλλὰ σὺν τούτῳ ἀντικείμενά ἐστι, σὺν τῷ τὴν ἀπόφασιν προτετάχθαι τοῦ ἑτέρου· τότε γὰρ καὶ κυριεύει τοῦ ὅλου ἀξιώματος, ἐπὶ δὲ τοῦ "ἡμέρα ἔστιν καὶ οὐχὶ φῶς ἔστιν", μέρος οὖσα τοῦ παντός, οὐ κυριεύει πρὸς τὸ ἀποφατικὸν ποιῆσαι τὸ πᾶν. ἐχρῆν οὖν, ἐροῦμεν, προσκεῖσθαι τῇ ἐννοίᾳ τῶν ἀντικειμένων ὅτι τότε ἀντικείμενά ἐστιν, ὅταν μὴ ψιλῶς τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἀποφάσει πλεονάζῃ, ἀλλ' ὅταν ἡ ἀπόφασις προτάττηται τοῦ ἀξιώματος.

---

11 μηδὲ ἀντίκειταί τινι Bergk **14** γνώρισμα NAB **20—21. 22. 28** add. Arnim **24a** τῷ add.: ὧν add. Arnim (qui scribit v. 24a πλεονάζει) **25** σὺν τῷ NLE: τὸ ς: τῷ Fabr. **28** ἀποφατικὸν AB: ἀποφαντικὸν NLEVR **32** ⟨ἑτέρου⟩ ἀξιώματος Heintz coll. v. 26

307 Ἄλλος δέ τις καὶ τὸν Πλάτωνος παραλήψεται λόγον, 91 ᾧ κέχρηται ἐν τῷ περὶ ψυχῆς (Phaed. p. 103 C), καὶ διδάξει ὡς οὐχ οἷόν τέ ἐστι μετουσίᾳ τῆς ἀποφάσεως πλεονάζειν τὸ ἀξίωμα παρὰ τὸ μὴ ἔχον τὴν ἀπόφασιν. ὡς γὰρ οὐδὲν μετουσίᾳ θερμοῦ γίνεται ψυχρόν, οὕτως οὐδὲν μετουσίᾳ μικροῦ γίνεται μέγα ἀλλὰ μικρόν· καὶ ὡς μετοχῇ τοῦ μείζονος γίνεταί τι μέγα, οὕτω καὶ μετοχῇ τοῦ μικροῦ ἔσται τι μικρόν. διὸ καὶ τὴν ἐννεάδα κατὰ τὴν τῆς μονάδος πρόσληψιν μὴ γίνεσθαι μείζονα. τὸ γὰρ ἓν ἧττόν ἐστι τῶν ἐννέα· τοῦτ' οὖν προσλαβοῦσα ἡ ἐννεὰς οὐ γενήσεται πλείων τῶν 92 ἐννέα, ἐλάττων δὲ μᾶλλον. [τῇ γὰρ προσλήψει ταύτης οὐ γενήσεται ἡ ἐννεὰς τῆς ἐννεάδος μείζων, ἀλλὰ ἐλάσσων μᾶλλον.] ἐπεὶ οὖν καὶ ἡ "οὐχί" ἀπόφασις μικρότερόν τι ἐστὶ τοῦ ἀξιώματος, οὐ ποιήσει τὸ ἀξίωμα μεῖζον, διότι, ὡς μεγέθους τινὸς μετουσίᾳ γίνεταί τι μεῖζον, οὕτω καὶ ἐλάττονος μετουσίᾳ ἔλαττον ἀποτελεῖται.

Ὁ μὲν οὖν Πλάτωνος λόγος οὕτως εἰς τὸν τόπον ὑπό τινων μεταχθήσεται· ἐπισυνάπτοντες δὲ ἡμεῖς τοῖς προκειμένοις 93 κἀκεῖνο λέγωμεν ὡς, εἴπερ τὸ ἀληθὲς ἀξίωμά ἐστι, πάντως ἢ ἁπλοῦν ἐστιν ἀξίωμα ἢ οὐχ ἁπλοῦν ἢ καὶ ἁπλοῦν καὶ οὐχ ἁπλοῦν. τῶν γὰρ ἀξιωμάτων πρώτην σχεδὸν καὶ κυριωτάτην ἐκφέρουσι διαφορὰν οἱ διαλεκτικοί (Stoic. fr. II 205 Arn.) καθ' ἣν τὰ μέν ἐστιν αὐτῶν ἁπλᾶ, τὰ δ' οὐχ ἁπλᾶ. καὶ ἁπλᾶ μὲν ὅσα μήτ' ἐξ ἑνὸς ἀξιώματος δὶς λαμβανομένου συνέστηκεν, μήτ' ἐξ ἀξιωμάτων διαφερόντων ⟨καὶ⟩ διά τινος ἢ τινῶν συνδέσμων, οἷον "ἡμέρα ἔστιν, [ἢ] νὺξ ἔστιν, Σωκράτης διαλέγεται", πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶν ἰδέας. ὥσπερ γὰρ τὸν 94 στήμονα ἁπλοῦν λέγομεν καίπερ ἐκ τριχῶν συνεστῶτα, ἐπεὶ οὐκ ἐκ στημόνων, οἵτινές εἰσιν ὁμογενεῖς, πέπλεκται, οὕτως ἁπλᾶ λέγεται ἀξιώματα, ἐπεὶ οὐκ ἐξ ἀξιωμάτων συνέστηκεν ἀλλ'

---

7 τοῦ μικροτέρου Kochalsky 10 οὐ — 12 ἐννεάς del. Kayser 11 τῇ N: εἰ LEς 11 τῇ — 13 μᾶλλον del. Kochalsky ut glossema 12 ἐλάττων Kayser 13 ἡ οὐχὶ LE: οὐχὶ N: ἡ οὐχί V: οὐχ ἡ ABR 14 διότι Bekk.: διὰ τὸ G 15 τι om. N 16 ἀποτελεῖσθαι Bekk. dubit., si legatur 14 διὰ τὸ, quod probat Kochalsky 19 τι Kayser 25 καὶ add. Kochalsky coll. p. 308, 7. 311, 17. 24 26 ἢ del. Bekk.

ἐξ ἄλλων τινῶν. οἷον τὸ "ἡμέρα ἔστιν" ἁπλοῦν ἐστι παρό- 308
σον οὔτε ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἔστιν ἀξιώματος δὶς λαμβανομένου
οὔτε ἐκ διαφερόντων συνέστηκεν, ἐξ ἄλλων δὲ τινῶν συγκέ-
κριται, οἷον τοῦ "ἡμέρα" καὶ τοῦ "ἔστιν". καὶ μὴν οὐδὲ σύν-
95 *δεσμός ἐστιν ἐν αὐτῷ. οὐχ ἁπλᾶ δὲ ἐτύγχανε τὰ οἷον δι-*
πλᾶ, καὶ ὅσα δ' ἐξ ἀξιώματος δὶς λαμβανομένου ἢ ἐξ
ἀξιωμάτων διαφερόντων συνέστηκε διὰ συνδέσμου τε ἢ
συνδέσμων, οἷον "εἰ ἡμέρα ἔστιν ⟨ἡμέρα ἔστιν⟩· εἰ ἡμέρα
ἔστι, φῶς ἔστιν· εἰ νὺξ ἔστι, σκότος ἔστιν· καὶ [εἰ] ἡμέρα ἔστι
96 *καὶ φῶς ἔστιν· ἤτοι ἡμέρα ἔστιν ἢ νὺξ ἔστιν". τῶν δὲ ἁπλῶν*
τινὰ μὲν ὡρισμένα ἐστὶν τινὰ δὲ ἀόριστα τινὰ δὲ μέσα, ὡρι-
σμένα μὲν τὰ κατὰ δεῖξιν ἐκφερόμενα, οἷον "οὗτος περιπατεῖ,
οὗτος κάθηται" (δείκνυμι γάρ τινα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώ-
97 *πων). ἀόριστα δέ ἐστι κατ' αὐτοὺς ἐν οἷς ἀόριστόν τι κυ-*
ριεύει μόριον, οἷον "τὶς κάθηται", μέσα δὲ τὰ οὕτως ἔχον-
τα "ἄνθρωπος κάθηται" ἢ "Σωκράτης περιπατεῖ". τὸ
μὲν οὖν "τὶς περιπατεῖ" ἀόριστόν ἐστιν, ἐπεὶ οὐκ ἀφώ-
ρικέ τινα τῶν ἐπὶ μέρους περιπατούντων· κοινῶς γὰρ
ἐφ' ἑκάστου αὐτῶν ἐκφέρεσθαι δύναται· τὸ δὲ "οὗτος
κάθηται" ὡρισμένον ἐστίν, ἐπείπερ ἀφώρικε τὸ δεικνύμενον
πρόσωπον. τὸ δὲ "Σωκράτης κάθηται" μέσον ὑπῆρχεν,
ἐπείπερ οὔτε ἀόριστόν ἐστιν (ἀφώρικε γὰρ τὸ εἶδος), οὔτε
ὡρισμένον (οὐ γὰρ μετὰ δείξεως ἐκφέρεται), ἀλλ' ἔοικε μέ-
σον ἀμφοτέρων ὑπάρχειν, τοῦ τε ἀορίστου καὶ τοῦ ὡρισμέ-
98 *νου. γίνεσθαι δέ φασι τὸ ἀόριστον ἀληθές, τὸ "τὶς πε-*
ριπατεῖ" ἢ "τὶς κάθηται", ὅταν τὸ ὡρισμένον ἀληθὲς εὑρί-
σκηται, τὸ "οὗτος κάθηται" ἢ "οὗτος περιπατεῖ"· μηδε-
νὸς γὰρ τῶν ἐπὶ μέρους καθημένου οὐ δύναται ἀληθὲς
εἶναι τὸ "τὶς κάθηται" ἀόριστον.

---

2 *ἔστιν* del. Heintz et Rüstow (sed idem valet quod *συνέστηκεν* et *συγκέκριται*) *ἀξιώματος* Bekk.: *λήμματος* G 3/4 *συγκέκραται* Kayser 6 *δ'* G: *γ'* Kochalsky 8 *ἡμέρα ἔστιν* add. Kochalsky 8/9 *εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς* G: *ἡμέρα* edd. 9 *εἰ* del. Bekk. 10 *καὶ* om. L *ἔστιν* post *φῶς* om. N 17 *ἐπεὶ* ⟨*οὖν*⟩ *οὐκ* N 18 *τινα* Fabr. secundum Herveti versionem (*aliquem*): *τινας* G 19 *ἀφ'* N 29 *ἀόριστόν* ⟨*ἐστιν*⟩ N: an *ἀόρ.* ⟨*ὄν*⟩?

308 Τοιαῦτα μὲν ὡς ἐν κεφαλαίοις τὰ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν 99
309 ἀξιωμάτων λεγόμενα τοῖς διαλεκτικοῖς ὑπῆρχεν. οἱ δὲ
ἀπορητικοὶ ζητοῦσι πρῶτον, εἰ δύναται τὸ ὡρισμένον ἀληθὲς εἶναι· τούτου γὰρ ἀναιρεθέντος οὐδὲ τὸ ἀόριστον
δύναται ὑπάρχειν ἀληθές, ἀναιρουμένου δὲ καὶ τοῦ ἀορίστου
οὐδὲ τὸ μέσον τούτων ὑποστήσεται. ταῦτα δ' ἦν ὥσπερ
στοιχεῖα τῶν ἁπλῶν ἀξιωμάτων· τοίνυν ἀθετουμένων
αὐτῶν οἰχήσεται καὶ τὰ ἁπλᾶ ἀξιώματα, καὶ οὐκ ἐνέσται
λέγειν τἀληθὲς ἐν τοῖς ἁπλοῖς ὑπάρχειν ἀξιώμασιν. καὶ 100
δὴ τὸ ὡρισμένον τοῦτο ἀξίωμα, τὸ "οὗτος κάθηται" ἢ
"οὗτος περιπατεῖ", τότε φασὶν ἀληθὲς ὑπάρχειν, ὅταν τῷ
ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτοντι συμβεβήκῃ τὸ κατηγόρημα, οἷον
τὸ καθῆσθαι ἢ τὸ περιπατεῖν. ἀλλ' ἔν τε τῷ λέγειν "οὗτος περιπατεῖ" δεικνυμένου τινὸς τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων, ἤτοι Σωκράτης ἐστὶ λόγου χάριν ὁ ὑπὸ τὴν δεῖξιν
πίπτων ἢ μέρος τι τοῦ Σωκράτους· οὔτε δὲ Σωκράτης
ἐστὶν ὁ ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτων οὔτε μέρος τι τοῦ Σωκράτους,
ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα δύναται ἀληθὲς εἶναι τὸ
ὡρισμένον ἀξίωμα. καὶ Σωκράτης μὲν οὐχ ὑποπίπτει τῇ 101
δείξει, παρόσαν αὐτοῦ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συνεστῶτος
†οὔθ' ἡ ψυχὴ δείκνυται οὔτε τὸ σῶμα οὔτε τὸ ὅλον, ὑπὸ
τὴν δεῖξιν πίπτοντα†. καὶ μὴν οὐδὲ μόριόν τι Σωκράτους
ὑπέπιπτε τῇ δείξει· εἰ γὰρ τῷ ὑπὸ τὴν δεῖξιν πίπτοντι
συμβεβηκέναι φασὶ τὸ κατηγόρημα (τὸ περιπατεῖν ἢ τὸ
καθῆσθαι), οὐδέποτε δὲ τῷ δεικνυμένῳ μορίῳ ὄντι ἐλαχίστῳ
συμβέβηκε τὸ κατηγόρημα, οἷον τὸ περιπατεῖν ἢ τὸ καθῆσθαι, κατ' ἀνάγκην οὐδὲ τὸ μόριον ἔσται πίπτον ὑπὸ τὴν
δεῖξιν. ἀλλ' εἰ μήτε τοῦτο μήτε Σωκράτης, παρὰ δὲ ταῦτα 102
οὐδὲν ἔστιν, οἴχεται τὸ κατὰ δεῖξιν ἐκφερόμενον ὡρισμένον ἀξίωμα, σὺν τῷ καὶ ἀόριστον αὐτὸ γίνεσθαι σχεδόν·
εἰ γὰρ ἐνδέχεται τοῦτ' εἶναι τὸ δεικνύμενον τοῦ Σωκράτους μέρος, ἐνδέχεται δὲ μηδὲ τοῦτο ἀλλ' ἕτερον, ἐξ

1 ῥημάτων N 5 δ' om. N 11 συμβεβήκῃ N: συμβεβήκοι LEς 16 τοῦ om. LEς, at cf. vv. 15 et 30 19 δείξει NE: δόξει L: δόξῃ ς 20 οὔθ' — 21 πίπτοντα totum enuntiatum corruptum sic fere emendem: εἴθ' ἡ ψ. δ. εἴτε τὸ σ., οὐχὶ καὶ τ. ὅ. ὑ. τ. δ. πίπτει 30 ἐνδέχεται ⟨μὲν⟩ Bekk.

309
ἀνάγκης ἀόριστον γίνεται τὸ ὅλον. μὴ ὄντος οὖν τοῦ ὡρισμένου ἀξιώματος οὐδὲ τὸ ἀόριστον ἔσται. διὰ δὲ 310
τοῦτο οὐδὲ τὸ μέσον ὑποστήσεται.

103 Πρὸς τούτοις ὅταν λέγωσι τὸ μὲν "ἡμέρα ἔστιν" ἀξίωμα ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἀληθές, τὸ δὲ "νὺξ ἔστι" ψεῦδος, καὶ τὸ μὲν "οὐχὶ ἡμέρα ἔστι" ψεῦδος, τὸ δὲ "οὐχὶ νὺξ ἔστιν" ἀληθές, ἐπιστήσει ⟨τις⟩, πῶς μία οὖσα καὶ ἡ αὐτὴ ἀπόφασις τοῖς μὲν ἀληθέσι προσελθοῦσα ψευδῆ ταῦτα ποιεῖ, τοῖς δὲ ψευδέσιν ἀληθῆ. ὅμοιον γάρ ἐστι τοῦτο τῷ κατὰ τὸ Αἰσώπειον αἴνιγμα Σειληνῷ, ὃς δρῶν τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον χειμῶνος ὥρᾳ καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ ψύχεσθαι τὰς χεῖρας [ἐμφυσῶντα] καὶ ὑπὲρ τοῦ μὴ καίεσθαι ἐμφυσῶντα τῷ στόματι, ἔφη μὴ ἂν ὑπομεῖναι τοι-
104 ούτῳ θηρίῳ συζῆν ἐξ οὗ τὰ ἐναντιώτατα προέρχεται. ὧδε γὰρ καὶ αὐτὴ ἡ ἀπόφασις τὰ μὲν ὑπάρχοντα ἀνύπαρκτα ποιοῦσα, τὰ δὲ ἀνύπαρκτα ὑπαρκτά, τεραστίου φύσεως μετείληφεν. ἢ γὰρ ὑπάρχειν αὐτὴν θέλουσιν ἢ μὴ ὑπάρχειν ἢ ⟨μήτε ὑπάρχειν μήτε μὴ ὑπάρχειν ἢ⟩ ὑπάρχειν ἅμα καὶ μὴ ὑπάρχειν. καὶ εἰ μὲν ὑπάρχειν, πῶς ὑπάρχοντι προσελθοῦσα ἀνύπαρκτον τὸ ὅλον ποιεῖ καὶ οὐ μᾶλλον ὑπάρχον; ὑπάρχον γὰρ ὑπάρχοντι προσγενόμενον βεβαιοῖ μᾶλλον τὴν
105 ὕπαρξιν. εἰ δὲ ἀνύπαρκτον, τίνι λόγῳ τῷ μὴ ὑπάρχοντι προσελθοῦσα ὑπαρκτὸν αὐτὸ ποιεῖ καὶ οὐ μᾶλλον ἀνύπαρκτον; ἀνυπάρκτῳ γὰρ ἀνύπαρκτον προστεθὲν οὐχ ὕπαρξιν ἀλλ' ἀνυπαρξίαν ἀπεργάζεται. ἢ πῶς ἀνύπαρκτος οὖσα μετατίθησι τὸ ὑπαρκτὸν εἰς ἀνυπαρξίαν, ἀλλ' οὐ κατὰ μέν τι ὑπαρκτὸν κατὰ δέ τι ἀνύπαρκτον αὐτὸ ποιεῖ; ὡς γὰρ λευκὸν καὶ μέλαν συντεθέντα οὐ μέλαν ἢ λευκὸν ποιεῖ, ἀλλὰ κατὰ μέν τι λευκὸν κατὰ δέ τι μέλαν, οὕτω καὶ ἀνύπαρκτον ὑπαρκτῷ συνελθὸν τὸ ὅλον ποιήσει κατὰ μέν τι ὑπαρκτὸν κατὰ δέ τι
106 ἀνύπαρκτον. ἄλλως τε τὸ ἀνύπαρκτόν τι ποιοῦν ποιεῖ τι.

---

4 τὸ δὲ Bekk.: ἐπὶ δὲ τοῦ G 6 τις add. Bekk. 7 ⟨ἡ⟩ ἀπόφασις Heintz dubit. 9 σιληνῷ NLEAB 10 ὥρας L 11 ἐμφυσῶντα del. Bekk. 12 ἔδεσμά τι post καίεσθαι add. Kayser, τὸ ἔδεσμα Crusius (Babrius p. LXXXIV) 14 ἡ αὐτὴ Heintz cum Fabricii versione (*eadem*) 16 θελήσουσιν L 17 add. Heintz coll. p. 311, 2/3 30 ἀνύπαρκτον ⟨ἢ ὑπαρκτόν⟩ τι Kochalsky

311 τὸ δὲ ποιοῦν ἔστι καὶ ὑπάρχει· ⟨...⟩ ἡ ἄρα ἀπόφασις μὴ ὑπάρ-
χουσα οὐδὲ ποιήσει τι ἀνύπαρκτον. λείπεται ἄρα λέγειν μήτε
ὑπάρχειν αὐτὴν μήτε μὴ ὑπάρχειν. ἀλλ' εἰ τοιαύτη ἐστί,
πῶς πάλιν μήτε ὑπάρχουσα μήτε μὴ ὑπάρχουσα τῷ μὲν
ὑπάρχοντι προσελθοῦσα ἀνυπαρξίαν ποιεῖ, τῷ δὲ μὴ ὑπάρ-
χοντι ὕπαρξιν; ὡς γὰρ τὸ μήτε θερμὸν μήτε ψυχρὸν τῷ 107
θερμῷ προσελθὸν οὐ δύναται ποιῆσαι ψυχρόν, οὐδὲ τῷ
ψυχρῷ θερμόν, οὕτως ἄλογόν ἐστι τὸ μήτε ὑπάρχον
μήτε μὴ ὑπάρχον τῷ μὲν ὑπάρχοντι προσελθὸν ἀνυπαρ-
ξίαν ποιεῖν, τῷ δὲ ἀνυπάρκτῳ ὕπαρξιν. τὰ δὲ αὐτὰ ἐνέ-
σται ἀπορεῖν καὶ ἐὰν κατὰ τὶ μὲν ὑπάρχειν λέγωσι τὴν
ἀπόφασιν, κατὰ δέ τι ἀνύπαρκτον εἶναι.

Νῦν δὲ ἐπὶ ποσὸν ψηλαφηθείσης τῆς ἐπὶ τῶν ἁπλῶν 108
ἀξιωμάτων παρὰ τοῖς διαλεκτικοῖς νομοθεσίας, μετίωμεν
καὶ τὴν ἐπὶ τῶν οὐχ ἁπλῶν. καὶ δὴ οὐχ ἁπλᾶ μέν ἐστιν
ἀξιώματα τὰ ἀνώτερον προειρημένα, ἅπερ ἐξ ἀξιώματος
διαφορουμένου ἢ ⟨ἐξ⟩ ἀξιωμάτων διαφερόντων συνέστηκε καὶ
ἐν οἷς σύνδεσμος ἢ σύνδεσμοι ἐπικρατοῦσιν. λαμβανέσθω 109
δὲ ἐκ τούτων ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ καλούμενον συνημμέ-
νον. τοῦτο τοίνυν συνέστηκεν ἐξ ἀξιώματος διαφορουμένου
ἢ ἐξ ἀξιωμάτων διαφερόντων ⟨καὶ⟩ διὰ τοῦ "εἰ" ἢ "εἴπερ"
συνδέσμου, οἷον ἐκ διαφορουμένου μὲν ἀξιώματος καὶ τοῦ
"εἰ" συνδέσμου συνέστηκε τὸ τοιοῦτον συνημμένον "εἰ ἡμέρα
ἔστιν, ἡμέρα ἔστιν", ἐκ διαφερόντων δὲ ἀξιωμάτων καὶ διὰ 110
τοῦ "εἴπερ" συνδέσμου τὸ οὕτως ἔχον "εἴπερ ἡμέρα ἔστι,

---

1 lacunam hic statui. Exciderunt haec fere: ⟨*ἄτοπον δ' ἐστὶ λέγειν, ὅτι τὸ ἀνύπαρκτον ὑπάρχει*⟩ 2 *τι* ⟨*οὔτε ἀνύπαρκτον οὔτε*⟩ *ὑπ.* Kochalsky ⟨*ἀν*⟩*ύπαρκτον* Kalbfleisch, qui hoc *ἀν* in margine adscriptum falso ad v. 8 [*ἀν*]*άλογον* relatum esse putat: *ὑπαρκτόν* G 8 *ἄλογον* Kalbfleisch (cf. ad v. 2): *ἀνάλογον* G *μήτε* Bekk.: *μὴ* G (om. E) 9 ⟨*μὴ*⟩ *ἀνυπαρξίαν* Kochalsky 10 ⟨*μὴ*⟩ *ὕπαρξιν* Kochalsky 15 *τὴν ἐπὶ* Kochalsky coll. p. 55, 3/4 et 311, 13: *ἐπὶ τὴν* G 17 *ἐξ* add. Kochalsky *διαφορουμένου* N (cf. vv. 20. 22): *διαφόρου* LE ς: *διφορουμένου* hic et semper scribendum esse asseverat Prantl Gesch. d. Log. I c. 5 adn. 122, sed vereor, ne ipse Sextus scripserit *διαφ.* 21 *καὶ* add. Kochalsky cf. ad p. 307, 25 22 *καὶ* ⟨*διὰ*⟩ *τοῦ* Kochalsky

311
φῶς ἔστιν". τῶν δὲ ἐν τῷ συνημμένῳ ἀξιωμάτων τὸ μετὰ
τὸν "εἰ" ἢ τὸν "εἴπερ" σύνδεσμον τεταγμένον ἡγούμενόν τε
καὶ πρῶτον καλεῖται, τὸ δὲ λοιπὸν λῆγόν τε καὶ δεύτερον,
καὶ ἐὰν ἀναστρόφως ἐκφέρηται τὸ ὅλον συνημμένον, οἷον
οὕτως "φῶς ἔστιν, εἴπερ ἡμέρα ἔστιν"· καὶ γὰρ ἐν τούτῳ
λῆγον μὲν καλεῖται τὸ "φῶς ἔστιν" καίπερ πρῶτον ἐξε-
νεχθέν, ἡγούμενον δὲ τὸ "ἡμέρα ἔστιν" καίπερ δεύτερον
λεγόμενον, διὰ τὸ μετὰ τὸν "εἴπερ" σύνδεσμον τετάχθαι. 312
111 ἡ μὲν οὖν σύστασις τοῦ συνημμένου, ὡς ἐν συντόμοις
εἰπεῖν, ἐστὶ τοιαύτη, ἐπαγγέλλεσθαι δὲ δοκεῖ τὸ τοιοῦτον
ἀξίωμα ἀκολουθεῖν τῷ ἐν αὐτῷ πρώτῳ τὸ ἐν αὐτῷ δεύτε-
ρον καὶ ὄντος τοῦ ἡγουμένου ἔσεσθαι τὸ λῆγον. ὅθεν
σῳζομένης μὲν τῆς τοιαύτης ἐπαγγελίας καὶ ἀκολουθοῦν-
τος τῷ ἡγουμένῳ τοῦ λήγοντος ἀληθὲς γίνεται καὶ τὸ συ-
112 νημμένον, μὴ σῳζομένης δὲ ψεῦδος. διόπερ ἀπὸ τούτου
εὐθὺς ἀρξάμενοι σκοπῶμεν εἰ δύναταί ἀληθές τι συνημ-
μένον καὶ σῷζον τὴν εἰρημένην ἐπαγγελίαν εὑρεθῆναι.

Κοινῶς μὲν γάρ φασιν ἅπαντες οἱ διαλεκτικοὶ ὑγιὲς
εἶναι συνημμένον, ὅταν ἀκολουθῇ τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ
τὸ ἐν αὐτῷ λῆγον· περὶ δὲ τοῦ πότε ἀκολουθεῖ καὶ πῶς
στασιάζουσι πρὸς ἀλλήλους καὶ μαχόμενα τῆς ἀκολουθίας
113 ἐκτίθενται κριτήρια. οἷον ὁ μὲν Φίλων ἔλεγεν ἀληθὲς γί-
νεσθαι τὸ συνημμένον, ὅταν μὴ ἄρχηται ἀπ' ἀλη-
θοῦς καὶ λήγῃ ἐπὶ ψεῦδος, ὥστε τριχῶς μὲν γί-
νεσθαι κατ' αὐτὸν ἀληθὲς συνημμένον, καθ' ἕνα δὲ
τρόπον ψεῦδος. καὶ γὰρ ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπ'
ἀληθὲς λήγῃ, ἀληθές ἐστιν, ὡς τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν".
καὶ ὅταν ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον ἐπὶ ψεῦδος λήγῃ, πάλιν ἀλη-
114 θές, οἷον τὸ "εἰ πέταται ἡ γῆ, πτέρυγας ἔχει ἡ γῆ". ὡσαύ-
τως δὲ καὶ τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ ψεύδους, ἐπ' ἀληθὲς δὲ λῆγον
ἐστὶν ἀληθές, ὡς τὸ "εἰ πέταται ἡ γῆ, ἔστιν ἡ γῆ". μόνως δὲ
γίνεται ψεῦδος, ὅταν ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγῃ ἐπὶ

113—117 ∼ Hyp. II 110.

29 ἐὰν Bekk.: ἂν LEς: om. N οἷον ⟨εἰ⟩ N 2 συντό-
μοις NLE (cf. p. 523, 27): συντόμω ς 16 ἀπάρχηται N

312 ψεῦδος, ὁποῖόν ἐστι τὸ ''εἰ ἡμέρα ἔστι, νὺξ ἔστιν''· ἡμέ-
ρας γὰρ οὔσης τὸ μὲν ''ἡμέρα ἔστιν'' ἀληθές ἐστιν, ὅπερ
ἦν ἡγούμενον, τὸ δὲ ''νὺξ ἔστι'' ψεῦδός ἐστιν, ὅπερ ἦν
λῆγον. *Διόδωρος* δὲ ἀληθὲς εἶναί φησι συνημμένον 115
ὅπερ μήτε ἐνεδέχετο μήτε ἐνδέχεται ἀρχόμενον ἀπ'
ἀληθοῦς λήγειν ἐπὶ ψεῦδος. ὅπερ μάχεται τῇ Φίλωνος
θέσει. τὸ γὰρ τοιοῦτον συνημμένον ''εἰ ἡμέρα ἔστιν, ἐγὼ
313 διαλέγομαι'' ἡμέρας οὔσης ἐπὶ τοῦ παρόντος κἀμοῦ διαλεγο-
μένου κατὰ μὲν τὸν Φίλωνα ἀληθές ἐστιν, ἐπείπερ ἀπ' ἀλη-
θοῦς ἀρχόμενον τοῦ ''ἡμέρα ἔστιν'' εἰς ἀληθὲς λήγει τὸ ''ἐγὼ
διαλέγομαι'', κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον ψεῦδος. ἐνδέχεται γὰρ
ἀπ' ἀληθοῦς ποτὲ ἀρξάμενον τοῦ ''ἡμέρα ἔστιν'' ἐπὶ ψεῦ-
δος λήγειν τὸ ''ἐγὼ διαλέγομαι'', ἡσυχάσαντος ἐμοῦ, καὶ
ἐνεδέχετο ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπὶ ψεῦδος λήγειν τὸ
''ἐγὼ διαλέγομαι''· πρὶν γὰρ ἄρξωμαι διαλέγεσθαι, ἀπ' ἀ- 116
ληθοῦς μὲν ἤρχετο τοῦ ''ἡμέρα ἔστιν'', ἐπὶ ψεῦδος δὲ
ἔληγε τὸ ''ἐγὼ διαλέγομαι''. πάλιν τὸ οὕτως ἔχον ''εἰ
νὺξ ἔστιν, ἐγὼ διαλέγομαι'', ἡμέρας οὔσης καὶ σιωπῶντος
ἐμοῦ κατὰ μὲν Φίλωνα ὡσαύτως ἀληθές, ἀπὸ γὰρ ψεύδους
ἀρχόμενον ἐπὶ ψεῦδος λήγει, κατὰ δὲ τὸν Διόδωρον ψεῦ-
δος· ἐνδέχεται γὰρ αὐτὸ ἀρξάμενον ἀπ' ἀληθοῦς λῆξαι
εἰς ψεῦδος νυκτὸς ἐπελθούσης, καὶ πάλιν ἐμοῦ μὴ διαλε-
γομένου ἀλλ' ἡσυχάζοντος. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ ''εἰ νὺξ ἔστιν, 117
ἡμέρα ἔστιν'' ἡμέρας οὔσης κατὰ μὲν Φίλωνα διὰ τοῦτ' ἀ-
ληθές, ὅτι ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον τοῦ ''νὺξ ἔστιν'' εἰς
ἀληθὲς λήγει τὸ ''ἡμέρα ἔστιν'', κατὰ δὲ Διόδωρον διὰ
τοῦτο ψεῦδος, ὅτι ἐνδέχεται νυκτὸς ἐπισχούσης, ἀπ' ἀλη-
θοῦς ἀρχόμενον αὐτὸ τοῦ ''νὺξ ἔστιν'', ἐπὶ ψεῦδος λήγειν
τὸ ''ἡμέρα ἔστιν''.

Τοιαύτης οὖν οὔσης ὡς ἐν παραδείγματος μέρει τῆς 118
ἐν τοῖς κριτηρίοις τοῦ συνημμένου ἀξιώματος ὑπεναν-
τιώσεως, μήποτε ἄπορος γίνεται ἡ τοῦ ὑγιοῦς συνημμένου

---

30 ἐπ' N 32 θέσει ς: φύσει NE et V γρ.: φήσει L (an φάσει?): στάσει vel κρίσει Heintz dubit. 7 ἐνεδέχετο NLE: ἐνδέχεται ς 8 ἄρξωμαι NA: ἄρξομαι LEVBR 10 ἔλεγε L 15 μὴ om. N 17 ἡμέρα ἔστιν om. Eς 19 διὰ om. L

313
διάγνωσις· ἵνα γὰρ μάθωμεν τοῦτο, πρὸ παντὸς δεῖ ἐπικριθῆναι τὴν περὶ τῆς ὑγιότητος αὐτοῦ τῶν διαλεκτικῶν διάστασιν. ἐφ' ὅσον δὲ ἀνεπίκριτός ἐστι, μένειν ἀνάγκη
119 καὶ αὐτὸ ἐν ἐποχῇ. καὶ εἰκότως. ἤτοι γὰρ πᾶσι τοῖς κριτηρίοις τῶν διαλεκτικῶν προσέξομεν ἤ τινι τούτων. ἀλλὰ πᾶσι μὲν οὐχ οἷόν τέ ἐστι προσέχειν· μάχεται γάρ, ὡς ἐπὶ τῶν προειρημένων δυεῖν ὑπέδειξα, τὰ δὲ μαχόμενα οὐ δύναται ἐπ' ἴσης εἶναι πιστά. εἰ δέ τινι τούτων, ἤτοι 314
αὐτόθεν καὶ ἀκρίτως προσέξομέν τινι, ἢ μετὰ λόγου τοῦ
120 δεικνύντος ὅτι ὑγιές ἐστι τὸ τοιοῦτον κριτήριον. καὶ εἰ μὲν ἀκρίτως καὶ αὐτόθεν συγκαταθησόμεθά τινι κριτηρίῳ, τί μᾶλλον τῷδε ἢ τῷδε συγκαταθησόμεθα; ὅπερ ἴσον ἦν τῷ μηδενὶ συγκατατίθεσθαι διὰ τὴν μάχην. εἰ δὲ μετὰ λόγου τοῦ δεικνύντος ὅτι ὑγιές ἐστι τὸ παραλαμβανόμενον ὑφ' ἡμῶν τοῦ συνημμένου κριτήριον, ἤτοι οὗτος ὁ λόγος ἀσύνακτός τ' ἐστὶ καὶ ἀπέραντος ἢ συνακτικὸς καὶ περαίνων.
121 ἀλλ' ἀσύνακτος μὲν καθεστὼς καὶ ἀπέραντος ἄπιστός ἐστι καὶ μοχθηρὸς ἐν τῷ προκρίνειν τι τοῦ συνημμένου κριτήριον. εἰ δὲ συνακτικὸς ὑπάρχει, πάντως διὰ τοῦτο συνακτικὸς τυγχάνει ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτοῦ τοῖς λήμμασιν ἡ ἐπι-
122 φορά,· ὥστε δι' ἀκολουθίας τινὸς αὐτὸν δοκιμάζεσθαι. τὴν δὲ ἀκολουθίαν ἐξ ἀρχῆς ζητουμένην ἐπὶ τοῦ συνημμένου λόγῳ ἔδει δοκιμάζεσθαι. τοίνυν ἴσον ἦν τὸ τοιοῦτον τῷ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον ἐμπίπτειν· ἵνα γὰρ τὸ συνημμένον ἐξ ἀκολουθίας ὀφεῖλον δοκιμάζεσθαι μάθωμεν, ἐπὶ λόγον τινὰ δεῖ δραμεῖν, καὶ ἵνα οὗτος ὁ λόγος ὑγιὴς ᾖ, τὴν ἀκολουθίαν δεῖ προπεπιστῶσθαι, ἀφ' ἧς ὅτι ἔστιν
123 ὑγιὴς κρίνεται. μὴ ἔχοντες οὖν τὸ ὑγιὲς συνημμένον ὅσον ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἀπορίᾳ, οὐδὲ συνακτικὸν ἕξομεν λόγον. τοῦτον δὲ μὴ ἔχοντες οὐδὲ ἀπόδειξιν ἕξομεν· λόγος γάρ ἐστι συνακτικὸς ἡ ἀπόδειξις. ἀποδείξεως δὲ μὴ ὑπαρχούσης ἀναιρεῖται ἡ δογματικὴ φιλοσοφία.

---

28 ἀνεπίκριτός Bekk.: ἀνεπίκριτόν G 29 γὰρ om. L 1 τινι Gen.: τινα G 9 ἀσύντακτός N ς τ' om. ς 16 λόγῳ Heintz: λόγου G 20 προπεπιστῶσθαι Bekk.: προπεπιστεῦσθαι G ὅτι LE ς: ὅδ' N 24 ὑπαρχούσης Heintz: παρούσης G 25 λογικὴ Kayser coll. p. 302, 10 φιλοσοφία Heintz (coll. p. 101, 30): φαντασία G

314
Ἐνέσται δὲ ἀπὸ τούτων καὶ ἐπὶ τὰ συμπεπλεγμένα 124
καὶ ἐπὶ τὰ διεζευγμένα κοινῶς τε ἐπὶ τὰ λοιπὰ εἴδη τῶν
οὐχ ἁπλῶν ἀξιωμάτων διαβαίνειν. (Stoic. fr. II 211 Arn.) τὸ
γὰρ συμπεπλεγμένον ⟨ἤτοι⟩ ἐξ ἁπλῶν ὀφείλει ἢ ἐξ οὐχ ἁπλῶν
ἢ ἐκ μικτῶν συνεστάναι, πάντα δὲ ταῦτα ἠπόρηται τῶν ἁπλῶν
προηπορημένων. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅταν λέγωσιν ὑγιὲς εἶναι 125
συμπεπλεγμένον τὸ πάντ' ἔχον ἐν αὐτῷ ἀληθῆ, οἷον τὸ "ἡμέ-
315 ρα ἔστι καὶ φῶς ἔστιν", ψεῦδος δὲ τὸ ⟨ἓν⟩ ἔχον ψεῦδος, πά-
λιν νομοθετοῦσιν αὐτοὶ αὑτοῖς. ἀκόλουθον γὰρ ἦν, εἰ ἀληθές
ἐστι τὸ ἐκ πάντων ἀληθῶν σύνθετον, εὐθὺς [ἀληθὲς] εἶναι
καὶ τὸ ἐκ πάντων ψευδῶν συγκείμενον ψεῦδος, τὸ δὲ ἐκ
ψευδῶν ἅμα καὶ ἀληθῶν μὴ μᾶλλον ἀληθὲς εἶναι ἢ ψεῦ-
δος. εἰ μὲν γὰρ ἔξεστιν αὐτοῖς ἃ θέλουσι νομοθετεῖν καὶ 126
ὡς προαιροῦνται περὶ τῶν πραγμάτων διατάττεσθαι, ἐπι-
τρεπτέον μὲν τὸ ἓν ἔχον ψεῦδος συμπεπλεγμένον λέγε-
σθαι παρ' αὐτοῖς ψεῦδος, ἐξέσται δὲ καὶ ἄλλοις ἀντιδια-
τάττεσθαι καὶ λέγειν τὸ ἐκ πλειόνων ἀληθῶν, ἑνὸς δὲ ψεύ-
δους συμπεπλεγμένον ἀληθὲς ὑπάρχειν. εἰ δὲ τῇ φύσει 127
τῶν πραγμάτων προσεκτέον ἐστίν, ἀκόλουθον δήπουθεν
τὸ τὶ μὲν ψεῦδος ἔχον, τὶ δὲ ἀληθὲς συμπεπλεγμένον μὴ
μᾶλλον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος εἶναι λέγειν· ὥσπερ γὰρ τὸ ἐκ
λευκοῦ καὶ μέλανος μεμιγμένον οὐ μᾶλλον λευκόν ἐστιν
ἢ μέλαν (τὸ μὲν γὰρ λευκὸν λευκὸν ἦν καὶ τὸ μέλαν μέ-
λαν ὑπῆρχεν), οὕτω τὸ μὲν ἀληθὲς μόνον ἀληθὲς εἶναι [καὶ]
συμβέβηκεν, τὸ δὲ ψεῦδος μόνον ψεῦδος ὑπάρχει, τὸ δὲ
σύνθετον ἐξ ἀμφοτέρων οὐ μᾶλλον ἀληθὲς ἢ ψεῦδος προ-
σαγορευτέον. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τῷ βίῳ, φασί, τὸ κατὰ μὲν 128
τὰ πλεῖστα μέρη ὑγιὲς ἱμάτιον κατ' ὀλίγον δὲ διερρωγὸς
οὐκ ἀπὸ τῶν πλείστων καὶ ὑγιῶν μερῶν ὑγιὲς εἶναι λέγο-
μεν ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀλίγου καὶ διερρωγότος διερρωγός, οὕτω

27 τε ἐπὶ Bekk. dubit. et Kayser coll. p. 337, 20: ἐπί τε G 29 ἤτοι add. Bekk. ἐξ οὐχ Rüstow coll. p. 307, 20: οὐκ ἐξ G inter ἢ et ἐκ lac. 3—4 litt. exstat in N 1 ⟨καὶ⟩ ψεῦδος δὲ N ἓν add. Heintz coll. vv. 8 et 24 3 ἀληθῶν NLE: ἀληθὲς ς ἀληθὲς del. Heintz 4 γε Bekk. dubit. 8 μὲν LEς: τε N 9 δὲ LEς: δὴ N 10 δὲ om. ς 15 ⟨ἐκ⟩ μέλανος LEς 17 καὶ del. Bekk., post οὕτω transp. Kochalsky

καὶ τὸ συμπεπλεγμένον, κἂν ἓν μόνον ἔχῃ ψεῦδος πλεί- 315
ονα δὲ ἀληθῆ, λεχθήσεται τὸ ὅλον ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ψεῦδος.
129 ὅπερ ἐστὶν εὔηθες. τῷ μὲν γὰρ βίῳ συγχωρητέον κατα-
χρηστικοῖς ὀνόμασι χρῆσθαι, μὴ πάντως τὸ πρὸς τὴν φύ-
σιν ἀληθὲς ζητοῦντι, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν δόξαν. φρέαρ γοῦν
ὀρύσσειν φαμὲν καὶ χλαμύδα ὑφαίνειν καὶ οἰκίαν οἰκοδο-
μεῖν, οὐ κυρίως· εἰ γὰρ φρέαρ ἐστίν, οὐκ ὀρύσσεται
ἀλλ' ὀρώρυκται, καὶ εἰ χλαμύς ἐστιν, οὐχ ὑφαίνεται ἀλλ' ὕ-
φανται. ὥστε ἐν μὲν τῷ βίῳ καὶ τῇ κοινῇ συνηθείᾳ τό-
πον εἶχεν ἡ κατάχρησις· ὅταν δὲ τὰ πρὸς τὴν φύσιν ζη- 316
τῶμεν πράγματα, τότε ἔχεσθαι δεῖ τῆς ἀκριβείας.
130 Ἀλλ' ὅτι μὲν ἄπορός ἐστιν ὁ λόγος καὶ πολλὴν ἔχων
ταραχὴν τοῖς ἐν ἀσωμάτῳ τινὶ λεκτῷ τὸ ἀληθὲς καὶ ψεῦ-
δος ἀπολείπουσιν, ἐκ τούτων αὐτάρκως ὑποδέδεικται· ὅτι
δὲ καὶ τοῖς ἐν τῇ φωνῇ ταῦθ' ὑποστησαμένοις οὐκ ἔστιν
131 εὔπορος, ῥᾴδιον μαθεῖν. πᾶσα γὰρ φωνή, εἰ ἔστιν, ἤτοι
γινομένη ἔστιν ἢ σιωπωμένη· οὔτε δὲ ἡ γινομένη ἔστι
τῷ μὴ ὑφεστάναι οὔτε ἡ σιωπωμένη τῷ μήπω γίνεσθαι·
οὐκ ἄρα ἔστιν ἡ φωνή. ἡ μὲν οὖν γινομένη οὐκ ἔστιν,
καθάπερ ἐκ τῶν ὁμοίων δείκνυται· οὔτε γὰρ οἰκία γινο-
μένη οἰκία ἔστιν, οὐ ναῦς, οὐκ ἄλλο τι τῶν τοιούτων,
ὥστ' οὐδὲ φωνή. ὅτι δ' οὐδ' ἡ σιωπωμένη ὑφέστηκεν,
ὁμόλογον. εἴπερ οὖν ἢ γίνεται φωνὴ ἢ σιωπᾶται, κατ' οὐ-
δέτερον δὲ τούτων τῶν χρόνων ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη φωνή.
132 καὶ ἄλλως, εἰ ἐν φωνῇ ἔστι τὸ ἀληθές, ἤτοι ἐν ἐλα-
χίστῃ ἐστὶ φωνῇ ἢ ἐν μακρᾷ· οὔτε δὲ ἐν ἐλαχίστῃ· ἀμε-
ρὲς γάρ ἐστι τὸ ἐλάχιστον, καὶ τὸ ἀληθὲς οὐκ ἀμερές·
οὔτε ἐν μακρᾷ· ἀνυπόστατος γάρ ἐστιν αὕτη διὰ τό, ὅτε
μὲν τὸ πρῶτον αὐτῆς προφέρεται μέρος, μήπω εἶναι τὸ
δεύτερον, ὅτε δὲ τὸ δεύτερον, μηκέτι εἶναι τὸ πρῶτον.

---

132 cf. Hyp. II 109.

---

25 ⟨ψεύδους⟩ ψεῦδος Kochalsky 26/27 καταχρηστικῶς τοῖς ὀν. Heintz dubit. 31/32 ὕφανται Nς: ὑφαίνεται LE 4 ⟨τὴν⟩ ταραχὴν L 5 ὑποδέδεικται NLE: ἀποδέδεικται ABR: ὑ^α^ποδ. V 6 τῇ om. LEς ὑποστησομένοις N 9 μὴ G: μήπω Kochalsky 20 τὸ prim. om. LEς 21 δὲ om. N

316
οὐ τοίνυν ἐν φωνῇ ἔστι τὸ ἀληθές. πρὸς τούτοις, 133
εἰ ἐν φωνῇ ἔστιν, ἤτοι ἐν σημαινούσῃ ἢ ἐν μὴ σημαινούσῃ.
ἀλλ' ἐν μὲν τῇ μὴ σημαινούσῃ τι, οἷον τῇ βλίτυρι καὶ τῇ
σκινδαψός, οὐκ ἂν εἴη [τι]· πῶς γὰρ τοῦ μὴ σημαινο-
μένου πράγματος οἷόν τέ ἐστιν ὡς ἀληθοῦς ἀντιλαμ-
βάνεσθαι; λείπεται ἄρα λέγειν ἐν τῇ σημαινούσῃ. ὃ 134
δὴ πάλιν ἐστὶν ἀδύνατον· οὐδεμία γὰρ φωνὴ ὡς φω-
νὴ σημαντική ἐστιν, ἐπεὶ ἐχρῆν πάντας τοὺς ἀντιλαμβα-
νομένους φωνῆς Ἕλληνας καὶ βαρβάρους ἀντιλαμβάνε-
σθαι καὶ τοῦ σημαινομένου ὑπ' αὐτῆς. ὥστε οὐδὲ κατὰ
τοῦτο ἐν φωνῇ θετέον τἀληθές. τῶν τε φωνῶν 135
317 αἳ μέν εἰσιν ἁπλαῖ αἳ δὲ σύνθετοι, ἁπλαῖ μὲν οἷον ἡ "Δίων",
σύνθετοι δὲ ὥσπερ ἡ "Δίων περιπατεῖ". εἰ οὖν ἐν φωνῇ
ἔστι τἀληθές, ἤτοι ἐν ἁπλῇ ἔστιν ἢ ἐν συνθέτῳ. ἀλλ' ἐν
μὲν ἁπλῇ καὶ ἀσυνθέτῳ οὐκ ἔστιν· ἀξίωμα γὰρ εἶναι δεῖ
τἀληθές, καὶ οὐδὲν ἀξίωμα ἀσύνθετον. ἐν συνθέτῳ δὲ 136
οὐκ ἂν εἴη διὰ τὸ μηδεμίαν σύνθετον ὑφεστάναι λέξιν,
οἷον τὴν "Δίων ἔστιν"· ὅτε γὰρ λέγομεν τὴν "Δίων", οὔπω
λέγομεν τὴν "ἔστιν", καὶ ὅτε ταύτην προφερόμεθα, οὐκέτ'
ἐκείνην λέγομεν. ὥστ' οὐδ' ἐν φωνῇ τἀληθές.

Καὶ μὴν οὐδ' ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας, ὡς ὑπε- 137
νόησάν τινες. εἰ γὰρ ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας ἐστὶ
τἀληθές, οὐδὲν ἔσται τῶν ἐκτὸς ἀληθές· τὸ γὰρ κίνημα
τῆς διανοίας ἐστὶν ἐν ἡμῖν καὶ οὐκ ἐκτός. ἄτοπον δέ γε
τὸ λέγειν μηδὲν εἶναι τῶν ἐκτὸς ἀληθές· ἄτοπον ἄρα
καὶ τὸ ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας ἀπολείπειν τἀληθές.
τῶν τε κινημάτων τῆς διανοίας ἰδίων ὄντων ἑκάστου 138
οὐδὲν ἔσται κοινὸν ἀληθές, μηδενὸς δὲ ὄντος κοινοῦ τινος
ἀληθοῦς πάντ' ἔσται ἀσαφῆ καὶ διάφωνα· ὃ γὰρ ἔχει
οὗτος ἀληθές (τουτέστι τὸ κίνημα τῆς διανοίας), τοῦθ'

135—136 cf. Hyp. II 109.

23 ⟨τι⟩ ἢ Bekk. dubit. ἐν μὴ scr.: μὴ ἐν G 25 τι del. Kochalsky 27 σημαινούσῃ ⟨τι⟩ Kochalsky dubit. τι ex versu 25 petito 29/30 ἀντιλαμβανομένης ς 32 τε Bekk.: δὲ G 4 ἀσυνθέτῳ NL: συνθέτῳ Eς 13 γε om. Nς 14 τὸ om. ς 19 ⟨τοῦτο⟩ τὸ Kochalsky

317 ἕτερος οὐκ ἔχει, καὶ ἀναστρόφως, ὃ ἐκεῖνος ἔχει, τοῦθ' οὗτος οὐκ εἴληφεν. ἄτοπον δὲ τὸ μηδὲν εἶναι λέγειν συμφώνως
139 ἀληθές· τοίνυν καὶ τὸ ἀξιοῦν ἐν τῷ κινήματι τῆς διανοίας ὑποκεῖσθαι τἀληθὲς ἄτοπόν ἐστι καὶ οὐχ ὑγιές. ἀκόλουθόν τέ ἐστι ⟨τοῖς ἐν⟩ τῷ κινήματι τῆς διανοίας ἀπολείπουσι τἀληθὲς πάνθ' ὁμολογεῖν ἀληθῆ εἶναι, οἷον τὸ κίνημα τῆς Ἐπικούρου διανοίας καὶ Ζήνωνος καὶ Δημοκρίτου καὶ τῶν ἄλλων· πᾶσι γὰρ αὐτοῖς συμβέβηκεν ἐπ' ἴσης κινήμασιν εἶναι τῆς διανοίας. ἀδύνατον δέ γέ ἐστι τὸ πάντα εἶναι ἀληθῆ, ὡς καὶ τὸ πάντα ψευδῆ· τοίνυν οὐδὲ τὸ κίνημα τῆς διανοίας ἀληθές ἐστιν.

140 Ἀλλὰ γὰρ διὰ τοσούτων περί τε κριτηρίου καὶ περὶ ἀληθοῦς ἀπορήσαντες, τὸ μετὰ τοῦτο σκεπτώμεθα καὶ περὶ τῶν συντιθεμένων ἐφόδων ἀπὸ τοῦ κριτηρίου πρὸς 318 κατάληψιν τοῦ μὴ αὐτόθεν ὑποπίπτοντος ἀληθοῦς, τουτέστι τοῦ τε σημείου καὶ τῆς ἀποδείξεως. καὶ τάξει γε πρῶτον περὶ σημείου λέγωμεν· μετουσίᾳ γὰρ τούτου ἡ ἀπόδειξις ἐκκαλυπτικὴ γίνεται τοῦ συμπεράσματος.

⟨β'⟩ εἰ ἔστι τι σημεῖον

141 Ἐπεὶ τῶν πραγμάτων διττή τις ἔστι κατὰ τὸ ἀνωτάτω διαφορά, καθ' ἣν τὰ μέν ἐστι πρόδηλα, τὰ δὲ ἄδηλα (καὶ πρόδηλα μὲν τὰ αὐτόθεν ὑποπίπτοντα ταῖς τε αἰσθήσεσι καὶ τῇ διανοίᾳ, ἄδηλα δὲ τὰ μὴ ἐξ αὐτῶν ληπτά), μεθοδικώτερον δὲ εἰς μὲν τὴν τῶν ἐναργῶν ἀπορίαν ὁ περὶ
142 κριτηρίου λόγος ἡμῖν ἀποδέδοται (τούτου γὰρ ἀβεβαίου δειχθέντος ἀδύνατον γίνεται καὶ τὸ περὶ τῶν φαινομένων

---

21 οὐκ εἴληφεν Bekk.: οὐ κατείληφεν G 24 ἀκόλουθον Fabr. sec. Herveti versionem: ἀνακόλουθον G τοῖς ἐν add. Fabr. 28 et 29 τὸ Bekk.: τὰ G 30 ἀληθές G: τἀληθές Bekk. 31/32 περὶ τοῦ κριτηρίου καὶ ἀληθοῦς Kayser 5a tit. sec. LEς: περὶ σημείου· εἰ ἔστι τ. σ. N 10 δὲ del. Bekk., μεθοδικώτερον δὲ post eum Kayser, sed mutata interpunctione omnia recte se habere intelleguntur (cf. Kochalsky l. l. p. 79 sq.) 11 ἀβεβαίου N (ut iam Fabr.): βεβαίου LEς: βιαίου Nauck coll. p. 350, 15

318
διισχυρίζεσθαι, ὅτι τοιαῦτά ἐστι πρὸς τὴν φύσιν ὁποῖα φαί-
νεται), λειπομένης δὲ ἔτι τῆς τῶν ἀδήλων διαφορᾶς, κα-
λῶς ἔχειν ἡγούμεθα καὶ πρὸς τὴν ταύτης ἀθέτησιν συν-
τόμῳ τινὶ χρήσασθαι ἐφόδῳ, τῇ τό τε σημεῖον καὶ τὴν
ἀπόδειξιν ἀναιρούσῃ· τούτων γὰρ πάλιν ἀναιρουμένων
ἀβέβαιος γίνεται καὶ ἡ δι᾽ αὐτῶν τοῦ ἀληθοῦς κατάληψις.
βραχέα δ᾽ ἴσως οἰκεῖόν ἐστι πρὸ τῶν κατὰ μέρος διελθεῖν
περὶ τῆς τοῦ σημείου φύσεως.

Λέγεται τοίνυν τὸ σημεῖον διχῶς, κοινῶς τε καὶ ἰδίως, 143
κοινῶς μὲν τὸ δοκοῦν τι δηλοῦν, καθὸ καὶ τὸ πρὸς ἀνα-
νέωσιν τοῦ συμπαρατηρηθέντος αὐτῷ πράγματος χρησι-
μεῦον εἰώθαμεν καλεῖν σημεῖον, ἰδίως δὲ τὸ ἐνδεικτικὸν
τοῦ ἀδηλουμένου πράγματος, περὶ οὗ καὶ πρόκειται ζη
τεῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος. εἰ δέ τις τρανότερον ἐπιβάλλει 144
αὐτοῦ τῇ φύσει, πάλιν προληπτέον ὅτι, ὡς ἀνώτερον ἐλέγο-
μεν, τῶν πραγμάτων πρόδηλα μέν ἐστι τὰ ἐξ αὐτῶν εἰς
γνῶσιν ἡμῖν ἐρχόμενα, οἷον ἦν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ἡμέ-
ραν εἶναι καὶ τὸ ἐμὲ διαλέγεσθαι, ἄδηλα δὲ τὰ μὴ οὕτως
ἔχοντα.

⟨γ′⟩ πόσαι τῶν ἀδήλων διαφοραί

τῶν δὲ ἀδήλων τὰ μέν τινα ἦν καθάπαξ ἄδηλα, 145
319 *τὰ δὲ φύσει ἄδηλα, τὰ δὲ πρὸς καιρὸν ἄδηλα. ὧν πρὸς*
καιρὸν μὲν ἄδηλα καλεῖται ἅπερ τὴν φύσιν ἔχοντα
ἐναργῆ παρά τινας ἔξωθεν περιστάσεις κατὰ καιροὺς ἡμῖν
ἀδηλεῖται, οἷον νῦν ἡ τῶν Ἀθηναίων πόλις ἡμῖν· φύσει
μὲν γάρ ἐστιν ἐναργὴς καὶ πρόδηλος, παρὰ δὲ τὸ μεταξὺ
διάστημα ἀδηλεῖται. φύσει δὲ ἦν ἄδηλα τὰ δι᾽ αἰῶνος 146
ἀποκεκρυμμένα καὶ μὴ δυνάμενα ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πε-
σεῖν ἐνάργειαν, καθάπερ οἱ νοητοὶ πόροι καὶ τὸ ἀξιούμε-

145—160 ~ Hyp. II 97—103.

14/15 *καλῶς* Fabr.: *καθὼς* G **19** *πρὸ τῶν* LEABR: *πρὸς τῶν* V: *πρὸ τὸν* N **26** *τις* Bekk.: *τὸ* G **27** *ὅτι, ὡς* Bekk.: *ὅπως* G **32** tit. secundum N: *πόσαι διαφοραὶ ἀδήλων* LEς **33** *καθάπαξ ἦν* N **2** *φύσιν ⟨μὲν⟩* ς **3** *τινας ⟨μὲν⟩* L **5** *ἐναργής ἐστι* ς

νον ἐκτὸς εἶναι τοῦ κόσμου τισὶ φυσικοῖς ἄπειρον κενόν. 319
147 καθάπαξ δὲ ἄδηλα λέγεται τυγχάνειν τὰ μηδέποτε ὑπ' ἀν-
θρωπίνην κατάληψιν πεφυκότα πίπτειν, οἷόν ἐστι τὸ ἀρ-
τίους εἶναι τοὺς ἀστέρας ἢ περισσοὺς καὶ τὸ τοσάσδε
148 ὑπάρχειν ἐν Λιβύῃ ψάμμους. τεσσάρων οὖν οὐσῶν ἐν
τοῖς πράγμασι διαφορῶν, μιᾶς μὲν ⟨τῆς⟩ τῶν ἐναργῶν, δευ-
τέρας δὲ τῆς τῶν καθάπαξ ἀδήλων, τρίτης δὲ τῆς τῶν
φύσει ἀδήλων, τετάρτης τῆς τῶν πρὸς καιρόν, οὐ πᾶσάν
149 φαμεν διαφορὰν σημείου δεῖσθαι ἀλλὰ τινά. εὐθέως γὰρ
οὔτε τὰ καθάπαξ ἄδηλα ἐπιδέχεταί τι σημεῖον οὔτε τὰ
ἐναργῆ, καὶ τὰ μὲν ἐναργῆ, ὅτι ἐξ αὐτῶν προσπίπτει καὶ
οὐδενὸς ἑτέρου δεῖται πρὸς μήνυσιν, τὰ δὲ καθάπαξ ἄδηλα,
ὅτι κοινῶς πᾶσαν ἐκπεφευγότα κατάληψιν οὐδὲ τὴν διὰ
150 σημείου ἐπιδέχεται. τὰ δὲ φύσει ἄδηλα καὶ τὰ πρὸς και-
ρὸν χρείαν ἔχει τῆς ἐκ τοῦ σημείου παρατηρήσεως, τὰ
μὲν πρὸς καιρὸν ἄδηλα, ὅτι κατά τινας περιστάσεις αἴρεται
ἐκ τῆς πρὸς ἡμᾶς ἐναργείας, τὰ δὲ φύσει ἄδηλα, ὅτι διὰ
151 παντός ἐστιν ἀφανῆ. διττῆς οὖν οὔσης διαφορᾶς τῶν ση-
μείου δεομένων πραγμάτων διττὸν ἀνεφάνη καὶ τὸ ση-
μεῖον, τὸ μέν τι ὑπομνηστικόν, ὅπερ μάλιστα ἐπὶ τῶν
πρὸς καιρὸν ἀδήλων φαίνεται χρησιμεῦον, τὸ δὲ ἐνδεικτι-
κόν, ὅπερ ἐπὶ τῶν φύσει ἀδήλων ἀξιοῦται παραλαμβάνε-
152 σθαι. καὶ δὴ τὸ μὲν ὑπομνηστικὸν συμπαρατηρηθὲν τῷ
σημειωτῷ δι' ἐναργείας, ἅμα τῷ ὑποπεσεῖν ἐκείνου ἀδη-
λουμένου, ἄγει ἡμᾶς εἰς ὑπόμνησιν τοῦ συμπαρατηρη- 320
θέντος αὐτῷ, νῦν δὲ ἐναργῶς μὴ προσπίπτοντος, ὡς ἐπὶ
τοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ πυρός· ταῦτα γὰρ πολλάκις ἀλλήλοις
συνεζευγμένα παρατηρήσαντες ἅμα τῷ τὸ ἕτερον ἰδεῖν,
τουτέστι τὸν καπνόν, ἀνανεούμεθα τὸ λοιπόν, τουτέστι

---

9 φυσικοῖς N (ut olim Bekk.): φυσικῶς LE ς 10 τυγχάνειν λέγεται L 13 post ψάμμους addendum esse ἢ τοσάσδε censuit Bekk. 14 τῆς add. Bekk. 16 τετάρτης ⟨δὲ⟩ Kochalsky 18/19 οὔτε τὰ ἐναργῆ N (addiderat iam Hervetus): om. LE ς 19 καὶ τὰ N (quod coniecerat Kayser): ἀλλὰ τὰ LE ς: an τὰ? (cf. v. 23) 32 σημειωτῷ L: σημείῳ τῷ NE ς 2 προσπίπτοντος Bekk.: προπίπτ. G ὡς ⟨ἔχει⟩ ἐπὶ fort. scrib. coll. p. 79, 26

320 τὸ μὴ βλεπόμενον πῦρ. ὁ ⟨δ'⟩ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς τῷ 153
ἕλκει ἐπιγινομένης οὐλῆς καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ θανάτου προη-
γουμένης καρδίας τρώσεως· οὐλήν τε γὰρ ἰδόντες προηγη-
σάμενον ἕλκος ἀνανεούμεθα, καρδίας τε τρῶσιν θεασάμε-
νοι μέλλοντα θάνατον προγινώσκομεν. ἀλλὰ τὸ μὲν ὑπο-
μνηστικὸν σημεῖον τοιαύτην εἶχε τὴν ἰδιότητα, τὸ δὲ ἐν- 154
δεικτικὸν διέφερε τούτου. οὐκέτι γὰρ καὶ αὐτὸ συμπαρα-
τήρησιν τῷ σημειωτῷ ἐπιδέχεται (ἀρχῆθεν γὰρ ἀνυπόπτω-
τόν ἐστι τὸ φύσει ἄδηλον πρᾶγμα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύ-
ναταί τινι τῶν φαινομένων συμπαρατηρηθῆναι), ἀλλ' ἄν-
τικρυς ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ κατασκευῆς μόνον οὐχὶ
φωνὴν ἀφιὲν λέγεται σημαίνειν τὸ οὗ ἐστιν ἐνδεικτικόν.
οἷον ἡ ψυχὴ τῶν φύσει ἀδήλων ἐστὶ πραγμάτων. οὐδὲ- 155
ποτε γὰρ ὑπὸ τὴν ἡμετέραν πέφυκε πίπτειν ἐνάργειαν.
τοιαύτη δὲ οὖσα ἐκ τῶν περὶ τὸ σῶμα κινήσεων ἐνδεικτι-
κῶς μηνύεται· λογιζόμεθα γὰρ ὅτι δύναμίς τις ἐνδεδυ-
κυῖα τῷ σώματι τοιαύτας αὐτῷ κινήσεις ἐνδίδωσιν.

Ἀλλὰ γὰρ δυεῖν ὄντων σημείων, τοῦ τε ὑπομνηστι- 156
κοῦ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς καιρὸν ἀδήλων τὰ πολλὰ χρησιμεύειν
δοκοῦντος, καὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ, ὅπερ ἐπὶ τῶν φύσει ἀδή-
λων ἐγκρίνεται, μελλήσομεν πᾶσαν ποιεῖσθαι ζήτησιν καὶ
ἀπορίαν οὐ περὶ τοῦ ὑπομνηστικοῦ (τοῦτο γὰρ παρὰ πᾶσι
κοινῶς τοῖς ἐκ τοῦ βίου πεπίστευται χρησιμεύειν), ἀλλὰ
περὶ τοῦ ἐνδεικτικοῦ· τοῦτο γὰρ ὑπὸ τῶν δογματικῶν
φιλοσόφων καὶ τῶν λογικῶν ἰατρῶν, ὡς δυνάμενον τὴν
ἀναγκαιοτάτην αὐτοῖς παρέχειν χρείαν, πέπλασται. ὅθεν 157
οὐδὲ μαχόμεθα ταῖς κοιναῖς τῶν ἀνθρώπων προλήψεσιν,
321 οὐδὲ συγχέομεν τὸν βίον, λέγοντες μηθὲν εἶναι σημεῖον,
καθάπερ τινὲς ἡμᾶς συκοφαντοῦσιν. εἰ μὲν γὰρ πᾶν
ἀνῃροῦμεν σημεῖον, τάχ' ἴσως ἂν καὶ τῷ βίῳ καὶ πᾶσιν
ἀνθρώποις ἐμαχόμεθα· νυνὶ δὲ οὕτω καὶ αὐτοὶ ἔγνωμεν,
ἐκ μὲν καπνοῦ πῦρ, ἐκ δὲ οὐλῆς προηγησάμενον ἕλκος,
ἐκ δὲ προηγουμένης καρδίας τρώσεως θάνατον, ἐκ δὲ προ-

6 δ' addidi 9 δὲ V 13/14 ἀνυπόπτόν L (sic): ἀνυπόπτοτόν V 16 καὶ om. N 26 μελλήσομεν ς: μελήσομεν NLE: μέλομεν Kayser 3 ἀνῃροῦμεν LE ς: ἐροῦμεν N 4 αὐτοῖς N

321
158 *κειμένης ταινίας ἄλειμμα λαμβάνοντες. νῦν οὖν ἐπεὶ τὸ
μὲν ὑπομνηστικὸν σημεῖον τίθεμεν, ᾧ χρῆται ὁ βίος, τὸ
δὲ ὑπὸ τῶν δογματικῶν ψευδῶς δοξασθὲν ἀναιροῦμεν, μή-
ποτε πρὸς τῷ μὴ μάχεσθαι τῷ βίῳ ἔτι καὶ συναγορεύομεν
αὐτῷ, ἐπείπερ τοὺς κατεξαναστάντας τῆς κοινῆς προλήψεως
δογματικοὺς καὶ τὰ φύσει ἄδηλα γινώσκειν λέγοντας ση-
μειωτικῶς ἐκ φυσιολογίας ἐλέγχομεν.*
159 *Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν κεφαλαίοις περὶ τοῦ ὑπὸ τὴν
ζήτησιν πίπτοντος σημείου λελέχθω· χρὴ δὲ ἐπὶ τοῦ πα-
ρόντος διὰ μνήμης ἔχειν τὸ σκεπτικὸν ἔθος. τοῦτο δ'
ἐστὶ τὸ μὴ μετὰ πείσματος καὶ συγκαταθέσεως ἐκτίθεσθαι
τοὺς κατὰ τῆς ὑπάρξεως τοῦ σημείου λόγους (ἴσον γὰρ ἦν
τὸ τοιοῦτο ποιεῖν τῷ ἀξιοῦν εἶναί τι σημεῖον παραπλη-
σίως τοῖς δογματίζουσιν), ἀλλ' ὥστε εἰς ἰσοσθένειαν τὴν
ζήτησιν ἄγειν, καὶ δεικνύναι, ὅτι ἐπ' ἴσης ἐστὶ πιστὸν τῷ
εἶναί τι σημεῖον τὸ μὴ εἶναι ἢ ἀνάπαλιν ἐπ' ἴσης ἄπιστον
τῷ μηδὲν ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχειν τι σημεῖον· ἐντεῦθεν*
160 *γὰρ ἡ ἀρρεψία καὶ ἡ ἐποχὴ γίνεται τῇ διανοίᾳ. ἀμέλει
γοῦν διὰ τοῦτο καὶ ὁ δοκῶν ἡμῖν ἀντιλέγειν φάσκουσι μη-
δὲν εἶναι ἐνδεικτικὸν σημεῖον βοηθός ἐστιν, καὶ τὸ ὀφεῖ-
λον κατασκευάζεσθαι μέρος σκεπτικῶς, τοῦτ' αὐτὸς προ-
λαβὼν κατασκευάζει· εἰ γὰρ οἱ μὲν κατὰ τοῦ σημείου
κομιζόμενοι παρὰ τοῖς ἀπορητικοῖς λόγοι σφόδρ' εἰσὶ σθε-
ναροὶ καὶ σχεδὸν ἀναντίρρητοι, τούτων δὲ οὐ λείπονται
καὶ οἱ παρὰ τοῖς δογματικοῖς τὴν ὕπαρξιν αὐτοῦ κατα-
σκευάζοντες, αὐτόθεν ἐφεκτέον ἐστὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ* 322
161 *μὴ ἀδίκως τῷ ἑτέρῳ μέρει προσθετέον. πλὴν καὶ τοῦ
σκεπτικοῦ ἔθους παρασταθέντος, χωρῶμεν λοιπὸν καὶ ἐπὶ
τὴν τοῦ προκειμένου κατασκευήν.*
Τῶν οὖν ὄντων, φασὶν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, τὰ μὲν

---

161 ~ adv. dogm. IV 263.

---

7 *ἄλειμμα* Gen.: *ἄλιμμα* G *νῦν οὖν* G: *οὐκοῦν* Bekk. dubit. 8 *τὸ* N: *τοῦτο* LEς 10 *τῷ* LEς: *τὸ* N 18 *φυσιολογίας* NLE: *φιλοσοφίας* ς 20 *ἀλλ' ὥστε* N: *ἄλλως τε* LEς 27/28 *προσλαβὼν* ς 1 *ἐφεκτέον* Bekk.: *ἐφεκτόν* NLE: *ἐφετόν* ς 3 *παραστάντος* N

322 ἐστι κατὰ διαφοράν, τὰ δὲ πρός τι πὼς ἔχοντα. καὶ κατὰ
διαφορὰν μὲν ὁπόσα κατ᾽ ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ ἀπολύτως
νοεῖται, οἷον λευκὸν μέλαν, γλυκὺ πικρόν, πᾶν τὸ τούτοις
παραπλήσιον· ψιλοῖς γὰρ αὐτοῖς καὶ κατὰ περιγραφὴν
ἐπιβάλλομεν καὶ δίχα τοῦ ἕτερόν τι συνεπινοεῖν. πρός τι 162
δέ ἐστι τὰ κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἕτερον σχέσιν νοούμενα καὶ
οὐκέτι ἀπολελυμένως λαμβανόμενα, τουτέστι κατ᾽ ἰδίαν,
οἷον τὸ λευκότερον καὶ μελάντερον καὶ γλυκύτερον καὶ
πικρότερον, καὶ πᾶν εἴ τι τῆς αὐτῆς ἐστιν ἰδέας. οὐ γὰρ
ὃν τρόπον τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ἢ τὸ πικρὸν κατ᾽ ἰδίαν ἐνοεῖτο
περιγραφήν, οὕτω καὶ τὸ λευκότερον ἢ μελάντερον· ἀλλ᾽ ἵνα
τοῦτο νοήσωμεν, συνεπιβάλλειν δεῖ καὶ ἐκείνῳ τῷ οὗ λευ-
κότερόν ἐστιν ἢ τῷ οὗ μελάντερόν ἐστιν. καὶ ἐπὶ τοῦ
γλυκυτέρου καὶ πικροτέρου ὁ αὐτὸς λόγος. ἐπεὶ οὖν δύο 163
εἰσὶ τῶν πραγμάτων διαφοραί, μία μὲν ἡ τῶν κατὰ δια-
φοράν, δευτέρα δὲ ἡ τῶν πρός τι πὼς ἐχόντων, δεήσει καὶ
τὸ σημεῖον τό γε ἐνδεικτικὸν ἤτοι τῶν κατὰ διαφορὰν ἢ
τῶν πρός τι ὑπάρχειν· τρίτη γὰρ μεταξὺ τούτων ἰδέα
τῶν πραγμάτων οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ τῶν κατὰ διαφορὰν μὲν
οὐκ ἂν εἴη, ὡς αὐτόθεν συγκεχώρηται καὶ πρὸς τῶν ἑτερο-
δόξων. τοίνυν τῶν πρός τι γενήσεται. ὥσπερ γὰρ τὸ 164
σημειωτὸν κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ σημεῖον σχέσιν νοούμε-
νον τῶν πρός τι ἐστὶν ⟨.....⟩· τινὸς γάρ ἐστι σημεῖον, καθά-
περ τοῦ σημειωτοῦ. ἐὰν γοῦν τὸ ἕτερον αὐτῶν καθ᾽ ὑπό-
θεσιν ἀνέλωμεν, καὶ τὸ λειπόμενον συναναιρεθήσεται,
οἷόν τι καὶ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ καὶ ἀριστεροῦ φαίνεται γιγνό-
323 μενον· μηδενὸς γὰρ ὄντος δεξιοῦ οὐδὲ ἀριστερόν τι ἔσται
διὰ τὸ τῶν πρός τι εἶναι τούτων ἑκάτερον, καὶ μηδενὸς
ὄντος ἀριστεροῦ συμπεριγράφεται καὶ ἡ τοῦ δεξιοῦ ἐπίνοια.
ἀλλὰ δὴ τὰ πρός τι συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις· οὔτε 165

162 ~ adv. dogm. IV 265.
165 ~ Hyp. II 117—118 et 119—120.

15 ἢ τὸ πικρὸν del. Bekk. 17 ἐκεῖνο ς 17 et 18 τῷ οὗ Fabr.: τῶ οὐ NLEABR: τὸ οὐ V 28 lacunam statuit Bekk., quam sic fere explet: ⟨οὕτω καὶ τὸ σημεῖον τῶν πρός τι ἐστίν⟩· τινὸς, sensu quidem recte, sed ipsa verba non possunt recuperari 31/1 γιγνόμενον om. N 1 ἔστι Kochalsky

323

γὰρ λευκότερόν τι, ὡς ἔφην, δυνατόν ἐστι γνωρίζειν μὴ συνυποπίπτοντος τοῦ οὗ λευκότερόν ἐστιν, οὔτε μελανώντερον μὴ συνεπινοουμένου τοῦ οὗ μελανώτερόν ἐστιν. τοίνυν ἐπεὶ καὶ τὸ σημεῖον τῶν πρός τι ἔστιν, ὡς παρεμυθησάμεθα, συγκαταληφθήσεται τῷ σημείῳ τὸ οὗ ἐστι σημεῖον. τὸ συγκαταλαμβανόμενον δὲ αὐτῷ οὐκ ἔσται σημεῖον αὐτοῦ. τὸ γὰρ ὑπονοεῖν, ὅτι δύναται τό τινι συγκαταλαμβανόμενον σημεῖον ἐκείνου γίνεσθαι τελέως ἀπερρωγός· ἀμφοτέρων γὰρ ὑπὸ μίαν προθεσμίαν λαμβανομένων οὔτε τόδε τοῦδε ἐκκαλυπτικόν ἐστιν οὔτε τόδε τοῦδε μηνυτικόν, ἑκάτερον δὲ δι' αὑτοῦ προσπίπτον

166 ἀποδεῖ τῆς τοιαύτης δυνάμεως. συνθείη ⟨δ'⟩ ἄν τις πάλιν λόγον τοιοῦτον. τὸ σημεῖον εἴπερ καταληπτόν ἐστιν, ἤτοι προκαταλαμβάνεται τοῦ σημειωτοῦ ἢ συγκαταλαμβάνεται αὐτῷ ἢ ἐπικαταλαμβάνεται αὐτῷ· οὔτε δὲ προκαταλαμβάνεται οὔτε συγκαταλαμβάνεται οὔτε ἐπικαταλαμβάνεται, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα καταληπτόν ἐστι τὸ

167 σημεῖον. καὶ δὴ τὸ μὲν λέγειν, ὅτι ἐπικαταλαμβάνεται τῷ σημειωτῷ τὸ σημεῖον, αὐτόθεν φαίνεται ἄτοπον· πῶς γὰρ ἔτι δύναται ἐκκαλυπτικὸν εἶναι τὸ σημεῖον, ὅτε οὗ ἐκκαλυπτικόν ἐστι, τὸ σημειωτόν, προκαταλαμβάνεται αὐτοῦ; ἄλλως τε καὶ μαχόμενόν τι προσδέξονται οἱ δογματικοὶ τῷ συνήθως ὑπ' αὐτῶν δογματιζομένῳ, ἐὰν τοῦτο λέγωσιν. φασὶ γὰρ τὸ σημειωτὸν ἄδηλον εἶναι καὶ μὴ ἐξ αὑτοῦ καταληπτόν· εἰ δέ γε μετὰ τὴν τούτου κατάληψιν ἐπικαταλαμβάνεται τὸ σημεῖον, οὐκ ἔσται τοῦτ' ἄδηλον ὅ γε πρὸ τῆς τοῦ μηνύοντος αὐτὸ παρουσίας πεφώραται. ὥστε οὐκ ἐπικαταλαμβάνεται τῷ σημειωτῷ τὸ σημεῖον.

168 καὶ μὴν οὐδὲ συγκαταλαμβάνεται διὰ τὴν μικρῷ πρόσθεν εἰρημένην αἰτίαν· τὰ γὰρ συγκαταλαμβανόμενα ἀλλήλοις 334 οὐ δέεται τῆς ἐξ ἀλλήλων μηνύσεως, ἀλλ' ὑφ' ἓν ἐξ αὐτῶν

6 τοῦ LEς: τὸ N οὔτε N: οὐδὲ LEς μελανότερον NLE (quod correxi): μελάντερον ς 6a μὴ — μελανότερον N (quod correxi): om. LEς (lacunam iam Bekkerus perspexerat) 14 προσπίπτον N: προπίπτον LEς 15 δ' add. Bekk. ἄν τις πάλιν Kochalsky l. l. p. 52: τις[β] ἄν[α] πάλιν N: τις ἀνάπαλιν LEς 30 ὅ γε Bekk.: ὅτε G

324 προσπίπτει, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε τὸ σημεῖον λέγοιτ' ἂν· εἶναι σημεῖον οὔτε τὸ σημειωτὸν ἔτι ὑπάρχειν σημειωτόν. κα- 169
ταλείπεται οὖν λέγειν, ὅτι προκαταλαμβάνεται τὸ σημεῖον τοῦ σημειωτοῦ. ὃ πάλιν εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐλέγχους κυλίεται. πρότερον γὰρ ὀφείλουσιν οἱ δογματικοὶ δεῖξαι, ὅτι οὐ τῶν πρός τι ἐστὶ τὸ σημεῖον ἢ ὅτι οὐ συγκαταλαμβάνεται ἀλλήλοις τὰ πρός τι, εἶτα τότε καὶ παρ' ἡμῶν λαμβάνειν τὸ δύνασθαι τοῦ σημειωτοῦ προκαταλαμβάνεσθαι τὸ σημεῖον. ἀμετακινήτων δὲ ὄντων τῶν πρώτων οὐχ οἷόν τέ 170
ἐστι τὴν προκατάληψιν τῷ σημείῳ μαρτυρεῖν ἐκ τοῦ γένους ὄντι τῶν πρός τι καὶ ὀφείλοντι συγκαταλαμβάνεσθαι τῷ οὗ ἐστι σημεῖον. ἀλλ' εἴπερ, ἵνα καταληφθῇ τὸ σημεῖον, δεῖ ἢ προκαταλαμβάνεσθαι αὐτὸ τοῦ σημειωτοῦ ἢ συγκαταλαμβάνεσθαι τούτῳ ἢ ἐπικαταλαμβάνεσθαι, δέδεικται δὲ μηδὲν τούτων δυνατόν, ῥητέον [οὖν] ἀκατάληπτον εἶναι τὸ σημεῖον.

Ἔτι ἐκ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἄλλον λόγον συνερωτῶσί 171
τινες τοὺς δογματικούς, οὕτως ἔχοντα. εἴπερ ἔστι τι ἐνδεικτικόν τινος σημεῖον, ἤτοι φαινόμενον φαινομένου σημεῖόν ἐστιν ἢ ἀφανὲς ἀφανοῦς ἢ φαινόμενον ἀφανοῦς ἢ ἀφανὲς φαινομένου· οὔτε δὲ φαινόμενον φαινομένου σημεῖόν ἐστιν οὔτε ἀφανοῦς ἀφανὲς οὔτε φαινόμενον ἀφανοῦς οὔτε δὲ ἐναλλάξ· οὐκ ἄρα ἔστι τι σημεῖον. καὶ 172
ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, πρόδηλος δὲ καὶ ἡ τούτου κατασκευή ἐστιν. καὶ προδηλοτέρα μᾶλλον γενήσεται ὑποδειξάντων ἡμῶν τὴν κομιζομένην πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τῶν δογματικῶν ἔνστασιν. φασὶ γὰρ μόνον τὰς δύο συγχωρεῖσθαι συζυγίας, περὶ δὲ τῶν λειπομένων δυεῖν διίστασθαι πρὸς ἡμᾶς. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον φαινομένου καὶ ἀφανοῦς 173
φαινόμενον γίγνεσθαι σημεῖον ἀληθές ἐστιν, τὸ δὲ μὴ φαινόμενον φαινομένου ἢ μὴ φαινόμενον ἀφανοῦς ὑπάρχειν
325 δηλωτικὸν ψεῦδος ἦν. αὐτίκα γὰρ φαινόμενον μὲν φαι-

3 ⟨ἔτι⟩ εἶναι Kochalsky coll. v. 4 17 οὖν delevi (an scribendum ἐστὶν?) 25 δὲ del. Bekk. 28 αὐτῶν ς 29 τὰς δύο μόνον N 32 ἀληθὲς εἶναι Kochalsky (cf. ad p. 325, 1) 1 ἦν Bekk. dubit.: εἶναι G: del. Kochalsky (cf. ad p. 324, 32)

νομένου σημεῖόν ἐστιν ἡ σκιὰ τοῦ σώματος· αὐτή τε γὰρ 325
σημεῖον οὖσα φαινόμενόν ἐστι, τό τε σῶμα σημειωτὸν
καθεστὼς ἐναργὲς ὑπάρχει. φαινόμενον δὲ ἀφανοῦς δη-
λωτικὸν καθειστήκει καθάπερ τὸ ἔρευθος τῆς αἰδοῦς· τὸ
μὲν γὰρ ἐναργὲς καὶ αὐτοφώρατον ἦν, ἡ δὲ αἰδὼς ἄφαν-
174 τος. τελέως δέ εἰσιν εὐήθεις οἱ ταῦτα λέγοντες. ὁμολο-
γηθέντος γὰρ τοῦ πρός τι εἶναι τὸ σημεῖον καὶ τοῦ κατ' ἀ-
νάγκην συγκαταλαμβάνεσθαι ἀλλήλοις τὰ πρός τι, οὐ δύ-
ναται τῶν ἐπ' ἴσης συνυποπιπτόντων ἀλλήλοις τὸ μὲν ση-
μεῖον εἶναι τὸ δὲ σημειωτόν, ἀλλὰ πάντῃ τε καὶ πάντως
διὰ τὴν ἐναργῆ ἀμφοτέρων συνυπόπτωσιν μήτε σημεῖόν
τι ἐξ αὐτῶν ὑπάρχειν μήτε σημειωτόν, τοῦ μὲν μὴ ἔχον-
τος ὃ ἐκκαλύψει, τοῦ δὲ μὴ χρῄζοντος τοῦ ἐκκαλύψοντος.
175 τὰ δὲ αὐτὰ λεκτέον καὶ περὶ τῆς λειπομένης συζυγίας,
καθ' ἣν ἠξίουν τὸ φαινόμενον τοῦ ἀφανοῦς εἶναι σημεῖον·
δεῖ γάρ, εἰ τοῦτο οὕτως ἔχει, προκαταλαμβάνεσθαι τὸ ση-
μεῖον τοῦ σημειωτοῦ καὶ ἐπικαταλαμβάνεσθαι τὸ σημειω-
τὸν τῷ σημείῳ, ὅπερ ἦν ἀδύνατον διὰ τὸ ἐκ τοῦ γένους
εἶναι τῶν πρός τι καὶ ὀφείλειν ἀλλήλοις συγκαταλαμ-
βάνεσθαι.
176 Τῶν γε μὴν καταλαμβανομένων ἀνθρώπῳ πραγμά-
των τὰ μὲν δι' αἰσθήσεως καταλαμβάνεσθαι δοκεῖ, τὰ δὲ
διανοίᾳ, καὶ δι' αἰσθήσεως μὲν ὡς λευκὸν μέλαν, γλυκὺ
πικρόν, διανοίᾳ δὲ καλὸν αἰσχρόν, νόμιμον παράνομον,
εὐσεβὲς ἀσεβές. καὶ τὸ σημεῖον οὖν εἴπερ καταληπτόν
ἐστιν, ἤτοι τῶν αἰσθητῶν ἐστι πραγμάτων ἢ τῶν νοητῶν,
ὥστ' ἂν μὴ ἐκ τοῦ ἑτέρου γένους τούτων ὑπάρχῃ, οὐδ' ὅλως
177 ἔσται τὴν ἀρχὴν ὑπάρχον. ἀμέλει γέ τοι τοῦτ' εὐθὺς
τεκμήριόν ἐστι τοῦ ἄληπτον αὐτὸ τυγχάνειν, φημὶ δὲ τὸ
μέχρι δεῦρο διέλκεσθαι τὴν φύσιν αὐτοῦ, τῶν μὲν αἰσθη-
τὸν ὑπολαμβανόντων τοῦτο εἶναι, τῶν δὲ νοητόν. Ἐπί-
κουρος μὲν γὰρ καὶ οἱ προεστῶτες αὐτοῦ τῆς αἱρέσεως 326

174 — Hyp. II 125.

25 ⟨οἷον⟩ καλὸν Kochalsky 28 ὥστ' ἂν N: ὡς ἐὰν LE: ὡς ἂν ς 30 τὸ Bekk.: τοῦ G 32 εἶναι τοῦτο N

126
ἔλεξαν αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς
(fr. II 222 Arn.) νοητόν. μένει δ' ἡ τοιαύτη διάστασις ἀνε-
πίκριτος σχεδὸν δι' αἰῶνος, καὶ μενούσης αὐτῆς ἀνεπικρίτου
πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὸ σημεῖον ἐν ἐποχῇ φυλάσσεσθαι, ὀφεῖλον
ἢ αἰσθητὸν ἢ νοητὸν ὑπάρχειν. καὶ τὸ πάντων δεινότατον, 178
ὅτι μεταπέπτωκεν ἡ ὑπόσχεσις αὐτοῦ, εἴγε ὑπισχνεῖται μὲν
ἐκκαλυπτικὸν ἔσεσθαί τινος ἑτέρου, ἀνάπαλιν δὲ αὐτὸ
νῦν εὕρηται χρῇζον ἑτέρου τοῦ ἐκκαλύψοντος· εἰ γὰρ
πᾶν τὸ διάφωνον ἄδηλόν ἐστι, τὸ δὲ ἄδηλον ἐκ σημείου
ληπτόν, πάντως καὶ τὸ σημεῖον διαφωνούμενον δεήσεταί
τινος σημείου πρὸς παράστασιν ὡς ἄδηλον. καὶ μὴν οὐδὲ 179
δύνανται λέγειν, ὅτι τὸ διαφωνούμενον αὐτὸ ἔνεστιν ἀπο-
δείξει καταστήσασθαι καὶ πιστὸν ἔχειν. πρῶτον μὲν γὰρ
ὅταν ἀποδείξωσιν, τότε ὡς πιστὸν αὐτὸ λαμβανέτωσαν·
ἐφ' ὅσον δὲ ψιλὴ μόνον αὐτοῖς ἐστιν ὑπόσχεσις ἀλλ' οὐκ
ἀπόδειξις, ἕστηκε καὶ τὰ τῆς ἐποχῆς. εἶτα καὶ ἡ ἀπό- 180
δειξις τῶν ἀμφισβητησίμων ἐστίν, διαφωνουμένη δὲ καὶ
αὐτὴ χρείαν ἔχει τοῦ τὴν πίστιν περιθήσοντος· διὰ δὲ
ζητουμένου τὸ ζητούμενον δεικνύναι θέλειν τελέως ἐστὶν
ἄτοπον. ἄλλως τε καὶ τῷ γένει σημεῖόν ἐστιν ἡ ἀπό-
δειξις· ἐκκαλυπτικὴ γὰρ ἦν τοῦ συμπεράσματος. ἵνα 181
οὖν τὸ σημεῖον βεβαιωθῇ, δεῖ πιστὴν εἶναι τὴν ἀπόδειξιν,
ἵνα δὲ ἡ ἀπόδειξις πιστὴ γένηται, δεῖ προβεβαιωθῆναι τὸ
σημεῖον, ὥστε ἑκάτερον τὴν ἐκ θατέρου πίστιν περιμένον
ἐπ' ἴσης τῷ λοιπῷ ἐστιν ἄπιστον. πρὸς τούτοις τὸ ἐν 182
ἀποδείξεως μέρει λαμβανόμενον εἰς τὴν τοῦ σημείου βε-
βαίωσιν ἤτοι αἰσθητόν ἐστιν ἢ νοητόν. καὶ εἰ μὲν αἰσθη-
τόν, πάλιν ἡ ἀρχῆθεν μένει ζήτησις τῷ τὰ αἰσθητὰ κοι-
νῶς διαπεφωνῆσθαι· εἰ δὲ νοητόν, ὁμοίως ἄπιστον καθέ-
στηκεν· οὐ χωρὶς γὰρ τῶν αἰσθητῶν δύναται τοῦτο λη-
πτὸν ὑπάρχειν.

179—181 ~ Hyp. II 121—122.

3 σχεδὸν ἀνεπίκριτος ς 7 διαπέπτωκεν Kayser 12 fors. ἄδηλον ⟨ὄν⟩ 13 τὸ del. Heintz 14 ⟨ὡς⟩ πιστὸν Kayser 17 ἕστηκε κατὰ τῆς ἀποχῆς ς 18 ἀμφισβητησίμων NLE: ἀμφισβητουμένων ς 25 ἐκ θατέρου LEς: ἑκατέρου N et Gen. qui unde hoc sumpserint, nescio

183 Πλὴν συγκεχωρήσθω τε καὶ ἐκ περιουσίας δεδόσθω 327
τὸ ἤτοι αἰσθητὸν ἢ νοητὸν εἶναι τὸ σημεῖον. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀδύνατον τὴν ὑπόστασιν αὐτοῦ πιστὴν ὑπάρχειν. λεκτέον δὲ ἐν μέρει περὶ ἑκατέρου, καὶ εὐθέως γε περὶ τοῦ [μὴ] αἰσθητὸν αὐτὸ τυγχάνειν. ἵνα τοίνυν τοῦθ' ὁμόλογον ᾖ, δεῖ προσυμπεφωνῆσθαι τὴν τῶν αἰσθητῶν ὕπαρξιν καὶ ὁμόλογον εἶναι παρὰ πᾶσι τοῖς φυσικοῖς, ἵν' ὡς ἀπὸ ὁμολόγου ταύτης ἡ περὶ τοῦ σημείου ἀνάγηται σκέ-
184 ψις. οὐ συμπεφώνηται δέ, ἀλλ' (Platon. Phaedr. p. 264 D. Herodot. vit. Hom. 11),

ἔστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,

οὔποτε πεπαύσονται περὶ αὐτῆς οἱ φυσικοὶ πρὸς ἀλλήλους πολεμοῦντες, ἐπείπερ ὁ μὲν Δημόκριτος μηδὲν ὑποκεῖσθαί φησι τῶν αἰσθητῶν, ἀλλὰ κενοπαθείας τινὰς αἰσθήσεων εἶναι τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν, καὶ οὔτε γλυκύ τι περὶ τοῖς ἐκτὸς ὑπάρχειν, οὐ πικρὸν ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ λευκὸν ἢ μέλαν, οὐκ ἄλλο τι τῶν πᾶσι φαινομένων· παθῶν γὰρ
185 ἡμετέρων ἦν ὀνόματα ταῦτα. ὁ δὲ Ἐπίκουρος πάντα ἔλεγε τὰ αἰσθητὰ τοιαῦτα ὑποκεῖσθαι ὁποῖα φαίνεται καὶ κατ' αἴσθησιν προσπίπτει, μηδέποτε ψευδομένης τῆς αἰσθήσεως, ἀλλ' ἡμῶν ψεύδεσθαι ταύτην δοκούντων. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς καὶ τοῦ Περιπάτου μέσην ὁδὸν τεμόντες ἔνια μὲν ὑποκεῖσθαι τῶν αἰσθητῶν ἔλεξαν ὡς ἀληθῆ, ἔνια δὲ μὴ ὑπάρχειν, ψευδομένης περὶ αὐτῶν τῆς αἰσθήσεως.
186 ἀλλὰ τό γε κεφάλαιον· εἴπερ αἰσθητὸν εἶναι θέλομεν τὸ σημεῖον, πρὸ παντὸς ὁμολογηθῆναι δεῖ καὶ βεβαίως παραστῆναι τὴν τῶν αἰσθητῶν ὑπόστασιν, ἵνα καὶ τοῦτο δοθῇ παγίως καταληπτὸν εἶναι· ἢ εἴπερ ἐκείνην δι' αἰῶνος ἐστασιάσθαι συμβέβηκεν, ὁμολογεῖν δεήσει καὶ τοῦτο
187 τῆς αὐτῆς ἀσυμφωνίας ἔχεσθαι. ὥσπερ γὰρ τὸ λευκὸν

---

5 μὴ del. Kochalsky εἰ αἰσθητὸν αὐτὸ τυγχάνει Kayser 5/6 ὁμολογηθῇ Kayser coll. p. 344, 18. 363, 19 7 ἵν' ὡς Bekk. dubit. secundum Fabricii versionem: καὶ ὡς G 15 οὔτε Kayser dubit. ἢ ante λευκὸν om. NEBVR: eras. A 16 πᾶσι om. N 17 ἦν G: εἶναι Bekk. dubit. 19 μήποτε N 20 ἀλλ' ἡμῶν Heintz: ἄλλων G 21 τεμόντες N: τέμνοντες LEς 24 εἶναι om. ς 25/26 παρασταθῆναι Kayser 29 ⟨ὑπὸ⟩ τῆς Kayser συμφωνίας ς

327
χρῶμα οὐ δύναται ἀπτώτως καταληφθῆναι μὴ ὁμολογηθείσης τῆς τῶν αἰσθητῶν ὑποστάσεως, διὰ τὸ καὶ αὐτὸ
328 *τῶν αἰσθητῶν ὑπάρχειν, οὕτως οὐδὲ τὸ σημεῖον, εἴπερ κατὰ γένος αἰσθητόν ⟨ἐστιν⟩, λεχθήσεται πάγιον καθεστάναι μενούσης τῆς περὶ τῶν αἰσθητῶν μάχης. ἔστω δὴ καὶ συμπεφωνῆσθαι τὰ αἰσθητὰ καὶ μηδ' ἡντινοῦν γεγονέναι περὶ αὐτῶν διάστασιν. ζητῶ, πῶς δύνανται οἱ ἑτερόδοξοι ἡμᾶς διδάσκειν, ὅτι τῷ ὄντι αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον; πᾶν γὰρ αἰσθητὸν πᾶσι τοῖς ὡσαύτως ἔχουσιν ὑποπίπτειν πέφυκε καὶ ἐπ' ἴσης λαμβάνεσθαι. οἷον τοῦ λευκοῦ χρώματος οὐκ ἄλλως μὲν οἱ Ἕλληνες ἀντιλαμβάνονται, ἄλλως δὲ οἱ βάρβαροι, καὶ διαφερόντως μὲν οἱ τεχνῖται, ἐξηλλαγμένως δὲ οἱ ἰδιῶται, ἀλλ' ὡσαύτως πάντες οἵ γε ἀπαραποδίστους ἔχοντες τὰς αἰσθήσεις. τοῦ τε πικροῦ πάλιν* 188
ἢ γλυκέος οὐκ ἄλλως μὲν ὅδε γεύεται, καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ὅδε, ἀλλὰ κατὰ τὸ ὅμοιον ἕκαστος τῶν ὁμοίως διακειμένων. τὸ δέ γε σημεῖον ὡς σημεῖον οὐχ ὡσαύτως πάντας τοὺς ὁμοίως διακειμένους φαίνεται κινεῖν, ἀλλ' οἷς μὲν οὐδ' ὅλως ἐστὶ σημεῖόν τινος, καίπερ δι' ἐναργείας αὐτοῖς προσπίπτον, τισὶ δὲ σημεῖον μέν ἐστιν, οὐ τοῦ αὐτοῦ δὲ πράγματος, ἀλλὰ διαφέροντος· τὰ γὰρ αὐτὰ φαινόμενα λόγου χάριν ἐν ἰατρικῇ ἄλλου μέν ἐστι σημεῖα τῷδε, καθάπερ Ἐρασιστράτῳ, ἄλλου δὲ τῷδε, οἷον Ἡροφίλῳ, ἄλλου δὲ τῷδε, καθάπερ Ἀσκληπιάδῃ. οὐ τοίνυν λεκτέον αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν αἰσθητὸν πάντας ὁμοίως κινεῖ, τὸ δὲ σημεῖον οὐ πάντας ὁμοίως κινεῖ, οὐκ ἂν εἴη αἰσθητὸν τὸ σημεῖον. πάλιν 189
εἴπερ αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, ἐχρῆν, ὥσπερ τὸ πῦρ αἰσθητὸν ὂν πάντας τοὺς καίεσθαι δυναμένους καίει καὶ ἡ χιὼν αἰσθητὴ καθεστηκυῖα πάντας τοὺς ψύχεσθαι δυναμένους ψύχει, ὧδε καὶ αὐτό, εἴπερ ἐκ τῶν αἰσθητῶν ἐστι, πάντας [ὤφειλεν] ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄγειν σημειωτόν. οὐκ ἄγει

---

2 *ἐστιν* add. Bekk. dubit. 3 *δὲ* Bekk dubit. 7 *πᾶσιν* ante *ἔχουσιν* add. N, quod fortasse e p. 327, 16 irrepsit. 11/12 *ἀπαραποδίστους* NE: *ἀπαραμποδίστους* L: *ἀπαραποδίστως* ς 21 *οἷον* NLE: *καθάπερ* ς 30 *ὤφειλεν* delevi coll. p. 329, 6 sqq. (vide v. 26: *ἐχρῆν*)

328
190 δέ γε· οὐκ ἄρα αἰσθητόν ἐστιν. πρὸς τούτοις· εἴπερ
αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, ἤτοι καταληπτά ἐστιν ἡμῖν
τὰ ἄδηλα ἢ ἀκατάληπτα. εἰ μὲν οὖν ἀκατάληπτα ἡμῖν 329
ἐστιν, οἴχεται τὸ σημεῖον· δυεῖν γὰρ ὄντων πραγμάτων,
τῶν μὲν ἐναργῶν, τῶν δὲ ἀδήλων, εἰ μήτε τὸ ἐναργὲς
ἔχει σημεῖον διὰ τὸ αὐτοφώρατον εἶναι μήτε τὰ ἄδηλα
191 διὰ τὸ ἀκατάληπτα τυγχάνειν, οὐδέν ἐστι σημεῖον. εἰ δὲ
καταληπτά, πάλιν ἐχρῆν, ἐπεὶ αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον,
τὸ δὲ αἰσθητὸν ἐπ' ἴσης πάντας κινεῖ, πᾶσι τὰ ἄδηλα κα-
ταλαμβάνεσθαι. ἀλλ' οἱ μέν φασιν αὐτὰ μὴ καταλαμβά-
νεσθαι, ὥσπερ οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ἰατροὶ καὶ οἱ ἀπὸ
τῆς σκέψεως φιλόσοφοι, οἱ δὲ καταλαμβάνεσθαι μέν, οὐχ
ὁμοίως δέ. οὐκ ἄρα αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον.
192 Ναί, φασίν, ἀλλ' ὡς τὸ πῦρ αἰσθητὸν καθεστὼς παρὰ
τὰς διαφορὰς τῶν ὑποκειμένων ὑλῶν διαφερούσας ὑποφαί-
νει δυνάμεις, καὶ πρὸς μὲν κηρῷ τήκει, πρὸς δὲ πηλῷ
πήσσει, πρὸς δὲ ξύλῳ καίει, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰκός ἐστι
καὶ τὸ σημεῖον αἰσθητὸν ὑπάρχον παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν
ἀντιλαμβανομένων αὐτοῦ διαφόρων εἶναι πραγμάτων μη-
193 νυτικόν. καὶ οὐ παράδοξον, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ὑπομνηστι-
κῶν σημείων θεωρεῖται οὕτω γιγνόμενον· ὁ γὰρ ἀνατει-
νόμενος πυρσὸς τισὶ ⟨μὲν⟩ πολεμίων ἔφοδον σημαίνει, τισὶ
δὲ φίλων ἄφιξιν δηλοῖ, καὶ ὁ τοῦ κώδωνος ψόφος οἷς μὲν
ὄψου πράσεώς ἐστι ⟨σημεῖον⟩, οἷς δὲ τοῦ δεῖν ῥαίνειν τὰς
ὁδούς. καὶ τὸ ἐνδεικτικὸν ἄρα σημεῖον δυνήσεται φύσιν αἰ-
194 σθητὴν ἔχον ἄλλων καὶ ἄλλων εἶναι μηνυτικόν. ἀξιώσειε δ'
ἄν τις καὶ ἐνταῦθα τοὺς μὲν τῇ ἀπὸ τοῦ πυρὸς μεταβάσει
χρωμένους τοῦτο [δὲ] δεικνύναι γινόμενον ἐπὶ τοῦ ση-
μείου ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πυρὸς γίνεσθαι συμβέβηκεν. τουτὶ
μὲν γὰρ ὁμολόγους ἔχει τὰς προειρημένας δυνάμεις, κα

2 δυεῖν LE (ut semper): δυοῖν N (ut nusquam alias) c διττῶν Bekk. dubit. 5 τυγχάνειν LEς: εἶναι N 7 πάντω 18 ὅτι Eς: ὅτε NL: ὅ γε Heintz dubit. ἐπὶ LEς: ὑπὸ 19 οὕτω G: fort. τοῦτο vel τὸ τοιοῦτο 20 μὲν add. Bekk. 22 σημεῖον addidi (cf. Kochalsky l. l. p. 81): δηλωτικός Kayser 25 μὲν secl. Kayser 26 τοῦτο [δὲ] Bekk.: τοῦ τόδε G: τοιόνδε Kayser ⟨ἐνδεικτικοῦ⟩ σημείου Kayser

329 οὐδείς ἐστιν ὃς διαφέρεται περὶ ⟨τοῦ ὑπ'⟩ αὐτοῦ τὸν μὲν κη-
ρὸν τήκεσθαι, τὸν δὲ πηλὸν πήσσεσθαι, τὸ δὲ ξύλον καίεσθαι.
ἐπὶ δὲ τοῦ ἐνδεικτικοῦ σημείου ἐὰν τὸ ἀνάλογον προσδε- 195
χώμεθα γίνεσθαι, εἰς τὴν μεγίστην ἀπέμφασιν περιστη-
330 σόμεθα, λέγοντες ἕκαστον τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐνδεικνυμένων
ὑπάρχειν, ὥστε εἰ οὕτω τύχοι, καὶ πλῆθος νοσοποιεῖν καὶ
δριμύτητα καὶ σωματικὴν κατασκευήν. ὅπερ ἄτοπον· τὰς 196
γὰρ οὕτω μαχομένας καὶ ἀνασκευαστικὰς ἀλλήλων αἰτίας
οὐχ οἷόν τε συνυπάρχειν. ἢ τοῦτο οὖν ὁμολογείτωσαν,
καίπερ ὂν ἀδύνατον, οἱ δογματικῶς φιλοσοφοῦντες, ἢ ὅτι
τὸ σημεῖον αἰσθητὸν ὂν οὐδενὸς τὸ ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ ἐν-
δεικτικόν ἐστιν, ἡμεῖς δὲ διαφόρους ἔχοντες διαθέσεις οὐχ 197
ὡσαύτως ἐπ' αὐτῷ κινούμεθα. ὅπερ οὐκ ἂν ὑπομείναιεν
ὁμολογεῖν, πρὸς τῷ καὶ τὰς τοιαύτας τοῦ πυρὸς δυνάμεις
μὴ εἶναι συμφώνους ἀλλ' ἠπορῆσθαι. εἰ γὰρ καυστικὴν 198
εἶχε φύσιν τὸ πῦρ, ὤφειλε πάντα καίειν καὶ μὴ τινὰ μὲν
καίειν τινὰ δὲ μηδαμῶς· καὶ εἰ τηκτικὴν εἶχε δύναμιν,
πᾶν ὤφειλε διαλύειν καὶ μὴ τινὰ μὲν τινὰ δ' οὔ. νῦν δὲ 199
ταῦτα ἔοικε ποιεῖν οὐ παρὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, ἀλλὰ παρὰ
τὰς προσομιλούσας αὐτῷ τῶν ὑποκειμένων ὕλας, οἷον τὸ
ξύλον καίει, οὐχ ὅτι αὐτὸ καυστικόν ἐστιν, ἀλλ' ὅτι τὸ ξύ-
λον ἐπιτηδείως ἔχει συνεργοῦ λαβόμενον ἐκείνου καῆναι,
καὶ τήκει τὸν κηρὸν οὐχ ὅτι τηκτικὴν ἔχει δύναμιν, ἀλλ' ὅτι
ὁ κηρὸς ἐπιτηδειότητα ἐκέκτητο πρὸς τὸ συνεργοῦ λαβό-
μενος ἐκείνου τήκεσθαι. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τούτου δι-
δάξομεν (adv. phys. I 237sqq.), ὅταν περὶ τῆς τῶν τοιού-
των ὑπάρξεως σκεψώμεθα. τὰ νῦν δὲ καὶ πρὸς τοὺς με- 200
τιόντας ἀπὸ τοῦ ὑπομνηστικοῦ σημείου καὶ τὸν πυρσὸν παρα-
λαμβάνοντας, ἔτι δὲ τὸν τοῦ κώδωνος ψόφον, λεκτέον ἐστὶν
ἡμῖν, ὅτι οὐ παράδοξον εἰ τὰ τοιαῦτα τῶν σημείων πλειόνων

29 τοῦ ὑπ' add. Bekk. dubit. 31 ἐὰν ⟨δὲ⟩ N 2 νοσοποιεῖν G (tuetur Kochalsky l. l. p. 81 sq.): νόσων ποιεῖν Fabr.: ἑνοποιεῖν Hervetus (*unum faciunt*): νόσων μηνύειν Kayser 7 ἑαυτοῦ N 10 τὸ ς 12 εἶχε scr. coll. v. 13: ἔχει G 14 πάντα Kochalsky 16 ὑποκειμένων Bekk.: καιομένων G 18 λαμβανόμενον L 20/21 λαβόμενος N (et antea Bekk. dubit.): λαβόμενον Eς: λαμβανόμενον L 21 τούτου N: τούτων LEς

330
ἐστὶ δηλωτικά· θεμένων γὰρ νόμους, ὥς φασιν, ὥρισται καὶ
ἐφ' ἡμῖν κεῖται, ἐάν τε ἓν θέλωμεν αὐτὰ μηνύειν ἐάν τε
201 καὶ πλειόνων ὑπάρχειν δηλωτικά. τὸ δὲ ἐνδεικτικὸν ση-
μεῖον ἐκ φύσεως ὑπαγορευτικὸν εἶναι δοκοῦν τοῦ σημειω-
τοῦ κατ' ἀνάγκην ἑνὸς δεῖ πράγματος ἐνδεικτικὸν εἶναι, 331
καὶ τούτου πάντως μονοειδοῦς, ἐπεί τοι ἐὰν κοινὸν πολ-
λῶν ὑπάρχῃ, οὐκ ἔσται σημεῖον. ἀμήχανον γὰρ ἓν βε-
βαίως διά τινος λαμβάνεσθαι, πολλῶν ὄντων τῶν δηλου-
μένων. οἷον τὸ ἐκ πλουσίου πένητα γενέσθαι κοινόν ἐστι
καὶ τοῦ ἠσωτεῦσθαι καὶ τοῦ κατὰ θάλασσαν ἐπταικέναι
καὶ τοῦ φίλοις μεταδεδωκέναι, πολλῶν δὲ κοινὸν ὑπάρχον
οὐκέτι τινὸς αὐτῶν ἐξαιρέτως μηνυτικὸν εἶναι δύναται·
εἰ γὰρ τούτου, τί μᾶλλον τούτου ἢ ἐκείνου; καὶ εἰ ἐκεί-
202 νου, τί μᾶλλον ἐκείνου ἢ τούτου; καὶ μὴν οὐδὲ πάντων·
ἀσυνύπαρκτα γάρ ἐστι τὰ πάντα. διαφέρει τοίνυν τοῦ
ὑπομνηστικοῦ σημείου τὸ ἐνδεικτικόν, καὶ οὐ μεταβατέον
ἐστὶν ἀπ' ἐκείνου ἐπὶ τοῦτο, παρόσον τὸ μὲν ἑνὸς μόνου
δεῖ μηνυτικὸν ὑπάρχειν, τὸ δὲ πλειόνων δύναται εἶναι πα-
ραστατικὸν καὶ ὡς ἂν ἡμεῖς θεματίσωμεν σημαίνειν.
203 Ἔτι πᾶν αἰσθητὸν ὡς αἰσθητὸν ἀδίδακτόν ἐστιν.
οὔτε γὰρ τὸ λευκὸν χρῶμα διδάσκεταί τις ὁρᾶν οὔτε τοῦ
γλυκέος μανθάνει γεύεσθαι, οὐ θερμοῦ ἀντιλαμβάνεσθαι,
οὐκ ἄλλου τινὸς τοιούτου· ἀλλ' ἐκ φύσεως καὶ ἀδιδάκτως
πάντων αὐτῶν πάρεστιν ἡμῖν ἡ γνῶσις. τὸ δὲ σημεῖον
ὡς σημεῖον μετὰ πολλῶν, ὥς φασι, μόχθων διδάσκεται,
οἷον τὸ κατὰ κυβερνητικήν, ὅτι ἀνέμων ἐστὶ δηλωτικὸν
204 καὶ χειμώνων ἢ εὐδίας. ὡσαύτως δὲ καὶ παρὰ τοῖς τὰ
οὐράνια πραγματευσαμένοις, καθάπερ Ἀράτῳ καὶ Ἀλε-
ξάνδρῳ τῷ Αἰτωλῷ, κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ τοῖς ἐμπειρικῶς

---

28 ἓν Fabr.: ἑνὸς G 4/5 δηλουμένων Bekk.: ἀδηλουμένων G 6 καὶ ⟨ἢ⟩ τοῦ ἠσωτ. N θάλατταν ς 9 τούτου prim. LEς: τουτί N 9 τούτου ἢ ἐκείνου Gen.: ἐκείνου ἢ τούτου NLE τούτου — 10 μᾶλλον om. ς 13 μόνου Eς: μόνον NL 18 μαν-θάνειν L 22 τὸ LEς: καὶ N: an καὶ τὸ? 23 ⟨τὰ⟩ παρὰ Kochalsky 25 κατὰ ταὐτὰ Bekk.: κατ' αὐτὰ G ⟨τὰ παρὰ⟩ τοῖς Kochalsky

331
ἰατρεύουσιν, οἷον τὸ ἔρευθος καὶ ἡ κυρτότης τῶν ἀγγείων
καὶ τὸ δίψος καὶ τὰ ἄλλα, ὧν ὁ μὴ διδαχθεὶς οὐκ ἀντι-
λαμβάνεται ὡς σημείων. οὐκ ἄρα αἰσθητόν ἐστι τὸ ση- 205
μεῖον· εἰ γὰρ τὸ μὲν αἰσθητὸν ἀδίδακτον, τὸ δὲ σημεῖον
ὡς σημεῖόν ἐστι διδακτόν, οὐκ ἂν εἴη τὸ σημεῖον αἰσθη-
332 τόν. τό τε αἰσθητόν, ᾗ αἰσθητόν ἐστι, κατὰ δια- 206
φορὰν νοεῖται, οἷον τὸ λευκόν, τὸ μέλαν, γλυκὺ πικρόν,
πᾶν τὸ τοιουτῶδες. τὸ δὲ σημεῖον, ᾗ σημεῖόν ἐστι, τῶν
πρός τι καθέστηκεν· κατὰ γὰρ τὴν ὡς πρὸς τὸ σημειω-
τὸν σχέσιν ἐθεωρεῖτο. οὐκ ἄρα τῶν αἰσθητῶν ἐστι τὸ
σημεῖον. καὶ μὴν πᾶν αἰσθητόν, ὡς ἡ κλῆσις πα- 207
ρίστησιν, αἰσθήσει ληπτόν ἐστι, τὸ δὲ σημεῖον ὡς σημεῖον
οὐκ αἰσθήσει λαμβάνεται ἀλλὰ διανοίᾳ. λέγομεν γοῦν
ἀληθὲς εἶναι σημεῖον καὶ ψεῦδος, τὸ δὲ ἀληθὲς καὶ ψεῦ-
δος οὐκ ἔστιν αἰσθητόν· ἀξίωμα γὰρ ἑκάτερον, τὸ δὲ
ἀξίωμα οὐ τῶν αἰσθητῶν ἀλλὰ τῶν νοητῶν ὑπῆρχεν.
λεκτέον ἄρα μὴ εἶναι τῶν αἰσθητῶν τὸ σημεῖον.

Ἐπιχειρητέον δὲ καὶ οὕτως· εἴπερ αἰσθητόν ἐστι τὸ 208
ἐνδεικτικὸν σημεῖον, πολὺ πρότερον ὀφείλει τὸ αἰσθητόν
τινος ἐνδεικτικὸν ὑπάρχειν· ὅπερ οὐχ οὕτως εἶχεν. εἰ
γὰρ ἐνδείκνυταί τι τὸ αἰσθητόν, ἤτοι τὸ ὁμογενὲς τοῦ
ὁμογενοῦς ἔσται ἐνδεικτικὸν ἢ τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομο-
γενοῦς· οὔτε δὲ τὸ ὁμογενὲς τοῦ ὁμογενοῦς οὔτε τὸ
ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς· οὐκ ἄρα ἐνδεικτικόν τινός
ἐστι τὸ αἰσθητόν. οἷον ἔστω μηδέποτε ἡμᾶς καθ' ὑπό- 209
θεσιν λευκῷ περιπεπτωκέναι χρώματι, μηδὲ μέλανι, πρώ-
τως δὲ ὁρᾶν τὸ λευκόν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἰσχύσαιμεν ἀπὸ τῆς
τούτου καταλήψεως τὸ μέλαν καταλαμβάνεσθαι χρῶμα·
ἔννοιαν μὲν γὰρ ἔχειν τοῦ ἕτερον εἶναι χρῶμα τὸ μέλαν, 210
καὶ μὴ τοιοῦτο οἷόν ἐστι τὸ λευκόν, τάχα δυνατόν ἐστι,

26 *ἀγγείων* hic et p. 334, 26 Kalbfleisch coll. Ps.-Galen. XIV p. 729, 2 K (cf. Hyp. p. 13, 1): *ὠτίων* N (quod tuetur Kochalsky l. l. p. 53): *αἰτίων* LEς: *ἄρθρων* Hervetus 29 *αἰσθητὸν* ⟨*ὡς αἰσθητὸν*⟩ Heintz coll. p. 331, 16. 332, 1 11 *αἰσθητῶν* ⟨*ἐστι*⟩ E *ὑπῆρχεν* NLABR: *ὑπάρχῃ* V: om. E 14 *ἐνδεικτικὸν* om. N 18 *οὔτε δὲ* — 19 *ἀνομογενοῦς* om. ς 19 *ἐνδεικτόν* N

332
κατάληψιν δὲ ποιεῖσθαι τοῦ μέλανος χρώματος ἐκ τῆς τοῦ
λευκοῦ παρουσίας τῶν ἀμηχάνων. καὶ ἐπὶ τῆς φωνῆς ὁ
αὐτός ἐστι λόγος, καὶ κοινῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθητῶν.
οὐκοῦν τὸ ὁμογενὲς αἰσθητὸν οὐκ ἂν εἴη τοῦ ὁμογενοῦς
ἐνδεικτικόν, τουτέστι τὸ ὁρατὸν τοῦ ὁρατοῦ ἢ τὸ ἀκουστὸν
211 τοῦ ἀκουστοῦ ἢ τὸ γευστὸν τοῦ γευστοῦ. καὶ μὴν οὐδὲ
τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς, οἷον τὸ ὁρατὸν τοῦ ἀκου-
στοῦ ἢ τὸ ἀκουστὸν τοῦ γευστοῦ ἢ ὀσφραντοῦ· οὐ γὰρ 333
ἐὰν ὀσφραίνηταί τις εὐώδους τινός, εἰς κατάληψιν ἔρχεται
λευκοῦ χρώματος, οὐδὲ φωνῆς ἀντιλαμβανόμενος γλυ-
212 καίνεται τὴν γεῦσιν. καίτοι μακρόν ἐστι ζητεῖν, εἰ δύνα-
ται τὸ ὁμογενὲς τοῦ ὁμογενοῦς καὶ τὸ ἀνομογενὲς τοῦ
ἀνομογενοῦς εἶναι σημεῖον, ὅτε καὶ τὸ τούτου ἔγγιον ἀπελ-
πίσειεν ἄν τις νοῦν ἔχων, φημὶ δὲ τὸ μηδὲ ἑαυτοῦ δύνα-
213 σθαι ἐνδεικτικὸν εἶναι τὸ αἰσθητόν. τῶν γὰρ περὶ τού-
του σκεψαμένων, ὡς πολλάκις ἐδείξαμεν, οἱ μέν φασιν
αὐτὸ μὴ τοιοῦτο λαμβάνεσθαι ὑπὸ τῆς αἰσθήσεως οἷόν
ἐστι φύσει· οὔτε γὰρ λευκὸν οὔτε μέλαν, οὔτε θερμόν,
οὐ ψυχρόν, οὐ γλυκύ, οὐ πικρόν, οὐκ ἄλλην τοιαύτην ἔχον
ποιότητα αὐτὸ καθεστάναι, κενοπαθούσης δὲ καὶ ψευδο-
μένης ἡμῶν τῆς αἰσθήσεως τοιοῦτο δοκεῖν ὑποκεῖσθαι·
οἱ δὲ τινὰ μὲν τῶν αἰσθητῶν ἔδοξαν κατ᾽ ἀλήθειαν ὑπο-
κεῖσθαι τινὰ δὲ μηδαμῶς, ἄλλοι δὲ πᾶσι τὴν ὕπαρξιν
214 ἐπ᾽ ἴσης προσεμαρτύρησαν. τοσαύτης οὖν καὶ ἀδιακρίτου
στάσεως οὔσης περὶ τῆς τῶν αἰσθητῶν ὑποστάσεως, πῶς
οἷόν τε λέγειν αὐτοῦ παραστατικὸν εἶναι τὸ αἰσθητόν,
ὅτε οὐδέπω γινώσκεται τίς ἐστιν ἡ ἀληθὴς τῶν οὕτως δια-
φωνούντων στάσις; ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε κρατεῖν χρή, ὡς εἴπερ
οὔτε τὸ ὁμογενὲς αἰσθητὸν τοῦ ὁμογενοῦς αἰσθητοῦ οὔτε

---

1 τοῦ γευστοῦ ἢ ⟨τὸ γευστὸν⟩ τοῦ ὀσφραντοῦ ⟨ἢ τὸ ὀσφραντὸν τοῦ ὁρατοῦ⟩ Kochalsky 2 ὀσφρήσηται NLE 3 ⟨τοῦ⟩ λευκοῦ ς 5 τοῦ ὁμ. καὶ τὸ ἀν. om. N 7 δὴ N 10 αὐτὸ ⟨τὸ⟩ μὴ ς 12 οὔτε ψ. Gen. ἢ πικρόν N 12/13 ποιότητα τοιαύτην ἔχον ς 13 ἑαυτὸ ς ⟨καθ᾽⟩ ἑαυτὸ Heintz; at cf. vv. 8/9 et 10 14 τοιοῦτο LEς: τοῦτο N 18 διαστάσεως Heintz 20 ὄντως ς 21 ὡς εἴπερ Bekk.: ὥσπερ G

333 τὸ ἀνομογενὲς τοῦ ἀνομογενοῦς οὔτ' αὐτὸ ἑαυτοῦ ἐνδεικτι-
κόν ἐστιν, ἀδύνατον ἄρα λέγειν αἰσθητὸν εἶναι τὸ σημεῖον.
Ὁ δὲ Αἰνησίδημος ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν Πυρρω- 215
νείων λόγων εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς
σχεδὸν δυνάμεως λόγον ἐρωτᾷ τοιοῦτον· "εἰ τὰ φαινόμενα
πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαί-
νεται καὶ τὰ σημεῖά ἐστι φαινόμενα, τὰ σημεῖα πᾶσι
τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται.
334 οὐχὶ δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
παραπλησίως φαίνεται· τὰ δὲ φαινόμενα πᾶσι τοῖς
ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· οὐκ
ἄρα φαινόμενά ἐστι τὰ σημεῖα." καὶ δὴ τοίνυν φαινό- 216
μενα μὲν ἔοικε καλεῖν ὁ Αἰνησίδημος τὰ αἰσθητά, λόγον δὲ
ἐρωτᾷ καθ' ὃν δεύτερος ἀναπόδεικτος ἐπιβάλλει τρίτῳ, οὗ τὸ
σχῆμά ἐστι τοιοῦτο "εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον·
οὐχὶ δὲ τὸ τρίτον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον· οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον."
καὶ ὅτι τῷ ὄντι οὕτως ἔχει, μικρὸν ὕστερον (§ 234 sqq.) διδά- 217
ξομεν· νῦν δ' ὡς ὑγιῆ ἐστιν αὐτοῦ τὰ λήμματα καὶ ἕπεται τού-
τοις ἡ ἐπιφορά, ἁπλούστερον ἀποδείξομεν. αὐτίκα τοίνυν τὸ
συνημμένον ἀληθές ἐστιν. ἕπεται γὰρ τῷ κατ' αὐτὸ συμπε-
πλεγμένῳ τὸ λῆγον, τουτέστι τῷ "τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς
ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖά ἐστι
φαινόμενα" τὸ τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις πα-
ραπλησίως φαίνεσθαι. εἰ γὰρ τοῦ λευκοῦ χρώματος πάν- 218
τες οἱ ἀπαραποδίστους ἔχοντες τὰς ὄψεις ὁμοίως ἀντιλαμ-
βάνονται ἀλλ' οὐ διαφόρως, καὶ εἰ τοῦ γλυκέος πάντες οἱ
κατὰ φύσιν τὴν γεῦσιν ἔχοντες γλυκαντικῶς ἀντιλαμβά-

215 ~ 234.

24 ἐστιν, ⟨οὐδ' ὅλως αὐτὸ ἐνδεικτικόν ἐστιν⟩. ἀδύνατον Kochalsky: ἐστι ⟨τὸ αἰσθητόν, οὐδ' ὅλως αὐτὸ ἐνδεικτικόν τινός ἐστιν⟩. ἀδ. Heintz ἄρα suspectum, sed cf. p. 353, 12. 523, 13
1 γε V: om. cett. 4 τὸ νῦν Fabr. 6 ⟨ὁ⟩ δεύτερος Kayser ⟨τῷ⟩ τρίτῳ Kayser 8 δὲ ⟨καὶ⟩ τὸ N ἀλλὰ μὴν τὸ Kayser coll. p. 339, 11 13 τὸ ς 14 φαίνεται Bekk.: φαίνεσθαι G 14 καὶ—16 φαίνεσθαι L: om. Eς: in margine similia add. N, quae hodie vix legantur 16 φαίνεται Rüstow 17 ἀπαραμποδίστους (ου ex ω) L cf. ad p. 328, 11

334 νονται, κατ' ἀνάγκην ὀφείλουσι καὶ τοῦ σημείου, εἴπερ ἐστὶ τῶν αἰσθητῶν καθάπερ τὸ λευκὸν ἢ γλυκύ, πάντες οἱ κατὰ τὴν ὁμοίαν ὄντες διάθεσιν ὁμοίως ἀντιλαμβάνε-
219 σθαι. ὥστε τὸ μὲν συνημμένον ὑγιές ἐστιν· ἀληθὲς δέ γε καὶ τὸ δεύτερον λῆμμα, τὸ "οὐχὶ δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται". τὸ γοῦν ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων ἔρευθος καὶ ἡ τῶν ἀγγείων προπάλεια καὶ ὁ ἔνικμος χρὼς καὶ ἡ πλείων θερμασία καὶ ἡ σφοδρότης τῶν σφυγμῶν καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα τοῖς ὁμοίως κατά τε τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν ἄλλην σύγκρισιν διακειμένοις οὐ τοῦ αὐτοῦ προσπίπτει σημεῖα, οὐδ' ὡσαύτως πᾶσι
220 φαίνεται, ἀλλ' Ἡροφίλῳ μὲν λόγου χάριν ὡς ἄντικρυς χρηστοῦ αἵματος σημεῖα, Ἐρασιστράτῳ δὲ ὡς μεταπτώ- 335 σεως τῆς ἐκ φλεβῶν εἰς ἀρτηρίας, Ἀσκληπιάδῃ δὲ ὡς ἐνστάσεως νοητῶν ὄγκων ἐν νοητοῖς ἀραιώμασιν. τοίνυν
221 καὶ τὸ δεύτερον λῆμμα ὑγιές ἐστιν. ἀλλὰ δὴ καὶ τὸ τρίτον, τὸ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεσθαι. τὸ γὰρ λευκόν, εἰ τύχοι, χρῶμα τῷ μὲν ἰκτεριῶντι καὶ τῷ ὑφαίμους ἔχοντι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τῷ κατὰ φύσιν διακειμένῳ οὐχ ὡσαύτως προσπίπτει (ἀνομοίως γὰρ διέκειντο, παρ' ἣν αἰτίαν τῷ μὲν φαίνεται ὠχρόν, τῷ δὲ ἐνερευθές, τῷ δὲ λευκόν), τοῖς μέντοι κατὰ τὴν αὐτὴν διάθεσιν οὖσι, τουτέστι τοῖς ὑγιαίνουσι, λευκὸν
222 μόνον φαίνεται. τοίνυν ἀληθέσιν οὖσι τοῖς λήμμασι συνεισαχθήσεται καὶ ἡ ἐπιφορὰ ⟨ἡ⟩ "οὐκ ἄρα φαινόμενόν ἐστι τὸ σημεῖον".

Αὐτόθεν μὲν οὖν ἐφοδεύσασιν ἡμῖν ἀληθὴς ὁ λόγος
223 ὑποδέδεικται· ὅτι δὲ καὶ ἀναπόδεικτός ἐστι καὶ συλλογιστικός, ἀναλύσασιν αὐτὸν φανήσεται. εὐθέως γάρ, ἵνα μικρὸν ἄνωθεν προλάβωμεν, ἀναπόδεικτοι λέγονται διχῶς, οἵ τε μὴ ἀποδεδειγμένοι καὶ οἱ μὴ χρείαν ἔχοντες ἀποδεί-

---

22 ὄντες LEς: ἔχοντες N 26 ἀγγείων Kalbfleisch (cf. ad p. 331, 26): ὠτίων N (prob. Kochalsky): αἰτίων LEς 30 προσπίπτει Bekk.: προπίπτει G 1 ἐρεσιστράτω ς 2/3 ἐντάσεως N 6 φαίνεται Rüstow (cf. ad p. 334, 16) post φαίνεσθαι E repet. p. 334, 3 οὐκ ἄρα — 5 μὲν ἔ|, quae postea delevit 13 ἡ add. Bekk. cf. p. 336, 16

335 ξεως τῷ αὐτόθεν εἶναι περιφανὲς ἐπ᾽ αὐτῶν τὸ ὅτι συνά-
γουσιν. ἐπεδείξαμεν δὲ πολλάκις, ὡς κατὰ τὸ δεύτερον ση-
μαινόμενον ταύτης ἠξίωνται τῆς προσηγορίας οἱ κατ᾽ ἀρχὴν
τῆς πρώτης περὶ συλλογισμῶν εἰσαγωγῆς παρὰ τῷ Χρυ-
σίππῳ (II fr. 242 Arn.) τεταγμένοι. νυνὶ δὲ ἐφ᾽ ὁμολόγῳ τού- 224
τῳ γνωστέον, ὅτι πρῶτος μέν ἐστιν ἀναπόδεικτος ὁ ἐκ συνημμέ-
νου καὶ τοῦ ἡγουμένου, τὸ λῆγον ἐν ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ
ἔχων συμπέρασμα. τουτέστιν, ὅταν λόγος δύο ἔχῃ λήμματα,
ὧν τὸ μὲν ἕτερόν ἐστι συνημμένον, τὸ δὲ ἕτερον ἡγούμε-
νον ἐν τῷ συνημμένῳ, ἔχῃ δὲ καὶ ἐπιφορὰν τὸ λῆγον ἐν
τῷ αὐτῷ συνημμένῳ, τότε ὁ τοιοῦτος λόγος πρῶτος ἀνα-
πόδεικτος καλεῖται, οἷον ὁ οὕτως ἔχων "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς
ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν". οὗτος
γὰρ τὸ μὲν ἕτερον τῶν λημμάτων ἔχει συνημμένον, τὸ
336 "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστι", τὸ δὲ λοιπὸν τὸ ἡγούμενον
ἐν τῷ συνημμένῳ "ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν", τὸ ⟨δὲ⟩ "φῶς
ἄρα ἔστιν" τρίτον τὴν ἐπιφοράν, τὸ λῆγον τοῦ συνημ-
μένου. δεύτερος δ᾽ ἐστὶν ἀναπόδεικτος ὁ ἐκ συ- 225
νημμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου τῷ λήγοντι ἐν ἐκείνῳ τῷ
συνημμένῳ, τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ ἔχων συμπέ-
ρασμα. τουτέστιν, ὅταν λόγος πάλιν ἐκ δυεῖν συνεστὼς
λημμάτων, ὧν τὸ μὲν ἕτερόν ἐστι συνημμένον, τὸ δὲ ἕτε-
ρον ἀντικείμενον τῷ λήγοντι ἐν τῷ συνημμένῳ, ἔχῃ δὲ
καὶ ἐπιφορὰν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἡγουμένῳ, τότε ὁ τοιοῦ-
τος γίνεται δεύτερος ἀναπόδεικτος, ὡς τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστι,
φῶς ἔστιν· οὐχὶ δέ γε φῶς ἔστιν· οὐκ ἄρα ἔστιν ἡμέρα".
τό τε γὰρ "εἰ ἔστιν ἡμέρα, φῶς ἔστιν", τὸ ἕτερον λῆμμα
τοῦ λόγου, συνημμένον ἐστίν, τό τε "οὐχὶ δέ γε φῶς ἔστι",
λοιπὸν λῆμμα τοῦ λόγου καθεστώς, ἀντικείμενόν ἐστι τῷ
λήγοντι ἐν τῷ συνημμένῳ· ἥ τε ἐπιφορὰ ἡ "οὐκ ἄρα
ἡμέρα ἔστιν" τὸ ἀντικείμενον ἦν τοῦ ἡγουμένου.
τρίτος δέ ἐστι λόγος ἀναπόδεικτος ὁ ἐξ ἀποφατικοῦ συμ- 226

224—226 ~ Hyp. II 157—158.

21/22 συνεπόμενον E 27 λόγος LEς: οὗτος N 29 ἔχει N 2 δὲ add. Bekk. 7 ⟨ἢ⟩ συνεστὼς Bekk. dubit. 13 τό τε Bekk.: τότε G 15 ⟨τὸ⟩ λοιπὸν Kochalsky

336
πλοκῆς καὶ ἑνὸς τῶν ἐν τῇ συμκλοκῇ, τὸ ἀντικείμενον τοῦ
λοιποῦ τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ ἔχων συμπέρασμα, οἷον ‟οὐχὶ
καὶ ἡμέρα ἔστι καὶ νὺξ ἔστιν· ἡμέρα δὲ ἔστιν· οὐκ ἄρα
ἔστι νύξ”. τὸ μὲν γὰρ ‟οὐχὶ καὶ ἡμέρα ἔστι καὶ νὺξ ἔστιν”
ἀποφατικὸν ἦν συμπεπλεγμένου τοῦ ‟καὶ ἡμέρα ἔστι καὶ
νὺξ ἔστι”, τὸ δὲ ‟ἡμέρα ἔστι” τὸ ἕτερον ἐτύγχανε τῶν ἐν
τῇ συμπλοκῇ, τὸ δὲ ‟οὐκ ἄρα ἔστι νύξ” τὸ ἀντικείμενον
ἦν τῷ λοιπῷ τῶν ἐν τῇ συμπλοκῇ.

227 Οἱ μὲν οὖν λόγοι τοιοῦτοί τινές εἰσι, τρόποι δὲ αὐτῶν
καὶ ὡσπερεὶ σχήματα ἐν οἷς ἠρώτηνται οἱ οὕτως ἔχοντες,
τοῦ μὲν πρώτου ἀναποδείκτου ‟εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον·
τὸ δέ γε πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον”, τοῦ δὲ δευτέρου ‟εἰ τὸ
πρῶτον, τὸ δεύτερον· οὐχὶ δέ γε τὸ δεύτερον· οὐκ ἄρα τὸ 337
πρῶτον”, τοῦ δὲ τρίτου ‟οὐχὶ καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον·
τὸ δέ γε πρῶτον· οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον”.

228 Ἔτι χρὴ γινώσκειν, ὅτι τῶν ἀναποδείκτων οἱ μέν εἰσιν
ἁπλοῖ, οἱ δὲ οὐχ ἁπλοῖ. ὧν ἁπλοῖ μέν εἰσιν οἱ αὐτόθεν σαφὲς
ἔχοντες τὸ ὅτι συνάγουσιν, τουτέστι τὸ ὅτι συνεισάγεται αὐ-
τῶν τοῖς λήμμασιν ἡ ἐπιφορά. ὁποῖοί εἰσιν οἱ ἐκκείμενοι·
ἐὰν γὰρ ἐπὶ τοῦ πρώτου εὐθὺς δῶμεν ἀληθὲς εἶναι τὸ ‟εἰ
ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστι”, λέγω δὲ τὸ ἀκολουθεῖν τῷ ἡμέραν
εἶναι τὸ φῶς εἶναι, ὑποθώμεθα δὲ ἀληθὲς τὸ πρῶτον τὸ ἡμέ-
ραν εἶναι, ὅπερ ἦν ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ, ἐξ ἀνάγ-
κης ἀκολουθήσει καὶ τὸ φῶς εἶναι, ὅπερ ἦν συμπέρασμα
229 τοῦ λόγου. οὐχ ἁπλοῖ δέ εἰσιν οἱ ἐκ τῶν ἁπλῶν πεπλεγμέ-
νοι καὶ ἔτι χρείαν ἔχοντες τῆς εἰς ἐκείνους ἀναλύσεως,
ἵνα γνωσθῶσιν, ὅτι καὶ αὐτοὶ συνάγουσιν. τούτων δὲ τῶν
οὐχ ἁπλῶν οἱ μὲν ἐξ ὁμογενῶν εἰσὶ συνεστῶτες, οἱ δὲ ἐξ
ἀνομογενῶν, καὶ ἐξ ὁμογενῶν μὲν ὥσπερ οἱ ἐκ δυεῖν πρώ-
230 των ἀναποδείκτων πεπλεγμένοι ἢ ἐκ δυεῖν δευτέρων, ἐξ

---

23 ἀποφατικὸν LEABR: ἀποφαντικὸν NV συμπεπλεγμένον ς 7 ὁποῖοί εἰσιν Eς: οἱ ποῖοι εἰσὶν L: ὁποῖ. . εἰσιν N (spatium relictum est 2 fere litterarum) 8 εἰ om. N 13/14 πεπληγμένοι L 15 καὶ αὐτοὶ transpos. post ἵνα N 15—338, 12: in textu corrupto pauca mutavi desperans de ipsius Sexti verbis redintegrandis

337 ἀνομογενῶν δὲ ὥσπερ οἱ ἐκ πρώτου ⟨.....⟩ ἀναποδείκτου συ-
νεστῶτες ἢ ἐκ δευτέρου καὶ τρίτου, καὶ κοινῶς οἱ τούτοις πα-
ραπλήσιοι. ἐξ ὁμογενῶν μὲν οὖν συνέστηκεν οἷον ὁ τοιοῦ-
τος "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς
ἄρα ἔστιν". πέπλεκται γὰρ ἐκ πρώτων δυεῖν ἀναποδείκτων, ὡς
ἀναλύσαντες αὐτὸν εἰσόμεθα. γνωστέον γὰρ ὅτι θεώρημα
διαλεκτικὸν ἔστιν εἰς τὰς τῶν συλλογισμῶν ἀναλύσεις παρα- 231
διδόμενον τοιοῦτον "ὅταν τά τινος συμπεράσματος συ-
νακτικὰ λήμματα ἔχωμεν, δυνάμει κἀκεῖνο ἐν τούτοις
ἔχομεν τὸ συμπέρασμα, κἂν κατ' ἐκφορὰν μὴ λέγηται".
ἐπεὶ οὖν δύο ἔχομεν λήμματα, τό τε συνημμένον τὸ "εἰ
ἡμέρα ἔστιν, ⟨φῶς ἔστιν⟩", ὅπερ ἄρχεται μὲν ἀπὸ ἁπλοῦ 232
ἀξιώματος τοῦ "ἡμέρα ἔστιν", λήγει δὲ εἰς οὐχ ἁπλοῦν
338 ⟨τὸ⟩ συνημμένον τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν", καὶ ἔτι τὸ
ἡγούμενον ἐν αὐτῷ τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ἐκ τούτων συνα-
χθήσεται ἡμῖν πρώτῳ ἀναποδείκτῳ τὸ λῆγον ἐν ἐκείνῳ τῷ
συνημμένῳ τὸ "εἰ ἄρα ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν". τοῦτ' οὖν
δυνάμει μὲν ἔχομεν ἐν τῷ λόγῳ συναγόμενον, κατὰ δὲ 233
τὴν ἐκφορὰν παραλελειμμένον τάξαντες μετὰ τῆς τοῦ ἐκ-
κειμένου λόγου προσλήψεως τῆς "ἡμέρα ἔστιν", ἕξομεν συ-
ναγόμενον τὸ "φῶς ἔστιν" πρώτῳ ἀναποδείκτῳ, ὅπερ ἦν
ἐπιφορὰ τοῦ ἐκκειμένου λόγου. ὥστε δύο γίγνεσθαι πρώ-
τους ἀναποδείκτους, ἕνα μὲν τὸν τοιοῦτον "εἰ ἡμέρα ἔστι,
φῶς ἔστιν", ἕτερον δὲ τὸν τοιοῦτον "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς
ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν".

Τοιόσδε μὲν οὖν ἐστιν ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐξ ὁμογενῶν τὴν 234

234 ∼ 215.

19 ἐκ ⟨τοῦ⟩ πρώτου V πρώτου ⟨καὶ τρίτου⟩ Kochalsky; possis ⟨καὶ δευτέρου⟩ et similia 22 ⟨εἰ ἡμέρα ἔστιν⟩, εἰ ἡμ. ἔ. Kochalsky l. l. p. 83 sqq.: ⟨ἡμέρα ἔστιν, καὶ⟩ εἰ Rüstow 24 ἀναλύσοντες ς 25 διαλεκτικὸν Eς: διαλεκτὸν NL 30 φῶς ἔστιν add. Fabr.: εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν Kochalsky (v. ad v. 22) 1 τὸ add. Rüstow 4 ἄρα del. Kayser 5 ⟨ὅπερ⟩ δυνάμει Rüstow 6 παραλελειμμένην AB ⟨δὲ⟩ μετὰ Kayser ⟨ὃ⟩ τάξαντες Kochalsky coll. p. 339, 4. 15 7 προσλήψεως Heintz: προλήψεως G 10 τὸν N: om. LEς ⟨εἰ ἡμέρα ἔστιν,⟩ εἰ Kochalsky: ⟨ἡμέρα ἔστιν; καὶ⟩ εἰ Rüstow 11 post ἔστιν prius add. Kochalsky: ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· εἰ ἄρα ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν; Rüstow: εἰ ἄρα ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν.

338 πλοκὴν ἐχόντων λόγων· ἐξ ἀνομογενῶν δὲ λοιπόν ἐστι καθάπερ ὁ παρὰ τῷ Αἰνησιδήμῳ περὶ σημείου ἐρωτηθείς, ἔχων δὲ οὕτως· "εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖά ἐστι φαινόμενα, τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· τὰ δέ γε σημεῖα οὐ πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· τὰ δὲ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· οὐκ ἄρα φαινόμενά ἐστι τὰ σημεῖα."
235 συνέστηκε γὰρ ὁ τοιοῦτος λόγος ἐκ δευτέρου τε ἀναποδείκτου καὶ τρίτου, καθὼς πάρεστι μαθεῖν ἐκ τῆς ἀναλύσεως, ἥτις σαφεστέρα μᾶλλον γενήσεται ἐπὶ τοῦ τρόπου ποιησαμένων ἡμῶν τὴν διδασκαλίαν, ἔχοντος οὕτως· "εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον· οὐχὶ δέ γε τὸ τρίτον, ἀλλὰ καὶ τὸ πρῶτον· οὐκ
236 ἄρα τὸ δεύτερον." ἐπεὶ γὰρ ἔχομεν συνημμένον ἐν ᾧ ἡγεῖται συμπεπλεγμένον τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, λήγει δὲ τὸ τρίτον, ἔχομεν δὲ καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ λήγοντος τὸ "οὐ τὸ τρίτον", συναχθήσεται ἡμῖν καὶ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡγουμένου, τὸ "οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον", δευτέρῳ ἀναποδείκτῳ. ἀλλὰ δὴ τοῦτο αὐτὸ κατὰ 339
μὲν τὴν δύναμιν ἔγκειται τῷ λόγῳ, ἐπεὶ ἔχομεν τὰ συνακτικὰ αὐτοῦ λήμματα, κατὰ δὲ τὴν προφορὰν παρεῖται. ἅπερ τάξαντες μετὰ τοῦ λειπομένου λήμματος, ˙τοῦ πρώτου, ἕξομεν συναγόμενον τὸ συμπέρασμα τὸ "οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον" τρίτῳ ἀναποδείκτῳ. ὥστε δύο εἶναι ἀναποδείκτους, ἕνα μὲν τοιοῦτον "εἰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, τὸ τρίτον· οὐχὶ δέ γε τὸ τρίτον· οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον", ὅς ἐστι δεύτερος ἀναπόδεικτος, ἕτερον δὲ τρίτον τὸν οὕτως ἔχοντα "οὐχὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον".

---

16 πᾶσι scr.: ἅπασι G 17 ⟨εἰ⟩ ἔστι N 18 τὰ σημεῖα om. N 19 τὰ δέ γε — 20 φαίνεται huc transposuit Kochalsky coll. p. 333, 30 sqq.: post φαίνεται (v. 22) G 31 τὸ alt. om. NV 2 ἔγκειται Bekk.: ἔκκειται G 2/3 συνακτικὰ NL: συνεκτικὰ Eς 4 ὅπερ Kochalsky (cf. ad p. 338, 6) 4/5 τοῦ τρόπου Kochalsky coll. p. 338, 25. 339, 12

339 Ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ τρόπου ἡ ἀνάλυσίς ἐστι τοιαύτη, ἀνα- 237
λογεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ λόγου· παραλείπεται γὰρ τὸ τρίτον
τὸ “οὐχὶ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις πα-
ραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖά ἐστι φαινόμενα”, ὃ
μετὰ τοῦ τὰ φαινόμενα ἅπασι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
παραπλησίως φαίνεσθαι συνάγει τὸ τοῦ ἐκκειμένου ⟨.....⟩ τρί-
τῳ ἀναποδείκτῳ. ὥστε δεύτερον μὲν γίνεσθαι ἀναπόδεικτον
τοιοῦτον “εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
παραπλησίως φαίνεται καὶ τὰ σημεῖά ἐστι φαινόμενα, τὰ
σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνε-
ται· οὐχὶ δέ γε τὰ σημεῖα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις
παραπλησίως φαίνεται· τὰ σημεῖα ἄρα οὐκ ἔστι φαινό-
μενα”, τρίτον δὲ τὸν τοιοῦτον “οὐχὶ καὶ τὰ φαινόμενα 238
πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ
τὰ σημεῖά ἐστι φαινόμενα· ἀλλὰ μὴν τὰ φαινόμενα πᾶσι
τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται· οὐκ ἄρα
τὰ σημεῖά ἐστι φαινόμενα”.

Κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν δύναμιν τῆς συναγωγῆς καὶ τοιοῦ- 239
τός τις προταθήσεται λόγος “εἰ τὰ φαινόμενα πᾶσιν ἐπ' ἴ-
σης φαίνεται καὶ τὰ φαινόμενα τῶν ἀδήλων ἐστὶ σημεῖα,
τὰ ἄδηλα πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται· οὐχὶ δέ γε τὰ ἄδηλα
340 πᾶσιν ἐπ' ἴσης φαίνεται, ἀλλὰ καὶ τὰ φαινόμενα πᾶσιν
ἐπ' ἴσης φαίνεται· οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα τῶν ἀδήλων
ἐστὶ σημεῖα”. τούτου δὴ τοῦ λόγου ἡ μὲν ἀνάλυσίς ἐστιν 240
ὁμοία, καθ' ἣν δεύτερος ἀναπόδεικτος ἐπιβάλλει τρίτῳ, ἡ
δὲ παραμυθία τῶν λημμάτων προῦπτος. ὅτι γὰρ τὰ
φαινόμενα ἐπ' ἴσης φαίνεται τοῖς ἀπαραποδίστους ἔχουσι

12 πρώτου E ἀνάληψις N 14 οὐχὶ G: οὐχὶ ⟨καὶ⟩ Heintz: εἰ Rüstow 17 lacunam, quam statuit, sic fere explet Kochalsky: ⟨λόγου συμπέρασμα τὸ “οὐκ ἄρα τὰ σημεῖά ἐστι φαινόμενα”⟩ τρίτῳ ἀν. 20 ⟨ἄρα⟩ ἐστὶ N 22 οὐχὶ — 23 φαίνεται om. ς 23 φαίνεται. ⟨οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα πᾶσι τοῖς ὁμοίως διακειμένοις παραπλησίως φαίνεται καὶ⟩ Kochalsky 31 καὶ — 32 φαίνεται bis exaraverunt LE 1/2 ἐπ' ἴσης φαίνεται πᾶσιν N 3 ἔσται N 4 καθ' ὃν Heintz 6 ἀπαραποδίστους NE: ἀπαραμποδίστους L: ἀπαραποδίστως ς: ἀπαρεμποδίστους Fabr. (cf. ad p. 328, 11. 334, 17)

340
τὰς αἰσθήσεις, συμφανές· οὐ γὰρ ἄλλοις ἄλλως τὸ λευκὸν
φαίνεται, οὐδὲ ἄλλοις ἄλλως τὸ μέλαν, οὐδὲ διαφερόντως
241 *τὸ γλυκύ, ἀλλ' ὁμοίως πάντας κινεῖ. εἰ δὴ ταῦτα ἐπ' ἴσης*
πᾶσι φαίνεται καὶ ἐνδεικτικὴν ἔχει δύναμιν τῶν ἀδήλων,
ἀνάγκη καὶ τὰ ἄδηλα ἐπ' ἴσης πᾶσι προσπίπτειν ὡς ἂν
καὶ τῶν αἰτίων ⟨τῶν⟩ αὐτῶν ὄντων καὶ τῆς ὕλης ὁμοίας
ὑποκειμένης. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· οὐ γὰρ πάντες ὡσαύτως
τὰ ἄδηλα γινώσκουσι, καίπερ κατ' ἴσον τοῖς αἰσθητοῖς
ἐγκυροῦντες, ἀλλ' οἱ μὲν οὐδ' εἰς ἔννοιαν αὐτῶν ἔρχονται,
οἱ δὲ ἔρχονται μέν, εἰς ποικιλίαν δὲ καὶ πολυτρόπους καὶ
μαχομένας ὑποσύρονται ἀποφάσεις. ἀκόλουθον ἄρα μὴ
αἰσθητὰ λέγειν τὰ σημεῖα, ἵνα μὴ τοῦθ' ἡμῖν τὸ ἄτοπον
ἕπηται.

242 *Ἐνέσται δὲ καὶ βραχέως τὰ προειρημένα περιλαβόν-*
τας τοιουτουσί τινας προτείνειν λόγους. εἰ τὰ φαινόμενα
πᾶσι φαίνεται, τὰ δὲ σημεῖα οὐ πᾶσι φαίνεται, οὐκ ἔστι
τὰ φαινόμενα σημεῖα. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα
243 *δεύτερον. καὶ πάλιν· εἰ τὰ φαινόμενα, καθόσον ἐστὶ φαι-*
νόμενα, διδασκαλίας οὐκ ἔχει χρείαν, τὰ δὲ σημεῖα, παρό-
σον ἐστὶ σημεῖα, διδασκαλίας ἔχει χρείαν, τὰ σημεῖα οὐκ
ἔστι φαινόμενα. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς ἀξιοῦντας αἰσθητὸν εἶναι τὸ ση-
244 *μεῖον τοσαῦτα ἠπορήσθω· σκοπῶμεν δὲ καὶ τὴν ἀντικει-*
μένην τούτοις στάσιν, φημὶ δὲ τῶν νοητὸν αὐτὸ προειλη-
φότων καθεστάναι. βραχέα δὲ ἴσως δεήσει καὶ περὶ τοῦ 341
ἀρέσκοντος αὐτοῖς προλαβεῖν, καθ' ὃ ἀξίωμα θέλουσιν
εἶναι τὸ σημεῖον, καὶ διὰ τοῦτο νοητόν. ὑπογράφοντες
245 *τοίνυν φασὶ* (Stoic. fr. II 221 Arn.) *σημεῖον εἶναι ἀξίωμα*
ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγούμενον, ἐκκαλυπτικὸν

245—253 ~ Hyp. II 104—106.

---

10 *πᾶσι* N (iam ab Herveto coniectum): *φασίν* Eς: om. L
11 *προσπίπτειν* N: *προπίπτειν* G 12 *τῶν* add. Bekk. *ὁμοίως* ς
17 *ἀποφάνσεις* Kayser 25 *τὰ — 26 χρείαν* om. ς 26 *τὰ ⟨δὲ⟩*
σ. N 29 *ἠπορείσθω* ς 30 *δὴ* ς 31/1 *προειληφότων* Bekk.:
προληφότων N: *προσειληφότων* LEς 5 *συνημμένω* LEς: *συ-*
νημμένοις N

341

τοῦ λήγοντος. κρίσεις δὲ τοῦ ὑγιοῦς συνημμένου πολλὰς μὲν καὶ ἄλλας εἶναί φασιν, μίαν δ' ἐξ ἁπασῶν ὑπάρχειν, καὶ ταύτην οὐχ ὁμόλογον, τὴν ἀποδοθησομένην. πᾶν γὰρ συνημμένον ἢ ἀπὸ ἀληθοῦς ἀρχόμενον εἰς ἀληθὲς λήγει, ἢ ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον ἐπὶ ψεῦδος λήγει, ἢ ἀπ' ἀληθοῦς ἐπὶ ψεῦδος, ἢ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές. ἀπὸ μὲν οὖν ἀληθοῦς ἀρχόμενον 246
ἐπ' ἀληθὲς λήγει τὸ "εἰ εἰσὶ θεοί, προνοίᾳ θεῶν διοικεῖται ὁ κόσμος", ἀπὸ ψεύδους δὲ ἐπὶ ψεῦδος τὸ "εἰ πέταται ἡ γῆ, πτέρυγας ἔχει ἡ γῆ", ἀπὸ ψεύδους δὲ ⟨ἐπ'⟩ ἀληθὲς τὸ "εἰ πέταται ἡ γῆ, ἔστιν ἡ γῆ", ἀπὸ δὲ ἀληθοῦς ἐπὶ ψεῦδος τὸ "εἰ κινεῖται οὗτος, περιπατεῖ οὗτος", μὴ περιπατοῦντος μὲν αὐτοῦ, κινουμένου δέ. τεσσάρων οὖν οὐσῶν τοῦ 247
συνημμένου συζυγιῶν, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς τε ἄρχηται καὶ εἰς ἀληθὲς λήγῃ, ἢ ὅταν ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεῦδος, ἢ ὅταν ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθὲς ἢ ἀναστρόφως ἀπ' ἀληθοῦς ἐπὶ ψεῦδος, κατὰ μὲν τοὺς πρώτους τρεῖς τρόπους φασὶν ἀληθὲς τοῦτο γίνεσθαι (ἐάν τε γὰρ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ἐπ' ἀληθὲς λήγῃ, ἔστιν ἀληθές, ἐάν τε ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεῦδος, πάλιν ἀληθές· ὡσαύτως δὲ κἂν ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές), καθ' ἕνα δὲ μόνον γίνεσθαι ψεῦδος, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον λήγῃ ἐπὶ ψεῦδος. τούτων δὲ οὕτως 248
ἐχόντων ἀναζητητέον, φασί, τὸ σημεῖον οὐκ ἐν τῷ μοχθηρῷ τούτῳ συνημμένῳ ἀλλ' ἐν τῷ ὑγιεῖ· εἴρηται γὰρ ἀξίωμα τὸ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγούμενον. ἀλλ' ἐπεὶ οὐχ ἓν ἦν ὑγιὲς συνημμένον, τρία δέ, καθάπερ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον καὶ ἐπ' ἀληθὲς λῆγον καὶ τὸ ἀπὸ ψεύδους ἐπὶ ψεῦδος καὶ τὸ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθές, σκεπτέον, πότε-
342 *ρόν ποτε ἐν πᾶσι ζητητέον τοῖς ὑγιέσι συνημμένοις τὸ σημεῖον ἢ ἐν τισὶν ἢ ἐν τινί. οὐκοῦν εἰ τὸ σημεῖον ἀλη-* 249
θὲς εἶναι δεῖ καὶ ἀληθοῦς παραστατικόν, οὔτε ἐν τῷ ἀπὸ ψεύδους ἀρχομένῳ καὶ ἐπὶ ψεῦδος λήγοντι οὔτε ἐν τῷ ἀπὸ ψεύδους ἐπ' ἀληθὲς ὑποκείσεται. λείπεται δὴ ἐν ἐκείνῳ μόνον αὐτὸ τυγχάνειν τῷ ἀπὸ [τοῦ] ἀληθοῦς τε ἀρ-

---

12 *εἰ* om. RV, supra lin. add. L 14 *ἐπ'* add. Gen. 18 *τε* om. N 28 *εἶναι* Bekk. dubit. 5 *δὴ ἐν* N: *οὖν* LEς 6 *τοῦ* del. Kochalsky

342
χομένῳ καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγοντι, ὡς ἂν καὶ αὐτοῦ ὑπάρχον-
τος καὶ τοῦ σημειωτοῦ συνυπάρχειν ὀφείλοντος αὐτῷ.
250 τοίνυν ὅταν λέγηται τὸ σημεῖον ἀξίωμα εἶναι ἐν ὑγιεῖ συ-
νημμένῳ καθηγούμενον, δεήσει ἐν μόνῳ ἀκούειν αὐτὸ
καθηγούμενον συνημμένῳ τῷ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχομένῳ
καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγοντι. καὶ μὴν οὐκ εἴ τι ἡγεῖται ἀξίωμα
ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἀρχομένῳ καὶ ἐπ' ἀλη-
251 θὲς λήγοντι, τοῦτό ἐστι σημεῖον. αὐτίκα γὰρ τὸ τοιοῦτο
συνημμένον "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν" ἀπ' ἀληθοῦς μὲν
ἄρχεται τοῦ "ἡμέρα ἔστιν" καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγει τὸ "φῶς
ἔστιν", οὐκ εἶχε δέ τι ἐν αὐτῷ ἡγούμενον ἀξίωμα σημεῖον
τοῦ λήγοντος· οὐδὲ γὰρ ἐκκαλυπτικόν ἐστι τοῦ "φῶς
ἔστιν" τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ἀλλ' ὡς αὐτὸ δι' αὑτοῦ προσέ-
πιπτεν, οὕτω καὶ τὸ "φῶς ⟨ἔστιν⟩" ἐκ τῆς ἰδίας ἐλαμβάνετο
252 περιφανείας. δεῖ ἄρα τὸ σημεῖον οὐ μόνον ἐν ὑγιεῖ εἶναι
συνημμένῳ ἡγούμενον, τουτέστι τῷ ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχομένῳ
καὶ ἐπ' ἀληθὲς λήγοντι, ἀλλὰ καὶ ἐκκαλυπτικὴν ἔχειν φύ-
σιν τοῦ λήγοντος, οἷόν ἐστι τὸ ἐν τοῖς τοιούτοις συνημμέ-
νοις "εἰ γάλα ἔχει ἐν μαστοῖς ἥδε, κεκύηκεν ἥδε" καὶ "εἰ
βρογχεῖον ἔπτυκεν οὗτος, ἕλκος ἔχει ἐν πνεύμονι οὗτος".
253 τουτὶ γὰρ τὸ συνημμένον ὑγιές ἐστιν, ἀρχόμενον μὲν
ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ "βρογχεῖον ἔπτυκεν οὗτος", λῆγον δὲ ἐπ' ἀ-
ληθὲς ⟨τὸ⟩ "ἕλκος ἔχει οὗτος ἐν πνεύμονι", μετὰ τοῦ ἐκκα-
λυπτικὸν εἶναι τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου· ἐκείνῳ γὰρ προσ-
βάλλοντες κατάληψιν τούτου ποιούμεθα.
254 Ἔτι, φασί, τὸ σημεῖον παρὸν παρόντος εἶναι δεῖ ση- 343
μεῖον. ἔνιοι γὰρ ἐξαπατώμενοι καὶ παρὸν παρῳχημένου
θέλουσιν εἶναι σημεῖον, ὡς ἐπὶ τοῦ "εἰ οὐλὴν ἔχει οὗτος,
ἕλκος ἔσχηκεν οὗτος"· τὸ μὲν γὰρ "οὐλὴν ἔχει" παρόν ἐστι,
φαίνεται γάρ, τὸ δὲ ἕλκος ἐσχηκέναι παρῳχημένον, οὐκέτι
γὰρ ἔστιν ἕλκος· καὶ παρὸν μέλλοντος, ὡς τὸ περιεχόμε-

11 *συνημμένον* N 12 *οὐδ'* Heintz 13 *ἀρχομένῳ* Arnim: *ἀρχόμενον* G 14 *λήγοντι* Arnim: *λῆγον* G *γὰρ* Heintz sec. Hervetum (*iam enim*): *γε* NLE: *γέ τοι* ς 17 *τὸ* Heintz 18 *οὐ* Heintz 19/20 *προσέπιπτεν* Bekk.: *προὔπιπτεν* G 20 *ἔστιν* add. Bekk. 23 *ἔχει* LA 29 *τὸ* add. Bekk. 3 *εἰ* om. N 4 *τὸ* Kochalsky: *εἰ* G *ἔχειν* Kochalsky 6 *ἔστι* ⟨*τὸ*⟩ Heintz

343 νον τῷ τοιούτῳ συνημμένῳ "εἰ καρδίαν τέτρωται οὗτος, ἀποθανεῖται οὗτος"· τὸ μὲν γὰρ τραῦμα τῆς καρδίας εἶναί φασιν ἤδη, τὸν δὲ θάνατον μέλλειν. ἀγνοοῦσι δὴ 255
οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες, ὅτι ἄλλ' ἐστὶ τὰ παρῳχημένα καὶ τὰ μέλλοντα, τὸ μέντοι σημεῖον καὶ σημειωτὸν κἀν τούτοις παρὸν παρόντος ἐστίν. ἔν τε γὰρ τῷ προτέρῳ τῷ "εἰ οὐλὴν ἔχει οὗτος, ἕλκος ἔσχηκεν οὗτος" τὸ μὲν ἕλκος γέγονεν ἤδη καὶ παρῴχηκεν, τὸ δὲ ἕλκος ἐσχηκέναι τοῦτον, ἀξίωμα καθεστηκός, ἐνέστηκεν, περὶ γεγονότος τινὸς λεγόμενον· ἔν τε τῷ "εἰ καρδίαν τέτρωται οὗτος, ἀποθανεῖται οὗτος" ὁ μὲν θάνατος μέλλει, τὸ δὲ ἀποθανεῖσθαι τοῦτον ἀξίωμα ἐνέστηκεν, περὶ μέλλοντος λεγόμενον, παρὸ καὶ νῦν ἐστιν ἀληθές. ὥστε καὶ ἀξίωμά ἐστι τὸ σημεῖον, 256
καὶ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγεῖται τῷ ἀρχομένῳ ἀπὸ ἀληθοῦς καὶ λήγοντι ἐπὶ ἀληθές, ἐκκαλυπτικόν τέ ἐστι τοῦ λήγοντος, καὶ διὰ παντὸς παρὸν παρόντος ἐστὶ σημεῖον.

Τούτων δ' ὑποδεδειγμένων κατὰ τὰς αὐτῶν ἐκείνων 257
τεχνολογίας πρῶτον μὲν ἄξιόν ἐστι τὸ τοσοῦτον εἰπεῖν πρὸς αὐτούς. εἰ καθ' οὓς μὲν αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, καθ' οὓς δὲ νοητόν, καὶ ἡ περὶ τούτου διαφωνία μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπίκριτός ἐστιν, ἄδηλον εἶναι ῥητέον ἀκμὴν τὸ σημεῖον. ἄδηλον δὲ ὂν χρῄζει τῶν ἐκκαλυψόντων, ἀλλ' οὐκ αὐτὸ ἑτέρων δεῖ ὑπάρχειν ἐκκαλυπτικόν. καὶ μὴν 258
εἰ τὸ σημεῖον κατ' αὐτοὺς ἐν λεκτῷ τὴν ὑπόστασιν ἔχει, τὰ δὲ λεκτὰ εἰ ἔστι ζητεῖται, ἄτοπον, πρὶν ὁμολογηθῆναι τὸ γένος, ὡς βέβαιον λαμβάνειν τὸ εἶδος. ὁρῶμεν δέ,
344 ὡς εἰσί τινες οἱ ἀνῃρηκότες τὴν ὕπαρξιν τῶν λεκτῶν, καὶ οὐχ οἱ ἑτερόδοξοι μόνον, οἷον οἱ Ἐπικούρειοι, ἀλλὰ καὶ οἱ Στωικοί, ὡς οἱ περὶ τὸν Βασιλείδην (fr. unic. Arn.), οἷς ἔδοξε μηδὲν εἶναι ἀσώματον. τοίνυν ἐν ἐποχῇ φυλακτέον ἐστὶ τὸ σημεῖον. ἀλλ' ἀποδείξαντες, φασί, πρότερον τὴν τῶν 259

258 cf. §§ 76—77. Hyp. II 107—108. adv. math. I 157.

20 ἀπ' V, in margine γρ. ἐπὶ 29 δεῖ G: δύναται Bekk. dubit. 2 ⟨μόνον⟩, ἀλλὰ LEς 3 οἱ ante Στ. del. Kochalsky βασιλείδην ς: βασιλίδην NLE

λεκτῶν ὕπαρξιν ἕξομεν βεβαίαν καὶ τὴν τοῦ σημείου φύσιν. 344
οὐκοῦν ὅταν ἀποδείξητε, ἐρεῖ τις, τότε καὶ τὸ πιστὴν εἶναι
τὴν τοῦ σημείου ὕπαρξιν λαμβάνετε· ἄχρι δὲ ἐπὶ ψιλῆς
μένετε τῆς ὑποσχέσεως, ἀνάγκη καὶ ἡμᾶς ἐν ἐποχῇ μένειν.
260 εἶτα καὶ πῶς οἷόν τέ ἐστιν ἀποδεικνύναι τὴν τῶν λεκτῶν
ὕπαρξιν; ἢ γὰρ διὰ σημείου δεήσει τοῦτο ποιεῖν ἢ δι' ἀποδείξεως. ἀλλ' οὔτε διὰ σημείου τινὸς οὔτε δι' ἀποδείξεως
δυνατὸν τοῦτο ποιεῖν· ταῦτα γὰρ καὶ αὐτὰ λεκτὰ ὄντα
261 παραπλησίως τοῖς ἄλλοις λεκτοῖς ἐξήτηται, καὶ τοσοῦτον
ἀπέχει τοῦ δύνασθαι βεβαίως τι παριστᾶν, ὡς καὶ ἀνάπαλιν αὐτὰ χρῄζειν τοῦ παραστήσοντος. λελήθασί τε αὐτοὺς
οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς εἰς τὸν δι' ἀλλήλων ἐμπίπτοντες τρόπον. ἵνα γὰρ τὰ λεκτὰ ὁμολογηθῇ, ἀπόδειξιν εἶναι δεῖ
καὶ σημεῖον· ἵνα δὲ ἡ ἀπόδειξις καὶ τὸ σημεῖον προϋφεστήκῃ, προεπιστῶσθαι ἀνάγκη τὴν τῶν λεκτῶν φύσιν.
εἰς ἄλληλα οὖν συννεύοντα καὶ τὴν ἐξ ἀλλήλων περιμέ-
262 νοντα πίστιν ἐπ' ἴσης ἐστὶν ἄπιστα. ἀλλ' ἔστω γε
καὶ ἐκ περιουσίας συγκεχωρήσθω, ἕνεκα τοῦ προβαίνειν
τὴν ζήτησιν, ἐν ὑπάρξει τυγχάνειν τὰ λεκτά, καίπερ ἀνηνύτου καθεστώσης τῆς περὶ αὐτῶν μάχης. οὐκοῦν, εἰ
ταῦτα ἔστιν, ἤτοι σώματα ἢ ἀσώμασα λέξουσιν εἶναι. καὶ
σώματα μὲν οὐκ ἂν φαῖεν· εἰ δὲ ἀσώματα, ἤτοι ποιεῖ τι
κατ' αὐτοὺς ἢ οὐδὲν ποιεῖ. καὶ ποιεῖν μὲν οὐκ ἂν ἀξιώ-
263 σειαν· τὸ γὰρ ἀσώματον κατ' αὐτοὺς οὔτε ποιεῖν τι πέφυκεν οὔτε πάσχειν. μηδὲν δὲ ποιοῦντα οὐδὲ οὗ ἐστι
σημεῖα ἐνδείξεταί τε καὶ δηλώσει· τὸ γὰρ ἐνδείκνυσθαί
264 τι καὶ δηλοῦν ἔστι ποιεῖν τι. ἄτοπον δέ γε τὸ σημεῖον 345
μήτε ἐνδείκνυσθαί τι μήτε δηλοῦν· οὐκ ἄρα νοητόν
ἐστιν, οὐδὲ ἀξίωμα, τὸ σημεῖον. ἄλλως τε, καθὼς
ἐν πολλοῖς πολλάκις ὑπεδείξαμεν, ἃ μὲν σημαίνει, ἃ δὲ σημαίνεται. σημαίνουσι μὲν αἱ φωναί, σημαίνεται δὲ τὰ
λεκτά, ἐν οἷς ἐστι καὶ τὰ ἀξιώματα. πάντων δὲ τῶν ἀξιω-

---

16 αὐτοὺς post 17 Στοᾶς transp. N 19/20 προυφεστήκῃ N (sic): προϋφεστήκοι LEς 20 προεπιστῶσθαι Bekk.: -εῦσθαι G 28 μὲν ⟨τι⟩ Bekk. dubit. 31 σημεῖον ς τε N: τι LEς: del. Kayser

345

μάτων σημαινομένων, ἄλλων δὲ σημαινόντων οὐκ ἂν εἴη τὸ σημεῖον ἀξίωμα. πάλιν παρακεχωρήσθω τὰ λεκτὰ 265 *φύσιν ἔχειν ἀσώματον. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ σημεῖον ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγεῖσθαί φασι, δεήσει προεπικεκρίσθαι τὸ ὑγιὲς συνημμένον καὶ προεξητάσθαι, εἴτε τὸ κατὰ Φίλωνά ἐστι τὸ τοιοῦτον εἴτε ⟨τὸ⟩ κατὰ Διόδωρον ἢ τὴν συνάρτησιν ἢ ἄλλως πως κρινόμενον· πολλῶν γὰρ καὶ περὶ τούτου διαστάσεων οὐσῶν οὐκ ἔνεστι λαβεῖν βεβαίως τὸ σημεῖον ἀνεπικρίτου τυγχανούσης τῆς διαφωνίας. ἔτι πρὸς* 266 *τοῖς εἰρημένοις, κἂν δῶμεν σύμφωνον εἶναι τὸ ὑγιὲς κριτήριον, καὶ ὁποῖόν ποτ' ἂν ἐκεῖνοι θέλωσι, τοιοῦτο ἀμάχως ὑπάρχειν, οὐδὲν ἧττον τὸ περιεκτικὸν τοῦ σημείου ἀνεπίκριτον ὁμολογεῖν ἐστιν ἀνάγκη. τὸ γὰρ σημειωτὸν ἤτοι πρόδηλον θέλουσιν εἶναι ἢ ἄδηλον. καὶ εἰ μὲν πρό-* 267 *δηλον, οὐκ ἔσται σημειωτόν, οὐδὲ σημανθήσεται ὑπό τινος, ἀλλ' αὐτὸ δι' αὐτοῦ προσπεσεῖται· εἰ δὲ ἄδηλον, πάντως ἄγνωστον ἔσται τοῦτο εἴτε ἀληθές ἐστιν εἴτε ψευδές, ἐπεὶ γινωσκόμενον ὅ τι ποτὲ τούτων ἐστί, γενήσεται πρόδηλον. τὸ οὖν περιεκτικὸν τοῦ τε σημείου καὶ τοῦ σημειωτοῦ συ-* 268 *νημμένον, λῆγον ἐπὶ ἄδηλον, ἐξ ἀνάγκης ἐστὶν ἀνεπίκριτον. ὅτι μὲν γὰρ ἀπ' ἀληθοῦς ἄρχεται, γνώριμόν ἐστι, λήγει δὲ εἰς ἄγνωστον. δεῖ δὲ πρὸ παντὸς ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπίκρισιν αὐτοῦ γινώσκειν τὸ εἰς τί λήγει, ἵνα ἐὰν μὲν εἰς ἀληθὲς λήγῃ, θώμεθα τοῦτ' ἀληθὲς διὰ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς τε ἄρχεσθαι καὶ εἰς ἀληθὲς λήγειν, ἐὰν δὲ εἰς ψευ-*

---

265 cf. Hyp. II 110—112.

---

7 *ἄλλων δὲ* N: *ἄλλων* LEς: *ἀλλὰ μὴ* Bekk. sec. Hervetum (*non autem*) **10** *προεπικεκρίσθαι* Fabr. secundum Hervetum: *προσεπικ.* G **12** *τὸ* prius del. Kochalsky *εἴτε ⟨γὰρ καὶ⟩ κατὰ* N *τὸ* add. Kochalsky *Διόδωρον ⟨ἢ τὸ κατὰ τὴν ἔμφασιν⟩* Kochalsky coll. p. 82, 14 (at cf. v. 13 *ἄλλως πως*, quo demonstratur Sextum hic brevius locutum esse) **13** *τούτου* Bekk.: *τούτων* G **16** *προειρημένοις* N *ὑγιὲς ⟨συνημμένον καὶ τὸ τούτου⟩ κρ.* Kochalsky (at cf. p. 314, 3. 7. 8) **17** *τοιοῦτο* Bekk.: *τοῦτο* G **18** *σημείου ⟨τε καὶ τοῦ σημειωτοῦ συνημμένον⟩* vel *σημείου ⟨τε καὶ σημειωτοῦ⟩* Kochalsky **26** *ἐπὶ* Bekk.: *ἐπεὶ* G **28** *εἰς* prius N: *ἢ* LEς

345 δος, ἀνάπαλιν λέγωμεν ψεῦδος διὰ τὸ ἀπ' ἀληθοῦς ἄρχεσθαι καὶ ἐπὶ ψεῦδος λήγειν. οὐ τοίνυν ἀξίωμα ῥητέον 346 εἶναι τὸ σημεῖον, οὐδὲ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγούμενον.

269 Προσθετέον δὲ τούτοις, ὅτι καὶ ταῖς ἐναργείαις μάχονται οἱ ταύτης προεστῶτες τῆς δόξης. εἰ γὰρ ἀξίωμά ἐστι τὸ σημεῖον καὶ ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγεῖται, ἐχρῆν τοὺς μηδ' ἀρχὴν ἔχοντας ἔννοιαν ἀξιώματος μηδὲ τὰς διαλεκτικὰς τέχνας ἐπεληλυθότας ἐκτὸς εἶναι πάσης σημειώ-
270 σεως. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· καὶ γὰρ ἀγράμματοι πολλάκις κυβερνῆται καὶ ἄπειροι πολλάκις τῶν διαλεκτικῶν θεωρημάτων γεωργοὶ ἄκρως σημειοῦνται, οἱ μὲν κατὰ θάλασσαν, ἀνέμους τε καὶ νηνεμίας χειμῶνάς τε καὶ γαλήνας, οἱ δὲ κατὰ γεωργίαν, ὥσπερ εὐκαρπίαν καὶ ἀπαρπίαν αὐχμούς τε καὶ ἐπομβρίας. καίτοι τί περὶ ἀνθρώπων λέγομεν, ὅτε καὶ τοῖς ἀλόγοις ζῴοις τινὲς αὐτῶν (Stoic. fr. II
271 727 Arn.) μεταδεδώκασι τῆς τοῦ σημείου νοήσεως; καὶ γὰρ ὁ κύων ὅτε ἐκ τοῦ ἴχνους στιβεύει τὸ θηρίον σημειοῦται· ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο ἀξιώματος ἕλκει φαντασίαν τοῦ "εἴπερ ἴχνος ἐστὶ τοῦτο, θηρίον ἔστιν ἐνθάδε". καὶ ὁ ἵππος κατὰ τὴν τοῦ μύωπος προσβολὴν ἢ τὴν τῆς μάστιγος ἐπανάτασιν ἐξάλλεται μὲν καὶ ὀρούει πρὸς δρόμον, οὐκ ἐπικρίνει δὲ τὸ τοιοῦτον συνημμένον διαλεκτικῶς "εἰ μάστιξ ἐπανατέταται, δραμητέον ἐστί μοι". οὐκ ἄρα ἀξίωμά ἐστι τὸ σημεῖον ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγούμενον.

272 Ταῦτα μὲν ἰδιαίτερον πρὸς τοὺς νοητὸν ἀξιοῦντας εἶναι τὸ σημεῖον εἰρήσθω· κοινότερον δὲ ἐνέσται πρὸς αὐτοὺς λέγειν καὶ τὰ πρὸς τοὺς αἰσθητὸν αὐτὸ φάσκοντας εἶναι εἰρημένα. εἴπερ γὰρ ἀξίωμά ἐστι τὸ σημεῖον ἐν ὑγιεῖ συνημμένῳ καθηγούμενον, καὶ ἐν παντὶ συνημμένῳ ἀκολουθεῖ τὸ λῆγον τῷ ἡγουμένῳ, αἵ τε ἀκολουθίαι παρόντων εἰσὶ πραγμάτων, ἐξ ἀνάγκης τὸ σημεῖον καὶ τὸ σημειωτὸν ὑφ' ἕνα καιρὸν παρόντα συνυπάρξει ἀλλήλοις,

---

1 ἐπὶ ψεῦδος LEς: ἐπ' ἀληθὲς N 5 καθηγεῖται Bekk. sec. Herveti versionem: καθηγεῖσθαι G 6 μηδ' ἀρχὴν Bekk. secundum Herveti versionem: δὲ μὴ ἀρχὴν G (δὲ μὴ τὴν ἀρχὴν N sec. Kochalsky-Nebe) 9 πολλάκις del. Bekk. 10 ⟨τὰ⟩ κατὰ LEς 17 τοῦ Bekk.: τὸ G εἴπερ LEς: οὔπερ N

346 καὶ οὐδέτερον οὐδετέρου γενήσεται μηνυτικόν, ἀλλ' ἀμφό-
347 τερα ἐξ αὐτῶν γνώριμα καταστήσεται. ἔτι τὸ ση- 273
μεῖον ἐκκαλυπτικόν ἐστι τοῦ [λήγοντος] σημειωτοῦ, τὸ
δὲ σημειωτὸν ἐκκαλύπτεται πρὸς τοῦ σημείου. ταῦτα δὲ οὐ
τῶν ἀπολύτων ἐστὶν ἀλλὰ τῶν πρός τι· πρὸς γὰρ τῷ
ἐκκαλύπτοντι νοεῖται τὸ ἐκκαλυπτόμενον, καὶ πρὸς τῷ ἐκ-
καλυπτομένῳ νοεῖται τὸ ἐκκαλύπτον. εἰ δὲ ἀμφότερα πρός
τι ὄντα κατὰ τὸν αὐτὸν πάρεστι χρόνον, ἀμφότερα συνυ-
φέστηκεν ἀλλήλοις· εἰ δὲ συνυφέστηκεν, ἑκάτερον ἐξ αὐτοῦ
καταληπτόν ἐστι καὶ οὐδέτερον ἐκ θατέρου. λεκτέον 274
δὲ κἀκεῖνο, ὅτι, ὁποῖόν ποτ' ἂν ᾖ τὸ σημεῖον, ἤτοι αὐτὸ
φύσιν ἔχει πρὸς τὸ ἐνδείκνυσθαι καὶ μηνύειν τὸ ἄδηλον,
ἢ ἡμεῖς ἐσμεν μνημονικοὶ τῶν συναναγυμνωθέντων αὐτῷ.
οὐχὶ δὲ ἐκεῖνο φύσιν ἔχει ἐνδεικτικὴν τῶν ἀδήλων, ἐπεὶ
ὤφειλε πᾶσιν ἐπ' ἴσης ἐδείκνυσθαι τὰ ἄδηλα. ἡμεῖς ἄρα
ὡς ἂν ἔχωμεν μνήμης, οὕτω περὶ τῆς τῶν πραγμάτων
ὑποστάσεως φερόμεθα.

Ἀλλ' εἴπερ οὔτε αἰσθητόν ἐστι τὸ σημεῖον, ὡς ἐδείξαμεν, 275
οὔτε νοητόν, ὡς κατεστησάμεθα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστι
τρίτον, λεκτέον μὴ εἶναί τι σημεῖον. οἱ δὲ δογματικοὶ (Stoic.
fr. II 223 Arn.) πρὸς ἕκαστον μὲν τῶν οὕτως ἐπικεχειρημένων
πεφίμωνται, τοὐναντίον δὲ κατασκευάζοντές φασιν, ὅτι ἄν-
θρωπος οὐχὶ τῷ προφορικῷ λόγῳ διαφέρει τῶν ἀλό-
γων ζῴων (καὶ γὰρ κόρακες καὶ ψιττακοὶ καὶ κίτται
ἐνάρθρους προφέρονται φωνάς), ἀλλὰ τῷ ἐνδιαθέ-
τῳ, οὐδὲ τῇ ἁπλῇ μόνον φαντασίᾳ (ἐφαντασιοῦτο 276
γὰρ κἀκεῖνα), ἀλλὰ τῇ μεταβατικῇ καὶ συνθετικῇ.
διόπερ ἀκολουθίας ἔννοιαν ἔχων εὐθὺς καὶ σημείου νόησιν
λαμβάνει διὰ τὴν ἀκολουθίαν· καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ σημεῖόν ἐστι
τοιοῦτον "εἰ τόδε, τόδε". ἕπεται ἄρα τῇ φύσει καὶ κατασκευῇ
τἀνθρώπου τὸ καὶ σημεῖον ὑπάρχειν. συνωμολόγηταί τε 277

277—278 ~ Hyp. II 131.

1 καταστ. γνώρ. N 2 λήγοντος secl. Bekk. 3 σημεῖον N 10 ὁποῖον om. N 19 τι post λεκτέον G, unde Bekk. dubit. λεκτέον ⟨ἐσ⟩τὶ: post εἶναι transp. Kochalsky coll. p. 349, 4 et 7/8 23 γὰρ om. L 30 τε Bekk.: δὲ G συνωμολόγηται Arnim coll. p. 351, 1/2: ἀνωμολόγηται G

ἡ ἀπόδειξις τῷ γένει σημεῖον εἶναι. δηλωτικὴ γάρ ἐστι τοῦ 347 συμπεράσματος, καὶ ἔσται ἡ διὰ τῶν λημμάτων αὐτῆς συμπλοκὴ σημεῖον τοῦ ὑπάρχειν τὸ συμπέρασμα. οἷον ἐπὶ τῆς τοιαύτης "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἔστι δὲ κίνησις· 348 ἔστιν ἄρα κενόν" τὸ τοιοῦτον συνημμένον "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν", διὰ τῶν λημμάτων συμπεπλεγμένον, εὐθὺς καὶ σημεῖόν ἐστι τοῦ συμπεράσματος τοῦ "ἔστι κενόν".
278 ἤτοι οὖν ἀποδεικτικοί εἰσι λόγοι, φασίν, οἱ κατὰ τοῦ σημείου κομισθέντες ὑπὸ τῶν ἀπορητικῶν ἢ οὐκ ἀποδεικτικοί. καὶ εἰ μὲν οὔκ εἰσιν ἀποδεικτικοί, ἄπιστοι καθεστᾶσιν, ὅπου γε καὶ ἀποδεικτικοὶ τυγχάνοντες μόλις ἂν ἐπιστεύθησαν· εἰ δὲ ἀποδεικτικοί, δῆλον ὅτι ἔστι τι σημεῖον· ἡ γὰρ ἀπόδειξις σημεῖον ἦν κατὰ τὸ γένος.
279 εἴπερ δὲ οὐδὲν οὐδενός ἐστιν σημεῖον, ἤτοι σημαίνουσί τι αἱ κατὰ τοῦ σημείου ἐκφερόμεναι φωναὶ ἢ οὐδὲν σημαίνουσιν. καὶ εἰ μὲν οὐδέν, οὐδὲ τὴν τοῦ σημείου ὕπαρξιν ἀνελοῦσιν· πῶς γὰρ οἷόν τε τὰς μηδὲν σημαινούσας πιστεύεσθαι περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι σημεῖον; εἰ δὲ σημαίνουσι, μάταιοι καθεστᾶσιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως, λόγῳ μὲν ἐκβάλλοντες τὸ σημεῖον, ἔργῳ δὲ τοῦτο παραλαμβάνοντες.
280 καὶ μὴν εἰ μηδὲν ἔστι θεώρημα τέχνης ἴδιον, οὐ διοίσει τῆς ἀτεχνίας ἡ τέχνη. εἰ δ' ἔστι θεώρημα τέχνης ἴδιον, ἤτοι φαινόμενόν ἐστιν ἢ ἄδηλον. ἀλλὰ φαινόμενον μὲν οὐκ ἂν εἴη· τὰ γὰρ φαινόμενα πᾶσιν ὁμοίως καὶ ἀδιδάκτως φαίνεται. εἰ δὲ ἄδηλον τυγχάνει, διὰ σημείου θεωρηθήσεται. εἰ δὲ ἔστι τι διὰ σημείου θεωρούμενον, ἔσται τι καὶ σημεῖον.
281 Τινὲς δὲ καὶ οὕτω συνερωτῶσιν· "εἰ ἔστι τι σημεῖον, ἔστι σημεῖον· εἰ μὴ ἔστι σημεῖον, ἔστι σημεῖον. ἤτοι

279 ~ Hyp. II 130. 281—282 ~ Hyp. II 131.
281—284 cf. §§ 466—469.

32 *ἔστιν* Kochalsky *αὐτῇ* N 2 *συνημμένον* Bekk.: *συμπεπλεγμένον* G (def. Arnim et Heintz) *συμπεπλεγμένον* ⟨*ἔστι κίνησις καὶ*⟩ *εἰ* Heintz coll. p. 88, 5. 377, 21. 378, 24. 3 *κενόν*, ⟨*καὶ ἔστι κίνησις*⟩ Arnim *διὰ — συμπεπλεγμένον* del. Heintz 10 *τὸ* om. ς 11 *δὲ* G cf. p. 386, 23. 387, 1. 12: *τε* Kayser 14 *ἀνελοῦσιν* Bekk.: *ἂν ἔχουσι* LEς: *ἐκφέρουσι* N *γὰρ* LEς: *δὲ* N 15/16 *σημαίνουσί* ⟨*τι*⟩ Kochalsky 19 *ἔστι* ⟨*τι*⟩ Kochalsky

348 δ' οὐδέν ἐστι σημεῖον ἢ ἔστιν· ἔστιν ἄρα". ὁ μὲν λόγος
τοιοῦτος, τούτου δὲ τὸ μὲν πρῶτον λῆμμα ὑγιὲς εἶναί φα-
σιν· ἦν γὰρ διαφορούμενον, καὶ τῷ εἶναι σημεῖον ἀκο-
λουθεῖ τὸ εἶναι σημεῖον, παρόσον εἰ ἔστι τὸ πρῶτον,
ἔσται καὶ τὸ δεύτερον, μηδενὶ διαφέρον τοῦ πρώτου [τὸ
δεύτερον]. καὶ τὸ "εἰ μὴ ἔστι σημεῖον, ἔστι σημεῖον" καὶ
349 αὐτὸ ἦν ὑγιές· τῷ γὰρ λέγοντι μὴ εἶναι σημεῖον ἀκολου-
θεῖ λέγειν εἶναί τι σημεῖον. εἰ γὰρ μηδὲν ἔστι σημεῖον,
αὐτοῦ τοῦ μηδὲν εἶναι σημεῖον ἔσται τι σημεῖον. καὶ
εἰκότως· ὁ γὰρ λέγων μὴ εἶναί τι σημεῖον ἤτοι φάσει μό-
νον τοῦτ' ἀξιοῖ ἢ ἀποδείξει. καὶ φάσει μὲν ἀξιῶν φάσιν
ἕξει, τὴν ἀντιτιθεμένην· ἀποδεικνὺς δὲ ὡς ἀληθὲς τὸ ὑπ' 282
αὐτοῦ λεγόμενον, διὰ τοῦ δεικνύντος λόγου τὸ μὴ εἶναί
τι σημεῖον, σημειώσεται τὸ μηδὲν εἶναι σημεῖον, τοῦτο δὲ
ποιῶν ὁμολογήσει τὸ εἶναί τι σημεῖον. ἀληθῆ οὖν τὰ
πρῶτα δύο λήμματα, φασίν. ἀληθὲς δὲ καὶ τὸ τρίτον·
διεζευγμένον γάρ ἐστιν ἐξ ἀντικειμένων (τοῦ τε εἶναι ση-
μεῖον καὶ τοῦ μὴ εἶναι) ⟨....⟩ ἐπεὶ εἰ σύμπαν διεζευγμένον
τότε ἐστὶν ἀληθές, ὅταν τὸ ἓν ἔχῃ ἀληθές, θεωρεῖται δ'
ἀεὶ τῶν ἀντικειμένων τὸ ἕτερον ἀληθές, ῥητέον τὸ τοιοῦ-
τον συνεστὼς εὐθὺς ὑπάρχειν ἀληθές. ὥστε [καὶ] ἐπὶ ὁμο-
λογουμένοις τοῖς λήμμασι συνεισάγεσθαι καὶ τὴν ἐπιφο-
ρὰν τὴν "ἔστιν ἄρα σημεῖον".

Ἔσται δέ, φασί, καὶ οὕτως ἐφοδεύειν· δύο γάρ ἐστιν 283
ἐν τῷ λόγῳ συνημμένα καὶ ἓν διεζευγμένον· τούτων δὲ
τὰ μὲν συνημμένα ὑπισχνεῖται τοῖς ἐν αὐτοῖς ἡγουμένοις
ἀκολουθεῖν τὰ ἐν αὐτοῖς λήγοντα, τὸ δὲ διεζευγμένον ἓν
ἔχει τῶν ἐν αὐτῷ ἀληθές, ὡς ἐὰν ἀμφότερα ᾖ ἀληθῆ ἢ

31/32 *τὸ δεύτερον* del. Kochalsky coll. p. 388, 16 sq. 6 *τὴν ⟨ἀντίθετον⟩* scribi vel *τὴν* deleri iubet Heintz; sed premendum est verbum *ἕξει* (*sibi habebit sententiam aliam, atque eam quidem, quae est prorsus contraria*) cf. v. 28 *ἀντιτιθεμένην* LE: *ἀντιθεμένην* Nς *ἀληθές ⟨ἐστι⟩* Heintz 7 *τὸ* Bekk.: *τοῦ* G 8 *τὸ* LEς: *τοῦ* N 12 lacunam sic fere expleam: *εἶναι, ⟨συνεστώς, ᾧ ἀκολουθεῖ πάντως αὐτὸ ἀληθὲς εἶναι⟩* vel *⟨ὥστε πάντως ἀναγκαῖον αὐτὸ ἀληθὲς εἶναι⟩ ἐπεὶ* coll. p. 101, 13. 388, 23 sqq. *ἐπεὶ ⟨οὖν⟩* vel similia Bekk. dubit. 13/14 *δ' ἀεὶ* scr.: *δὲ καὶ* G 15 *καὶ* del. Kochalsky, *καὶ ἐπὶ* Heintz dubit.

284 ἀμφότερα ψευδῆ, ψεῦδος ἔσται τὸ ὅλον. τοιαύτης δ' οὔσης τῆς ἐν τοῖς λήμμασι δυνάμεως, ὑποθέμενοι τὸ ἕτερον τῶν ἐν τῷ διεζευγμένῳ ἀληθὲς ἴδωμεν, πῶς συνάγεται τὰ τῆς ἐπιφορᾶς. καὶ δὴ πρῶτον ὑποκείσθω ἀληθὲς τὸ "ἔστι τι σημεῖον". οὐκοῦν, ἐπεὶ τοῦθ' ἡγούμενόν ἐστιν ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ, ἕξει τὸ ἀκόλουθον αὐτῷ, τὸ λῆγον ἐν ἐκείνῳ τῷ συνημμένῳ. ἔληγε δὲ τὸ εἶναι σημεῖον, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῇ ἐπιφορᾷ. συναχθήσεται ἄρα ἡ ἐπιφορά, ὑποτεθέντος ἀληθοῦς εἶναι ἐν τῷ διεζευγμένῳ τοῦ εἶναί τι σημεῖον. καὶ μὴν ἀνάπαλιν ὑποκείσθω τὸ ἕτερον 350 ἀληθὲς τὸ μὴ εἶναι σημεῖον. τοίνυν ἐπεὶ τοῦτο ἡγούμενόν ἐστιν ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ, ἕξει ἀκολουθοῦν αὐτῷ τὸ λῆγον ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ. ἠκολούθει δέ γε αὐτῷ τὸ εἶναί τι σημεῖον, ὃ καὶ ἐπιφορά ἐστιν. καὶ κατὰ τοῦτο ἄρα συνάγεται ἡ ἐπιφορά.

349

285 Ταῦτα μὲν οἱ δογματικοί· τάξει δὲ ῥητέον πρὸς τὸ πρῶτον εὐθύς, καθ' ὃ ἀπὸ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς συνῆγον τὸ εἶναί τι σημεῖον, ὅτι ἐκ τοῦ μᾶλλον ζητουμένου τὸ ἧττον ζητούμενον ἐθέλουσι διδάσκειν. τὸ μὲν γὰρ εἶναι σημεῖον, καὶ εἰ πρός τινων ἀντείρηται, καθάπερ τῶν σκεπτικῶν, ἀλλὰ τοί γε παρὰ πᾶσι τοῖς δογματικοῖς 286 σύμφωνόν ἐστιν· τὸ δὲ προνοητικῶς κατεσκευάσθαι τὸν ἄνθρωπον παρ' οὐκ ὀλίγοις αὐτῶν διαπεφώνηται. σφόδρα δ' ἦν βίαιον τὸ ἐκ τῶν μᾶλλον ἀσυγχωρήτων θέλειν τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα διδάσκειν. καὶ μὴν ῥητῶς ὁ Ἡράκλειτος (A 16 Diels) φησι τὸ μὴ εἶναι λογικὸν τὸν ἄνθρωπον, μόνον δ' ὑπάρχειν φρενῆρες τὸ περιέχον. ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς ἔτι παραδοξότερον πάντα ἠξίου λογικὰ τυγχάνειν, καὶ οὐ ζῷα μόνον ἀλλὰ καὶ φυτά, ῥητῶς γράφων (B 110 Diels)·

πάντα γὰρ ἴσθι φρόνησιν ἔχειν καὶ νώματος αἶσαν.

---

28 τὸ prius del. Kochalsky coll. p. 350, 3 ἀκολουθοῦν (deleto τὸ) Heintz coll. p. 350, 3. 359, 30. 389, 6. at cf. ad v. 6 τὸ alt. om. L 30 ὅπερ — 350, 2 μὴ εἶναι σημεῖον om. ς 30 συναχθ. — 31 ἐπιφορά om. E 31 τὸ N 1 καὶ μὴν ⟨καὶ⟩ N 2/3 ἐπεὶ τῶν ἡγουμένων N 7 τάξει LEς: ἕξει N 9 ἔτι N 11 εἰ καὶ Heintz dubit. 13 νοητικῶς Kayser: μόνον νοητικὸν Heintz κατεσκευάσθαι NEABR: κατασκευάσθαι V: κατασκευάζεσθαι L 21 νώ..... N spatio relicto

350 μετὰ τοῦ καὶ πιθανὸν εἶναι λόγον εἰς τὸ μὴ ἄφρονα τυγ- 287
χάνειν τὰ ἄλογα τῶν ζῴων. εἰ γὰρ πάρεστιν αὐτοῖς ὁ
προφορικὸς λόγος, ἀνάγκη καὶ τὸν ἐνδιάθετον αὐτοῖς πα-
ρεῖναι· δίχα γὰρ τούτου ἀνυπόστατός ἐστιν ὁ προφορι-
κός. κἂν δῶμεν δὲ διαφέρειν τῶν ἄλλων ζῴων τὸν ἄν- 288
θρωπον λόγῳ τε καὶ μεταβατικῇ φαντασίᾳ καὶ ἐννοίᾳ
ἀκολουθίας, ἀλλ' οὔ τοί γε καὶ ἐν τοῖς ἀδήλοις καὶ ἀνεπι-
κρίτως διαπεφωνημένοις συγχωρήσομεν αὐτὸν εἶναι τοιοῦ-
τον, ἐν δὲ τοῖς φαινομένοις τηρητικήν τινα ἔχειν ἀκολου-
θίαν, καθ' ἣν μνημονεύων, τίνα μετὰ τίνων τεθεώρηται
καὶ τίνα πρὸ τίνων καὶ τίνα μετὰ τίνα, ἐκ τῆς τῶν προ-
351 τέρων ὑποπτώσεως ἀνανεοῦται τὰ λοιπά. ἀλλὰ συ- 289
νομολογηθέντος, φασίν, ὅτι ἡ ἀπόδειξις κατὰ γένος ἐστὶ
σημεῖον, εἰ μὲν οὔκ εἰσιν ἀποδείξεις, οἱ κατὰ τοῦ σημείου
κομισθέντες λόγοι ἄπιστοι καθεστᾶσιν, εἰ δὲ ἀποδείξεις
εἰσίν, ἔστι τι σημεῖον. ἡμεῖς δὲ προειρηκότες (§ 143), ὅτι
οὐ τῷ ὑπομνηστικῷ ἐνιστάμεθα σημείῳ, ἀλλὰ τῷ ἐνδεικτικῷ,
δυνάμεθα τοὺς κατὰ τοῦ σημείου κομισθέντας λόγους πα-
ραχωρεῖν τι σημαίνειν, ἤδη δὲ οὐκ ἐνδεικτικῶς, ἀλλ' ὑπομνη-
στικῶς· ἡμεῖς γὰρ ἐπ' αὐτοῖς κινούμεθα καὶ ἀναλαμβά-
νομεν τῇ μνήμῃ τὰ δυνάμενα λέγεσθαι πρὸς τὸ ἐνδεικτι-
κὸν σημεῖον. τὰ δ' αὐτὰ καὶ περὶ τῆς ἀκολούθου 290
ῥητέον ὑπομνήσεως, καθ' ἣν ἐπυνθάνοντο, πότερον ση-
μαίνουσί τι αἱ κατὰ τοῦ σημείου προφερόμεναι φωναὶ ἢ
οὐδὲν σημαίνουσιν. εἰ μὲν γὰρ πᾶν σημεῖον ἀνῃροῦμεν,
ἔδει κατ' ἀνάγκην ἢ μηδὲν σημαίνειν τὰς κατὰ τοῦ ση-
μείου προφερομένας φωνὰς καθ' ἡμᾶς, ἢ σημαινουσῶν
αὐτῶν δίδοσθαι τὸ εἶναί τι σημεῖον. νῦν δ' ἐπεὶ τῇ διαιρέσει

22 ἄμφρονα L ἄφρονα τυγχάνειν om. N spatio relicto 23/24 ὁ πρ. λόγος om. N spatio relicto 25 |ειναι· διχ| om. N spatio relicto τε ⟨ἐνδιαθέτῳ⟩ Heintz coll. p. 347, 24 27/28: ἐννοίᾳ ἀκολουθίας Kayser cf. p. 347, 27. 566, 7: ἐν τῇ ἀκολουθίᾳ G: ἤδη τῇ ἀκολουθίᾳ Bekk. dubit. 28 οὔ τοί ς (sic): οὔτι NLE 5 οὐ NLE: ἐν ς 7 περὶ τοῦ σημείου Kayser coll. p. 358, 12 (at hic sunt intellegenda argumenta *contra* indicium prolata) 10 τὰ — 11 σημεῖον tamquam glossema secl. Kayser 11 ἀκολουθούσης Kayser dubit. 16 καθ' — 20 φωνὰς om. E 16 περὶ ἡμᾶς Kayser 17 δ' ἐπεὶ Heintz coll. p. 327, 7. 361, 25. 370, 22: δὲ G

351
χρώμενοι τὶ μὲν ἀναιροῦμεν σημεῖον, τὶ δὲ τίθεμεν,
οὐδ' ἐν τῷ σημαίνειν τι τὰς κατὰ τοῦ ἐνδεικτικοῦ σημείου
προφερομένας φωνὰς παρακεχώρηται τὸ ὑπάρχειν ἐνδεικτι-
291 κόν τι σημεῖον. ἔτι ἐλέγετο, ὡς εἴπερ ἴδιον τέχνης ἐστὶ
θεώρημα, δεήσει τοῦτο μὴ πρόδηλον ὑπάρχειν, ἀλλ' ἄδη-
λον καὶ διὰ σημείου ληπτόν, ἀγνοοῦντες ὅτι τῆς μὲν τῶν
ἄλλων θεωρητικῆς τέχνης οὐδέν ἐστι θεώρημα, καθάπερ
ὕστερον διδάξομεν, τῆς δὲ ἐν τοῖς φαινομένοις στρεφομέ-
νης ἔστιν ἴδιόν τι θεώρημα. διὰ γὰρ τῶν πολλάκις τετηρη-
μένων ἢ ἱστορημένων ποιεῖται τὰς τῶν θεωρημάτων συστά-
σεις· τὰ δὲ πολλάκις τηρηθέντα καὶ ἱστορηθέντα ἴδια κα-
θειστήκει τῶν πλειστάκις τηρησάντων, ἀλλ' οὐ κοινὰ πάντων.
292 Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τέλει συνερωτηθεὶς αὐτοῖς λόγος ἐν
τρόπῳ τοιούτῳ "εἰ τὸ πρῶτον, τὸ πρῶτον· εἰ οὐ τὸ πρῶ-
τον, τὸ πρῶτον· ἤτοι τὸ πρῶτον ἢ οὐ τὸ πρῶτον· τὸ
πρῶτον ἄρα" τάχα μὲν καὶ κατὰ παρολκὴν τὴν ἐν τοῖς 352
λήμμασι μοχθηρός ἐστιν, ἀναμφιλέκτως δὲ καὶ αὐτοὺς
293 φαίνεται θλίβειν. ῥητέον δὲ τάξει περὶ τοῦ πρώτου, του-
τέστι τῆς παρολκῆς. εἰ γὰρ ἀληθές ἐστι τὸ ἐν τῷ λόγῳ
διεζευγμένον, ἓν ἔχειν ἀληθὲς ὀφείλει, καθὼς καὶ αὐτοὶ
πρότερον ἔλεγον. ἓν δὲ ἔχον ἀληθὲς τὸ ἕτερον τῶν συ-
294 νημμένων ὡς παρέλκον διελέγχει. ἐάν τε γὰρ ἀληθὲς ὑπο-
κέηται τῶν ἐν αὐτῷ τὸ "ἔστι τι σημεῖον", ἀναγκαῖον γί-
νεται πρὸς τὴν τούτου συναγωγὴν τὸ διαφορούμενον συ-
νημμένον τὸ "εἰ ἔστι τι σημεῖον, ἔστι σημεῖον", παρέλκον
δὲ τὸ λοιπὸν τὸ "εἰ μὴ ἔστι τι σημεῖον, ἔστι τι σημεῖον"·
ἐάν τε τὸ μὴ εἶναί τι σημεῖον ὑποκέηται τῶν ἐν αὐτῷ
ἀληθές, τὸ μὲν διαφορούμενον παρέλκει πρὸς τὴν τούτου
κατασκευήν, τὸ δὲ "εἰ μὴ ἔστι τι σημεῖον, ἔστι σημεῖον"

---

19 ⟨τοίνυν⟩ οὐδ' Bekk.: οὐδ' ⟨εἰ⟩ Gen. 21 ἔτι ἐλέγετο Bekk. (qui ἔτι ἔλεγον rectius putabat): ἐπελέγετο G 23 ⟨ὅπερ ἔλεγον⟩, ἀγνοοῦντες Kochalsky 24 ἀδήλων Kayser 29 post πάντων lac. maioris ambitus stat. Heintz 6 ἔλεγον Bekk. cf. p. 349, 13: ἐλέγομεν G 7/8 ὑποκέηται Bekk.: ὑπόκειται G 8 ἀναγκαῖον ⟨μὲν⟩ Bekk. dubit. 8 τῶν — 12 ὑποκέηται bis exaratum in N 9 τούτου G: τοῦ πρώτου Heintz 11 τι alt. om. L, del. Kochalsky coll. v. 14 et p. 348, 26 12 ὑποκέηται Bekk.: ὑπόκειται G (cf. ad v. 7/8) 13 τούτου G: τοῦ πρώτου Heintz

352 ἀναγκαῖον γίγνεται. μοχθηρὸς οὖν κατὰ παρολκὴν ὁ λό-
γος. ἀλλ' ἵνα μὴ νῦν εἰς τὰ κατὰ λεπτὸν συμβαίνωμεν 295
τοῖς ἐναντίοις, πάρεστιν ἕτερον συνερωτᾶν λόγον ἔχοντα
τοῦτον τὸν τρόπον. εἴπερ περιτρέπεται ὁ λέγων μὴ εἶναί
⟨τι⟩ σημεῖον εἰς τὸ λέγειν εἶναί τι σημεῖον, περιτρέπεται καὶ
ὁ λέγων εἶναί τι σημεῖον εἰς τὸ λέγειν μὴ εἶναί τι ση-
μεῖον. ὁ δὲ λέγων μὴ εἶναί τι σημεῖον σκεπτικῶς περιε-
τρέπετο κατ' αὐτοὺς εἰς τὸ λέγειν εἶναί τι σημεῖον· καὶ
ὁ λέγων ἄρα δογματικῶς εἶναί τι σημεῖον περιτραπήσεται
εἰς τὸ λέγειν μὴ εἶναί τι σημεῖον, ὡς παραστήσομεν. αὐ- 296
τίκα γὰρ [εἰ] τὸν λέγοντα εἶναί τι σημεῖον σημείῳ δεῖ
τὴν ἀπόφασιν πιστώσασθαι, ἀσυγχωρήτου δὲ ὄντος τοῦ
εἶναί τι σημεῖον, πῶς ἂν οὗτος χρήσαιτο τῷ σημείῳ πρὸς
πίστιν τοῦ εἶναί τι σημεῖον; μὴ δυνάμενος δὲ ἀποδεῖξαι
σημείῳ τὸ εἶναί τι σημεῖον, περιτρέπεται εἰς τὸ ὁμο-
λογεῖν μηδὲν εἶναι σημεῖον. ἔστω δὲ καὶ ἐκ περιουσίας
τοῦτ' αὐτὸ μόνον ὁμολογείσθω σημεῖον, τὸ τοῦ [μὴ] εἶναί
353 ⟨τι⟩ σημεῖον μηνυτικόν· τί τοῦτ' ὄφελος αὐτοῖς μηδὲν ἔχουσι
τῶν ἰδίων εἰπεῖν δογμάτων σημεῖον; ὥστε τοῦτο μὲν ἀνό- 297
νητον αὐτοῖς, φημὶ δὲ τὸ κοινῶς ὁμολογεῖσθαι εἶναί τι
σημεῖον· ἐκεῖνο δ' ἴσως ἀναγκαῖον, τὸ ὑποτάξαι τῷ "ἔστι
τι σημεῖον" ἀορίστῳ ὄντι τὸ "τόδ' ἔστι σημεῖον" ὡρισμέ-
νως ἐκφερόμενον. ὅπερ οὐκ ἔνεστιν αὐτοῖς ποιεῖν. πᾶν
γὰρ σημεῖον ἐπ' ἴσης τῷ σημειωτῷ δοξαστόν ἐστι καὶ
ἀνεπικρίτως διαφωνούμενον. ὡς οὖν τὸ "τὶς διὰ πέτρας
πλεῖ" ψεῦδός ἐστιν, ἐπεὶ οὐκ ἐνδέχεται αὐτῷ ὡρισμένον
ὑποτάττειν ἀληθὲς τὸ "οὗτος διὰ πέτρας πλεῖ", οὕτως ἐπεὶ

19 τι add. Bekk. 22 καὶ — 24 σημεῖον om. E 24 ὡς — 25 σημεῖον bis exaratum in N 25 εἰ NLEABR: εἰς V: del. Bekk. 26 ἀπόφασιν G: ἀπόφανσιν Gen. 27 χρήσαιτο Kayser: χρήσητο N: χρήσηται LV: χρήσεται EABR τῷ G: τούτῳ Kayser 28 μὴ om. N 29 περιτρέπεται NLE: περιτραπήσεται ς 30 μηδὲν LEς: μηδ' N ἐκ περιουσίας Heintz coll. p. 327, 1. 344, 23: περιτροπῆς G 31 ομολογείσθω Heintz: ὁμολογεῖσθαι G μὴ del. Kochalsky 1 τι add. Kochalsky 3 δὴ ς 5 ἀορίστῳ ὄντι Kochalsky: ἀόριστόν τι G: ἀορίστῳ Bekk. τὸ τόδ' N: τοῦτο δ' LEς 10 ⟨δὲ⟩ διὰ Kochalsky dubit. ἐπεὶ Hervetus: ἐπὶ G

τῷ "ἔστι τι σημεῖον" ἀορίστῳ οὐδὲν ἔχομεν ὡρισμένον 353 ἀληθὲς ὑποτάττειν "τοῦτο δέ ἐστι σημεῖον", ψεῦδος ἄρα γίνεται τὸ "ἔστι τι σημεῖον", καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἀληθές, τὸ "οὐδέν ἐστι σημεῖον".

298 Πλὴν ἔστω γε καὶ τούτους τοὺς ὑπ' αὐτῶν κομισθέντας λόγους εἶναι σθεναρούς, μεμενηκέναι δὲ καὶ τοὺς τῶν σκεπτικῶν ἀναντιρρήτους· τί ἀπολείπεται τῆς καθ' ἑκάτερον μέρος προσπιπτούσης ἰσοσθενείας εἰ μὴ τὸ ἐπέχειν καὶ ἀοριστεῖν περὶ τοῦ ζητουμένου πράγματος, οὔτε τὸ εἶναί τι σημεῖον λέγοντας οὔτε τὸ μὴ εἶναι, τὸ δὲ οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι μετὰ ἀσφαλείας προφερομένους;

299 Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ ἡ ἀπόδειξις δοκεῖ κατὰ γένος εἶναι σημεῖον καὶ διὰ τῶν ὁμολογουμένων λημμάτων ἐκκαλύπτειν τὸ ἀδηλούμενον συμπέρασμα, μή τι οἰκεῖόν ἐστι τῇ περὶ σημείου σκέψει καὶ τὴν περὶ αὐτῆς ζήτησιν συνάπτειν.

δ′ περὶ ἀποδείξεως

300 Τίνος μὲν ἕνεκεν περὶ ἀποδείξεως ἐπὶ τοῦ παρόντος ζητοῦμεν πρότερον ὑποδέδεικται, ὅτε περί τε τοῦ κριτηρίου καὶ τοῦ σημείου ἐσκεπτόμεθα (§ 142)· πρὸς δὲ τὸ μὴ ἀμεθόδως γίγνεσθαι τὴν ὑφήγησιν, ἀλλ' ἀσφαλέστερον καὶ τὴν ἐποχὴν καὶ τὴν πρὸς τοὺς δογματικοὺς ἀντίρρησιν
301 προβαίνειν, ὑποδεικτέον τὴν ἐπίνοιαν αὐτῆς. ἡ τοίνυν ἀπόδειξις κατὰ μὲν τὸ γένος ἐστὶ λόγος· οὐ γάρ δή γε αἰσθητὸν ἦν πρᾶγμα, ἀλλὰ διανοίας τις κίνησις καὶ συγκα- 354 τάθεσις, ἅπερ ἦν λογικά. λόγος δέ ἐστιν, ὡς ἁπλούστερον
302 εἰπεῖν, τὸ συνεστηκὸς ἐκ λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς. λήμματα δὲ καλοῦμεν οὐ θέματά τινα, ἃ συναρπάζομεν, ἀλλ' ἅπερ ὁ προσδιαλεγόμενος τῷ ἐμφανῆ εἶναι δίδωσι καὶ παραχωρεῖ. ἐπιφορὰ δὲ ἐτύγχανε τὸ ἐκ τούτων τῶν λημ-

---

299 ~ Hyp. II 134—135.
301—304 ~ Hyp. II 135—138.

---

11 τι om. N 12 ὑποτάττει N 17/18 ἕτερον ς et E (sed corr.) 20 δὲ Bekk.: τε G 27 ὅτι LAB

354 μάτων κατασκευαζόμενον. οἷον λόγος μέν ἐστι τὸ ὅλον
τοῦτο σύστημα "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν
ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν", λήμματα δὲ αὐτοῦ καθέστηκε
τό τε "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν" καὶ τὸ "ἀλλὰ μὴν ἡμέρα
ἔστιν", ἐπιφορὰ δὲ τὸ "φῶς ἄρα ἔστιν". τῶν δὲ λόγων 303
οἳ μέν εἰσι συνακτικοὶ οἳ δὲ οὔ, καὶ συνακτικοὶ μὲν ἐφ' ὧν
συγχωρηθέντων ὑπάρχειν τῶν λημμάτων παρὰ τὴν τού-
των συγχώρησιν ἀκολουθεῖν φαίνεται καὶ ἡ ἐπιφορά, ὡς
εἶχεν ἐπὶ τοῦ μικρῷ πρόσθεν ἐκτεθέντος. ἐπεὶ γὰρ συνέ-
στηκεν ἐκ συνημμένου τοῦ "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν",
ὅπερ ὑπισχνεῖτο ὄντος τοῦ ἐν αὐτῷ πρώτου ἀληθοῦς ἔσε-
σθαι καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐν αὐτῷ ἀληθές, καὶ ἔτι ἐκ 304
τοῦ "ἡμέρα ἔστιν", ὅπερ ἦν ἡγούμενον ἐν τῷ συνημμένῳ,
φημὶ ὅτι δοθέντος ἀληθοῦς εἶναι τοῦ συνημμένου,
ὥστε ἀκολουθεῖν τῷ ἐν αὐτῷ ἡγουμένῳ τὸ ἐν αὐτῷ λῆγον,
δοθέντος δὲ ὑπάρχειν καὶ τοῦ πρώτου τῶν ἐν αὐτῷ τοῦ
"ἡμέρα ἔστιν", κατ' ἀνάγκην συνεισαχθήσεται διὰ τὴν
τούτων ὕπαρξιν καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐν αὐτῷ, τουτέστι
τὸ "φῶς ἔστιν", ὅπερ ἦν ἐπιφορά. καὶ δὴ οἱ μὲν συνακτι- 305
κοὶ λόγοι τοιοῦτοί τινές εἰσι κατὰ τὸν χαρακτῆρα, ἀσύ-
νακτοι δὲ ὑπάρχουσιν οἱ μὴ οὕτως ἔχουσιν. τῶν δὲ συ-
νακτικῶν οἳ μὲν πρόδηλόν τι συνάγουσιν οἳ δὲ ἄδηλον,
καὶ πρόδηλον μὲν καθάπερ ὁ ἐκκείμενος καὶ οὕτως ἔχων
"εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς
ἄρα ἔστιν"· τὸ γὰρ "φῶς ἔστιν" ἐπ' ἴσης φαινόμενον
τῷ "[εἰ] ἡμέρα ἔστιν". καὶ πάλιν ὁ τοιοῦτος "εἰ περιπατεῖ
355 Δίων, κινεῖται Δίων· περιπατεῖ δὲ Δίων· κινεῖται ἄρα
Δίων"· τὸ γὰρ "κινεῖται Δίων", ὅπερ ἐστὶ συμπέρασμα,
τῶν αὐτοφωράτων ὑπῆρχεν. ἄδηλον δὲ συνάγει οἷον ὁ 306
τοιοῦτος "εἰ ἱδρῶτες ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας, εἰσὶ νοητοὶ
τῆς σαρκὸς πόροι· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτε-

305—310 ~ Hyp. II 140—143.

---

10 εἰ om. L 19 ⟨εἰ⟩ ἡμέρα N 20 δοθέντος ⟨μὲν⟩ Bekk. (at cf. ad p. 298, 24) 26/27 οἱ δὲ ἀσύνακτοι ὑπάρχουσιν ς 27 εἰ V 32 τὸ ς εἰ del. Kochalsky

355
ρον"· τὸ γὰρ νοητοὺς εἶναι τῆς σαρκὸς πόρους τῶν ἀδήλων ὑπῆρχεν. καὶ πάλιν "οὗ ἐκκριθέντος ἐκ τοῦ σώματος τελευτῶσιν οἱ ἄνθρωποι, ψυχή ἐστιν ἐκεῖνο· αἵματος δὲ ἐκκριθέντος ἐκ τοῦ σώματος τελευτῶσιν ⟨οἱ⟩ ἄνθρωποι· ψυχὴ ἄρα ἐστὶ τὸ αἷμα"· τὸ γὰρ ἐν αἵματι κεῖσθαι τὴν
307 ὑπόστασιν τῆς ψυχῆς οὐκ ἐναργές. τούτων δὲ τῶν ἄδηλόν τι συναγόντων οἱ μὲν ἐφοδευτικῶς μόνον ἐπάγουσιν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν λημμάτων ὡς ἐπὶ τὸ συμπέρασμα, οἱ δὲ
308 ἐφοδευτικῶς ἅμα καὶ ἐκκαλυπτικῶς. ὧν ἐφοδευτικῶς μὲν μόνον ἐπάγουσιν οἱ ἐκ πίστεως καὶ μνήμης ἠρτῆσθαι δοκοῦντες, οἷός ἐστιν ὁ τοιοῦτος "εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν ὅτι πλουτήσει οὗτος, πλουτήσει οὗτος· οὑτοσὶ δὲ ὁ θεός (δείκνυμι δέ γε τὸν Δία καθ' ὑπόθεσιν) εἶπέ σοι ὅτι πλουτήσει οὗτος· πλουτήσει ἄρα οὗτος". ἐνθάδε γὰρ παραδεχόμεθα τὸ συμπέρασμα, τὸ πλουτήσειν τοῦτον, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ προταθέντος λόγου δυνάμεως κατασκευασθέν,
309 ἀλλὰ τῷ πιστεύειν τῇ τοῦ θεοῦ ἀποφάσει. ἐφοδευτικῶς δὲ ἅμα καὶ ἐκκαλυπτικῶς ἐπῆγεν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν λημμάτων ἐπὶ τὸ συμπέρασμα, καθάπερ ὁ ἐπὶ τῶν νοητῶν πόρων συνερωτηθείς. τὸ γὰρ "εἰ ῥέουσι διὰ τῆς ἐπιφανείας ἱδρῶτες, εἰσὶ νοητοὶ τῆς σαρκὸς πόροι" καὶ τὸ ῥέειν διὰ τῆς ἐπιφανείας ἱδρῶτας, ἐκ τῆς αὐτῶν φύσεως κατασκευάσαι ἐδίδασκεν ἡμᾶς τὸ ὅτι εἰσὶ νοητοὶ τῆς σαρκὸς πόροι, κατά τινα τοιαύτην ἔφοδον· "διὰ ναστοῦ καὶ ἀποροποιήτου σώματος ἀδύνατόν ἐστιν ὑγρὸν ῥεῖν· ῥεῖ δέ γε διὰ τοῦ σώματος ἱδρώς· τοίνυν οὐκ ἂν εἴη ναστὸν τὸ σῶμα ἀλλὰ 356
πεπορροποιημένον".

310 Τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων ἡ ἀπόδειξις πρὸ παντὸς ὀφείλει λόγος εἶναι, δεύτερον συνακτικός, τρίτον καὶ ἀληθής, τέταρτον καὶ ἄδηλον ἔχων συμπέρασμα, πέμπτον

6 εἶναι N (addiderat iam Hervetus): om. LEς 9 οἱ add. Bekk. 11 οὐκ om. ς 12 πάλιν ⟨οὗτος⟩ Heintz 13 ὡς del. Kayser, post οὐκ (v. 20) transp. Heintz coll. p. 89, 11 17 οὑτοσὶ Bekk. coll. p. 89, 8: τόδε N: εἰ LEς 22 ἀποφάσει G (cf. p. 89, 12): ἀποφάνσει Gen. 23 τε L 24 νοητῶν (restituerat iam Hervetus) N: ὄντων LEς 27 κατασκεύασθαι N 29 διὰ Gen. (quorum in codice legebatur in margine διότι διὰ): διότι G

356 *καὶ ἐκκαλυπτόμενον τοῦτο ἐκ τῆς δυνάμεως τῶν λημμάτων. ὁ γοῦν τοιοῦτος λόγος ἡμέρας οὔσης "εἰ νὺξ ἔστι,* 311
σκότος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν νὺξ ἔστιν· σκότος ἄρα ἔστιν" συνακτικὸς μὲν καθειστήκει (δοθέντων γὰρ αὐτοῦ τῶν λημμάτων ὑπάρχειν συνάγεται καὶ ἡ ἐπιφορά), οὐκ ἀληθὴς δέ γε ἦν (εἶχε γὰρ ἐν αὐτῷ λῆμμα ψεῦδος τὸ "νὺξ ἔστιν")· διόπερ οὐδὲ ἀποδεικτικός ἐστιν. πάλιν ὁ τοιοῦτος "εἰ 312
ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἡμέρα δ' ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν" πρὸς τῷ συνακτικὸς εἶναι καὶ ἀληθής ἐστιν, ἐπείπερ δοθέντων αὐτοῦ τῶν λημμάτων δίδοται καὶ ἡ ἐπιφορά, καὶ δι' ἀληθῶν ἀληθές τι δείκνυσιν. τοιοῦτος δὲ ὢν πάλιν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις τῷ πρόδηλον ἔχειν τὸ συμπέρασμα τὸ "φῶς ἔστιν", ἀλλὰ μὴ ἄδηλον. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ ὁ οὕ- 313
τως ἔχων "εἴ τίς σοι θεῶν εἶπεν ὅτι πλουτήσει οὗτος, πλουτήσει οὗτος· οὑτοσὶ δὲ ὁ θεὸς εἶπέ σοι ὅτι πλουτήσει οὗτος· πλουτήσει ἄρα οὗτος" ἄδηλον μὲν ἔχει συμπέρασμα τὸ πλουτήσειν τοῦτον, οὐκ ἔστι δ' ἀποδεικτικὸς διὰ τὸ μὴ ἐκ τῆς τῶν λημμάτων δυνάμεως ἐκκαλύπτεσθαι, ἀλλ' ἐκ τῆς τοῦ θεοῦ πίστεως παραδοχῆς τυγχάνειν. συνδραμόντων οὖν πάντων τούτων, τοῦ τε συνακτικὸν 314
εἶναι τὸν λόγον καὶ ἀληθῆ καὶ ἀδήλου παραστατικόν, ὑφίσταται ἡ ἀπόδειξις. ἔνθεν καὶ οὕτως αὐτὴν ὑπογράφουσιν (Stoic. fr. II 266 Arn.)· *"ἀπόδειξίς ἐστι λόγος δι' ὁμολογουμένων λημμάτων κατὰ συναγωγὴν ἐπιφορὰν ἐκκαλύπτων ἄδηλον", οἷον ὁ τοιοῦτος "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις· ἔστιν ἄρα κενόν". τὸ γὰρ εἶναι κενὸν ἄδηλόν τ' ἐστί, καὶ δι' ἀληθῶν δοκεῖ, τοῦ τε*
357 *"εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν" καὶ τοῦ "ἔστι δὲ κίνησις", κατὰ συναγωγὴν ἐκκαλύπτεσθαι.*

---

311 ~ Hyp. II 139.
313 ~ Hyp. II 141.

---

14 *εἶναι* Bekk. dubit.: *ἔτι* G: ⟨*εἶναι*⟩ *ἔτι* Kochalsky 18 *ταὐτὰ* ς: *ταῦτα* NLE 20 *πλουτήσει* — 21 *οὗτος* prius om. L 20 *οὑτοσὶ δὲ* Bekk. coll. p. 89, 8: *ὅδε* N: *εἰ δὲ* Eς 21 *ἄδηλον* Fabr.: *δῆλον* G 22 *οὐκ ἔστι* G: *οὐκέτι* Bekk. *ἀποδεικτικὸς* Heintz: *ἀποδεικτικὸν* G

357
315 Ἃ μὲν οὖν οἰκεῖον ἦν προλαβεῖν περὶ τῆς τοῦ ζητου-
μένου πράγματος ἐπινοίας, ἐστὶ τοιαῦτα· τάξει δὲ ὑπο-
δεικτέον καὶ τὸ ἐκ τίνος ὕλης ἐστιν.

ε' ἐκ τίνος ὕλης ἐστιν ἡ ἀπόδειξις

316 Τῶν πραγμάτων, ὡς πολλάκις προείπομεν, τὰ μὲν
πεπίστευται ἐναργῆ εἶναι τὰ δὲ ἄδηλα, καὶ ἐναργῆ μὲν τὰ
ἐκ φαντασίας ἀβουλήτως καὶ ἐκ πάθους λαμβανόμενα,
οἷόν ἐστι νῦν τὸ "ἡμέρα ἔστιν", τὸ "τοῦτ' ἄνθρωπός ἐστιν",
ἕκαστον τῶν τοιούτων, ἄδηλα δὲ τὰ μὴ οὕτως ἔχοντα.
317 καὶ τῶν ἀδήλων, ὥς τινες διαιρούμενοί φασιν, τὰ μέν ἐστι
φύσει ἄδηλα, τὰ δ' ὁμωνύμως τῷ γένει λεγόμενα ἄδηλα.
καὶ φύσει μέν ἐστιν ἄδηλα τὰ μήτε πρότερον καταληφθέντα
μήτε νῦν καταλαμβανόμενα μήτε αὖθις καταληφθησό-
μενα, αἰώνιον δὲ ἔχοντα τὴν ἀγνωσίαν, οἷόν ἐστι τὸ ἀρ-
318 τίους εἶναι τοὺς ἀστέρας ἢ περισσούς. διὸ καὶ φύσει
ἄδηλα λέγεται, οὐχ ὅτι αὐτὰ φύσιν ἔχει ἄδηλον ὡς πρὸς
ἑαυτά, ἐπεὶ μαχόμενόν τι ἐροῦμεν (τουτέστιν ἅμα καὶ
ἀγνοεῖν αὐτὰ φάσκοντες καὶ τίνα ἔχει φύσιν ὁμολογοῦντες),
319 ἀλλ' ὅτι τῇ ἡμῶν φύσει ἀδηλεῖται. ὁμωνύμως δὲ τῷ γέ-
νει ἄδηλα προσαγορεύεται ἅπερ κατὰ μὲν τὴν οἰκείαν φύ-
σιν ἀποκέκρυπται, διὰ δὲ σημείων ἢ ἀποδείξεων ἀξιοῦται
γνωρίζεσθαι, οἷον τὸ ἄτομα εἶναι στοιχεῖα ἐν ἀπείρῳ φε-
320 ρόμενα κενῷ. πλὴν τοιαύτης οὔσης ἐν τοῖς πράγμασι
διαφορᾶς φαμὲν τὴν ἀπόδειξιν οὔτε πρόδηλον εἶναι (οὐ
γὰρ ἐξ ἑαυτῆς καὶ κατηναγκασμένου πάθους ἐγνωρίζετο)
οὔτε φύσει ἄδηλον (οὐ γὰρ ἀπήλπισται ἡ κατάληψις αὐτῆς),
ἀλλὰ τῆς λειπομένης τῶν ἀδήλων εἶναι διαφορᾶς, ἅπερ

316—320 ~ §§ 145—160. Hyp. II 97—103.

3 περὶ om. N 5 τὸ om. L 9 τὸ alt. scr.: ὅτι G 10 ⟨καὶ⟩ ἕκαστον Gen. 12 λεγόμενα τῷ γένει ς (at cf. v. 20/21) 13 τὰ Bekk.: ἃ G 14/15 καταληφθησόμεθα N (ex ἃ v. 13 errore ortum) 18 ἐροῦμεν τοῦτό γε, ἅμα Bekk. dubit. 19 φάσκοντες et ὁμολογοῦντες sedem mutare iub. Bekk. an καὶ ⟨εἰδέναι⟩? καί τινα ἔχειν Gen. secundum Herveti versionem 26 αὐτῆς L

357 δεδυκυῖαν μὲν καὶ συνεσκιασμένην ἡμῖν ἔχει τὴν φύσιν,
τῷ δ' ἐκ φιλοσοφίας λόγῳ δοκεῖ καταλαμβάνεσθαι. τοῦτο 321
δὲ οὐ βεβαίως λέγομεν, ἐπεὶ γελοῖον παραχωρήσαντας τὴν
358 ὕπαρξιν ἔτι ἐπιζητεῖν περὶ αὐτῆς, ἀλλ' ὅτι κατ' ἐπίνοιαν
τοιαύτη τυγχάνει· οὕτω γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπινοίας καὶ
προλήψεως ἀνακύψει ὁ περὶ τῆς ὑπάρξεως λόγος. ὅτι 322
τοίνυν τῶν ἀδήλων κατὰ τὴν ἐπίνοιάν ἐστιν ἡ ἀπόδειξις
καὶ οὐ δύναται δι' αὐτῆς γνωρίζεσθαι, ἐπιλογιστέον οὕτως.

Τὸ μὲν πρόδηλον καὶ ἐναργὲς πάντη πρόδηλόν ἐστι
καὶ ἐναργές, συμπεφώνηταί τε παρὰ πᾶσι, καὶ οὐδεμίαν
διολκὴν ἐπιδέχεται· τὸ δὲ ἄδηλον διαπεφώνηταί τε καὶ
εἰς διολκὴν πίπτειν πέφυκεν. καὶ εἰκότως· πᾶς γὰρ λό- 323
γος κρίνεται ὅτι ἀληθής ἐστιν ἢ ψευδής, κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ
πρᾶγμα τὸ περὶ οὗ κεκόμισται ἀναφοράν· ἐὰν μὲν γὰρ
εὑρίσκηται σύμφωνος τῷ πράγματι τῷ περὶ οὗ κεκόμισται,
ἀληθὴς εἶναι δοκεῖ, ἐὰν δὲ διάφωνος, ψευδής. οἷον ἀπο-
φαίνεταί τις, ὅτι ἡμέρα ἔστιν· οὐκοῦν ἀναπέμψαντες τὸ
λεγόμενον ἐπὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ γνόντες τὴν τούτου ὕπαρ-
ξιν συνεπιμαρτυροῦσαν τῷ λόγῳ, φαμὲν ἀληθὲς εἶναι τὸ
λεγόμενον. διόπερ ὅταν μὲν ἐναργὲς ᾖ καὶ πρόδηλον τὸ 324
πρᾶγμα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κομίζεται, ῥάδιον ἀναπέμ-
ψαντας ἐπ' αὐτὸ τὸ λεγόμενον, τόθ' οὕτως ἢ ἀληθῆ λέγειν
εἶναι τὸν λόγον ἐπιμαρτυρούμενον τῷ πράγματι ἢ ψευδῆ
ἀντιμαρτυρούμενον. ὅταν δὲ ἄδηλον καθεστήκῃ τὸ πρᾶ-
γμα καὶ ἀποκεκρυμμένον ἡμῖν, τότε μηκέτι δυναμένης
ἐπὶ τοῦτο βεβαίως γίνεσθαι τῆς τοῦ λόγου ἀναπομπῆς
λείπεται τὸ καταπιθανεύεσθαι καὶ ἐκ τῶν εἰκότων ἐπισπᾶ-
σθαι τὴν διάνοιαν εἰς συγκατάθεσιν. ἄλλου δὲ ἄλλως
εἰκάζοντος καὶ διαπιθανευομένου φύεται ἡ διαφωνία, μήτε
τοῦ ἀποτυχόντος εἰδότος ὅτι ἀπέτυχεν, μήτε τοῦ ἐπιτυ-
χόντος εἰδότος ὅτι ἐπέτυχεν. ταῦτά γέ τοι καὶ σφόδρα 325

31 ⟨αὐτῆς⟩ τὴν? 1 ὑπάρξιν ⟨τῆς ἀποδείξεως⟩ Heintz 6 παντὶ Heintz cum Herveto (*cuilibet*) 7 τι N 9 πίπτειν om. N 18/19 ἀναπέμψαντας Fabr.: ἀναπέμψαντες G 19 ἐπ' αὐτὸ LEς (cf. v. 15): αὐτῷ N 21 καθεστήκῃ N: καθεστήκοι LEς 23 τούτῳ AB: τοῦτ^ω VR 28 ταύτῃ N

χαριέντως ἀπεικάζουσιν οἱ σκεπτικοὶ τοὺς περὶ ἀδήλων 358 ζητοῦντας τοῖς ἐν σκότῳ ἐπί τινα σκοπὸν τοξεύουσιν· ὥσπερ γὰρ τούτων εἰκός ἐστι τινὰ μὲν τυχεῖν τοῦ σκοποῦ τινὰ δ' ἀποτυχεῖν, τὸ δὲ τίς ἐπέτυχεν ἢ ἀπέτυχεν ἄγνωστον, οὕτως ἐν βαθεῖ σχεδὸν σκότῳ τῆς ἀληθείας ἀποκε- 359
κρυμμένης ἀφίενται μὲν ἐπὶ ταύτην πολλοὶ λόγοι, τὸ δὲ τίς ἐξ αὐτῶν σύμφωνός ἐστιν αὐτῇ καὶ τίς διάφωνος οὐχ οἷόν τε γινώσκειν, ἀρθέντος ἐκ τῆς ἐναργείας τοῦ ζητου-
326 μένου. καὶ τοῦτο πρῶτον εἶπε Ξενοφάνης (B 34 Diels)·

καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔ τις ἀνὴρ ἴδεν, οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἅσσα λέγω περὶ πάντων·
εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα τύχοι τετελεσμένον εἰπών,
αὐτὸς ὅμως οὐκ οἶδε, δόκος δ' ἐπὶ πᾶσι τέτυκται.

327 ὥστε εἰ μὲν τὸ πρόδηλον διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν ἐστὶ σύμφωνον, τὸ δὲ ἄδηλον διαπεφώνηται, δεήσει καὶ τὴν ἀπόδειξιν διαφωνουμένην ἄδηλον εἶναι. ὅτι δὲ τῷ ὄντι διαπεφώνηται, οὐ πολλῶν ἡμῖν λόγων δεῖ, βραχείας δέ τινος καὶ προχείρου ὑπομνήσεως, εἴ γε οἱ μὲν δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων καὶ οἱ λογικοὶ τῶν ἰατρῶν τιθέασιν αὐτήν, οἱ δὲ ἐμπειρικοὶ ἀναιροῦσιν, τάχα δὲ καὶ Δημόκριτος (B 10[b]
328 Diels) (ἰσχυρῶς γὰρ αὐτῇ διὰ τῶν Κανόνων ἀντείρηκεν), οἱ δὲ σκεπτικοὶ ἐν ἐποχῇ ταύτην ἐφύλαξαν, τῇ "μὴ μᾶλλον" ἀποφάσει χρώμενοι. τῶν τε τιθέντων αὐτὴν πάλιν ἱκανή τις ἔστι διαφωνία, καθὼς προβαίνοντος τοῦ λόγου διδάξομεν. τοίνυν ἄδηλόν τί ἐστιν ἡ ἀπόδειξις.

329 Καὶ μὴν εἰ πᾶσα ἀπόδειξις δόγμα ἐν τοῖς λήμμασιν αὐτῆς περιέχουσα εὐθύς ἐστι δόγμα, πᾶν δὲ δόγμα διαπεφώνηται, κατ' ἀνάγκην πᾶσα ἀπόδειξις διαπεφώνηται καὶ τῶν ζητουμένων ἐστὶ πραγμάτων. οἷον Ἐπίκουρος (fr. 272 Us.) δοκεῖ ἰσχυροτάτην τεθεικέναι ἀπόδειξιν εἰς τὸ εἶναι κενὸν τοιαύτην· "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κί-

327—334 ~ Hyp. II 180—181.

1 σκότῳ σχεδὸν ς 6 οὖν om. ς οἶδεν BVR 18 ἀποφάσει G: ἀποφάνσει Fabr.

359 νησις· ἔστιν ἄρα κενόν". ταύτης δὲ τῆς ἀποδείξεως τὰ 330
λήμματα εἰ μὲν συνεχωρεῖτο πρὸς πάντων, ἐξ ἀνάγκης
ἂν καὶ τὴν ἐπιφορὰν εἶχεν ἀκολουθοῦσαν αὐτοῖς καὶ ὑπὸ
πάντων παραχωρουμένην. νῦν δ' ἐνέστησάν τινες τούτῳ, 331
φημὶ δὲ τῷ συνάγεσθαι τοῖς λήμμασι τὴν ἐπιφοράν,
360 οὐ διὰ τὸ μὴ ἀκολουθεῖν αὐτὴν ἐκείνοις, ἀλλὰ διὰ τὸ
ἐκεῖνα εἶναι ψευδῆ καὶ ἀνομόλογα. ἵνα γὰρ μὴ πολλὰς 332
ἐπιτρέχωμεν συνημμένου κρίσεις, λέγωμεν δ' αὐτόθεν
ὑγιὲς εἶναι συνημμένον τὸ μὴ ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς
καὶ λῆγον ἐπὶ ψεῦδος, τὸ [δ'] "εἰ ἔστι κίνησις, ἔστι κενόν" κατὰ μὲν Ἐπίκουρον ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ
"[εἰ] ἔστι κίνησις" καὶ λῆγον ἐπ' ἀληθὲς ἔσται ἀληθές,
κατὰ δὲ τοὺς Περιπατητικοὺς ἀρχόμενον ἀπ' ἀληθοῦς τοῦ
"[εἰ] ἔστι κίνησις" καὶ λῆγον ἐπὶ ψεῦδος τὸ "ἔστι κενόν"
ἔσται ψεῦδος, κατὰ δὲ Διόδωρον ἀρχόμενον ἀπὸ ψεύδους 333
τοῦ "ἔστι κίνησις" καὶ λῆγον ἐπὶ ψεῦδος τὸ "ἔστι κενόν"
αὐτὸ μὲν ἔσται ἀληθές, τὴν δὲ πρόσληψιν τὴν "ἔστι δέ
γε κίνησις" ὡς ψευδῆ διελέγχει, κατὰ μέντοι τοὺς σκεπτι- 334
κοὺς λῆγον ἐπ' ἄδηλον ἔσται ἄδηλον· τὸ γὰρ "ἔστι κενόν" κατ' αὐτοὺς τῶν ἀγνώστων ἐτύγχανεν. φανερὸν οὖν
ἐκ τούτων, ὅτι διαπεφώνηται τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως.
διάφωνα δὲ καὶ τὰ ἄδηλά ἐστιν, ὥστε καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπόδειξις πάντως ἄδηλος.

Καὶ μὴν τῶν πρός τι ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις· οὐ γὰρ 335
καθ' ἑαυτὴν φαίνεται, πρὸς δὲ τῷ ἀποδεικνυμένῳ θεωρεῖται. τὰ δὲ πρός τι εἰ ἔστιν ἐζήτηται, καὶ πολὺς ἦν ὁ λέγων μὴ εἶναι αὐτά. τὸ δὲ διολκὴν ἔχον ἐστὶν ἄδηλον.
καὶ ταύτῃ τοίνυν ἄδηλός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις. πρὸς 336
τούτοις ἤτοι ἐκ φωνῆς συνέστηκεν ἡ ἀπόδειξις, ὡς τοῖς
Ἐπικουρείοις εἴρηται, ἢ ἐξ ἀσωμάτων λεκτῶν, ὡς τοῖς ἀπὸ

31 τούτῳ Gen.: τούτων G (in N comp. scriptum) 32 τῷ Kochalsky: τῶν N: τῶ μὴ LEς 5 δ' del. Bekk. 7 εἰ del. Bekk. ἐπ' ἀληθὲς ⟨τὸ "ἔστι κενόν"⟩ Kochalsky 9 εἰ del. Bekk. 17 διάφορα N δίαφωνα δὲ ὄντα καὶ ἄδ. vel τὰ δὲ διάφωνα καὶ ἄδ. Kochalsky 20 τῷ ἀποδεικνυμένῳ Bekk.: τῶν ἀποδεικνυμένῳν G 21/22 λόγος Kayser dubit. at cf. p. 261, 19. 262, 8 23 ἔστιν ἄδηλος N 24 φωνῶν Heintz dubit. coll. v. 28

τῆς Στοᾶς. ἐξ ὁποτέρων δ᾽ ἂν συνεστήκῃ, πολλὴν ἐπιδέ- *360*
χεται ζήτησιν· τά τε γὰρ λεκτὰ εἰ ὑφέστηκε ζητεῖται, καὶ πολὺς ὁ περὶ τούτου λόγος, αἵ τε φωναὶ εἰ σημαίνουσί τι διηπόρηται. εἰ δέ, ἐξ ὁποτέρας ἂν ὕλης ὑπάρχῃ ἡ ἀπόδειξις, ζητεῖται, τὸ δὲ ζητούμενόν ἐστιν ἄδηλον, πάντως ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν ἄδηλος.

Τοῦτο μὲν οὖν ὥσπερ τι στοιχεῖον τῆς μελλούσης
ἀντιρρήσεως ὑποκείσθω· μετελθόντες δὲ ἑξῆς σκοπῶμεν *361*
καὶ περὶ τοῦ εἰ ἔστιν ἡ ἀπόδειξις.

⟨ϛ′⟩ εἰ ἔστιν ἀπόδειξις

337 Παρεστακότες καὶ τὸ ἐκ τίνος ὕλης ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις, ἀκολούθως πειρασόμεθα καὶ τοὺς σαλεύοντας αὐτὴν λόγους προχειρίσασθαι, σκεπτόμενοι, πότερον ἀκολουθεῖ τῇ ἐπινοίᾳ καὶ προλήψει ταύτης ἡ ὕπαρξις ἢ οὐδαμῶς. καίτοι τινὲς εἰώθασιν ἡμῖν, καὶ μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Ἐπικούρου αἱρέσεως, ἀγροικότερον ἐνίστασθαι, λέγοντες "ἤτοι νοεῖτε, τί ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, ἢ οὐ νοεῖτε. καὶ εἰ μὲν νοεῖτε καὶ ἔχετε ἔννοιαν αὐτῆς, ἔστιν ἀπόδειξις· εἰ δὲ οὐ νοεῖτε, πῶς ζητεῖτε τὸ μηδ᾽ ἀρχὴν νοούμενον ὑμῖν;"
331a ταῦτα γὰρ λέγοντες ὑφ᾽ ἑαυτῶν σχεδὸν περιτρέπονται, ἐπείπερ τὸ μὲν παντὸς τοῦ ζητουμένου πρόληψιν καὶ ἔννοιαν δεῖν προηγεῖσθαι ὁμόλογόν ἐστιν. πῶς γάρ τις καὶ ζητῆσαι δύναται μηδεμίαν ἔννοιαν ἔχων τοῦ ζητουμένου πράγματος; οὔτε γὰρ ἐπιτυχὼν εἴσεται, ὅτι ἐπέτυχεν, οὔτε ἀστοχή-
332a σας, ὅτι ἠστόχησεν. ὥστε τοῦτο μὲν δίδομεν, καὶ τοσοῦτόν γε ἀπέχομεν τοῦ λέγειν ἔννοιαν μὴ ἔχειν παντὸς τοῦ ζητουμένου πράγματος, ὡς καὶ ἀνάπαλιν πολλάς γ᾽ ἐννοίας αὐτοῦ καὶ προλήψεις ἔχειν ἀξιοῦν, καὶ χάριν τοῦ μὴ δύνασθαι ταύτας διακρίνειν καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν κυριωτάτην

337 sqq. cf. Hyp. II 1 sqq.

26 *συνεστήκοι* ϛ (cf. ad p. 358, 21) **2** *ἡ* om. edd. **5** *πρότερον* N: *πρότερον*, ⟨*εἰ*⟩ Heintz coll. p. 56, 20. 231, 22 **11** *ζητεῖτε* LEϛ (cf. p. 56, 21 sqq.): *ἐρωτᾶτε* N (cf. ad v. 13) **13** *ἐρωτουμένου* N (unde eius autoschediasma ad v. 11 deprehenditur) post *δεῖν* add. *τοῦ ζητεῖν* vel *τῆς ζητήσεως* Heintz coll. p. 58, 24 sqq. 393, 22 **14** *τις* om. N **20** *ἀξιοῦν ἔχειν* N *καὶ* om. N

361
ἀνευρεῖν εἰς ἐποχὴν καὶ ἀρρεψίαν περιίστασθαι. εἰ μὲν 333a
γὰρ μίαν εἴχομεν τοῦ ζητουμένου πράγματος πρόληψιν,
κἂν ταύτῃ συνεξακολουθήσαντες τοιοῦτ' ἐπιστεύομεν ὑπάρ-
χειν, ὁποῖον κατὰ μίαν προσέπιπτεν ἔννοιαν· νῦν δ' ἐπεὶ
πολλὰς ἔχομεν τοῦ ἑνὸς ἐννοίας καὶ πολυτρόπους καὶ μαχο-
μένας καὶ ἐπ' ἴσης πιστὰς διά τε τὴν ἐν αὐταῖς πιθανό-
τητα καὶ διὰ τὴν τῶν προϊσταμένων ἀνδρῶν ἀξιοπιστίαν,
μήτε πάσαις πιστεῦσαι δυνάμενοι διὰ τὴν μάχην, μήτε
πάσαις ἀπιστῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἔχειν αὐτῶν πιστο-
τέραν, μήτε τινὶ μὲν πιστεῦσαι, τινὶ δὲ ἀπιστεῖν διὰ τὴν
ἰσότητα, κατ' ἀνάγκην ἤλθομεν εἰς τὸ ἐπέχειν. ἀλλὰ γὰρ 334a
362 προλήψεις ἔχομεν τῶν πραγμάτων κατὰ τὸν ὑποδεδειγμέ-
νον τρόπον. καὶ διὰ τοῦτο, εἰ μὲν ἡ πρόληψις κατάληψις
ὑπῆρχεν, ἴσως ἂν ἐν τῷ διδόναι τὸ πρόληψιν ἔχειν τοῦ
πράγματος καὶ τὴν κατάληψιν τούτου συνωμολογοῦμεν·
νῦν δ' ἐπεὶ ἡ πρόληψις καὶ ἡ ἔννοια τοῦ πράγματος οὐχ
ὕπαρξίς ἐστιν, ἐπινοεῖν μὲν αὐτό φαμεν, καταλαμβάνεσθαι
δὲ μηδαμῶς διὰ τὰς προεκκειμένας αἰτίας, ἐπεί τοι, εἰ αἱ 335a
προλήψεις εἰσὶ καταλήψεις, παρὰ μέρος καὶ ἡμεῖς πευσό-
μεθα αὐτῶν, πότερον ἔχει πρόληψιν καὶ ἐπίνοιαν Ἐπίκου-
ρος τῶν τεττάρων στοιχείων ἢ οὐκ ἔχει, καὶ εἰ μὲν οὐκ
ἔχει, πῶς ἀντιλήψεται τοῦ ζητουμένου πράγματος, καὶ
τοῦτο ζητήσει οὗ μηδὲ ἐπίνοιαν ἔχει; εἰ δὲ ἔχει, πῶς οὐ
κατείληφε τὸ τέσσαρα εἶναι στοιχεῖα; ἀλλ' οἶμαι ὅτι ἀπο- 336a
λογούμενοι φήσουσιν, ὡς ἐπινοεῖ μὲν Ἐπίκουρος τὰ τέσσαρα
στοιχεῖα, οὐ κατείληφε δὲ πάντως· ψιλὸν γὰρ κίνημά
ἐστι τῆς διανοίας ἡ ἐπίνοια, ἧς ἐχόμενος ἀντιλέγει τῷ εἶναι
τέσσαρα στοιχεῖα. τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἔχομεν ἐπίνοιαν τῆς
ἀποδείξεως, καὶ ἀπὸ ταύτης ἐξετάσομεν, εἴτε ἔστιν εἴτε
καὶ μή, ταύτην δὲ ἔχοντες οὐχὶ καὶ τὴν κατάληψιν ὁμο-
λογήσομεν.

Ἀλλὰ πρὸς μὲν τούτους καὶ αὖθίς ποτε λεχθήσεται· 337a
ἐπεὶ δὲ ἐμμεθόδους προσήκει ποιεῖσθαι τὰς ἀντιρρήσεις,

---

25 *μίαν* om. N *προσέπιπτεν* Bekk.: *προὔπιπτεν* G 26 *καὶ* alt. om. LEAB 3 *διδόναι* N: *διδόντι* LEς 7 *ἐπεί τοί γ' αἱ* N 17 *ἔχομεν* ⟨*μὲν*⟩ Bekk. dubit. 19 *καὶ* prius om. N

362
ζητητέον, τίνι μάλιστα δεῖ ἀποδείξει ἐνίστασθαι. καὶ δὴ ἐὰν μὲν ταῖς ἐπὶ μέρους καὶ καθ' ἑκάστην τέχνην ἀποδείξεσιν ἐνίστασθαι θέλωμεν, ἀμέθοδον ποιησόμεθα τὴν
338 ἔνστασιν, ἀπείρων οὐσῶν τῶν τοιούτων ἀποδείξεων· ἐὰν δὲ τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν ἀνέλωμεν, ἥτις δοκεῖ πασῶν τῶν ἐπ' εἴδους εἶναι περιεκτική, δῆλον ὅτι ἐν ταύτῃ πάσας ἕξομεν ἀνῃρημένας. ὥσπερ γὰρ ζῴου μὴ ὄντος οὐδὲ ἄνθρωπος ἔστι καὶ ἀνθρώπου μὴ ὑπάρχοντος οὐδὲ Σωκράτης ὑφέστηκεν, συναναιρουμένων τοῖς γένεσι τῶν εἰδῶν, οὕτω μὴ οὔσης γενικῆς ἀποδείξεως οἴχεται καὶ ἅπασα ἡ
339 ἐπ' εἴδους ἀπόδειξις· τῷ μὲν γὰρ εἴδει οὐ πάντως συνα- 363
ναιρεῖται τὸ γένος, καθάπερ τῷ Σωκράτει ὁ ἄνθρωπος, τῷ γένει δ', ὥσπερ εἶπον, συμπεριγράφεται τὸ εἶδος. ἀναγκαῖον οὖν ἐστι καὶ τοῖς τὴν ἀπόδειξιν σαλεύουσι ⟨λόγοις⟩ μὴ ἄλλην τινὰ κινεῖν ὅτι μὴ τὴν γενικήν, ᾗ καὶ τὰς λοιπὰς ἀκολουθεῖν συμβέβηκεν.

340 Ἐπεὶ τοίνυν ἄδηλόν ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, ὡς ἐπελογισάμεθα, ὀφείλει ἀποδεδεῖχθαι· πᾶν γὰρ ἄδηλον, ἀναποδείκτως λαμβανόμενον, ἔστιν ἄπιστον. ἤτοι οὖν ὑπὸ γενικῆς ἀποδείξεως καταστήσεται τὸ εἶναί τι ἀπόδειξιν ἢ ὑπὸ
341 εἰδικῆς. ἀλλ' ὑπὸ μὲν εἰδικῆς οὐδαμῶς· οὔπω γὰρ οὐδεμία καθίσταται εἰδικὴ ἀπόδειξις διὰ τὸ μήπω ὡμολογῆσθαι τὴν γενικήν. ὡς γὰρ μηδέπω σαφοῦς ὄντος τοῦ ὅτι ἔστι ζῷον, οὐδὲ ὅτι ἵππος ἔστι γνώριμον καθέστηκεν, οὕτω μηδέπω συνομολογηθέντος τοῦ ὅτι ἔστι γενικὴ ἀπόδειξις,
342 οὐκ ἂν εἴη τις τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδείξεων πιστή, μετὰ τοῦ καὶ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον ἡμᾶς ἐμπίπτειν· ἵνα μὲν γὰρ ἡ γενικὴ ἀπόδειξις βεβαιωθῇ, τὴν εἰδικὴν ἡμᾶς ἔχειν δεῖ πιστήν, ἵνα δὲ ἡ εἰδικὴ ὁμολογηθῇ, τὴν γενικὴν ἔχειν βέβαιον, ὥστε μήτε ἐκείνην πρὸ ταύτης ἔχειν δύνασθαι μήτε ταύτην πρὸ ἐκείνης. οὐκοῦν ὑπὸ μὲν εἰδικῆς
343 ἀποδείξεως ἀμήχανον τὴν γενικὴν ἀποδειχθῆναι. καὶ μὴν οὐδ' ὑπὸ γενικῆς· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ ζητουμένη, ἄδηλος δὲ οὖσα καὶ ζητουμένη οὐκ ἂν εἴη κατασκευαστικὴ ἑαυτῆς,

23 τίνι LEς: τοίνυν N ⟨τῇ⟩ ἀποδείξει N 4 λόγοις add. Heintz coll. p. 361, 4/5 8 ἀποδειχθῆναι Kayser coll. p. 364, 15 17 ἐκπίπτειν N

363

ἥ γε καὶ τῶν ἐκκαλυπτόντων αὐτὴν ἔχρῃζεν. ἐκτὸς εἰ μὴ ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσα λέγεταί τινος εἶναι κατασκευαστική. εἰ δὲ ἅπαξ ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνεταί τινα καὶ ἔστι πιστά, τίς ἔτι χρεία ἀποδεικνύναι αὐτά, αὐτόθεν δυναμένων ἡμῶν λαμβάνειν ταῦτα καὶ ἀναποδείκτως διά γε τὴν ὑπόθεσιν ἔχειν πιστά; πρὸς τούτοις· εἰ ἡ γενικὴ ἀπόδειξις 344
παραστατική ἐστι τῆς γενικῆς ἀποδείξεως, ἔσται ἡ αὐτὴ περιφανὴς ἅμα καὶ ἄδηλος, καὶ ᾗ μὲν ἀποδείκνυσι, περιφανής, ᾗ δὲ ἀποδείκνυται, ἄδηλος. ἔσται θ' ὁμοίως πιστή
364 τε καὶ ἄπιστος, πιστὴ μὲν ὅτι ἐκκαλυπτική τινός ἐστιν, ἄπιστος δὲ ὅτι ἐκκαλύπτεται. πάνυ δὲ ἄτοπον ταὐτὸ λέγειν πρόδηλον ἅμα καὶ ἄδηλον πιστόν τε καὶ ἄπιστον. τοίνυν καὶ τὸ ἀξιοῦν τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν ἑαυτῆς εἶναι παραστατικὴν ἐστὶν ἄτοπον.

Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλον τρόπον οὐχ οἷον ἀπό- 345
δειξιν ἀλλ' οὐδ' ἕτερόν τι τῶν ὄντων διὰ γενικῆς ἀποδείξεως δυνατόν ἐστι παρασταθῆναι. ἤτοι γὰρ τάδε τινὰ ἔχει λήμματα καὶ τήνδε τινὰ ἐπιφορὰν ἡ γενικὴ ἀπόδειξις ⟨ἢ οὐκ ἔχει⟩. τάδε δέ τινα ἔχουσα λήμματα καὶ τήνδε τινὰ ἐπιφορὰν μία γέγονε τῶν ἐπ' εἴδους. εἰ δ' οὐκ ἔχει λήμματα καὶ ἐπιφοράν, ἐπεὶ οὐ χωρὶς λημμάτων καὶ ἐπιφορᾶς συνάγει ἡ ἀπόδειξις, οὐδὲν συνάξει ἡ γενικὴ ἀπόδειξις, μηδὲν δὲ συνάγουσα οὐδὲ τὸ ἑαυτὴν εἶναι συνάξει. εἰ οὖν 346
τὸ μὲν ὅτι δεῖ ἀποδειχθῆναι τὴν ἀπόδειξιν ὡμολόγηται, αὕτη δὲ οὔτε ἐκ γενικῆς οὔτε ἐξ εἰδικῆς ἀποδείξεως δύναται ἀποδειχθῆναι, δῆλον ὡς ἄλλου μηδενὸς εὑρισκομένου παρὰ ταύτας ἐν ἐποχῇ φυλάττειν ὀφείλομεν τὴν περὶ τῆς ἀποδείξεως ζήτησιν. καὶ μὴν εἴπερ ἡ πρώτη ἀπόδειξις 347
ἀποδείκνυται, ἤτοι ὑπὸ ζητουμένης ἀποδείξεως ἀποδεικνυ-

---

345 ~ §§ 383—384. Hyp. II 172.

---

25 καὶ ⟨αὐτὴ⟩? ἐκκαλυψόντων Kayser 33 θ' Bekk.: δ' G 6 ἀλλὰ om. L 10 ἢ οὐκ ἔχει addidi coll. p. 96, 28 et 371, 23: ἢ οὐκ ἔχει. ἀλλ' εἰ μὲν ἔχει, εἰδικὴ ἔσται ἀπόδειξις Bekk. δέ N: γάρ LEς 11 ἢ οὐκ ἔχει inser. Kochalsky post εἴδους, cum verba τάδε δέ — εἴδους tamquam parenthesin includat 15 τὴν ⟨πρώτην⟩ ἀπόδειξιν Bekk. (cf. Kochalsky l. l. p. 88)

364
ται ἢ ὑπὸ ἀζητήτου. οὔτε δὲ ὑπὸ ἀζητήτου· πᾶσα γὰρ ἀπόδειξις τῆς πρώτης ὑπ' ἀμφισβήτησιν πεπτωκυίας ζητεῖται· οὔτε ὑπὸ ζητουμένης· πάλιν γὰρ ἐκείνη εἰ ζητεῖται, ὑπ' ἄλλης ἀποδείξεως ὀφείλει κατασταθῆναι, καὶ ἡ τρίτη ὑπὸ τετάρτης, καὶ ἡ τετάρτη ὑπὸ πέμπτης, καὶ τοῦτ' εἰς ἄπειρον. τοίνυν οὐκ ἔστι βεβαίως ἔχειν τὴν ἀπόδειξιν.

348 *Δημήτριος* δὲ ὁ *Λάκων*, τῶν κατὰ τὴν Ἐπικούρειον αἵρεσιν ἐπιφανῶν, εὐαπόλυτον ἔλεγεν εἶναι τὴν τοιαύτην ἔνστασιν. *μίαν γάρ*, φησί, *τῶν* ἐπ' *εἴδους ἀποδείξεων* (*οἷον τὴν συνάγουσαν*, ὅτι *ἄτομα ἔστι στοιχεῖα ἢ ὅτι κενὸν ἔστι*) *καταστησάμενοι καὶ βεβαίαν δείξαντες αὐτόθεν ἕξομεν ἐν ταύτῃ καὶ τὴν γενικὴν ἀπόδειξιν πιστήν· ὅπου γὰρ ἔστι τό τινος γένους εἶδος, ἐκεῖ* 365
πάντως εὑρίσκεται καὶ γένος οὗ ἐστι τὸ εἶδος, καθάπερ

349 ἀνώτερον ὑπεμνήσαμεν. τοῦτο δὲ δοκεῖ μὲν εἶναι πιθανόν, ἔστι δ' ἀδύνατον. πρῶτον μὲν γὰρ οὐδεὶς ἐάσει τὸν Λάκωνα τὴν εἰδικὴν ἀπόδειξιν καταστήσασθαι τῆς γενικῆς μὴ προϋφεστώσης· καὶ ὡς αὐτὸς ἀξιοῖ, ὅτι ἔχων τὴν εἰδικὴν ἀπόδειξιν εὐθέως ἔχει καὶ τὴν γενικήν, οὕτω καὶ οἱ σκεπτικοὶ ἀξιώσουσι

350 προαποδειχθῆναι τὸ γένος αὐτῆς, ἵνα πιστευθῇ τὸ εἶδος. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν ἐκεῖνοι ἐπιτρέψωσιν αὐτῷ τὸ τοιοῦτο (λέγω δὲ εἰδικήν τινα καταστήσασθαι ἀπόδειξιν εἰς βεβαίωσιν τῆς γενικῆς), οἱ μὲν ἀπὸ τῶν ὁμογενῶν αἱρέσεων οὐχ ἡσυχάσουσιν, ἀλλ' ὁποίαν ἂν προχειρίσηται ὡς πιστὴν ἀπόδειξιν, ταύτην ἀνατρέψουσι, πολύ τε πλῆθος ἕξει τῶν οὐκ ἐώντων ταύτην τεθῆναι. οἷον εἰ τὴν περὶ ἀτόμων λαμβάνοι, ἀμύθητοι ἀντιφθέγξονται αὐτῷ· εἰ τὴν περὶ κενοῦ, παμ-

351 πληθεῖς ἐνστήσονται· εἰ τὴν περὶ εἰδώλων, ὡσαύτως. κἂν τὰ μάλιστα οὖν συντρέχωσιν αὐτοῦ τῇ προαιρέσει οἱ ἀπὸ

---

23 οὔτε ὑπὸ NL: οὔτε δὲ ὑπὸ Eς ἐκείνης L 27 ⟨εἰς⟩ τῶν? 30 οἷον τὴν Bekk.: τινα G ⟨οἷον⟩ ὅτι Kochalsky (servato τινα, quod ad μίαν refert) 2 ⟨τὸ⟩ γένος Kochalsky 3 τοῦτο μὲν δοκεῖ εἶναι L εἶναι om. N 6 ὅτι scr.: ὁ G: del. Bekk.: ⟨ὅτι⟩ ὁ Kochalsky ἔχει G: ἔχειν Bekk. 8 αὐτῆς Gen.: αὐτοῖς G πιστωθῇ Kayser 11 μὴ ὁμογενῶν vel ἀνομογενῶν Hervetus 12 προχειρίσηται Bekk.: -ήσωνται N: -ίσωνται Eς: -ίσονται L 15 περὶ τὴν N

365
τῆς σκέψεως, οὐ δυνήσεται μίαν τῶν ἐπὶ μέρους ἀποδεί-
ξεων πιστώσασθαι διὰ τὴν τῶν δογματικῶν μάχην.
ἄλλως τε τίνα ποτὲ καὶ λέγει βεβαίαν ἕξειν εἰδικὴν ἀπό-
δειξιν; ἤτοι γὰρ τὴν αὐτόθεν ἐξ ἁπασῶν ἀρεσκομένην αὐ-
τῷ ἢ τὴν ὁποιανδηποτοῦν ἢ τὴν ἀποδεικνυμένην. ἀλλὰ
τὸ μὲν τὴν ἐξ ἁπασῶν ἀρεσκομένην αὐτῷ λαμβάνειν αὔ-
θαδες καὶ ἀποκληρώσει μᾶλλον ἐοικός ἐστιν· εἰ δὲ τὴν 352
ὁποιανοῦν, πάσας θήσει τὰς ἀποδείξεις, τοῦτο μὲν τὰς
τῶν Ἐπικουρείων, τοῦτο δὲ τὰς τῶν Στωικῶν καὶ ἤδη Πε-
ριπατητικῶν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ τὴν ἀποδεικνυμένην,
οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· εἰ γὰρ ἀποδείκνυται ζητεῖται, καὶ
ζητουμένη οὐκ ἂν εἴη πιστή, ἀλλὰ τῶν βεβαιωσόντων δεο-
μένη. οὐκ ἄρα δυνατόν ἐστι μίαν τῶν ἐπὶ μέρους ἀπο-
δείξεων ἔχειν πιστήν. καὶ μὴν τὰ λήμματα ἧς λέγει 353
366 ἀποδείξεως ὁ Λάκων ἤτοι ἀμφισβητεῖται καὶ ἄπιστά ἐστιν
ἢ ἀναμφισβήτητά ἐστι καὶ πιστά. ἀλλ' εἰ μὲν ἀμφισβη-
τεῖται καὶ ἄπιστά ἐστιν, πάντως καὶ ἡ ἐξ αὐτῶν ἀπόδειξις
ἄπιστος γενήσεται πρὸς τήν τινος κατασκευήν. τὸ δὲ
πιστὰ αὐτὰ εἶναι καὶ ἀναμφισβήτητα εὐχὴ μᾶλλόν ἐστιν
ἢ ἀλήθεια. εἰ γὰρ πάντα τὰ ὄντα ἤτοι αἰσθητά ἐστιν 354
ἢ νοητά, ὀφείλει καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως [αὐτῆς] ἤτοι
αἰσθητὰ εἶναι ἢ νοητά. ἐάν τε δὲ αἰσθητὰ ἐάν τε νοητὰ
ᾖ, ἐζήτηται. τὰ μὲν γὰρ αἰσθητὰ ἢ ὑπόκειται τοιαῦτα
ὁποῖα φαίνεται, ἢ κενοπαθήματά ἐστι καὶ ἀναπλάσματα
τῆς διανοίας, ἢ τινὰ μὲν αὐτῶν σὺν τῷ φαίνεσθαι καὶ
ἔστι, τινὰ δὲ φαίνεται μόνον, οὐκέτι δέ γε καὶ ὑπόκειται.
καὶ πάρεστιν ἐπισήμους ἰδεῖν ἄνδρας τοὺς ἑκάστης στάσεως
προεστῶτας, εἴγε Δημόκριτος μὲν πᾶσαν αἰσθητὴν ὕπαρ- 355
ξιν κεκίνηκεν, Ἐπίκουρος δὲ πᾶν αἰσθητὸν βέβαιον ἔλεξεν
εἶναι, ὁ δὲ Στωικὸς Ζήνων (fr. 63 Arn.) διαιρέσει ἐχρή-
σατο, ὥστ' ἐὰν ᾖ αἰσθητὰ τὰ λήμματα, διάφωνά ἐστιν. ὡσαύ-
τως δὲ κἂν νοητὰ τυγχάνῃ· καὶ γὰρ περὶ τούτων, τοῦτο μὲν ἐν

18 δυνήσονται N 23 ἐξ om. N 26 τῶν prius om. N
7 αὐτῆς NLE: om. ς del. Bekk.: ταύτης Heintz dubit. 9 ᾖ Fabr.: εἰ G 12 μόνον NLς: μὲν E 14 προεστῶτας ⟨διαφωνοῦντας⟩ Kayser 15 ἔλεξε βέβαιον ς 16 διαιρέσεις ς et E (sed del. ς) ὥστε ἂν G

360
τῷ βίῳ, τοῦτο δὲ ἐν φιλοσοφίᾳ, πλείστην πάρεστιν ἰδεῖν μάχην,
356 ἄλλοις ἄλλων ἀρεσκομένων. εἶτα πρὸς τοῖς λεχθεῖσιν, εἰ
πᾶν νοητὸν τὴν ἀρχὴν ἔχει καὶ πηγὴν τῆς βεβαιώσεως ἐξ
αἰσθήσεως, τὰ δὲ δι' αἰσθήσεως γνωριζόμενα, ὡς ἐπελο-
γισάμεθα, διάφωνά ἐστιν, ἀνάγκη καὶ τὰ νοητὰ τοιαῦτα
τυγχάνειν, ὥστε καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως, ἐξ ὁπο-
τέρας ἂν ᾖ μοίρας, ἄπιστά ἐστι καὶ ἀβέβαια. διὰ δὲ τοῦτο
καὶ ἡ ἀπόδειξις οὐ πιστή.
357 Καὶ ἵνα καθολικώτερον εἴπωμεν, τὰ λήμματα φαινό-
μενά ἐστι, τὰ δὲ φαινόμενα ἐζήτηται εἰ ὑπόκειται, τὰ δὲ
ζητούμενα οὐκ αὐτόθεν ἐστὶ λήμματα, ἀλλὰ ὀφείλει διά
τινος βεβαιωθῆναι. τὸ οὖν φαινόμενον, ⟨ὅτι⟩, ὁποῖον φαί-
358 νεται, καὶ ὑπόκειται, διὰ τίνος ἔχομεν παραστῆσαι; ἢ γὰρ
δι' ἀδήλου πράγματος πάντως ἢ διὰ φαινομένου. ἀλλὰ
τὸ μὲν δι' ἀδήλου ἄτοπον· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τὸ ἄδη- 367
λον τοῦ δύνασθαί τι ἐκκαλύπτειν ὡς καὶ ἀνάπαλιν αὐτὸ
359 δεῖσθαι τοῦ παραστήσοντος. διὰ φαινομένου δὲ πολλῷ
ἀτοπώτερον· αὐτὸ γὰρ τοῦτό ἐστι τὸ ζητούμενον, καὶ
οὐδὲν τῶν ζητουμένων ἑαυτοῦ βεβαιωτικόν. ἀμήχανον
ἄρα τὰ φαινόμενα καταστήσασθαι, ἵνα καὶ τὴν ἀπόδειξιν
360 οὕτως ἔχωμεν πιστήν. ἀλλὰ τὰ φαινόμενα, φασὶν
οἱ δογματικοί, πάντως δεῖ τιθέναι, πρῶτον ὅτι οὐδὲν ἔχο-
μεν πιστότερον αὐτῶν, εἶθ' ὅτι ὁ κινῶν αὐτὰ λόγος αὐτὸς
ὑφ' ἑαυτοῦ περιτρέπεται. ἤτοι γὰρ φάσει μόνον χρώμενος
ταῦτα ἀναιρεῖ ἢ φαινομένοις ἢ μὴ φαινομένοις. ἀλλὰ
φάσει μὲν χρώμενος ἄπιστός ἐστιν· ῥᾴδιον γὰρ τὴν ἀντι-
361 κειμένην ἐκθέσθαι φάσιν. εἰ δὲ μὴ φαινομένοις, πάλιν
ἄπιστος θέλων διὰ μὴ φαινομένων τὰ φαινόμενα περιτρέ-
πειν. εἰ δὲ φαινομένοις κινεῖ τὰ φαινόμενα, πάντως πι-
στοῖς, καὶ οὕτως αὐτόθεν ἔσται τὰ φαινόμενα πιστά.
362 ὥστε ὁ λόγος καὶ κατ' αὐτῶν χωρεῖ. ἡμεῖς δὲ ὅτι ⟨μὲν⟩
τὰ φαινόμενα, εἴτε αἰσθητὰ εἴη εἴτε νοητά, πλείστης γέμει

23 τὰ om. N 29 ληπτά Heintz coll. p. 367, 5. 696, 18 sqq. (sed idem valet vox λήμματα, qua concessum aliquid significatur): πιστά Rüstow coll. p. 367, 16 30 ὅτι add. Fabr. 3 πολλῶν L 4 γὰρ om. N 7 τὰ ⟨μὲν⟩ φ. N 17 καθ' αὐτοῦ Kochalsky χωρεῖ N: χρῆται LEς μὲν add. Bekk.

367
μάχης τῆς τε παρὰ φιλοσόφοις καὶ τῆς παρὰ τῷ βίῳ, πρό-
τερον (§ 355) ἐπελογισάμεθα· τὸ δὲ νῦν ἔχον πρὸς τὴν ἐκ-
κειμένην διαστολὴν ἐκεῖνο ῥητέον, ὅτι οὔτε φάσει χρώμενοι
κινοῦμεν τὰ φαινόμενα οὔτε μὴ φαινομένοις, συγκρίνοντες
δὲ αὐτὰ αὑτοῖς. εἰ μὲν γὰρ σύμφωνα εὑρίσκετο τὰ αἰσθη-
τὰ τοῖς αἰσθητοῖς καὶ τὰ νοητὰ τοῖς νοητοῖς καὶ ἐναλλάξ,
ἴσως ἂν παρεχωροῦμεν αὐτὰ τοιαῦτα τυγχάνειν ὁποῖα φαί-
νεται· νῦν δὲ ἐν τῇ συγκρίσει ἀνεπίκριτον εὑρίσκοντες 363
μάχην, καθ' ἣν τὰ ἕτερα ὑπὸ τῶν ἑτέρων ἐκβάλλεται, τῷ
μήτε πάντα θεῖναι δύνασθαι διὰ τὴν τοιαύτην μάχην
μήτε τινὰ διὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων ἰσοσθένειαν, μήτε
πάντ' ἐκβαλεῖν διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν τοῦ φαίνεσθαι πιστότε-
ρον, ἐπὶ τὸ ἐπέχειν κατηντήσαμεν. ἀλλ' ὁ λόγος 364
ἐκ τῶν φαινομένων τὴν πίστιν λαμβάνων ἐν τῷ ταῦτα
368 κινεῖν καὶ ἑαυτὸν συνεκβάλλει. ὅπερ ἦν συναρπαζόντων
τὸ ζητούμενον ἀνδρῶν. οὐ γὰρ ὁ λόγος ἐκ τῶν φαινο-
μένων βεβαιοῦται, ἀλλὰ τὰ φαινόμενα ἐκ τοῦ λόγου κρα-
τύνεται. καὶ εἰκότως· εἰ γὰρ διάφωνά ἐστι (τινῶν μὲν 365
λεγόντων αὐτὰ ὑποκεῖσθαι, τινῶν δὲ μηδαμῶς), ἐκ τοῦ λό-
γου ὀφείλει κατασταθῆναι. τούτου τε μάρτυρές εἰσιν οὐκ
ἄλλοι τινὲς ἢ οἱ ἑτερόδοξοι, ⟨. . . . .⟩ λόγῳ δ' ἀποδεῖξαι θέ-
λοντες, ὅτι ἀληθῆ ἐστι τὰ φαινόμενα. καὶ ἄλλως τὸ ὅτι τοῖς
φαινομένοις δεῖ πιστεύειν ⟨. . . .⟩; οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα τοῦ 366
λόγου ἀλλ' ὁ λόγος τῶν φαινομένων βεβαιότερός ἐστιν, ὅ γε
καὶ ἑαυτὸν κἀκεῖνα πιστούμενος.

Εἰ δὴ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεώς ἐστιν ἄδηλα, ἄδη-
λος δὲ καὶ ἡ ἐπιφορά, τὸ δὲ ἐξ ἀδήλων συνεστὼς πάλιν

---

28 εὑρίσκετο Bekk.: εὑρίσκεται G 30 ἐκβαλεῖν Bekk.: ἐκβάλλειν G 4 διάφωνά G: διαφωνία Gen. 7 post ἑτερόδοξοι excidisse puto: ⟨τὰ μὲν φαινόμενα οὐ πάντως τιθέμενοι⟩ vel simile quid (cf. p. 367, 7), Heintz: ⟨αὐτοί, οὐ ψιλῇ φάσει οὐδ' ἀναποδείκτως τὸ ὅτι τοῖς φαινομένοις δεῖ πιστεύειν ἀξιοῦντες⟩, cum 8 καὶ ἄλλως — 9 πιστεύειν deleat δ' G: τ' Fabr. 8 τὸ LEς: τε N: πόθεν Bekk. 9 post πιστεύειν Kochalsky add. ⟨ἐκ λόγου μόνον οἷόν τε κρατύνειν⟩ vel simile quid coll. v. 3 οὐκ ἄρα τὰ φαινόμενα Heintz (ut Bekk. p. 248, 15): οὐ γὰρ τὰ φαινόμενα V: οὐ τὰ φαινόμενα γὰρ NLEABR

368
ἄδηλον, ἡ ἀπόδειξίς ἐστιν ἄδηλος καὶ ἐπιζητεῖ τὸ παρα-
στῆσον αὐτῆς τὴν πίστιν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀποδείξεως.
367 Ἀλλ' οὐ δεῖ, φασί (Stoic. fr. II 167 Arn.), πάντων ἀπόδει-
ξιν αἰτεῖν, τινὰ δὲ καὶ ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν, ἐπεὶ οὐ δυ-
νήσεται προβαίνειν ἡμῖν ὁ λόγος, ἐὰν μὴ δοθῇ τι πιστὸν ἐξ
αὐτοῦ τυγχάνειν. ἀλλὰ πρῶτον ⟨μὲν⟩ καὶ ἡμεῖς ἐροῦμεν, ὅτι
οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον τὰς ἐκείνων δογματολογίας προβαίνειν,
368 πλασματώδεις ὑπαρχούσας. εἶτα καὶ ποῖ προβήσονται; τῶν
γὰρ φαινομένων αὐτὸ μόνον παριστάντων ὅτι φαίνεται, τὸ
δ' ὅτι καὶ ὑπόκειται μηκέτι προσισχυόντων διδάσκειν, τι-
θέσθω καὶ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως ὅτι φαίνεται, καὶ
ἡ ἐπιφορὰ ὁμοίως. ὧδε δὲ οὐ συναχθήσεται τὸ ζητούμενον
καὶ οὐ παραχθήσεται ἡ ἀλήθεια, μενόντων ἡμῶν ἐπὶ ψι-
λῆς φάσεως καὶ τοῦ οἰκείου πάθους. τὸ δ' ὅτι οὐ μόνον
φαίνεται, ἀλλὰ καὶ ὑπόκειται θέλειν παριστᾶν ἀνδρῶν ἐστι
μὴ τῷ ἀναγκαίῳ πρὸς τὴν χρείαν ἀρκουμένων, ἀλλὰ καὶ
τὸ δυνατὸν συναρπάζειν ἐσπουδακότων.
369 Καθόλου τε ἐπεὶ οὐχ ἡ ἀπόδειξις μόνον ἐξ ὑποθέσεως
προκόπτειν ἀξιοῦται τοῖς δογματικοῖς, ἀλλὰ καὶ ὅλη σχε-
δὸν ἡ φιλοσοφία, πειρασόμεθα κατὰ τὸ δυνατὸν ὀλίγα διεξελ- *369*
370 θεῖν πρὸς τοὺς ἐξ ὑποθέσεώς τι λαμβάνοντας. ταῦτα
γὰρ ἅ φασιν ἐξ ὑποθέσεως λαμβάνειν, εἰ μὲν πιστά ἐστι
διὰ τὸ ἐξ ὑποθέσεως εἰλῆφθαι, πιστὰ φανήσεται καὶ τἀ-
ναντία τούτοις ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντα, καὶ ταύτῃ θήσο-
μεν τὰ μαχόμενα· εἰ δὲ ἐπὶ τούτων, φημὶ δὲ τῶν ἐναν-
τίων, πρὸς πίστιν ἡ ὑπόθεσις ἀσθενής, ⟨ἀσθενὴς⟩ καὶ ἐπ' ἐ-
κείνων γενήσεται, ὥστε οὐδέτερα πάλιν ὑποθησόμεθα.
371 τοῦτό τε ὃ ὑποτίθεταί τις, ἤτοι ἀληθές ἐστι καὶ τοιοῦτον
οἷον αὐτὸ ὑποτίθεται, ἢ ψεῦδος. καὶ εἰ μὲν ἀληθές, ἑαυ-
τὸν ἀδικεῖ ὁ ὑποτιθέμενος τοῦτο, εἴγε δυνάμενος αὐτὸ
μὴ αἰτεῖσθαι, ἀλλ' αὐτόθεν λαμβάνειν ὡς ἀληθὲς εἰς πρᾶ-

369—378 ~ adv. math. III 7—17.

14/15 παραστῆσαι N 19 μὲν add. Bekk. 25 δὲ οὐ N: γὰρ LEς 28 παριστᾶν Bekk.: περισπᾶν G 29 τῶν ἀναγκαίων N 30 ἀδύνατον Kayser coll. p 508, 27 1 ἡ om. LEς at cf. v. 19/20 2 τι NEς (cf. p. 698, 19. 22. 29): τις L: τινα edd. 7 ἀσθενὴς add. Bekk. 8 πάλιν om. Hervetus θησόμεθα vel θήσομεν Heintz coll. p. 698, 25

369
*γμα συμφεύγει ὑποψίας πλῆρες, εἰς τὴν ὑπόθεσιν, αἰτού-
μενος τὸ αὐτόθεν ἀληθές. εἰ δὲ ψεῦδός ἐστιν, οὐκέτι
αὐτόν, ἀλλὰ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ἀδικεῖ ὁ τῇ ὑπο-
θέσει χρώμενος, τὸ μὴ ὂν ἀξιῶν αὐτῷ αὐτόθεν συγχωρη-
θῆναι ὡς ὄν, καὶ τὸ ψεῦδος βιαζόμενος λαμβάνειν ὡς
ἀληθές. καὶ μὴν εἴπερ πᾶν τὸ ἀκολουθοῦν τοῖς ἐξ* 372
*ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἀξιοῖ τις βέβαιον εἶναι, ὅλην συγχέει
τὴν φιλόσοφον ζήτησιν. εὐθέως γὰρ ὑποθησόμεθα τὰ
τρία τέσσαρα εἶναι, καὶ συνάξομεν ὡς ἀκολουθοῦν τὸ τὰ
ἓξ ὀκτὼ ὑπάρχειν· ἔσται δὲ τοῦτο ἀληθές (τὸ τὰ ἓξ
ὀκτὼ ὑπάρχειν) ⟨....⟩. εἰ δὲ λέγοιεν πρὸς ἡμᾶς, ὅτι ἄτοπόν* 373
*ἐστι τὸ τοιοῦτο (δεῖ γὰρ βέβαιον εἶναι τὸ ὑποτεθέν, ἵνα συνο-
μολογηθῇ καὶ τὸ ἀκολουθοῦν τούτῳ), καὶ τὸ παρ᾽ ἡμῶν
ἀκούσονται, [τὸ] μηδὲν αὐτόθεν ἀξιούντων λαμβάνειν,
πᾶν δὲ τὸ τιθέμενον μετ᾽ ἀκριβείας τίθεσθαι. πρὸς* 374
*τούτοις, εἰ τὸ ὑποτιθέμενον, ᾗ ὑποτίθεται, βέβαιόν ἐστι
καὶ ἀσφαλές, μὴ ταῦτα ὑποτιθέσθωσαν οἱ δογματικῶς φι-
λοσοφοῦντες τὰ ἐξ ὧν συνάγουσι τὸ ἄδηλον, ἀλλ᾽ αὐτὸ τὸ
ἄδηλον, τουτέστι μὴ τὰ λήμματα τῆς ἀποδείξεως, ἀλλὰ τὴν*
370 *ἐπιφοράν. ἀλλὰ κἂν μυριάκις τοῦθ᾽ ὑποθῶνται, οὐκ ἔστι
πιστὸν διὰ τὴν ἀδηλότητα καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ζήτησιν.
φανερὸν δήπουθεν ὅτι, οὐδὲ ἐὰν τὰ λήμματα τῆς ἀποδεί-
ξεως δίχα ἀποδείξεως αἰτήσωνται, ἀνύουσί τι πρὸς πίστιν
διὰ τὸ καὶ ταῦτα τῶν ἀμφισβητησίμων ὑπάρχειν.*

Νὴ Δία, ἀλλ᾽ εἰώθασιν ὑποτυγχάνοντες λέγειν, ὅτι 375
*πίστις ἐστὶ τοῦ ἐρρῶσθαι τὴν ὑπόθεσιν τὸ ἀληθὲς εὑρί-
σκεσθαι ἐκεῖνο τὸ τοῖς ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἐπιφερό-
μενον· εἰ γὰρ τὸ τούτοις ἀκολουθοῦν ἐστὶν ὑγιές, κἀ-
κεῖνα οἷς ἀκολουθεῖ ἀληθῆ καὶ ἀναμφίλεκτα καθέστηκεν.*

---

14 *δὲ* om. ς 17 *βασταζόμενος* N 20 ⟨*τὸ*⟩ *τὰ* Kochalsky coll. p. 699, 14 22 *τὸ* G: *τῷ* edd. 22/23 *ὀκτὼ* G: *δὶς τρία* Fabr. 23 lac. stat. Kochalsky, quam sic fere explet coll. p. 699, 15 sqq.: ⟨*εἰ γὰρ τὰ τρία τέσσαρά ἐστι, τὰ ἓξ ὀκτὼ γενήσεται. ἀλλὰ μὴν τὰ τρία τέσσαρά ἐστιν, ὡς ἡ ὑπόθεσις δίδωσιν· τὰ ἄρα ἓξ ὀκτώ ἐστιν.*⟩ 25 *τούτῳ*), ⟨*ταὐτὸ*⟩ Heintz (deleto *τὸ* v. 25 et 26 26 *τὸ* del. Bekk. *τὸ μὴ δεῖν αὐτόθεν ἀξιοῦν τι λαμβ.* Meineke (et antea Hervetus: *non oportere quidquam velle ex se ipso sumere*) 9 *ἐστὶν* om. L

370
376 καὶ πόθεν ἔχομεν, ἐρεῖ τις, δεῖξαι ὅτι τὸ ἀκολουθοῦν τῷ
ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντι ἀληθές ἐστιν; ἆρά γε ἐξ αὐτοῦ ἢ
ἐκ τῶν λημμάτων οἷς ἀκολουθεῖ; ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ μὲν οὐκ
ἂν εἴη· ἄδηλον γάρ ἐστιν. ἐκ δὲ τῶν λημμάτων; οὐδ' οὕ-
τως· περὶ γὰρ τούτων ἐστὶν ἡ μάχη, καὶ δεῖ αὐτὰ πρό-
377 τερον κατασταθῆναι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔστω γε καὶ τὸ ἀκο-
λουθοῦν τοῖς ἐξ ὑποθέσεως ληφθεῖσιν ἀληθές· οὐ μὴν
παρὰ τοῦτο καὶ τὰ ἐξ ὑποθέσεως ληφθέντα γενήσεται ἀλη-
θῆ. εἰ μὲν γὰρ μόνον κατ' αὐτοὺς τῷ ἀληθεῖ εἵπετο ἀλη-
θές, προύβαινεν ⟨ἂν⟩ ὁ λόγος, ὡς τοῦ ἀκολουθοῦντος τῷ ἐξ
ὑποθέσεως ληφθέντι ὄντος ἀληθοῦς γίνεσθαι τὸ ἐξ ὑπο-
378 θέσεως ληφθὲν ἀληθές· νῦν δὲ ἐπεὶ καὶ ψεύδει ψεῦδός
φασιν ἀκολουθεῖν καὶ ψεύδει ἀληθές, οὐ κατ' ἀνάγκην, εἰ
τὸ λῆγόν ἐστιν ἀληθές, καὶ τὸ ἡγούμενον ἔσται ἀληθές,
ἀλλ' ἐνδέχεται τοῦ λήγοντος ἀληθοῦς ὄντος τὸ ἡγούμενον
ὑπάρχειν ψεῦδος.
Ὁδοῦ μὲν οὖν πάρεργον, ὥς φασι, καὶ παρενθήκης
τοσαῦτα εἰρήσθω περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἐξ ὑποθέσεως κατάρχε-
379 σθαι τὴν ἀπόδειξιν· ἀκολούθως δ' ὑποδεικτέον, ὅτι καὶ
εἰς τὸν δι' ἀλλήλων τρόπον ἐμπέπτωκεν, ὅ ἐστιν ἀπορώ-
τερον. ὅτι μὲν γὰρ τῶν ἀδήλων ἐστὶν ἡ ἀπόδειξις προκα-
τεστησάμεθα, πᾶν δὲ ἄδηλον ἐπικρίσεως δεῖται, τὸ δὲ ἐπι-
κρίσεως δεόμενον κριτηρίου χρῄζει τοῦ παραστήσοντος, εἴτε 371
ὑγιές ἐστιν εἴτε μὴ τοιοῦτον· ὥσπερ γὰρ τὸ μετρηθῆναι
ὀφεῖλον οὐ χωρὶς μέτρου μετρεῖσθαι πέφυκε καὶ πᾶν τὸ
κανονιζόμενον οὐ χωρὶς κανόνος κανονίζεται, οὕτω καὶ τὸ
380 κρινόμενον οὐ χωρὶς κριτηρίου δοκιμάζεται. ἐπεὶ οὖν καὶ
τὸ εἰ ἔστι κριτήριον ἐζήτηται, τῶν μὲν μηδὲν εἶναι φαμέ-
νων, τῶν δὲ εἶναι, τῶν δὲ ἐν ἐποχῇ τοῦτο φυλαξάντων,
πάλιν δεήσει τὸ ὅτι ἔστι κριτήριον ἀποδειχθῆναι διά τινος
ἀποδείξεως. ἀλλὰ δὴ ἵν' ἔχωμεν τὴν ἀπόδειξιν πιστήν,

15 τούτων et αὐτὰ Heintz coll. p. 700, 14: τούτου et αὐτὸ G
20 ἂν add. Kayser ὡς (= ὥστε) Kochalsky: καὶ G: τὸ Bekk. dubit. καὶ ⟨ἔδει⟩ Kalbfleisch 21 τῷ E: ⟨καὶ⟩ τὸ Heintz
23 ἀκολουθεῖν N: ἀκολουθεῖ LEς 27 κἂν παρενθήκης ⟨μέρει⟩ Bekk. dubit.: καὶ παρενθήκῃ Kochalsky coll. Herodot. VII 171. Pausan. I 8, 1 30/31 ὅς ἐστιν ἀπορώτατος Bekk. coll. p. 384, 16. 401, 12 9 τὴν om. Gen.

371 ἀναστρέφειν ἐπὶ τὸ κριτήριον δεήσει, καὶ οὕτω, μήτε ταύτην
πρὸ ἐκείνου ἔχοντας πιστὴν μήτε ἐκεῖνο πρὸ ταύτης βέ-
βαιον, ὁμολογεῖν τὴν περὶ ἀμφοτέρων ἐποχήν.

Ἐνέσται οὖν σὺν τοῖς εἰρημένοις κἀκ τῆς ἐπινοίας 381
κινεῖν τὴν ἀπόδειξιν. καίτοι εἰ ἐπενοεῖτο, οὐ πάντως ἂν ὑπῆρ-
χεν· πολλὰ γάρ ἐστιν ἅπερ ἐπινοεῖται μέν, ὡς ἔφην (§ 334ᵃ),
οὐ μετέχει δέ τινος ὑπάρξεως. νῦν δὲ ὅταν καὶ ἡ ἐπίνοια
εὑρίσκηται ἀδύνατος ἡ τῆς ἀποδείξεως, ἀναμφιλέκτως καὶ
ἡ τῆς ὑπάρξεως ἐλπὶς ἀποκόπτεται. δυεῖν οὖν οὐσῶν ἀπο- 382
δείξεων, τῆς τε γενικῆς καὶ τῆς εἰδικῆς, τὴν μὲν γενικὴν
αὐτόθεν εὑρήσομεν ἀνεπινόητον· οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν οἶδε
γενικὴν ἀπόδειξιν, οὐδὲ διὰ ταύτης πώποτέ τι δεδύνηται
παραστῆσαι. καὶ ἄλλως ἄξιον πυθέσθαι, πότερον λήμματα 383
ἔχει καὶ ἐπιφορὰν ἡ τοιαύτη ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔχει. καὶ εἰ
μὲν οὐκ ἔχει, πῶς ἔτι δύναται νοηθῆναι ἀπόδειξις, εἴγε
ἡ πάσης ἀποδείξεως νόησις οὐ χωρὶς τῶν αὐτῆς λημμάτων
καὶ τῆς ἐπιφορᾶς συνίσταται; εἰ δὲ ἔχει ἑκάτερα, τουτέστι
τὰ λήμματα καὶ τὴν ἐπιφοράν, εἰδική τίς ἐστιν ἀπόδειξις·
εἰ γὰρ πᾶν τὸ ἀποδεικνύμενον καὶ πᾶν τὸ ἀποδεικνύον 384
τῶν ἐπὶ μέρους ἐστίν, ἀνάγκη καὶ τὴν ἀπόδειξιν μίαν
εἶναι τῶν εἰδικῶν. ἦν δέ γε ἡμῖν ὁ λόγος οὐ περὶ τῆς
εἰδικῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς γενικῆς· οὐκ ἄρα ἐπινοεῖται ἡ γενικὴ
ἀπόδειξις. καὶ μὴν οὐδέ γε ἡ εἰδική. ἐλέγετο γὰρ 385
372 τοῖς δογματικοῖς ἡ ἀπόδειξις λόγος εἶναι κατὰ συνα-
γωγὴν διά τινων φαινομένων ἐκκαλύπτων τι ἄδη-
λον. ἤτοι οὖν τὸ πᾶν σύστημα, τουτέστι τὸ ἐκ τῶν λημμάτων
καὶ τῆς ἐπιφορᾶς νοούμενον, ἀπόδειξις ἦν, ἢ τὰ μὲν λήμματα
μόνον ἐστὶν ἀπόδειξις, ἡ δὲ ἐπιφορὰ τὸ ἀποδεικνύμενον.
ὁπότερον δ' ἂν εἴπωσι τούτων, σαλεύεται ἡ τῆς ἀποδεί-
ξεως ἐπίνοια. εἰ μὲν γὰρ τὸ σύνθετον ἔκ τε τῶν λημμά- 386
των καὶ τῆς ἐπιφορᾶς ἐστιν ἀπόδειξις, ἀνάγκη ἄδηλόν τι

383—384 ∼ § 345. Hyp. II 172.
385—390 ∼ Hyp. II 173—176.

---

11 ἔχοντας Bekk.: ἔχοντες G 14 κινεῖν om. N καίτοι εἰ ⟨καὶ⟩ Heintz sec. Hervetum (*quamquam etsi*) 23 ἐπιφορὰς ς 28 ἐπεὶ Heintz coll. p. 96, 29 30 γε om. ς 31 περὶ N: om. LEς

372
περιέχουσαν τὴν ἀπόδειξιν εὐθὺς ἄδηλον εἶναι, τοιαύτην
δὲ καθεστηκυῖαν δεῖσθαί τινος ἀποδείξεως, ὅπερ ἄτοπον.
τοίνυν οὐκ ἂν εἴη τὸ ἐκ τῶν λημμάτων καὶ τῆς ἐπιφορᾶς
συνεστὼς ἀπόδειξις, εἴγε οὔτε ἄδηλον οὔτε ἀποδείξεως δεο-
387 μένην νοοῦμεν τὴν ἀπόδειξιν. ἔτι ἡ ἀπόδειξις τῶν πρός
τι ἐστίν· οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὴν νεύει, οὐδὲ κατὰ περιγραφὴν
νενόηται, ἀλλ' ἔχει τι οὗ ἐστιν ἀπόδειξις. εἰ οὖν ἡ ἐπι-
φορὰ ἐμπεριείληπται αὐτῇ, πᾶν δὲ τὸ πρός τι ἐκτός ἐστιν
ἐκείνου τοῦ πρὸς ᾧ λέγεται πρός τι, πρὸς οὐδέν ἐστιν ἡ
ἀπόδειξις νοουμένη, ἐπείπερ ἡ ἐπιφορὰ ἐμπεριείχετο αὐτῇ.
388 ἀλλὰ κἂν ἑτέραν ὑποστησώμεθα ἐπιφορὰν ἐκτός, πρὸς ἣν
ἡ ἀπόδειξις νοηθήσεται, δύο γενήσονται ἐπιφοραὶ κατὰ τὸν
τόπον, μία μὲν ἡ ἐν τῇ ἀποδείξει περιεχομένη, δευτέρα
δὲ ἡ ἐκτός, πρὸς ἣν νοεῖται ἡ ἀπόδειξις. ἄτοπον δέ γε
μιᾶς ἀποδείξεως δύο λέγειν ἐπιφοράς· οὐκ ἄρα τὸ ἐκ λημ-
389 μάτων καὶ ἐπιφορᾶς συνεστώς ἐστιν ἀπόδειξις. λείπεται
τοίνυν τὸ ἐκ τῶν λημμάτων λέγειν μόνον ἀπόδειξιν εἶναι.
ὅπερ ἦν εὔηθες· τοῦτο γὰρ οὐδὲ λόγος ἐστὶ τὴν ἀρχήν,
ἀλλὰ πρᾶγμα ἐλλιπὲς καὶ ἀδιανόητον, εἴγε οὐθείς φησι
τῶν νοῦν ἐχόντων τὸ τοιοῦτον κατ' ἰδίαν "εἰ ἔστι κίνη-
σις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις" ἢ λόγον εἶναι
390 ἢ διάνοιάν τινα σῴζειν. εἰ οὖν μήτε τὸ ἐκ τῶν λημμά-
των καὶ [τὸ ἐκ] τῆς ἐπιφορᾶς σύνθετον νοεῖται ἀπόδειξις
μήτε τὸ ἐκ τῶν λημμάτων μόνον, ἀνεπινόητός ἐστιν ἡ
ἀπόδειξις.

391 Ἔτι ἡ ἀποδεικνύουσα ἀπόδειξις ἤτοι πρόδηλος οὖσα 373
προδήλου ἐστὶν ἀπόδειξις ἢ ἄδηλος ἀδήλου ἢ ἄδηλος προ-
δήλου ἢ πρόδηλος ἀδήλου· οὐδὲν δὲ τούτων, ὡς παρα-
392 στήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τι ἀπόδειξις. καὶ δὴ πρόδηλος
μὲν προδήλου οὐ δύναται τυγχάνειν ἀπόδειξις, ἐπεὶ τὸ
πρόδηλον οὐ χρῄζει ἀποδείξεως, ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ γνώριμον

391—395 ~ Hyp. II 177—179.

15 ἡ om. N 17 πρὸς ὃ Kayser 19 ἑτέροις V 20 ἡ om. L
24 ⟨ἡ⟩ ἀπόδειξις N 27 ⟨καὶ⟩ οὐθείς N 29 λόγον Fabr.
coll. p. 97, 20: λῆγον G 31 τὸ ἐκ del. Bekk. 4 καὶ — 5 ἀπό-
δειξις om. ς

373 καθέστηκεν. ἄδηλος δὲ ἀδήλου πάλιν οὐκ ἂν εἴη ἀπόδει-
ξις, παρόσον αὐτὴ χρείαν ἕξει τοῦ παριστάντος ἄδηλος
οὖσα, καὶ οὐχ ἑτέρου τινὸς γενήσεται παραστατική. ὡσαύ- 393
τως δὲ οὐδὲ ἄδηλος προδήλου. ἀμφότερα γὰρ συνδραμεῖ-
ται ἄπορα· τό τε γὰρ ἀποδεικνύμενον οὐ δεήσεταί τινος
ἀποδείξεως πρόδηλον ὄν, ἥ τε ἀπόδειξις χρείαν ἕξει τοῦ κα-
ταστήσοντος αὐτὴν ἄδηλος οὖσα. ὥστε οὐδὲ ἄδηλος προδή-
λου γένοιτ' ἄν ποτε ἀπόδειξις. λείπεται λέγειν, ὅτι πρόδηλος 394
ἀδήλου, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπόρων ἐτύγχανεν· εἰ γὰρ οὐ
τῶν κατὰ περιγραφὴν καὶ ἀπολύτως νοουμένων ἐστὶν ἡ
ἀπόδειξις, ἀλλὰ τῶν πρός τι, τὰ δὲ πρός τι, ὡς ἐδείξαμεν
ἐν τῇ περὶ σημείου ζητήσει (§ 174), συγκαταλαμβάνεται
ἀλλήλοις, τὰ δὲ συγκαταλαμβανόμενα οὐκ ἐξ ἀλλήλων ἐκκα-
λύπτεται, ἀλλ' ἐξ αὑτῶν ἐστι πρόδηλα, οὐκ ἔσται ἡ ἀπό-
δειξις πρόδηλος ἀδήλου ἀπόδειξις διὰ τὸ κἀκεῖνο συγκατα-
λαμβανόμενον αὐτῇ δι' αὑτοῦ προσπίπτειν. εἰ οὖν μήτε 395
ὡς φαινόμενον φαινομένου ἐστὶν ἀπόδειξις μήτε ὡς ἄδη-
λον ἀδήλου μήτε ὡς ἄδηλον φαινομένου μήτε ὡς φαινό-
μενον ἀδήλου, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστι, λεκτέον μηδὲν
εἶναι ἀπόδειξιν.

Ἀκολούθως δὲ τοῖς εἰρημένοις, ἐπεὶ καὶ οἱ Στωικοὶ (fr. 396
II 91 Arn.) μάλιστα δοκοῦσιν ἐξηκριβωκέναι τοὺς ἀποδεικτι-
κοὺς τρόπους, φέρε καὶ πρὸς τούτους ὀλίγα διεξέλθωμεν, παρι-
στάντες, ὅτι τὸ ὅσον ἐπὶ ταῖς ὑποθέσεσιν αὐτῶν τάχα μὲν
πάντα ἐστὶν ἀκατάληπτα, ἰδιαίτερον δὲ ἡ ἀπόδειξις. ἔστι 397
μὲν οὖν ἡ κατάληψις, ὡς ἔστι παρ' αὐτῶν ἀκούειν, κατα-
374 ληπτικῆς φαντασίας συγκατάθεσις, ἥτις διπλοῦν ἔοι-
κεν εἶναι πρᾶγμα, καὶ τὸ μέν τι ἔχειν ἀκούσιον, τὸ δὲ ἑκούσιον
καὶ ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ κρίσει κείμενον. τὸ μὲν γὰρ φαντασιω-
θῆναι ἀβούλητον ἦν, καὶ οὐκ ἐπὶ τῷ πάσχοντι ἔκειτο
ἀλλ' ἐπὶ τῷ φαντασιοῦντι τὸ οὑτωσὶ διατεθῆναι, οἷον λευ-
καντικῶς λευκοῦ ὑποπεσόντος χρώματος ἢ γλυκαντικῶς
γλυκέος τῇ γεύσει προσαχθέντος· τὸ δὲ συγκαταθέσθαι

8 παραστήσοντος Kayser 14 ὅτι om. ς 22 προσπίπτειν N: προπίπτειν LEς 32 κατάληψις Hirzel coll. p. 177, 29. 224, 10. 374, 19 sqq.: ἀπόδειξις G 7 συγκατασκευάσθαι N

τούτῳ τῷ κινήματι ἔκειτο ἐπὶ τῷ παραδεχομένῳ τὴν φαν- 374
398 τασίαν. ὥστε ἡ κατάληψις προηγουμένην ἔχει τὴν κατα-
ληπτικὴν φαντασίαν, ἧς ἐστι συγκατάθεσις. ἡ δὲ κατα-
ληπτικὴ φαντασία προάγουσαν εἶχε τὴν φαντασίαν, ἧς
ἐστιν εἶδος. φαντασίας γὰρ μὴ οὔσης οὐδὲ καταληπτικὴ
ἔστι φαντασία, παρόσον τοῦ γένους μὴ ὄντος οὐδὲ τὸ
εἶδος ἔστιν· καὶ καταληπτικῆς μὴ οὔσης φαντασίας οὐδὲ
συγκατάθεσις ἔστιν αὐτῆς. τῆς δὲ καταληπτικῆς φαντα-
σίας τῆς συγκαταθέσεως αἱρομένης αἴρεται καὶ ἡ κατάλη-
399 ψις. ἔνθεν, ἂν ἐπιδειχθῇ, [διὰ] τῆς ἀποδείξεως ὅτι οὐ
δύναται φαντασία γενέσθαι κατὰ τοὺς Στωικούς, δῆλον
ἔσται, ὡς οὐδὲ καταληπτικὴ φαντασία τις ὑποστήσεται τῆς
ἀποδείξεως, ταύτης δὲ μὴ οὔσης οὐδ' ἡ συγκατάθεσις αὐ-
τῆς, ὅπερ ἦν ἡ κατάληψις.
400 Ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ἀποδείξεως φαντασία κατὰ τοὺς
Στωικούς, δείκνυται πρῶτον μὲν ἐκ τοῦ κοινότερον παρ' αὐ-
τοῖς διαπεφωνῆσθαι τὸ τί ποτ' ἔστιν ἡ φαντασία· μέχρι
γὰρ τοῦ τύπωσιν αὐτὴν λέγειν ἐν ἡγεμονικῷ συμφωνή-
σαντες περὶ αὐτῆς διαφέρονται τῆς τυπώσεως, Κλεάνθους
(fr. 484 Arn.) μὲν κυρίως ἀκούσαντος τὴν μετὰ εἰσοχῆς καὶ
ἐξοχῆς νοουμένην, Χρυσίππου (fr. II 56 Arn.) δὲ κατα-
401 χρηστικώτερον ἀντὶ τῆς ἀλλοιώσεως. εἰ δὴ καὶ κατ' ἐκείνους αὐ-
τοὺς ἡ τύπωσις μέχρι τοῦ νῦν οὐχ ὁμολογεῖται, ἀνάγκη καὶ τὴν
φαντασίαν ἄχρι δεῦρο διαφωνουμένην ἐν ἐποχῇ φυλάσσεσθαι
402 καὶ τὴν ἐξηρτημένην αὐτῆς ἀπόδειξιν. εἶτα δεδόσθω καὶ εἶναι
τὴν φαντασίαν ὁποίαν ποτὲ θέλουσιν, εἴτε κυρίως τύπωσιν 375
τὴν μετὰ εἰσοχῆς καὶ ἐξοχῆς εἴτε ἑτεροίωσιν· ἀλλὰ τὸ πῶς αὕτη
γίνεται τῆς ἀποδείξεως τῶν ἀπορωτάτων. δῆλον γὰρ ὅτι
τὸ μὲν φανταστὸν ὀφείλει ποιεῖν, τὸ δὲ φαντασιούμενον
ἡγεμονικὸν πάσχειν, ἐκεῖνο μὲν ἵνα τυπώσῃ, τοῦτο δ' ἵνα
τυπωθῇ· ἄλλως γὰρ οὐκ εἰκὸς συμβαίνειν φαντασίαν.
403 τὸ μὲν οὖν ἡγεμονικὸν τάχα συγχωρήσει τις δύνασθαι

---

400 ~ adv. dogm. I 372.

---

14 μὴ NLE: μὲν ς 17 διὰ del. Bekk. 26 τῆς om. N 27 ἀκούσαντος N (cf. p. 240, 29): ἀκούοντες LEς 26—28: vide p. 240, 27 sqq. 31 διαφαινομένην N 2 μετὰ ⟨τῆς⟩ Gen.

375
πάσχειν, καίπερ ἀσυγχώρητον ὄν· τὴν δὲ ἀπόδειξιν πῶς
εἰκός ἐστι ποιεῖν; ἤτοι γὰρ σῶμα κατ᾽ αὐτούς ἐστιν ἢ
ἀσώματον. σῶμα μὲν οὖν οὐκ ἔστιν, ἐξ ἀσωμάτων γὰρ 404
λεκτῶν συνέστηκεν· εἰ δὲ ἀσώματον, ἐπεὶ τὰ ἀσώματα
κατ᾽ αὐτοὺς οὔτε ποιεῖν τι πέφυκεν οὔτε πάσχειν, καὶ ἡ
ἀπόδειξις ἀσώματος οὖσα οὐδὲν δυνήσεται ποιεῖν, μηδὲν
δὲ ποιοῦσα οὐδὲ τυπώσει τὸ ἡγεμονικόν, μὴ τυποῦσα δὲ
αὐτὸ οὐδὲ φαντασίαν αὐτῆς ποιήσει περὶ αὐτῷ, εἰ δὲ τοῦ- 405
το, οὐδὲ καταληπτικὴν φαντασίαν. μὴ οὔσης δὲ αὐτῆς
περὶ τῷ ἡγεμονικῷ καταληπτικῆς φαντασίας, οὐδὲ κατάλη-
ψις αὐτῆς γενήσεται. κατὰ τὰς τῶν Στωικῶν ἄρα τεχνο- 406
λογίας ἀκατάληπτός ἐστιν ἡ ἀπόδειξις.

Καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν, ὅτι τὰ ἀσώματα οὐ ποιεῖ
τι οὐδὲ φαντασιοῖ ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ἡμεῖς ἐσμεν οἱ ἐπ᾽ ἐκείνοις
φαντασιούμενοι. εἰ γὰρ ὁμολογεῖται, ὅτι πᾶν ἀποτέλεσμα
οὐ χωρίς γε τοῦ δρῶντος καὶ τοῦ πάσχοντος συνίσταται,
ὀφείλει καὶ ἡ φαντασία τῆς ἀποδείξεως ἀποτέλεσμα καθε-
στηκυῖα μὴ χωρὶς τοῦ δρῶντός τε καὶ πάσχοντος νοεῖσθαι.
τὸ μὲν οὖν πάσχον ὅτι ⟨τὸ⟩ ἡγεμονικόν ἐστι, δεδώκασιν 407
οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι· τὸ δὲ τυποῦν καὶ ποιοῦν
τί ἂν εἴη κατ᾽ αὐτούς, ἄξιον μαθεῖν. ἤτοι γὰρ ἀπόδειξίς
ἐστιν ἡ τυποῦσα τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κινοῦσα τὴν ἑαυτῆς
φαντασίαν, ἢ τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ τυποῖ καὶ φαντασιοῖ.
ἀλλ᾽ ἡ μὲν ἀπόδειξις οὐκ ἂν εἴη τοῦ ἡγεμονικοῦ τυπωτική·
ἀσώματος γάρ ἐστι, τὸ δὲ ἀσώματον κατ᾽ αὐτοὺς οὔτε
376 ποιεῖ τι οὔτε πάσχει. εἰ δὲ τὸ ἡγεμονικὸν ἑαυτὸ τυποῖ, ἤτοι 408
οἷός ἐστιν ὁ τύπος τοιοῦτο καὶ τὸ τυποῦν, ἢ ἀλλοῖον μέν
τι ὁ τύπος, ἀνόμοιον δέ τι τούτου τὸ τυποῦν. καὶ εἰ μὲν
ἀνόμοιον, ἄλλων ὑποκειμένων ἄλλων γενήσονται αἱ φαν-
τασίαι· ὅπερ πάλιν εἰς τὴν περὶ ἁπάντων ἀκαταληψίαν
συγκλείει τοὺς Στωικούς. εἰ δὲ ὅμοιός ἐστιν ὁ τύπος τῷ
τυποῦντι, ἐπεὶ τὸ ἡγεμονικὸν ἑαυτὸ τυποῖ, λήψεται φαν-

---

15 αὐτὸ — p. 377, 16 νὺξ ἔστιν om. E lacuna non indicata

15 αὐτῷ N: αὐτὸ LAB: αὐτὸ^ῶ VR 23 ἀνίσταται N 26 τὸ add. Bekk. 29 ἑαυτῆς V: αὐτῆς NLABR 4 ἄλλων prius Gen.: ἀλλοίων G (ἀλλοί^ω V)

ταcίαν οὐ τῆς ἀποδείξεως ἀλλὰ ἑαυτοῦ· ὃ πάλιν ἐστὶν 376
ἄτοπον.
409 Οἱ δὲ (Stoic. fr. II 85 Arn.) καὶ δι' ὑποδειγμάτων πειρῶν-
ται τὸ ἀξιούμενον παραμυθεῖσθαι. ὥσπερ γάρ, φασίν, ὁ παι-
δοτρίβης καὶ ὁπλομάχος ἔσθ' ὅτε μὲν λαβόμενος τῶν χειρῶν τοῦ
παιδὸς ῥυθμίζει καὶ διδάσκει τινὰς κινεῖσθαι κινήσεις, ἔσθ' ὅτε
δὲ ἄπωθεν ἑστὼς καί πως κινούμενος ἐν ῥυθμῷ παρέχει
ἑαυτὸν ἐκείνῳ πρὸς μίμησιν, οὕτω καὶ τῶν φανταστῶν
ἔνια μὲν οἱονεὶ ψαύοντα καὶ θιγγάνοντα τοῦ ἡγεμονικοῦ
ποιεῖται τὴν ἐν τούτῳ τύπωσιν, ὁποῖόν ἐστι τὸ λευκὸν καὶ
μέλαν καὶ κοινῶς τὸ σῶμα, ἔνια δὲ τοιαύτην ἔχει φύσιν ⟨....⟩,
τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐπ' αὐτοῖς φαντασιουμένου καὶ οὐχ ὑπ' αὐ-
410 τῶν, ὁποῖά ἐστι τὰ ἀσώματα λεκτά. οἱ δὲ τοῦτο λέγοντες
πιθανῷ μὲν χρῶνται παραδείγματι, οὐ συνάγουσι δὲ τὸ
προκείμενον. ὁ μὲν γὰρ παιδοτρίβης καὶ ὁπλομάχος
ἐστὶ σῶμα, καὶ κατὰ τοῦτο ἐδύνατο φαντασίαν ἐμποιεῖν
τῷ παιδί· ἡ δὲ ἀπόδειξις ἀσώματος καθειστήκει, καὶ κατὰ
τοῦτο ἐζητεῖτο εἰ δύναται φανταστικῶς τυποῦν τὸ ἡγεμο-
νικόν. ὥστε μὴ ἀποδεδεῖχθαι αὐτοῖς τὸ ἀρχῆθεν ζη-
τούμενον.
411 Ὅθεν τούτων ἀποδεδειγμένων σκοπῶμεν μετελθόντες
εἰ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν θεωρίαν δύναται ἡ τῆς ἀπο-
δείξεως αὐτοῖς ὑπόσχεσις σῴζεσθαι. οἴονται τοίνυν (Stoic. fr.
II 239 Arn.) τρεῖς τινας ἀλλήλοις συζυγεῖν λόγους, τόν τε συν-
412 ακτικὸν καὶ τὸν ἀληθῆ καὶ τὸν ἀποδεικτικόν, ὧν τὸν μὲν ἀπο-
δεικτικὸν πάντως ἀληθῆ τε καὶ συνακτικὸν ⟨εἶναι⟩, τὸν δὲ ἀλη- 377
θῆ πάντως συνακτικὸν μὲν ὑπάρχειν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης δὲ καὶ
ἀποδεικτικόν, τὸν δὲ συνακτικὸν οὔτε πάντως ἀληθῆ οὔτε
413 πάντως ἀποδεικτικόν. καὶ ὁ μὲν τοιοῦτος ἡμέρας οὔσης "εἰ νὺξ
ἔστι, σκότος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν νὺξ ἔστιν· σκότος ἄρα
ἔστιν" συνάγει μὲν διὰ τὸ ἐν ὑγιεῖ ἠρωτῆσθαι σχήματι,

12 καὶ ⟨ὁ⟩ ὁπλ. edd. (cf. ad v. 22) 18 lacunam stat. Kochalsky, quam coll. v. 14/15 sic reficit: ⟨ὥστε οἱονεὶ ἄπωθεν ἑστῶτα παρέχειν ἑαυτὰ εἰς μίμησιν⟩ τοῦ ἡγ. 22 καὶ ⟨ὁ⟩ ὁπλ. Lς 23 ἐστὶ Kochalsky: εἰσὶ G ἐδύνατο N: ἐδύναντο Lς 28 ὑποδεδειγμένων Fabr.: ἀπεληλεγμένων Bekk. dubit. 31/32 καὶ τὸν ἀποδεικτικὸν καὶ τὸν ἀληθῆ N 1 ante τὸν lacuna 7 litt. exstat in N, unde εἶναι suppl. Kochalsky

377
οὐκ ἔστι δὲ ἀληθής, τὸ δεύτερον λῆμμα ἔχων ψεῦδος, τὴν
πρόσληψιν, τὸ "ἀλλὰ μὴν νὺξ ἔστιν". ὁ δὲ οὕτως ἔχων 414
ἡμέρας οὔσης "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέ-
ρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν" συνακτικὸς ἅμα ἦν καὶ ἀλη-
θὴς τῷ καὶ ἐν ὑγιεῖ ἠρωτῆσθαι σχήματι καὶ δι' ἀληθῶν
ἀληθὲς συνάγειν. κρίνεσθαι δέ φασι τὸν συνακτικὸν λό- 415
γον ὅτι συνακτικός ἐστιν, ὅταν τῇ διὰ τῶν λημμάτων αὐ-
τοῦ συμπλοκῇ ἕπηται τὸ συμπέρασμα, οἷον τὸν τοιοῦτον
λόγον ἡμέρας οὔσης "εἰ νὺξ ἔστι, σκότος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν
νὺξ ἔστιν· σκότος ἄρα ἔστιν", καίπερ μὴ ὄντα ἀληθῆ
διὰ τὸ ἐπὶ ψεῦδος ἄγειν, συνακτικὸν εἶναί φαμεν. συμ- 416
πλέξαντες γὰρ οὕτω τὰ λήμματα "νὺξ ἔστι, καὶ εἰ νὺξ
ἔστι, σκότος ἔστι", ποιοῦμεν συνημμένον [συλλογισμόν],
ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς, λῆγον δὲ
εἰς τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον ["νὺξ ἔστι, καὶ εἰ νὺξ ἔστι,]
σκότος ἔστι". τοῦτο γὰρ τὸ συνημμένον ἀληθές ἐστι διὰ
τὸ μηδέποτε ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγειν ἐπὶ ψεῦ-
δος. ἡμέρας μὲν γὰρ οὔσης ἄρξεται ἀπὸ ψεύδους τοῦ
"νὺξ ἔστι, καὶ εἰ νὺξ ἔστι, σκότος ἔστι", καὶ λήξει ἐπὶ
ψεῦδος, ⟨τὸ⟩ "σκότος ἔστι", καὶ οὕτως ἔσται ἀληθές· νυκτὸς
δὲ ἄρξεταί τε ἀπ' ἀληθοῦς καὶ λήξει ἐπ' ἀληθές, καὶ ἔσται
παρ' αὐτὸ τοῦτο ἀληθές. οὐκοῦν ὁ μὲν συνακτικὸς τότε 417
ἐστὶν ὑγιής, ὅταν συμπλεξάντων ἡμῶν τὰ λήμματα καὶ
συνημμένον ποιησάντων τὸ ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς διὰ
τῶν λημμάτων συμπλοκῆς λῆγον δ' εἰς τὸ συμπέρασμα,
εὑρίσκηται τοῦτο αὐτὸ συνημμένον ἀληθές. ὁ δ' ἀληθὴς 418
λόγος κρίνεται ὅτι ἔστιν ἀληθὴς οὐκ ἐκ τοῦ μόνον τὸ συ-

7 ἔχον ς 7/8 τὴν πρόσληψιν del. Heintz dubit. 15 ⟨νὺξ ἔστιν, καὶ⟩ εἰ Rüstow coll. v. 18 17 ἐπὶ del. Kochalsky ἄγειν LEς: συνάγειν N, quod coll. v. 12 tuetur Kochalsky (at cf. p. 378, 18) 19 ποιοῦμεν — 22 ἔστι om. N 19 συλλογισμόν NLE: λογισμόν ς: del. Arnim 20 συμπλοκῆς ⟨"νὺξ ἔστι καὶ εἰ νὺξ ἔστι, σκότος ἔστι"⟩ Kochalsky λῆγον Arnim: λήγοντα G 21 ⟨οἷον τὸ⟩ τοιοῦτον Heintz ⟨εἰ⟩ νὺξ Arnim νὺξ — ἔστι del. Kochalsky 22 ἔστι ⟨σκότος ἔστι⟩ Arnim: ἔστιν· ⟨ἀλλὰ μὴν νὺξ ἔστι· σκότος ἄρα ἔστιν⟩ Rüstow 23 ⟨τοῦ⟩ ἀληθοῦς LEς 24 ἄρξεται Kochalsky: ἄρχεται G 26 τὸ add. Bekk. 27 τε Bekk.: μὲν G 28 συνακτικὸς ⟨λόγος⟩ Kochalsky dubit. 30 συνηγμένον N

νημμένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμ- 378
πλοκῆς καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ
καὶ ἐκ τοῦ διὰ τῶν λημμάτων τὸ συμπεπλεγμένον ὑπάρ-
χειν ὑγιές, ὡς ἂν τὸ ἕτερον τούτων εὑρίσκηται ψεῦδος.
καὶ τὸν λόγον ἐξ ἀνάγκης γίνεσθαι ψευδῆ, ὡς ὁ τοιοῦ-
τος νυκτὸς οὔσης "εἰ ἡμέρα ἔστιν, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν
ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν" διὰ τὸ λῆμμα ἔχειν ψεῦδος
419 τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ψευδής ἐστιν. ἀλλὰ τὸ μὲν συμπε-
πλεγμένον διὰ τῶν λημμάτων ἓν ἔχον τῶν λημμάτων
ψεῦδος τὸ "ἡμέρα ἔστιν", ψεῦδός ἐστιν· τὸ δὲ συνημμέ-
νον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῆς
καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς ἔσται. οὐδέποτε
γὰρ ἀρχόμενον ἀπὸ ἀληθοῦς λήγει ἐπὶ ψεῦδος, ἀλλὰ νυκτὸς
μὲν ἀπὸ ψεύδους ἄρχεται τῆς συμπλοκῆς, ἡμέρας δέ, ὥσπερ
420 ἀπ' ἀληθοῦς ἄρχεται, οὕτω καὶ εἰς ἀληθὲς λήγει. καὶ πά-
λιν ὁ τοιοῦτος "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· φῶς δέ γε
ἔστιν· ἡμέρα ἄρα ἔστιν" ψευδής ἐστιν, δυνάμενος ἡμᾶς
421 δι' ἀληθῶν λημμάτων ἄγειν ἐπὶ ψεῦδος. ἀλλὰ δὴ ἂν ἐξε-
τάζωμεν, δύναται τὸ μὲν διὰ τῶν λημμάτων συμπε-
πλεγμένον ἀληθὲς εἶναι ἡμέρας οὔσης, οἷον τὸ τοιοῦτο
"φῶς ἔστιν, καὶ εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν", τὸ δὲ συνημ-
μένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλο-
κῆς καὶ λῆγον ἐπὶ τὸ συμπέρασμα ψεῦδός ⟨ἐστιν⟩, οἷον τὸ
τοιοῦτον "εἰ φῶς ἔστι, καὶ εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν". δύνα-
ται γὰρ τὸ συνημμένον τοῦτο νυκτὸς οὔσης ἀπὸ ἀληθοῦς
ἄρχεσθαι τῆς συμπλοκῆς, λήγειν δ' ἐπὶ ψεῦδος τὸ "ἡμέρα
ἔστιν", καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ψεῦδος. ὥστε γίνεται ἀληθὴς
ὁ λόγος, οὔτε ὅταν τὸ συμπεπλεγμένον μόνον ᾖ ἀληθές.

---

3 τὸ ante διὰ transp. Arnim 4 ὥσθ' ὅταν Kochalsky ἐὰν Bekk. dubit. 5 ὁ τοιοῦτος Bekk.: τὸν τοιοῦτον G 6 ⟨ἡμέρα ἔστι, καὶ⟩ εἰ Rüstow 8 ψευδής N: ψεῦδος LEς (cf. v. 17): ψεῦδος ⟨εἶναί φαμεν⟩ scribi aut ψευδής ἐστιν deleri iubet Kochalsky retento v. 5 τὸν τοιοῦτον 9 ἓν ἔχον τῶν N: ἓν ἐχόντων LEς λημμάτων Bekk.: συμπεπλεγμένον G 12 πέρασμα N 14 συμπλοκῆς ⟨καὶ ἐπὶ ψεῦδος λήγει τὸ συμπέρασμα⟩, Kochalsky 18 ἐὰν Kayser 22 τὸ ἀρχόμενον om. N 23 ἐστιν add. Heintz 24 εἰ φῶς ἔστιν, ⟨ἡμέρα ἔστιν⟩ Hervetus [εἰ] φῶς ἔστιν, καὶ εἰ φῶς ἔστιν, ἡμέρα ἔστιν Kayser 26 δ' N: om. LEς ⟨τὸ⟩ ψεῦδος N

378 οὔτε ὅταν τὸ συνημμένον, ἀλλ' ὅταν ἀμφότερα ἀληθῆ.
ὁ δὲ ἀποδεικτικὸς τοῦ ἀληθοῦς διαφέρει, ὅτι ὁ μὲν ἀληθὴς 422
δύναται ἐναργῆ ἔχειν πάντα, φημὶ δὲ τά τε λήμματα καὶ
379 τὴν ἐπιφοράν, ὁ δὲ ἀποδεικτικὸς πλέον τι ἔχειν βούλεται,
λέγω δὲ τὸ τὴν ἐπιφορὰν ἄδηλον οὖσαν ἐκκαλύπτεσθαι
ὑπὸ τῶν λημμάτων. ὅθεν ὁ μὲν τοιοῦτος "εἰ ἡμέρα 423
ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν"
ἐναργῆ ἔχων τὰ λήμματα καὶ τὴν ἐπιφορὰν ἀληθής ἐστι
καὶ οὐκ ἀποδεικτικός, ὁ δὲ τοιοῦτος "εἰ γάλα ἔχει ἐν μα-
στοῖς ἥδε, κεκύηκεν ἥδε· ἀλλὰ μὴν γάλα ἔχει ἐν μαστοῖς
ἥδε· κεκύηκεν ἄρα ἥδε" σὺν τῷ ἀληθὴς εἶναι ἔτι καὶ
ἀποδεικτικός ἐστιν· ἄδηλον γὰρ ἔχων τὸ συμπέρασμα
τὸ "κεκύηκεν ἄρα ἥδε", τοῦτο διὰ τῶν λημμάτων ἐκ-
καλύπτει.

Τριῶν οὖν ὄντων λόγων, τοῦ τε συνακτικοῦ καὶ τοῦ 424
ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ, εἰ μέν τίς ἐστιν ἀποδεικτι-
κός, οὗτος πολὺ πρότερόν ἐστιν ἀληθὴς καὶ συνακτικός·
εἰ δέ τις ἀληθής, οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἀποδεικτικός, πάντως
δὲ συνακτικός· εἰ δέ τις συνακτικός, οὐ πάντως ἀληθὴς
ὡς οὐδὲ πάντως ἀποδεικτικός. κοινῶς οὖν ὀφείλοντος πᾶ- 425
σιν αὐτοῖς συμβεβηκέναι τοῦ συνακτικοῦ ἰδιώματος, ἐὰν
παραστήσωμεν, ὅτι ἀνεύρετός ἐστι τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς ὁ
συνακτικὸς λόγος, ἐσόμεθα παρεστακότες, ὅτι οὐδὲ ἀληθὴς
οὐδὲ ἀποδεικτικὸς δύναται εὑρεθῆναι. ὅτι δὲ οὐκ ἔστι συ- 426
νακτικὸς λόγος τις, ῥᾴδιον γνῶναι. εἰ γὰρ συνακτικὸν
εἶναι λέγουσι λόγον, ὅταν ἀληθὲς ᾖ συνημμένον τὸ ἀρχό-
μενον μὲν ἀπὸ τῆς ⟨διὰ⟩ τῶν λημμάτων αὐτοῦ συμπλοκῆς,
λῆγον δὲ εἰς τὴν ἐπιφοράν, δεήσει προεπικεκρίσθαι τὸ
ἀληθὲς συνημμένον καὶ τότε βεβαίως λαμβάνεσθαι τὸν
ἐκ τούτου ἠρτῆσθαι δοκοῦντα συνακτικὸν λόγον. ἀνεπί- 427
κριτον δέ γέ ἐστι μέχρι τοῦ νῦν τὸ ὑγιὲς συνημμένον·
τοίνυν οὐδὲ ὁ συνακτικὸς λόγος δύναται γνώριμος ὑπάρ-
χειν. ὥσπερ γὰρ μέτρου μὴ ἑστῶτος ἀλλ' ἄλλοτ' ἄλλως
μεταβαλλομένου οὐδὲ τὸ μετρούμενον ἕστηκεν, οὕτως ἐπεὶ
οἱονεὶ μέτρον ἐστὶ τοῦ συνάγειν τὸν λόγον τὸ ὑγιὲς συ-

2 ἐκκαλύπτεσθαι Bekk.: συνεκκαλύπτεσθαι G 8 τι N 24 διὰ add. Kochalsky coll. p. 377,13. 30/31. 378, 1. 9. 22. 382, 10. 12

νημμένον, ἀκολουθήσει τούτου ἀνεπικρίτου καθεστῶτος 380
428 μηδὲ ἐκεῖνον εἶναι σαφῆ. ὅτι δ' ἀνεπίκριτόν ἐστι τὸ ὑγιὲς συνημμένον, αἱ εἰσαγωγαὶ τῶν Στωικῶν διδάσκουσιν, ἐν αἷς πολλὰς καὶ διαφώνους καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀνεπικρίτους ἐκτίθενται τούτου κρίσεις. ὅθεν τοῦ συνακτικοῦ τοιούτου τυγχάνοντος πάντως καὶ ὁ ἀληθής, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ὁ ἀποδεικτικὸς ὀφείλει ἐν ἐποχῇ φυλάττεσθαι.

Κἂν ἀποστάντες δὲ ταύτης τῆς ἐνστάσεως ἐπὶ τὴν τῶν περαινόντων καὶ ἀπεράντων χωρῶμεν τεχνολογίαν, ἀδύνατος εὑρεθήσεται ἡ τοῦ ἀποδεικτικοῦ λόγου σύστασις.
429 περὶ μὲν οὖν τῶν περαινόντων πολλῆς καὶ ἀκριβοῦς οὔσης ζητήσεως οὐκ ἀνάγκη νῦν διεξελθεῖν, περὶ δὲ τῶν ἀπεράντων λόγων ἐπὶ ποσὸν ὑποδεικτέον. τοίνυν φασὶ (Stoic. fr. II 240 Arn.) τετραχῶς γίγνεσθαι τὸν ἀπέραντον λόγον, ἤτοι κατὰ διάρτησιν ἢ κατὰ παρολκὴν ἢ κατὰ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἠρω-
430 τῆσθαι σχήματι ἢ κατὰ ἔλλειψιν. ἀλλὰ κατὰ διάρτησιν μέν, ὅταν μηδεμίαν ἔχῃ κοινωνίαν καὶ συνάρτησιν τὰ λήμματα πρὸς ἄλληλά τε καὶ πρὸς τὴν ἐπιφοράν, οἷον ἐπὶ τοῦ τοιούτου λόγου "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν πυροὶ ἐν ἀγορᾷ πωλοῦνται· φῶς ἄρα ἔστιν". ὁρῶμεν γὰρ ὡς ἐπὶ τούτου οὔτε τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστιν" ἔχει τινὰ σύμπνοιαν καὶ συμπλοκὴν πρὸς τὸ "πυροὶ ἐν ἀγορᾷ πωλοῦνται", οὔτε ἑκάτερον αὐτῶν πρὸς τὸ "φῶς ἄρα ἔστιν", ἀλλ' ἕκαστον
431 ἀπὸ τῶν ἄλλων διήρτηται. κατὰ δὲ παρολκὴν ἀπέραντος γίνεται ὁ λόγος, ὅταν ἔξωθέν τι καὶ περισσῶς παραλαμβάνηται τοῖς λήμμασι, καθάπερ ἐπὶ τοῦ οὕτως ἔχοντος "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ· φῶς ἄρα ἔστιν". τὸ γὰρ τὴν ἀρετὴν ὠφελεῖν περισσῶς συμπαρείληπται τοῖς ἄλλοις λήμμασιν, εἴγε δυνατόν ἐστιν ἐξαιρεθέντος αὐτοῦ διὰ τῶν περιλειπομένων, τοῦ τε "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν" καὶ τοῦ "ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν", συνάγεσθαι τὴν ἐπιφορὰν τὸ "φῶς ἄρα

429—434 ~ Hyp. II 146—150.

5 ἐκτέθενται N 6 πάντων N 20 et 23 pro φῶς ἄρα ἔστιν exstat in loco simili p. 90, 16: Δίων ἄρα περιπατεῖ, rectius quidem, sed nolim aliquid mutare (cf. p. 381, 30) 21 ἔστιν⟨, φῶς ἔστιν"⟩ Kochalsky 32 συνάγεσθαι Bekk.: ἄγεσθαι G

381 ἔστιν". διὰ δὲ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἠρωτῆσθαι σχήματι ἀπέ- 432 ραντος γίνεται ⟨ὁ⟩ λόγος, ὅταν ἔν τινι τῶν παρὰ τὰ ὑγιῆ σχήματα θεωρουμένων ἐρωτηθῇ σχήματι· οἷον ὄντος ὑγιοῦς σχήματος τοῦ τοιούτου "εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, τὸ δέ γε πρῶτον, τὸ ἄρα δεύτερον", ὄντος δὲ καὶ τοῦ "εἰ τὸ 433 πρῶτον, τὸ δεύτερον, οὐχὶ δέ γε τὸ δεύτερον, οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον", φαμὲν τὸν ἐν τοιούτῳ σχήματι ἐρωτηθέντα "εἰ τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, οὐχὶ δέ γε τὸ πρῶτον, οὐκ ἄρα τὸ δεύτερον" ἀπέραντον εἶναι, οὐχ ὅτι ἀδύνατόν ἐστιν ἐν τῷ τοιούτῳ σχήματι λόγον συνερωτᾶσθαι δι' ἀληθῶν ἀληθὲς συνάγοντα (δύναται γάρ, οἷον ὁ τοιοῦτος "εἰ τὰ τρία τέσσαρά ἐστιν, τὰ ἓξ ὀκτώ ἐστιν· οὐχὶ δέ γε τὰ τρία τέσσαρά ἐστιν, οὐκ ἄρα τὰ ἓξ ὀκτώ ἐστιν"), τῷ δὲ δύνασθαί τινας λόγους ἐν αὐτῷ τάττεσθαι μοχθηρούς, καθάπερ καὶ τὸν τοιοῦτον "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστιν ἡμέρα· οὐκ ἄρα ἔστι φῶς". κατ' ἔλλειψιν 434 δὲ ἀπέραντος γίνεται ὁ λόγος, ὅταν ἐλλείπῃ τι τῶν συνακτικῶν λημμάτων. οἷον "ἤτοι κακόν ἐστιν ὁ πλοῦτος ἢ ἀγαθόν ἐστιν ὁ πλοῦτος· οὐχὶ δέ γε κακόν ἐστιν ὁ πλοῦτος· ἀγαθὸν ἄρα ἐστὶν ὁ πλοῦτος". ἐλλείπει γὰρ ἐν τῷ διεζευγμένῳ τὸ ἀδιάφορον εἶναι τὸν πλοῦτον, ὥστε τὴν ὑγιῆ συνερώτησιν τοιαύτην μᾶλλον ὑπάρχειν "ἤτοι ἀγαθόν ἐστιν ὁ πλοῦτος ἢ κακόν ἐστιν ἢ ἀδιάφορον· οὔτε δὲ ἀγαθόν ἐστιν ὁ πλοῦτος οὔτε κακόν· ἀδιάφορον ἄρα ἐστίν".

Τοιαύτης δὴ παρὰ τοῖς Στωικοῖς κειμένης τεχνολογίας 435 μήποτε τὸ ὅσον ἐπ' αὐτῇ οὐ δύναται ἀπέραντος ἐπικριθῆναι λόγος, καί γε εὐθέως ὁ κατὰ διάρτησιν καὶ οὕτως ἔχων "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἐν ἀγορᾷ πυροὶ πωλοῦνται· φῶς ἄρα ἔστιν". τὸ γὰρ διηρτῆσθαι τὰ

435—437 ∼ Hyp. II 152—153.

1 ἐν om. N 2 ὁ add. Kochalsky 5 τοῦ om. L 6 δεύτερον alt. scr. coll. p. 90, 25: πρῶτον G 7 πρῶτον scr.: δεύτερον G (cf ad v. 6) φαμὲν — 9 δεύτερον om. ς 12 οὐχὶ — 13 ὀκτώ ἐστιν om. E 17 γίνεται N (cf. p. 380, 25. 381, 2): ἐγίνετο Eς: om. L 24 δὲ N: om. LEς: δέ γ' Bekk. 28 ὥς γε Heintz dubit. 30 cf. ad p. 380, 20 et 23

381
λήμματα, καὶ μήτε πρὸς ἄλληλα μήτε πρὸς τὴν ἐπιφορὰν ἔχειν τινὰ κοινωνίαν, ἤτοι ψιλῇ λέγουσι φάσει ἢ διά τινος τεχνικῆς καὶ διδασκαλικῆς ἐφόδου τὸ τοιοῦτο παριστάντες. 382
436 ἀλλ' εἰ μὲν ἀναποδείκτῳ χρώμενοι φάσει, ῥᾴδιον φάσιν αὐτοῖς ἀντιθεῖναι, πάντα τὸν λεγόμενον κατὰ διάρτησιν ἀπέραντον λόγον φάσκουσαν περαίνειν· εἰ γὰρ ἐκ ψιλῆς φάσεως ἐκεῖνοι δύνανται πιστεύεσθαι, δυνήσονται καὶ οἱ τοὐναντίον λέγοντες εἶναι πιστοί· τὴν ἰσοσθενῆ γὰρ προφέρονται φάσιν. εἰ δὲ μεθόδῳ τοῦτο διδάσκοντες, ἐπιζη-
437 τήσομεν, τίς ποτέ ἐστιν ἡ τοιαύτη μέθοδος. κἂν λέγωσιν, ὅτι τοῦ κατὰ διάρτησιν ἀπεράντου λόγου τεκμήριόν ἐστι τὸ μὴ πάντως ἀκολουθεῖν αὐτοῦ τῇ διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῇ τὸ συμπέρασμα, μηδὲ ὑγιὲς εἶναι ⟨τὸ⟩ συνημμένον τὸ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς διὰ τῶν λημμάτων συμπλοκῆς καὶ λῆγον εἰς τὸ συμπέρασμα, πάλιν εἰς τὴν ἀρχῆθεν φήσομεν αὐτοὺς ἀπορίαν ἐμπίπτειν· εἰ γὰρ ἵνα τὸν κατὰ διάρτησιν ἀπέραντον λόγον μάθωμεν, δεῖ ἔχειν ἐπικεκριμένον τὸ ὑγιὲς συνημμένον, τοῦτο δ' οὐκ ἔχομεν μέχρι τοῦ νῦν ἐπικεκριμένον, πάντως οὐδὲ τὸν κατὰ διάρτησιν ἀπέραντον
438 λόγον δυνάμεθα γιγνώσκειν. ἀλλὰ καὶ δεύτερος ἦν τρόπος ἀπεράντων ὁ κατὰ παρολκήν, ὅταν ἔξωθεν παραλαμβάνηταί τι τοῖς λήμμασι παρέλκον ὡς πρὸς τὴν τοῦ συμπεράσματος κατασκευήν. ὅσον δ' ἐπὶ τούτῳ δεήσει τὸν ἐν τῷ πρώτῳ [καὶ τῷ δευτέρῳ] τρόπῳ συνερωτώμενον λόγον κατὰ παρολκὴν εἶναι ἀπέραντον, ἐπεὶ παρέλκει ἐν αὐτῷ ⟨τὸ⟩ τροπικόν. καὶ τοῦτ' εἰσόμεθα παρατεθέντων ἡμῖν
439 τῶν λόγων. τὸν γὰρ δὴ τοιοῦτόν φασιν ἀπέραντον "εἰ ἡμέρα ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν, ἀλλὰ καὶ

438—443 ~ Hyp. II 156.

4 φάσκουσαν N (cf. p. 384, 4): φάσκοντας LEς 7/8 ἐπιζητήσομεν Bekk. coll. v. 13 (φήσομεν): ἐπιζητήσωμεν G 10 αὐτοὺς N 11 τὸ add. Heintz coll. p. 88, 1. 377, 33. 378, 10. 21 12 ἀπὸ τῆς διὰ Bekk.: διὰ τῆς ἀπὸ G 16 τούτου V 20 πρὸς om. N 21 τοῦτο Gen. δεήσει ⟨καὶ⟩ Kochalsky coll. p. 383, 3 22 καὶ τῷ δευτέρῳ delevi 23 fort. λόγον ⟨καὶ αὐτὸν⟩ 24 τὸ addidi coll. p 383, 7. 20: φν (an φαινόμενον?) ante τροπικόν N 25 τὸν Kochalsky: τὸ G

382
ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ· φῶς ἄρα ἔστιν". παρέλκει γὰρ ἐπ' αὐτοῦ
τὸ "ἡ ἀρετὴ ὠφελεῖ" πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ συμπε-
ράσματος, διὰ τὸ ἀρθέντος αὐτοῦ δύνασθαι ἐκ τῶν πε-
ριλειπομένων δυεῖν λημμάτων ἀνελλιπῶς συνάγεσθαι τὴν
ἐπιφοράν. τοίνυν ὑποτυγχάνοντες οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως 440
383 ἐροῦσιν ὡς, εἴπερ ἀπέραντός ἐστιν ὁ λόγος κατὰ παρολκήν,
ἐφ' οὗ ἀρθέντος τινὸς λήμματος ἐκ τῶν περιλειπομένων
συνάγεται ἡ ἐπιφορά, ῥητέον ἀπέραντον εἶναι καὶ τὸν ἐν
τῷ πρώτῳ τρόπῳ ἐρωτώμενον, ἔχοντα δὲ οὕτως "εἰ ἡμέρα
ἔστι, φῶς ἔστιν· ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἔστιν· φῶς ἄρα ἔστιν".
παρέλκει γὰρ ἐν αὐτῷ πρὸς τὴν τοῦ συμπεράσματος κα-
τασκευὴν τὸ τροπικὸν τὸ "εἰ ἡμέρα ἔστι, ⟨φῶς ἔστι"⟩, καὶ
δύναται ἐκ τοῦ "ἡμέρα ἔστι" μόνου συνάγεσθαι τὸ "φῶς ἄρα
ἔστιν". τοῦτο δὲ πρόδηλον μὲν ἦν καὶ αὐτόθεν, ἔστι δὲ 441
καὶ αὐτὸ ἐκ τῆς ὡς πρὸς ἐκείνους ἀκολουθίας παραμυ-
θεῖσθαι. ἤτοι γὰρ ἀκολουθεῖν φήσουσι τῷ ἡμέραν εἶναι
τὸ φῶς εἶναι, ἢ μὴ ἀκολουθεῖν. καὶ εἰ μὲν ἀκολουθεῖ,
αὐτόθεν ὁμολογηθέντος ἀληθοῦς εἶναι τοῦ "ἡμέρα ἔστι"
συνάγεται καὶ τὸ "φῶς ἔστι", κατ' ἀνάγκην ἑπόμενον αὐ-
τῷ· ὅπερ ἦν συμπέρασμα. εἰ δὲ οὐκ ἀκολουθεῖ, οὐδ' ἐπὶ 442
τοῦ συνημμένου ἀκολουθήσει, καὶ διὰ τοῦτο ἔσται ψεῦδος
τὸ συνημμένον, μὴ ἀκολουθοῦντος ἐν αὐτῷ τοῦ λήγοντος
τῷ ἡγουμένῳ. ὥστε δυεῖν θάτερον ὅσον ἐπὶ τῇ προειρη-
μένῃ τεχνολογίᾳ, ἢ ἀπέραντον εὑρίσκεσθαι τὸν ἐν τῷ
πρώτῳ τρόπῳ ἠρωτημένον παρέλκοντος ἐν αὐτῷ τοῦ τρο-
πικοῦ, ἢ ψευδῆ πάντως διὰ τὸ ψεῦδος ἐν αὐτῷ εἶναι τὸ
τροπικόν. τὸ μὲν γὰρ λέγειν μὴ ἀρέσκειν τῷ Χρυσίππῳ 443
(fr. 249 Arn.) μονολημμάτους εἶναι λόγους, ὃ τάχα τι-
νὲς ἐροῦσι πρὸς τὴν τοιαύτην ἔνστασιν, τελέως ληρῶδες. οὔτε
γὰρ ταῖς Χρυσίππου φωναῖς ὡς πυθοχρήστοις παραγγέλμασιν

440 ~ Hyp. II 159.
443 cf. Hyp. II 167.

30 ⟨ἡμῖν⟩ δυεῖν L 31 ὑποτυγχάνοντες Bekk.: ἐπιτυγχά-νοντες G 7 φῶς ἔστι add. Kochalsky 8 μόνου Bekk.: μόνον G 10 ἐκεῖνο (scil. τὸ "ἡμέρα ἔστι") Heintz, qui dubit. αὐτὸ καὶ 12 ἀκολουθεῖ Bekk.: ἀκολουθεῖν G 16 συνηγμένου N 17 συνηγμένον N (cf. ad p. 377, 30)

383
ἀνάγκη πείθεσθαι, οὔτε μαρτυρίᾳ προσέχειν ἀνδρῶν ἐστιν † εἰς οἰκείαν ἀπόρησιν † ἐκ μάρτυρος τοῦ τὸ ἐναντίον λέγοντος· Ἀντίπατρος (fr. 28 Arn.) *γάρ, τῶν ἐν τῇ Στωικῇ αἱρέσει ἐπιφανεστάτων ἀνδρῶν, ἔφη δύνασθαι καὶ μονοληματους λόγους συνίστασθαι.*

444 *Ἔτι κατὰ τρίτον τρόπον ἀπέραντος ἐλέγετο λόγος παρὰ τὸ ἐν μοχθηρῷ ἠρωτῆσθαι σχήματι. πάλιν οὖν ἢ φάσει μόνον ἀρκούμενοι λέξουσιν ἐν μοχθηρῷ τινι σχήματι* 384
λόγον συνηρωτῆσθαι, ἢ ὑπόμνησιν εἰς τοῦτο παραλήψονται. καὶ εἰ μὲν φάσει ἀρκοῦνται, καὶ ἡμεῖς ἀντιθήσομεν φάσιν τὴν λέγουσαν, ὅτι οὐκ ἐν μοχθηρῷ ἠρώτηται σχή-
445 *ματι. εἰ δὲ λόγον παραλαμβάνουσι, πάντως ἀληθῆ. τὸ δ' ὅτι ἔστιν ἀληθὴς οὗτος ὁ λόγος (φημὶ δὲ ὁ δεικνὺς τὸ ἐν μοχθηρῷ σχήματι ἠρωτῆσθαί τινα λόγον), πόθεν δείκνυται; ἢ δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ ἐν ὑγιεῖ ἠρωτῆσθαι σχήματι; οὐκοῦν ἵνα μὲν ὁ ἐν μοχθηρῷ ἐρωτηθεὶς σχήματι λόγος γνωσθῇ, ὅτι ἐν μοχθηρῷ ἠρώτηται σχήματι, δεῖ λόγον ὑγιῆ παραληφθῆναι· ἵνα δὲ οὗτος ὑγιὴς ᾖ, δεῖ αὐτὸν ⟨ἐν⟩ ὑγιεῖ ἠρωτῆσθαι σχήματι. καὶ διὰ τοῦτο μήτε τοῦ ὑγιοῦς λόγου πρὶν τοῦ σχήματος πιστωθῆναι δυναμένου, ὅτι ἔστιν ὑγιής, μήτε τοῦ σχήματος, ὅτι ἔστιν ὑγιὲς σχῆμα, πρὶν τοῦ ἐπικρίναντος αὐτὸ λόγου, συνίσταται ὁ δι' ἀλλήλων τρόπος, ὅς ἐστιν ἀπορώτατος.*

446 *Καὶ πρὸς τὴν λειπομένην δὲ διαφορὰν τῶν ἀπεράντων λόγων, τουτέστι τὴν παρ' ἔλλειψιν, ἤδη [μὲν] σχεδὸν ἀντειρήκαμεν. εἰ γὰρ ἀνεύρετός ἐστιν ὁ ἀπηρτισμένος*

444—445 ~ Hyp: II 154.
446 ~ Hyp. II 155.

---

26 *εἰς* — 27 *ἀπόρησιν* vix intelligibilia. Haec fere olim exstitisse puto: *ἐστὶν ⟨ὑγιές, οὓς γε ῥαδίως περιτρέπειν ἐστὶν⟩ εἰς* 27 *ἀπόρησιν* LEς: *ἀπορύησιν* N: *ἀπόρρησιν* Gen. 32 *τὸ* Eς: *τῶ* NL *ἢ* om. ς 1 *τινὰ* Bekk. dubit. 2/3 *παραλήψεται* N 3 *ἀρκεῖται* N 6 *φημὶ δέδεικται παρὰ τῶ* N 11 *αὐτὸς* ς *δεῖ* NL: *ἔδει* ς: *ποιεῖ* E *ἑαυτὸν* L 12 *ἐν* add. Bekk. 13 *πιστωθῆναι* Bekk.: *πιστευθῆναι* G 18 *μὲν* del. Bekk.: *δυνάμει* Heintz coll. p. 92, 12 (melius fort. scribendum *δυνάμει* pro *ἤδη μὲν*)

384 λόγος, ὡς ἀνώτερον ὑπεδείξαμεν (§ 411 sqq.), ἄγνωστος
ὀφείλει τυγχάνειν καὶ ὁ ἐλλιπής· ἀνεύρετος δέ γέ ἐστιν ὁ
ἀπηρτισμένος, ὡς παρεστήσαμεν· τοίνυν καὶ ὁ ἐλλιπὴς ἄγνω-
στος γενήσεται.

Εἰ δὲ κατὰ τοὺς Στωικοὺς τεσσάρων ὄντων τρόπων 447
καθ' οὓς ἀπέραντος γίγνεται λόγος, ἐδείξαμεν καθ' ἕκα-
στον αὐτῶν μὴ γινωσκομένους τοὺς ἀπεράντους λόγους,
ἀκολουθήσει καὶ τὸν περαίνοντα ἄγνωστον εἶναι. τούτου
δὲ μὴ γινωσκομένου καὶ ὁ ἀποδεικτικὸς ἔσται λόγος τῶν
ἀνευρέτων.

Πρὸς τούτοις ἐπὶ παντὸς ἀληθοῦς λόγου δεῖ ἐπικε- 448
κρίσθαι τὰ λήμματα (τούτων γὰρ συγχωρουμένων δίδοται
ἡ ἐπιφορὰ ἀκολούθως αὐτοῖς), ἐπὶ δέ γε τῆς ἀποδείξεως
385 ἀνεπίκριτά ἐστι τὰ λήμματα, καθὼς παρεστήσαμεν· οὐκ
ἄρα δυνήσεται ἀληθὴς εἶναι λόγος ἡ ἀπόδειξις. τὸ γὰρ 449
συνημμένον, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν (§ 112 sqq.),
ὑγιὲς ἀξιοῦσι τυγχάνειν, ὅταν ἀπ' ἀληθοῦς ἀρχόμενον ⟨λήγῃ
ἐπ' ἀληθὲς ἢ ἀπὸ ψεύδους ἀρχόμενον⟩ ἐπὶ ψεῦδος λήγῃ ἢ ἀπὸ
ψεύδους ἐπ' ἀληθές, καὶ καθ' ἕνα τρόπον ψεῦδος, ὅταν ἀπ'
ἀληθοῦς ἀρχόμενον λήγῃ ἐπὶ ψεῦδος. τούτων δ' οὕτως ἐχόν-
των εὑρεθήσεται ἐπὶ τῆς ἀποδείξεως ἀνεπίκριτον ⟨τὸ συνημ-
μένον⟩. ὡς ἐπίπαν γὰρ ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς προσλήψεως λήγει 450
εἰς τὴν ἐπιφοράν, ὡς ἔχει ἐπὶ τῶν τοιούτων λόγων "ἓν ἔστι
κίνησις, ἔστι κενόν· ἀλλὰ μὴν ἔστι κίνησις· ἔστιν ἄρα κενόν".
ἐνταῦθα γὰρ τὸ συνημμένον ἄρχεταί τε ἀπὸ τῆς προσλήψεως
τῆς "ἔστι κίνησις", καὶ λήγει εἰς τὴν ἐπιφορὰν τὴν "ἔστι
κενόν." ἤτοι οὖν πρόδηλόν ἐστι πρᾶγμα ἡ ἐπιφορὰ καὶ γι- 451
νωσκόμενον ἡμῖν ἢ ἄδηλον καὶ ἄγνωστον. καὶ εἰ μὲν πρό-
δηλον καὶ γνωστόν, οὐκέτι ἀποδεικτικὸς γίνεται ὁ λόγος, ἐκ

451—452 ~ Hyp. II 167—168.

24 δή Heintz dubit. 30 ἐπὶ N: ἐπεὶ LEς 32 ἐπὶ Bekk.: ἐπεὶ G 1 καθάπερ V 2 λόγος εἶναι ς 3 δείκνυμεν N 4 post ἀρχόμενον Gen add. ἐπ' ἀληθὲς ἢ ἀπὸ ψεύδους, quae Fabr. et Bekk. propagaverunt tamquam tradita 4 λήγῃ — 5 ἀρχόμενον suppl. 7 ἐπὶ ψεῦδος λήγῃ ς 8 ἐπὶ LEς: ἀπὸ N τὸ συνημμένον suppl. coll. p. 384, 32 sq. 385, 3. 12. 19. 23 11 ἔσται κίνησις N

385
πάντων προδήλων συνεστώς, τοῦτο μὲν τῶν λημμάτων, τοῦτο
δὲ τῆς ἐπιφορᾶς. εἰ δὲ ἄδηλον, ἐξ ἀνάγκης ἀνεπίκριτον
452 γίνεται τὸ συνημμένον. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τίνος ἄρχεται
γνώριμόν ἐστιν ἡμῖν (πρόδηλον γάρ), τὸ δὲ εἰς τί λήγει
ἀγνοεῖται διὰ τὴν ἀδηλότητα. μὴ ἐπιστάμενοι δέ, πότερον
ἀληθὲς ἢ ψεῦδός ἐστι τὸ τοιοῦτον, οὐδ' ἐπικρίνειν δυνη-
σόμεθα τὸ συνημμένον. ἀνεπικρίτου δὲ ὄντος αὐτοῦ καὶ
ὁ λόγος γίνεται μοχθηρός.
453 Ἔτι τῶν πρός τί ἐστιν ἡ ἀπόδειξις, τὰ δὲ πρός τι
ἐπινοεῖται μόνον, οὐκέτι δὲ καὶ ὑπάρχει· τοίνυν καὶ ἡ
ἀπόδειξις ἐν ἐπινοίᾳ μόνον ἐστὶ καὶ οὐκ ἐν ὑπάρξει. καὶ
ὅτι τῷ ὄντι ἐπινοίᾳ μόνον σῴζεται τὰ πρός τί πως ἔχοντα,
ὕπαρξις δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς, πάρεστι διδάσκειν ἐκ τῆς τῶν
454 δογματικῶν ἀνθομολογήσεως. ὑπογράφοντες γὰρ τὸ πρός
τι συμφώνως φασί (Stoic. fr. II 404 Arn.)· "πρός τί ἐστι
τὸ πρὸς ἑτέρῳ νοούμενον". εἰ δέ γε ὑπάρξεως μετεῖχεν,
οὐκ ἂν οὕτως αὐτὸ ἀπεδίδοσαν, ἀλλ' ἐκείνως μᾶλλον "πρός τί 386
ἐστι τὸ πρὸς ἑτέρῳ ὑπάρχον". οὐκ ἄρα ὑπόκειταί τι ἐν τοῖς
455 οὖσι τῶν πρός τι. καὶ ἄλλως, πᾶν τὸ ὑπάρχον οὐ δύναται
ἀλλαγήν τινα καὶ ἑτεροίωσιν ἀναδέξασθαι χωρὶς πάθους,
οἷον τὸ λευκὸν χρῶμα οὐ δύναται μέλαν γενέσθαι μὴ τρα-
πὲν καὶ μεταβαλόν, καὶ τὸ μέλαν οὐ δύναται εἰς ἕτερον
μεταβαλεῖν χρῶμα μένον μέλαν, καὶ ὡσαύτως τὸ γλυκὺ
οὐκ ἂν γένοιτο πικρὸν ἀπαθὲς καὶ ἀνετεροίωτον ὑποκεί-
456 μενον. ὥστε πᾶν τὸ ὑπάρχον οὐ χωρὶς πάθους τινὸς τὴν
εἰς ἕτερον ἀναδέχεται μεταβολήν. τὸ δὲ πρός τι ἀλλάσσε-
ται χωρὶς πάθους καὶ μηδεμιᾶς περὶ αὐτὸ γινομένης ἑτε-
ροιώσεως. οἷον τὸ πηχυαῖον ξύλον πηχυαίου μὲν αὐτῷ
ἀντιπαρατεθέντος λέγεται ἴσον ἐκείνῳ τυγχάνειν, διπήχους
δὲ οὐκέτι ἴσον ἀλλ' ἄνισον, μηδεμιᾶς περὶ αὐτὸ γενομένης
τροπῆς καὶ ἀλλοιώσεως. καὶ εἰ νοήσαιμέν τινα ἐξ ἄγγους
ὕδωρ προχέοντα, ὁ τοιοῦτος ὑποτεθέντος μέν τινος ἑτέρου

---

17 προδήλων N (comp. scriptum): πρόδηλος LEς 22 ἐπι-κρίνειν δυνησόμεθα Bekk. coll. p. 15, 12: ἐπικρινησόμεθα G 30 τὰ N 3 τῶν Heintz: τὸ G 10 τὸ δὲ — 21 πρός τι om. N quattuordecim et dimidio versibus vacuis relictis 14 γενο-μένης Bekk.: γινομένης G

386
ἄγγους λεχθήσεται ἐγχέειν, μὴ ὑποτεθέντος δὲ ἐκχέειν,
καίπερ μηδεμίαν αὐτὸς τροπὴν καὶ ἀλλοίωσιν ἀναδεξάμε-
νος. ὥστε εἰ τῷ μὲν ὑπάρχοντι συμβέβηκε τὸ μὴ χωρὶς 457
πάθους ἀλλαγὴν ὑπομένειν, τῷ δὲ πρός τι τοιοῦτον οὐδὲν
συμβέβηκεν, ῥητέον μὴ ὑπάρχειν τὸ πρός τι. σὺν 458
τούτοις τοῦ χωρίς ἐστι τὸ πρός τι· τὸ γὰρ ἄνω τοῦ κάτω
χωρίς ἐστιν. εἴπερ δ' ὑπάρχει τὸ πρός τι καὶ μὴ ψιλὴν 459
ἔχει ἐπίνοιαν, ἔσται τὸ ἓν τἀναντία. ἄτοπον δέ γέ ἐστι
λέγειν τὸ ἓν τἀναντία· οὐκ ἄρα ὑπάρχει τὸ πρός τι,
ἀλλ' ἐπινοεῖται μόνον. πάλιν γὰρ τὸ πηχυαῖον σῶμα κατὰ
μὲν τὴν τοῦ ἡμιπηχυαίου παράθεσιν λέγεται μεῖζον, κατὰ
δὲ τὴν διπηχυαίου μικρότερον. τὸ δὲ αὐτὸ κατὰ τὸν αὐ-
τὸν χρόνον καὶ μεῖζον καὶ μικρότερον ὑπάρχειν, τουτέστι
τἀναντία, τῶν ἀδυνάτων· ἐπινοεῖσθαι μὲν γὰρ τάχ' ἴσως
δυνήσεται κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἄλλο ⟨καὶ ἄλλο⟩ σύμβλησιν, εἶναι
δὲ καὶ ὑπάρχειν οὐχ οἷόν τε. οὐκ ἄρα ὑπάρχει τὰ πρός τι.

387 Οὐ μὴν ἀλλ' εἴπερ ἔστι τὰ πρός τι, ἔστι τι ταὐτὸ ἐναν- 460
τίον ἑαυτῷ· οὐχὶ δέ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ ῥητέον
ὑπάρχειν τὸ πρός τι. ἔτι εἰ ὑπάρχει τὸ πρός τι, ἔσται
τι ἑαυτῷ ἐναντίον· οὐκ εὔλογον δέ γέ ἐστιν εἶναί τι αὐτὸ
ἑαυτῷ ἐναντίον· τοίνυν οὐδὲ τὸ πρός τι ὑπάρχειν ἔστιν
εὔλογον. τὸ γὰρ ἄνω τῷ κάτω ἐστὶν ἐναντίον, τὸ δὲ 461
αὐτὸ ὡς μὲν πρὸς τὸ ὑποκείμενον ἄνω ἐστίν, πρὸς δὲ
τὸ ὑπερκείμενον κάτω. εἰ δ' ἔσται τρία, ἄνω καὶ κάτω
καὶ μέσον τοῦ ἄνω καὶ τοῦ κάτω, τὸ μέσον ἔσται πρὸς
μὲν τὸ ὑποκείμενον ἄνω, πρὸς δὲ τὸ ὑπερκείμενον κάτω,
καὶ ἔσται τὸ αὐτὸ ἄνω καὶ κάτω· ὅπερ ἀδύνατον. οὐκ
ἄρα ὑπάρχει τὸ πρός τι. εἰ δ' ἄρα τὸ πρός τι ὑπάρχει,
τὸ αὐτὸ ἔσται ἄνω καὶ κάτω. διὰ δὲ τοῦτο καὶ εἰ ἔστι,
λέγεται τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν ὡς πρὸς ἄλλο ⟨καὶ ἄλλο⟩ σχέσιν

17 ἐγχέειν et ἐκχέειν Bekk.: ἐγχέων et ἐκχέων G 21 σὺν — 23 ἐστιν del. Kochalsky (cf. ad p. 387, 15) 22 οὐ χωρίς N τοῦ γὰρ ἄνω τὸ κάτω ς 24 ⟨τὴν⟩ ἐπίνοιαν N 27 τὴν om. E 31 πρὸς ὡς N καὶ ἄλλο add. Heintz coll. p. 387, 14 σύμβασιν N 3 ὑπάρχειν LEBVR: ὑπάρχει NA 5/6 ἔστιν εὔλογον NLE: εὔλογόν ἐστιν ς 13 ⟨καὶ⟩ ἄνω LE τοῦτο NEς: τοῦ L 14 καὶ ἄλλο add. Bekk.

387
ἄνω καὶ κάτω. τὸ αὐτὸ ἄρα χωρὶς ἑαυτοῦ γενήσεται, ὃ
πάντων ἀτοπώτατον.
462 Ἀλλ' εἴπερ τὰ πρός τι ἀνύπαρκτά ἐστι, πάντως καὶ
ἡ ἀπόδειξις τῶν πρός τι οὖσα ἀνύπαρκτος γενήσεται· τὰ
δέ γε πρός τι δέδεικται ἀνύπαρκτα· καὶ ἡ ἀπόδειξις ⟨ἄρα⟩
τῶν ἀνυπάρκτων γενήσεται.
463 Τὰ μὲν οὖν λεγόμενα εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν
τοιαῦτά τινα καθέστηκεν· σκοπῶμεν δὲ καὶ τὸν ἀντικεί-
μενον λόγον. οἴονται γὰρ οἱ δογματικοὶ [λόγοι] τῶν φιλο-
σόφων τὸν ἀξιοῦντα μὴ εἶναι ἀπόδειξιν αὐτὸν ὑφ' αὑτοῦ
περιτρέπεσθαι, καὶ δι' ὧν ἀναιρεῖ ταύτην, διὰ τούτων αὐ-
τὴν ὁρίζειν. ὅθεν καὶ ἀντικαθιστάμενοι τοῖς σκεπτικοῖς
φασίν· "ὁ λέγων μηδὲν εἶναι ἀπόδειξιν ἤτοι ψιλῇ καὶ
ἀναποδείκτῳ χρώμενος φάσει λέγει μηθὲν ὑπάρχειν ἀπό-
464 δειξιν, ἢ λόγῳ τὸ τοιοῦτον ἀποδεικνύς. καὶ εἰ μὲν ψιλῇ
φάσει προσχρώμενος, οὐθεὶς αὐτῷ πιστεύσει τῶν τὴν
ἀπόδειξιν παραδεχομένων, ψιλῇ φάσει χρωμένῳ, ἀλλὰ διὰ 388
τῆς ἀντικειμένης ἐπισχεθήσεται φάσεως, εἰπόντος τινὸς
εἶναι ἀπόδειξιν. εἰ δὲ ἀποδεικνὺς τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν
(τοῦτο γάρ φασιν), αὐτόθεν ὡμολόγησε τὸ εἶναι ἀπόδειξιν·
ὁ γὰρ δεικνὺς λόγος τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν ἔστιν ἀπόδειξις
465 τοῦ εἶναι ἀπόδειξιν. καὶ καθόλου ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως
λόγος ἤτοι ἀπόδειξίς ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· καὶ
εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις, ἄπιστός ἐστιν, εἰ δὲ ἔστιν
466 ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν." ἔνιοι δὲ καὶ οὕτω συνε-
ρωτῶσιν· "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν· εἰ μὴ ἔστιν
ἀπόδειξις, ἀπόδειξις ἔστιν. ἤτοι δὲ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀπό-

---

465 ~ Hyp. II 185.
466—469 ~ Hyp. II 186 cf. adv. dogm. II 281—284.

---

15 post κάτω Kochalsky transp. quae exstant p. 386, 21 σὺν — 23 ἐστιν, nisi quod scribit: σὺν τούτοις ἑαυτοῦ χωρίς ἐστι κτλ. **19** ἄρα add. Hervetus **23** λόγοι LEς: λόγον N: del. Kochalsky: λόγιοι Fabr. **23/24** οἱ δογμ. τῶν φιλ. λόγον Bekk. **24** αὐτὸ E ἑαυτοῦ L **25** ἀναιρεῖ Bekk : ἀναιρεῖ ante lacunam 4 litt. N: ἀναιρεῖται LEς: ἀναιρεῖν βούλεται Kochalsky coll. p. 123, 23 **27** ψιλῇ Fabr.: ψευδεῖ G **4** ὁμολογήσει Kayser

388
*δειξις· ἀπόδειξις ἄρα ἔστιν". καὶ δὴ ἡ μὲν τῶν λημμά-
των τοῦ λόγου τούτου παραμυθία προὖπτός ἐστιν. τό τε
γὰρ πρῶτον συνημμένον τὸ "εἰ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν
ἀπόδειξις" διαφορούμενον καθεστὼς ἀληθές ἐστιν· ἀκο-
λουθεῖ γὰρ τῷ ἐν αὐτῷ πρώτῳ τὸ ἐν αὐτῷ δεύτερον, μὴ
ἕτερον ὂν ἐκείνου. τό τε δεύτερον συνημμένον τὸ "εἰ
μὴ ἔστιν ἀπόδειξις, ἔστιν ἀπόδειξις" πάλιν ὑγιές ἐστιν·
τῷ γὰρ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, ἡγουμένῳ ὄντι, ἕπεται τὸ
εἶναι ἀπόδειξιν· αὐτὸς γὰρ ὁ δεικνὺς λόγος τὸ μὴ εἶναι* 467
*ἀπόδειξιν ἀποδεικτικὸς ὢν βεβαιοῖ τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. τό
τε διεζευγμένον τὸ "ἤτοι δὲ ἔστιν ἀπόδειξις ἢ οὐκ ἔστιν
ἀπόδειξις", ἐξ ἀντικειμένων διεζευγμένον τοῦ τε εἶναι
ἀπόδειξιν καὶ τοῦ μὴ εἶναι, ἓν ὀφείλει ἔχειν ἀληθὲς καὶ
διὰ τοῦτο εἶναι ἀληθές. ὥστε ἀληθῶν ὄντων τῶν λημ-
μάτων συνεισάγεται καὶ ἡ ἐπιφορά. πάρεστι δὲ καὶ* 468
*ἑτέρως διδάσκειν, ὅτι ἀκολουθεῖ αὐτοῖς. εἰ γὰρ τὸ διεζευ-
γμένον ἀληθές ἐστιν ἓν ἔχον ἐν αὐτῷ ἀληθές, ὁπότερον
ἂν ἐκ τούτων ὑποθώμεθα ἀληθές, συνεισαχθήσεται
καὶ ἡ ἐπιφορά. ὑποκείσθω δὲ πρῶτον τῶν ἐν αὐτῷ ἀλη-
θὲς τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. οὐκοῦν ἐπεὶ τοῦτο ἡγούμενόν
ἐστιν ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ, ἀκολουθῆσαι αὐτῷ τὸ λῆ-
γον ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ· ἔληγε δέ γε τὸ "ἔστιν ἀπό-*
389 *δειξις", ὅπερ ἦν καὶ ἐπιφορά. δοθέντος ἄρα τοῦ εἶναι
ἀπόδειξιν ἀληθοῦς ἐν τῷ διεζευγμένῳ, ἀκολουθήσει ἡ τοῦ
λόγου ἐπιφορά. ὁ δὲ αὐτὸς τῆς παραμυθίας τρόπος καὶ* 469
*ἐπὶ τοῦ λειπομένου ἀξιώματος τοῦ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν·
ἡγεῖτο γὰρ καὶ τοῦτο ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ ⟨. . . .⟩ εἶχεν
ἀκολουθοῦσαν τὴν τοῦ λόγου ἐπιφοράν.*

Τοιαύτης δὲ οὔσης τῆς τῶν δογματικῶν ἐνστάσεως 470

---

27 *ἐπεὶ* vel *εἴπερ* Heintz dubit. coll. § 283 28 ⟨*τῶν*⟩ *ἐν* Heintz 29 *ἂν* post *τούτων* iter. Lς 33 *γε* om. Lς 2 fort. ⟨*ὡς*⟩ *ἀληθοῦς*, ⟨*εἶναι ἀληθοῦς*⟩ vel *ἀληθοῦς* ⟨*εἶναι τῶν*⟩ Heintz coll. p. 349, 31 5 *ἡγεῖτο — τοῦτο* del. Heintz servato ὃ codicum *τοῦτο* Kochalsky: *τούτου* ὃ G *συνημμένω* N: *συνημμένον* LEς *καὶ* ante *εἶχεν* add. Kochalsky; sed plura exciderunt, veluti: ⟨*καὶ ἠκολούθει αὐτῷ τὸ λῆγον ἐν τῷ δευτέρῳ συνημμένῳ, τὸ εἶναι ἀπόδειξιν, διότι καὶ τοῦτο ὁμοίως τῷ πρώτῳ συνημμένῳ*⟩ *εἶχεν* (cf. p. 388, 31 sqq. 350, 1 sqq.)

389
σύντομός ἐστι καὶ ἡ πρὸς ταύτην τῶν σκεπτικῶν ἀπάντησις. λέξουσι γάρ· εἰ μὲν οὐκ ἐνδέχεται ἀποκρίνασθαι πρὸς τὴν πεῦσιν καθ' ἣν ἐπεζήτουν, πότερον ἀπόδειξίς ἐστιν ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος ἢ οὐκ ἀπόδειξις, ὀφείλουσι εὐγνωμονεῖν, εἰ μὴ ἔχουσι πρὸς ἄπορον οὕτω πεῦσιν
471 ἀποκρίνασθαι. εἰ δὲ εὐχερές ἐστιν αὐτοῖς ὃ προστάττουσι τοῖς σκεπτικοῖς, ὡς εὐχερὲς ὂν ποιείτωσαν ἀποκρινόμενοι, πότερον ἀπόδειξιν εἶναι λέγουσι τὸν κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγον ἢ οὐκ ἀπόδειξιν. εἰ μὲν γὰρ οὔκ ἐστιν ἀπόδειξις, οὐκ ἐνέσται ἐξ αὐτοῦ διδάσκειν, ὅτι [οὐκ] ἔστιν ἀπόδειξις, οὐδὲ λέγειν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ λόγος ἀπόδειξις, ὅτι [οὐκ] ἔσται ἡ ἀπόδειξις· ὡμολογήκασι γὰρ αὐτὸν [τὸ] μὴ εἶναι ἀπό-
472 δειξιν. εἰ δὲ ἀπόδειξίς ἐστι, πάντως ἀληθῆ ἔχει τὰ λήμματα καὶ τὴν ἐπιφοράν· σὺν γὰρ τῇ τούτων ἀληθότητι νοεῖται ἡ ἀπόδειξις. ἦν δέ γε ἐπιφορὰ αὐτοῦ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν· ἀληθὲς ἄρα ἐστὶ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν, καὶ τὸ ἀντικείμενον τούτῳ ψεῦδος, τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. οὕτω γὰρ ἀποδεικτικὸν θέλοντες ἀποδεῖξαι τὸν κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγον, οὐ μᾶλλον αὐτὴν τιθέασιν ἢ ἀναιροῦσιν.
473 ὅμως δὲ καὶ τοὺς σκεπτικοὺς ἂν δέῃ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποκρίνασθαι, ἀσφαλῶς ἀποκρινοῦνται. φήσουσι γὰρ τὸν κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγον πιθανὸν εἶναι μόνον καὶ πρὸς τὸ παρὸν πείθειν αὐτοὺς καὶ ἐπάγεσθαι συγκατάθεσιν, ἀγνοεῖν δέ, εἰ καὶ αὖθις ἔσται τοιοῦτος διὰ τὸ πολύτροπον τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας. οὕτω γὰρ γενομένης τῆς ἀποκρίσεως οὐδὲν ἔτι δυνήσεται λέγειν ὁ δογματικός. ἢ γὰρ τοῦτο 390
διδάξει, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀληθὴς ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως κομισθεὶς λόγος, ἢ τοῦτο παραστήσει, ὅτι οὐ πείθει τὸν
474 σκεπτικόν. ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον δεικνὺς οὐ τῷ σκεπτικῷ

473—478 ∼ Hyp. II 187.

12 εὐγνωμονεῖν G, quod defend. Kochalsky l. l. p. 94 coll. Plutarch. mor. p. 142 B: συγγνωμονεῖν Bekk. 13 ἐπεὶ δὲ N in ras. αὐτοὶ Heintz 17 οὐκ del. Heintz 18 οὐκ del. Heintz 19 αὐτὸν NLEV: αὐτοὶ AB et R ex corr. τὸ del. Heintz 22 αὐτῶ N 30 an ⟨εἰς⟩ συγκατάθεσιν cf. p. 279, 13 2/3 κομισθεὶς — 14 θέσιν om. N 8 vel 9 versibus in fine paginae (fol. 122 r) vacuis relictis

390
μάχεται διὰ τὸ μηδὲ ἐκεῖνον διαβεβαιοῦσθαι περὶ τούτου
τοῦ λόγου ὡς ἀληθοῦς, μόνον δὲ λέγειν, ὅτι πιθανός ἐστιν.
τὸ δὲ δεύτερον ποιῶν προπετὴς γενήσεται, ἀλλότριον πά- 475
θος θέλων λόγῳ καταπαλαῖσαι· καθὰ γὰρ τὸν χαίροντα
οὐθεὶς δύναται λόγῳ πεῖσαι, ὅτι οὐ χαίρει, καὶ τὸν λυπού-
μενον, ὅτι οὐ λυπεῖται, οὕτως οὐδὲ τὸν πειθόμενον, ὅτι
οὐ πείθεται. πρὸς τούτοις, εἰ μὲν διισχυρίζοντο οἱ 476
σκεπτικοὶ μετὰ συγκαταθέσεως περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι ἀπό-
δειξιν, τάχα ἂν διετρέποντο ὑπὸ τοῦ διδάσκοντος, ὅτι ἔστιν
ἀπόδειξις· νῦν δέ, ἐπεὶ ψιλὴν θέσιν λόγων ποιοῦνται τῶν
κατὰ τῆς ἀποδείξεως χωρὶς τοῦ συγκατατίθεσθαι τούτοις,
τοσοῦτον ἀπέχουσι τοῦ βλάπτεσθαι πρὸς τῶν τοὐναντίον
κατασκευαζόντων ὡς ὠφελεῖσθαι μᾶλλον. εἰ γὰρ οἱ μὲν 477
κατὰ τῆς ἀποδείξεως κομισθέντες λόγοι μεμενήκασιν ἀναν-
τίρρητοι, οἱ δὲ εἰς τὸ εἶναι ἀπόδειξιν παραληφθέντες λόγοι
πάλιν εἰσὶν ἰσχυροί, μήτε ἐκείνοις μήτε τούτοις προσθέ-
μενοι τὴν ἐποχὴν ὁμολογῶμεν. κἂν συγχωρηθῇ δὲ ἀπο- 478
δεικτικὸς εἶναι ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος, οὐ διὰ τοῦτο
ὠφελοῦνταί τι εἰς τὸ εἶναι ἀπόδειξιν οἱ δογματικοί, καθὼς
ἤδη ὑπεμνήσαμεν· συνάγει γὰρ τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν,
καὶ τούτου ἀληθοῦς ὄντος ψεῦδος γίνεται τὸ εἶναι ἀπό-
δειξιν. ναί, φασίν, ἀλλ᾽ ὁ συνάγων τὸ μὴ εἶναι ἀπό- 479
δειξιν ἀποδεικτικὸς ὢν ἑαυτὸν ἐκβάλλει. πρὸς ὃ ῥητέον,
ὅτι οὐ πάντως ἑαυτὸν ἐκβάλλει. πολλὰ γὰρ καθ᾽ ὑπεξαί-
ρεσιν λέγεται, καὶ ὡς τὸν Δία φαμὲν θεῶν τε καὶ ἀνθρώ-
πων εἶναι πατέρα καθ᾽ ὑπεξαίρεσιν αὐτοῦ τούτου (οὐ γὰρ
δή γε καὶ αὐτὸς αὐτοῦ ἦν πατήρ), οὕτω καὶ ὅταν λέγωμεν
μηδεμίαν εἶναι ἀπόδειξιν, καθ᾽ ὑπεξαίρεσιν λέγομεν τοῦ
391 δεικνύντος λόγου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπόδειξις· μόνος γὰρ οὗ-
τός ἐστιν ἀπόδειξις. κἂν αὐτὸν δὲ ἐκβάλλῃ, οὐ διὰ τοῦτο 480
κυροῦται τὸ εἶναι ἀπόδειξιν. πολλὰ γάρ ἐστιν ἅπερ ὃ ἄλ-
λα ποιεῖ, τοῦτο καὶ ἑαυτὰ διατίθησιν. οἷον ὡς τὸ πῦρ

---

480 ~ Hyp. II 188.

---

6 πιθανός Bekk.: πιθανόν G 9 λόγος E 17 ὠφελεῖ ς 19 τὸ εἶναι NLE: τὴν ς 20 τούτοις μήτε ἐκείνοις N 8 ὁ Nς: το E: δ᾽ L

391

δαπανῆσαν τὴν ὕλην καὶ ἑαυτὸ συμφθείρει, καὶ ὃν τρόπον τὰ καθαρτικά, ἐξελάσαντα τῶν σωμάτων τὰ ὑγρά, καὶ αὑτὰ συνεκτίθησιν, οὕτω δύναται καὶ ὁ κατὰ τῆς ἀποδείξεως λόγος μετὰ τὸ πᾶσαν ἀπόδειξιν ἀνελεῖν καὶ
481 ἑαυτὸν συμπεριγράφειν. καὶ πάλιν ὡς οὐκ ἀδύνατόν ἐστι τὸν διά τινος κλίμακος ἐφ' ὑψηλὸν ἀναβάντα τόπον μετὰ τὴν ἀνάβασιν ἀνατρέψαι τῷ ποδὶ τὴν κλίμακα, οὕτως οὐκ ἀπέοικε τὸν σκεπτικόν, ὡς διά τινος ἐπιβάθρας τοῦ δεικνύντος λόγου τὸ μὴ εἶναι ἀπόδειξιν χωρήσαντα ἐπὶ τὴν τοῦ προκειμένου κατασκευήν, τότε καὶ αὐτὸν τοῦτον τὸν λόγον ἀνελεῖν.

Ἀλλὰ γὰρ τοσαῦτα καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν λογικὸν τόπον ἐφόδων ἀπορήσαντες τὸ μετὰ τοῦτο καὶ ἐπὶ τὴν πρὸς τοὺς φυσικοὺς ζήτησιν χωρήσομεν.

---

5 συμφέρει N 10 τόπον ἀναβάντα N 11 ἀνατρίψαι N post 18 G addunt, σέξτου ἐμπειρικοῦ ὑπομνημάτων ζ (vel τὸ ἕβδομον)

⟨ΠΡΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ Α΄.⟩

α΄ περὶ ἀρχῶν φυσικῶν
β΄ περὶ θεῶν
γ΄ περὶ αἰτίου καὶ πάσχοντος
δ΄ περὶ ὅλου καὶ μέρους
ε΄ περὶ σώματος

391
Τὴν μὲν αἰτίαν, δι' ἣν μετὰ τὸ λογικὸν τῆς φιλοσο- 1
φίας μέρος εἰς ἐπίσκεψιν ἡμῖν ἄγεται τὸ φυσικόν, καίπερ
χρόνῳ τῶν ἄλλων προήκειν δοκοῦν, ἀνώτερον ὑπεμνήσα-
μεν (adv. dogm. I 20 sqq.)· τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τῆς ζητή-
σεως πάλιν ἐνταῦθα συστησόμεθα, οὐκ ἐμβραδύνοντες τοῖς
κατὰ μέρος, ὁποῖόν τι πεποιήκασιν οἱ περὶ τὸν Κλειτόμαχον
καὶ ὁ λοιπὸς τῶν Ἀκαδημαϊκῶν χορός (εἰς ἀλλοτρίαν γὰρ ὕλην
ἐμβάντες καὶ ἐπὶ συγχωρήσει τῶν ἑτεροίως δογματιζομένων
ποιούμενοι τοὺς λόγους ἀμέτρως ἐμήκυναν τὴν ἀντίρρησιν),
ἀλλὰ τὰ κυριώτατα καὶ τὰ συνεκτικώτατα κινοῦντες, ἐν οἷς
ἠπορημένα ἕξομεν καὶ τὰ λοιπά. καθάπερ γὰρ ἐν ταῖς 2
πολιορκίαις οἱ τὸν θεμέλιον τοῦ τείχους ὑπορύξαντες τού-
392 τῳ συγκαταφερομένους ἔχουσι τοὺς πύργους, οὕτως οἱ ἐν
ταῖς φιλοσόφοις σκέψεσι τὰς πρώτας τῶν πραγμάτων ὑπο-
θέσεις χειρωσάμενοι δυνάμει τὴν παντὸς πράγματος κα-
τάληψιν ἠθετήκασιν. οὐκ ἀπιθάνως γοῦν τινες ἀπεικά- 3
ζουσι τοὺς μὲν εἰς τὰς κατὰ μέρος ζητήσεις συγκαταβαί-
νοντας τοῖς ἐκ ποδὸς τὸ θηρίον διώκουσι κυνηγοῖς ἢ ἀπὸ
ὁρμιᾶς ἁλιεύουσιν ἢ ἰξῷ καὶ καλάμῳ τοὺς ὄρνις θηρεύου-
σιν, τοὺς δὲ ἀπὸ τῶν συνεκτικωτάτων πάντα τὰ ἐπὶ μέ-
ρους σαλεύοντας τοῖς λίνα καὶ στάλικας καὶ σαγήνας πε-
ριβαλλομένοις. ὅθεν ὡς πολλῷ τεχνικώτερόν ἐστι τοῦ

2 cf. Hyp. II 84.

Titulum dedi cum Bekkero: σέξτου ἐμπειρικοῦ ὑπομνημάτων τὸ ὄγδοον ς 27 συγχωρήσει NVR: συγχώρησιν LEAB: συγχωρήσεως Gen. 29 τὰ post καὶ om. ς 8 τὴν ⟨τοῦ⟩ παντὸς Bekk. dubit. 6 |νοντας — 17 ὑλικάς om. N 13 vel 14 versuum spatio relicto

393
καθ' ἕκαστον θήραμα πονεῖσθαι τὸ διὰ μιᾶς ἐφόδου πολλὰ
δύνασθαι ἀγρεύειν, οὕτω πολλῷ χαριέστερον τὸ κοινῇ κατὰ
πάντων κομίζειν ἀντίρρησιν τοῦ προσειλεῖσθαι τοῖς κατὰ
μέρος.
4 Ἐπεὶ οὖν οἵ δοκοῦντες ἀκριβέστερον κατὰ τὸν φυσι-
κὸν τόπον περὶ τῶν τοῦ παντὸς ἀρχῶν διατετάχθαι τὰς
μέν τινας αὐτῶν δραστηρίους εἶναι λέγουσι τὰς δὲ ὑλικάς
⟨.....⟩. ὧν τῆς δόξης ἀρχηγὸς ἀξιοῦται τυγχάνειν. ὁ ποιητὴς
Ὅμηρος καὶ μετὰ τοῦτόν γε Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένιος
5 καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ Ἀκραγαντῖνος καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς. ὁ
μὲν γὰρ ποιητὴς περὶ τούτων ἀποδιδούς φησιν ἐν οἷς περὶ
Πρωτέως καὶ Εἰδοθέας ἀλληγορεῖ (δ 365 sqq.), τὸ μὲν
πρῶτον καὶ ἀρχικώτατον αἴτιον Πρωτέα καλῶν, τὴν δὲ εἰς εἴδη
6 τρεπομένην οὐσίαν Εἰδοθέαν. ὁ δὲ Ἀναξαγόρας φησίν (B 1
Diels)· "ἦν πάντα ὁμοῦ χρήματα, νοῦς δὲ ἐλθὼν αὐτὰ
διεκόσμησεν", τὸν μὲν νοῦν, ὅς ἐστι θεὸς κατ' αὐτόν, δρα-
στήριον ὑποτιθέμενος ἀρχήν, τὴν δὲ τῶν ὁμοιομερειῶν πολυ-
7 μιγίαν ὑλικήν. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (Metaphys. 984b 18 sqq.)
καὶ Ἑρμότιμόν φησι τὸν Κλαζομένιον καὶ Παρμενί-
δην τὸν Ἐλεάτην καὶ πολὺ πρότερον τὸν Ἡσίοδον
ταῦτα φρονεῖν· κατασκευάζοντες γὰρ τὴν τῶν ὅλων
γένεσιν ἔρωτα συμπαρέλαβον, τουτέστι τὴν κινητι-
8 κὴν καὶ συναγωγὸν τῶν ὄντων αἰτίαν. ὁ μὲν Ἡσίο- 393
δος λέγων (theog. 116)

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί,
ἠδ' ἔρος, ὃς κάλλιστος ἐν ἀθανάτοισι θεοῖσιν,

4—12 ~ Hyp. III 1.

11 θήραμα Gen.: θηράματος G 18 lacunam statui, quam sic fere expleam: ὑλικάς, ⟨φέρε πρῶτον μὲν τὴν περὶ τουτων παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν φυσικῶν διάταξιν σκεπτώμεθα⟩ vel sim. coll. p. 393, 18. Fortasse talia iam in archetypo deerant (cf. adn. ad v. 6) 21 ἀποδιδούς φησιν G: ἀποδίδωσιν Bekk. dub. 26 διεκόμισε N κατ' αὐτὸν θεός ς 27 ὁμοιομερειῶν Eς: ὁμοιομεριῶν N: ὁμοιομερῶν L 29 ἑρμότιμόν N cf. Aristot. Metaph. p. 984b 19: ἑρμοτίμωνά LEς 30 φρονεῖν — 393, 8 προεῖπον om. N 8 fere versuum spatio vacuo relicto 3 γένοιτ' L 4 γαῖα G

393 ὁ δὲ Παρμενίδης (B 13 Diels) ῥητῶς ἀποφηνάμενος 9

πρώτιστον μὲν ἔρωτα θεῶν μητίσατο πάντων.

δόξαι δ' ἄν, ὡς προεῖπον, καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς τοιοῦτος εἶναι· 10 σὺν γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ νεῖκος καὶ τὴν φιλίαν καταριθμεῖται, τὴν μὲν φιλίαν ὡς συναγωγὸν αἰτίαν, τὸ δὲ νεῖκος ὡς διαλυτικήν (B 17 Diels)·

πῦρ'' γάρ φησι ''καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ ἠέρος ἤπιον ὕψος,
Νεῖκός τ' οὐλόμενον δίχα τῶν, ἀτάλαντον ἁπάντη,
καὶ Φιλότης μετὰ τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε.

οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (fr. II 301 Arn.) δύο 11 λέγοντες ἀρχάς, θεὸν καὶ ἄποιον ὕλην, τὸν μὲν θεὸν ποιεῖν ὑπειλήφασι, τὴν δὲ ὕλην πάσχειν τε καὶ τρέπεσθαι. ἐπεὶ 12 οὖν τοιαύτη τίς ἐστι παρὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν φυσικῶν διάταξις, φέρε περὶ τῶν ποιητικῶν ἀρχῶν διαπορῶμεν πρῶτον, σκεπτόμενοι ὁτὲ μὲν οἷον δογματικῶς περὶ θεοῦ, ὁτὲ δὲ ἀπορητικώτερον περὶ τοῦ μηδὲν εἶναι τὸ ποιοῦν ἢ πάσχον. ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ πᾶσαν ζήτησιν προτάττεται ἡ τοῦ ζητουμένου πράγματος νόησις, ἴδωμεν πῶς εὐθὺς ἔννοιαν ἐλάβομεν θεοῦ.

Περὶ θεῶν.

Ὁ περὶ θεῶν λόγος πάνυ ἀναγκαιότατος εἶναι δοκεῖ 13 τοῖς δογματικῶς φιλοσοφοῦσιν. ἐντεῦθεν (fr. Stoic. II 36 Arn.) τὴν φιλοσοφίαν φασὶν ἐπιτήδευσιν εἶναι σοφίας, τὴν δὲ σοφίαν ἐπιστήμην θείων τε καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων. ὅθεν ἐὰν παραστήσωμεν ἡμεῖς ἠπορημένην τὴν περὶ θεῶν ζήτησιν, δυνάμει ἐσόμεθα κατεσκευακότες τὸ μήτε τὴν σοφίαν ἐπιστήμην εἶναι θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων μήτε τὴν φιλοσοφίαν ἐπιτήδευσιν σοφίας.

---

7 πρώτιστα V 8 ὁ om. ς 10 |γον αἰτίαν om. N 7—8 litt. spatio vacuo 13 τὸν N 14 ἴση Hervetus et Simplic. Plutarch. Clem.: ἴσον G cf. p. 539, 27 25 εἶναι om. ς 26 ἐντεῦθεν ⟨γὰρ⟩? 30 ⟨τῶν⟩ θεῶν LEς at cf. v. 25

14 *Ἔνιοι τοίνυν ἔφασαν τοὺς πρώτους τῶν ἀνθρώπων* 394
προστάντας καὶ τὸ συμφέρον τῷ βίῳ σκεψαμένους, πάνυ
συνετοὺς ὄντας, ἀναπλάσαι τήν περί τε τῶν θεῶν ὑπό-
νοιαν καὶ τὴν περὶ τῶν ἐν Ἅιδου μυθευομένων δόξαν.
15 *θηριώδους γὰρ καὶ ἀτάκτου γεγονότος τοῦ πάλαι βίου (ἦν*
γὰρ χρόνος, ὥς φησιν ὁ Ὀρφεύς (fr. 247 Abel),

ἡνίκα φῶτες ἀπ' ἀλλήλων βίον εἶχον
σαρκοδακῆ, κρείττων δὲ τὸν ἥττονα φῶτ' ἐδάιζεν)

ἐπισχεῖν βουλόμενοι τοὺς ἀδικοῦντας πρῶτον μὲν νόμους
16 *ἔθεντο πρὸς τὸ τοὺς φανερῶς ἀδικοῦντας κολάζεσθαι, μετὰ*
δὲ τοῦτο καὶ θεοὺς ἀνέπλασαν ἐπόπτας πάντων τῶν ἀν-
θρωπίνων ἁμαρτημάτων τε καὶ κατορθωμάτων, ἵνα μηδὲ
κρύφα τολμῶσί τινες ἀδικεῖν, πεπεισμένοι, ὅτι οἱ θεοὶ (Hesiod.
op. 134. 258)

ἠέρα ἑσσάμενοι πάντῃ φοιτῶσιν ἐπ' αἶαν,
ἀνθρώπων ὕβρεις τε καὶ εὐνομίας ἐφορῶντες.

17 *Εὐήμερος* (fr. 1 Némethy) *δὲ ὁ ἐπικληθεὶς ἄθεός φησιν·*
"ὅτ' ἦν ἄτακτος ἀνθρώπων βίος, οἱ περιγενόμενοι
τῶν ἄλλων ἰσχύι τε καὶ συνέσει ὥστε πρὸς τὰ ὑπ'
αὐτῶν κελευόμενα πάντας βιοῦν, σπουδάζοντες μεί-
ζονος θαυμασμοῦ καὶ σεμνότητος τυχεῖν, ἀνέπλα-
σαν περὶ αὐτοὺς ὑπερβάλλουσάν τινα καὶ θείαν δύ-
ναμιν, ἔνθεν καὶ τοῖς πολλοῖς ἐνομίσθησαν θεοί".
18 *Πρόδικος* (B 5 Diels) *δὲ ὁ Κεῖος "ἥλιον" φησι "καὶ σε-*
λήνην καὶ ποταμοὺς καὶ κρήνας καὶ καθόλου πάντα
τὰ ὠφελοῦντα τὸν βίον ἡμῶν οἱ παλαιοὶ θεοὺς ἐνό- 24 a
μισαν διὰ τὴν ἀπ' αὐτῶν ὠφέλειαν, καθάπερ Αἰ-
γύπτιοι τὸν Νεῖλον"· καὶ διὰ τοῦτο τὸν μὲν ἄρτον
Δήμητραν νομισθῆναι, τὸν δὲ οἶνον Διόνυσον, τὸ δὲ

14—15 cf. adv. math. II 31—32.

---

1 *ἔφασαν* om. ς 3 *τήν τε περὶ* Heintz 4 *μυθευομένων* Bekk. coll. p. 406, 31. 408, 13: *μυθευομένην* G 7 *βίον* om. N 13 *τινες* om. ς 18 *ἰσχύει* N (et Gen. nescio unde!) 23 *κῖος* ς 27 *ὀνομασθῆναι* Heintz dubit.

394 ὕδωρ Ποσειδῶνα, τὸ δὲ πῦρ Ἥφαιστον καὶ ἤδη τῶν
εὐχρηστούντων ἕκαστον. Δημόκριτος (B166 Diels) δὲ 19
εἴδωλά τινά φησιν ἐμπελάζειν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
τούτων τὰ μὲν εἶναι ἀγαθοποιά, τὰ δὲ κακοποιά (ἔν-
395 θεν καὶ εὔχετο εὐλόγχων τυχεῖν εἰδώλων), εἶναι δὲ
ταῦτα μεγάλα τε καὶ ὑπερφυῆ, καὶ δύσφθαρτα μέν,
οὐκ ἄφθαρτα δέ, προσημαίνειν τε τὰ μέλλοντα τοῖς
ἀνθρώποις, θεωρούμενα καὶ φωνὰς ἀφιέντα. ὅθεν
τούτων αὐτῶν φαντασίαν λαβόντες οἱ παλαιοὶ ὑπε-
νόησαν εἶναι θεόν, μηδενὸς ἄλλου παρὰ ταῦτα ὄν-
τος θεοῦ [τοῦ] ἄφθαρτον φύσιν ἔχοντος. Ἀριστοτέ- 20
λης (fr. 10 Rose) δὲ ἀπὸ δυεῖν ἀρχῶν ἔννοιαν θεῶν ἔλεγε
γεγονέναι ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἀπό τε τῶν περὶ τὴν
ψυχὴν συμβαινόντων καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων. ἀλλ'
ἀπὸ μὲν τῶν περὶ τὴν ψυχὴν συμβαινόντων διὰ τοὺς
ἐν τοῖς ὕπνοις γινομένους ταύτης ἐνθουσιασμοὺς
καὶ τὰς μαντείας. ὅταν γάρ, φησίν, ἐν τῷ ὑπνοῦν 21
καθ' αὑτὴν γένηται ἡ ψυχή, τότε τὴν ἴδιον ἀπο-
λαβοῦσα φύσιν προμαντεύεταί τε καὶ προαγορεύει
τὰ μέλλοντα. τοιαύτη δέ ἐστι καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸν
θάνατον χωρίζεσθαι τῶν σωμάτων. ἀποδέχεται γοῦν
καὶ τὸν ποιητὴν Ὅμηρον ὡς τοῦτο παρατηρήσαντα·
πεποίηκε γὰρ τὸν μὲν Πάτροκλον ἐν τῷ ἀναιρεῖσθαι
προαγορεύοντα περὶ τῆς Ἕκτορος ἀναιρέσεως, τὸν
δ' Ἕκτορα περὶ τῆς Ἀχιλλέως τελευτῆς. ἐκ τούτων
οὖν, φησίν, ὑπενόησαν οἱ ἄνθρωποι εἶναί τι θεῖον.
τὸ καθ' ἑαυτὸ ἐοικὸς τῇ ψυχῇ καὶ πάντων ἐπιστη-
μονικώτατον. ἀλλὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῶν μετεώρων· θεα- 22
σάμενοι γὰρ μεθ' ἡμέραν μὲν ἥλιον περιπολοῦντα.

29a ἐκπελάζειν NV **1** εὔχετο NLE: εὔχεται ς εὐλόγχων NLE: εὐλόγων ς **2** ὑπερφυῆ Papencordt coll. p. 400, **11**: ὑπερμεγέθη G **6** τοῦ del. Kayser **8** τῶν om. N τὴν om. ς **9** ἀλλ' del. Kayser **10** τῶν περὶ om. N **13** γένηται Bekk.: γενήσεται G **14** τι N **15** ἀσωμάτων ς γὰρ V **16** καὶ om. N spatio relicto **19** inter τελευτῆς et ἐκ N spatium reliquit 6 vel 7 litterarum **20** θεῖον N: θεὸν LEς **21** ἑαυτὸ N. ἑαυτὸν LEς

395 νύκτωρ δὲ τὴν εὔτακτον τῶν ἄλλων ἀστέρων κίνησιν, ἐνόμισαν εἶναί τινα θεὸν τὸν τῆς τοιαύτης κινήσεως καὶ εὐταξίας αἴτιον.

23 Τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης· ἄλλοι δέ εἰσιν οἱ φάσκοντες, ὅτι ὁ νοῦς ὀξὺς ὢν καὶ εὐκίνητος ἐν τῷ ἐπιβάλλειν τῇ αὐτοῦ φύσει ἦλθε καὶ εἰς ἔμφασιν τοῦ παντὸς καὶ ὑπενόησέ τινα ὑπερβαλλόντως δύναμιν νοητικήν, 396
24 καὶ ἀναλογοῦσαν μὲν αὐτῷ, θείαν δὲ τὴν φύσιν. εἰσὶ δὲ οἱ ἀπὸ τῶν γιγνομένων κατὰ τὸν κόσμον παραδόξων ὑπονοήσαντες εἰς ἔννοιαν ἡμᾶς ἐληλυθέναι θεῶν, ἀφ' ἧς φαίνεται εἶναι δόξης καὶ ὁ Δημόκριτος (A 75 Diels)· ὁρῶντες γάρ, φησί, τὰ ἐν τοῖς μετεώροις παθήματα οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ βροντὰς καὶ ἀστραπάς, κεραυνούς τε καὶ ἄστρων συνόδους ἡλίου τε καὶ σελήνης ἐκλείψεις, ἐδειματοῦντο, θεοὺς οἰόμενοι τούτων αἰτίους εἶναι.
25 Ἐπίκουρος (fr. 353 Us.) δὲ ἐκ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους φαντασιῶν οἴεται τοὺς ἀνθρώπους ἔννοιαν ἐσπακέναι θεοῦ· μεγάλων γὰρ εἰδώλων, φησί, καὶ ἀνθρωπομόρφων κατὰ τοὺς ὕπνους προσπιπτόντων ὑπέλαβον καὶ ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν τινὰς τοιούτους θεοὺς ἀνθρωπομόρ-
26 φους. ἔνιοι δὲ (Aristot. fr. 11 Rose) ἐπὶ τὴν ἀπαράβατον καὶ εὔτακτον τῶν οὐρανίων κίνησιν παραγινόμενοι φασὶ τὴν ἀρχὴν ταῖς τῶν θεῶν ἐπινοίαις ἀπὸ ταύτης γεγονέναι πρῶτον· ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐπὶ τῆς Τρωικῆς καθεζόμενος Ἴδης ἑώρα τὴν τῶν Ἑλλήνων στρατείαν μετὰ πολλοῦ κόσμου καὶ τάξεως τοῖς πεδίοις προσιοῦσαν (Δ 297),

ἱππῆας μὲν πρῶτα σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν,
πεζοὺς δ' ἐξόπιθεν,

27/28 ἐπιβάλλειν Bekk. coll. p. 397, 12: μεταβάλλειν G
1 ὑπερβαλλόντως Gen.: ὑπερβαλλόντος N: ὑπερβαλόντως LEABR: ὑπερβαλόντων V (an ὑπερβάλλοντός τινος?) 2 an εἰσὶ δὲ ⟨καὶ⟩? 9 ἐκλείπειν N 10 καθ' ὕπνους E 15 sqq. re vera non sunt Aristotelis, sed Posidonii (cf. p. 397, 7) 18 γὰρ om. LA 19a fort. ⟨ἐν⟩ πεδίοις (*in campis* Hervetus) προσιοῦσαν LBVR: προιοῦσαν EA: om. N 20 πρῶτα N: πρῶτον LEς ἵπποις N 21 ἐξόπιθεν N: ἐξόπισθεν LEς

396 πάντως ἂν ὁ τοιοῦτος εἰς ἔννοιαν ἦλθε τοῦ ὅτι ἔστι τις ὁ διατάσσων τὴν τοιαύτην τάξιν καὶ ἐγκελευόμενος τοῖς ὑπ' αὐτὸν κοσμουμένοις στρατιώταις, οἷον Νέστωρ ἢ ἄλλος τις τῶν ἡρώων, ὃς ᾔδει (B 554)

κοσμῆσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας,

καὶ ὃν τρόπον ὁ ἔμπειρος νεώς, ἅμα τῷ θεάσασθαι 27 πόρρωθεν ναῦν οὐρίῳ διωκομένην πνεύματι καὶ πᾶσι τοῖς ἱστίοις εὐτρεπιζομένην, συνίησιν ὅτι ἔστι τις ὁ κατευθύνων ταύτην καὶ εἰς τοὺς προκειμένους 397 λιμένας κατάγων, οὕτως οἱ πρῶτον εἰς οὐρανὸν ἀναβλέψαντες καὶ θεασάμενοι ἥλιον μὲν τοὺς ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως δρόμους σταδιεύοντα, ἀστέρων δὲ εὐτάκτους τινὰς χορείας, ἐπεζήτουν τὸν δημιουργὸν τῆς περικαλλοῦς ταύτης διακοσμήσεως, οὐκ ἐκ ταὐτομάτου στοχαζόμενοι συμβαίνειν αὐτήν, ἀλλ' ὑπό τινος κρείττονος καὶ ἀφθάρτου φύσεως, ἥτις ἦν θεός. τῶν δὲ νεωτέρων Στωικῶν φασί τινες τοὺς πρώ- 28 τους καὶ γηγενεῖς τῶν ἀνθρώπων κατὰ πολὺ τῶν νῦν συνέσει διαφέροντας γεγονέναι, ὡς πάρεστι μαθεῖν ἐκ τῆς ἡμῶν πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους καὶ ἥρωας ἐκείνους ⟨......⟩, ὥσπερ τι περιττὸν αἰσθητήριον σχόντας τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, ἐπιβεβληκέναι τῇ θείᾳ φύσει καὶ νοῆσαί τινας δυνάμεις θεῶν.

Τὰ μὲν οὖν λεγόμενα παρὰ τοῖς δογματικοῖς φιλοσό- 29 φοις περὶ τῆς τῶν θεῶν ἐννοίας ἐστὶ τοιαῦτα, οὐκ οἰόμεθα δὲ αὐτὰ χρείαν ἔχειν ἀντιρρήσεως· τὸ γὰρ πολύτροπον

---

23 καὶ post διατάσσων G: transp. Wakefield 24 κοσμουμένοις Bekk.: ἐγκοσμουμένοις LEς: ἐκκοσμούμενον N 28 πόρρωθεν om. ς 29 ἱστίοις ς: ἱστοῖς NLE 1 κατάγων N (quod iam Hervetus coniecit scribens *qui deducit*): καταντῶν LEς 11 lacunam, quam Hervetus post 9 ἀρχαιοτέρους statuit, post ἐκείνους indicavi, sed plura quam συμβλήσεως ab Herveto coniectum excidisse cum Bekkero sumpserim. Possis suspicari coll. Sen. ep. 90, 4 sqq. de philosophorum apud homines aurei saeculi auctoritate sermonem fuisse, deinde conclusum esse: ⟨ὥστε νομιστέον ἐκείνους⟩ ὥσπερ κτλ. 13 θεῶν δυνάμεις N

397
τῆς ἀποφάσεως τὴν ἀγνωσίαν τοῦ παντὸς ἀληθοῦς ἐπι-
σφραγίζεται, πολλῶν μὲν δυναμένων εἶναι τρόπων τῆς
τοῦ θεοῦ νοήσεως, τοῦ δὲ ἐν αὐτοῖς ἀληθοῦς μὴ κατα-
λαμβανομένου. ὅμως δὲ κἂν ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ὑπομνή-
σεις χωρῶμεν, οὐδὲν εὑρεθήσεται τῶν εἰρημένων βέβαιον.
30 αὐτίκα γὰρ οἱ μὲν νομοθέτας τινὰς οἰόμενοι καὶ συνετοὺς
ἀνθρώπους ἐμπεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις τὴν περὶ θεῶν δόξαν
οὐ πάνυ τι φαίνονται τῷ ζητουμένῳ προσβάλλειν. ἐζη-
τεῖτο γὰρ ἀπὸ τίνος ἀρχῆς ὁρμηθέντες ἄνθρωποι ἦλθον
31 ἐπὶ τὸ θεοὺς νομίζειν· οἱ δὲ διαμφοδοῦντές φασιν, ὅτι
νομοθέται τινὲς ἐνεποίησαν τοῖς ἀνθρώποις τὴν περὶ θεῶν
δόξαν, μὴ εἰδότες, ὅτι τὸ ἀρχῆθεν ἄπορον αὐτοὺς περιμέ-
νει, ζητήσαντος ἄν τινος, πόθεν δὲ οἱ νομοθέται, μηδε-
νὸς πρότερον παραδόντος αὐτοῖς θεούς, ἦλθον εἰς ἐπίνοιαν
32 θεῶν; εἶτα πάντες μὲν ἄνθρωποι τούτων ἔχουσιν ἔννοιαν,
οὐχ ὡσαύτως δέ, ἀλλὰ Πέρσαι μέν, εἰ οὕτω τύχοι, τὸ πῦρ
θεοφοροῦσιν, Αἰγύπτιοι δὲ τὸ ὕδωρ, ἄλλοι δὲ ἄλλο τι 398
τῶν τοιούτων. ἀπίθανόν τε ἦν πάντας ἀνθρώπους ὑπὸ
τῶν νομοθετῶν εἰς τὸ αὐτὸ συναχθέντας ἀκοῦσαί τι περὶ
θεῶν· ἀνεπίμικτα γὰρ ἦν τὰ τῶν ἀνθρώπων φῦλα καὶ
ἄγνωστά γε, κατὰ τὴν ναυτιλίαν δὲ τὴν Ἀργὼ πρωτόπλουν
33 τι σκάφος διὰ τῆς ἱστορίας παρειλήφαμεν. ναί, ἀλλ' ἴσως
τις πρὸ τούτων πάντων φήσει, ὅτι οἱ παρ' ἑκάστοις νομο-
θέται καὶ ἡγεμόνες ἀνέπλασαν τὴν τοιαύτην νόησιν, καὶ
διὰ τοῦτο ἄλλοι ἄλλους θεοὺς ὑπάρχειν ὑπέλαβον. ὅπερ
ἐστὶν εὔηθες· κοινὴν γὰρ πάλιν πρόληψιν ἔχουσι πάντες
ἄνθρωποι περὶ θεοῦ, καθ' ἣν μακάριόν τί ἐστι ζῷον καὶ
ἄφθαρτον καὶ τέλειον ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ παντὸς κακοῦ
ἀνεπίδεκτον, τελέως δέ ἐστιν ἄλογον τὸ κατὰ τύχην πάν-
τας τοῖς αὐτοῖς ἐπιβάλλειν ἰδιώμασιν, ἀλλὰ μὴ φυσικῶς

---

17 fort. ἐν αὐτοῖς pro παντός cf. v. 19: πάντως Rüstow
26 διαμφοδοῦντες iam a Fabr. inventum N, qui in margine
οἶμαι διανομοθετοῦντες: διαμφοδοκοῦντες LEς 28 τὸ om. L
ἄπορον Heintz coll. p. 110, 14. 140, 3. 154, 1. 382, 13 e. a.:
ἄτοπον G 29 ζητήσαντος N: ζητήσοντος LEς 2 τε Bekk.:
δὲ G 5 γε ⟨ἀλλήλοις⟩ Kayser; fortasse γε κατὰ τὴν ⟨γῆν,
κατὰ⟩ ναυτιλίαν κτλ.

398 οὕτως ἐκκινεῖσθαι. οὐ τοίνυν θέσει οὐδὲ κατά τινα νομο-
θεσίαν παρεδέξαντο οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων εἶναι θεούς.
Οἱ δὲ λέγοντες τοὺς πρώτους τῶν ἀνθρώπων ἡγεμο- 34
νεύσαντας καὶ διοικητὰς τῶν κοινῶν πραγμάτων γενομέ-
νους, πλείονα δύναμιν αὐτοῖς περιθέντας καὶ τιμὴν πρὸς
τὸ ὑπακούειν τὰ πλήθη, τούτους χρόνῳ τελευτήσαντας
θεοὺς ὑποληφθῆναι, πάλιν οὐ συνιᾶσι τὸ ζητούμενον.
αὐτοὶ γὰρ οἱ εἰς θεοὺς ἀνάγοντες αὐτοὺς πῶς ἔννοιαν
ἔλαβον θεῶν εἰς ἣν αὐτοὺς ἐνέταξαν; τοῦτο γὰρ δεόμενον
ἀποδείξεως παρεῖται. ἄλλως τε καὶ ἀπίθανόν ἐστι τὸ 35
ἀξιούμενον. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων γινόμενα, καὶ
μάλιστά γε τὰ ψευδῆ, ζῶσι μόνον συμπαραμένει τοῖς
ἡγουμένοις, τελευτησάντων δὲ αναιρεῖται, καὶ πάρεστι πολ-
λοὺς ἐπελθεῖν τοὺς παρὰ μὲν τὸν τῆς ζωῆς χρόνον ἐκθεια-
σθέντας, μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν καταφρονηθέντας, εἰ μή
τινας προσηγορίας θεῶν ὑποστέλλοιεν, ὥσπερ ὁ Ἡρακλῆς
ὁ ἐξ Ἀλκμήνης καὶ Διός. ἦν μὲν γὰρ ἐξ ἀρχῆς, ὥς φα- 36
σιν, Ἀλκαῖος τοὔνομα, ὑπέδραμε δὲ τὴν Ἡρακλέους προ-
399 σηγορίαν νομιζομένου παρὰ τοῖς τότε θεοῦ. ὅθεν καὶ ἐν
ταῖς Θήβαις λόγος ἔχει πάλαι ποτὲ ἀνδριάντα ἴδιον Ἡρα-
κλέους εὑρῆσθαι ἐπιγραφὴν ἔχοντα "Ἀλκαῖος Ἀμφιτρύω-
νος Ἡρακλεῖ χαριστήριον". καὶ τοὺς Τυνδαρίδας δέ φασι 37
τὴν τῶν Διοσκούρων δόξαν ὑπελθεῖν πάλιν νομιζομένων
εἶναι θεῶν· τὰ γὰρ δύο ἡμισφαίρια, τό τε ὑπὲρ γῆν καὶ
τὸ ὑπὸ γῆν, Διοσκούρους οἱ σοφοὶ τῶν τότε ἀνθρώπων
ἔλεγον. διὸ καὶ ὁ ποιητὴς τοῦτο αἰνιττόμενός φησιν
ἐπ' αὐτῶν (λ 303)

ἄλλοτε μὲν ζώουσ' ἑτερήμεροι, ἄλλοτε δ' αὖτε
τεθνᾶσιν, τιμὴν δὲ λελόγχασιν ἶσα θεοῖσιν.

πίλους τ' ἐπιτιθέασιν αὐτοῖς, καὶ ἐπὶ τούτοις ἀστέρας,
αἰνισσόμενοι τὴν τῶν ἡμισφαιρίων κατασκευήν. οἱ μὲν 38

15 οὕτως ἐκκινεῖσθαι G: ὡσαύτως κινεῖσθαι vel simile quid Heintz coll. p. 257, 14. 275, 15. 330, 9. 351, 9: *ad hoc moveri* Hervetus 21 οὐ συνιᾶσι om. N spat. 6 litt. rel. συνιάσει L 30 ὑποστέλλοιεν LEς: ὑπέλθοιεν N 32 ἀλκείδης οἶμαι N in margine 2 post ἔχει lac. 4 litt. in N 3/4 ἀμφιτρίωνος ς 5 πάλιν G: πάλει Hemsterhusius νομιζόντων N 8 τοῦτο om. N 12 πείλους N

δὴ οὕτως ὑποδραμόντες τὴν τῶν θεῶν τιμὴν ἐκράτησάν 399
πως τῆς προθέσεως, οἱ δὲ αὐτόθεν αὐτοὺς ἀναγορεύσαν-
τες θεοὺς κατεφρονήθησαν μᾶλλον.
39 Καὶ μὴν οἱ λέγοντες, ὅτι πάντα τὰ τὸν βίον ὠφε-
λοῦντα ὑπενόησαν οἱ παλαιοὶ τῶν ἀνθρώπων θεοὺς ὑπάρ-
χειν, ὡς ἥλιον καὶ σελήνην ποταμούς τε καὶ λίμνας καὶ
τὰ ὅμοια, σὺν τῷ ἀπιθάνου προΐστασθαι δόξης ἔτι καὶ τὴν
ἀνωτάτω εὐήθειαν καταψηφίζονται τῶν ἀρχαίων. οὐ γὰρ
οὕτως εἰκὸς ἐκείνους ἄφρονας εἶναι, ὥστε τὰ ὀφθαλμοφα-
νῶς φθειρόμενα ὑπολαβεῖν εἶναι θεοὺς ἢ τοῖς πρὸς αὐτῶν
κατεσθιομένοις καὶ διαλυομένοις θείαν προσμαρτυρεῖν δύ-
40 ναμιν. τινὰ μὲν γὰρ λόγου ἴσως ἔχεται, καθάπερ τὸ τὴν
γῆν θεὸν νομίζειν, οὐ τὴν αὐλακοτομουμένην ἢ ἀνασκα-
πτομένην οὐσίαν, ἀλλὰ τὴν διήκουσαν ἐν αὐτῇ δύναμιν
καὶ καρποφόρον φύσιν καὶ ὄντως δαιμονιωτάτην. τὸ δὲ
λίμνας καὶ ποταμούς, καὶ εἴ τινα ἄλλα συνωφελεῖν ἡμᾶς
πέφυκεν, ἡγεῖσθαι θεοὺς οὐδεμίαν ὑπερβολὴν ἐμβροντη-
41 σίας ἀπολέλοιπεν. οὕτω γὰρ ἐχρῆν καὶ τοὺς ἀνθρώπους
καὶ μάλιστα τοὺς φιλοσοφοῦντας ἡγεῖσθαι θεούς (συνωφε- 400
λοῦσι γὰρ ἡμῶν τὸν βίον), τῶν τε ἀλόγων ζῴων τὰ πολλά
(συνεργοπονεῖ γὰρ ἡμῖν), τά τε κατ' οἰκίας [ζῷα] σκεύη τε
καὶ πᾶν εἴ τι τούτων ἐστὶ ταπεινότερον. ἀλλὰ ταῦτά γε
σφόδρα ἐστὶ γελοῖα· τοίνυν οὐδὲ τὴν ἐκκειμένην δόξαν
ῥητέον ὑγιῆ τυγχάνειν.
42 Ὁ δὲ Δημόκριτος τὸ ἧττον ἄπορον διὰ τοῦ μείζονος
ἀπόρου διδάσκων ἄπιστός ἐστιν. εἰς μὲν γὰρ τὸ πῶς
νόησιν θεῶν ἔσχον ἄνθρωποι πολλὰς καὶ ποικίλας ἡ φύσις
δίδωσιν ἀφορμάς· τὸ δὲ εἴδωλα εἶναι ἐν τῷ περιέχοντι
ὑπερφυῆ καὶ ἀνθρωποειδεῖς ἔχοντα μορφὰς καὶ κα-
θόλου τοιαῦτα ὁποῖα βούλεται αὐτῷ ἀναπλάττειν Δημόκριτος,
παντελῶς ἐστι δυσπαράδεκτον.
43 Τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πρὸς τὸν Ἐπίκουρον ἔνεστι λέγειν,

---

17 τὰ om. N 23 ὑπολαβεῖν Bekk.: προλαβεῖν G 25 ἴσως λόγου N 28 καὶ alt. del. Rüstow 3 οἰκίαν Bekk. dubit. ζῷα del. Bekk. 13 δυσπαράδεκτον L et V (sed s. s. α): δυσπαράδεκτα ceteri

400
οἰόμενον, ὅτι κατὰ τὰς ἐνυπνιδίους φαντασίας τῶν
ἀνθρωπομόρφων εἰδώλων ἐνοήθησαν θεοί· τί γὰρ
μᾶλλον ἀπὸ τούτων νόησις ἐγίγνετο θεῶν ἢ ὑπερφυῶν ἀνθρώ-
πων; καὶ καθόλου καὶ πρὸς πάσας τὰς ἐκκειμένας δόξας ἐνέ- 44
σται λέγειν, ὅτι οὐ κατὰ ψιλὸν μέγεθος ἀνθρωποειδοῦς ζῴου
νόησιν θεοῦ λαμβάνουσιν ἄνθρωποι, ἀλλὰ σὺν τῷ μακά-
ριον εἶναι καὶ ἄφθαρτον καὶ πλείστην δύναμιν ἐν τῷ κό-
σμῳ προφερόμενον. ἅπερ οὐ διδάσκουσιν, ἀπὸ τίνος ἀρχῆς
ἢ πῶς ἐπενοήθη παρὰ τοῖς πρῶτον ἔννοιαν σπάσασι θεοῦ,
οἱ τὰς ἐνυπνιδίους αἰτιώμενοι φαντασίας καὶ τὴν τῶν
οὐρανίων εὐταξίαν.

Οἱ δὲ καὶ πρὸς τοῦτό φασιν, ὅτι ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς νοή- 45
σεως τοῦ εἶναι θεὸν γέγονεν ἀπὸ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους
ἰνδαλλομένων ἢ ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν κόσμον θεωρουμένων,
τὸ δὲ ἀίδιον εἶναι τὸν θεὸν καὶ ἄφθαρτον καὶ τέλειον ἐν
εὐδαιμονίᾳ παρῆλθε κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων μετά-
βασιν. ὡς γὰρ τὸν κοινὸν ἄνθρωπον αὐξήσαντες τῇ φαν-
τασίᾳ νόησιν ἔσχομεν Κύκλωπος, ὃς οὐκ ἐῴκει (ι 191)

401
ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι
ὑψηλῶν ὀρέων, ὅτε φαίνεται οἶον ἀπ' ἄλλων,

οὕτως ἄνθρωπον εὐδαίμονα νοήσαντες καὶ μακάριον καὶ
συμπεπληρωμένον πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς, εἶτα ταῦτα ἐπιτεί-
ναντες τὸν ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις ἄκρον ἐνοήσαμεν θεόν.
καὶ πάλιν πολυχρόνιόν τινα φαντασιωθέντες ἄνθρωπον οἱ 46
παλαιοὶ ἐπηύξησαν τὸν χρόνον εἰς ἄπειρον, προσσυνάψαν-
τες τῷ ἐνεστῶτι καὶ τὸν παρῳχημένον καὶ τὸν μέλλοντα·
εἶτα ἐντεῦθεν εἰς ἔννοιαν ἀιδίου παραγενόμενοι ἔφασαν
καὶ ἀίδιον εἶναι τὸν θεόν. οἱ δὴ τοιαῦτα λέγοντες πιθα- 47
νῆς μὲν προΐστανται δόξης, ἠρέμα δὲ εἰς τὸν δι' ἀλλήλων
ἐμπίπτουσι τρόπον, ὅς ἐστιν ἀπορώτατος. ἵνα γὰρ πρῶ-
τον εὐδαίμονα νοήσωμεν ἄνθρωπον καὶ ἀπὸ τούτου κατὰ

---

15 ἐνυπνιδίους NLE: ἐνυπνιώδεις ς 18 καὶ prius om. N καὶ alt. om. Hervetus 32 ἔσχομεν Bekk.: ἔχομεν G 9 ἀιδίου scr. sec. Hervetum (*sempiterni*): ἀίδιον G παραγινόμενοι LE et R ex corr. 12 ἐστιν Bekk. coll. p. 384, 16: ἔσται G ⟨ὁ⟩ ἀπορ. N

401 μετάβασιν τὸν θεόν, ὀφείλομεν νοῆσαι τί ποτέ ἐστιν εὐδαιμονία, ἧς κατὰ μετοχὴν νοεῖται ὁ εὐδαίμων. ἀλλ' ἦν γε εὐδαιμονία κατ' αὐτοὺς δαιμονία τις καὶ θεία φύσις, καὶ εὐδαίμων ἐκαλεῖτο ὁ εὖ τὸν δαίμονα διακείμενον ἔχων. ὥσθ' ἵνα μὲν λάβωμεν τὴν περὶ ἄνθρωπον εὐδαιμονίαν, πρότερον ἔχειν ὀφείλομεν νόησιν θεοῦ καὶ δαίμονος, ἵνα δὲ τὸν θεὸν νοήσωμεν, πρότερον ἔχειν ὀφείλομεν ἔννοιαν εὐδαίμονος ἀνθρώπου. τοίνυν ἑκάτερον περιμένον τὴν ἐκ θατέρου νόησιν ἀνεπινόητον γίνεται ἡμῖν.

48 Καὶ δὴ ταῦτα μὲν εἰρήσθω πρὸς τοὺς ζητοῦντας, πῶς οἱ πρότερον νόησιν θεῶν ἔσχον ἄνθρωποι· ἀκολούθως δὲ ζητῶμεν καὶ περὶ τοῦ εἰ εἰσὶ θεοί.

εἰ εἰσὶ θεοί

49 Ἐπεὶ οὐ πᾶν τὸ ἐπινοούμενον καὶ ὑπάρξεως μετείληφεν, ἀλλὰ δύναταί τι ἐπινοεῖσθαι μέν, μὴ ὑπάρχειν δέ, καθάπερ Ἱπποκένταυρος καὶ Σκύλλα, δεήσει μετὰ τὴν περὶ τῆς ἐπινοίας τῶν θεῶν ζήτησιν καὶ περὶ τῆς ὑπάρξεως τούτων σκέπτεσθαι. τάχα γὰρ ἀσφαλέστερος παρὰ τοὺς ὡς ἑτέρως φιλοσοφοῦντας εὑρεθήσεται ὁ σκεπτικός, κατὰ μὲν τὰ πάτρια ἔθη καὶ τοὺς νόμους λέγων εἶναι 402 θεοὺς καὶ πᾶν τὸ εἰς τὴν τούτων θρησκείαν καὶ εὐσέβειαν συντεῖνον ποιῶν, τὸ δ' ὅσον ἐπὶ τῇ φιλοσόφῳ ζητήσει μηδὲν προπετευόμενος.

50 Τῶν οὖν περὶ ὑπάρξεως θεοῦ σκεψαμένων οἱ μὲν εἶναί φασι θεόν, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν οἱ πλείους τῶν δογματικῶν καὶ ἡ

---

49 ~ Hyp III 2.

---

17 εὐδαίμων ⟨τὸν βίον⟩ N 18 μὲν om. N 20 ἵνα δὲ LEς: ἀλλ' ἵνα N 21 περικειμένον N 22 ἐκ θατέρου LEς: ἑκατέρου N 24 νόησιν οἱ πρότερον N 25 εἰ om. N 26 ἐπινοούμενον Bekk.: ὑπονοούμενον G post 26 tit. praeb. G (excepto V) 30 τούτων Bekk.: τούτου G; sed fortasse ipse Sextus neglegenter scripsit τούτου, cum iam p. 402, 5 sqq. περὶ ὑπάρξεως θεοῦ disputaturus sit 5 νῦν E

402
κοινὴ τοῦ βίου πρόληψις, μὴ εἶναι δὲ οἱ ἐπικληθέντες 51
ἄθεοι, καθάπερ Εὐήμερος (Callimach. fr. 86 Schn.),

γέρων ἀλαζών, ἄδικα βιβλία ψήχων,

καὶ Διαγόρας ὁ Μήλιος καὶ Πρόδικος ὁ Κεῖος καὶ Θεόδω-
ρος καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς· ὧν Εὐήμερος μὲν ἔλεγε τοὺς
νομιζομένους θεοὺς δυνατούς τινας γεγονέναι ἀν-
θρώπους καὶ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν ἄλλων θεοποιη-
θέντας δόξαι θεούς, Πρόδικος (B 5 Diels) δὲ τὸ ὠφε- 52
λοῦν τὸν βίον ὑπειλῆφθαι θεόν, ὡς ἥλιον καὶ σε-
λήνην καὶ ποταμοὺς καὶ λίμνας καὶ λειμῶνας καὶ
καρποὺς καὶ πᾶν τὸ τοιουτῶδες. Διαγόρας δὲ ὁ Μή- 53
λιος, διθυραμβοποιός, ὥς φασι, τὸ πρῶτον γενόμενος ὡς εἴ
τις καὶ ἄλλος δεισιδαίμων· ὅς γε καὶ τῆς ποιήσεως ἑαυτοῦ
κατήρξατο τὸν τρόπον τοῦτον· "κατὰ δαίμονα καὶ τύχην
πάντα τελεῖται"· ἀδικηθεὶς δὲ ὑπό τινος ἐπιορκήσαντος
καὶ μηδὲν ἕνεκα τούτου παθόντος μεθηρμόσατο εἰς τὸ λέγειν μὴ
εἶναι θεόν. καὶ Κριτίας (B 25 Diels) δὲ εἷς τῶν ἐν Ἀθήναις 54
τυραννησάντων δοκεῖ ἐκ τοῦ τάγματος τῶν ἀθέων ὑπάρχειν
φάμενος, ὅτι οἱ παλαιοὶ νομοθέται ἐπίσκοπόν τινα τῶν
ἀνθρωπίνων κατορθωμάτων καὶ ἁμαρτημάτων ἔπλασαν
τὸν θεὸν ὑπὲρ τοῦ μηδένα λάθρᾳ τὸν πλησίον ἀδικεῖν,
εὐλαβούμενον τὴν ὑπὸ τῶν θεῶν τιμωρίαν. ἔχει δὲ παρ'
αὐτῷ τὸ ῥητὸν οὕτως·

403
ἦν χρόνος, ὅτ' ἦν ἄτακτος ἀνθρώπων βίος
καὶ θηριώδης ἰσχύος θ' ὑπηρέτης,
ὅτ' οὐδὲν ἆθλον οὔτε τοῖς ἐσθλοῖσιν ἦν
οὔτ' αὖ κόλασμα τοῖς κακοῖς ἐγίγνετο.
κἄπειτά μοι δοκοῦσιν ἄνθρωποι νόμους
θέσθαι κολαστάς, ἵνα δίκη τύραννος ᾖ

10 ψήχων Bentley: ψύχων G 11 κῖος ς (cf. ad p. 394, 23) 17 καὶ λίμνας om. LEς (cf. p. 399, 19) 19 ὡς alt. G: καὶ vel ἦν Bekk.: del. Kayser 24 ἐκ del. Kayser coll. p. 172, 19 2 θ' om. N 3 ἆθλον Barnes: ἄεθλον G 4 ἐγίνετο G more solito 6 ᾖ ante δίκη NLς: om. E

403

⟨. . . .⟩ τήν ϑ' ὕβριν δούλην ἔχῃ·
ἐζημιοῦτο δ' εἴ τις ἐξαμαρτάνοι.
ἔπειτ' ἐπειδὴ τἀμφανῆ μὲν οἱ νόμοι
ἀπεῖργον αὐτοὺς ἔργα μὴ πράσσειν βίᾳ,
λάϑρᾳ δ' ἔπρασσον, τηνικαῦτά μοι δοκεῖ
⟨πρῶτον⟩ πυκνός τις καὶ σοφὸς γνώμην ἀνὴρ
ϑεῶν δέος ϑνητοῖσιν ἐξευρεῖν, ὅπως
εἴη τι δεῖμα τοῖς κακοῖσι, κἂν λάϑρᾳ
πράσσωσιν ἢ λέγωσιν ἢ φρονῶσί ⟨τι⟩.
ἐντεῦϑεν οὖν τὸ ϑεῖον εἰσηγήσατο,
ὡς ἔστι δαίμων ἀφϑίτῳ ϑάλλων βίῳ,
νόῳ τ' ἀκούων καὶ βλέπων, φρονῶν τε καί
προσέχων τε ταῦτα, καὶ φύσιν ϑείαν φορῶν,
ὃς πᾶν [μὲν] τὸ λεχϑὲν ἐν βροτοῖς ἀκούσεται,
⟨τὸ⟩ δρώμενον δὲ πᾶν ἰδεῖν δυνήσεται.
ἐὰν δὲ σὺν σιγῇ τι βουλεύῃς κακόν,
τοῦτ' οὐχὶ λήσει τοὺς ϑεούς· τὸ γὰρ φρονοῦν

---

7 lacunam expl. e. g. *γένους βροτείου* Grotius: *τὴν τ' ἰσχὺν ἄγχῃ* Mekler: *ὁμῶς ἁπάντων* Diels *δούλην ἔχῃ* Gen.: *ἔχῃ δούλην* G **9** *ἔπειτα* NEV **10** *ἀπεῖργον* Normann: *ἀπῆγον* G **11** *πολλὰ* post *ἔπρασσον* add. Pierson, *ἄδικα* Bach **12** *πρῶτον* add. Enger coll. p. 404, 18 (in N exstat lac. 4 fere litt.) **13** *ϑεῶν* Wecklein: *γνῶναι* G *δέος ϑνητοῖσιν* scribendum: *δὲ ὃς ϑνητοῖσιν* LEς: *δέοσηϑνητοῖσιν* N (sic): *δέον ϑν.* Normann, *δ' ἔπος ϑν.* Musgrave, *ϑεοὺς ϑν.* Koechly, qui servaverunt *γνῶναι*: *γεγονέναι ὃς ϑν.* Grotius *ἐξευρεῖν* Monac. 79 Bekkero texte: *ἐξευρὼν* G **15** *τι* add. Grotius **18** *νόῳ* G: *τῷ νῷ* F. G. Schmidt *φρονῶν* G: *φρουρῶν* Anonymus apud Bekkerum *τε καὶ* G: *τ' ἄγαν* Aëtius, qui totum versum sic praebet: *ὃς ταῦτ' ἀκούει καὶ βλέπει φρονεῖ τ' ἄγαν* **19** *προσέχων τὰ πάντα* Grotius: *συνέχων ἅπαντα* Matthiae: *προσεχῶς τὰ ταύτῃ* Anonymus apud Bekk.: *προσέχων ϑ' ἑαυτῷ* Apelt: *παρέχων τε ταῦτα* Gomperz **20** *ὃς* Normann: *ὑφ' οὗ* G (*ἐφ' οὗ* A) *μὲν* del. Normann *ἀκούσεται* Normann: *ἀκούεται* G totum versum sic legi iubet Gomperz: *ὃς δὴ βροτοῖσι πᾶν τὸ μὲν λεχϑὲν κλύειν* **21** *τὸ* add. Normann **22** *σὺν* LEς: om. N: *καὶ* Meineke dubit.: *κἂν* Nauck

403 ⟨αὐτοῖς⟩ ἔνεστι. τούσδε τοὺς λόγους λέγων
404 διδαγμάτων ἥδιστον εἰσηγήσατο,
ψευδεῖ καλύψας τὴν ἀλήθειαν λόγῳ.
ναίειν δ' ἔφασκε τοὺς θεοὺς ἐνταῦθ', ἵνα
μάλιστ' ἂν ἐξέπληξεν ἀνθρώπους ἄγων,
ὅθεν περ ἔγνω τοὺς φόβους ὄντας βροτοῖς
καὶ τὰς ὀνήσεις τῷ ταλαιπώρῳ βίῳ,
ἐκ τῆς ὕπερθε περιφορᾶς, ἵν' ἀστραπάς
κατεῖδεν οὔσας, δεινὰ δὲ κτυπήματα
βροντῆς, τό τ' ἀστερωπὸν οὐρανοῦ δέμας,
Χρόνου καλὸν ποίκιλμα, τέκτονος σοφοῦ,
ὅθεν τε λαμπρὸς ἀστέρος στείχει μύδρος,
ὅ θ' ὑγρὸς εἰς γῆν ὄμβρος ἐκπορεύεται.
τοίους δὲ περιέστησεν ἀνθρώποις φόβους,
δι' οὓς καλῶς τε τῷ λόγῳ κατῴκισεν
τὸν δαίμον' οὗτος κἀν πρέποντι χωρίῳ,
τὴν ἀνομίαν τε τοῖς νόμοις κατέσβεσεν.

---

24 *αὐτοῖς* add.: ⟨*ἄγαν*⟩ *ἔν.* Diels: *ἔν ἐστι.* ⟨*θείων*⟩ Musgrave: ⟨*θεοῖς*⟩ *ἔν.* Normann: ⟨*τούτοις*⟩ *ἔν.* G. Hermann: *ἔν.* ⟨*παντὶ*⟩ Gomperz *τούσδε* G: *τοιούτους δὲ* Meineke *τοὺς* G: *τις* Musgrave ⟨*αὐτοῖς*⟩ *λέγων* Grotius 1 *δίδαγμά τοι* F. G. Schmidt *μέγιστον* F. G. Schmidt: *κέρδιστον* Nauck: an *κράτιστον*? 2 *καλύψαι* E et Hervetus 3 *ναίειν* Pierson: *αἰεὶ* G 4 *μάλιστ' ἂν* Toupius: *μάλιστα* G: *μάλιστά γ'* Fabr. *ἐκπλήξειεν* Grotius *ἄγων* G: *λέγων* Grotius 6 *ὀνήσεις* Musgrave: *πονήσεις* G 10 *χρόνον* Aëtius et Laurentianus nescio quis teste Bekkero 11 *ἀστέρος* G: *ἀστέρες* Gen.: *αἰθέρος* Boissonade: *ἡλίου* Nauck: *διάπυρος* Herwerden: *ἀστέρων* Barnes: *ἀστέρας* Musgrave *σπέρχει* Musgrave *μύδρος* G: *δρόμος* Monac. 159: *χορός* Barnes 12 *εἰσπορεύεται* Grotius: *ἐκπορίζεται* Musgrave 13 *τοίους* Meineke: *τοιούτους* G: *τοιούσδε* Grotius *περιέστησεν* G: *περιέστησαν* Gen.: *πέριξ ἔστησεν* Meineke: *περιέσεισεν* Diels *φόβους* G: *φόβον* Musgrave 14 *δι' οὓς* G: *στοίχους* Musgrave 15 *δαίμον' οὗτος κἀν* Diels: *δαίμονα οὐκ ἐν* G: *δαίμονα καὶ* Gen.: *δαίμον' οἰκεῖν ἐν* Hermann: *δαίμον' οἰκοῦντ' ἐν* Pierson: *δαίμον' ὀγκῶν ἐν* Musgrave 16 *νόμοις* G (quod verbo *ἀνομίαν* per rhetoricum artificium opponitur): *φόβοις* Schmidt: *βροτοῖς* Diels dubit.

404
καὶ ὀλίγα προσδιελθὼν ἐπιφέρει

οὕτω δὲ πρῶτον οἴομαι πεῖσαί τινα
θνητοὺς νομίζειν δαιμόνων εἶναι γένος.

55 *Συμφέρεται δὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι καὶ Θεόδωρος ὁ*
ἄθεος καὶ κατά τινας Πρωταγόρας ὁ Ἀβδηρίτης, ὁ μὲν
διὰ τοῦ περὶ θεῶν συντάγματος τὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησι
56 *θεολογούμενα ποικίλως ἀνασκευάσας, ὁ δὲ Πρωταγόρας*
(A 12 Diels) *ῥητῶς που γράψας· "περὶ δὲ θεῶν οὔτε εἰ*
εἰσὶν οὔθ' ὁποῖοί τινές εἰσι δύναμαι λέγειν· πολλὰ 405
γάρ ἐστι τὰ κωλύοντά με". παρ' ἣν αἰτίαν θάνατον αὐ-
τοῦ καταψηφισαμένων τῶν Ἀθηναίων διαφυγὼν καὶ κατὰ
57 *θάλατταν πταίσας ἀπέθανεν. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς ἱστορίας*
καὶ Τίμων ὁ Φλιάσιος (fr. 5 Diels) *ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν*
Σίλλων ταῦτα διεξερχόμενος,

†ἔσητε† καὶ μετέπειτα σοφιστῶν
οὔτ' ἀλιγυγλώσσῳ οὔτ' ἀσκόπῳ οὔτ' ἀκυλίστῳ
Πρωταγόρῃ· ἔθελον δὲ τέφρην συγγράμματα θεῖναι,
ὅττι θεοὺς κατέγραψ' οὔτ' εἰδέναι οὔτε δύνασθαι
ὁπποῖοί τινές εἰσι καὶ οἵ τινες ἀθρήσασθαι,
πᾶσαν ἔχων φυλακὴν ἐπιεικείης. τὰ μὲν οὔ οἱ
χραίσμησ', ἀλλὰ φυγῆς ἐπεμαίετο, ὄφρα μὴ οὕτως
Σωκρατικὸν πίνων ψυχρὸν πότον Ἀίδα δύῃ.

58 *καὶ Ἐπίκουρος δὲ κατ' ἐνίους ὡς μὲν πρὸς τοὺς πολλοὺς*
ἀπολείπει θεόν, ὡς δὲ πρὸς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων
59 *οὐδαμῶς. οὐ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι θεοὺς διὰ τὴν*
τῶν ἀντικειμένων λόγων ἰσοσθένειαν ἔλεξαν οἱ ἀπὸ τῆς

---

18 *τινας* N 19 *εἶναι δαιμόνων* ς 24 *δὲ* om. L *εἰ* om. V *εἰ* ⟨*μέν*⟩ N 4 *τῆς ἱστορίας ταύτης* N 5a *σειληνῶν* N! 6 *ἔσητε* N: *ὥστε* LEABR: *ὅς τε* V: *ὡς* Stephanus: ⟨*πάντων πρωτίστῳ τό*⟩*τε καὶ* Diels e. g. *καὶ* om. A 7 *ἀλογυγλώσσω* N 8 *πρωταγόρης* N *ἔθελον* N in rasura maioris ambitus *τέφρην* Gen.: *τε φρὴν·* G *συγγράμματα* Fabr.: *συγγράμματι* G 9 *ὅτι* ς *κατέγραψ'* Fabr.: *κατέγραψεν* LEς: *κατέρριψεν* N 10 *οἵ* G: *εἰ* Bekk. dubit. 12 *αὕτως* Bekk. dubit. 13 *ἀίδα* Menagius: *ἀίδι* G *δύῃ* optativ. Meineke 14 *ἔτους* N *πρὸς μὲν* N 18 *ἑκατέρωθεν* om. N sed spatio 11 fere litt. relicto

σκέψεως. καὶ τοῦτο εἰσόμεθα ἑκατέρωθεν τὰ ἐπιχειρούμενα συντόμως ἐπιδραμόντες.

Οἱ τοίνυν θεοὺς ἀξιοῦντες εἶναι πειρῶνται τὸ προκεί- 60
μενον κατασκευάζειν ἐκ τεσσάρων τρόπων, ἑνὸς μὲν τῆς
παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις συμφωνίας, δευτέρου δὲ τῆς κοσμι-
κῆς διατάξεως, τρίτου δὲ τῶν ἀκολουθούντων ἀτόπων τοῖς
ἀναιροῦσι τὸ θεῖον, τετάρτου δὲ καὶ τελευταίου τῆς τῶν
ἀντιπιπτόντων λόγων ὑπεξαιρέσεως. ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς 61
κοινῆς ἐννοίας λέγοντες, ὡς ἅπαντες ἄνθρωποι σχεδὸν Ἕλ-
ληνές τε καὶ βάρβαροι νομίζουσιν εἶναι τὸ θεῖον, καὶ διὰ
τοῦτο συμφώνως μὲν θύουσί τε καὶ εὔχονται καὶ τεμένη
θεῶν ἀνιστῶσιν, ἄλλοι δὲ ἄλλως ταῦτα ποιοῦσιν, ὡς ἂν
κατὰ μὲν τὸ κοινὸν πεπιστευκότες τὸ εἶναί τι θεῖον, μὴ
400 τὴν αὐτὴν δὲ ἔχοντες περὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ πρόληψιν.
εἰ δέ γε ψευδὴς ὑπῆρχεν ἡ τοιαύτη πρόληψις, οὐκ ἂν
οὕτω πάντες συνεφώνουν· εἰσὶν ἄρα θεοί. καὶ γὰρ ἄλλως 62
αἱ ψευδεῖς δόξαι καὶ πρόσκαιροι φάσεις οὐκ ἐπὶ πλεῖον
παρεκτείνουσιν, ἀλλὰ συντελευτῶσιν ἐκείνοις ὧν χάριν ἐφυ-
λάττοντο. οἷον τιμῶσι βασιλεῖς ἄνθρωποι θυσίαις τε καὶ
ταῖς ἄλλαις θρησκείαις, αἷς ὡς θεοὺς ⟨αὐτοὺς⟩ προστρέπον-
ται· ἀλλὰ ταῦτα μέχρις ἐκείνων αὐτῶν διατηροῦσιν, τελευτη-
σάντων δὲ ὡς ἄθεσμά τινα καὶ ἀσεβῆ παραλείπουσιν. ἡ δέ γε
τῶν θεῶν ἔννοια καὶ ἐξ αἰῶνος ἦν καὶ εἰς αἰῶνα διαμένει,
ἐξ αὐτῶν, ὡς εἰκός, τῶν γινομένων μαρτυρουμένη. οὐ 63
μὴν ἀλλὰ καὶ εἰ τὴν ἰδιωτικὴν ὑπόνοιαν δεῖ παραλείπειν,
τοῖς δὲ συνετοῖς καὶ μεγαλοφυεστάτοις τῶν ἀνδρῶν πεί-
θεσθαι, πάρεστι τὴν ποιητικὴν ὁρᾶν μηδὲν μέγα μηδὲ
λαμπρὸν ἐκφέρουσαν ἐν ᾧ μὴ θεός ἐστιν ὁ τὴν ἐξουσίαν
καὶ τὸ κράτος τῶν γινομένων πραγμάτων ἐνημμένος,
ὥσπερ καὶ τῷ ποιητῇ Ὁμήρῳ κατὰ τὸν ἀναγραφέντα τῶν
Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων πόλεμον. πάρεστι δὲ καὶ τὴν 64

---

19 ἐπιδραμόντα N 21 τῆς NA: τοῖς LEBVR 22 δεύτερον N 23 τρίτον N 4 φάσεις Bekk.: φύσεις G 7 ὡς G: καὶ Bekk. dubit.: om. Hervetus αὐτοὺς addidi προστρέπονται coniectura in margine codicis Genevensium: προτρ. G 9 παραλείπουσιν (vel καταλύουσιν) Bekk. dubit.: καταλείπουσιν G 12 εἰ NEABR: εἰς LV 14 πάρεστι ⟨μὲν⟩ Bekk.

406

τῶν φυσικῶν πληθὺν ἰδεῖν σύμφωνον τῇ ποιητικῇ· καὶ γὰρ Πυθαγόρας καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Ἰωνίας Σωκράτης τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, τάχα δὲ οἱ ἀπὸ τῶν κήπων, ὡς αἱ ῥηταὶ τοῦ
65 Ἐπικούρου λέξεις μαρτυροῦσι, θεὸν ἀπολείπουσιν. ὥσπερ οὖν εἰ περί τινος τῶν ὑπὸ τὴν ὅρασιν πιπτόντων ἐζητοῦμεν, εὐλόγως ἂν τοῖς ὀξυωπεστάτοις ἐπιστεύομεν, καὶ εἰ περί τινος τῶν ἀκουστῶν, τοῖς ὀξυηκουστάτοις, οὕτω σκεπτόμενοι περί τινος τῶν λόγῳ θεωρουμένων οὐκ ἄλλοις τισὶ πιστεύειν ὀφείλομεν ἢ τοῖς τὸν νοῦν καὶ τὸν λόγον ὀξυωποῦσιν, ὁποῖοί τινες ἦσαν οἱ φιλόσοφοι.

66 Ἀλλ' εἰώθασιν ἀνθυποφέροντες πρὸς τοῦτο λέγειν οἱ ἐξ ἐναντίας, ὅτι καὶ περὶ τῶν ἐν Ἅιδου μυθευομένων κοινὴν ἔννοιαν ἔχουσιν ἅπαντες ἄνθρωποι καὶ συμφώνους ἔχουσι τοὺς ποιητάς, καὶ μᾶλλόν γε περὶ τούτων ἢ περὶ τῶν 407 θεῶν, ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποιμεν ταῖς ἀληθείαις ὑπάρχειν τὰ
67 καθ' Ἅιδου μυθευόμενα, μὴ συνιέντες πρῶτον μέν, ὅτι οὐ μόνον τὰ καθ' Ἅιδου πλαττόμενα, ἀλλὰ καὶ κοινῶς πάντα μῦθον μάχην περιεσχηκέναι συμβέβηκε καὶ ἀδύνατον εἶναι, οἷον ἦν (λ 576)·

καὶ Τιτυὸν εἶδον, Γαίης ἐρικυδέος υἱόν,
κείμενον ἐν δαπέδῳ· ὁ δ' ἐπ' ἐννέα κεῖτο πέλεθρα,
γῦπε δέ μιν ἑκάτερθε παρημένω ἧπαρ ἔκειρον,
δέρτρον ἔσω δύνοντες· ὁ δ' οὐκ ἀπαμύνετο χερσίν·
Λητὼ γὰρ ἤσχυνε Διὸς κυδρὴν παράκοιτιν.

68 εἰ μὲν γὰρ ἄψυχος ἦν ὁ Τιτυός, πῶς οὐδεμίαν συναίσθησιν ἔχων ὑπὸ τιμωρίαν ἔπιπτεν; εἰ δὲ εἶχε ψυχήν,
69 πῶς τετελευτήκει; καὶ πάλιν, ὅταν λέγηται (λ 582)·

καὶ μὴν Τάνταλον εἰσεῖδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα,
ἑσταότ' ἐν λίμνῃ· ἡ δὲ προσέκλυζε γενείῳ.
στεῦτο δὲ διψάων, πιέειν δ' οὐκ εἶχεν ἑλέσθαι·

---

22 δὲ ⟨καὶ⟩ Rüstow 26/27 σκεπτομένων N 27 λόγων N
1 γὲ om. N περὶ alt. N: ὅτι LEς 6 ἦν ⟨τὸ⟩ Bekk. dubit.
8 ὅδ' LEς 10 δέλτρον N 11 γὰρ om. ς ἤσχυνε NVR: ἤλγυνε E: ἤλκησεν AB: ἤλκησεν· ἢ ἤλγυνε L (sic) 15 ἐσεῖδον ς

407
ὁσσάκι γὰρ κύψει᾽ ὁ γέρων πιέειν μενεαίνων,
τοσσάχ᾽ ὕδωρ ἀπολέσκετ᾽ ἀναβροχέν, ἀμφὶ δὲ ποσσίν
γαῖα μέλαινα φάνεσκε, καταζήνασκε δὲ δαίμων.

εἰ γὰρ μήποτε ὑγροῦ καὶ τροφῆς ἐγεύετο, πῶς διέμενεν, 70
ἀλλ᾽ οὐ σπάνει τῶν ἀναγκαίων διεφθείρετο; εἰ δὲ ἀθάνα-
τος ἦν, πῶς τοιοῦτός ἐστιν; μάχεται γὰρ ἀθάνατος φύσις
ἀλγηδόσι καὶ βασάνοις, ἐπείπερ πᾶν τὸ ἀλγοῦν θνητόν
ἐστιν. ἀλλὰ γὰρ ὁ μὲν μῦθος οὕτως ἐν αὑτῷ τὸν ἔλεγχον 71
περιεῖχεν, ἡ δὲ περὶ θεῶν ὑπόληψις οὐ τοιαύτη τις ἐστίν,
οὐδὲ μάχην ὑπέβαλλεν, ᾽λλὰ σύμφωνος τοῖς γινομένοις
ἐφαίνετο. καὶ γὰρ οὐδὲ τὰς ψυχὰς ἔνεστιν ὑπονοῆσαι
κάτω φερομένας· λεπτομερεῖς γὰρ οὖσαι καὶ οὐχ ἧττον
πυρώδεις ἢ πνευματώδεις εἰς τοὺς ἄνω μᾶλλον τόπους
408 κουφοφοροῦσιν. καὶ καθ᾽ αὑτὰς δὲ διαμένουσι καὶ οὐχ, 72
ὡς ἔλεγεν ὁ Ἐπίκουρος (fr. 337 Us.), ἀπολυθεῖσαι τῶν
σωμάτων καπνοῦ δίκην σκίδνανται. οὐδὲ γὰρ πρότε-
ρον τὸ σῶμα διακρατητικὸν ἦν αὐτῶν, ἀλλ᾽ αὐταὶ τῷ σώματι
συμμονῆς ἦσαν αἴτιαι, πολὺ δὲ πρότερον καὶ ἑαυταῖς. ἔκσκη- 73
νοι γοῦν ἡλίου γενόμεναι τὸν ὑπὸ σελήνην οἰκοῦσι τόπον, ἐν-
θάδε τε διὰ τὴν εἰλικρίνειαν τοῦ ἀέρος πλείονα πρὸς διαμονὴν
λαμβάνουσι χρόνον, τροφῇ τε χρῶνται οἰκείᾳ τῇ ἀπὸ γῆς ἀνα-
θυμιάσει ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα, τὸ διαλῦσόν τε αὐτὰς
ἐν ἐκείνοις τοῖς τόποις οὐκ ἔχουσιν. εἰ οὖν διαμένουσιν 74
αἱ ψυχαί, δαίμοσιν αἱ αὐταὶ γίνονται· εἰ δὲ δαίμο-
νές εἰσι, ῥητέον καὶ θεοὺς ὑπάρχειν, μηδὲν αὐτῶν τὴν
ὕπαρξιν βλαπτούσης τῆς περὶ τῶν ἐν Ἅιδου μυθευομένων
προλήψεως.

Ὁ μὲν οὖν ἀπὸ τῆς κοινῆς καὶ συμφώνου οἰήσεως
τοῦ θεοῦ λόγος ἐστὶ τοιοῦτος· σκοπῶμεν δὲ καὶ τὸν ἀπὸ 75
τῆς τοῦ περιέχοντος διακοσμήσεως. ἡ τοίνυν τῶν ὄντων
οὐσία, φασίν, ἀκίνητος οὖσα ἐξ αὑτῆς καὶ ἀσχημάτιστος
ὑπό τινος αἰτίας ὀφείλει κινεῖσθαί τε καὶ σχηματίζεσθαι·

---

19 ἀναβροχὲν Hom.: ἀμβροχθὲν LEς: ἀνβροχὲν N 4 δια-κριτικὸν ς 5—13 secunda manus in N margini adscripsit: τὰ τοῦ Κικέρωνος ὅμοια 6 ἡλίου del. vel in ἔνιαι mutat Hirzel

408
καὶ διὰ τοῦτο, ὡς χαλκούργημα περικαλλὲς θεασάμενοι
ποθοῦμεν μαθεῖν τὸν τεχνίτην ἅτε καθ' αὑτὴν τῆς
ὕλης ἀκινήτου καθεστώσης, οὕτω καὶ τὴν τῶν ὅλων ὕλην
θεωροῦντες κινουμένην καὶ ἐν μορφῇ τε καὶ διακοσμήσει
τυγχάνουσαν εὐλόγως ἂν σκεπτοίμεθα τὸ κινοῦν αὐτὴν
καὶ πολυειδῶς μορφοῦν αἴτιον. τοῦτο δὲ οὐκ ἄλλο τι πι-
76 θανόν ἐστιν εἶναι ἢ δύναμίν τινα δι' αὐτῆς πεφοιτη-
κυῖαν, καθάπερ ἡμῖν ψυχὴ πεφοίτηκεν. αὕτη οὖν ἡ δύ-
ναμις ἤτοι αὐτοκίνητός ἐστιν ἢ ὑπὸ ἄλλης κινεῖται δυνά-
μεως. καὶ εἰ μὲν ὑφ' ἑτέρας κινεῖται, τὴν ἑτέραν ἀδύνα-
τον ἔσται κινεῖσθαι μὴ ὑπ' ἄλλης κινουμένην, ὅπερ ἄτοπον.
ἔστι τις ἄρα καθ' ἑαυτὴν αὐτοκίνητος δύναμις, ἥτις ἂν εἴη
θεία καὶ ἀίδιος. ἢ γὰρ ἐξ αἰῶνος κινήσεται ἢ ἀπό τινος
χρόνου. ἀλλ' ἀπό τινος χρόνου μὲν οὐ κινήσεται· οὐ 409
γὰρ ἔσται τις αἰτία τοῦ ἀπό τινος αὐτὴν χρόνου κινεῖσθαι.
ἀίδιος τοίνυν ἐστὶν ἡ κινοῦσα τὴν ὕλην δύναμις καὶ τε-
ταγμένως αὐτὴν εἰς γενέσεις καὶ μεταβολὰς ἄγουσα. ὥστε
θεὸς ἂν εἴη αὕτη. καὶ ἔτι τὸ γεννητικὸν λογικοῦ
77 καὶ φρονίμου πάντως καὶ αὐτὸ λογικόν ἐστι καὶ φρόνιμον·
ἡ δέ γε προειρημένη δύναμις ἀνθρώπους πέφυκε κατα-
σκευάζειν· λογικὴ τοίνυν καὶ φρονίμη γενήσεται, ὅπερ ἦν
θείας φύσεως. εἰσὶν ἄρα θεοί. τῶν τε σωμάτων
78 τὰ μέν ἐστιν ἡνωμένα, τὰ δὲ ἐκ συναπτομένων, τὰ δὲ ἐκ
διεστώτων. ἡνωμένα μὲν οὖν ἐστι τὰ ὑπὸ μιᾶς ἕξεως
κρατούμενα καθάπερ φυτὰ καὶ ζῷα, ἐκ συναπτομένων δὲ
τὰ ἔκ τε παρακειμένων καὶ πρὸς ἕν τι κεφάλαιον νευόν-
των συνεστῶτα ὡς ἁλύσεις καὶ πυργίσκοι καὶ νῆες, ἐκ διε-
στώτων δὲ τὰ ἐκ διεζευγμένων καὶ κεχωρισμένων καὶ
καθ' αὑτὰ ὑποκειμένων συγκείμενα ὡς στρατιαὶ καὶ ποί-

78 ∼ adv. dogm. I 102.

20 περικαλὲς ς 24 κοινοῦν NL 27 ⟨ἐν⟩ ἡμῖν Arnim δι' ἡμῶν Kayser 28 ἀπὸ N 29 post ἑτέραν lac. stat. Arnim 30 ἔσται N: εἶναι LEς: εἴη ἂν Apelt καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον post κινουμένην add. Heintz sec. Herveti versionem (*atque ita in infinitum*) 5 γεννητικὸν E: γενητικὸν NLς 13 τε Bekk.: τῶν G 15 κεχωρισμένων Bekk.: ἐκ κεχωρισμένων LEς: ἐγκεχωρισμένων N

409 μναι καὶ χοροί. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ κόσμος σῶμά ἐστιν, ἤτοι 79
ἡνωμένον ἐστὶ σῶμα ἢ ἐκ συναπτομένων ἢ ἐκ διεστώτων.
οὔτε δὲ ἐκ συναπτομένων οὔτε ἐκ διεστώτων, ὡς δείκνυμεν
ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν συμπαθειῶν. κατὰ γὰρ τὰς τῆς σελή-
νης αὐξήσεις καὶ φθίσεις πολλὰ τῶν τε ἐπιγείων ζῴων καὶ
θαλασσίων φθίνει τε καὶ αὔξεται, ἀμπώτεις τε καὶ πλημ-
μυρίδες περί τινα μέρη τῆς θαλάσσης γίνονται. ὡσαύτως
δὲ καὶ κατά τινας τῶν ἀστέρων ἐπιτολὰς καὶ δύσεις μετα-
βολαὶ τοῦ περιέχοντος καὶ παμποίκιλοι περὶ τὸν ἀέρα τρο-
παὶ συμβαίνουσιν, ὁτὲ μὲν ἐπὶ τὸ κρεῖττον, ὁτὲ δὲ λοιμι-
κῶς. ἐξ ὧν συμφανές, ὅτι ἡνωμένον τι σῶμα καθέστηκεν
ὁ κόσμος. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐκ συναπτομένων ἢ διεστώ- 80
των οὐ συμπάσχει τὰ μέρη ἀλλήλοις, εἴγε ἐν στρατιᾷ πάν-
των, εἰ τύχοι, διαφθαρέντων τῶν στρατιωτῶν οὐδὲν κατὰ
διάδοσιν πάσχειν φαίνεται ὁ περισωθείς· ἐπὶ δὲ τῶν ἡνω-
410 μένων συμπάθειά τις ἔστιν, εἴγε δακτύλου τεμνομένου τὸ
ὅλον συνδιατίθεται σῶμα. ἡνωμένον τοίνυν ἐστὶ σῶμα
καὶ ὁ κόσμος. ἀλλ' ἐπεὶ τῶν ἡνωμένων σωμάτων τὰ μὲν 81
ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως συνέχεται, τὰ δὲ ὑπὸ φύσεως, τὰ δὲ ὑπὸ
ψυχῆς, καὶ ἕξεως μὲν ὡς λίθοι καὶ ξύλα, φύσεως δὲ κα-
θάπερ τὰ φυτά, ψυχῆς δὲ τὰ ζῷα, πάντως δὴ καὶ ὁ
κόσμος ὑπό τινος τούτων διακρατεῖται. καὶ ὑπὸ μὲν ψι- 82
λῆς ἕξεως οὐκ ἂν συνέχοιτο. τὰ γὰρ ὑπὸ ἕξεως κρατού-
μενα οὐδεμίαν ἀξιόλογον μεταβολήν τε καὶ τροπὴν ανα-
δέχεται, καθάπερ ξύλα καὶ λίθοι, ἀλλὰ μόνον ἐξ αὐτῶν
πάσχει τὴν κατὰ ἄνεσιν καὶ τὴν κατὰ συμπιεσμὸν διάθε-
σιν. ὁ δὲ κόσμος ἀξιολόγους ἀναδέχεται μεταβολάς, ὁτὲ 83
μὲν κρυμαλέου τοῦ περιέχοντος γινομένου, ὁτὲ δὲ ἀλεεινοῦ,
καὶ ὁτὲ μὲν αὐχμώδους, ὁτὲ δὲ νοτεροῦ, ὁτὲ δὲ ἄλλως πως
κατὰ τὰς τῶν οὐρανίων κινήσεις ἑτεροιουμένου. οὐ τοί-
νυν ὑπὸ ψιλῆς ἕξεως ὁ κόσμος συνέχεται. εἰ δὲ μὴ ὑπὸ 84
ταύτης, πάντως ὑπὸ φύσεως· καὶ γὰρ τὰ ὑπὸ ψυχῆς δια-
κρατούμενα πολὺ πρότερον ὑπὸ φύσεως συνείχετο. ἀνάγ-
κη ἄρα ὑπὸ τῆς ἀρίστης αὐτὸν φύσεως συνέχεσθαι, ἐπεὶ

---

20 αὐτῶν N comp. scr. **31** πάσχειν LEς: πᾶσι N **4** ἀπὸ ψιλῆς ς **11** τὴν utrumque om. N **19** αὐτῶν N

καὶ περιέχει τὰς πάντων φύσεις. ἡ δέ γε τὰς πάντων πε- 410
ριέχουσα φύσεις καὶ τὰς λογικὰς περιέσχηκεν. (Stoic. fr. I 114
85 Arn.) ἀλλὰ καὶ ἡ τὰς λογικὰς περιέχουσα φύσεις
πάντως ἐστὶ λογική· οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ ὅλον τοῦ μέ-
ρους χεῖρον εἶναι. ἀλλ' εἰ ἀρίστη ἐστὶ φύσις ἡ τὸν κόσμον
διοικοῦσα, νοερά τε ἔσται καὶ σπουδαία καὶ ἀθάνατος. τοιαύτη
86 δὲ τυγχάνουσα θεός ἐστιν. εἰσὶν ἄρα θεοί. εἴπερ τε ἐν γῇ
καὶ θαλάσσῃ πολλῆς οὔσης παχυμερείας ποικίλα συνίσταται ζῷα
ψυχικῆς τε καὶ αἰσθητικῆς μετέχοντα δυνάμεως, πολλῷ πιθα-
νώτερόν ἐστιν ἐν τῷ ἀέρι, πολὺ τὸ καθαρὸν καὶ εἰλικρινὲς
ἔχοντι παρὰ τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ, ἔμψυχά τινα καὶ νοερὰ
συνίστασθαι ζῷα. καὶ τούτῳ συμφωνεῖ τὸ τοὺς Διοσκού-
ρους ἀγαθούς τινας εἶναι δαίμονας, σωτῆρας εὐσέλμων 411
νεῶν, καὶ τὸ (Hesiod. op. 252)

τρὶς γὰρ μύριοί εἰσιν ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ
ἀθάνατοι Ζηνὸς φύλακες μερόπων ἀνθρώπων.

87 ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ἀέρι πιθανὸν ὑπάρχειν ζῷα, πάντως εὔλογον
καὶ ἐν τῷ αἰθέρι ζῴων εἶναι φύσιν, ὅθεν καὶ ἄνθρωποι
νοερᾶς μετέχουσι δυνάμεως, ἐκεῖθεν αὐτὴν σπάσαντες.
ὄντων δὲ αἰθερίων ζῴων, καὶ κατὰ πολὺ τῶν ἐπιγείων
ὑπερφέρειν δοκούντων τῷ ἄφθαρτα εἶναι καὶ ἀγέννητα,
δοθήσεται καὶ θεοὺς ὑπάρχειν, τούτων μὴ διαφέροντας.
88 Ὁ δὲ Κλεάνθης (fr. 529 Arn.) οὕτως συνηρώτα· εἰ φύ-
σις φύσεώς ἐστι κρείττων, εἴη ἄν τις ἀρίστη φύσις·
εἰ ψυχὴ ψυχῆς ἐστι κρείττων, εἴη ἄν τις ἀρίστη
ψυχή· καὶ εἰ ζῷον τοίνυν κρεῖττόν ἐστι ζῴου, εἴη
ἄν τι κράτιστον ζῷον· οὐ γὰρ εἰς ἄπειρον ἐκπίπτειν
πέφυκε τὰ τοιαῦτα. ὥσπερουν οὐδὲ ἡ φύσις ἐπ' ἄπει-
ρον ἐδύνατο αὔξεσθαι κατὰ τὸ κρεῖττον, οὔθ' ἡ ψυχὴ
89 οὔτε τὸ ζῷον. ἀλλὰ μὴν ζῷον ζῴου κρεῖττόν ἐστιν,
ὡς ἵππος χελώνης, εἰ τύχοι, καὶ ταῦρος ἵππου καὶ

23/24 τὸ ὅλον τοῦ μέρους LE: τοῦ ὅλου τὸ μέρος Nς 1 εἶναι om. ς 8 πολυβοτείρῃ Nς 7 ἐκεῖθεν N: κεῖθεν LEς: κἀκεῖθεν edd. 16 οὐδὲ G: οὔτε Bekk. 16/17 ἐδύνατο ἐπ' ἄπειρον ς 17 nonne melius ⟨οὕτως⟩ οὔθ'? 18 οὐδὲ τὸ ζ. Arnim 19 ἵππου Rüstow: ὄνου G

411
λέων ταύρου. πάντων δὲ σχεδὸν τῶν ἐπιγείων ζῴων
καὶ σωματικῇ καὶ ψυχικῇ διαθέσει προέχει τε καὶ
κρατιστεύει ὁ ἄνθρωπος· τοίνυν κράτιστον ἂν εἴη
ζῷον καὶ ἄριστον. καίτοι οὐ πάνυ τι ὁ ἄνθρωπος 90
κράτιστον εἶναι δύναται ζῷον, οἷον εὐθέως ὅτι διὰ
κακίας πορεύεται τὸν πάντα χρόνον, εἰ δὲ μή γε, τὸν
πλεῖστον (καὶ γὰρ εἴ ποτε περιγένοιτο ἀρετῆς, ὀψὲ
καὶ πρὸς ταῖς τοῦ βίου δυσμαῖς περιγίνεται), ἐπί-
κηρόν τ' ἐστὶ καὶ ἀσθενὲς καὶ μυρίων δεόμενον βοη-
θημάτων, καθάπερ τροφῆς καὶ σκεπασμάτων καὶ
τῆς ἄλλης τοῦ σώματος ἐπιμελείας, πικροῦ τινος τυ-
ράννου τρόπον ἐφεστῶτος ἡμῖν καὶ τὸν πρὸς ἡμέραν
δασμὸν ἀπαιτοῦντος, καὶ εἰ μὴ παρέχοιμεν ὥστε
λούειν αὐτὸ καὶ ἀλείφειν καὶ περιβάλλειν καὶ τρέ-
φειν, νόσους καὶ θάνατον ἀπειλοῦντος. ὥστε οὐ τέ-
412 λειον ζῷον ὁ ἄνθρωπος, ἀτελὲς δὲ καὶ πολὺ κεχωρισ-
μένον τοῦ τελείου. τὸ δὲ τέλειον καὶ ἄριστον κρεῖτ- 91
τον μὲν ἂν ὑπάρχοι ἀνθρώπου καὶ πάσαις ταῖς ἀρε-
ταῖς συμπεπληρωμένον καὶ παντὸς κακοῦ ἀνεπίδε-
κτον· τοῦτο δὲ οὐ διοίσει θεοῦ. ἔστιν ἄρα θεός.

Ἀλλ' ὁ μὲν Κλεάνθης ἐστὶ τοιοῦτος· ἠρώτησε δὲ καὶ 92
Ξενοφῶν ὁ Σωκρατικὸς (Mem. I 4, 2) λόγον εἰς τὸ εἶ-
ναι θεούς, Σωκράτει περιθεὶς τὴν ἀπόδειξιν πρὸς τὸν Ἀρι-
στόδημον ζητοῦντι, δι' ὧν κατὰ λέξιν φησίν· "εἰπέ μοι, ὦ
Ἀριστόδημε, εἰσὶν οὕς τινας ἐπὶ σοφίᾳ τεθαύμακας;
ἔγωγε, ἔφη. τίνες οὖν εἰσιν οὗτοι; ἐπὶ μὲν οὖν ποιη-
τικῇ ἔγωγε Ὅμηρον τεθαύμακα, ἐπὶ δὲ ἀνδριαντο-
ποιίᾳ Πολύκλειτον, ζωγραφίας γε μὴν χάριν Ζεῦξιν.
τούτους οὖν ἀποδέχῃ οὐ διὰ τὸ τὰ ὑπ' αὐτῶν κατε- 93
σκευασμένα περισσῶς δεδημιουργῆσθαι; ἔγωγε, ἔφη.
εἰ οὖν ὁ Πολυκλείτου ἀνδριὰς καὶ ἐμψυχίαν προσ-
λάβῃ, οὐ πολὺ μᾶλλον ἀποδέξῃ τὸν τεχνίτην; καὶ

22 καίτοι Wachsmuth: καὶ G: ἀλλ' vel καὶ ⟨μὴν⟩ Bekk. dubit. 27 τρυφῆς ς 29a δασμὸν om. N spatio 10 fere litt. vacuo relicto 31 οὐ Bekk.: οὔτε G 6 ἠράτη ς 8 σωκράτη ς 11 οἱ τοιοῦτοι N οὖν om. N 16/17 προσλάβῃ Eς: προσλάβοι NL

μάλα. ἆρ' οὖν ἀνδριάντα μὲν ὁρῶν ἔφης ὑπό τινος τεχνίτου δεδημιουργῆσθαι, ἄνθρωπον δὲ ὁρῶν κατά τε ψυχὴν εὖ κινούμενον καὶ κατὰ τὸ σῶμα εὖ κεκοσμημένον οὐκ οἴει ὑπό τινος νοῦ περιττοῦ δεδη- 412
94 μιουργῆσθαι; εἶτα δὲ ὁρῶν θέσιν τε καὶ χρῆσιν μερῶν, πρῶτον μὲν ὅτι διανέστησε τὸν ἄνθρωπον, ὄμματά γε μὴν ἔδωκεν ὥστε ὁρᾶν τὰ ὁρατά, ἀκοὴν δὲ ὥστε ἀκούειν τὰ ἀκουστά. ὀσμῆς γε μὴν τί ἂν ἦν ὄφελος, εἰ μὴ ῥῖνας προσέθηκεν, χυμῶν τε μὴν ὁμοίως, εἰ μὴ γλῶσσα ἡ τούτων ἐπιγνώμων ἐνειργάσθη; καὶ ταῦτα" φησὶν (ib. § 8) "εἰδώς, ὅτι γῆς τε μέρος μικρὸν ἔχεις ἐν τῷ σώματι πολλῆς οὔσης, ὑγροῦ τε μὴν βραχὺ πολλοῦ ὄντος, πυρὸς ἀέρος τε ὁμοίως· νοῦν δὲ ἄρα μόνον οὐδαμοῦ ὄντα εὐτυχῶς πόθεν δοκεῖς συναρπάσαι;".

95 Τοιοῦτος μὲν οὖν ὁ τοῦ Ξενοφῶντός ἐστι λόγος, δύναμίν γε ἐπαγωγικὴν ἔχων καὶ τοιαύτην· "γῆς πολλῆς οὔσης ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις, καὶ ὑγροῦ πολλοῦ 413 ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις· καὶ νοῦ ἄρα πολλοῦ ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις. νοερὸς ἄρα
96 ὁ κόσμος ἐστίν, καὶ διὰ τοῦτο θεός." παραβάλλουσι δέ τινες τῷ λόγῳ τὰ λήμματα μεταποιοῦντες αὐτοῦ, καί φασι· "γῆς πολλῆς οὔσης ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις· ἀλλὰ καὶ ὑγροῦ πολλοῦ ὄντος ἐν τῷ κόσμῳ μικρὸν μέρος ἔχεις, καὶ ἤδη ἀέρος καὶ πυρός· καὶ πολλῆς ἄρα χολῆς οὔσης ἐν τῷ κόσμῳ μικρόν τι μέρος ἔχεις, καὶ φλέγματος καὶ αἵματος." ἀκολουθήσει καὶ χολοποιὸν καὶ αἵματος γεννη-
97 τικὸν εἶναι τὸν κόσμον· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. οἱ δὲ ἀπολογούμενοί φασιν ἀνόμοιον εἶναι τὴν παραβολὴν τῷ Ξενοφῶντος λόγῳ. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν ἁπλῶν καὶ πρώτων σωμάτων ποιεῖται τὴν ζήτησιν, ὥσπερ γῆς καὶ ὕδατος ἀέρος τε καὶ πυρός, οἱ δὲ τῇ παραβολῇ χρώμενοι μετεπή-

19a διακείμενον N τὸ om. N 26 ταῦτα Bekk.: ταύτῃ G 29 μόνον om. ς ⟨σε⟩ εὐτυχῶς πῶς codd. Xenophontis 30 οὖν LEς: ἦν N ἐστι om. N 31 γε Bekk.: τε G 1 καὶ — 2 ἔχεις om. LE καὶ — 3 ἔχεις om. V 6 ἀλλὰ — 7 ἔχεις om. N 10 ⟨οἷς⟩ ἀκολ. Heintz αἵματος ⟨καὶ φλέγματος⟩ Heintz dubit.

413 δησαν ὡς ἐπὶ τὰ συγκρίματα· χολὴ γὰρ καὶ αἷμα καὶ
πᾶν τὸ ἐν τοῖς σώμασιν ὑγρὸν οὐκ ἔστι πρῶτον καὶ ἁπλοῦν,
ἀλλ' ἐκ τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν σωμάτων συγκείμενον.
Ἔνεστι δὲ καὶ οὕτως τὸν αὐτὸν συνερωτᾶν λόγον· "εἰ 98
μὴ ἦν τι γεῶδες ἐν κόσμῳ, οὐδὲ ἐν σοί τι ἂν ἦν γεῶ-
δες, καὶ εἰ μὴ ἦν τι ὑγρὸν ἐν κόσμῳ, οὐδ' ἂν ἐν σοὶ ἦν
τι ὑγρόν, καὶ ὁμοίως ἐπὶ ἀέρος καὶ πυρός. τοίνυν καὶ εἰ
μὴ ἦν τις ἐν κόσμῳ νοῦς, οὐδ' ἂν ἐν σοί τις ἦν νοῦς·
ἔστι δέ γε ἐν σοί τις νοῦς· ἔστιν ἄρα καὶ ἐν κόσμῳ. καὶ
διὰ τοῦτο νοερός ἐστιν ὁ κόσμος. νοερὸς δὲ ὢν καὶ θεὸς
καθέστηκεν." τῆς δὲ αὐτῆς δυνάμεώς ἐστι καὶ ὁ 99
τοῦτον τὸν τρόπον ἔχων λόγος· "ἆρά γε ἄγαλμα εὖ δεδη-
μιουργημένον θεασάμενος διστάσειας ἄν, εἰ τεχνίτης νοῦς
τοῦτο ἐποίησεν; ἢ οὕτως ἂν ἀπόσχοις τοῦ ὑπονοεῖν τι τοι-
οῦτον, ὡς καὶ θαυμάζειν τὴν περιττότητα τῆς δημιουργίας
καὶ τὴν τέχνην; ἆρ' οὖν ἐπὶ μὲν τούτων τὸν ἔξω θεω- 100
414 ρῶν τύπον προσμαρτυρεῖς τῷ κατεσκευακότι καὶ φῂς εἶναί
τινα τὸν δημιουργόν· τὸν δὲ ἐν σοὶ ὁρῶν νοῦν, τοσαύτῃ
ποικιλίᾳ διαφέροντα παντὸς ἀγάλματος καὶ πάσης γραφῆς,
γενητὸν ὄντα νομίζεις ἀπὸ τύχης γεγονέναι, οὐχὶ δὲ ὑπό
τινος δημιουργοῦ δύναμιν καὶ σύνεσιν ὑπερβάλλουσαν
ἔχοντος; ὅσπερ οὐκ ἂν ἄλλοθί που διατρίβοι ἢ ἐν τῷ
κόσμῳ, διοικῶν αὐτὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ γεννῶν τε καὶ αὔξων.
οὗτος δέ ἐστι θεός· εἰσὶν ἄρα θεοί."
Ζήνων δὲ ὁ Κιτιεὺς (fr. 113 Arn.) ἀπὸ Ξενοφῶντος 101
τὴν ἀφορμὴν λαβὼν οὑτωσὶ συνερωτᾷ· "τὸ προϊέμενον
σπέρμα λογικοῦ καὶ αὐτὸ λογικόν ἐστιν· ὁ δὲ κόσμος
προΐεται σπέρμα λογικοῦ· λογικὸν ἄρα ἐστὶν ὁ κό-

99—100 cf. § 197.

---

20 ⟨τῷ⟩ κόσμῳ ς οὐδὲ ἐν σοί N: ἐν δὲ ἐν σοι ς: ἐν σοί L: ἐν δὲ σοι E γαιῶδες N utrobique 28 ἦν τις Bekk.: ἦν τι G 24 τις Gen.: τι G 29 οὕτως N: οὔτ' LEς: an ⟨οὐχ⟩ οὕτως?: τοσοῦτον olim coni. Bekk. ἀπόσχοις Bekk.: ἀπόσχοι N: ἀπόσχοιο LEς: ἀπέχοις Kayser 31 ἔξω NLE: ἔξωθεν ς 4 γενητὸν NLE: γε νοητὸν ς: γεννητὸν Gen. 6 που Bekk.: ποι NLER: πῃ AB: ποι with η written above (sic) V 9 κιτιεὺς AB: κιττεὺς N: κιττιεὺς LVR

102 σμος. ᾧ συνεισάγεται καὶ ἡ τούτου ὕπαρξις." καὶ 414 ἔστιν ἡ τῆς συνερωτήσεως πιθανότης προὖπτος. πάσης γὰρ φύσεως καὶ ψυχῆς ἡ καταρχὴ τῆς κινήσεως γίνεσθαι δοκεῖ ἀπὸ ἡγεμονικοῦ, καὶ πᾶσαι αἱ ἐπὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου ἐξαποστελλόμεναι δυνάμεις ὡς ἀπό τινος πηγῆς τοῦ ἡγεμονικοῦ ἐξαποστέλλονται, ὥστε πᾶσαν δύναμιν τὴν περὶ τὸ μέρος οὖσαν καὶ περὶ τὸ ὅλον εἶναι διὰ τὸ ἀπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ ἡγεμονικοῦ διαδίδοσθαι. ὅθεν οἷόν ἐστι τὸ μέρος τῇ δυνάμει, τοιοῦτον πολὺ
103 πρότερόν ἐστι τὸ ὅλον. καὶ διὰ τοῦτο, εἰ προΐεται λογικοῦ ζῴου σπέρμα ὁ κόσμος, οὐχ ὡς ὁ ἄνθρωπος κατὰ ἀποβρασμόν, ἀλλὰ καθὸ περιέχει σπέρματα λογικῶν ζῴων, περιέχει τὸ πᾶν, οὐχ ὡς ἂν εἴποιμεν τὴν ἄμπελον γιγάρτων εἶναι περιεκτικήν, τουτέστι κατὰ περιγραφήν, ἀλλ' ὅτι λόγοι σπερματικοὶ λογικῶν ζῴων ἐν αὐτῷ περιέχονται. ὥστε εἶναι τοιοῦτο τὸ λεγόμενον· "ὁ δέ γε κόσμος περιέχει σπερματικοὺς λόγους λογικῶν ζῴων· λογικὸς ἄρα ἐστὶν ὁ κόσμος".

104 Καὶ πάλιν ὁ Ζήνων (fr. 111 Arn.) φησίν· "[εἰ] τὸ λογικὸν τοῦ μὴ λογικοῦ κρεῖττόν ἐστιν· οὐδὲν δέ γε κόσμου κρεῖττόν ἐστιν· λογικὸν ἄρα ὁ κόσμος. καὶ 415 ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ νοεροῦ καὶ ἐμψυχίας μετέχοντος. τὸ γὰρ νοερὸν τοῦ μὴ νοεροῦ καὶ ⟨τὸ⟩ ἔμψυχον τοῦ μὴ ἐμψύχου κρεῖττόν ἐστιν· οὐδὲν δέ γε κόσμου κρεῖττον· νοερὸς ἄρα καὶ ἔμψυχός ἐστιν ὁ κόσμος."

105 Κεῖται δὲ καὶ παρὰ τῷ Πλάτωνι (Tim. p. 29 D) τῇ δυνάμει τοιοῦτος λόγος, κατὰ λέξιν αὐτοῦ γράφοντος· "λέγωμεν δὴ δι' ἣν αἰτίαν γένεσιν καὶ πᾶν τόδε ὁ συνιστὰς συνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν, ἀγαθῷ δὲ οὐδὲ εἷς περὶ

---

13 τούτου G: τοῦ θεοῦ Bekk. dubit. 14 ἐρωτήσεως ς fort. ⟨ἐπὶ⟩ πάσης 22 ὁ κόσμος, ⟨καὶ αὐτὸς λογικός ἐστιν, προΐεσθαι δέ φησιν (sc. ὁ Ζήνων) λογικοῦ ζῴου σπέρμα τὸν κόσμον⟩ οὐχ ὡς τὸν ἄνθρωπον Heintz ὁ ἄνθρωπος Fabr.: τὸν ἄνθρωπον G: τὸ ἀνθρώπινον ὁ ἄνθρωπος Bekk. dubit. 24 περιέχει G: λογικὸν Trendelenburg τὸ Eς: τε NL ⟨περιέχει δὲ⟩ οὐχ Bekk. dubit. 27 λεγόμενον· ⟨εἰ ὁ κόσμος περιέχει σπερματικοὺς λόγους λογικῶν ζῴων, λογικός ἐστιν ὁ κόσμος⟩· ὁ δέ γε κτλ. Heintz 28 σπερματικοὺς Bekk.: σπέρματος G 30 εἰ del. Bekk. 31 οὐδὲν — p. 415, 1 ἐστιν om. ς 3 τὸ alt. add. Bekk.

415 οὐδενὸς ἐγγίνεται φθόνος. τούτου δὴ ἐκτὸς ὢν
πάντα ὅσα μάλιστα ἐβουλήθη γίγνεσθαι παραπλή-
σια ἑαυτῷ. ταύτην δὲ γενέσεως καὶ κόσμου μάλιστα
ἄν τις ἀρχὴν κυριωτάτην παρὰ ἀνδρῶν φρονίμων
ἀποδεχόμενος ὀρθότατα ἀποδέχοιτο ἄν.” εἶτ' ὀλίγα 106
διελθὼν ἐπιφέρει λέγων (ib. 30B)· “διὰ δὴ τὸν λογισμὸν
τόνδε νοῦν μὲν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν τῷ σώματι συ-
νιστὰς τὸ πᾶν συνετεκταίνετο, ⟨ὅπως⟩ ὅ τι κάλλιστον
ἂν εἴη κατὰ φύσιν, ἄριστον τὸ ἔργον ἀπειργασμένος.
οὕτως οὖν δὴ κατὰ λόγον τὸν εἰκότα δεῖ λέγειν τόνδε
τὸν κόσμον ζῷον ἔμψυχον ἔννουν τε τῇ ἀληθείᾳ διὰ
τὸ τῇ θεοῦ γίγνεσθαι προνοίᾳ.” δυνάμει δὲ τὸν αὐτὸν 107
τῷ Ζήνωνι (fr. 110 Arn.) λόγον ἐξέθετο· καὶ γὰρ οὗτος τὸ
πᾶν κάλλιστον εἶναί φησι, κατὰ φύσιν ἀπειργασμέ-
νον ἔργον καὶ κατὰ τὸν εἰκότα λόγον, ζῷον ἔμψυχον
νοερόν τε καὶ λογικόν.

Ἀλλ' ὅ γε Ἀλεξῖνος τῷ Ζήνωνι παρέβαλε τρόπῳ τῷδε· 108
“τὸ ποιητικὸν τοῦ μὴ ποιητικοῦ καὶ τὸ γραμματι-
κὸν τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρεῖττόν ἐστι, καὶ τὸ κα-
τὰ τὰς ἄλλας τέχνας θεωρούμενον κρεῖττόν ἐστι τοῦ
μὴ τοιούτου· οὐδὲ ἓν δὲ κόσμου κρεῖττόν ἐστιν· ποιη-
τικὸν ἄρα καὶ γραμματικόν ἐστιν ὁ κόσμος.” πρὸς ἣν 109
ἀπαντῶντες παραβολὴν οἱ Στωικοί φασιν, ὅτι Ζήνων τὸ
καθάπαξ κρεῖττον εἴληφεν, τουτέστι τὸ λογικὸν τοῦ μὴ λογι-
κοῦ καὶ τὸ νοερὸν τοῦ μὴ νοεροῦ καὶ τὸ ἔμψυχον τοῦ μὴ
ἐμψύχου, ὁ δὲ Ἀλεξῖνος οὐκέτι· οὐ γὰρ ἐν τῷ καθάπαξ τὸ 110
416 ποιητικὸν τοῦ μὴ ποιητικοῦ καὶ τὸ γραμματικὸν τοῦ μὴ γραμ-
ματικοῦ κρεῖττον. ὥστε μεγάλην ἐν τοῖς λόγοις θεωρεῖσθαι
διαφοράν· ἰδοὺ γὰρ Ἀρχίλοχος ποιητικὸς ὢν οὐκ ἔστι Σω-
κράτους τοῦ μὴ ποιητικοῦ κρείττων, καὶ Ἀρίσταρχος γραμμα-
τικὸς ὢν οὐκ ἔστι Πλάτωνος τοῦ μὴ γραμματικοῦ κρείττων.

Πρὸς τούτοις καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως ἐπι- 111
χειροῦσι κατασκευάζειν τὴν τῶν θεῶν ὕπαρξιν οἵ τε ἀπὸ

---

15 ὅπως addendum e Platone 17 δεῖ ς ⟨τὸν⟩ λόγον N 19 γίγνεσθαι LEς: γίνεσθαι N: γενέσθαι edd. sec. textum Platonicum at cf. v. 9a 20 ⟨τῶν⟩ κατὰ φύσιν Arnim dubit. 24 τοιῷδε E 30 εἴληφε κρεῖττον N

416 τῆς Στοᾶς (fr. II 1016 Arn.) καὶ οἱ τούτοις συμπνέοντες. ὅτι γὰρ κινεῖται ὁ κόσμος, πᾶς ἄν τις ὁμολογήσειεν ὑπὸ πολλῶν εἰς τοῦτο ἐναγόμενος. ἤτοι οὖν ὑπὸ φύσεως κινεῖται ἢ ὑπὸ
112 προαιρέσεως ἢ ὑπὸ δίνης καὶ κατ' ἀνάγκην. ἀλλ' ὑπὸ μὲν δίνης καὶ κατ' ἀνάγκην οὐκ εὔλογον. ἤτοι γὰρ ἄτακτός ἐστιν ἢ διατεταγμένη ἡ δίνη. καὶ εἰ μὲν ἄτακτος, οὐκ ἂν δυνηθείη τεταγμένως τι κινεῖν· εἰ δὲ μετὰ τάξεώς τι κινεῖ
113 καὶ συμφωνίας, θεία τις ἔσται καὶ δαιμόνιος· οὐ γὰρ ἄν ποτε τεταγμένως καὶ σωτηρίως τὸ ὅλον ἐκίνει μὴ νοερὰ καὶ θεία καθεστῶσα. τοιαύτη δὲ οὖσα οὐκέτι ἂν εἴη δίνη· ἄτακτον γάρ ἐστιν αὕτη καὶ ὀλιγοχρόνιον. ὥστε κατ' ἀνάγκην μὲν καὶ ὑπὸ δίνης, ὡς ἔλεγον οἱ περὶ τὸν Δημόκρι-
114 τον, οὐκ ἂν κινοῖτο ὁ κόσμος. καὶ μὴν οὐδὲ φύσει ἀφαντάστῳ, παρόσον ἡ νοερὰ φύσις ἀμείνων ἐστὶ ταύτης. ὁρῶνται δὲ τοιαῦται φύσεις ἐν κόσμῳ περιεχόμεναι· ἀνάγκη ἄρα καὶ αὐτὸν νοερὰν ἔχειν φύσιν ὑφ' ἧς τεταγμένως κινεῖται, ἥτις εὐθέως ἐστὶ θεός.

115 Τά γε μὴν αὐτομάτως κινούμενα τῶν κατασκευασμάτων θαυμαστότερά ἐστι τῶν μὴ τοιούτων. τὴν γοῦν Ἀρχιμήδειον σφαῖραν θεωροῦντες σφόδρα ἐκπληττόμεθα, ἐν ᾗ ἥλιός τε καὶ σελήνη κινεῖται καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀστέρων, οὐ μὰ Δία ἐπὶ τοῖς ξύλοις οὐδ' ἐπὶ τῇ κινήσει τούτων τεθηπότες, ἀλλ' ἐπὶ τῷ τεχνίτῃ καὶ ταῖς κινούσαις αἰτίαις. ὅθεν ὅσῳ θαυμασιώτερά ἐστι τὰ αἰσθανόμενα τῶν αἰσθητῶν, τοσούτῳ θαυμασιώτεραί εἰσιν αἱ ταῦτα κινοῦσαι
116 αἰτίαι. ἐπεὶ γὰρ ὁ ἵππος θαυμασιώτερος τοῦ φυτοῦ, καὶ 417 ἡ κινητικὴ τοῦ ἵππου αἰτία θαυμασιωτέρα τῆς τοῦ φυτοῦ αἰτίας· καὶ ἐπεὶ ὁ ἐλέφας θαυμασιώτερος ἵππου, καὶ ἡ κινητικὴ τοῦ ἐλέφαντος αἰτία, τηλικοῦτόν γε ὄγκον διαβα-
117 στάζουσα, θαυμασιωτέρα τῆς τοῦ ἵππου· τούτων δέ γε πασῶν κατὰ τὸν ἀνωτάτω λόγον καὶ ἡ τοῦ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ ἀστέρων, καὶ πρὸ τούτων ἡ τοῦ κόσμου φύσις,

---

10 ἐπαγόμενος Kayser coll. p. 355, 23. 412, 31 14 τάξεώς τε Gen. κινεῖ Bekk.: κινεῖται G 16 εἰ ante μὴ s. s. N 27 θεωροῦντες σφόδρα scr.: σφόδρα θεωροῦντες G 31/32 ἀναισθήτων Hervetus 32 ταῦτα Eς: ταῦται L (sic): ταῖς N 6 ἀνωτάτω Fabr.: ἀνώτατον G

417 ἥτις καὶ τούτων ἐστὶν αἰτία. ἡ μὲν γὰρ τοῦ μέρους αἰτία
οὐ διατείνει ἐπὶ τὸ ὅλον, οὐδ' ἔστι τούτου αἰτία, ἡ δὲ τοῦ
ὅλου διατέτακεν εἰς τὰ μέρη· διὸ καὶ θαυμασιωτέρα ἐστὶ
τῆς τοῦ μέρους αἰτίας. ὥστε ἐπεὶ ἡ τοῦ κόσμου φύσις 118
ἐστὶν αἰτία τῆς τοῦ ὅλου κόσμου διακοσμήσεως, εἴη ἂν
αἰτία καὶ τῶν μερῶν. εἰ δὲ τοῦτο, κρατίστη ἐστίν. εἰ δὲ
κρατίστη ἐστί, λογική τέ ἐστι καὶ νοερά, προσέτι δὲ ἀίδιος
ἂν εἴη. ἡ δὲ τοιαύτη φύσις ἡ αὐτή ἐστι θεῷ. ἔστι τοίνυν τι θεός.

Καὶ μὴν ἐν παντὶ πολυμερεῖ σώματι καὶ κατὰ φύσιν 119
διοικουμένῳ ἔστι τι τὸ κυριεῦον, καθὸ καὶ ἐφ' ἡμῶν μὲν
ἢ ἐν καρδίᾳ τοῦτο τυγχάνειν ἀξιοῦται ἢ ἐν ἐγκεφάλῳ ἢ ἐν
ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος, ἐπὶ δὲ τῶν φυτῶν οὐ κατὰ
τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ἐφ' ὧν μὲν κατὰ τὰς ῥίζας, ἐφ' ὧν
δὲ κατὰ τὴν κόμην, ἐφ' ὧν δὲ κατὰ τὸ ἐγκάρδιον. ὥστε 120
ἐπεὶ καὶ ὁ κόσμος ὑπὸ φύσεως διοικεῖται πολυμερὴς καθεστώς, εἴη ἄν τι ἐν αὐτῷ τὸ κυριεῦον καὶ τὸ προκαταρχόμενον τῶν κινήσεων. οὐδὲν δὲ δυνατὸν εἶναι τοιοῦτον
ἢ τὴν τῶν ὄντων φύσιν, ἥτις θεός ἐστιν. ἔστιν ἄρα θεός.

Ἀλλ' ἴσως τινὲς ἐροῦσιν, ὅτι τούτῳ τῷ λόγῳ ἡγεμονι- 121
κωτάτην εἶναι συμβέβηκε καὶ κυριωτάτην ἐν τῷ κόσμῳ
τὴν γῆν καὶ ἡγεμονικώτερον καὶ κυριώτερον τὸν ἀέρα·
ἄνευ γὰρ τούτων οὐχ οἷόν τέ ἐστι συστῆναι κόσμον· ὥστε
καὶ τὴν γῆν καὶ τὸν ἀέρα φήσομεν εἶναι θεόν. ὅπερ ἐστὶν 122
εὔηθες, καὶ ὅμοιον τῷ λέγειν κυριώτατον ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ
418 ἡγεμονικώτατον εἶναι τὸν τοῖχον· ἄνευ γὰρ τούτου μὴ
δύνασθαι τὴν οἰκίαν συστῆναι. καθάπερ γὰρ ἐνταῦθα
ταῖς μὲν ἀληθείαις ἀδύνατόν ἐστιν ἄνευ τοίχου συστῆναι
τὴν οἰκίαν, οὐ μὴν ὑπερφέρει καὶ κρεῖττόν ἐστι τοῦ οἰκοδεσπότου ὁ τοῖχος, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ κόσμου ἀδύνατον
μὲν χωρὶς γῆς καὶ ἀέρος τὴν τοῦ παντὸς σύστασιν γενέσθαι, οὐ μὴν ταῦτα ὑπερφέρει τῆς διοικούσης τὸν κόσμον
φύσεως, ἥτις οὐ διενήνοχε θεοῦ. ἔστιν ἄρα θεός.

---

16 τι om. Hervetus 22 τὸ G: τὸν Gen. 27 ⟨ὅσον ἐπὶ⟩ τούτῳ Heintz dubit. 29 καὶ ⟨ἔτι⟩ ἡγ. Bekk. dubit., melius ⟨καὶ γῆς ἔτι⟩ ἡγ. Heintz 30 τούτων Gen.: τούτου G 4 κρεῖττόν ⟨τι⟩ LE 7 διηκούσης N

418
Τὸ μὲν οὖν γένος τῶν τοιούτων λόγων ἐστὶ τοιοῦτον·
123 σκοπῶμεν δὲ ἑξῆς καὶ τὸν τρόπον τῶν ἀκολουθούντων
ἀτόπων τοῖς ἀναιροῦσι τὸ θεῖον. εἰ γὰρ μὴ εἰσὶ θεοί,
οὐκ ἔστιν εὐσέβεια, †μόνον τῶν αἱρετῶν† ὑπάρχουσα. ἔστι
γὰρ εὐσέβεια ἐπιστήμη θεῶν θεραπείας, τῶν δ' ἀνυ-
πάρκτων οὐ δύναταί τις εἶναι θεραπεία, ὅθεν οὐδὲ ἐπιστήμη
τις περὶ ταύτην γενήσεται· καὶ ὡς οὐχ οἷόν τε περὶ τὴν τῶν
Ἱπποκενταύρων θεραπείαν ἐπιστήμην εἶναι ἀνυπάρκτων
ὄντων, οὕτως οὐδὲ περὶ τὴν τῶν θεῶν θεραπείαν, εἴπερ
εἰσὶν ἀνύπαρκτοι, ἔσται τις ἐπιστήμη. ὥστε εἰ μὴ εἰσὶ
θεοί, ἀνύπαρκτός ἐστιν ἡ εὐσέβεια. ὑπάρχει δὲ εὐσέβεια·
124 τοίνυν ῥητέον εἶναι θεούς. καὶ πάλιν· εἰ μὴ εἰσὶ θεοί,
ἀνύπαρκτός ἐστιν ἡ ὁσιότης, δικαιοσύνη τις οὖσα πρὸς
θεούς· ἔστι δέ γε κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας καὶ προλήψεις
πάντων ἀνθρώπων ὁσιότης, καθό τι καὶ ὅσιόν ἐστιν· καὶ
125 ⟨τὸ⟩ θεῖον ἄρα ἔστιν. εἴγε μὴν μὴ εἰσὶ θεοί, ἀναιρεῖται
σοφία, ἐπιστήμη οὖσα θείων τε καὶ ἀνθρωπείων
πραγμάτων· καὶ ὃν τρόπον οὐδεμία ἔστιν ἐπιστήμη ἀνθρω-
πείων τε καὶ ἱπποκενταυρείων πραγμάτων διὰ τὸ ἀνθρώ-
πους μὲν ὑπάρχειν, Ἱπποκενταύρους δὲ μὴ ὑπάρχειν, οὕτως
οὐδὲ ἐπιστήμη τις ἔσται θείων καὶ ἀνθρωπείων πραγμά-
των, ἀνθρώπων ⟨μὲν⟩ ὑπαρχόντων, θεῶν δὲ μὴ ὑφεστώτων.
ἄτοπον δέ γε λέγειν μὴ εἶναι σοφίαν· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ
τοὺς θεοὺς ἀξιοῦν ἀνυπάρκτους.
126 Καὶ μὴν εἴπερ καὶ ἡ δικαιοσύνη κατὰ τὴν ἐπιπλοκὴν 419
τῶν ἀνθρώπων πρός τε ἀλλήλους καὶ πρὸς θεοὺς εἰσῆκται,
εἰ μὴ εἰσὶ θεοί, οὐδὲ δικαιοσύνη συστήσεται· ὅπερ ἄτο-
127 πον. οἱ μὲν οὖν περὶ τὸν Πυθαγόραν καὶ τὸν Ἐμπε-
δοκλέα καὶ τὸ λοιπὸν τῶν Ἰταλῶν πλῆθος φασὶ μὴ
μόνον ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναί τινα

11 τοῖς ἀναιροῦσι Bekk.: τῶν ἀναιρούντων G μὴ NLς: δὴ E 12 μόνον τῶν αἱρετῶν G: μία vel πρώτη τῶν ἀρετῶν Bekk. dubit.: τῶν ἀρετῶν Hervetus (*ex virtutibus*): an μόνον ⟨τούτων ὄν⟩των ἀρετὴ vel μόνον περὶ τούτους ἀρετή? (locus non iam sanatus est) μόνον — ὑπάρχουσα secl. Kayser 15 ⟨εἶναι⟩ γενήσεται N 23 πάντων ⟨τῶν⟩ N 24 τὸ add. Bekk. 25 ⟨καὶ ἡ⟩ σοφία Rüstow 29 ⟨τε⟩ καὶ N 30 μὲν add. Bekk. 5 τὸ λοιπὸν om. ς cf. p. 391, 25

419 κοινωνίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζῴων. ἓν γὰρ ὑπάρχει πνεῦμα τὸ διὰ παντὸς τοῦ κόσμου διῆκον ψυχῆς τρόπον, τὸ καὶ ἑνοῦν ἡμᾶς πρὸς ἐκεῖνα. διόπερ καὶ κτείνοντες αὐτὰ καὶ 128
ταῖς σαρξὶν αὐτῶν τρεφόμενοι ἀδικήσομέν τε καὶ ἀσεβήσομεν ὡς συγγενεῖς ἀναιροῦντες. ἔνθεν καὶ παρῄνουν οὗτοι οἱ φιλόσοφοι ἀπέχεσθαι τῶν ἐμψύχων, καὶ ἀσεβεῖν ἔφασκον τοὺς ἀνθρώπους (vers. Pythagor. XII Nauck)

βωμὸν ἐρεύθοντας μακάρων θερμοῖσι φόνοισιν.

καὶ Ἐμπεδοκλῆς πού φησιν (B 136 Diels) 129

οὐ παύσεσθε φόνοιο δυσηχέος; οὐκ ἐσορᾶτε
ἀλλήλους δάπτοντες ἀκηδείῃσι νόοιο;

καὶ (B 137 Diels)

μορφὴν δ᾽ ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον υἱὸν ἀείρας
σφάζει ἐπευχόμενος μέγα νήπιος· οἱ δ᾽ ἀπορεῦνται
λισσόμενον θύοντες. ὁ δ᾽ αὖ νήκουστος ὁμοκλέων
σφάξας ἐν μεγάροισι κακὴν ἀλεγύνατο δαῖτα.
ὡς δ᾽ αὔτως πατέρ᾽ υἱὸς ἑλὼν καὶ μητέρα παῖδες
θυμὸν ἀπορραίσαντε φίλας κατὰ σάρκας ἔδουσιν.

ταῦτα δὴ παρῄνουν οἱ περὶ τὸν Πυθαγόραν, πταίοντες· 130
οὐ γὰρ εἰ ἔστι τι διῆκον δι᾽ ἡμῶν τε καὶ ἐκείνων πνεῦμα, εὐθύς ἐστί τις ἡμῖν δικαιοσύνη πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζῴων. ἰδοὺ γὰρ καὶ διὰ τῶν λίθων καὶ διὰ τῶν φυτῶν πεφοίτηκέ τι πνεῦμα, ὥστε ἡμᾶς αὐτοῖς συνενοῦσθαι, ἀλλ᾽ οὐδέν ἐστιν ἡμῖν δίκαιον πρὸς τὰ φυτὰ καὶ λίθους, οὐδὲ μὴν
420 τέμνοντες καὶ πρίζοντες τὰ τοιαῦτα τῶν σωμάτων ἀδικοῦμεν. τί οὖν φασιν οἱ Στωικοὶ δικαιοσύνην τινὰ καὶ ἐπι- 131

7/8 ὑπάρχει G: ὑπάρχειν Gen. 16 παύσεσθε LEς: παύσασθε N πόνοιο N 20 οἱ δ᾽ ἀπορεῦνται Diels: οἶδα πορεῦνται N: οἱ δὲ πορεῦνται LEς: οἱ δ᾽ ἐπορεῦνται Bergk coll. Ψ 212: οἱ δὲ πονεῦνται Hermann 21 λισσόμενον NLE: λισσόμενοι ς θύοντες G: θύοντος Hermann (qui legit λισσόμενοι) ὁ δ᾽ αὖ νήκουστος Diels: ὅδ᾽ ἀνήκουστος G: ὁ δὲ νήκουστος Bergk: ὁ δ᾽ ἀνήκουστος Gen. 24 ἀπορραίσαντε Karsten: ἀπορραίσαντα G 26 τι Gen.: τὸ G 30 τὰ del. Rüstow καὶ ⟨τοὺς⟩ λίθους Arnim μὴν G: μὰ Δία Bekk. dubit.

420 πλοκὴν ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους πρὸς ἀλλήλους καὶ τοὺς θεούς; οὐ καθόσον ἔστι τὸ ἐληλακὸς διὰ πάντων πνεῦμα, ἐπεὶ ἂν καὶ πρὸς τὰ ἄλογα τῶν ζῴων ἐσῴζετό τι δίκαιον ἡμῖν, ἀλλ' ἐπεὶ λόγον ἔχομεν τὸν ἐπ' ἀλλήλους τε καὶ θεοὺς διατείνοντα, οὗ τὰ ἄλογα τῶν ζῴων μὴ μετέχοντα οὐκ ἂν ἔχοι τι πρὸς ἡμᾶς δίκαιον. ὥστε εἰ ἡ δικαιοσύνη κατά τινα κοινωνίαν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἀνθρώπων πρὸς θεοὺς νενόηται, δεήσει μὴ ὄντων θεῶν μηδὲ δικαιοσύνην ὑπαρκτὴν εἶναι. ὑπαρκτὴ δέ ἐστιν ἡ δικαιοσύνη· ῥητέον ἄρα καὶ θεοὺς ὑπάρχειν.

132 Πρὸς τούτοις· εἰ μὴ εἰσὶ θεοί, οὐδὲ μαντικὴ ὑπάρχει, ἐπιστήμη οὖσα θεωρητικὴ καὶ ἐξηγητικὴ τῶν ὑπὸ θεῶν ἀνθρώποις διδομένων σημείων, οὐδὲ μὴν θεοληπτικὴ καὶ ἀστρομαντική, οὐ λογική, οὐχ ἡ δι' ὀνείρων πρόρρησις. ἄτοπον δέ γε τοσοῦτο πλῆθος πραγμάτων ἀναιρεῖν πεπιστευμένων ἤδη παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις. εἰσὶν ἄρα θεοί.

133 Ζήνων (fr. 152 Arn.) δὲ καὶ τοιοῦτον ἠρώτα λόγον· "τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἄν τις τιμῴη· ⟨τοὺς δὲ μὴ ὄντας οὐκ ἄν τις εὐλόγως τιμῴη·⟩ εἰσὶν ἄρα θεοί." ᾧ λόγῳ τινὲς παραβάλλοντές φασι· "τοὺς σοφοὺς ἄν τις εὐλόγως τιμῴη· τοὺς δὲ μὴ ὄντας οὐκ ἄν τις εὐλόγως τιμῴη· εἰσὶν ἄρα σοφοί." ὅπερ οὐκ ἤρεσκε τοῖς ἀπὸ τῆς Στοᾶς, μέχρι τοῦ νῦν ἀνευ-
134 ρέτου ὄντος τοῦ κατ' αὐτοὺς [τοῦ] σοφοῦ. ἀπαντῶν δὲ πρὸς τὴν παραβολὴν Διογένης ὁ Βαβυλώνιος (fr. 32 Arn.) τὸ δεύτερόν φησι λῆμμα τοῦ Ζήνωνος λόγου τοιοῦτον εἶναι τῇ δυνάμει· "τοὺς δὲ μὴ πεφυκότας εἶναι οὐκ ἄν τις εὐλόγως τιμῴη" τοιούτου γὰρ λαμβανομένου δῆλον ὡς πεφύκασιν εἶναι
135 θεοί. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ εἰσὶν ἤδη. εἰ γὰρ ἅπαξ ποτὲ ἦσαν, καὶ νῦν εἰσίν, ὥσπερ εἰ ἄτομοι ἦσαν, καὶ νῦν εἰσίν· ἄφθαρτα γὰρ καὶ ἀγένητα τὰ τοιαῦτά ἐστι κατὰ τὴν ἐν-

---

4 τι Heintz et Rüstow 5 τι om. N 9 ἀνθρώπων om. N spatium 6 fere litt vacuum relinquens 16 λογικὴ G: θυτικὴ Fabr.: τερατολογικὴ vel γοητικὴ Kayser 17/18 πεπιστευμένων L: πεπιστευμένον NEς 20 τοὺς — 21 τιμῴη add. Fabr.: τοὺς δὲ μὴ ὄντας E sed exp. 22 et 23 τιμῶν N 25 τοῦ alt. om. ς 26 ὁ Gen.: ὢν NE: ὢν ὁ Lς φασι ς 28/29 τιμῶν N (cf. ad vv. 22 et 23) 29 an λαμβανομένου ⟨τοῦ λόγου⟩?

431 νοιαν τῶν σωμάτων. διὸ καὶ κατὰ ἀκόλουθον ἐπιφορὰν συνάξει ὁ λόγος. οἱ δέ γε σοφοὶ οὐκ ἐπεὶ πεφύκασιν εἶναι,
ἤδη καὶ εἰσίν. ἄλλοι δέ φασι τὸ πρῶτον λῆμμα τοῦ Ζή- 136
νωνος, τὸ "τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἄν τις τιμῴη", ἀμφίβολον εἶναι· ἓν μὲν γὰρ σημαίνει "τοὺς θεοὺς εὐλόγως ἄν τις τιμῴη", ἕτερον δὲ "τιμητικῶς ἔχοι". λαμβάνεσθαι δὲ τὸ πρῶτον, ὅπερ ψεῦδος ἔσται ἐπὶ τῶν σοφῶν.

Οἱ μὲν οὖν κομιζόμενοι λόγοι παρά τε τοῖς Στωικοῖς 137
καὶ παρὰ τοῖς ἀπὸ τῶν ἄλλων αἱρέσεων εἰς τὸ ὑπάρχειν θεοὺς τοιοῦτοί τινές εἰσι κατὰ τὸν χαρακτῆρα· ὅτι δὲ οὐ λείπονται τούτων ἕνεκα τῆς περὶ τὸ πείθειν ἰσοσθενείας καὶ οἱ τὸ μὴ εἶναι θεοὺς διδάσκοντες, παρακειμένως ὑπο-
δεικτέον. εἴπερ τοίνυν εἰσὶ θεοί, ζῷά εἰσιν· καὶ ᾧ λόγῳ 138
οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἐδίδασκον (§ 104), ὅτι ζῷόν ἐστιν ὁ κόσμος, τῷ αὐτῷ χρησάμενος ἄν τις κατασκευάζοι, ὅτι καὶ ὁ θεός ἐστι ζῷον. τὸ γὰρ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου κρεῖττόν ἐστιν, οὐδὲν δὲ κρεῖττόν ἐστι θεοῦ· ζῷον ἄρα ἐστὶν ὁ θεός, συμπαραλαμβανομένης τούτῳ τῷ λόγῳ καὶ τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων ἐννοίας, εἴγε καὶ ὁ βίος καὶ οἱ ποιηταὶ καὶ ἡ τῶν ἀρίστων φιλοσόφων πληθὺς μαρτυρεῖ τῷ ζῷον εἶναι τὸν
θεόν. ὥστε σῴζεσθαι τὰ τῆς ἀκολουθίας. εἰ γάρ εἰσι 139
θεοί, ζῷά εἰσιν. εἰ δὲ ζῷά εἰσιν, αἰσθάνονται· πᾶν γὰρ ζῷον αἰσθήσεως μετοχῇ νοεῖται ζῷον. εἰ δὲ αἰσθάνονται, καὶ πικράζονται καὶ γλυκάζονται· οὐ γὰρ δι' ἄλλης μέν τινος αἰσθήσεως ἀντιλαμβάνονται τῶν αἰσθητῶν, οὐχὶ δὲ καὶ διὰ τῆς γεύσεως. ὅθεν καὶ τὸ περικόπτειν ταύτην ἤ τινα αἴσθησιν ἄλλην ἁπλῶς τοῦ θεοῦ παντελῶς ἐστιν ἀπί-
θανον· περιττοτέρας γὰρ αἰσθήσεις ἔχων ὁ ἄνθρωπος 140
ἀμείνων αὑτοῦ γενήσεται, δέον μᾶλλον, ὡς ἔλεγεν ὁ Καρνεάδης, σὺν ταῖς πᾶσιν ὑπαρχούσαις πέντε ταύταις αἰσθήσεσι καὶ ἄλλας αὐτῷ περισσοτέρας προσμαρτυρεῖν, ἵν' ἔχῃ
422 πλειόνων ἀντιλαμβάνεσθαι πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ τῶν πέντε

1 κατὰ fort. delendum; an κατακόλ.? 4 τιμῶν N (cf. ad p.420,28/29) 5 σημαίνει G: σημαίνειν Bekk. 10 δὲ οὐ NLE: οὐδὲ ς 11 ἕνεκα ⟨καὶ⟩ τῆς Gen. 13 ζῶα εἰσί N: ζῶά ἐστι LEς 26 ⟨τὸ⟩ διὰ ς 28 ὁ ἄνθρωπος del. Bekk. 29 αὑτοῦ scr.: αὐτοῦ edd. (codices discrepant) 30 πᾶσιν Bekk.: πάσαις G 31 αὐτῷ G: melius τῷ θεῷ προσομαρτεῖν Séguier

ἀφαιρεῖν. ῥητέον οὖν γεῦσίν τινα ἔχειν τὸν θεόν, καὶ 422
141 διὰ ταύτης ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν γευστῶν. ἀλλ' εἰ διὰ
γεύσεως ἀντιλαμβάνεται, ⟨γλυκάζεται⟩ καὶ πικράζεται. γλυ-
καζόμενος δὲ καὶ πικραζόμενος εὐαρεστήσει τισὶ καὶ δυσα-
ρεστήσει. δυσαρεστῶν δέ τισι καὶ ὀχλήσεως ἔσται δεκτικὸς
καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς. εἰ δὲ τοῦτο, φθαρτός
ἐστιν. ὥστε εἴπερ εἰσὶ θεοί, φθαρτοί εἰσιν. οὐκ ἄρα
θεοὶ εἰσίν.
142 Εἴγε μὴν ἔστι θεός, ζῷόν ἐστιν. εἰ ζῷόν ἐστι, καὶ
αἰσθάνεται· τὸ γὰρ ζῷον τοῦ μὴ ζῴου οὐκ ἄλλῳ τινὶ
διαφέρει ἢ τῷ αἰσθάνεσθαι. εἰ δὲ αἰσθάνεται, καὶ ἀκούει
143 καὶ ὁρᾷ καὶ ὀσφραίνεται καὶ ἅπτεται. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι
τινὰ τὰ καθ' ἑκάστην αἴσθησιν οἰκειοῦντα αὐτὸν καὶ ἀλ-
λοτριοῦντα, οἷον κατὰ μὲν ὅρασιν τὰ συμμέτρως ἔχοντα
καὶ οὐχ ἑτέρως, κατὰ δὲ ἀκοὴν ⟨αἱ⟩ ἐμμελεῖς φωναὶ καὶ οὐχ
αἱ μὴ οὕτως ἔχουσαι, κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
αἰσθήσεων. εἰ δὲ τοῦτο, ἔστι τινὰ θεῷ ὀχληρά· καὶ
εἰ ἔστι τινὰ θεῷ ὀχληρά, γίνεται ἐν τῇ ἐπὶ τὸ χεῖρον με-
ταβολῇ θεός, ὥστε καὶ ἐν φθορᾷ. φθαρτὸς ἄρα ὁ θεός.
τοῦτο δὲ παρὰ τὴν κοινὴν ἔννοιαν ὑπῆρχεν αὐτοῦ· τοίνυν
οὐκ ἔστι τὸ θεῖον.
144 Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ μιᾶς αἰσθήσεως ἐξεργαστικώτερον
τιθέναι τὸν λόγον, οἷον τῆς ὁράσεως. εἰ γὰρ ἔστι τὸ
θεῖον, ζῷόν ἐστιν. εἰ ⟨δὲ⟩ ζῷόν ἐστιν, ὁρᾷ [ὅλος] (Xenophan.
B 24 Diels)·

οὖλος γὰρ ὁρᾷ, οὖλος δὲ νοεῖ, οὖλος δέ τ' ἀκούει.

145 εἰ δὲ ὁρᾷ, καὶ λευκὰ ὁρᾷ καὶ μέλανα. ἀλλ' ἐπεὶ λευκὸν
μέν ἐστι τὸ διακριτικὸν ὄψεως, μέλαν δὲ τὸ συγχυτικὸν
ὄψεως, διακρίνεται τὴν ὄψιν καὶ συγχεῖται ὁ θεός. εἰ δὲ
διακρίσεως καὶ συγχύσεώς ἐστι δεκτικός, καὶ φθορᾶς ἔσται

---

2 τινὰ γεῦσιν ς 4 γλυκάζεται add. Fabr., fort. rectius τῶν γευστῶν, γλυκάζεται 8 εἰσιν· ⟨οὐχὶ δέ γε φθαρτοί εἰσιν·⟩ Heintz; recte, nisi Sextum brevius locutum esse putamus (cf. ad p. 426, 16) 15 οἷον ⟨οἰκειοῦντα⟩ Heintz 16 οὐ ⟨τὰ⟩ ἑτέρως Heintz αἱ add. Bekk. 18 ⟨τῷ⟩ θεῷ ς 23 ἐπεξεργαστικώτερον ς 25 δὲ addidi ὅλος LEς: ὅλως N: del. Heintz 20 ὁ θεός om. N spatio 6 fere litt. rel. 30 διοσφρήσεως N ἔσται NL: ἐστὶ Eς

423 δεκτικός. τοίνυν εἰ ἔστι τὸ θεῖον, φθαρτόν ἐστιν. οὐχὶ
δέ γε φθαρτόν ἐστιν· οὐκ ἄρα ἔστιν.

Καὶ μὴν ἡ αἴσθησις ἑτεροίωσίς τις ἐστίν· ἀμήχανον 146
γὰρ τὸ δι' αἰσθήσεώς τινος ἀντιλαμβανόμενον μὴ ἑτε-
ροιοῦσθαι, ἀλλὰ οὕτω διακεῖσθαι, ὡς πρὸ τῆς ἀντιλήψεως
διέκειτο. εἰ οὖν αἰσθάνεται ὁ θεός, καὶ ἑτεροιοῦται· εἰ
δὲ ἑτεροιοῦται, ἑτεροιώσεως δεκτικός ἐστι καὶ μεταβολῆς·
δεκτικὸς δὲ ὢν μεταβολῆς πάντως καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον 147
μεταβολῆς ἔσται δεκτικός. εἰ δὲ τοῦτο, καὶ φθαρτός ἐστιν.
ἄτοπον δέ γε τὸ λέγειν τὸν θεὸν φθαρτὸν ὑπάρχειν· ἄτο-
πον ἄρα καὶ τὸ ἀξιοῦν εἶναι τοῦτον.

Πρὸς τούτοις· εἰ ἔστι τι θεῖον, ἤτοι πεπερασμένον 148
ἐστὶν ἢ ἄπειρον. καὶ ἄπειρον μὲν οὐκ ἂν εἴη, ἐπεὶ καὶ
ἀκίνητον ἂν εἴη καὶ ἄψυχον. εἰ γὰρ κινεῖται τὸ ἄπειρον,
τόπον ἐκ τόπου μετέρχεται· τόπον δὲ ἐκ τόπου μετερχό-
μενον ἐν τόπῳ ἐστίν, ἐν τόπῳ δὲ ὂν πεπέρασται. εἰ ἄρα
ἐστί τι ἄπειρον, ἀκίνητόν ἐστιν· ἢ εἴπερ κινεῖται, οὐκ
ἔστιν ἄπειρον. ὡσαύτως δὲ καὶ ἄψυχόν ἐστιν· εἰ γὰρ 149
ὑπὸ ψυχῆς συνέχεται, πάντως ἀπὸ τῶν μέσων ἐπὶ τὰ πέ-
ρατα καὶ ἀπὸ τῶν περάτων ἐπὶ τὰ μέσα φερόμενον συνέ-
χεται. ἐν δὲ ἀπείρῳ οὐδέν ἐστι μέσον οὐδὲ πέρας· ὥστε
οὐδὲ ἔμψυχόν ἐστι τὸ ἄπειρον. καὶ διὰ τοῦτο εἰ ἄπειρόν
ἐστι τὸ θεῖον, οὔτε κινεῖται οὔτε ἔμψυχόν ἐστιν. κινεῖται
δὲ τὸ θεῖον καὶ ἐμψυχίας ἀξιοῦται μετέχειν· οὐκ ἄρα
ἄπειρόν ἐστι τὸ θεῖον. καὶ μὴν οὐδὲ πεπερασμένον. ἐπεὶ 150
γὰρ τὸ πεπερασμένον τοῦ ἀπείρου μέρος ἐστί, τὸ δὲ ὅλον
τοῦ μέρους κρεῖττόν ἐστι, δῆλον ὡς τὸ ἄπειρον τοῦ θείου
κρεῖττον ἔσται καὶ κρατήσει τῆς θείας φύσεως. ἄτοπον δὲ
τὸ λέγειν θεοῦ τι κρεῖττον καὶ κρατοῦν τῆς τοῦ θεοῦ φύ-
σεως· τοίνυν οὐδὲ πεπερασμένον ἐστὶ τὸ θεῖον. ἀλλ' εἰ
μήτε ἄπειρόν ἐστι μήτε πεπερασμένον, παρὰ δὲ ταῦτα
οὐδὲν ἔστι τρίτον νοεῖν, οὐδὲν ἔσται τὸ θεῖον.

424 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι τὸ θεῖον, ἤτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώ- 151

2 γε om. ς 14 τὸ ἄπειρον del. et dubit. post 18 ἄψυχόν ἐστιν transp. Heintz 18 ἄψυχον ἔσται Heintz dubit. (nisi addatur τὸ ἄπειρον) cf. ad v. 14 20 φερομένης vel φερομένη συνέχει Heintz 29 κρατοῦν scr.: κρατεῖν G 1 τι om. L

424

ματον· οὔτε δὲ ἀσώματόν ἐστιν, ἐπεὶ ἄψυχόν ἐστι καὶ ἀναίσθητον καὶ οὐδὲν δυνάμενον ἐνεργεῖν τὸ ἀσώματον, οὔτε σῶμα, ἐπεὶ πᾶν σῶμα μεταβλητόν τέ ἐστι καὶ φθαρτόν, ἄφθαρτον δὲ τὸ θεῖον· οὐ τοίνυν ὑπάρχει τὸ θεῖον.

152 Εἴγε μὴν ἔστι τὸ θεῖον, πάντως καὶ ζῷόν ἐστιν. εἰ δὲ ζῷόν ἐστιν, πάντως καὶ πανάρετόν ἐστι καὶ εὔδαιμον· (εὐδαιμονία γὰρ χωρὶς ἀρετῆς οὐ δύναται ὑποστῆναι). εἰ δὲ πανάρετός ἐστι, καὶ πάσας ἔχει τὰς ἀρετάς. ἀλλ᾽ οὐ πάσας μὲν ἔχει τὰς ἀρετάς, οὐχὶ δέ γε καὶ ἐγκράτειαν ἔχει καὶ καρτερίαν. οὐχὶ δέ γε ταύτας μὲν ἔχει τὰς ἀρετάς, οὐχὶ δέ γε ἔστι τινὰ δυσαπόσχετα καὶ δυσεγκαρτέρητα τῷ θεῷ.
153 ἐγκράτεια γάρ ἐστι διάθεσις ἀνυπέρβατος τῶν κατ᾽ ὀρθὸν λόγον γιγνομένων, ἢ ἀρετὴ ὑπεράνω ποιοῦσα ἡμᾶς τῶν δοκούντων εἶναι δυσαποσχέτων· ἐγκρατεύεται γάρ, φασίν, οὐχ ὁ θανατιώσης γραὸς ἀπεχόμενος, ἀλλ᾽ ὁ Λαΐδος καὶ Φρύνης ἤ τινος τοιαύτης δυνάμενος ἀπολαῦ-
154 σαι, εἶτα ἀπεχόμενος. καρτερία δέ ἐστιν ἐπιστήμη ὑπομενετέων καὶ οὐχ ὑπομενετέων, ἢ ἀρετὴ ὑπεράνω ποιοῦσα ἡμᾶς τῶν δοκούντων εἶναι δυσυπομενήτων· χρῆται γὰρ καρτερίᾳ ὁ τεμνόμενος καὶ καιόμενος,
155 εἶτα [δὲ] διακαρτερῶν, ἀλλ᾽ οὐχ ὁ οἰνόμελι πίνων. ἔσται οὖν τινα τῷ θεῷ δυσυπομένητα καὶ δυσαπόσχετα. εἰ γὰρ μὴ ἔσται, οὐχὶ ταύτας ἕξει τὰς ἀρετάς, τουτέστι τὴν ἐγκράτειαν καὶ τὴν
156 καρτερίαν. εἰ δὲ ταύτας οὐκ ἔχει τὰς ἀρετάς, ἐπεὶ μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας οὐδὲν ἔστι, τὰς ἀντιθέτους ταῖσδε ταῖς ἀρεταῖς ἕξει κακίας ὥσπερ τὴν μαλακίαν καὶ τὴν ἀκρασίαν· καθάπερ γὰρ ὁ μὴ ἔχων τὴν ὑγείαν νόσον ἔχει, οὕτως ὁ μὴ ἔχων ἐγκράτειαν καὶ καρτερίαν ἐν ταῖς ἀντικειμέναις ἐστὶ κακίαις,
157 ὅπερ ἄτοπον ἐπὶ θεοῦ λέγεσθαι. εἰ δὲ ἔστι τινὰ δυσαπόσχετα καὶ δυσυπομένητα τῷ θεῷ, ἔστι τινὰ καὶ τὰ ἐπὶ τὸ χεῖρον αὐτοῦ μεταβλητικὰ καὶ ὀχλήσεως ποιητικά. ἀλλ᾽ εἰ τοῦτο, δεκτικός ἐστιν ὀχλήσεως ὁ θεὸς καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖ- 425

2 ἄψυχόν ἐστι scr.: ἄψυχον ἔσται G 6 πάντως — 7 ζῷόν ἐστιν del. Heintz 6 ⟨δὲ⟩ καὶ N 7 καὶ εὔδαιμον — 8 ὑποστῆναι del. Heintz 8 γὰρ scr.: δὲ G 9 καὶ del. Rüstow dubit. 11 οὐχὶ δέ γε G: καὶ οὐ Kayser 19 ἐμμενετέων N 21 καὶ ⟨ὁ⟩ καιόμενος L 22 δὲ secl. Bekk. om. L 24 καὶ τὴν ς: καὶ NLE 30 λέγεται N compendio scriptum

425 ρον μεταβολῆς, διὸ καὶ φθορᾶς. ὥστε εἴπερ ἔστιν ὁ θεός,
φθαρτός ἐστιν· οὐχὶ δὲ τὸ δεύτερον· οὐκ ἄρα τὸ πρῶτον.
Ἔτι δὲ σὺν τοῖς προκειμένοις, εἰ πανάρετόν ἐστι τὸ 158
θεῖον, καὶ ἀνδρείαν ἔχει· εἰ δὲ ἀνδρείαν ἔχει, ἐπιστήμην
ἔχει δεινῶν καὶ οὐ δεινῶν καὶ τῶν μεταξύ, καὶ εἰ τοῦτο,
ἔστι τι θεῷ δεινόν. οὐ γὰρ δή γε ὁ ἀνδρεῖος διὰ ταῦτά 159
ἐστιν ἀνδρεῖος, ὅτι ἐπιστήμην ἔχει τοῦ ποῖά ἐστι τὰ δεινὰ
τῷ γείτονι, ἀλλὰ τὰ ἑαυτῷ· ἅπερ οὐκ ἀπαράλλακτά ἐστι τοῖς
τοῦ πλησίον δεινοῖς. ὥστε ἐπεὶ ἀνδρεῖός ἐστιν ὁ θεός,
ἔστι τι αὐτῷ δεινόν. εἰ ἔστι τι θεῷ δεινόν, ἔστι τι τῷ 160
θεῷ ὀχλήσεως ποιητικόν. εἰ δὲ τοῦτο, ἐπιδεκτικός ἐστιν
ὀχλήσεως, διὰ δὲ τοῦτο καὶ φθορᾶς. ὅθεν εἰ ἔστι τὸ θεῖον,
φθαρτόν ἐστιν. οὐχὶ δὲ φθαρτόν ἐστιν· οὐκ ἄρα ἔστιν.
Καὶ μὴν εἰ πανάρετόν ἐστι τὸ θεῖον, καὶ τὴν μεγα- 161
λοψυχίαν ἔχει. εἰ δὲ μεγαλοψυχίαν ἔχει, ἐπιστήμην ἔχει
ποιοῦσαν ὑπεραίρειν τῶν συμβαινόντων. εἰ τοῦτο,
ἔστι τινὰ τὰ συμβαίνοντα αὐτῷ ὧν ὑπεράνω γίνεται. εἰ δὲ
τοῦτο, ἔστι τινὰ τὰ συμβαίνοντα καὶ ὀχληρὰ αὐτῷ, καὶ
οὕτω φθαρτὸς ἔσται. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ τὸ
ἐξ ἀρχῆς.
Πρὸς τούτοις· εἴπερ πάσας ἔχει τὰς ἀρετὰς ὁ θεός, 162
καὶ φρόνησιν ἔχει. εἰ φρόνησιν ἔχει, ⟨ἔχει⟩ καὶ ἐπιστήμην
ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν καὶ ἀδιαφόρων. εἰ δὲ ἐπιστήμην
ἔχει τούτων, οἶδε ποῖά ἐστι τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ ἀδιά-
φορα. ἐπεὶ οὖν καὶ ὁ πόνος τῶν ἀδιαφόρων ἐστίν, οἶδε 163
καὶ τὸν πόνον καὶ ποῖός τις ὑπάρχει τὴν φύσιν. εἰ δὲ
τοῦτο, καὶ περιπέπτωκεν αὐτῷ· μὴ περιπεσὼν γὰρ οὐκ
ἂν ἔσχε νόησιν αὐτοῦ, ἀλλ' ὃν τρόπον ὁ μὴ περιπεπτωκὼς
λευκῷ χρώματι καὶ μέλανι διὰ τὸ ἐκ γενετῆς εἶναι πηρὸς
οὐ δύναται νόησιν ἔχειν χρώματος, οὕτως οὐδὲ θεὸς μὴ
περιπεπτωκὼς πόνῳ δύναται νόησιν ἔχειν τούτου. ὁπότε 164
426 γὰρ ἡμεῖς οἱ περιπεσόντες πολλάκις τούτῳ τὴν ἰδιότητα

---

4 fort. προεκκειμένοις 6 καὶ ante εἰ om. N 7 τι om. N θεῶν L 9 ἑαυτῷ N: αὐτῷ vel αὐτῶ ceteri οὐκ om. ς 14 ⟨καὶ⟩ φθαρτόν L 15 τὴν del. Rüstow dubit. 19 καὶ ὀχληρὰ τὰ συμβαίνοντα G: transposui coll. v. 18 23 καὶ prius om. N ἔχει add. Bekk. 27 καὶ ante ποῖος secl. Bekk.

τῆς περὶ τοὺς ποδαλγικοὺς ἀλγηδόνος οὐ δυνάμεθα τρα- 426
νῶς γνωρίζειν, οὐδὲ διηγουμένων ἡμῖν τινων συμβαλεῖν,
οὐδὲ παρ' αὐτῶν τῶν πεπονθότων συμφώνως ἀκοῦσαι διὰ
τὸ ἄλλους ἄλλως ταύτην ἑρμηνεύειν καὶ τοὺς μὲν στροφῇ,
τοὺς δὲ κλάσει, τοὺς δὲ νύξει λέγειν ὅμοιον αὐτοῖς παρα-
κολουθεῖν, ἦ πού γε θεὸς μηδ' ὅλως πόνῳ περιπεπτωκὼς
165 ⟨οὐ⟩ δύναται πόνου νόησιν ἔχειν. νὴ Δί', ἀλλὰ πόνῳ μέν,
φασίν, οὐ περιπέπτωκεν, ἡδονῇ δέ, κἀκ ταύτης ἐκεῖνον νε-
νόηκεν. ὅπερ ἦν εὔηθες. πρῶτον μὲν γάρ ἐστιν ἀμήχα-
νον μὴ πειραθέντα πόνου νόησιν ἡδονῆς λαβεῖν· κατὰ
γὰρ τὴν παντὸς τοῦ ἀλγύνοντος ὑπεξαίρεσιν συνίστασθαι
166 πέφυκεν. εἶτα καὶ τούτου συγχωρηθέντος πάλιν ἀκολου-
θεῖ τὸ φθαρτὸν εἶναι τὸν θεόν. εἰ γὰρ τῆς τοιαύτης δια-
χύσεως δεκτικός ἐστι, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς
ἔσται δεκτικὸς ὁ θεὸς καὶ φθαρτός ἐστιν. οὐχὶ δέ γε τοῦ-
το, ὥστε οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς.
167 Εἴπερ τε πανάρετόν ἐστι τὸ θεῖον καὶ τὴν φρόνησιν
ἔχει, ἔχει καὶ τὴν εὐβουλίαν, παρόσον ἡ εὐβουλία φρόνη-
σίς ἐστι πρὸς τὰ βουλευτά. εἰ δὲ τὴν εὐβουλίαν ἔχει,
168 καὶ βουλεύεται. εἰ δὲ βουλεύεται, ἔστι τι ἄδηλον αὐτῷ· εἰ
γὰρ μηδέν ἐστιν ἄδηλον αὐτῷ, οὐ βουλεύεται οὐδὲ τὴν
εὐβουλίαν ἔχει τῷ τὴν βουλὴν ἀδήλου τινὸς ἔχεσθαι,
ζήτησιν οὖσαν περὶ τοῦ πῶς ἐν τοῖς παροῦσιν ὀρθῶς
διεξάγομεν. ἄτοπον δέ γέ ἐστι τὸ μὴ βουλεύεσθαι μηδὲ
εὐβουλίαν ἔχειν τὸν θεόν. τοίνυν ἔχει ταύτην, καὶ ἔστι
169 τι ἄδηλον αὐτῷ. εἰ δὲ ἔστι τι ἄδηλον θεῷ, οὐκ ἄλλο μέν
τι ἔστιν ἄδηλον θεῷ, οὐχὶ δέ γε καὶ τὸ τοιοῦτον οἷον εἰ
ἔστι τινὰ αὐτοῦ ἐν τῇ ἀπειρίᾳ φθαρτικά. ἀλλ' εἰ τοῦτό
ἐστιν ἄδηλον αὐτῷ, πάντως κατὰ τὴν προσδοκίαν τῶν
φθαρτικῶν αὐτοῦ τούτων, ἐξ ὧν ἐν συνθροήσει τινὶ καὶ
170 κινήματι γενήσεται, κἂν φοβοῖτο. εἰ δὲ ἐν κινήματι

5 ἄλλους ἄλλως Bekk.: ἄλλως ἄλλους G 8 οὐ quod exstat in solo N, cum alio atramento scriptum sit, a manu altera additum videtur 9 ἐκεῖνον Gen.: ἐκεῖνο G 16 δεκτικός· ⟨εἰ δὲ ταύτης ἐστὶ δεκτικὸς⟩ ὁ θεός, καὶ Heintz at cf. ad p. 422, 8 γε om. N 22 οὐδὲ N (corr. iam Bekk.): εἰ δὲ LEς 32 κἂν Bekk.: καὶ G κινήματι alt. Bekk.: συγκινήματι G (ex συνθροήσει ortum)

427 τοιούτῳ γίνεται, καὶ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον μεταβολῆς ἔσται
δεκτικός, διὰ δὲ τοῦτο καὶ φθαρτός. ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ
μηδ' ὅλως αὐτὸν ὑπάρχειν.

Καὶ ἄλλως· εἰ μηδὲν ἄδηλόν ἐστι θεῷ, ἀλλὰ αὐτόθεν 171
ἐκ φύσεως πάντων καταληπτικὸς καθέστηκεν, οὐκ ἔχει
τέχνην, ἀλλ' ὃν τρόπον οὐκ ἂν εἴπαιμεν περὶ τὸν βάτρα-
χον ἢ τὸν δελφῖνα, φύσει νηκτικοὺς ὄντας, τέχνην εἶναι
νηκτικήν, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ περὶ τὸν θεὸν ἐκ φύ-
σεως πάντα καταλαμβανόμενον εἴπαιμεν ἂν εἶναι τέχνην
τῷ ἀδήλου τινὸς καὶ [τοῦ] αὐτόθεν μὴ καταλαμβανομένου
ἐφάπτεσθαι τὴν τέχνην. ἀλλ' εἰ μὴ ἔστι περὶ τὸν θεὸν 172
τέχνη, οὐδ' ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη ἔσται περὶ αὐτόν, εἰ
δὲ τοῦτο, οὐδὲ ἡ ἀρετή. μὴ ἔχων δὲ θεὸς ἀρετὴν ἀνύ-
παρκτός ἐστιν. καὶ ἄλλως· λογικὸς ὢν ὁ θεός, εἰ μὴ ἔχει
τὴν ἀρετήν, πάντως τὴν ἀντίθετον ἔχει κακίαν· οὐχὶ δέ 173
γε τὴν ἀντίθετον ἔχει κακίαν· ἔχει ἄρα τέχνην ὁ θεός,
καὶ ἔστι τι ἄδηλον τῷ θεῷ. ᾧ ἕπεται τὸ φθαρτὸν αὐτὸν
εἶναι, καθὼς πρότερον ἐπελογισάμεθα. οὐχὶ δέ γε φθαρτός
ἐστιν· οὐκ ἄρα ἔστιν.

Εἴπερ τε μὴ ἔχει φρόνησιν, ὡς ὑπεμνήσαμεν, οὐδὲ 174
σωφροσύνην ἔχει· ἔστι γὰρ ἡ σωφροσύνη ἕξις ἐν αἱρέ-
σεσι καὶ φυγαῖς σῴζουσα τὰ τῆς φρονήσεως κρίματα.
καὶ ἄλλως δέ, εἰ μηδέν ἐστιν ὃ τὰς τοῦ θεοῦ ὀρέξεις κινήσει, 175
μηδὲ ἔστι τι ὃ ἐπισπάσεται τὸν θεόν, πῶς ἐροῦμεν αὐτὸν
εἶναι σώφρονα, τῆς σωφροσύνης κατὰ τοιοῦτόν τινα λόγον
ἡμῖν νενοημένης; καθὰ γὰρ οὐκ ἂν εἴπαιμεν τὸν κίονα
σωφρονεῖν, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὸν θεὸν δεόν-
τως φήσομεν σώφρονα τυγχάνειν. περιαιρουμένων δὲ αὐτοῦ
τούτων τῶν ἀρετῶν περιαιρεῖται καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ αἱ
λοιπαί. ἀλλ' εἰ μηδεμίαν ἀρετὴν ἔχει ὁ θεός, ἀνύπαρκτός
ἐστιν. τὸ δὲ ἡγούμενον· τὸ ἄρα λῆγον.

---

3 μηδ' Bekk.: μὴ G 6 et 9 εἴποιμεν ς 7 φύσιν ἰχθιτικοὺς in margine γρ. φύσει ἠχθῶκοὺς N νυκτικοὺς L 10 τῷ G: τοῦ Rüstow τοῦ del. Heintz et Rüstow 11 τὴν τέχνην del. Rüstow. 14 καὶ ἄλλως — 16 κακίαν del. Heintz 18 οὐχὶ δέ Heintz: οὐδέ G 20 ἔχει N¹L¹: ἔχη N²L²Ες 23 ἐπεὶ Heintz 26 εἴπαιμεν NL: εἴποιμεν Ες (cf. vv. 6 et 9)

176 Πάλιν εἰ ἔστι τὸ θεῖον, ἤτοι ἔχει ἀρετὴν ἢ οὐκ ἔχει. 428
καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔχει, φαῦλόν ἐστι τὸ θεῖον καὶ κακοδαιμονικόν, ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ἔχει, ἔσται τι τοῦ θεοῦ κρεῖττον· ὃν γὰρ τρόπον ἡ τοῦ ἵππου ἀρετὴ αὐτοῦ τοῦ ἵππου ἐστὶ κρείττων καὶ ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀρετὴ τοῦ ἔχοντός ἐστι κρείττων, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ τοῦ θεοῦ ἀρετὴ καὶ αὐτοῦ
177 τοῦ θεοῦ ἔσται κρείττων. εἰ δέ ἐστι κρείττων τοῦ θεοῦ, δῆλον ὡς ἐλλιπῶς ἔχων φαύλως ἕξει καὶ φθαρτὸς γενήσεται. ἀλλ' εἰ μεταξὺ μὲν τῶν ἀντικειμένων οὐδὲν ἔστιν, εἰς οὐδέτερον δὲ ὁρᾶται τῶν ἀντικειμένων ἐμπίπτων ὁ θεός, ῥητέον μὴ εἶναι θεόν.
178 Καὶ ἔτι, εἰ ἔστιν, ἤτοι φωνᾶέν ἐστιν ἢ ἄφωνον. τὸ μὲν οὖν λέγειν ἄφωνον τὸν θεὸν τελέως ἄτοπον καὶ ταῖς κοιναῖς ἐννοίαις μαχόμενον. εἰ δὲ φωνᾶέν ἐστι, φωνῇ χρῆται καὶ ἔχει φωνητικὰ ὄργανα, καθάπερ πνεύμονα καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν γλῶσσάν τε καὶ στόμα. τοῦτο δὲ ἄτοπον καὶ ἐγγὺς τῆς Ἐπικούρου μυθολογίας. τοίνυν ῥητέον
179 μὴ ὑπάρχειν τὸν θεόν. καὶ γὰρ δὴ εἰ φωνῇ χρῆται, ὁμιλεῖ. εἰ δὲ ὁμιλεῖ, πάντως κατά τινα διάλεκτον ὁμιλεῖ. εἰ δὲ τοῦτο, τί μᾶλλον τῇ Ἑλληνίδι ἢ τῇ βαρβάρῳ χρῆται γλώσσῃ; καὶ εἰ τῇ Ἑλληνίδι, τί μᾶλλον τῇ Ἰάδι ἢ τῇ Αἰολίδι ἤ τινι τῶν ἄλλων; καὶ μὴν οὐδὲ πάσαις· οὐδεμιᾷ τοίνυν. καὶ γὰρ εἰ τῇ Ἑλληνίδι χρῆται, πῶς τῇ βαρβάρῳ χρήσεται, εἰ μὴ ἐδίδαξέ τις αὐτόν; ⟨.....⟩ εἰ μὴ ἑρμηνεῖς ἔχει παραπλησίους τοῖς παρ' ἡμῖν δυναμένοις ἑρμηνεύειν. ῥητέον τοίνυν μὴ χρῆσθαι φωνῇ τὸ θεῖον, διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀνύπαρκτον εἶναι.
180 Πάλιν εἰ ἔστι ⟨τὸ⟩ θεῖον, ἤτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον. ἀλλ' ἀσώματον μὲν οὐκ ἂν εἴη διὰ τὰς ἔμπροσθεν ἡμῖν εἰρημένας αἰτίας. εἰ δὲ σῶμά ἐστιν, ἤτοι σύγκριμά ἐστιν ἐκ τῶν ἁπλῶν στοιχείων ἢ ἁπλοῦν ἐστι καὶ στοιχειῶδες σῶμα. καὶ εἰ μὲν σύγκριμά ἐστι, φθαρτόν ἐστιν· πᾶν

---

3 ἔστι N 5 ἐστι alt. LEς: ἔσται N ἔστι ⟨τι⟩ κρεῖττον Heintz 24 αὐτήν ς lacunam quam statuit sic fere explendam censuit Bekk.: ⟨πῶς δὲ διδάξει τις αὐτόν,⟩ εἰ; malim: εἰ ⟨δὲ τῇ βαρβάρῳ χρῆται, πῶς ὁμιλεῖ πρὸς ἡμᾶς, εἰ⟩ v. s. qu. 28 τὸ add. Bekk. 29 μὲν om. ς

429 γὰρ τὸ κατὰ σύνοδόν τινων ἀποτελεσθὲν ἀνάγκη διαλυόμε-
νον φθείρεσθαι. εἰ δὲ ἁπλοῦν ἐστι σῶμα, ἤτοι πῦρ ἐστιν 181
ἢ ἀὴρ ἢ ὕδωρ ἢ γῆ. ὁποῖον δ᾽ ἂν ᾖ τούτων, ἄψυχόν
ἐστι καὶ ἄλογον· ὅπερ ἄτοπον. εἰ οὖν μήτε σύγκριμά
ἐστιν ὁ θεὸς μήτε ἁπλοῦν σῶμα, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν
ἔστι, ῥητέον μηδὲν εἶναι τὸν θεόν.

Τοιοῦτον μὲν δὴ καὶ τὸ τῶν λόγων τούτων εἶδός
ἐστιν· ἠρώτηνται δὲ ὑπὸ τοῦ Καρνεάδου καὶ σωριτικῶς 182
τινες, οὓς ὁ γνώριμος αὐτοῦ Κλειτόμαχος ὡς σπουδαιοτά-
τους καὶ ἀνυτικωτάτους ἀνέγραψεν, ἔχοντας τὸν τρόπον
τοῦτον. εἰ Ζεὺς θεός ἐστι, καὶ ὁ Ποσειδῶν θεός ἐστιν
(O 187)·

τρεῖς γάρ τ᾽ ἐκ Κρόνου ἦμεν ἀδελφεοί, οὓς τέκετο Ῥέα,
Ζεὺς καὶ ἐγώ, τρίτατος δ᾽ Ἀίδης ἐνέροισιν ἀνάσσων.
τριχθὰ δὲ πάντα δέδασται, ἕκαστος δ᾽ ἔμμορε τιμῆς.

ὥστε εἰ ὁ Ζεὺς θεός ἐστι, καὶ ὁ Ποσειδῶν ἀδελφὸς
ὢν τούτου θεὸς γενήσεται. εἰ δὲ ὁ Ποσειδῶν θεός 183
ἐστι, καὶ ὁ Ἀχελῷος ἔσται θεός· εἰ δὲ ὁ Ἀχελῷος,
καὶ ὁ Νεῖλος· εἰ ὁ Νεῖλος, καὶ πᾶς ποταμός· εἰ πᾶς
ποταμός, καὶ οἱ ῥύακες ἂν εἶεν θεοί· εἰ οἱ ῥύακες,
καὶ αἱ χαράδραι. οὐχὶ δὲ οἱ ῥύακες· οὐδὲ ὁ Ζεὺς ἄρα
θεός ἐστιν. εἰ δέ γε ἦσαν θεοί, καὶ ὁ Ζεὺς ἦν ἂν
θεός. οὐκ ἄρα θεοὶ εἰσίν. καὶ μὴν εἰ ὁ ἥλιος 184
θεός ἐστιν, καὶ ἡμέρα ἂν εἴη θεός· οὐ γὰρ ἄλλο τι
ἦν ἡμέρα ἢ ἥλιος ὑπὲρ γῆς. εἰ δ᾽ ἡμέρα ἐστὶ θεός,
καὶ ὁ μὴν ἔσται θεός· σύστημα γάρ ἐστιν ἐξ ἡμερῶν.
εἰ δὲ ὁ μὴν θεός ἐστι, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἂν εἴη θεός·
σύστημα γάρ ἐστιν ἐκ μηνῶν ὁ ἐνιαυτός. οὐχὶ δέ γε
τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς. σὺν τῷ ἄτοπον εἶ-
ναι, φασί, τὴν μὲν ἡμέραν θεὸν εἶναι λέγειν, τὴν δὲ
ἕω καὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὴν δείλην μηκέτι.

---

8 δὲ καὶ περὶ L σωρειτικῶς N 12 τ᾽ ἐκ Fabr.: τε G ἀδελφοί L τέκε Gen. (Fabr.) Ῥείη Fabr. 19 ⟨καὶ⟩ εἰ ς 20 ῥύακες, οὐδὲ ⟨αἱ χαράδραι· οὐδὲ⟩ ὁ Ζεὺς Bekk. dubit. 22 εἰ om. N 23. 24 ⟨ἡ⟩ ἡμέρα edd. (ter) 25 ἔσται NLE: ἐστι ς 30 οὐκέτι N

429
185 εἴγε μὴν ἡ Ἄρτεμις θεός ἐστιν, καὶ ἡ Ἐνοδία τις ἂν
εἴη θεός· ἐπ' ἴσης γὰρ ἐκείνῃ καὶ αὕτη δεδόξασται
εἶναι θεὰ ἡ Ἐνοδία καὶ ἡ Προθυριδία καὶ Ἐπι- 430
μύλιος καὶ Ἐπικλιβάνιος. οὐχὶ δέ γε τοῦτο· οὐκ ἄρα
186 τὸ ἐξ ἀρχῆς. εἴγε μὴν τὴν Ἀφροδίτην θεὰν λέ-
γομεν εἶναι, ἔσται καὶ ὁ Ἔρως υἱὸς ὢν Ἀφροδίτης
187 θεός. ἀλλ' εἰ ὁ Ἔρως θεός ἐστι, καὶ ὁ Ἔλεος ἔσται
θεός· ἀμφότερα γάρ ἐστι ψυχικὰ πάθη, καὶ ὁμοίως
ἀφωσίωται τῷ Ἔρωτι καὶ ὁ Ἔλεος· παρὰ Ἀθηναίοις
188 γοῦν Ἐλέου βωμοί τινες εἰσίν. εἰ δὲ ὁ Ἔλεος θεός
ἐστι, καὶ ὁ Φόβος (fr. com. adesp. 154 Kock)·

ἀμορφότατος [γὰρ] τὴν ὄψιν (εἰμὶ γὰρ φόβος),
πάντων ἐλάχιστον τοῦ καλοῦ μετέχων θεός.

εἰ δὲ ὁ φόβος, καὶ τὰ λοιπὰ τῆς ψυχῆς πάθη. οὐχὶ
δέ γε ταῦτα· οὐδὲ ἡ Ἀφροδίτη ἄρα θεός ἐστιν. εἰ δέ
γε ἦσαν θεοί, κἂν Ἀφροδίτη θεὸς ὑπῆρχεν· οὐκ ἄρα
189 εἰσὶ θεοί. καὶ μὴν εἰ ἡ Δημήτηρ θεός ἐστι, καὶ ἡ
Γῆ θεός ἐστιν· ἡ γὰρ Δημήτηρ, φασίν, οὐκ ἄλλο τί
ἐστιν ἢ Γῆ μήτηρ. εἰ ἡ Γῆ θεός ἐστι, καὶ τὰ ὄρη καὶ
αἱ ἀκρώρειαι καὶ πᾶς λίθος ἔσται θεός. οὐχὶ δέ γε
190 τοῦτο· τοίνυν οὐδὲ τὸ ἐξ ἀρχῆς. καὶ ἄλλους δὴ τοι-
ούτους σωρίτας ἐρωτῶσιν οἱ περὶ τὸν Καρνεάδην εἰς τὸ
μὴ εἶναι θεούς· ὧν τὸ γένος ἀπὸ τῶν προεκκειμένων αὐτάρ-
κως γέγονε πρόδηλον.

191 Ἀλλὰ τὰ μὲν ἀντεπιχειρούμενα παρὰ τοῖς δογματικοῖς
φιλοσόφοις εἰς τὸ εἶναι θεοὺς καὶ εἰς τὸ μὴ εἶναι τοιαῦτά
τινα καθέστηκεν. ἐφ' οἷς ἡ τῶν σκεπτικῶν ἐποχὴ συνει-
σάγεται, καὶ μάλιστα προσγενομένης αὐτοῖς καὶ τῆς ἀπὸ
192 τοῦ κοινοῦ βίου περὶ θεῶν ἀνωμαλίας. ἄλλοι γὰρ ἄλλας
καὶ ἀσυμφώνους ἔχουσι περὶ τούτων ὑπολήψεις, ὥστε μήτε
πάσας εἶναι πιστὰς διὰ τὴν μάχην μήτε τινὰς διὰ τὴν
ἰσοσθένειαν, προσεπισφραγιζομένης τὸ τοιοῦτο καὶ τῆς

1 Προθυραία Fabr. 2 οὐχὶ δὲ Bekk : οὐδὲ G 9 γὰρ del. Bekk.: μὲν Fabr. 15/16 οὐκ ἄλλο τί ἐστιν om. ς 17 ἀκρώρειαι (vel τὰ ἀκρωτήρια) Bekk. dubit.: ἀκρωτηρίαι G 19 σωρείτας G (cf ad p. 429, 8) 20 προκειμένων ς (cf. p. 121, 5)

430
παρὰ τοῖς θεολόγοις καὶ ποιηταῖς μυθοποιήσεως· πάσης
431 γὰρ ἀσεβείας ἐστὶ πλήρης. ἔνθεν καὶ ὁ Ξενοφάνης (B 11 193
Diels) διελέγχων τοὺς περὶ Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδόν φησι·

πάντα θεοῖς ἀνέθηκαν Ὅμηρός θ' Ἡσίοδός τε
ὅσσα παρ' ἀνθρώποισιν ὀνείδεα καὶ ψόγος ἐστίν,
κλέπτειν μοιχεύειν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατεύειν.

Πλὴν ἐκ τούτων παραστήσαντες, ὅτι ἀκολουθεῖ τοῖς 194
περὶ τῶν δραστηρίων ἀρχῶν δογματικῶς εἰρημένοις ἡ ἐποχή, μετὰ τοῦτ' ἤδη καὶ σκεπτικώτερον διδάσκωμεν, ὅτι κοινῶς ἄπορός ἐστι τῷ περὶ τοῦ ποιοῦντος αἰτίου καὶ ὁ περὶ τῆς πασχούσης ὕλης λόγος.

περὶ αἰτίου καὶ πάσχοντος

Περὶ μὲν τῆς τοῦ αἰτίου νοήσεως ἐν ἄλλοις (§§ 4—12) 195
ἀκριβέστερον διελέχθημεν· νῦν δὲ ἀρκούμενοι τῇ ὁλοσχερεῖ τούτου ἐπινοήσει λέγομεν, ὅτι τῶν σκεψαμένων περὶ αὐτοῦ οἱ μὲν ἔφασαν εἶναί τί τινος αἴτιον, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ μὴ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ εἶναι. καὶ εἶναι μὲν οἱ πλεῖστοι τῶν δογματικῶν ἢ πάντες σχεδόν, μὴ εἶναι δὲ οἱ τὴν μεταβλητικὴν καὶ τὴν μεταβατικὴν κίνησιν ἀνελόντες σοφισταί· οὐ χωρὶς γὰρ ταύτης ὑφίσταται τὸ ποιοῦν. μὴ μᾶλλον δὲ εἶναι ἢ μὴ εἶναι τὸ αἴτιόν φασιν οἱ ἀπὸ τῆς σκέψεως. καὶ ὅτι οὐκ ἀσκόπως, ἐκ τῶν εἰς ἑκάτερον ἐπιχειρουμένων πάρεστι μαθεῖν. ἀρχὴ δὲ γινέσθω πρῶτον ἀπὸ τῶν ἀξιούν- 196
των εἶναί τί τινος αἴτιον.

Εἴπερ τοίνυν, φασίν (Stoic. fr. II 337 Arn.), ἔστι σπέρμα, ἔστι καὶ αἴτιον, ἐπείπερ τὸ σπέρμα αἴτιόν ἐστι τῶν ἐξ αὐτοῦ φυομένων τε καὶ γεννωμένων· ἔστι δέ γε σπέρμα, ὡς ἐκ τῶν σπειρομένων καὶ ζῳογονουμένων δείκνυται· ἔστιν ἄρα αἴτιον.

καὶ πάλιν· εἰ ἔστι τι φύσις, ἔστι τι αἴτιον· τῶν γὰρ 197

197 cf. §§ 99—100.

9 ἄπορός N: ἄπορόν LEς τῷ N (cf. p. 430, 6: ὁμοίως τῷ): τὸ LEς: ὅ τε Bekk. dubit. (qui idem coniecerat ἄπορός) 11 νοήσεως NL: κινήσεως Eς ἄλλοις ⟨δή⟩ N 13 λέγωμεν N 17 τὴν om. ς 25 τε om. ς

φυομένων ἢ ἐκπεφυκότων αἴτιόν ἐστιν ἡ φύσις. ὑπάρχει 431 δὲ αὕτη, ὡς ἀπὸ τῶν ἀποτελεσμάτων συμφανές· καὶ γὰρ ἄτοπον, φασίν, εἰς ἀνδριαντοποιοῦ μὲν ἡμᾶς ἐργαστήριον παρελθόντας καὶ θεασαμένους τῶν ἀνδριάντων τοὺς μὲν τελείους καὶ ἀπηρτισμένους, τοὺς δὲ ἡμιτελεῖς, ἄλλους δὲ ἀρχὴν ἔχοντας τυπώσεως, πιστεύειν ὅτι ἔστι τις τούτων 432 τεχνίτης καὶ δημιουργός, εἰς δὲ τοῦτον τὸν κόσμον εἰσελθόντας καὶ γῆν μὲν ἐν μέσῳ θεωροῦντας, ὕδωρ δὲ μετὰ ταύτην, καὶ τρίτην ἀνάτασιν ἀέρος, οὐρανόν τε καὶ ἀστέρας λίμνας τε καὶ ποταμοὺς καὶ ζῴων παντοδαπῶν γένη καὶ φυτῶν ποικιλίας, μὴ ὑπολαμβάνειν εἶναί τινα καὶ τῆς τούτων δημιουργίας αἴτιον. τοίνυν εἰ ἔστι φύσις, ἔστι τι αἴτιον. ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· ἄρα τὸ δεύτερον.

198 καὶ ἄλλως· εἰ ἔστι τι ψυχή, ἔστιν αἴτιον· αὕτη γὰρ καὶ τοῦ ζῆν καὶ τοῦ θνήσκειν αἰτία γίνεται, τοῦ μὲν ζῆν παροῦσα, τοῦ δὲ θνήσκειν χωριζομένη τῶν σωμάτων. ἔστι δέ γε ψυχή, φασίν, εἴγε καὶ ὁ λέγων μὴ εἶναι ψυχὴν αὐτῇ προσχρώμενος τοῦτο ἀποφαίνεται· ἔστιν ἄρα αἴτιον.

199 πρὸς τούτοις· εἰ ἔστι θεός, ἔστιν αἴτιον· οὗτος γὰρ ἦν ὁ τὰ ὅλα διοικῶν. ἔστι δέ γε κατὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας τῶν ἀνθρώπων θεός· ἔστιν ἄρα αἴτιον. καίτοι κἂν μὴ θεὸς ὑπάρχῃ, ἔστιν αἴτιον· τὸ γὰρ μὴ εἶναι θεοὺς διά τινα αἰτίαν γίνεται. καὶ τῷ οὖν ὑπάρχειν θεὸν καὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν ἐπ' ἴσης ἀκολουθεῖ τὸ εἶναί τι αἴτιον.

200 πολλῶν γε μὴν γινομένων καὶ φθειρομένων αὐξομένων τε καὶ μειουμένων κινουμένων τε καὶ ἀκινητιζόντων, ἐξ ἀνάγκης ὁμολογεῖν δεῖ τὸ εἶναί τινα τούτων αἴτια, τὰ μὲν γενέσεως τὰ δὲ φθορᾶς, καὶ τὰ μὲν αὐξήσεως τὰ δὲ

201 μειώσεως καὶ ἤδη κινήσεως ἢ ἀκινησίας. σὺν τῷ κἂν μὴ ὑπάρχῃ ταῦτα τὰ ἀποτελέσματα, φαίνηται δὲ μόνον, πάλιν εἰσάγεσθαι τὴν ὕπαρξιν τῶν αἰτίων· τοῦ γὰρ φαίνεσθαι

200—204 ∼ Hyp. III 17—19.

---

4 ἀνάστασιν L 9 καὶ alt. om. N 11 χωριζομένων ς 15 ἐννοίας N: αἰτίας LEς 20 γινομένων NLEABR (cf. v. 23): φθομένων V (sic): γενομένων Gen.: γεννωμένων Fabr.

432 μὲν ἡμῖν αὐτὰ ὡς ὑποκείμενα, μὴ ὑποκεῖσθαι δέ, αἴτιόν
τι καθέστηκεν. καὶ μὴν εἰ μηδέν ἐστιν αἴτιον, πάντα 202
ἐκ παντὸς δεήσει γίνεσθαι καὶ ἐν παντὶ τόπῳ, ἔτι καὶ
κατὰ πάντα καιρόν. ὅπερ ἄτοπον· εὐθέως γὰρ εἰ μηδέν
ἐστιν αἴτιον, οὐδὲν τὸ κωλῦον ἐξ ἀνθρώπου ἵππον συνί-
στασθαι. [αἴτιον ἄρα τι ἔσται.] μηδενὸς δὲ ὄντος τοῦ 203
433 κωλύοντος συστήσεταί ποτε ἐξ ἀνθρώπου ἵππος, καὶ οὕτως,
εἰ τύχοι, ἐξ ἵππου φυτόν. κατὰ ταὐτὰ δὲ οὐκ ἀδύνατον
ἔσται χιόνα μὲν ἐν Αἰγύπτῳ πήγνυσθαι, ἀβροχίαν δὲ ἐν
Πόντῳ συμβαίνειν, καὶ τὰ μὲν τοῦ θέρους ἐν χειμῶνι
γίγνεσθαι, τὰ δὲ τοῦ χειμῶνος ἐν θέρει συνίστασθαι. ὅθεν
εἴπερ ᾧ ἕπεταί τι ἀδύνατον, καὶ αὐτὸ ἔσται ἀδύνατον, τῷ δὲ
μὴ εἶναι αἴτιον ἕπεται πολλὰ τῶν ἀδυνάτων, ῥητέον καὶ
τὸ μὴ εἶναι αἴτιον τῶν ἀδυνάτων ὑπάρχειν. ὅ τε 204
λέγων μὴ εἶναι αἴτιον ἤτοι χωρὶς αἰτίας τοῦτο λέγει ἢ
μετά τινος αἰτίας. καὶ εἰ μὲν χωρίς τινος αἰτίας, ἄπιστός
ἐστιν, μετὰ τοῦ ἀκολουθεῖν αὐτῷ τὸ μὴ μᾶλλον τοῦτο
ἀξιοῦν ἢ τὸ ἀντικείμενον τούτῳ, αἰτίας εὐλόγου μὴ προϋ-
ποκειμένης, δι' ἥν φησιν ἀνύπαρκτον εἶναι τὸ αἴτιον. εἰ
δὲ μετά τινος αἰτίας, περιτρέπεται, κἂν τῷ λέγειν μὴ εἶναί
τι αἴτιον τίθησι τὸ εἶναί τι αἴτιον. ὅθεν καὶ ἀπὸ τῆς 205
αὐτῆς δυνάμεως ἐρωτᾶν ἔξεστι καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ σημείου
καὶ τῆς ἀποδείξεως διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀποδοθέντα
λόγον, ὃς ἕξει τὴν σύνταξιν τοιαύτην· "εἰ ἔστι τι αἴτιον, ἔστιν
αἴτιον· ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ ἔστι τι αἴτιον, ἔστιν αἴτιον· ἤτοι
δὲ ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν· ἔστιν ἄρα." τῷ τε γὰρ εἶναι αἴτιον
ἀκολουθεῖ τὸ εἶναί τι αἴτιον, μὴ διαφέροντος παρὰ τὸ
ἡγούμενον τοῦ λήγοντος, τῷ τε μηδὲν εἶναι αἴτιον ἀκο- 206
λουθεῖ πάλιν τὸ εἶναί τι αἴτιον, ἐπείπερ ὁ λέγων μηδὲν
εἶναι αἴτιον ὑπό τινος αἰτίας κινηθεὶς λέγει μηδὲν εἶναι

205—206 cf. adv. dogm. II 281—282. 466—467.

32 αἴτιον — ἔσται secl. Bekk.: fort. post 30 ἄτοπον collocanda 2 ταὐτὰ Bekk.: ταῦτα G 6 ἀδύνατον Arnim: δυνατὸν G (bis) 11 αὐτῷ om. N 13 φησιν N: φασιν LEς 17 τῶν Bekk.: τὸν G 19 εἰ καὶ μὴ N 20 γε N

433
αἴτιον. ὥστε καὶ τὸ διεζευγμένον πρὸς τοῖς δυσὶ συνημμένοις ἀληθὲς γίνεσθαι ἐξ ἀντικειμένων διεζευγμένον, καὶ τὴν ἐπιφορὰν τοῖς τοιούτοις λήμμασι συνεισάγεσθαι, καθὼς ἀνώτερον παρεμυθησάμεθα.

Καὶ δὴ ταῦτα μέν, ὡς κεφαλαιωδέστερον εἰπεῖν, εἰς τοῦτο τὸ μέρος εἴωθε λέγεσθαι παρὰ τοῖς δογματικοῖς·
207 σκοπῶμεν δὲ ἀκολούθως καὶ τοὺς τῶν ἀπορητικῶν λόγους· φανήσονται γὰρ καὶ οὗτοι τοῖς ἐκκειμένοις ἰσοσθενεῖς καὶ ἕνεκα πειθοῦς μὴ διαφέροντες αὐτῶν. τὸ αἴτιον τοίνυν, 434
φασί, τῶν πρός τι ἐστίν· τινὸς γάρ ἐστιν αἴτιον καὶ ⟨τινί⟩, οἷον τὸ σμιλίον τινὸς μέν ἐστιν αἴτιον καθάπερ τῆς το-
208 μῆς, τινὶ δὲ καθάπερ τῇ σαρκί. τὰ δέ γε πρός τι ἐπινοεῖται μόνον ἀλλ' οὐχ ὑπάρχει, καθὼς ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως (adv. log. II 453—461) παρεστήσαμεν· καὶ τὸ αἴ-
209 τιον ἄρα ἐπινοηθήσεται μόνον, οὐχ ὑπάρξει δέ. εἴπερ τε αἴτιον ἔστιν, ὀφείλει ἔχειν τὸ οὗ λέγεται αἴτιον, ἐπεὶ οὐκ ἔσται αἴτιον, ἀλλ' ὃν τρόπον τὸ δεξιὸν μὴ παρόντος τοῦ πρὸς ὃ λέγεται δεξιὸν οὐκ ἔστιν, οὕτω καὶ τὸ αἴτιον μὴ παρόντος τοῦ πρὸς ὃ νοεῖται οὐκ ἔσται αἴτιον. ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔχει τὸ αἴτιον οὗ ἔστιν αἴτιον, διὰ τὸ μήτε γένεσιν μήτε φθορὰν μήτε πεῖσιν μήτε κοινῶς κίνησιν ὑπάρχειν, ὡς ἐπὶ τῶν οἰκείων γινόμενοι τόπων διδάξομεν (§§ 218—231). οὐκ ἄρα ἔστιν αἴτιον.

210 Καὶ μὴν εἰ ἔστιν αἴτιον, ἤτοι σῶμα σώματός ἐστιν αἴτιον ἢ ἀσώματον ἀσωμάτου ἢ σῶμα ἀσωμάτου ἢ ἀσώματον σώματος· οὔτε δὲ σῶμα σώματος, ὡς παραστήσομεν, οὔτε ἀσώματον ἀσωμάτου οὔτε σῶμα ἀσωμάτου οὔτε ἐναλλὰξ ἀσώματον σώματος· οὐκ ἄρα ἔστιν αἴτιον. ἀμέλει καὶ
211 αἱ γιγνόμεναι τῶν δογματικῶν στάσεις συμφωνοῦσι τῇ ἐκκειμένῃ διαιρέσει, εἴγε ⟨οἱ⟩ Στωικοὶ (fr. II 341 Arn.) μὲν πᾶν αἴτιον σῶμά φασι σώματι ἀσωμάτου τινὸς αἴτιον γίνεσθαι, οἷον σῶμα μὲν τὸ σμιλίον, σώματι δὲ τῇ σαρκί, ἀσω-

207—208 ~ Diog. Laert. IX 97 sqq.

29 ὡς om. N 32 ἀντιφήσονται N 2 τινὶ add. Bekk. 4 τὰ Bekk.: τὸ G 8 ἐπεὶ ⟨μὴ ἔχον⟩ οὐκ Bekk. dubit. 12 πεῖσιν G: ἀφαίρεσιν Kayser 21 οἱ addidi

434 μάτου δὲ τοῦ τέμνεσθαι κατηγορήματος, καὶ πάλιν σῶμα μὲν τὸ
πῦρ, σώματι δὲ τῷ ξύλῳ, ἀσωμάτου δὲ τοῦ καίεσθαι κα-
τηγορήματος. οἱ δὲ ἀσώματον ὑποθέμενοι τὸν κόσμον, 212
οἷον καὶ τὸν πάντα διοικοῦντα θεόν, τοὐναντίον ἀσώμα-
τον σώματος λέγουσιν ὑπάρχειν τὸ αἴτιον. ὁ δ' Ἐπίκου-
ρος καὶ σώματα σωμάτων καὶ ἀσώματα ἀσωμάτων
φησὶν αἴτια τυγχάνειν, καὶ σώματα μὲν σωμάτων ὡς τὰ
στοιχεῖα τῶν συγκριμάτων, ἀσώματα δὲ ἀσωμάτων ὡς τὰ τοῖς
πρώτοις σώμασι συμβεβηκότα ἀσώματα τῶν τοῖς συγκρίμασι
435 συμβεβηκότων ἀσωμάτων. ὥστε ἐὰν δείξωμεν, ὅτι οὔτε 213
τὸ σῶμα τοῦ σώματος οὔτε τὸ ἀσώματον τοῦ ἀσωμάτου
οὔτε τὸ ἀσώματον τοῦ σώματος οὔτ' ἐναλλὰξ δύναται
τυγχάνειν αἴτιον, αὐτόθεν ἐσόμεθα κατεσκευακότες καὶ τὸ
μηδεμίαν τῶν ἐκκειμένων στάσεων κατωρθῶσθαι. σῶμα 214
μὲν οὖν σώματος οὐκ ἂν εἴη ποτὲ αἴτιον, ἐπείπερ ἀμφό-
τερα τὴν αὐτὴν ἔχει φύσιν· καὶ εἰ τὸ ἕτερον αἴτιον λέγε-
ται παρόσον ἐστὶ σῶμα, πάντως καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα κα-
θεστὼς αἴτιον γενήσεται. κοινῶς δὲ ἀμφοτέρων αἰτίων
ὄντων· οὐδέν ἐστι τὸ πάσχον, μηδενὸς δὲ πάσχοντος οὐδὲ
τὸ ποιοῦν γενήσεται. εἰ ἄρα σῶμα σώματός ἐστιν αἴτιον,
οὐδέν ἐστιν αἴτιον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀσώματον ἀσωμάτου 215
λέγοιτ' ἂν εἶναι ποιητικὸν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν· εἰ γὰρ
ἀμφότερα τῆς αὐτῆς μετέσχε φύσεως, τί μᾶλλον τόδε
τοῦδε ῥητέον αἴτιον ἢ τόδε τοῦδε; λείπεται οὖν ἢ σῶμα 216
ἀσωμάτου λέγειν αἴτιον ἢ ἀνάπαλιν ἀσώματον σώματος.
ὅπερ πάλιν τῶν ἀδυνάτων· τό τε γὰρ ποιοῦν θιγεῖν ὀφεί-
λει τῆς πασχούσης ὕλης, ἵνα ποιήσῃ, ἥ τε πάσχουσα ὕλη
θιχθῆναι ὀφείλει, ἵνα πάθῃ, τὸ δὲ ἀσώματον οὔτε θιγεῖν
οὔτε θιχθῆναι πέφυκεν. τοίνυν οὐδὲ σῶμα ἀσωμάτου ἢ 217
ἀσώματον σώματός ἐστιν αἴτιον. ᾧ ἕπεται τὸ μηδὲν ὑπάρ-
χειν αἴτιον· εἰ γὰρ μήτε σῶμα σώματός ἐστιν αἴτιον μήτε
ἀσώματον ἀσωμάτου μήτε σῶμα ἀσωμάτου μήτε ἐναλλάξ,
παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστι, κατ' ἀνάγκην οὐδέν ἐστιν αἴτιον.

---

26 οἱ δὲ LEς: οἷον N τὸν κόσμον del. Heintz dubit.: post πάντα (v. 27) transp. Rüstow κόσμον: fort. θεὸν? 27 θεόν: fort. κόσμον? 13 τὴν αὐτὴν Fabr. (in versione): τοιαύτην G 20 οὐδὲ Bekk.: οὔτε G

435
218 Ἀφελέστερον μὲν οὖν οὕτω τινὲς παραμυθοῦνται τὰ
τοῦ ἐκκειμένου λόγου λήμματα· ὁ δὲ Αἰνησίδημος δια-
φορώτερον ἐπ' αὐτῶν ἐχρῆτο ταῖς περὶ τῆς γενέσεως ἀπο-
219 ρίαις. τὸ γὰρ σῶμα τοῦ σώματος οὐκ ἂν εἴη αἴτιον, ἐπεί-
περ ἢ ἀγένητόν ἐστι τὸ τοιοῦτον σῶμα καθάπερ ἡ κατ'
Ἐπίκουρον ἄτομος, ἢ γενητὸν ὡς ἔθος, καὶ ἢ φανερὸν
ὡς σίδηρος καὶ πῦρ, ἢ ἀφανὲς ὡς ἄτομος. ὅ τι δ' ἂν ᾖ
220 τούτων, οὐδὲν δύναται ποιεῖν. ἤτοι γὰρ καθ' ἑαυτὸ
μένον ἕτερόν τι ποιεῖ ἢ ἑτέρῳ συνελθόν. ἀλλὰ μένον μὲν 436
καθ' ἑαυτὸ πλεῖον αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκείας φύσεως οὐκ ἂν
δύναιτό τι ποιεῖν· συνελθὸν δὲ ἑτέρῳ τρίτον οὐκ ἂν δύ-
ναιτο ἀποτελεῖν, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῷ εἶναι ὑπῆρχεν. οὔτε
γὰρ τὸ ἓν γενέσθαι δύο δυνατόν ἐστιν, οὔτε τὰ δύο τρί-
221 τον ἀποτελεῖ. εἰ γὰρ τὸ ἓν δύο γενέσθαι δυνατὸν ἦν,
καὶ ἑκάτερον τῶν γενομένων ἓν ὂν δύο ἀποτελέσει, καὶ
τῶν τεσσάρων ἕκαστον ἓν ὂν δύο ποιήσει, καὶ ὁμοίως τῶν
ὀκτὼ ἕκαστον, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. παντελῶς δέ γε
ἄτοπόν ἐστι τὸ ἐξ ἑνὸς ἄπειρα λέγειν γίνεσθαι· ἄτοπον
222 ἄρα καὶ ἐκ τοῦ ἑνὸς λέγειν τι πλεῖον γεννᾶσθαι. τὰ δ' αὐ-
τὰ κἂν ἀξιῷ τις ἐκ τῶν ἡσσόνων κατὰ σύνοδον πλείονα
ἀποτελεῖσθαι· εἰ γὰρ τὸ ἓν τῷ ἑνὶ συνελθὸν τρίτον ποιεῖ,
καὶ τὸ τρίτον προσγενόμενον τοῖς δυσὶ τέταρτον ἀποτε-
λέσει, καὶ τὸ τέταρτον προσγενόμενον τοῖς τρισὶ πέμπτον
ἀποτελέσει, καὶ οὕτω πάλιν εἰς ἄπειρον. οὐκοῦν σῶμα μὲν
223 σώματος οὐκ ἔστιν αἴτιον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀσώματον ἀσω-
μάτου διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας· οὔτε γὰρ ἐξ ἑνὸς οὔτε ἐκ
πλειόνων ἢ ἑνὸς γένοιτ' ἄν τι πλεῖον. καὶ ἄλλως· ἀναφῆς
φύσις καθεστὼς τὸ ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν
224 δύναται. ὥστε οὐδὲ ἀσώματον ἀσωμάτου ποιητικόν ἐστιν.
οὕτως δὲ οὐδὲ τὸ ἐναλλάξ, τουτέστι σῶμα ἀσωμάτου ἢ
ἀσώματον σώματος. τό τε γὰρ σῶμα οὐκ ἔχει ἐν αὐτῷ
τὴν τοῦ ἀσωμάτου φύσιν, τό τε ἀσώματον οὐκ ἐμπεριεῖχε

---

25 οὖν ς: om. NLE **30** ἔθος G: ἔρνος Fabr.: ἄνθρωπος Hirzel **31** εἴη N **1** μόνον utrobique ς **3** δύναιτο ς: δύναται NLE **3** συνελθὸν — **4** ἀποτελεῖν om. ς **3/4** δύναιτο Gen: δύναται NLE **12** ἀξιῷ Bekk.: ἀξιῶν N: ἀξιώη LEς **19** πλεῖον Bekk.: πλείω G **22** δὲ om. ς

436
τὴν τοῦ σώματος φύσιν. διόπερ οὐδέτερον ἐξ οὐδετέρου
συστῆναι δυνατόν ἐστιν, ἀλλ' ὡς ἐκ πλατάνου οὐ γίνεται 225
ἵππος διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν τῇ πλατάνῳ τὴν τοῦ ἵππου
φύσιν, οὐδὲ ἐξ ἵππου συνίσταται ἄνθρωπος διὰ τὸ μὴ
εἶναι ἐν τῷ ἵππῳ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, οὕτως οὐδὲ ἐκ
σώματος ἔσται ποτ' ἂν τὸ ἀσώματον διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐν
τῷ σώματι τὴν τοῦ ἀσωμάτου φύσιν, οὐδὲ ἀνάπαλιν ἐκ
437 τοῦ ἀσωμάτου τὸ σῶμα. καίτοι κἂν ᾖ τὸ ἕτερον ἐν τῷ 226
ἑτέρῳ, πάλιν οὐ γενήσεται τὸ ἕτερον ἐκ τοῦ ἑτέρου. εἰ
γὰρ ὄν ἐστιν ἑκάτερον, ἐκ τοῦ ἑτέρου οὐ γίνεται, ἀλλ' ἤδη
ἔστιν ἐν τῷ εἶναι, ἤδη δὲ ὂν ⟨ἐν⟩ τῷ εἶναι οὐ γίνεται διὰ
τὸ τὴν γένεσιν ὁδὸν ὑπάρχειν εἰς τὸ εἶναι. οὐδὲ σῶμα
οὖν ἀσωμάτου ἢ ἀσώματον σώματός ἐστιν αἴτιον· ᾧ
ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲν εἶναι αἴτιον.

Καὶ πάλιν· εἰ ἔστι τί τινος αἴτιον, ἤτοι τὸ μένον τοῦ 227
μένοντος αἴτιόν ἐστιν ἢ τὸ κινούμενον τοῦ κινουμένου ἢ
τὸ κινούμενον τοῦ μένοντος ἢ τὸ μένον τοῦ κινουμένου·
οὔτε δὲ τὸ μένον τῷ μένοντι γένοιτ' ἂν μονῆς αἴτιον,
οὔτε τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως, οὔτε τὸ μένον
τῷ κινουμένῳ μονῆς, οὔτε ἐναλλάξ, ὡς παραστήσομεν·
οὐκ ἄρα ἔστι τι αἴτιον. τὸ μὲν οὖν μένον τῷ μένοντι 228
μονῆς καὶ τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως οὐκ ἂν
ὑπάρχοι αἴτιον δι' ἀπαραλλαξίαν. ἀμφοτέρων γὰρ ἐπ' ἴσης
μενόντων ἢ ἀμφοτέρων κατ' ἴσον κινουμένων οὐ μᾶλλον
τόδε τῷδε ἐροῦμεν εἶναι αἴτιον μονῆς καὶ κινήσεως ἢ τόδε
τῷδε. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον, ὅτι κινεῖται, τῷ ἑτέρῳ τῆς κινή-
σεως αἴτιον ὑπάρχει, ἐπεὶ καὶ τὸ ἕτερον ὡσαύτως κινεῖ-
ται, λεχθήσεται τῷ λοιπῷ κινήσεως εἶναι παρεκτικόν. οἷον
κινεῖται ὁ τροχός, κινεῖται δὲ καὶ ὁ τροχηλάτης· τί
οὖν μᾶλλον διὰ τὸν τροχὸν καὶ ὁ τροχηλάτης κινεῖται ἢ
ἀνάπαλιν διὰ τὸν τροχηλάτην ὁ τροχός; εἴ γέ τοι τὸ ἕτε-
ρον μὴ κινοῖτο, οὐδὲ τὸ λειπόμενον κινήσεται. ὅθεν εἰ
αἴτιόν ἐστιν οὗ παρόντος γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα,

29 τῷ om. ς 31 εἰ δὲ ς 3 et 4 εἴδη N 4 ἐν add. Bekk. 11 δὲ om. N 13 κινήσεως Hervetus (*motus*) cf. p. 438, 5 14 ἔστι Bekk.: ἔσται G 22 ⟨μὲν⟩ ὁ τροχός Bekk. at cf. v. 30 23 καὶ del. Bekk.

437
ἐπεὶ ἀμφοτέρων παρόντων γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα καὶ οὔτε τοῦ
τροχοῦ ἀπόντος τελειοῦται οὔτε τοῦ τροχηλάτου, ῥητέον
μὴ μᾶλλον τὸν τροχηλάτην αἴτιον εἶναι τῆς κινήσεως τῷ
229 τροχῷ ἢ τὸν τροχὸν τῷ τροχηλάτῃ. καὶ πάλιν μένει
ὁ στῦλος, μένει δὲ καὶ τὸ ἐπιστύλιον. ἀλλ' οὐ μᾶλλον διὰ
τὸν στῦλον ῥητέον μένειν τὸ ἐπιστύλιον ἢ διὰ τὸ ἐπιστύ-
λιον τὸν στῦλον· τοῦ ἑτέρου γοῦν ἀρθέντος καὶ τὸ ἕτε- 438
ρον καταφέρεται. ὥστε τὸ μὲν μένον τῷ μένοντι μονῆς
καὶ τὸ κινούμενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως διὰ τοῦτο οὐκ
230 ἂν εἴποιμεν αἴτιον. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ μένον τῷ κι-
νουμένῳ κινήσεως ἢ τὸ κινούμενον τῷ μένοντι μονῆς
δι' ἐναντιότητα φύσεως· καθὰ γὰρ τὸ ψυχρὸν οὐκ ἔχον
τὸν τοῦ θερμοῦ λόγον οὐδέποτε δύναται θερμαίνειν,
καὶ ὡς τὸ θερμὸν μὴ ἔχον τὸν τοῦ ψυχροῦ λόγον οὐ-
δέποτε δύναται ψύχειν, οὕτως οὐδὲ τὸ κινούμενον, μὴ
ἔχον τὸν τοῦ μένοντος λόγον, οὐδέποτε δύναται μονῆς
231 εἶναι ποιητικόν, ἢ τὸ ἀνάπαλιν. ἀλλ' εἴπερ οὔτε τὸ
μένον τῷ μένοντι μονῆς ἐστιν αἴτιον οὔτε τὸ κινού-
μενον τῷ κινουμένῳ κινήσεως οὔτε τὸ μένον τῷ κινου-
μένῳ τοῦ κινεῖσθαι οὔτε τὸ κινούμενον τῷ μένοντι τοῦ
μένειν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν ἄλλο τι προσεπινοεῖν,
λεκτέον μηδὲν ὑπάρχειν αἴτιον.

232 Πρὸς τούτοις, εἰ ἔστι τί τινος αἴτιον, ἤτοι τὸ ἅμα
ὂν τοῦ ἅμα ὄντος ἐστὶν αἴτιον ἢ τὸ πρότερον τοῦ ὕστε-
ρον ἢ τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου· οὔτε δὲ τὸ ἅμα ὂν τοῦ
ἅμα ὄντος αἴτιόν ἐστιν οὔτε τὸ πρότερον τοῦ ὑστέρου οὔτε
τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα
233 ἔστι τι αἴτιον. τὸ μὲν οὖν ἅμα ὂν τοῦ ἅμα ὄντος οὐ
δύναται τυγχάνειν αἴτιον διὰ τὸ συνυπάρχειν ἀμφότερα
καὶ μὴ μᾶλλον τόδε τοῦδε γεννητικὸν ὑπάρχειν ἢ τόδε
234 τοῦδε, ἑκατέρου τὴν ἴσην ὕπαρξιν ἔχοντος. οὐδὲ τὸ πρό-
τερον δὲ ἔσται τοῦ ὑστέρου γενομένου ποιητικόν. εἰ γὰρ
ὅτε ἔστι τὸ αἴτιον, οὔπω ἔστι τὸ οὗ ἐστιν αἴτιον, οὔτε

232—236 ∼ Hyp. III 26—28.

30 μένει ⟨μὲν⟩ Bekk. at cf. v. 22   2 καταφαίρεται L
27 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G

438 ἐκεῖνο ἔτι αἴτιόν ἐστι, μὴ ἔχον τὸ οὗ αἴτιόν ἐστιν, οὔτε
τοῦτο ἔτι ἀποτέλεσμα, μὴ συμπαρόντος αὐτῷ τοῦ οὗ ἀπο-
τέλεσμά ἐστι· τῶν γὰρ πρός τι ἑκάτερόν ἐστι τούτων, καὶ
τὰ πρός τι κατ' ἀνάγκην δεῖ συνυπάρχειν ἀλλήλοις καὶ οὐ
τὸ μὲν προηγεῖσθαι τὸ δὲ ὑστερεῖν. λείπεται οὖν τὸ ὕστε- 235
439 ρον λέγειν τοῦ προτέρου αἴτιον γίνεσθαι. ὅπερ ἐστὶν
ἀτοπώτατον καὶ ἀνδρῶν τὰ πράγματα ἀναστρεφόντων·
δεήσει γὰρ τὸ ἀποτέλεσμα πρεσβύτερον λέγειν τοῦ ποιοῦν-
τος αὐτό, διὰ δὲ τοῦτο μηδ' ὅλως ἀποτέλεσμα τυγχάνειν
ὡς ἂν μὴ ἔχον τὸ οὗ ἐστιν ἀποτέλεσμα. ὅνπερ οὖν τρό-
πον ἠλίθιόν ἐστι τὸ λέγειν υἱὸν μὲν πατρὸς εἶναι πρεσβύ-
τερον, ἄμητον δὲ σπόρου προήκειν τοῖς χρόνοις, οὕτως
εὔηθες τὸ ἀξιοῦν [τι] αἴτιον εἶναι τοῦ ἤδη ὄντος τὸ μήπω
ὄν. ἀλλ' εἰ μήτε τὸ ἅμα ὂν τοῦ ἅμα ὄντος μήτε τὸ πρό- 236
τερον τοῦ ὑστέρου μήτε τὸ ὕστερον τοῦ προτέρου ἐστὶν
αἴτιον, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, οὐκ ἂν εἴη τι αἴτιον.

Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι αἴτιον, ἤτοι αὐτοτελῶς καὶ ἰδίᾳ 237
μόνον προσχρώμενον δυνάμει τινός ἐστιν αἴτιον, ἢ συνερ-
γοῦ πρὸς τοῦτο δεῖται τῆς πασχούσης ὕλης, ὥστε τὸ ἀπο-
τέλεσμα κατὰ κοινὴν ἀμφοτέρων νοεῖσθαι σύνοδον. καὶ 238
εἰ μὲν αὐτοτελῶς καὶ ἰδίᾳ προσχρώμενον δυνάμει ποιεῖν
τι πέφυκεν, ὤφειλε διὰ παντός ἑαυτὸ ἔχον καὶ τὴν ἰδίαν
δύναμιν πάντοτε ποιεῖν τὸ ἀποτέλεσμα καὶ μὴ ἐφ' ὧν
μὲν ποιεῖν ἐφ' ὧν δὲ ἀπρακτεῖν. εἰ δέ, ὥς φασί τινες τῶν 239
δογματικῶν, οὐ τῶν ἀπολελυμένων καὶ ἀφεστηκότων ἐστίν,
ἀλλὰ τῶν πρός τι διὰ τὸ καὶ αὐτὸ πρὸς τῷ πάσχοντι
θεωρεῖσθαι καὶ τὸ πάσχον πρὸς αὐτῷ, χεῖρόν τι ἀνακύ-
ψει. εἰ γὰρ τὸ ἕτερον πρὸς τῷ ἑτέρῳ νοεῖται, ὧν τὸ μὲν 240
ποιοῦν τὸ δὲ πάσχον, ἔσται μία μὲν ἔννοια, δυεῖν δ'
ὀνομάτων τεύξεται, τοῦ τε ποιοῦντος καὶ πάσχοντος·
καὶ διὰ τοῦτο οὐ μᾶλλον ἐν αὐτῷ ἢ ἐν τῷ λεγομένῳ πά-

---

8 *τι* delevi: *αἴτιόν τι* Rüstow 10 *ὑστέρου* Bekk.: *ὕστερον* G 12 *αὐτοτελὲς* N cf. v. 16 et p. 440, 2. 4. 24 18 *ἐστιν αἴτιον* om. N lac. 6 litt. relicta 23 *ὧν* Hervetus: *οὗ* G: *οὐ* Heintz 24 *πάσχον ἔσται, ⟨ἀλλ' ἀμφοτέρων ἔσται⟩ μία* vel similia Heintz 25 *τετεύξεται* N ⟨*τοῦ*⟩ *πάσχοντος* L at cf. p. 440, 16

439
*σχειν ἐγκείσεται ἡ δραστήριος δύναμις. ὡς γὰρ αὐτὸ
οὐδὲν δύναται ποιεῖν χωρὶς τοῦ λεγομένου πάσχειν, οὕτως
οὐδὲ τὸ λεγόμενον πάσχειν δύναται χωρὶς τῆς ἐκείνου πα-*
241 *ρουσίας πάσχειν. ὥσθ' ἕπεται τὸ μὴ μᾶλλον ἐν αὐτῷ ἢ
ἐν τῷ πάσχοντι ὑποκεῖσθαι τὴν δραστήριον τοῦ ἀποτε-
λέσματος δύναμιν. οἷον (ἔσται γὰρ σαφὲς τὸ λεγόμενον
ἐπὶ ὑποδείγματος), εἴπερ τὸ πῦρ καυσεώς ἐστιν αἴτιον,* *440*
*ἤτοι αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ μόνον προσχρώμενον δυνάμει
καύσεώς ἐστι ποιητικόν, ἢ συνεργοῦ δεῖται πρὸς τοῦτο τῆς*
242 *καιομένης ὕλης. καὶ εἰ μὲν αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει
ἀρκούμενον ποιεῖ τὴν καῦσιν, ἐχρῆν καὶ πάντοτε ἔχον
αὐτὸ τὴν ἰδίαν φύσιν διὰ παντὸς καίειν. οὐχὶ δὲ πάν-
τοτε καίει, ἀλλὰ τινὰ μὲν καίει τινὰ δὲ οὐ καίει· οὐκ*
243 *ἄρα αὐτοτελῶς καὶ τῇ ἰδίᾳ φύσει προσχρώμενον καίει. εἰ
δὲ σὺν τῇ ἐπιτηδειότητι τῶν καιομένων ξύλων, πόθεν ἔχο-
μεν λέγειν, ὅτι αὐτό ἐστι τῆς καύσεως αἴτιον, ἀλλ' οὐχ ἡ
ἐπιτηδειότης τῶν ξύλων; ὃν γὰρ τρόπον μὴ ὄντος αὐτοῦ
οὐ γίνεται καῦσις, οὕτω καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος τῶν ξύλων
ἀπούσης οὐ γίνεται καῦσις. ταύτῃ τε, εἰ αὐτό ἐστιν αἴτιον,
ὅτι παρόντος αὐτοῦ γίνεται τὸ ἀποτέλεσμα καὶ ἀπόντος οὐ
γίνεται, ἔσται καὶ ἡ ἐπιτηδειότης δι' ἑκάτερον τούτων αἴ-*
244 *τιον. ὥσπερ οὖν τῆς "δι" συλλαβῆς ἔκ τε τοῦ δέλτα καὶ ἰῶτα
συνεστώσης ἄτοπός ἐστιν ὁ λέγων αἴτιον μὲν τοῦ ἀποτελεῖ-
σθαι τὴν τοιαύτην συλλαβὴν τὸ δέλτα, οὐκ αἴτιον δὲ τὸ ἰῶτα,
οὕτω συλλαβῇ μὲν ἐοικότος τοῦ καίεσθαι, στοιχείῳ δὲ τοῦ
πυρὸς καὶ τῶν ξύλων, ἀτοπώτατός ἐστιν ὁ τὸ μὲν πῦρ
αἴτιον λέγων τοῦ καίεσθαι, τὰ δὲ ξύλα μηδαμῶς. οὔτε
γὰρ δίχα τοῦ πυρὸς οὔτε χωρὶς τῶν ξύλων γίνεται τὸ
καίεσθαι, καθάπερ οὐδὲ ἡ συλλαβὴ χωρὶς τοῦ δέλτα ἢ τοῦ ἰῶτα.*
245 *ὅθεν πάλιν εἰ μήτε αὐτοτελῶς ποιητικόν τινός ἐστι τὸ
αἴτιον μήτε σὺν ἐπιτηδειότητι τοῦ πάσχοντος, οὐδενὸς
ποιητικόν ἐστι τὸ αἴτιον.*

---

31 *κεῖσθαι* ς **6** an *ἑαυτὸ* ⟨*καὶ*⟩ *τὴν*? cf. p. 439, 17 (*καὶ* fort. e v. 5 petendum esse coni. Heintz) *δέ* ⟨*γε*⟩ Bekk. dubit. **8** *ἰδίᾳ* ⟨*μόνον*⟩ Heintz: *φύσει* ⟨*μόνον*⟩ Rüstow coll. v. 2 **16** *δέλτα* NLE: *δ* ς *ἰῶτα* NLE: *ι* ς (sic semper) **19** *στοιχείων* N **22/23** *τὸ καίεσθαι γίνεται* L **23** *ἡ* ⟨"*δι*"⟩ Rüstow

440 Ἔτι εἰ ἔστι τὸ αἴτιον, ἤτοι μίαν ἔχει τὴν δραστήριον 246
δύναμιν ἢ πολλάς· οὔτε δὲ μίαν ἔχειν δύναται, ὡς πα-
ραστήσομεν, οὔτε πολλάς, ὡς διδάξομεν· οὐκ ἄρα τι ἔστιν
αἴτιον. μίαν μὲν γὰρ οὐκ ἔχει δύναμιν, ἐπείπερ εἰ μίαν 247
εἶχεν, ὤφειλε πάντα ὁμοίως διατιθέναι καὶ μὴ διαφερόν-
τως. οἷον ὁ ἥλιος καίει μὲν τὰ περὶ τὴν Αἰθιοπίαν μέρη,
θάλπει δὲ τὰ πρὸς ἡμᾶς, καταυγάζει δὲ μόνον τοὺς Ὑπερ-
441 βορέους, καὶ πήττει μὲν τὸν πηλόν, τήκει δὲ τὸν κηρόν,
καὶ λευκαίνει μὲν τὰ ἐσθήματα, μελαίνει δὲ τὴν ἡμετέ-
ραν ἐπιφάνειαν, ἐρυθαίνει δὲ καρπούς τινας, καὶ ἡμῖν
μὲν τοῦ ὁρᾶν αἴτιος γίνεται, τοῖς νυκτινόμοις δὲ τῶν ὀρ-
νίθων, οἷον γλαυξὶ καὶ νυκτερίσι, τοῦ μὴ ὁρᾶν. ὥστε εἰ
μίαν εἶχε δύναμιν, ὤφειλε ταὐτὸν ἐπὶ πάντων ποιεῖν·
οὐχὶ δὲ ταὐτὸν ἐπὶ πάντων ποιεῖ· οὐκ ἄρα μίαν ἔχει δύ-
ναμιν. καὶ μὴν οὐδὲ πολλάς, ἐπεὶ ἐχρῆν πάσας ἐπὶ πάν- 248
των ἐνεργεῖν, οἷον πάντα φλέγειν ἢ πάντα χεῖν ἢ πάντα
πηγνύναι. εἰ δὲ μήτε μίαν ἔχει δύναμιν μήτε πολλάς,
οὐκ ἂν εἴη τινὸς αἴτιον.

Ναί, ἀλλ' εἰώθασι πρὸς τοῦτο ὑποτυγχάνειν οἱ δογ- 249
ματικοί, λέγοντες ὅτι παρά τὰ πάσχοντα καὶ τὰ διαστή-
ματα πέφυκεν ἐξαλλάσσεσθαι τὰ γινόμενα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ
αἰτίου ἀποτελέσματα, καθάπερ τοῦ ἡλίου. σύνεγγυς μὲν
γὰρ ὢν τοῖς Αἰθίοψιν ἔοικε καίειν, μετρίως δὲ ἡμῶν ἀφε-
στηκὼς θάλπειν, πολὺ δὲ τῶν Ὑπερβορέων κεχωρισμένος
θάλπει μὲν οὐδαμῶς, καταυγάζει δὲ μόνον· καὶ πήττει 250
μὲν τὸν πηλὸν τὸ ὑδατῶδες τοῦ γεώδους ἐξατμίζων, τήκει
δὲ τὸν κηρὸν διὰ τὸ μὴ ἔχειν τὴν τοῦ πηλοῦ ἰδιότητα.
οἱ δὴ χρώμενοι τῇ τοιαύτῃ ὑποτεύξει σχεδὸν ἀμάχως ἡμῖν 251
συγχωροῦσι τὸ μὴ ἕτερον εἶναι τοῦ πάσχοντος τὸ ποιοῦν.
εἰ γὰρ οὐ διὰ τὸν ἥλιον γίνεται ἡ τῆξις τοῦ κηροῦ, ἀλλὰ
διὰ τὴν ἰδιότητα τῆς περὶ τὸν κηρὸν φύσεως, φανερὸν ὡς
οὐδὲ τὸ ἕτερον αἴτιόν ἐστι τῆς τήξεως τῷ κηρῷ, ἡ δὲ ἀμ-

33 μόνον Gen. cf. p. 441, 18: μόνους G 4 νυκτικόμοις N
8 πάσαις G 9 ἢ — ἢ G: καὶ — καὶ Nauck χεῖν G cf. p. 122,18:
τήκειν Nauck 20 fort. ἔχειν ⟨αὐτὸν⟩ vel ἔχειν τὴν ⟨τοῦ κη-
ροῦ φύσιν τὴν⟩ coll. v. 24 ἰδιότητα om. L 21 ἀμάχως LEς:
ὁμοίως N 23 διὰ τὸν LEς: δυνατὸν N 25 οὐ Heintz dubit.
sec. Hervetum (*non alterum*)

φοτέρων συνέλευσις, τοῦ τε ἡλίου καὶ τοῦ κηροῦ. τῆς δὲ 441
ἀμφοτέρων συνόδου ποιούσης τὸ ἀποτέλεσμα, τουτέστι τὴν
τῆξιν, οὐ μᾶλλον διὰ τὸν ἥλιον ὁ κηρὸς τήκεται ἢ διὰ
τὸν κηρὸν ὁ ἥλιος τήκει. . οὕτω τε ἄτοπον τὸ ἐκ συνόδου
δυεῖν γινόμενον ἀποτέλεσμα μὴ τοῖς δυσὶν ἀνατιθέναι,
τῷ δὲ ἑτέρῳ μόνῳ προσμαρτυρεῖν.

252 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τί τινος αἴτιον, ἤτοι κεχώρισται τῆς
πασχούσης ὕλης ἢ σύνεστιν αὐτῇ· οὔτε δὲ κεχωρισμένον
αὐτῆς δύναται τυγχάνειν αἴτιον τοῦ πάσχειν αὐτὴν οὔτε 442
συνὸν αὐτῇ, καθὼς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τί τινος
253 αἴτιον. καὶ δὴ κεχωρισμένον μὲν αὐτῆς αὐτόθεν οὔτε
αὐτὸ αἴτιόν ἐστι, μὴ παρούσης τῆς πρὸς ἣν λέγεται αἴτιον,
254 οὔτε ἐκείνη πάσχει, μὴ συμπαρόντος τοῦ ποιοῦντος. εἰ
δὲ συνδυάζει τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ, ἤτοι αὐτὸ μόνον ποιεῖ
τὸ λεγόμενον αἴτιον ὑπάρχειν, οὐχὶ δὲ πάσχει, ἢ ποιεῖ
ἅμα καὶ πάσχει. καὶ εἰ μὲν ἅμα ποιεῖ καὶ πάσχει, ἑκάτε-
ρον ἔσται ποιοῦν τε καὶ πάσχον· ᾗ μὲν γὰρ αὐτὸ ποιεῖ,
ἔσται πάσχουσα ἡ ὕλη, ᾗ δὲ ἡ ὕλη ποιεῖ, ἔσται ἐκεῖνο τὸ
πάσχον. καὶ οὕτως οὐ μᾶλλον τὸ ποιοῦν γενήσεται ποιοῦν
ἢ πάσχον, καὶ τὸ πάσχον οὐ μᾶλλον ἔσται πάσχον ἢ
255 ποιοῦν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ ποιεῖ μέν, οὐκ ἀντιπάσχει
δέ, ἤτοι κατὰ ψιλὴν ψαῦσιν, τουτέστι τὴν κατ' ἐπιφάνειαν,
ποιεῖ, ἢ κατὰ διάδοσιν. καὶ ἔξωθεν μὲν προσπίπτον καὶ
κατὰ ψιλὴν τὴν ἐπιφάνειαν παραβαλλόμενον τῇ πασχούσῃ
ὕλῃ οὐ δυνήσεταί τι ποιεῖν· ἡ γὰρ ἐπιφάνεια ἀσώματός
ἐστιν, τὸ δ' ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν πέφυκεν.
256 οὐκ ἄρα κατὰ ψιλὴν παραβαλλόμενον τὴν ἐπιφάνειαν τὸ
αἴτιον τῇ ὕλῃ τι ποιεῖν δυνήσεται. καὶ μὴν οὐδὲ κατὰ
διάδοσιν οἷόν τέ ἐστιν αὐτὸ δρᾶν. ἤτοι γὰρ διὰ στερεῶν
σωμάτων διίξεται ἢ διὰ νοητῶν τινῶν καὶ ἀναισθήτων
πόρων. ἀλλὰ διὰ μὲν στερεῶν σωμάτων οὐκ ἂν φέροιτο·
257 σῶμα γὰρ διὰ σώματος οὐ δύναται χωρεῖν. εἰ δὲ διὰ πό-

---

26 δὲ Bekk.: τε G 1 ⟨τὸ⟩ αἴτιον N 3 μὲν om. L 4 ⟨ὕλης⟩ τῆς Heintz dubit. 6 συνδυάζει scr.: συνδυάζει (οι supra ει) LE: συνδοιάζοι N: συνδυάζοι ς 11/12 ποιοῦν ἢ πάσχον LE: πάσχειν N: ποιοῦν ς 13 ⟨ἔστιν⟩ ἄτοπον ς 15 διάσωσιν N 20 δυνήσεται NLE: δύναται ς

442 ρων τινῶν, ὀφείλει ταῖς περιγραφούσαις τοὺς πόρους ἐπι-
φανείαις προσπίπτον ποιεῖν. ἀλλ' αἵ γε ἐπιφάνειαί εἰσιν
ἀσώματοι, καὶ τὸ ἀσώματον οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν
εὔλογόν ἐστιν. τοίνυν οὐδὲ κατὰ διάδοσιν ποιεῖ τὸ αἴτιον.
ᾧ ἕπεται τὸ μηδ' ὅλως αἴτιον αὐτὸ τυγχάνειν.
Ἔνεστι δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ἀφῆς κοινότερον τῷ τε ποιοῦν- 258
τι καὶ τῷ πάσχοντι ἐπαπορεῖν. ἵνα γάρ τι ποιήσῃ ἢ πάθῃ,
ὀφείλει θιγεῖν ἢ θιχθῆναι· οὐδὲν δὲ οὔτε θιγεῖν οὔτε
443 θιχθῆναι δύναται, καθὼς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστιν
ἢ τὸ ποιοῦν ἢ τὸ πάσχον. εἰ γὰρ ἅπτεταί τί τινος καὶ 259
θιγγάνει, ἤτοι ὅλον ὅλου ἅπτεται ἢ μέρος μέρους ἢ ὅλον
μέρους ἢ μέρος ὅλου· οὔτε δὲ μέρος μέρους οὔτε ὅλον
ὅλου οὔτε ὅλον μέρους οὔτε ἐναλλὰξ ἅπτεται, καθὼς δι-
δάξομεν· οὐκ ἄρα τί τινος ἅπτεται. καὶ εἰ μηδὲν μηδε-
νὸς ἅπτεται, οὔτε τὸ πάσχον ἔστιν οὔτε τὸ ποιοῦν. ὅλον 260
μὲν οὖν ὅλου οὐχ ἅπτεται κατὰ λόγον· εἰ γὰρ ὅλον ὅλου
ἅπτεται, οὐ θίξις ἔσται ἀλλὰ ἕνωσις ἀμφοτέρων, καὶ τὰ
δύο σώματα ἓν ἔσται σῶμα, διὰ τὸ καὶ τοῖς κατὰ βάθος
ὀφείλειν τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου θιγγάνειν διὰ τὸ καὶ ταῦτα
τοῦ ὅλου καθεστάναι μέρη. καὶ μὴν οὐδὲ μέρος μέρους 261
θιγγάνειν δυνατόν ἐστιν. τὸ γὰρ μέρος κατὰ μὲν τὴν
πρὸς τὸ ὅλον σχέσιν νοεῖται μέρος, κατὰ δὲ τὴν ἴδιον πε-
ριγραφήν ἐστιν ὅλον, πάλιν τε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἤτοι
τὸ ὅλον μέρος τοῦ ὅλου μέρους ἅψεται ἢ μέρος μέρους.
καὶ εἰ μὲν ὅλον ὅλου, ἐνωθήσεται καὶ ἀμφότερα ἓν γενή-
σεται σῶμα· εἰ δὲ μέρει μέρους, ἐκεῖνο πάλιν τὸ μέρος
κατ' ἰδίαν περιγραφὴν ὅλον νοούμενον ἤτοι ὅλον ὅλου
τοῦ μέρους ἅψεται ἢ μέρει τινί τινος μέρους, καὶ οὕτως
εἰς ἄπειρον. οὐ τοίνυν οὐδὲ μέρος μέρους ἅπτεται. καὶ
μὴν οὐδὲ ὅλον μέρους. εἰ γὰρ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἅψε- 262
ται, ἔσται καὶ τὸ ὅλον συνυποστελλόμενον τῷ μέρει μέρος
καὶ τὸ μέρος ἀντιπαρεκτεινόμενον τῷ ὅλῳ ὅλον· τὸ γὰρ
ἴσον τῷ μέρει τὴν τοῦ μέρους εἶχεν ἀναλογίαν, καὶ τὸ

259—261 ~ Hyp. III 45—46.

31 τῷ om. N 2 εἰ LEς: οὐ N -τι om. NV 18 μέρους Heintz: μέρος G 20 τινὶ om. N

ἴσον τῷ ὅλῳ τὴν τοῦ ὅλου. τελέως δὲ ἀπερρωγός ἐστιν ἡ 443
τὸ ὅλον ποιεῖν μέρος ἢ τὸ μέρος ἴσον ἀξιοῦν εἶναι τῷ
263 ὅλῳ. τοίνυν οὐδὲ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἅπτεται. καὶ ἄλ-
λως, εἰ τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἅπτεται, ἔσται ἑαυτοῦ μικρό-
τερον καὶ πάλιν ἑαυτοῦ μεῖζον· ὅπερ ἐστὶ τοῦ προτέρου
χεῖρον. τό τε γὰρ ὅλον εἰ τὸν αὐτὸν ἐπιλαμβάνει τόπον
τῷ μέρει, ἴσον ἔσται τῷ μέρει, ἴσον δὲ τούτῳ γενόμενον
μικρότερον ἑαυτοῦ ἔσται· καὶ ἀνάπαλιν τὸ μέρος εἰ ἀν-
τιπαρεκτείνεται τῷ ὅλῳ, τὸν αὐτὸν ἐφέξει τούτῳ τόπον, 444
τῷ δὲ ὅλῳ τὸν αὐτὸν ἐπεσχηκὸς τόπον ἔσται μεῖζον ἑαυτοῦ.
264 ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῆς ἀναστροφῆς ἐστι λόγος· εἰ γὰρ
μὴ δύναται τὸ ὅλον τοῦ μέρους ἅπτεσθαι διὰ τὰς μικρῷ
πρόσθεν (§ 262) ἐπιλογισθείσας αἰτίας, οὐδὲ τὸ μέρος δυ-
νήσεται τοῦ ὅλου ἅπτεσθαι. ὅθεν εἰ μήτε τὸ ὅλον τοῦ ὅλου
ἅπτεται μήτε τὸ μέρος τοῦ μέρους μήτε τὸ ὅλον τοῦ μέ-
ρους μήτε ἐναλλάξ, οὐδὲν οὐδενὸς ἅπτεται. διὰ δὲ τοῦτο
οὔτε αἴτιόν τί τινος ὑπάρξει, οὔτε πάσχον τι ὑπό τινος.
265 Πρὸς τούτοις τε, εἰ ἅπτεταί τί τινος, ἤτοι μεσολα-
βούμενον ὑπό τινος, οἷον πόρου ἢ γραμμῆς, ἅψεταί τι-
νος, ἢ ὑπ' οὐδενὸς μεσολαβούμενον. καὶ εἰ μὲν ὑπό τι-
νος μεσολαβοῖτο, οὐχ ἅψεται οὗ λέγεται ἅπτεσθαι, ἀλλὰ
τοῦ μεταξὺ ἀμφοτέρων· εἰ δὲ μηδενὸς ἁπαξαπλῶς μεταξὺ
ἀμφοτέρων ὄντος τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἅψεται, ἕνωσις ἔσται
266 ἀμφοτέρων ἀλλ' οὐ θίξις. τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ τί τινος
ἅπτεται. ὅθεν εἴπερ, ἵνα νοηθῇ τὸ ποιοῦν καὶ τὸ πάσχον,
δεῖ προωμολογῆσθαι τὸ ὅτι ⟨τί⟩ τινος ἅπτεται, δέδεικται
δὲ μηδὲν μηδενὸς ἁπτόμενον, λεκτέον μήτε τὸ ποιοῦν
μήτε τὸ πάσχον ὑπάρχειν.
Τὸ μὲν οὖν ποιοῦν αἴτιον οὕτω καὶ κατ' ἰδίαν καὶ
267 κοινῇ μετὰ τοῦ πάσχοντος ἀπορεῖται· ἄπορος δέ ἐστι

267—268 cf. Hyp. III 104—105.

32 γενόμενον Bekk.: γινόμενον G 2 τρόπον N 9 οὔτε — οὔτε Heintz coll. v. 19/20: οὐδὲ — οὐδὲ G 10 τί om. ς ἤτοι NLE: εἴ τι ABR: om. V 17 ὅθεν — 18 ἅπτεται om. ς 18 προσωμολογῆσθαι N τί add. Heintz 19 et 20 μήτε Bekk.: μηδὲ G 21 οὖν om. N (cf. ad p. 435, 25)

444 *κατ' ἰδίαν καὶ ὁ περὶ τοῦ πάσχοντος λόγος. εἰ γὰρ πάσχει*
τι, ἤτοι τὸ ὂν πάσχει τι ἢ τὸ μὴ ὄν· οὔτε δὲ τὸ ὂν
πάσχει τι, ὡς παραστήσομεν, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὡς ὑπομνή-
σομεν· οὐκ ἄρα πάσχει τι. τὸ μὲν οὖν ὂν οὐ πάσχει· 268
ἐφ' ὅσον γὰρ ὄν ἐστι καὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἔχει, οὐ πάσχει·
τὸ δὲ μὴ ὂν τῷ μηδ' ὅλως ὑπάρχειν οὐκ ἂν πάθοι. παρὰ
δὲ τὸ εἶναι καὶ μὴ εἶναι οὐδὲν ἔστιν· οὐκ ἄρα πάσχει
τι. οἷον ὁ Σωκράτης ἤτοι ὢν θνήσκει ἢ μὴ ὤν. δύο 269
γὰρ οὗτοι χρόνοι, εἷς μὲν ὁ καθ' ὃν ἔστι καὶ ζῇ, ἕτερος
δὲ καθ' ὃν οὐκ ἔστιν ἀλλ' ἔφθαρται· διόπερ ἐξ ἀνάγκης
445 *ὀφείλει κατὰ τὸν ἕτερον τούτων θνήσκειν. ὅτε μὲν οὖν*
ἔστι καὶ ζῇ, οὐ θνήσκει· ζῇ γὰρ δήπουθεν· θανὼν δὲ
πάλιν οὐ θνήσκει, ἐπεὶ δὶς ἔσται θνήσκων, ὅπερ ἄτοπον.
οὐ τοίνυν θνήσκει Σωκράτης. οἷος δ' ἔστιν ἐπὶ τούτου 270
λόγος, τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τοῦ πάσχοντος. οὔτε γὰρ τὸ ὂν
δύναται πάσχειν ἐφ' ὅσον ὄν ἐστι καὶ κατὰ τὴν ἀρχῆθεν
ὑπόστασιν νοεῖται, οὔτε τὸ μὴ ὄν· ἀρχὴν γὰρ οὐχ ὑφέ-
στηκεν· οὐκ ἄρα πάσχει τι. καὶ ἔτι τρανότερον, εἴπερ 271
γε τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστι, πάσχει, ἔσται τἀναντία ὑφ' ἓν ἐν
τῷ αὐτῷ· οὐχὶ δέ γε τἀναντία ὑφ' ἓν περὶ τῷ αὐτῷ συ-
νίσταται· οὐκ ἄρα πάσχει τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστιν. οἷον
ἔστω τὸ ὂν τῇ φύσει σκληρὸν εἶναι καὶ πάσχειν μαλακυ-
νόμενον, καθάπερ ἐπὶ τοῦ σιδήρου θεωροῦμεν. οὐκοῦν
ὅτε μὲν σκληρόν ἐστι καὶ ὄν, οὐ δύναται μαλακύνεσθαι,
ἐπεὶ εἰ μαλακύνεται ὅτε σκληρόν ἐστιν, ἔσται τἀναντία 272
περὶ τῷ αὐτῷ ὑφ' ἕν, καὶ ᾗ μὲν καθέστηκεν ὄν, ἔσται
σκληρόν, ᾗ δὲ πάσχει ὂν ὑπάρχον, ἔσται μαλακόν. οὐ δύ-
ναται δὲ τὸ αὐτὸ ὑφ' ἓν καὶ σκληρὸν καὶ μαλακὸν νοεῖσθαι·
οὐ δύναται ἄρα τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστι, πάσχειν. ὁ δὲ αὐτὸς 273
λόγος καὶ ἐπὶ λευκοῦ καὶ ἐπὶ μέλανος χρώματος. ἔστω γὰρ
τὸ ὄν, ᾗ ὄν ἐστι, λευκὸν εἶναι καὶ πάσχειν αὐτὸ μέ-

---

269 ~ adv. dogm. IV 346. Hyp. III 111.
271 sqq. cf. Hyp. III 107.

---

27 *ἔχει φύσιν* N 11 *ἔσται* N 20 *ἐπὶ* alt. om. ς 21 ⟨*καὶ*⟩ *λευκὸν* ς at cf. v. 12

445
λαν γινόμενον. οὐκοῦν εἰ τὸ ὄν, ὅ ἐστι καὶ λευκόν, τότε
ἀξιοῦται πάσχειν ὅτε λευκόν ἐστι, μέλαν ἔσται συμβεβη-
κότα ἔχον τὰ ἐναντία· ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν τὸ ὄν,
274 ἐφ' ὅσον ὄν ἐστι, πάσχειν πέφυκεν. πρὸς τούτοις, εἰ λέγοι-
μεν τὸ ὄν, ὅτε ὄν ἐστι, πάσχειν, ἔσται τι πρὶν γεγονέναι
γεγονός· οὐδὲν δέ ἐστι πρὶν γεγονέναι γεγονός· οὐκ ἄρα τὸ
275 ὄν, ὅτε ὄν ἐστι, πάσχει. εἰ γὰρ σκληρόν ἐστι τὸ ὄν, ἐφ' ὅσον
ὄν ἐστι, σκληρόν ἐστι καὶ οὐ μαλακόν· εἰ δὲ μαλακόν, πρὸ τοῦ
γεγονέναι μαλακὸν ἔσται μαλακόν. ᾗ μὲν γὰρ ὄν ἐστι, σκληρόν
ἐστι καὶ οὔπω μαλακόν· ᾗ δὲ ὅτε ὄν ἐστι τότε ἀξιοῦται πάσχειν,
πρὶν γεγονέναι μαλακὸν γενήσεται μαλακόν. ἄτοπον δέ
γε τὸ τοιοῦτον· οὐκ ἄρα τὸ ὄν, ἐφ' ὅσον ὄν ἐστι, πάσχειν
276 ῥητέον. ὡσαύτως δὲ οὐδὲ τὸ μὴ ὄν, ὅτε μὴ ὄν ἐστιν. 446
τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν συμβέβηκεν, ᾧ δὲ μηδὲν συμβέβη-
κεν, οὐδὲ τὸ πάσχειν συμβέβηκεν· τοίνυν οὐδὲ τὸ μὴ
ὂν πάσχει τι. εἰ δὲ μήτε τὸ ὂν μήτε τὸ μὴ ὂν πάσχει
τι καὶ παρὰ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, οὐδὲν ἔστι τὸ πάσχον.
277 Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι τὸ πάσχον, ἤτοι κατὰ πρόσθεσιν
πάσχει ἢ κατὰ ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ ἑτεροίωσιν καὶ μεταβο-
λήν· οὔτε δὲ πρόσθεσίς τις ἔστιν οὔτε ἀφαίρεσις οὔτε
μεταβολὴ καὶ ἑτεροίωσις, ὡς ὑποδείξομεν· οὐκ ἄρα πάσχει
278 τι. καθὰ γὰρ ἐπὶ τῶν ὀνομάτων κατὰ τούτους τοὺς τρεῖς
τρόπους γίνονταί τινες μεταπτώσεις, καὶ τοῦ μὲν "κωβιός"
ὀνόματος ἀφαιρεθείσης τῆς πρώτης συλλαβῆς γίνεται ἕτε-
ρον ὄνομα "βίος", καὶ τούτῳ προστεθείσης τῆς αὐτῆς συλ-
λαβῆς συνίσταται τὸ πρότερον ὄνομα, καὶ παρὰ ἐναλλαγὴν
στοιχείων, ὡς τὸ "ἄρχων" ὄνομα γίνεται "Χάρων", οὕτω
καὶ τὰ σώματα λεχθείη ἂν πάσχειν τριχῶς, ἤτοι κατὰ ἀφαί-
279 ρεσιν ἢ κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατὰ ἑτεροίωσιν, κατὰ ἀφαίρε-
σιν μὲν οἷον τὰ φθίνοντα, κατὰ πρόσθεσιν δὲ οἷον τὰ
αὐξόμενα, κατὰ τροπὴν δὲ ὡς τὰ ἐξ ὑγείας εἰς νόσον με-
ταπίπτοντα. ἐὰν οὖν δειχθῇ, ὅτι οὐδὲν οὐδενὸς ἀφαιρεῖται,

22 ὅ ἐστι NE: ἔστι Lς: del. Bekk.: ὅτε ὄν ἐστι Heintz
27 οὐδὲν —γεγονός add. N: om. LEς et edd. 29 εἰ δὲ μαλακὸν ⟨γίνεται, ὅτε σκληρόν ἐστι καὶ οὐ μαλακόν⟩, vel similia Heintz
31 οὕτω N 32 πρὶν LEς: πρὸ τοῦ N 1 οὐδὲ om. VR
12/13 ὄνομα ἕτερον N

446 καὶ ὅτι οὐδὲν οὐδενὶ προστίθεται, καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπ' οὐδε-
νὸς μετατίθεται, αὐτόθεν ἔσται κατεσκευασμένον τὸ μη-
δὲν εἶναι τὸ πάσχον. λέγωμεν δὲ ἐν πρώτοις περὶ τοῦ 280
κατὰ ἀφαίρεσιν τρόπου.

Εἰ γὰρ ἀφαιρεῖταί τι ἀπό τινος, ἤτοι σῶμα ἀπὸ σώ-
ματος ἀφαιρεῖται ἢ ἀσώματον ἀπὸ ἀσωμάτου ἢ σῶμα ἀπὸ
ἀσωμάτου ἢ ἀσώματον ἀπὸ σώματος· οὔτε δὲ σῶμα ἀπὸ
σώματος ἀφαιρεῖται, ὡς δείξομεν, οὔτε ἀσώματον ἀπὸ
ἀσωμάτου, καθὼς παραστήσομεν, οὔτε σῶμα ἀπὸ ἀσω-
μάτου ἢ ἀσώματον ἀπὸ σώματος, ὡς καταστησόμεθα·
οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖταί τι τινός. ἀσώματον μὲν οὖν ἀπὸ ἀσω- 281
μάτου ἀφαιρεθῆναι τῶν ἀδυνάτων ἐστίν· τὸ γὰρ ἀφαι-
447 ρούμενον ἀπό τινος οὐκ ἔστιν ἀθιγές, τὸ δὲ ἀσώματον
ἀθιγὲς ὂν οὐ παρέχει αὐτὸ πρὸς ἀφαίρεσιν καὶ χωρισμόν.
ἔνθεν καὶ ματαιάζουσιν οἱ μαθηματικοί, ὅταν λέγωσι τὴν 282
δοθεῖσαν εὐθεῖαν δίχα τεμεῖν. ἡ γὰρ ἡμῖν ἐπὶ τοῦ ἄβα-
κος δεικνυμένη εὐθεῖα αἰσθητὸν ἔχει μῆκος καὶ πλάτος, ἡ
δὲ ὑπ' αὐτῶν νοουμένη εὐθεῖα γραμμὴ μῆκός ἐστιν
ἀπλατές. καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ἄβακος δεικνυμένη οὐκ ἂν εἴη γραμ-
μή, καὶ οἱ ἐπιβαλλόμενοι ταύτην τέμνειν οὐ τὴν οὖσαν γραμ-
μὴν ἀλλὰ τὴν μὴ οὖσαν τέμνουσιν. ἢ καὶ ἄλλως· ἐπεὶ 283
κατ' αὐτοὺς ἡ γραμμὴ ἐκ στιγμῶν συνεστῶσα νοεῖται, ἔστω
τις εὐθεῖα γραμμή, ἣν λέγουσιν εἰς ἴσα τέμνειν, ἐκ περισ-
σῶν συνεστῶσα στιγμῶν, οἷον ἐννέα. ἀλλὰ ταύτην γε
τέμνοντες ἢ τὴν πέμπτην διελοῦσι στιγμήν, φημὶ δὲ τὴν
μεταξὺ τῶν τεσσάρων καὶ τεσσάρων νοουμένην, ἢ τῶν
τμημάτων τὸ μὲν τεττάρων ποιήσουσι στιγμῶν τὸ δὲ πέντε.
τὴν μὲν οὖν πέμπτην στιγμὴν οὐκ ἂν φαῖεν τέμνειν·
ἀμερὴς γάρ ἐστι κατ' αὐτούς, καὶ τὸ ἀμερὲς ἀδύνατον
νοεῖν εἰς μέρη διαιρούμενον. λείπεται ἄρα τῶν τῆς γραμ-

282—283 ~ adv. math III 109—111.

21/22 καὶ ὅτι οὐδὲν ἀπ' οὐδενὸς μετατίθεται om. ς 28 λεγόμενον N 28 ἀφαιρεῖται om. L 3 ματάζουσιν LE (idem p. 719, 18) 14 καὶ ⟨τῶν⟩ τεσσάρων L at cf. p. 720, 4

μῆς τμημάτων τὸ μὲν τεσσάρων ποιεῖν στιγμῶν τὸ δὲ 447
πέντε, ὃ πάλιν ἐστὶν ἄτοπον καὶ παρὰ τὴν πρόθεσιν αὐ-
τῶν· ὑπισχνοῦνται μὲν γὰρ ἐπιστημονικῶς τὴν δοθεῖσαν
εὐθεῖαν γραμμὴν εἰς ἴσα διαιρεῖν τμήματα, διαιροῦσι δὲ
284 αὐτὴν εἰς ἄνισα. ὁ δὲ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τοῦ κύκλου λόγος
νοείσθω. φασὶ γὰρ κύκλον εἶναι σχῆμα ἐπίπεδον ὑπὸ
μιᾶς γραμμῆς περιεχόμενον, [ἀφ'] οὗ πᾶσαι αἱ ἀπὸ
τοῦ κέντρου πρὸς τὴν περιφέρειαν ἐκβαλλόμεναι εὐ-
θεῖαι ἴσαι εἰσὶν ἀλλήλαις. εἶτα ἐπὶ τούτοις πρόβλημά
ἐστι τὸν κύκλον δίχα τεμεῖν· ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον. τὸ γὰρ κέν-
τρον, ὅπερ παντὸς τοῦ κύκλου μεσαίτατόν ἐστιν, ἤτοι δίχα
τέμνεται κατὰ τὴν τοῦ κύκλου διχοτόμησιν ἢ τῷ ἑτέρῳ
285 προσμερίζεται τμήματι. ἀλλὰ δίχα μὲν τμηθῆναι τῶν
ἀδυνάτων· πῶς γὰρ οἷόν τε τὸ ἀμερὲς ἐπινοεῖν μεριζό- 448
μενον; εἰ δὲ τῷ ἑτέρῳ προσμερίζεται τμήματι, ἄνισα γί-
νεται τὰ τμήματα καὶ ὁ κύκλος οὐ μέσος διαιρεῖται.
286 τό τε τέμνον τὴν γραμμὴν ἢ τὸν κύκλον ἤτοι σῶμά ἐστιν
ἢ ἀσώματον. ἀλλὰ σῶμα μὲν πῶς ⟨ἂν⟩ ἐπινοηθείη; ἀθιγὲς
γὰρ καὶ ἀσώματον καὶ ἀνυπόπτωτον ἡμῖν τὸ τεμνόμενον,
τουτέστιν ἡ γραμμὴ καὶ ὁ κύκλος. τοιοῦτο δὲ ὂν οὐκ ἂν
τμηθείη ὑπὸ σώματος· τὸ γὰρ ὑπὸ σώματος τεμνόμενον
παθεῖν δεῖ καὶ θιχθῆναι, τὸ δὲ ἀσώματον οὔτε θιγεῖν
οὔτε θιχθῆναι πέφυκεν. ὥστε οὐκ ἔνεστι [νοῆσαι] ὑπὸ
σώματος τεμνομένην τὴν γραμμὴν καὶ διαιρούμενον τὸν
287 κύκλον ἐπινοῆσαι. καὶ μὴν οὐδὲ ὑπὸ ἀσωμάτου τινός.
εἰ γὰρ ἀσώματόν ἐστι τὸ διαιροῦν τὴν γραμμὴν ἢ τὸν
κύκλον, ἤτοι στιγμὴ στιγμὴν τέμνει ἢ γραμμὴ γραμμήν.
οὔτε δὲ στιγμὴ τὴν στιγμὴν οὔτε γραμμὴ τὴν γραμμὴν

---

284 cf. adv. math. III 107.
284—285 ~ adv. math. III 112.
286—293 ~ adv. math. III 113—115.

---

25 ἀφ' G: ἐφ' edd.: delevi 27 ἀλλήλαις εἰσίν ς at cf. p. 719, 18 5 ἂν add. Bekk. 6 ἀνυπόπτωτον Bekk.: ἀνύποπτον G cf. p. 720, 25 7 ὢν RV 10 νοῆσαι del. Bekk. 12 ὑπὸ Bekk.: ἀπὸ G

448 οἷά τέ ἐστι τέμνειν, ἀλλὰ στιγμὴ μὲν τὴν στιγμὴν οὐκ 288
ἂν τέμοι, ἐπεὶ ἑκατέρα ἐστὶν ἀμερής, καὶ οὔτε ἡ τέμνουσα
ἔχει οἷς τεμεῖ οὔτε ἡ τεμνομένη τὰ εἰς ἃ τμηθήσεται.
γραμμὴ δὲ τὴν γραμμὴν πάλιν οὐκ ἂν διαιροίη. ἐάν τε 289
γὰρ πλαγίως ἐπιζευχθῇ, ἐάν τε ὀρθίως ἡ τέμνουσα τῇ
τεμνομένῃ, κατ' ἀνάγκην ὀφείλει στιγμῇ ἑαυτῆς ἐπιζεύ-
γνυσθαι τῇ κατὰ τὴν διαιρουμένην γραμμὴν στιγμῇ.
ἀμεροῦς ⟨μὲν⟩ οὖν οὔσης καὶ τῆς ἐπιζευγνυμένης, ἀμεροῦς
δὲ καὶ τῆς ἐν τῇ τεμνομένῃ, οὐ γενήσεταί τις διαίρεσις
διὰ τὸ μήτε τὴν τέμνουσαν εὐφυῶς ἔχειν πρὸς τὸ τέμνειν,
οὖσαν ἀμερῆ, μήτε τὴν τεμνομένην πρὸς τὸ τέμνεσθαι
τῷ παντὸς ἐστερῆσθαι μέρους. καὶ μὴν οὐδ' ἔνεστι λέγειν, 290
ὅτι τὸ τέμνον τὴν γραμμὴν μεταξὺ δυεῖν στιγμῶν τῶν
ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ πίπτον τέμνει τὴν γραμμήν.
τοῦτο γὰρ τῶν προειρημένων ἐστὶν ἀτοπώτερον. πρῶτον
μὲν γὰρ ἐν συνεχείᾳ γραμμῆς ἀδύνατόν ἐστι μέσον πεσεῖν
πέρας, ἀλλ' ἀνάγκη κατὰ στιγμῆς φερόμενον νοεῖν τὸ
449 τέμνον. εἶτα κἂν συγχωρηθῇ μεταξὺ δυεῖν στιγμῶν τῶν 291
ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ φερόμενον τὸ τέμνον τέμνειν
τὴν γραμμήν, χεῖρόν τι ἀναδύσεται τοῖς γεωμέτραις. αἱ
γὰρ συνθετικαὶ τῆς γραμμῆς στιγμαὶ ἤτοι οὕτως εἰσὶ συ-
νεχεῖς ὡς μὴ παραδέχεσθαι μεταξὺ ἀλλήλων ἔξωθέν τινα
στιγμήν, ἢ οὐκ ἔσται ἡ ἐξ αὐτῶν σύνθετος συνεχὴς καὶ
μία γραμμή. εἰ δ' οὕτως εἰσὶ συνεχεῖς ὡς ἀνεπινόητον 292
ἔχειν μεταξὺ ἀλλήλων τόπον στιγμῆς, ἵνα τὸ τέμνον δι-
χάζῃ τὴν γραμμήν, δυεῖν θάτερον, ἢ τὴν στιγμὴν δεῖ
τὴν καθ' ἧς φέρεται νοεῖν διχαζομένην, ἢ τούτου ἀδυνά-
του καθεστῶτος τὰς ὑποκειμένας στιγμὰς τῆς γραμμῆς
νοεῖν ὑποναχωρούσας καὶ τόπον καὶ διάστασιν παρεχομέ-
νας, τοτὲ μὲν ἐπὶ τόδε τὸ μέρος συστελλομένων, τοτὲ δὲ
ἐπὶ τόδε, ὧν ἑκάτερόν ἐστιν ἄτοπον· οὔτε γὰρ στιγμή, 293
καθὼς προπαρεμυθησάμεθα, τέμνεσθαι δύναται τῷ ἀμε-

17 τέμνῃ N 18 τεμεῖ LE: τέμνει N: τεμῇ ς τὰ Bekk.: τὸ G ὃ Gen. 23 μὲν add. Bekk. 26 τῶ ς 32 στιγμῆς Bekk.: στιγμὴν G 6 σύνθετος συνεχὴς Bekk.: συνεχὴς σύνθετος G cf. p. 721, 7 8 τόπων NL στιγμῆς Bekk.: στιγμῶν G 13 συστελλομένας Fabr.

449
ρῆς ὑπάρχειν, οὔτε αἱ ἐν τῇ τεμνομένῃ γραμμῇ στιγμαὶ
ὑπαναχωρεῖν πεφύκασιν· ἀκίνητοι γάρ εἰσιν. τοίνυν καὶ
τὸ ἀσώματον οὔτε ἀφαιρεῖται ἀπό τινος ἀσωμάτου οὔτε
294 ἐπιδέχεται τὴν ἀφαίρεσιν. κἂν ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν δὲ
γραμμῶν καὶ κύκλων, τουτέστι τῶν ἐπὶ τοῦ ἄβακος βλε-
πομένων, θέλωσι στήσαντες τὸν λόγον οἱ γεωμέτραι δι-
δάσκειν τί τινος ἀφαιρούμενον, οὐ δυνήσονται· οὔτε γὰρ
ἀφ' ὅλης τῆς γραμμῆς ἢ ἀφ' ὅλου τοῦ κύκλου δύναταί τις
ἀφαίρεσις γενομένη νοεῖσθαι οὔτε ἀπὸ μέρους, ὡς μικρὸν
ὕστερον προβάντος τοῦ λόγου διδάξομεν (§ 331 sqq.), ὅταν
εἰς τὴν περὶ τῶν τεμνομένων σωμάτων ζήτησιν συγ-
καταβαίνωμεν.

295 Νῦν δὲ συντόμως δειχθέντος, ὅτι οὐδὲν ἀσώματον
οὐδενὸς ἀσωμάτου ἀφαιρεῖσθαι δύναται, λείπεται λέγειν ἢ
σῶμα ἀπὸ σώματος χωρίζεσθαι ἢ ἀσώματον ἀπὸ σώματος
296 ἢ σῶμα ἀπὸ ἀσωμάτου. ἀλλὰ σῶμα μὲν ἀπὸ ἀσωμάτου
ἀφαιρεῖσθαι αὐτόθεν ἐστὶν ἀδιανόητον, ἀσώματον δὲ ἀπὸ
σώματος χωρίζεσθαι τῶν ἀδυνάτων· θιγεῖν γὰρ δεῖ τοῦ 450
ἀφαιρουμένου τὸ ἀφαιροῦν, ἀθιγὲς δέ ἐστι τὸ ἀσώματον
καὶ ἀδύνατος δέδεικται ἡ θίξις· ὥστε οὐδὲ ἀσώματον σώ-
ματος χωρισθείη ποτ' ἄν. καὶ ἄλλως· τὸ χωριζόμενόν τινος
οἱονεὶ μέρος ἐστὶ τοῦ ἀφ' οὗ χωρίζεται, τὸ δὲ ἀσώματον
297 τοῦ σώματος οὐκ ἂν εἴη μέρος. καὶ μὴν οὐδὲ σῶμα
σώματος δύναται ἀφαιρεῖσθαι. εἰ γὰρ σῶμα ἀπὸ σώματος
ἀφαιρεῖται, ἤτοι τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀφαιρεῖται ἢ τὸ ἄνισον
ἀπὸ τοῦ ἀνίσου· ἀλλ' οὔτε τὸ ἴσον ἀπὸ τοῦ ἴσου ἀφαι-
ρεῖσθαι δύναται, ὡς διδάξομεν, οὔτε τὸ ἄνισον ἀπὸ τοῦ
ἀνίσου, ὡς ὑπομνήσομεν· οὐκ ἄρα σῶμα ἀπὸ σώματος
298 ἀφαιρεῖται. ἴσον μὲν οὖν ἀπὸ ἴσου οὐκ ἂν ἀφαιρεθείη,

297—307 ~ Hyp. III 85—88.

---

16 αἱ om. N 22 γὰρ N (iam addid. Bekk.): om. LEς 25 προβάντος N (iam scrips. Fabr.): προβάντες LEς 30 σῶμα μὲν Fabr.: ἀσώματον μὲν G 8 τοῦ om. LEς 12 ⟨τοῦ⟩ ἴσου N

450 καθάπερ ἀπὸ πήχεως πῆχυς, ἐπεὶ οὐκ ἔσται τὸ τοιοῦτον
ἀφαίρεσις, ἀλλὰ παντελὴς τοῦ ὑποκειμένου ἀναίρεσις. καὶ 299
ἔτι ἤτοι ἀπὸ μένοντος τοῦ πήχεως ποιησόμεθα τὴν ἀφαί-
ρεσιν ἢ ἀπὸ μὴ μένοντος. καὶ εἰ μὲν ἀπὸ μένοντος, δι-
πλασιάσομεν τὸν πῆχυν ἀλλ' οὐκ ἐλαττώσομεν· πῶς γὰρ
ἔτι πῆχυς ὑποκείσεται ὁ πῆχυς πήχεως ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρε-
θέντος; εἰ δὲ ἀπὸ μὴ μένοντος, οὐδὲν ἀπολείπομεν τὸ
τὴν ἀφαίρεσιν ἐπιδεξόμενον· ἀπὸ γὰρ τῶν μὴ ὄντων
ἀμήχανόν τι ἀφαιρεθῆναι. ὥστε ἴσον μὲν ἀπὸ ἴσου
οὐκ ἀφαιρεῖται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ἄνισον ἀπὸ τοῦ ἀνίσου. 300
εἰ γὰρ τοῦτο, ἤτοι τὸ μεῖζον ἀπὸ τοῦ ἥττονος ἀφαιρεῖται,
ὥσπερ ἀπὸ παλαιστοῦ πῆχυς, ἢ ἀπὸ μείζονος τὸ ἧττον,
ὡς τὸ παλαιστιαῖον ἀπὸ πηχυαίου. ἀλλὰ τὸ μὲν μεῖζον 301
ἀπὸ τοῦ ἥττονος οὐκ ἂν ἀφαιρεθείη· δεῖ γὰρ τὸ ἀπό τι-
νος ἀφαιρούμενον περιέχεσθαι ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐξ οὗ ἡ ἀφαί-
ρεσις, ἐν δὲ τῷ ἥττονι οὐ περιέχεται τὸ μεῖζον. καὶ διὰ
τοῦτο, ὡς οὐκ ἔστιν ἀπὸ τῶν πέντε ἀφαιρεῖν τὰ ἕξ (οὐ
γὰρ ἐμπεριέχεται τοῖς πέντε τὰ ἕξ), οὕτως οὐδὲ ἀπὸ τοῦ
ἥττονος δυνατόν ἐστιν ἀφαιρεῖν τὸ μεῖζον· οὐ γὰρ ἐμπε-
ριέχεται τῷ ἥττονι τὸ μεῖζον. τοίνυν οὐκ ἀφαιρεῖται ἀπὸ
τοῦ ἥττονος τὸ μεῖζον. καὶ μὴν οὐδὲ ἀπὸ τοῦ μείζονος 302
451 τὸ ἧττον. ὡς γὰρ ἐλέγομεν, δεῖ τὸ ἀπό τινος ἀφαιρούμε-
νον ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἐξ οὗ ἡ ἀφαίρεσις. οὐχὶ δέ γε τὸ
ἔλαττον ἐμπεριέχεται τῷ πλείονι· ἀκολουθήσει γὰρ καὶ τὸ
μεῖζον καὶ τὸ πλεῖον ἐμπεριέχεσθαι τῷ ἥττονι, ἀδύνατον
δὲ τοῦτο ἐδείκνυτο. ὥστε οὐδὲ τὸ ἧττον ἐμπερισχεθήσε-
ται τῷ μείζονι, οὑτωσὶ δ' οὐδ' ἀφαιρεθήσεται. καὶ ὅτι 303
τῷ ὄντι σῴζεται τὰ τῆς ἀκολουθίας, σκοπῶμεν ἐπὶ τῶν
τιθεμένων τοῖς ἀπορητικοῖς ὑποδειγμάτων. εἰ γὰρ ἐν τοῖς
ἓξ ἐμπεριέχεται τὰ πέντε ὡς ἐν πλείονι ἐλάττονα, ἀνάγ-
κη κἀν τοῖς πέντε περιέχεσθαι τὰ τέσσαρα ὡς ἐν πλείονι
ἐλάττονα, κἀν τοῖς τέσσαρσι τὰ τρία, κἀν τοῖς τρισὶ τὰ

---

13. 15. 18 πήχεως Bekk.: πήχεος G 21 ⟨τοῦ⟩ ἴσου Eς 25 ⟨τοῦ⟩ πηχυαίου Gen. 27 τὸ N 32 τὸ — 33 ἥττονος om. N 9 et 10 fort. scribendum πλείοσιν coll. p. 141, 28 11 κἀν prius NLE: καὶ ς κἀν alter. Bekk.: καὶ G

451
δύο, κἂν τοῖς δυσὶ τὸ ἕν, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῷ ἓξ ἀριθμῷ
περιέχεσθαι τὰ πέντε καὶ τὰ τέσσαρα καὶ τρία καὶ δύο καὶ
304 ἕν, ἅπερ ἐστὶ πεντεκαίδεκα. ἀλλ' εἰ ἐν τῷ ἓξ κατὰ τὸν
ἴδιον αὐτοῦ λόγον ἐμπεριέχεται τὰ πεντεκαίδεκα, κατ' ἀνάγ-
κην τῷ πέντε περισχεθήσεται τὰ τέσσαρα καὶ τρία καὶ
δύο καὶ ἕν, ἅπερ ἐστὶ δέκα. ὃν τρόπον τε ἐν τοῖς πέντε
περιέσχηται τὰ δέκα, οὕτω κἂν τοῖς τέσσαρσιν ἔσται τὰ
τρία καὶ δύο καὶ ἕν, τουτέστι τὰ ἕξ, καὶ κατὰ τὸ ἀνάλογον
ἐν τοῖς τρισὶ τὰ δύο καὶ τὸ ἕν, ἅπερ ἐστὶν ἄλλα τρία, κἂν
305 τοῖς λειπομένοις δυσὶ τὸ ἕν. ταύτῃ συντιθεμένων τῶν ἐν
τοῖς ἓξ ἀριθμῶν, φημὶ δὲ τοῦ πεντεκαίδεκα καὶ τοῦ δέκα
καὶ τοῦ ἓξ καὶ τοῦ τρία, ἔτι καὶ τοῦ ἑνός, ἔσται ὁ ἓξ
306 ἀριθμὸς περιεσχηκὼς τὸν τριάκοντα πέντε ἀριθμόν. τού-
του τ' ἔτι συγχωρηθέντος ἀπειράκις ἀπείρων ἀριθμῶν πε-
ριληπτικὸς ἔσται ὁ ἕξ· πάλιν γὰρ ὁ τριάκοντα πέντε τῶν
ὑποβεβηκότων ἀριθμῶν ἔσται περιληπτικός, οἷον τοῦ τριά-
κοντα τέσσαρα, καὶ οὗτος τοῦ τριάκοντα τρία, καὶ οὗτος
τοῦ τριάκοντα δύο, καὶ οὕτω καθ' ὑπόβασιν μέχρις ἀπεί-
307 ρου. ἀλλ' εἴπερ ἵνα τί τινος ἀφαιρεθῇ, δεῖ ἐμπεριέχεσθαι
τὸ ἀφαιρούμενον τῷ ἐξ οὗ ἡ ἀφαίρεσις, δέδεικται δὲ οὔτε
ἐν τῷ ἥττονι τὸ μεῖζον περιεχόμενον οὔτε ἐν τῷ μείζονι 452
τὸ ἔλαττον, καὶ μὴν οὐδὲ ἐν τῷ ἴσῳ τὸ ἴσον (δεῖ γὰρ τὸ
περιέχον μεῖζον εἶναι τοῦ περιεχομένου, τὸ δέ τινι ἴσον
οὔτε ἔλαττόν ἐστιν ἐκείνου οὔτε μεῖζον τοῦ ᾧ ἴσον ἐστί),
ῥητέον μηδὲν μηδενὸς ἀφαιρεῖσθαι.
308 Καὶ μὴν εἰ ἀφαιρεῖταί τι τινός, ἤτοι ὅλον ἀπὸ ὅλου
ἀφαιρεῖται ἢ μέρος ἀπὸ μέρους ἢ μέρος ἀπὸ ὅλου ἢ ὅλον
ἀπὸ μέρους· οὔτε δὲ ὅλον ἀπὸ ὅλου ἀφαιρεῖται οὔτε μέ-
ρος ἀπὸ μέρους οὔτε ὅλον ἀπὸ μέρους ἢ μέρος ἀφ' ὅλου,
309 ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖταί τι τινός. τὸ μὲν

308—317 ~ Hyp. III 88—93.

---

12 κἂν—13 δύο om. E 12 τρισὶ ς 13 καὶ ⟨τὰ⟩ τρία L
16 τῶν ς τὰ om. LEς 17 ⟨καὶ⟩ ὃν Bekk. τε NE: om. Lς
19 τὸ LEABR: τὸν V: om. N 24 ἀριθμὸς ⟨καὶ⟩ Gen. 30 τι
om. N 4 ᾧ Bekk.: οὗ G ἔστιν ἴσον N

452a οὖν ὅλον ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαιρεῖσθαι τελέως ἐστὶν ἀδύνατον· οὐδεὶς γὰρ ἀπὸ πήχεως ἀφαιρεῖ πῆχυν, οὐδὲ ἀπὸ κοτύλης κοτύλην, ἐπεὶ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔσται τινὸς ἀφαίρεσις, ἀλλὰ ὁλοσχερὴς τοῦ ὑποκειμένου ἀναίρεσις. ἀδια- 310
νόητον δέ ἐστι καὶ τὸ ὅλον λέγειν ἀπὸ τοῦ μέρους ἀφαιρεῖσθαι. τὸ γὰρ μέρος ἧττόν ἐστι τοῦ ὅλου, καὶ τὸ ὅλον πλεῖόν ἐστι τοῦ μέρους· ἀπὸ δὲ τοῦ ἥττονος λέγειν τὸ πλέον ἀφαιρεῖσθαι σφόδρα ἐστὶν ἀπίθανον. οὐδὲ γὰρ ὑπέκειτο ἐν τῷ μέρει τὸ ὅλον, ἵνα ἀπ' αὐτοῦ λάβῃ τὴν ἀφαίρεσιν, ἀλλ' ἐν τῷ ὅλῳ τὸ μέρος. λείπεται οὖν τὸ 311
πιθανώτερον εἶναι δοκοῦν, ἢ τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ ὅλου ἀφαιρεῖσθαι ἢ τὸ μέρος ἀπὸ τοῦ μέρους. ἀλλὰ καὶ τοῦτο τῶν ἀπόρων ἐτύγχανεν. σκοπῶμεν δὲ τὸ λεγόμενον, ὡς ἔθος τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, ἐπὶ ἀριθμοῦ. ὑποκείσθω γὰρ 312
δεκάς, καὶ ἀφαιρείσθω ἀπὸ ταύτης μονάς. οὐκοῦν ἡ ἀφαιρουμένη μονὰς ἤτοι ἀπὸ τῆς ὑποκειμένης δεκάδος ἀφαιρεῖται ἢ ἀπὸ τῆς μετὰ τὴν ἄρσιν ὑπολειπομένης ἐννεάδος· οὔτε ἀπὸ τῆς ἐννεάδος δὲ οὔτε ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖται, ὡς δείξομεν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται τῆς δεκάδος ⟨ἡ⟩ μονάς, ᾧ ἕπεται τὸ μηδὲν μηδενὸς ἀφαιρεῖσθαι. εἰ γὰρ 313
ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖται ἡ μονάς, ἤτοι ἕτερόν τί ἐστιν
453 ἡ δεκὰς παρὰ τὰς κατὰ μέρος μονάδας, ἢ ἀθροισμὸς τῶν κατὰ μέρος μονάδων ἐστὶν ἡ δεκάς. ἀλλ' ἑτέραν μὲν τῶν κατὰ μέρος μονάδων οὐκ εἰκὸς εἶναι τὴν δεκάδα· καὶ γὰρ ἀναιρεθεισῶν αὐτῶν συναναιρεῖται καὶ ὑποκειμένων πάρεστιν. εἰ δὲ ἐν αὐταῖς ἐστι ταῖς μονάσιν ἡ δεκάς, 314
πάντως ἐὰν λέγωμεν ἀπὸ τῆς δεκάδος ἀφαιρεῖσθαι τὴν μονάδα, ἐπεὶ ἡ δεκὰς οὐδέν ἐστι παρὰ τὰς μονάδας, ὁμολογήσομεν τὴν μονάδα ἀφ' ἑκάστης μονάδος ἀφαιρεῖσθαι· ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑαυτῆς διὰ τὸ σὺν ταύτῃ νοεῖσθαι τὴν δε-

---

312—319 ~ adv. math. IV 24—30.

---

15 τοῦ om. ς 23/24 ὡς ἔθος δὲ τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, σκοπῶμεν τὸ λεγόμενον ἐπὶ ς 25 ⟨ἡ⟩ δεκάς N 28 δὲ om. N, fort. scribendum οὔτε ⟨δὲ⟩ coll. v. 8. p. 454, 1. 24 30 ἡ addidi 2 ἐστὶν ἡ δεκάς ut glossema del. Rüstow

453
315 κάδα. ἀπὸ πάσης δὲ μονάδος ἀφαιρουμένης καὶ ἀφ' ἑαυ-
τῆς τῆς μιᾶς μονάδος ἔσται ἡ τῆς μιᾶς μονάδος ἄρσις
⟨δεκάδος ἄρσις⟩. ἄτοπον δέ ἐστι τὴν τῆς μονάδος ἄρσιν
δεκάδος λέγειν ἄρσιν ὑπάρχειν. ἄτοπον ἄρα καὶ ἀπὸ δε-
κάδος ἀξιοῦν ἀφαιρεῖσθαι μονάδα. καὶ μὴν ἀπὸ τῆς πε-
ριλειπομένης ἐννεάδος οὐκ ἂν εἴποιμεν ταύτην ἀφαιρεῖσθαι.
εἰ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐννεάδος ἀφαιρεῖται ἡ μονάς, οὐκ ὤφειλε
μετὰ τὴν ἄρσιν αὐτῆς ὁλόκληρος θεωρεῖσθαι ἡ ἐννεάς·
τὸ γὰρ ἀφ' οὗ τι ἀφαιρεῖται, οὐ μένει ὁλόκληρον μετὰ τὴν
ἀφαίρεσιν, ἐπεὶ οὐκ ἔσται γεγονυῖά τις ἀπ' αὐτοῦ ἀφαίρε-
316 σις. καὶ ἄλλως· εἰ ἀπὸ τῆς περιλειπομένης ἐννεάδος
ἀφαιρεῖται ἡ μονάς, ἤτοι ἀπὸ ὅλης τῆς ἐννεάδος ἀφαιρεῖ-
ται ἢ ἀπὸ τῆς ἐσχάτης μονάδος. οὔτε δὲ ἀπὸ τῆς ὅλης
ἐννεάδος ἀφαιρεῖται, ἐπεὶ ἔσται, μὴ ἑτέρας οὔσης παρὰ
τὰς κατὰ μέρος μονάδας τῆς ἐννεάδος, ἡ μονάδος ἄρσις
317 ἐννεάδος ἄρσις, ὅπερ ἦν ἄτοπον· οὔτε ἀπὸ τῆς ἐσχάτης
μονάδος, ἐπεὶ πρῶτον μὲν ἀμερὴς καὶ ἀδιαίρετός ἐστιν ἡ
μονάς, ἔπειτα πῶς ὁλόκληρος ἀπολείπεται ἡ ἐννεάς, ⟨......⟩
ἀλλ' οὐ παρὰ μονάδα; εἰ δὲ μήτε ἀπὸ τῆς δεκάδος αἴρεται μο-
νὰς μήτε ἀπὸ τῆς περιλειπομένης ἐννεάδος, παρὰ δὲ ταῦτα
οὐδὲν ἔστι τρίτον ἐπινοεῖσθαι, λεκτέον μὴ ἀφαιρεῖσθαι τῆς
318 δεκάδος μονάδα. πρὸς τούτοις· εἰ ἀπὸ τῆς δεκάδος αἴρε-
ται ⟨ἡ⟩ μονάς, ἤτοι ἀπὸ μενούσης ἔτι τῆς δεκάδος αἴρεται ἡ
μονὰς ἢ ἀπὸ μὴ μενούσης· οὔτε δὲ ⟨ἀπὸ⟩ μὴ μενούσης 454
αἴρεταί ποτε μονὰς οὔτε ἀπὸ μενούσης· παρὰ δὲ τὸ εἶναι
καὶ μὴ εἶναι οὐδὲν ἔστιν· οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖται ἀπὸ τῆς
319 δεκάδος μονάς. ἀπὸ μὲν οὖν μενούσης τῆς δεκάδος αὐ-
τόθεν φαίνεται μὴ ἀφαιρεῖσθαι ἡ μονάς· ἐφ' ὅσον γὰρ
μένει δεκάς, οὐδὲν ἀφαιρεῖται ἀπ' αὐτῆς. ἀπὸ δὲ μὴ με-
νούσης πάλιν ἀφαιρεῖσθαι ἄτοπον· ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ὄν-
τος οὐδὲ ἀφαιρεθῆναί τι δύναται. οὐκ ἄρα ἀφαιρεῖταί τι

318—319 cf. adv. math. I 162.

---

10 ἀφαιρουμένης Bekk.: ἀφαιρουμένη G 12 δεκάδος ἄρσις add. Bekk. 27 lacunam post ἐννεάς statui 28 οὐ ⟨μειοῦται⟩ Rüstow 32 ἡ addidi 1 ἀπὸ add. Bekk. 6 ἀπ' om. N

454 τινός. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῆς ἀπὸ τῶν μετρητῶν 320
ἀφαιρέσεως, οἷον τῆς ἀπὸ χοέως ἀφαιρουμένης κοτύλης ἢ
τοῦ ἀπὸ πήχεως ἀφαιρουμένου παλαιστοῦ. ἢ γὰρ ἀπὸ
ὅλου τοῦ χοέως ῥητέον γίνεσθαι τὴν ἀφαίρεσιν ἢ ἀπὸ μέ-
ρους, καὶ ἤτοι ἀπὸ μένοντος ἢ μὴ μένοντος· ἀπ' οὐδε-
νὸς δὲ τούτων, ὡς παρεστήσαμεν· τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ
ἀφαιρεῖταί τι τινός.

Ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδέν ἐστιν ἀφαίρεσις, ἐκ τούτων συμ- 321
φανές· ὅτι δὲ οὐδὲ προστίθεταί τι τινί, παρακειμένως
διδάσκωμεν. ὑποκειμένου τοίνυν πηχυαίου σώματος καὶ
προστιθεμένου τούτῳ παλαιστιαίου ὥστε ἑπταπάλαιστον
γίνεσθαι τὸ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου καὶ τῆς προσθέσεως ἀπο-
τελεσθέν, ζητῶ, ἐν τίνι ποτὲ γέγονεν ἡ τοῦ παλαιστοῦ
πρόσθεσις; ἤτοι γὰρ αὑτῷ προστέθειται ὁ παλαιστὴς ἢ 322
τῷ προϋποκειμένῳ πήχει ἢ τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελεσθέντι
ἑπταπαλαίστῳ μεγέθει· οὔτε δὲ αὑτῷ προστίθεται ὁ
παλαιστὴς οὔτε τῷ προϋποκειμένῳ πήχει οὔτε τῷ ἐξ ἀμ-
φοτέρων ἀποτελεσθέντι μεγέθει, φημὶ δὲ ἔκ τε τοῦ προϋ-
ποκειμένου πήχεως καὶ τῆς προσθέσεως· οὐκ ἄρα προστί-
θεταί τι τινί. ἑαυτῷ μὲν οὖν οὐκ ἂν προστεθείη ὁ πα- 323
λαιστής· μὴ ὢν γὰρ ἕτερος ἑαυτοῦ, καὶ μὴ διπλασιάζων
ἑαυτὸν κατὰ τὴν πρόσθεσιν, οὐκ ἂν ἑαυτῷ προστεθείη.
εἰ δὲ τῷ ὑποκειμένῳ πήχει προστίθεται, πῶς παντὶ προσ-
τιθέμενος οὐ παρισάζεται αὐτῷ καὶ δύο ποιεῖ πήχεις, ὥστε
τὸ μὲν μεῖζον ἧττον γίγνεσθαι, τὸ δὲ ἧττον μεῖζον; εἰ
455 γὰρ ἐξισοῦται τῇ προσθέσει ὁ παλαιστὴς τῷ πήχει καὶ ὁ
πῆχυς τῷ παλαιστῇ, ὁ μὲν πῆχυς ἥττονι ἰσαζόμενος μεί-
ζων καθεστὼς ἥττων γενήσεται, ὁ δὲ παλαιστὴς μικρὸς
ὢν καὶ τῷ πήχει ἰσαζόμενος μείζων καταστήσεται. ἀλλ' εἰ 324
μήθ' ἑαυτῷ προστίθεται ὁ παλαιστὴς μήτε τῷ προϋποκει-

321—327 cf. Hyp. III 94—96. adv. math. I 165—168.

21 ζητῶ ⟨πῶς⟩ NL 28 ὁ om. N (qui habet παλαιστής in ras.) 29 διπλασιάσει N (ει corr. in η vel contra) 30 ἑαυτῷ om. N 31 πήχεος N 31/32 προστιθέμενον N προστιθέμενος ⟨τῶν κατὰ μέρος παλαιστῶν⟩ Rüstow coll. p. 455, 30 sq. 32 αὐτὸς N 33 εἰ LEς: ἢ N

μένῳ πήχει, λείπεται λέγειν αὐτὸν τῷ ἐξ ἀμφοτέρων ἀπο- 455
τελουμένῳ ἐπταπαλαίστῳ μεγέθει προστίθεσθαι. ὃ πάλιν ἐστὶν ἀλογώτατον· τὸ γὰρ πρόσθεσιν ἐπιδεχόμενον προϋποκεῖσθαι δεῖ τῆς προσθέσεως, οὐχὶ δὲ τὸ γινόμενον ἐξ αὐτῶν προϋπόκειται αὐτῶν. οὐκ ἄρα τῷ γινομένῳ ἔκ τε τῆς προσθέσεως καὶ ἐκ τοῦ προόντος προστίθεται τὸ προστι-
325 θέμενον. διαφέρει γε μὴν ἡ πρόσθεσις τοῦ γινομένου ἐξ αὐτῆς, καὶ διαφωνεῖ τοῖς χρόνοις ἐκείνῳ· ὅτε μὲν γὰρ γίνεται ἡ πρόσθεσις, οὔπω τὸ γινόμενον ἔστιν ἐξ αὐτῶν, ὅτε δὲ ἔστι τὸ γεγονὸς ἐξ αὐτῶν, οὐκέτι ἔστι πρόσθεσις. ὥστε οὐδὲ τῷ γινομένῳ ἐκ τῆς προσθέσεως καὶ τοῦ προϋποκειμένου πήχεως προστίθεται ὁ παλαιστής. ἀλλ' ἐπεὶ τὸ προστιθέμενον πάλιν οὔτε αὐτὸ ἑαυτῷ προστίθεται οὔτε τῷ προϋποκειμένῳ οὔτε τῷ ἐξ ἀμφοτέρων, οὐδὲ τὴν ἀρχὴν προστίθεταί τινι.

326 Ἔνεστι δὲ καὶ περὶ ἀριθμῶν τὴν αὐτὴν κινεῖν ἀπορίαν. ὑποκειμένης γὰρ τετράδος καὶ προστιθεμένης ταύτῃ μονάδος σκεπτέον, τίνι γίνεται ἡ πρόσθεσις. ἢ γὰρ ἑαυτῇ προστίθεται ἡ μονὰς ἢ τῇ τετράδι ἢ τῇ ἐξ ἀμφοτέρων ἀποτελουμένῃ πεντάδι. οὔτε δὲ ἑαυτῇ προστίθεται διὰ τὸ τὸ μὲν προστιθέμενόν τινι ἕτερον εἶναι ἐκείνου τοῦ ᾧ προστίθεται, τὴν δὲ μονάδα μὴ ἑτέραν εἶναι ἑαυτῆς, καὶ
327 διὰ τὸ μηδὲ ἑαυτὴν διπλασιάζειν, δυάδα γινομένην, οὔτε τῇ τετράδι διὰ τὸ μὴ ἰσάζεσθαι αὐτῇ μηδὲ διπλασιάζειν αὐτήν· τὸ γὰρ ὅλῃ τετράδι προστιθέμενον, μὴ ἑτέρᾳ οὔσῃ τῶν κατὰ μέρος τεσσάρων μονάδων, τετράς ἐστιν. καὶ μὴν οὐδὲ τῇ ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς τετράδος ἀποτελουμένῃ πεντάδι διὰ τὸ μὴ προϋποκεῖσθαι τῆς προσθέσεως τὴν πεντάδα καὶ ἀεί ποτε ὀφείλειν τὸ προστιθέμενον προϋπο- 456
κειμένῳ τινὶ προστίθεσθαι. οὐκ ἄρα προστίθεταί τι τινί.

328 Ἀλλ' εἰ μήτε ἀφαιρεῖταί τι τινός, ὡς ὑποδέδεικται,

328—329 ~ Hyp. III 97.

---

10 *αὐτῶν* alter. LEς: *αὐτός* N 15 *ἔστι* alter. NLE: *ἔσται* ς: *ἔστιν* ⟨*ἡ*⟩ Bekk. dubit. 20 ⟨*τί*⟩ *τινι* Rüstow dubit. 24 *τῇ* prius om. N 28 *μηδὲ* Eς: *μὴ* NL 33 *προθέσεως* N

456 μήτε προστίθεταί τι τινί, ὡς παρεμυθησάμεθα, φανερὸν
ὡς οὐδὲ μετατίθεταί τι ἀπό τινος· ἦν γὰρ ἡ μετάθεσις
τοῦ μὲν ἄρσις, τοῦ δὲ πρόσθεσις. μὴ ὄντων δὲ τούτων 329
οὐδὲ τὸ πάσχον ὀφείλει εἶναι, εἴπερ ἦν κατά τινα τού-
των τῶν τρόπων τὸ πάσχειν· ἄλλως γὰρ οὐκ ἄν τις
ἐπινοήσειε δυνάμενόν τι πάσχειν εἰ μὴ κατὰ τούτους τοὺς
τρόπους.

Συνῆπται δέ πως τῇ περὶ τούτου ἀπορίᾳ καὶ ἡ περὶ 330
τοῦ ὅλου, ἔτι δὲ τοῦ μέρους ζήτησις, ἐπείπερ καὶ ἡ ἀφαί-
ρεσις μέρους τινὸς ἀπὸ ὅλου δοκεῖ ἀφαίρεσις εἶναι καὶ ἡ
πρόσθεσις ὅλου πάλιν ὑπάρχει πρόσθεσις. ὅθεν εἰ δειχθείη,
ὅτι ἄπορός ἐστιν ὁ περὶ τοῦ ὅλου καὶ τοῦ μέρους λόγος,
ἐπιδειχθήσεται μᾶλλον τὰ περὶ τῆς προσθέσεως καὶ ἀφαι-
ρέσεως πάσχοντός τε καὶ δρῶντος προηπορημένα. τὸ
δ' ὅτι οὐκ εὐχερές ἐστι λέγειν, τί τὸ ὅλον ἐστὶ καὶ τί τὸ
μέρος, ἀκολούθως διδάσκωμεν.

περὶ ὅλου καὶ μέρους

Ἡ περὶ τοῦ ὅλου σκέψις ἀναγκαία ἐστὶ τοῖς μὲν φυ- 331
σικοῖς, ἐπεὶ ἄτοπον καθέστηκε τούτους περὶ τοῦ ὅλου καὶ
τοῦ παντὸς ἐπαγγελλομένους τὸ ἀληθὲς ἐρεῖν μὴ εἰδέναι
τί ποτέ ἐστι τὸ ὅλον καὶ τίνα τὰ μέρη, τοῖς δὲ σκεπτικοῖς
πρὸς ἔλεγχον τῆς τῶν δογματικῶν προπετείας. καὶ δὴ οἱ μὲν 332
ἀπὸ τῆς Στοᾶς φιλόσοφοι (fr. II 524 Arn.) διαφέρειν
ὑπολαμβάνουσι τὸ ὅλον καὶ τὸ πᾶν· ὅλον μὲν γὰρ εἶ-
ναι λέγουσι τὸν κόσμον, πᾶν δὲ τὸ σὺν τῷ κόσμῳ ἔξω-
θεν κενόν, καὶ διὰ τοῦτο τὸ μὲν ὅλον πεπερασμένον
εἶναι (πεπέρασται γὰρ ὁ κόσμος), τὸ δὲ πᾶν ἄπειρον
(τοιοῦτον γὰρ τὸ ἐκτὸς τοῦ κόσμου κενόν). ὁ δὲ Ἐπί- 333
κουρος ἀδιαφόρως τήν τε τῶν σωμάτων καὶ τὴν τοῦ κενοῦ
φύσιν ὅλον τε καὶ πᾶν προσαγορεύειν εἴωθεν· ὁτὲ μὲν γάρ
φησιν (fr. 75 Us.), ὅτι ἡ τῶν ὅλων φύσις σώματά ἐστι
457 καὶ κενόν, ὁτὲ δέ, ὅτι τὸ πᾶν κατ' ἀμφότερα ἄπειρόν ἐστι,
κατά τε σώματα καὶ τὸ κενόν, τουτέστι κατά τε τὸ πλῆθος τῶν

---

14 ὑπάρχειν N 18 τὸ ὅλον scr.: τε ὅλον G 23 καὶ om. N
27 τὸ post κόσμῳ transponi iubet Arnim 29 ⟨μὲν⟩ γὰρ N

457
σωμάτων καὶ κατὰ τὸ μέγεθος τοῦ κενοῦ, ἀντιπαρηκουσῶν ἀλ-
334 λήλαις τῶν καθ' ἑκάτερον ἀπειριῶν. οἱ δὲ φάμενοι μηδ' ὅλως
εἶναι κενόν, ὡς οἱ ἐκ τοῦ Περιπάτου, τὸ ὅλον καὶ τὸ
πᾶν τῶν σωμάτων μόνον, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ κενοῦ ἐπικατηγοροῦ-
335 σιν. γέγονε δέ τις διάστασις βραχεῖα καὶ περὶ τοῦ μέρους.
Ἐπίκουρος μὲν γὰρ ἕτερον ἠξίου τυγχάνειν τὸ μέρος
τοῦ ὅλου, καθάπερ τὴν ἄτομον τοῦ συγκρίματος,
εἴγε ἐκείνη μὲν ἄποιός ἐστι, τὸ δὲ σύγκριμα πεποίωται, ἤτοι
λευκὸν ἢ μέλαν ἢ κοινῶς κεχρωσμένον καὶ ἤτοι θερμὸν ἢ ψυ-
336 χρὸν ἢ ἄλλην τινὰ ἔχον ποιότητα. οἱ δὲ Στωικοὶ οὔτε ἕτε-
ρον τοῦ ὅλου τὸ μέρος οὔτε τὸ αὐτό φασιν ὑπάρχειν·
ἡ γὰρ χεὶρ οὔτε ἡ αὐτὴ τῷ ἀνθρώπῳ ἐστίν (οὐ γάρ ἐστιν ἄν-
θρωπος), οὔτε ἑτέρα παρὰ τὸν ἄνθρωπον (σὺν αὐτῇ γὰρ ὁ ἄν-
337 θρωπος νοεῖται ἄνθρωπος). ὁ δὲ Αἰνησίδημος κατὰ Ἡρά-
κλειτον καὶ ἕτερόν φησι τὸ μέρος τοῦ ὅλου καὶ ταὐ-
τόν· ἡ γὰρ οὐσία καὶ ὅλη ἐστὶ καὶ μέρος, ὅλη μὲν κατὰ τὸν
κόσμον, μέρος δὲ κατὰ τὴν τοῦδε τοῦ ζῴου φύσιν. τὸ δὲ μόριον
καὶ αὐτὸ λέγεται διχῶς, καὶ ὁτὲ μὲν ὡς διαφέρον τοῦ ἰδίως
νοουμένου μέρους, καθά φασιν αὐτὸ μέρος μέρους εἶναι,
καθάπερ δάκτυλον μὲν τῆς χειρός, οὖς δὲ τῆς κεφαλῆς,
ὁτὲ δ' ὡς μὴ διαφέρον ἀλλὰ μέρος ὂν τοῦ ὅλου, καθό
τινές φασι κοινῶς μέρος εἶναι τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ
338 ὅλου. προδιηρθρωμένων δὲ τούτων, καὶ τοῦ ὅλου κατὰ
τὴν ἐκ τῶν μερῶν συμπλήρωσιν νοουμένου, χωρῶμεν λοιπὸν
ἐπὶ τὴν σκέψιν.
Εἴπερ οὖν ἔστι τι ὅλον, οἷον ἄνθρωπος ἵππος φυτὸν
ναῦς (ταῦτα γὰρ ὅλων ὀνόματα), ἤτοι ἕτερόν ἐστι τῶν

338—339 cf. adv. math. I 134.
338—349 ~ Hyp. III 98—101.

6 τῶν om. ς 8 τὸ μέρος τυγχάνειν LE 11 λευκὸν ⟨ὂν⟩ Bekk. dubit. κεχρωσμένον Gen.: κεχρωμένον N: κεχωρισμένον LEς 17/18 τοῦ ὅλου καὶ ταὐτόν LEς: τοῦ ἀνθρώπου (comp.) κατ' αὐτόν N 19 κόσμον LEς: ἡγεμόνα N μόριον LEς: μόνον N 21 μέρους μέρος LE 23 καθό N: καθότι LEς 24 μέρος G: μόριον edd. 26 ἐκ om. ς

457 μερῶν αὐτοῦ καὶ κατ' ἰδίαν ὑπόστασιν καὶ οὐσίαν νοεῖται, ἢ τὸ ἄθροισμα τῶν μερῶν λέγεται τυγχάνειν ὅλον. ἀλλ' ἕ- 339
τερον ⟨μὲν⟩ τῶν μερῶν οὐκ ἂν εἴη τὸ ὅλον, οὔτε κατ' ἐνάρ-
458 γειαν οὔτε κατὰ νόησιν. καὶ κατ' ἐνάργειαν μέν, ἐπεὶ εἴπερ ἕτερον ἦν ⟨καὶ⟩ κεχωρισμένον τῶν μερῶν τὸ ὅλον, ἐχρῆν ἀναιρουμένων τῶν μερῶν ὑπομένον θεωρεῖσθαι τὸ ὅλον· τοσοῦτον δὲ ἀπέχει τοῦ πάντων τῶν μερῶν ἀναιρουμένων, οἷον τοῦ ἀνδριάντος, μένειν τὸ ὅλον, ὡς κἂν ἓν μόνον μέρος ἀναιρεθῇ, μηκέτι θεωρεῖσθαι τὸ ὅλον ὑποκείμενον ὡς ὅλον. κατὰ δὲ νόησιν, ὅτι ὅλον νοεῖται οὗ οὐδὲν ἄπεστι 340
μέρος. καὶ διὰ τοῦτο, εἰ ἕτερόν ἐστι τῶν μερῶν τὸ ὅλον, πάντ' ἔσται ἀπόντα τὰ μέρη τοῦ ὅλου, καὶ οὕτως οὐκέτι ἔσται τὸ ὅλον. ἄλλως τε· τὸ ὅλον τῶν πρός τι ἐστίν· ὡς γὰρ πρὸς τὰ μέρη νοεῖται ὅλον, καὶ ὃν τρόπον τὸ μέρος τινός ἐστι μέρος, οὕτω καὶ τὸ ὅλον ἔκ τινων μερῶν ἐστὶν ὅλον. τὰ δὲ πρός τι συνυπάρχειν ἀλλήλοις δεῖ καὶ ἀχώριστα τυγχάνειν ἀλλήλων. οὐκ ἄρα ἕτερόν ἐστι τῶν μερῶν τὸ ὅλον, οὐδὲ κεχώρισται αὐτῶν. λείπεται ἄρα λέ- 341
γειν τὰ μέρη εἶναι τὸ ὅλον. ἀλλ' εἰ τὰ μέρη ἐστὶν ὅλον, ἤτοι πάντα τὰ μέρη ἐστὶν ὅλον ἢ τινὰ τῶν μερῶν ἢ τὶ τούτων. καὶ τὶ μὲν τῶν μερῶν οὐκ ἂν εἴη ὅλον· οὐ γὰρ δή γε ἡ κεφαλὴ τἀνθρώπου ὅλος ἐστὶν ἄνθρωπος, οὐδὲ ὁ τράχηλος ἢ ἡ χεὶρ ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. καὶ μὴν οὐδὲ 342
τινὰ τῶν μερῶν ἔσται τὸ ὅλον. πρῶτον μὲν γὰρ εἴ τινα τῶν μερῶν ὅλον ἐστί, τὰ λειπόμενα οὐκ ἔσται τοῦ ὅλου μέρη, ὅπερ ἄτοπον. εἶτα καὶ περιτραπήσεται ἡ νόησις τοῦ ὅλου. εἰ γάρ τινα τῶν μερῶν ὅλον ἐστί, ψεῦδός ἐστι τὸ ὅτι ὅλον ἐστὶν οὗ μηδὲν ἄπεστι τῶν μερῶν· τινὰ γὰρ ἄπεστιν. ὥστε οὔτε τὶ μέρος ὅλον ἐστὶν οὔτε τινὰ μέρη.
εἰ δὲ πάντα τὰ μέρη τὸ ὅλον ἐστίν, καὶ οὐδέν ἐστι τὸ 343

343—346 ~ adv. math. I 135—137.

32 *μὲν* add. Bekk. 2 *καὶ* add. Bekk. *κεχωρισμένον* G: *κεχωρισμένων* Gen. 8 fort. *ὑποκείμενον* (cf. v. 6) an *ὑπολειπόμενον* (cf. p. 144, 17)? 13 *δὲ* Bekk.: *τε* G *δεῖ ἀλλήλοις* N 25 *τὸ ὅλον ὅτι* N 26 *τὶ* Bekk.: *τὸ* G

458
ὅλον εἰ μὴ τὸ ἄθροισμα τῶν μερῶν, οὔτε ἔσται ὅλον
οὔτε τὰ μέρη γενήσεται μέρη. ὡς γὰρ οὐδὲν ἔστι διά-
στημα παρὰ τὰ διεστηκότα, οὐδὲ δόκωσις παρὰ τάς πως
διακειμένας δοκούς, οὐδὲ πυγμὴ παρὰ τήν πως ἐσχημα-
τισμένην χεῖρα, οὕτως εἰ οὐδὲν ἔσται ὅλον παρὰ τὸ ἄθροισμα 459
344 τῶν μερῶν, οὐδὲ τὰ μέρη γενήσεται μέρη. καὶ πάλιν, ὃν τρό-
πον δεξιοῦ μὴ ὄντος οὐδὲ ἀριστερὸν ἔστι καὶ τοῦ ἄνω μὴ νοου-
μένου οὐδὲ τὸ κάτω νοεῖται, τὸν αὐτὸν τρόπον εἰ μὴ ἔστι τὸ
345 ὅλον, οὔτε τὰ μέρη νοεῖται μέρη οὔτε μέρη τινὰ ὑπάρξει. ἔστω
δὲ καὶ πάντα τὰ μέρη ὅλον εἶναι, ἀλλὰ ζητητέον τε τίνος ἔσται
ταῦτα συμπληρωτικά, ὅλου, ἀλλήλων ἢ ἑαυτῶν; οὔτε δὲ
τοῦ ὅλου ἐστὶ μέρη οὔτε ἀλλήλων οὔτε ἑαυτῶν, ὡς παρα-
στήσομεν· οὐκ ἄρα τινός ἐστι μέρη. ὅλου μὲν οὖν οὐκ
ἂν εἴη μέρη· τὸ γὰρ ὅλον οὐδέν ἐστι παρὰ ταῦτα, ἀλλ'
346 αὐτὰ ταῦτα λέγεται εἶναι ὅλον. οὐδὲ μὴν ἀλλήλων γενή-
σεται μέρη. τὰ γάρ τινος μέρη ἐμπεριέχεται τοῖς ὧν ἐστι
μέρη, οἷον ἀνθρώπῳ μὲν ἡ χείρ, χειρὶ δὲ ὁ δάκτυλος, τὰ
δὲ μέρη τοῦ ἀνθρώπου κατ' ἰδίαν ὑφέστηκε καὶ οὐκ ἐμπε-
ριέχεται ἀλλήλοις· οὔτε γὰρ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ τὴν δεξιὰν
συμπληροῖ οὔτε ἡ δεξιὰ τὴν ἀριστεράν, οὐχ ὁ ἀντίχειρ τὸν
λιχανόν, οὐχ αἱ χεῖρες τὴν κεφαλήν, ἀλλ' ἴδιον τόπον ἕκα-
347 στον τούτων ἀπείληφεν. οὐδὲ ἀλλήλων οὖν μέρη ἐστὶ
τὰ μέρη. καὶ μὴν οὐδὲ ἑαυτῶν· ἀμήχανον γὰρ ἑαυτοῦ
τι μέρος ὑπάρχειν. εἰ οὖν μήτε ἕτερόν ἐστι τῶν μερῶν
τὸ ὅλον μήτε αὐτὰ τὰ μέρη ἐστὶν ὅλον, οὐδέν ἐστι τὸ
348 ὅλον. καὶ πάλιν τὸ μέρος, οἷον ἡ κεφαλή, λέγεται τὸν
ὅλον ἄνθρωπον συμπληροῦν καὶ ἀνθρώπου μέρος εἶναι·
θεωρεῖται δέ γε ὁ ἄνθρωπος σὺν τῇ κεφαλῇ ἄνθρωπος·
καὶ ἑαυτὴν ἄρα συμπληροῖ ἡ κεφαλή, καὶ ἑαυτῆς γίνεται
μέρος. διὰ δὲ τοῦτο καὶ μείζων ἐστὶν ἑαυτῆς καὶ ἐλάσ-
σων· ᾗ μὲν γὰρ συμπεπληρωμένη νοεῖται ὑφ' ἑαυτῆς,
349 μείζων ἐστὶν αὑτῆς, ᾗ δὲ συμπληροῦσα, ἐλάττων. ἡ δὲ

1 εἰ N: om. LEς 2 οὐδὲ scr.: οὔτε G (verba οὔτε — μέρη ut e p. 458, 29 perperam repetita del. Bekk., qui nondum noverat lectionem codicis N ad v. 1) 5 οὔτε alter. Bekk.: οὐδὲ G 6 τε fort. delendum 11 λέγεται om. N 18 ἐπειλη-φεν N 28 ἐλάττων ς: ἐλάττω NLE

459 αὐτὴ ἀπορία καὶ ἐπὶ φυτοῦ καὶ ἐπὶ πήχεως καὶ κοινῶς τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν ἐπικατηγορεῖται τὸ ὅλον· ἐπεὶ γὰρ ὁ παλαιστὴς μέρος πήχεως νοεῖται (σὺν γὰρ τῷ παλαιστῇ καὶ ὁ πῆχυς νοεῖται πῆχυς), καὶ ἑαυτοῦ συμπληρωτικός
460 ἐστιν ὁ παλαιστὴς καὶ μέρος ἑαυτοῦ. ὅπερ ἄτοπον καὶ σχεδὸν παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας.

Ἅπτεται δὲ ἡ ἀπορία καὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν. ἐπὶ 350 γὰρ τοῦ τοιούτου στίχου,

μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληιάδεω Ἀχιλῆος,

ζητητέον τὸ "μῆνιν" καὶ τὸ "ἄειδε" καὶ τὸ "θεά" καὶ τὸ "Πηληιάδεω" καὶ πρὸς τούτοις τὸ "Ἀχιλῆος", τίνος ἐστὶ μέρη. ἤτοι γὰρ ὅλος ὁ στίχος ἄλλο τί ἐστι τῶν μερῶν τούτων, ἢ τὸ ἄθροισμα αὐτῶν ὁ στίχος ἐστίν. καὶ ἐπακτέον τὰς ἐκκειμένας ἀπορίας. τὸ "μῆνιν" εἰ μὲν τοῦ ὅλου στίχου μέρος ἐστί, καὶ ἑαυτοῦ γενήσεται μέρος· σὺν αὐτῷ γὰρ ἐνοεῖτο καὶ ὅλος ὁ στίχος· εἰ δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦ "ἄειδε θεὰ Πη- 351 ληιάδεω Ἀχιλῆος", πῶς οὐ μείζων ἀνακύψει ἀπορία; τὸ γάρ τινος μέρος ἐμπεριέχεται τῷ οὗ ἐστι μέρος, τὸ δὲ "μῆνιν" οὐκ ἐμπεριέχεται τῷ "ἄειδε θεὰ Πηληιάδεω Ἀχιλῆος"· οὐκ ἄρα μέρος ἐστὶ τὸ "μῆνιν" τοῦ ὅλου στίχου.

Τοιούτων δὲ ἠπορημένων κατὰ τὸν τόπον εἰώθασιν 352 οἱ δογματικοί, μικρὰν ἀναπνοὴν πορίζοντες αὑτοῖς, λέγειν, ὅτι τὸ μὲν ἐκτὸς ὑποκείμενον καὶ αἰσθητὸν οὔτε ὅλον ἐστὶν οὔτε μέρος, ἡμεῖς δέ ἐσμεν οἱ ἐκείνου τό τε ὅλον καὶ τὸ μέρος ἐπικατηγοροῦντες. ἦν γὰρ τὸ ὅλον τῶν πρός 353 τι· ὡς γὰρ πρὸς τὰ μέρη ἐνοεῖτο [τὸ] ὅλον. καὶ πάλιν τὰ μέρη τῶν πρός τι· ὡς γὰρ πρὸς τὸ ὅλον νοεῖται μέρη. τὰ δὲ πρός τι ἐν συμμνημονεύσει ἐστὶν ἡμετέρᾳ, ἡ δὲ ἡμετέρα συμμνημόνευσίς ἐστιν ἐν ἡμῖν· τὸ οὖν ὅλον καὶ τὸ μέρος ἐστὶν ἐν ἡμῖν. τὸ δὲ ἐκτὸς ὑποκείμενον αἰσθη-

---

350—351 ~ adv. math. I 139—140.

---

29. 31 πήχεος G 9 ἐκκειμένας scr. coll. p. 292, 1. 400, 5. 18. 435, 26 e. a.: κειμένας G 10/11 ἐστὶ μέρος N 22 τὸ delevi 23 νοεῖται ⟨τὰ⟩ μέρη Bekk.

460
τὸν οὔτε ὅλον ἐστὶν οὔτε μέρος, ἀλλὰ πρᾶγμα οὗ ἡμεῖς
354 ἐπικατηγοροῦμεν τὴν ἡμῶν αὐτῶν συμμνημόνευσιν. ῥη-
τέον δὲ πρὸς αὐτοὺς πρῶτον μέν, ὅτι ἄτοπόν ἐστι τὸ λέ-
γειν τὸν τράχηλον ἢ τὴν κεφαλὴν μὴ τοῦ ἐκτὸς ἀνθρώ-
που συμπληρωτικὰ εἶναι μέρη, ἀλλὰ τῆς ἡμετέρας συμμνη-
μονεύσεως. εἰ δὲ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ τράχηλος συμπληρωτικά
ἐστι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ τράχηλός ἐστιν ἐν ἡμῖν, δεήσει
τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἐν ἡμῖν. ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν 461
ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συμμνημονεύσει τό τε ὅλον καὶ τὰ μέρη
355 κεῖται. ναί, φήσει τις, ἀλλ' ὁ μὲν ὅλος ἄνθρωπός ἐστιν
ἐν ἡμῖν κατὰ συμμνημόνευσιν, συμπληροῦται δὲ οὐχ ὑπὸ
τοῦ ἐκτὸς τραχήλου καὶ τῆς ἐκτὸς κεφαλῆς, ἀλλὰ πάλιν ἐκ
τῶν κατὰ ταῦτα τὰ μέρη ἐννοιῶν· καὶ γὰρ αὐτὸς ⟨ὁ⟩ ὅλος
356 ἄνθρωπος ἐννόημά ἐστιν ἡμῶν. ὁ δὲ τοῦτο λέγων οὐκ
ἐκφεύγει τὴν ἀπορίαν. πάλιν γὰρ οὗτος ὁ ἐν ἡμῖν ἄν-
θρωπος, εἴτε ἐννόημά ἐστιν εἴτε καὶ ἡμετέρα συμμνημό-
νευσις, ἤτοι ἕτερος νοεῖται παρὰ τὰ μέρη ἢ τὰ μέρη νοεῖ-
ται ὁ ἄνθρωπος. οὐδέτερον δὲ τούτων δύναται ὑπάρχειν,
ὡς παρεστήσαμεν. καὶ αὐτὴ οὖν ἡ νόησις ὑπὸ τὴν αὐτὴν
357 πέπτωκεν ἀπορίαν. εἰ δὲ τοῦτο, ῥητέον μηδὲν εἶναι ὅλον.
ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ μέρος ὑπάρχειν· τῶν γὰρ πρός τι
ἑκάτερόν ἐστι, καὶ τοῦ ἑτέρου τῶν πρός τι ἀναιρεθέντος
συναναιρεῖται καὶ τὸ λοιπόν.

358 Ὧδε μὲν περὶ τούτων ἠπορήσθω· συνεξητηκότες δὲ
αὐτάρκως ἤδη τοῖς δογματικοῖς περὶ τῶν δραστηρίων τοῦ
παντὸς ἀρχῶν, τὸ μετὰ τοῦτο κοινότερον περί τε τούτων
καὶ τῶν ὑλικῶν διαπορῶμεν.

περὶ σώματος

359 Περὶ τῶν ἀνωτάτω καὶ ἀρχικωτάτων στοιχείων δύο
μὲν αἱ πρῶται γεγόνασι στάσεις, πλείους δὲ κατ' εἶδος.

359—364 ~ Hyp. III 30—32.

28 κατηγοροῦμεν L 31 μέρη εἶναι N 33 τράχηλος Gen.: ἄνθρωπος G 4 δὲ Hervetus: τε G 6 ἐννοῶν N ὁ add. Bekk. 14 μηδὲ LEς: δὲ N 16 ἀναιρεῖται N 20a titulum περὶ σώματος om. ς, qui idem praeb. quod ceteri addunt: εἰ ἔστι τι σῶμα τῶν σκεψαμένων 22 fort. ⟨αἱ⟩ κατ' εἶδος

461 οἱ μὲν γὰρ σώματα ἔλεξαν εἶναι τὰ τῶν ὄντων στοιχεῖα, οἱ δὲ ἀσώματα. καὶ τῶν σώματα φαμένων Φερεκύδης μὲν 360 ὁ Σύριος γῆν ἔλεξε πάντων εἶναι ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον, Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος ὕδωρ, Ἀναξίμανδρος δὲ ὁ ἀκουστὴς τούτου τὸ ἄπειρον, Ἀναξιμένης δὲ καὶ Ἰδαῖος ὁ Ἱμεραῖος καὶ Διογένης ὁ Ἀπολλωνιάτης καὶ Ἀρχέλαος ὁ Ἀθηναῖος, Σωκράτους δὲ καθηγητής, καὶ κατ' ἐνίους Ἡράκλειτος ἀέρα, Ἵππασος δὲ ὁ Μεταποντῖνος καὶ κατ' ἐνίους Ἡράκλειτος πῦρ, Ξενοφάνης δὲ ὕδωρ καὶ γῆν (B 33 Diels) 361

(πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα),

462 Ἵππων δὲ ὁ Ῥηγῖνος πῦρ καὶ ὕδωρ, Οἰνοπίδης δὲ ὁ Χῖος πῦρ καὶ ἀέρα, Ὀνομάκριτος δὲ ἐν τοῖς Ὀρφικοῖς πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα 362 (B 6 Diels) καὶ οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς γῆν καὶ ὕδωρ καὶ ἀέρα καὶ πῦρ

(τέσσαρα γὰρ πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε·
Ζεὺς ἀργὴς Ἥρη τε φερέσβιος ἠδ' Ἀιδωνεύς
Νῆστίς θ', ἣ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον),

Δημόκριτος δὲ καὶ Ἐπίκουρος ἀτόμους, εἰ μή τι ἀρ- 363 χαιοτέραν ταύτην θετέον τὴν δόξαν καί, ὡς ἔλεγεν ὁ Στωικὸς Ποσειδώνιος (p. 177 Bake), ἀπὸ Μώχου τινὸς ἀνδρὸς Φοίνικος καταγομένην, Ἀναξαγόρας δὲ ὁ Κλαζομένιος ὁμοιομερείας, Διόδωρος δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Κρόνος ἐλάχιστα καὶ ἀμερῆ σώματα, Ἀσκληπιάδης δὲ ὁ Βιθυνὸς ἀνάρμους ὄγκους. τῶν δὲ ἀσώματα δογματι- 364 ζόντων οἱ μὲν περὶ Πυθαγόραν τοὺς ἀριθμοὺς ἔλεξαν πάντων ἄρχειν, οἱ δὲ μαθηματικοὶ τὰ πέρατα τῶν σωμάτων, οἱ δὲ περὶ τὸν Πλάτωνα τὰς ἰδέας. τοιαύ- 365 της δὲ οὔσης τῆς κατὰ γένος καὶ κατ' εἶδος τῶν φυ-

---

365 ~ Hyp. III 37.

---

25 ἀσσύρρος N (sic) 28 εἱμαιραῖος N 32 ἐκγενόμεσθα Nς 1 καὶ ὕδωρ om. N 10 Μώχου Fabr.: μόσχου G 16 ante οἱ lac. et titulum ὅτι τὰ πέρατα τῶν σωμάτων ἀρχαί praeb. LE

462
σικῶν διαστάσεως, ἐνέσται πρὸς πάντας κοινῶς ἀντερεῖν,
ἐν μέρει περί τε τῶν σωμάτων καὶ τῶν ἀσωμάτων διαπο-
ρήσαντας· ὧδε γὰρ ἕκαστος τῶν κατηριθμημένων σωμα-
τικὰς μὲν ἀπολείπων τὰς πάντων ἀρχὰς ταῖς κατὰ τοῦ
σώματος κομιζομέναις ἀπορίαις ὑποπεσεῖται, ἀσωμάτους
366 δὲ δογματίζων ταῖς κατὰ τῶν ἀσωμάτων. ἡγείσθω δὲ ὁ
περὶ τοῦ σώματος λόγος, τὴν ἀρχὴν τῆς σκέψεως λαμβά-
νων ἀπὸ τῆς ἐννοίας.

Εὐθέως τοίνυν κατὰ μὲν τοὺς σῶμα νοοῦντας τὸ οἷόν
τε παθεῖν ἢ διαθεῖναι, ὧν ἀρχηγὸς ἱστορεῖται ὁ Πυθα-
γόρας, ἤδη σχεδὸν ἀνῃρήκαμεν τὸ σῶμα, καὶ οὐ δεόμεθα
πρὸς τοῦτο καινοτέρων λόγων· εἰ γὰρ σῶμά ἐστι τὸ οἷόν τε
παθεῖν ἢ ποιῆσαι, ἐπεὶ οὐδὲν ποιοῦν ἢ πάσχον δέδεικται
367 ἡμῖν (§§ 195—330), οὐδὲν ἂν εἴη τὸ ἐπινοούμενον σῶμα.
κατὰ δὲ τὰς τῶν μαθηματικῶν ἐννοίας νῦν συντακτέον τὸ 463
προκείμενον. φασὶ γὰρ σῶμα εἶναι τὸ τρεῖς ἔχον διαστάσεις,
μῆκος βάθος πλάτος, ὧν μῆκος μὲν ὑπάρχειν τὸ ἄνωθεν
κάτω, πλάτος δὲ τὸ ἀπὸ ἀριστερῶν ἐπὶ δεξιά, τρίτην
δὲ διάστασιν ὑπάρχειν, τουτέστι τὸ βάθος, τὸ ἐκ τῶν ἔμ-
προσθεν εἰς τοὐπίσω. ὅθεν καὶ παρατάσεις εἶναι ἕξ, δύο
καθ' ἑκάστην διάστασιν, ἄνω κάτω, δεξιὰ ἀριστερά, πρόσω
368 ὀπίσω. ταύτῃ μὲν τῇ ἐπινοίᾳ πολύ τι πλῆθος ἀποριῶν
ἐξακολουθεῖν φαίνεται. ἤτοι γὰρ χωριστόν ἐστι τούτων
τῶν τριῶν διαστάσεων τὸ σῶμα κατὰ τὴν ἐπίνοιαν, ὥστε
ἄλλο μὲν εἶναι τὸ σῶμα, ἄλλο δὲ τὸ μῆκος καὶ βάθος καὶ
πλάτος τοῦ σώματος, ἢ ἄθροισμα τούτων τῶν διαστάσεών
369 ἐστι τὸ σῶμα. ἀλλὰ χωριζόμενον μὲν τούτων τῶν διαστά-
σεων τὸ σῶμα οὐκ ἔνεστιν ἐπινοεῖν· ὅπου γὰρ μήτε μῆ-

---

366 ~ Hyp. III 38.
367 ~ adv. math. III 19 cf. Hyp. III 39
368—370 ~ Hyp. III 40. adv. math. III 83—84.

---

27 ὁ om. ς 29 τὸ Bekk.: τῶ N: τὶ LEς 1 fort. συνακτέον 2 fort. τὸ ⟨τὰς⟩ τρεῖς cf. p. 701, 6 4 ἀπὸ ἀριστερῶν Gen.: ἀριστερὸν G ⟨τὰ⟩ δεξιά ς (at cf. p. 701, 9) 6 παρατάσεις Bekk.: παραστάσεις N: διαστάσεις LEς 6 δύο — 7 διάστασιν om. ς 11 τὸ ante σῶμα om. LEς 14 οὐκ ἔνεστι τὸ σῶμα N

463 κός ἐστι μήτε πλάτος μήτε βάθος, ἐκεῖ οὐδὲ σῶμα νοεῖν
οἷόν τε ἐστίν. εἰ δὲ ὁ ἀθροισμὸς τούτων σῶμα καθέστη-
κεν, ἐπεὶ ἕκαστον αὐτῶν ἀσώματόν ἐστι, τὸ δὲ ἐξ ἀσωμά-
των συγκείμενον πάντως ἐστὶν ἀσώματον, δεήσει καὶ τὴν
κοινὴν αὐτῶν σύνοδον μὴ σῶμα ἀλλ' ἀσώματον ὑπάρχειν·
ὡς γὰρ ἡ συνέλευσις τῶν γραμμῶν ἀσωμάτων οὐσῶν καὶ 370
ὁ ἀθροισμὸς τῶν στιγμῶν οὐδέποτε πέφυκε στερεὸν ποιεῖν
σῶμα καὶ ἀντίτυπον, οὕτω καὶ ἡ τοῦ μήκους καὶ τοῦ βά-
θους καὶ τοῦ πλάτους σύνοδος, ἀσωμάτων οὖσα σύνοδος,
οὐκ ἀποτελεῖ σῶμα. εἰ δὲ μήτε τούτων χωρίς ἐστί τι σῶμα
μήτε ταῦτά ἐστι σῶμα, οὐδέν ἐστι σῶμα. καὶ ἄλλως· 371
ἐπείπερ ἡ σύνοδος τοῦ μήκους καὶ πλάτους καὶ βάθους
ποιεῖ σῶμα, ἤτοι πρὶν τῆς συνόδου τούτων ἕκαστον ἰδίᾳ
περιεῖχε τὴν σωματότητα καὶ τοὺς ὥσπερ λόγους τοῦ σώ-
ματος, ἢ μετὰ τὴν συνέλευσιν αὐτῶν ἐπισυνέβη τὸ σῶμα.
καὶ εἰ μὲν ἕκαστον αὐτῶν πρὶν τῆς συνόδου περιεῖχε τὴν σω-
ματότητα, ἔσται ἕκαστον σῶμα· εἶτ' ἐπεὶ τὸ σῶμα οὐ μῆ- 372
κος μόνον ἐστὶν οὐδὲ πλάτος οὐδὲ βάθος, ἀλλὰ καὶ μῆκος
464 καὶ βάθος καὶ πλάτος, ἕκαστον τούτων ἔχον τὴν σωμα-
τότητα τρία γενήσεται, καὶ οὕτω τὸ μῆκος οὐ μόνον μῆ-
κος ἔσται, ἀλλὰ καὶ πλάτος καὶ βάθος, καὶ τὸ πλάτος οὐχ
ἁπλῶς πλάτος, ἀλλὰ καὶ μῆκος καὶ βάθος, ὡσαύτως δὲ καὶ
ἡ λειπομένη διάστασις. εἰ δὲ συνελθόντων τούτων τότε 373
ἐπισυνέβη τὸ σῶμα, ἤτοι συνελθόντων αὐτῶν μένει ἡ
ἀρχῆθεν φύσις ἢ μεταβάλλει εἰς τὴν σωματότητα. καὶ εἰ
μὲν μένει ἡ ἀρχῆθεν φύσις, ἐπεὶ ἀσώματά ἐστι καὶ ἀσώ-
ματα μένει, οὐ ποιήσει διάφορον σῶμα· εἰ δὲ μεταβάλλει 374
εἰς τὸ σῶμα, ἐπεὶ τὸ ἐπιδεχόμενον μεταβολήν ἐστι σῶμα,
ἕκαστον τούτων καὶ πρὶν τῆς συνελεύσεως σῶμα ὄν, πρὶν
σώματος ἀποτελέσει σῶμα. ὥσπερ τε τὸ μεταβάλλον σῶμα

371—375 ~ adv. math. III 85—91.

15 οὐδὲ Eς: οὔτε NL 23 σύνοδος alter. om. N 26 καὶ ⟨τοῦ⟩ bis N 30 αὐτῶν om. LEς (cf. p. 715, 4) 1 ἔχον N: ἔχων ς et E (sed corr.): ἔχω L 5 περιλειπομένη N 11 πρὶν G: ἐκ Rüstow 11/12 πρὶν σ. ἀποτ. σῶμα suspectum; cf. p. 715, 25: οὕτω τε καὶ τὸ ἀσώματον γενήσεται σῶμα 12 ἀποτελέσαι ⟨τὸ⟩ σῶμα LE

ἄλλην μὲν ἀντ' ἄλλης παραδέχεται ποιότητα, μένει δὲ 464
σῶμα, οἷον τὸ λευκόν, ἵνα γένηται μέλαν, καὶ τὸ γλυκύ,
ἵνα γένηται πικρόν, ἣν μὲν ἀποβάλλει ποιότητα ἣν δὲ
ἀναδέχεται, μὴ ἐκβαῖνον τοῦ σῶμα εἶναι, οὕτω καὶ ταῦτα,
εἴπερ μεταβάλλει εἰς σῶμα, ἄλλην ἀντ' ἄλλης ἀναδέξεται
375 ποιότητα· τοῦτο δὲ πάσχοντα ἔσται σώματα. εἰ οὖν οὔτε
πρὸ τῆς συνελεύσεως τούτων ἔστι τὸ νοούμενον σῶμα
οὔτε μετὰ τὴν συνέλευσιν αὐτῶν, οὐκ ἔστιν ἐπινοῆσαι τὸ
σῶμα.

Πρὸς τούτοις· εἰ μηδέν ἐστι μῆκος μηδὲ πλάτος μηδὲ
βάθος, οὐδὲ τὸ κατὰ μετουσίαν τούτων νοούμενον σῶμα
γενήσεται· οὐδὲν δέ ἐστι μῆκος καὶ πλάτος καὶ βάθος,
376 ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι σῶμα. μῆκος μὲν γὰρ
οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ τὸ μέγιστον ἦν τοῦτο τοῦ σώματος διά-
στημα, ὅπερ λέγεται παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς γραμμή, ἡ
δὲ γραμμὴ ἦν στιγμὴ ἐρρυηκυῖα, καὶ ἡ στιγμὴ σημεῖον
ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον. ὅθεν εἰ μηδὲν ἔστι σημεῖον
ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον, οὐδὲ γραμμὴ γενήσεται, μὴ οὔ-
σης δὲ γραμμῆς οὐδὲ μῆκος ἔσται, μήκους δὲ μὴ ὄντος
οὐδὲ σῶμα ὑποστήσεται· σὺν μήκει γὰρ σῶμα νοεῖται.
377 ὅτι δὲ οὐδέν ἐστι σημεῖον ἀμερὲς καὶ ἀδιάστατον, ἐντεῦ-
θεν μάθωμεν. εἰ γάρ ἐστί τι τοιοῦτον, ἤτοι σῶμά ἐστιν 465
ἢ ἀσώματον. καὶ σῶμα μὲν οὐκ ἔστιν, ἐπεὶ διαστατὸν ἂν
ὑπῆρχε, τοῦ σώματος τὰς τρεῖς ἔχοντος διαστάσεις. καὶ
378 μὴν οὐδὲ ἀσώματον. εἰ γὰρ ἀσώματόν ἐστιν, οὐδὲν γε-
νήσεται ἐξ αὐτοῦ· τὸ γὰρ γεννῶν κατὰ θίξιν γεννᾷ, θί-
ξις δὲ οὐδεμία γενέσθαι δύναται ἐπὶ ἀσωμάτου φύσεως.
τοίνυν οὐδὲ ἀσώματόν ἐστι τὸ σημεῖον. εἰ δὲ μήτε σῶμα
379 μήτε ἀσώματον, ἀνεπινόητόν ἐστι τὸ σημεῖον. εἰ δὲ οὐκ

---

376 cf. adv. math. III 20.
377—378 ~ adv. math. III 22.

---

17 ἀναδέξεται LE: ἀναδέξηται N: δέξεται ς 29 ὅθεν — 29a ἀδιάστατον N: om. LEς (idem dubitanter suppl. iam Bekk., nisi quod scripsit ὥστε κτλ.) cf. p. 468, 24 1 μαθὼν N τοιοῦτόν τι ς

465 ἔστι σημεῖον, οὐδὲ γραμμὴ ἔσται. μὴ οὔσης δὲ τῆς γραμ-
μῆς οὐδὲ μῆκος ἔσται, ᾧ ἕπεται καὶ ἡ τοῦ σώματος
ἀνυπαρξία.
Ἔτι κἂν δοθῇ τὸ σημεῖον εἶναι, οὐκ ἔσται μῆκος. 380
ἦν γὰρ τὸ μῆκος γραμμή, ἡ δὲ γραμμὴ ῥύσις σημείου.
ἤτοι οὖν ἕν ἐστι σημεῖον ἐκτεταμένον ἡ γραμμή, ἢ πολλὰ
σημεῖα νοεῖται στοιχηδὸν κείμενα. ἀλλ' εἰ μὲν ἓν ἐκτετα- 381
μένον σημεῖόν ἐστιν, οὐκ ἂν εἴη γραμμή. ἤτοι γὰρ τὸν
αὐτὸν ἐπέχει τόπον τοῦτο τὸ σημεῖον, ἢ τόπον ἐκ τόπου
μετατίθεται. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχει τόπον τοῦτο
τὸ σημεῖον, οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ στιγμή· ῥυὲν γὰρ
ἐνοεῖτο γραμμή. εἰ δὲ τόπον ἐκ τόπου μέτεισιν, ἤτοι ὃν 382
μὲν ἀπολεῖπον τόπον, οὗ δὲ ἐπιλαμβανόμενον μέτεισιν, ἢ
οὗ μὲν ἐχόμενον τόπου, εἰς ὃν δὲ ἐκτεινόμενον. οὔτε δὲ 383
ὃν μὲν ἀπολεῖπον τόπον, οὗ δὲ ἐπιλαμβανόμενον ποιήσει
γραμμήν· μενεῖ γὰρ ἡ ἀρχῆθεν στιγμή, καὶ ᾧ λόγῳ τὸν
πρῶτον ἐπεσχηκὸς τόπον ἐλέγετο στιγμὴ καὶ οὐ γραμμή,
τῷ αὐτῷ καὶ τὸν δεύτερον ἐπειληφὸς καὶ τὸν τρίτον καὶ
τοὺς ἑξῆς οὐκ ἔσται γραμμὴ ἀλλὰ πάλιν στιγμή. εἰ δὲ οὗ 384
μὲν ἐχόμενον τόπου, εἰς ὃν δὲ ἐκτεινόμενον ποιεῖ τὴν
γραμμήν, ἤτοι μεριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ ἢ ἀμε-
ρίστῳ. καὶ εἰ μὲν ἀμερίστῳ, μένει στιγμὴ καὶ οὐ γίνεται
γραμμή· μεριστὸν γάρ τι ἐστὶν ἡ γραμμή· εἰ δὲ με- 385
ριστῷ ἀντιπαρεκτείνεται τόπῳ, ἐπεὶ τὸ μεριστῷ ἀντιπα-
466 ρεκτεινόμενον τόπῳ μεριστόν ἐστι καὶ ἔχει μέρη, τὸ δὲ
ἔχον μέρη σῶμά ἐστιν, ἔσται τὸ σημεῖον μεριστόν τε καὶ
σῶμα· ὅπερ οὐ βούλονται. τοίνυν οὐχ ἕν ἐστι σημεῖον ἡ
γραμμή. καὶ μὴν οὐδὲ πολλὰ στοιχηδὸν κείμενα. ταῦτα 386
γὰρ τὰ σημεῖα ἤτοι ψαύει ἀλλήλων κατὰ τὴν ἐπίνοιαν, ἢ
οὐχ ἅπτεται ἀλλήλων, μεσολαβούμενα δὲ τόποις τισὶ διο-

380—389 ∼ adv. math. III 29—36.

9 τῆς om. N 14 ἕν ἐστι LE: ἔνεστι Nς 15/16 ἐκτεταμένον Bekk. coll. p. 703, 14: τεταμένον G 17 ἤτοι — 19 σημεῖον om. E 21 ὃν N ἐπιλαβόμενον L 21 μέτεισιν — 23 ἐπιλαμβ. om. N 23 ἐπιλαβόμενον L ⟨οὐ⟩ ποιήσει N 30 οὐ Bekk.: οὔτε G 32 μεριστὸν N

466
ῥίζεται. εἰ δὲ τόποις μεσολαβεῖται, οὐκέτι μίαν ποιεῖ
γραμμήν. εἰ δὲ ἅπτεται ἀλλήλων, ἤτοι ὅλα ὅλων ἅπτεται
387 ἢ μέρεσι μερῶν. καὶ εἰ μὲν μέρεσι μερῶν, οὐκέτι ἔσται
ἀμερῆ· τὸ γὰρ μέσον, εἰ τύχοι, σημεῖον δυεῖν ἄλλων
σημείων πλείονα ἕξει μέρη, ἓν μὲν ᾧ ἅπτεται τοῦ ἔμπρο-
σθεν σημείου, ἕτερον δὲ ᾧ θιγγάνει τοῦ ὄπισθεν, τρίτον
ᾧ τῆς ἐπιπέδου, τέταρτον ᾧ τοῦ ὑπερκειμένου μέρους,
388 ὥστε μηκέτι αὐτὸ ἀμερὲς ὑπάρχειν, ἀλλὰ πολυμερές. εἰ δὲ
ὅλα ὅλων ἅπτεται, σημεῖα ἐν σημείοις περισχεθήσεται
καὶ τὸν αὐτὸν ἐφέξει τόπον. εἰ δὲ τὸν αὐτὸν ἐφέξει τό-
πον, οὐκέτι ἔσται στοῖχος αὐτῶν, ἵνα γένηται γραμμή,
389 ἀλλὰ πάντα μία ἔσται στιγμή. εἴπερ οὖν ἵνα ἐπινοη-
θῇ τὸ σῶμα, δεῖ ἐπινοηθῆναι τὸ μῆκος, ἵνα δὲ τὸ μῆκος,
τὴν γραμμήν, καὶ ἵνα αὕτη, τὸ σημεῖον, ἐπεὶ δέδεικται ἡ
γραμμὴ μήτε σημεῖον ὑπάρχουσα μήτε ἐκ σημείων σύν-
θετος, οὐδέν ἐστι γραμμή. εἰ δὲ μή ἐστι γραμμή, οὐδὲ
μῆκος· ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ σῶμά τι ὑπάρχειν.

390 Καὶ ἄρτι μὲν ἐπεδείξαμεν ἀνεπινόητον τὴν γραμμὴν
ἐχόμενοι τοῦ σημείου· ἔνεστι δὲ καὶ προηγουμένως αὐτὴν
ἀναιρεῖν ἐχομένους τῆς κατ' αὐτὴν ἐπινοίας. φασὶ γὰρ οἱ
391 γεωμέτραι, ὅτι γραμμή ἐστι μῆκος ἀπλατές, ἡμεῖς δὲ σκε-
πτόμενοι οὔτε ἐν τοῖς αἰσθητοῖς οὔτε ἐν τοῖς νοητοῖς δυ-
νάμεθα λαβεῖν μῆκος ἀπλατές· ὅ τι γὰρ ἂν λάβωμεν
μῆκος αἰσθητόν, τοῦτο σὺν ποσῷ πλάτει λαμβάνομεν.
ὥστ' ἐν μὲν τοῖς αἰσθητοῖς οὐκ ἔστι τι ἀπλατὲς σῶμα.
392 καὶ μὴν οὐδ' ἐν τοῖς νοητοῖς ἔνεστί τι τοιοῦτο φαντασιωθῆ- 467
ναι μῆκος. ἕτερον μὲν γὰρ ἑτέρου στενώτερον μῆκος δυ-
νάμεθα νοεῖν· ὅταν δὲ τὸ αὐτὸ φυλάττοντες μῆκος ἐκ
τούτου κατ' ὀλίγον σχίζωμεν ταῖς ἐπινοίαις τὸ πλάτος καὶ
τοῦτο ἄχρι τινὸς ποιῶμεν, ἔλαττον μὲν ἀεὶ καὶ ἔλαττον

390—402 ~ adv. math. III 37—50.

7 ποιεῖ N: ποιεῖται LEς: ποιήσει Bekk. coll. p. 704, 10
13 ὑποκειμένου N 16 ἐφέξοι ς 18 ἵνα ⟨μὲν⟩ Bekk. 20 αὐτὸ
τὸ N 1 τι om. Eς 5 καὶ ἔλαττον scr. coll. p. 705, 6: καὶ
μᾶλλον G: an καὶ μᾶλλον ⟨ἔλαττον⟩ coll. p. 469, 6. 7?

467 τὸ πλάτος γινόμενον νοοῦμεν, ὅταν δὲ φθάσωμεν ἅπαξ
στερῆσαι τοῦ πλάτους τὸ μῆκος, οὐκέτι οὐδὲ τὸ μῆκος
νοοῦμεν, ἀλλὰ σὺν τῇ ἄρσει τοῦ πλάτους αἴρεται καὶ ἡ
τοῦ μήκους ἐπίνοια.

Καθόλου τε τὸ ἐπινοούμενον πᾶν ἤτοι κατ' ἐμπέλα- 393
σιν τῶν ἐναργῶν νοεῖται ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν
μετάβασιν, καὶ τοῦτο ποικίλως, ὁτὲ μὲν κατὰ ὁμοιότητα,
ὁτὲ δὲ κατὰ ἐπισύνθεσιν, ὁτὲ δὲ κατὰ ἀναλογίαν, καὶ ταύ-
την δὲ ἤτοι αὐξητικὴν ἢ μειωτικήν. κατ' ἐμπέλασιν μὲν 394
οὖν τῶν ἐναργῶν νοεῖται ὡς λευκὸν καὶ μέλαν καὶ γλυκὺ
καὶ πικρόν· ταῦτα γὰρ καὶ εἰ αἰσθητά ἐστιν, ἀλλ' οὐδὲν
ἧττον νοεῖται. κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν
ὁμοιωτικῶς μὲν νοεῖται οἷον ἀπὸ [μὲν] τῆς Σωκράτους
εἰκόνος ὁ μὴ παρὼν Σωκράτης, συνθετικῶς δὲ οἷον ἀπὸ 395
τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἵππου ὁ μήτε ἄνθρωπος ὢν μήτε
ἵππος, σύνθετος δὲ ἐξ ἀμφοτέρων Ἱπποκένταυρος, κατὰ δὲ
ἀναλογίαν αὐξητικὴν ἢ μειωτικὴν οἷον ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν τὸν
κοινὸν κατὰ μέγεθος ἄνθρωπον καὶ ὑποπίπτοντα αὐξή-
σαντες μὲν ταῖς φαντασίαις ἐνοήσαμεν τὸν Κύκλωπα, ὃς
οὐκ ἐῴκει (ι 191)

ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι,

μειώσαντες δὲ ἐσπάσαμεν ἔννοιαν τοῦ πυγμαίου ἀνθρώ-
που. τοσούτων δὴ τρόπων νοήσεως ὄντων, εἰ ἐπινοεῖταί 396
τι μῆκος ἀπλατὲς ἡ γραμμή, κατά τινα τούτων τῶν τρό-
πων ὀφείλει ἐπινοεῖσθαι· κατ' οὐδένα δὲ αὐτῶν δύναται
νοηθῆναι, ὡς παραστήσομεν, ὥστε ἀνεπινόητόν ἐστιν.
κατὰ μὲν οὖν ἐμπέλασιν τῶν ἐναργῶν οὐκ ἂν γένοιτο 397
468 νόησις μήκους τινὸς ἀπλατοῦς· οὐδενὶ γὰρ περιεπέσομεν
μήκει χωρὶς πλάτους ἐν τοῖς φαινομένοις καὶ ἐναργέσι

393—395 ~ adv. dogm. II 58—60 et V 250—251.

---

10 fort. πᾶν τὸ ἐπιν. cf. p. 705, 9 **18** μὲν del. Bekk. cf. p. 705, 16 **19** fort. ἐπισυνθετικῶς cf. v. 13. p. 705, 17 **22/23** κατὰ μέγεθος τὸν κοινὸν ς **27** πυγμαίου ς (cf. p. 705, 27): πυγμιαίου N: πυγωνιαίου LE **30** ἐπινοεῖσθαι N: νοεῖσθαι LEς

468
398 πράγμασιν. κατὰ δὲ τὴν ἀπὸ τῶν ἐναργῶν μετάβασιν
πάλιν τῶν ἀμηχάνων ἐστὶ φαντασιωθῆναι μῆκος ἀπλατές,
οὔτε κατὰ ὁμοιότητα· οὐδὲν γὰρ ἔχομεν ἐν τοῖς ἐναργέσι
μῆκος χωρὶς πλάτους, ἵνα νοήσωμέν τι ὅμοιον τούτῳ
ἀπλατὲς μῆκος. τὸ γάρ τινι ὅμοιον γινωσκομένῳ καὶ
ἑωραμένῳ ὀφείλει ὅμοιον ὑπάρχειν· ἐπεὶ οὖν οὐδὲν ἔχο-
μεν ἐναργὲς ὑποπίπτον μῆκος χωρὶς πλάτους, οὐδ' ὅμοιόν
399 τι αὐτοῦ συνεῖναι δυνησόμεθα εἶναι μῆκος ἀπλατές. καὶ
μὴν οὐδὲ κατ' ἐπισύνθεσιν ληπτόν ἐστι τοῦτο· εἰπάτω-
σαν γὰρ ἡμῖν, τίνα τῶν ἐκ περιπτώσεως ἐναργῶς γιγνω-
σκομένων μετὰ τίνων συντιθέντες ἐνόησαν μῆκος ἀπλα-
400 τές; ὅπερ εἰπεῖν οὐ δυνήσονται. καὶ μὴν οὐδὲ κατὰ ἀνα-
λογίαν παρῆλθεν ἡ τοῦ ἀπλατοῦς μήκους νόησις. τὰ γὰρ
κατὰ ἀναλογίαν νοούμενα ἔχει τι κοινὸν πρὸς τὰ ἀφ' ὧν
νοεῖται, οἷον ἀπὸ τοῦ κοινοῦ μεγέθους τἀνθρώπου κατὰ
παραύξησιν ἐνοήσαμεν τὸν Κύκλωπα καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ
401 πάλιν κατὰ μείωσιν τὸν πυγμαῖον· ὥστ' εἰ ἔστι ⟨τι⟩ κοινὸν
τοῖς κατὰ ἀναλογίαν νοουμένοις πρὸς τὰ ἀφ' ὧν νοεῖται,
οὐδὲν δὲ ἔχομεν κοινὸν τοῦ τε ἀπλατοῦς καὶ τοῦ σὺν
πλάτει μήκους, ἵνα ἀπ' ἐκείνου ὁρμηθέντες νοήσωμεν τὸ
ἀπλατὲς μῆκος, οὐδὲ κατὰ ἀναλογίαν οὖν νοεῖται τὸ τοιοῦ-
402 τον. ὅθεν εἰ ἕκαστον τῶν νοουμένων κατά τινα τῶν ἐκ-
κειμένων τρόπων ὀφείλει νοεῖσθαι, ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς κατὰ
μηδένα αὐτῶν νοεῖσθαι δυνάμενον τὸ ἀπλατὲς μῆκος,
λεκτέον ἀνεπινόητον εἶναι τὸ ἀπλατὲς μῆκος.
403 Ἀλλ' ἴσως τις ἐρεῖ, ὅτι λαβόντες τι μῆκος σὺν ποσῷ
πλάτει κατ' ἐπίτασιν νοοῦμεν τὸ ἀπλατὲς μῆκος· εἰ γὰρ

403—406 ~ adv. math. III 51—54.

---

5 οὐδὲν scr. coll. p. 706, 9: οὐδὲ G 6 τι om. ς 7 ὅμοιον ⟨καὶ⟩ N 10 fort. αὐτῷ cf. p. 706, 15 ⟨νοῆσαι⟩ συνεῖναι N 12/13 ἐναργῶς γιγνωσκομένων scr. coll. p. 706, 18: ἐναργῶν γιγνομένων N: ἐναργῶν καὶ γιγνομένων LEς 18 ἀπ' αὐτοῦ ς 19 πυγμαῖον RV: πυγωνιαῖον LEAB et RV γρ.: πυγμιαῖον N τι add. Hervetus cf. p. 706, 26 22 ἵνα — 23 μῆκος om. ς 26 αὐτῶν NL: τρόπον Eς cf. p. 707, 2

468 ἐκ τούτου κατ' ὀλίγον ἐλασσοῦται τὸ πλάτος, ἐλεύσεταί
ποτε καὶ εἰς τὸ ἀπλατές, ὥστε καταλήγειν τὴν μείωσιν εἰς
τὸ χωρὶς πλάτους μῆκος. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐδείξαμεν, ὅτι 401
469 ἡ παντελὴς τοῦ πλάτους ἄρσις καὶ τοῦ μήκους ἐστὶν ἀναί-
ρεσις. ἔπειτα τὸ κατ' ἐπίτασιν νοούμενον οὐχ ἕτερόν ἐστι
τοῦ προνοηθέντος, ἀλλ' αὐτὸ ἐκεῖνο ἐπιτεταμένον. ἐπεὶ 405
οὖν ἀπὸ τοῦ ποσὸν ἔχοντος πλάτος κατ' ἐπίτασιν στενό-
τητος νοῆσαί τι θέλομεν, πάντως τὸ μὲν ἀπλατὲς μῆκος
οὐκ ἐπινοήσομεν (ἑτερογενὲς γάρ ἐστιν), ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλ- 406
λον στενώτερον ληψόμεθα πλάτος, ὥστε τὴν κατάληξιν
τῆς νοήσεως ⟨ἐν⟩ ἐλαχιστοτάτῳ γίνεσθαι πλάτει, μετὰ τοῦτο
δὲ τὴν εἰς τὸ ἑτερογενὲς μετάβασιν συμβαίνειν, τουτέστι
τοῦ συναναιρουμένου τῷ πλάτει μήκους. καθόλου 407
τε, εἰ κατὰ στέρησιν πλάτους νοῆσαι δυνάμεθα μῆκος
ἀπλατές, ἐπεὶ πάντα τὰ στερητικὰ οὐκ ἔστιν ἐν ὑποκειμέ-
νῳ, οὐδὲ τὸ ἀπλατὲς μῆκος· διὸ οὐδὲ γραμμή. ἵππος
μὲν γάρ τι ἔστιν ἐν ὑποκειμένῳ, οὐχ ἵππος δ' οὐκ ἔστιν,
καὶ ἄνθρωπος μὲν ἔστιν, οὐκ ἄνθρωπος δὲ οὐκ ἔστιν.
τοίνυν εἰ ἔχομέν τι πλάτος ἤ τι μῆκος, ἐν ὑποκειμένῳ
ἔσται· ἀπλατὲς δ' οὐχ ὑπάρξει. ὅνπερ οὖν τρόπον οἱ 408
λέγοντες, ὅτι ἕτερον ἑτέρου μέγεθος ὑπερτιθέντες νόησιν
λαμβάνουσι τοῦ ἀπείρου μεγέθους ὡς σώματος πλανῶνται,
καὶ μέγιστον ⟨μέν⟩ τι καθ' ὑπέρθεσιν πολλῶν μεγεθῶν λαμ-
βάνουσιν, οὐκ ἄπειρον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ πεπερασμένον (ὃ
γὰρ ἔσχατον νενοήκασι, τῇ διανοίᾳ περιληπτόν ἐστιν, ὃ δὲ 409
περιληπτόν ἐστι διανοίᾳ, πεπέρασται, ἐπείπερ τοι τὸ λοι-
πὸν οὔπω περιληφθὲν τῇ διανοίᾳ ἐλέγχει τὸ περιληφθὲν
ὡς μὴ ὂν ἄπειρον), οὕτω τοίνυν κἀνθάδε ἡ συναίρεσις
τοῦ πλάτους, εἰς ἐλάχιστον πλάτος καταληγούσης τῆς δια-
νοίας, πλάτος ἐστὶ καὶ οὐ μῆκος ἀπλατές. ἄλλως τε· 410

410—411 ∼ adv. math. III 55—56.

---

31 τὴν μείωσιν LEς: σημείωσιν N 6 ἀεὶ N: εἰ LEς 7 κατάληξιν Bekk. coll. p. 707, 20: κατάληψιν G 8 ἐν add. Bekk. coll. p. 707, 21 9 δὲ Bekk.: δεῖ G 14 τι G: τις edd. 20 μέν add. Bekk. 23 τῇ ante διανοίᾳ s. s. N fort. m. 2 24 οὔπω Bekk.: οὕτω G 27 ἔσται N

469
εἰ δυνατόν ἐστι νοήσαντάς τι μῆκος σὺν ποσῷ πλάτει στερῆσαι αὐτὸ τοῦ πλάτους καὶ τὸ μῆκος ἀπλατὲς ἐπινοεῖν, ἐνέσται καὶ σάρκα ἐπινοήσαντας σὺν τρωτῷ ἰδιώματι στε-
411 ρήσει τοῦ τρωτοῦ ἰδιώματος νοῆσαι ἄτρωτον σάρκα, καὶ ἐνδέξεται μετὰ ἀντιτύπου ἰδιώματος σῶμα νοήσαντας στερήσει τοῦ ἀντιτύπου ἰδιώματος λαβεῖν ἀναντίτυπον σῶμα. 470
ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον· τὸ γὰρ ἄτρωτον νοούμενον οὐκ ἔστι σάρξ (σὺν τρωτῷ γὰρ ἰδιώματι ἐνοεῖτο ⟨ἡ⟩ σάρξ), καὶ ἀναντίτυπον οὐκ ἔστι σῶμα (σὺν γὰρ τῷ ἀντιτύπῳ ἰδιώματι ἐνοεῖτο τὸ σῶμα). τοίνυν καὶ τὸ νοούμενον χωρὶς πλάτους μῆκος οὐκ ἔστι μῆκος (σὺν ποσῷ γὰρ πλάτει νοεῖται τὸ μῆκος).

412 Ἀλλ' ὅ γε Ἀριστοτέλης (fr. 29 Rose) οὐκ ἀδιανόητον ἔλεγεν εἶναι τὸ παρὰ τοῖς γεωμέτραις ἀπλατὲς μῆκος (τό γέ τοι τοῦ τοίχου μῆκος, φησί, λαμβάνομεν χωρὶς τοῦ ἐπιβάλλειν τῷ πλάτει τοῦ τοίχου), πλανώμενος. ὅταν γὰρ τὸ τοῦ τοίχου μῆκος λαμβάνωμεν χωρὶς πλάτους, οὐ χωρὶς παντὸς πλάτους τοῦτο λαμβάνομεν, ἀλλὰ χωρὶς τοῦ περὶ τῷ τοίχῳ πλάτους. ἐνδέχεται γὰρ συγκαταπλέξαντας τὸ τοῦ τοίχου μῆκός τινι πλάτει καὶ οἱῳδήποτε οὖν νόησιν αὐτοῦ ποιεῖσθαι, ὥστε μῆκος λαμβάνεσθαι οὐ χωρὶς πλάτους, ἀλλὰ
413 χωρὶς τοῦδέ τινος πλάτους. προύκειτο δὲ τῷ Ἀριστοτέλει παραστῆσαι, οὐχ ὅτι τὸ τινὸς πλάτους ἄμοιρον μῆκος ἐνδέχεται νοεῖν, ἀλλ' ὅτι τὸ παντὸς πλάτους· ὅπερ οὐ παρέστησεν.

414 Πρὸς τούτοις· εἴπερ οἱ γεωμέτραι οὐ μόνον ἀπλατὲς μῆκός φασι τὴν γραμμήν, ἀλλὰ καὶ πέρας ἐπιφανείας, ὃ μῆκος καὶ πλάτος ἐστὶν ἀβαθές, ἐνέσται κοινότερον περί τε

412—413 ~ adv. math. III 57—59.
414—417 ~ adv. math. III 60—64.

---

1 ἀναντίτυπον LER: ἀντίτυπον NABV 3 ἔσται N ἡ add. Bekk. cf. v. 5. 7. p. 707, 33 4 ἀναντίτυπον E: ἀναντιτύπητον NLABR: ἀντιτύπητον V 9 τὸ pr. N: τὸ πλάτος LEς 10 φησί N (cf. p. 708, 12): om. LEς 15 καὶ om. N at cf. p. 708, 20 17 προύκειτο Bekk.: προϋπέκειτο G 18 ἄμοιρον exp. N, cui substituit in marg. ἄπειρον 21 ὃ — 22 ἀβαθὲς del. Bekk. (qui secutus erat LEς) 22 καὶ πλάτος ἐστὶν ἀβαθές N: ἐστιν ἀπλατές LEς

470 γραμμῆς καὶ ἐπιφανείας διαπορεῖν. εἰ γὰρ ἡ γραμμὴ πέρας
ἐστὶν ἐπιφανείας, [ὅ ἐστι,] μῆκος ἀπλατὲς καθεστηκυῖα,
πάντως ἐπιφανείας ἐπιφανείᾳ παρατεθείσης ἢ παράλληλοι
δύο γίνονται γραμμαὶ ἢ μία ἐξ ἀμφοτέρων. καὶ εἰ μὲν 415
μία αἱ παράλληλοι δύο γραμμαὶ γίνονται, ἐπεὶ ἡ γραμμὴ
πέρας ἐστὶν ἐπιφανείας, ἡ δὲ ἐπιφάνεια πέρας σώματος,
τῶν δυεῖν γραμμῶν μιᾶς γινομένων καὶ αἱ δύο ἐπιφάνειαι
μία γενήσονται. οὑτωσὶ δὲ καὶ τὰ δύο σώματα ἓν ἔσται
σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο ἡ παράθεσις οὐκέτι γενήσεται πα-
471 ράθεσις, ἀλλὰ ἕνωσις. ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον· ἐπὶ τινῶν
⟨μὲν⟩ γὰρ παρατιθεμένων ἀλλήλοις σωμάτων ἕνωσις γίνεσθαι
πέφυκεν, ὡς ἐπὶ τῶν ὑγρῶν, ἐπὶ τινῶν δὲ οὐκέτι· λίθος
γὰρ λίθῳ καὶ ἀδάμας ἀδάμαντι κατὰ τὴν παράθεσιν οὐχ
ἑνοῦται. ὥστε δύο γραμμαὶ οὐκ ἂν γένοιντο μία. καὶ 416
ἄλλως· ἐὰν δῶμεν μίαν γενέσθαι, καὶ ἕνωσιν διὰ τοῦτο
τῶν σωμάτων, δεήσει τὸν χωρισμὸν αὐτῶν μὴ κατὰ τὰ
αὐτὰ πέρατα γίνεσθαι, ἀλλὰ κατ' ἄλλα καὶ ἄλλα μέρη,
βιαίως ἀποσπωμένων αὐτῶν. οὐχὶ δὲ τοῦτο· τῶν γὰρ
περάτων καὶ πρὶν τῆς παραθέσεως καὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν
αὐτῶν ἡ αὐτὴ σῴζεται φύσις. οὐκ ἄρα αἱ δύο παράλλη-
λοι γραμμαὶ μία γίνονται. σὺν τούτοις· εἴπερ αἱ δύο
γραμμαὶ μία γίνονται, τὰ παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα
ἑνὶ ἄκρῳ ἔσται ἐλάσσονα· γεγόνασι γὰρ αἱ δύο γραμμαὶ
μία, καὶ ἡ μία κατ' ἀνάγκην ἓν ἔχειν ἄκρον ὀφείλει. οὐχὶ
δέ γε τὰ παρατιθέμενα ἀλλήλοις σώματα ἑνὶ ἄκρῳ γίνεται
ἐλάσσονα, ὥστε οὐκ ἂν εἶεν αἱ δύο γραμμαὶ μία. εἰ δὲ 417
παράλληλοι δύο μένουσιν αἱ γραμμαί, τὸ ἐκ τῶν δυεῖν
μεῖζον ἔσται τῆς μιᾶς. εἰ δὲ τὸ ἐκ τῶν δυεῖν γινόμενον
μεῖζον ἔσται τῆς μιᾶς γραμμῆς, ἕξει ἑκατέρα αὐτῶν πλά-
τος, ὃ μετὰ τῆς ἑτέρας ταττόμενον μεῖζον ποιεῖ διάστημα.

---

24 ὅ ἐστι del. Bekk. cf. p. 709, 3 29 γινομένων N cf. p. 709, 8: γινομένης LEς 2 μὲν add. Bekk. cf. p. 709, 13 7 τὰ om. N 12 γίνονται Bekk. dubit. coll. p. 709, 26: γίνοιντο G: γένοιντο edd. 14 γεγόνασι — 17 ἐλάσσονα om. Nς (at cf. p. 709, 28 sqq. et ad v. 17) 17 post μία N iterat verba inde a 15 οὐχί

καὶ οὕτως οὐκ ἔστιν ἀπλατὲς μῆκος ἡ γραμμή· ἢ εἴπερ 471 ἐστί, σαλεύεσθαι δεήσει τὴν ἐνάργειαν, ὡς παρεστήσαμεν.

418 Προηγουμένως μὲν οὖν ταῦτα ῥητέον πρὸς τὴν παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς περὶ σωμάτων τε καὶ περάτων διάταξιν·
419 μεταβάντες δὲ ἀκολούθως σκοπῶμεν, εἰ καὶ κατὰ τὰς αὐτῶν ἐκείνων ὑποθέσεις δύναται προκόπτειν ὁ λόγος. ἀρέσκει τοίνυν τοῖς γεωμέτραις τὴν εὐθεῖαν γραμμὴν στρεφομένην πᾶσιν αὐτῆς τοῖς μέρεσι κύκλους γράφειν. τούτῳ δὲ εὐθὺς αὐτῶν τῷ θεωρήματι μάχεται τὸ μῆκος ἀπλατὲς
420 εἶναι τὴν γραμμήν. ἐπεὶ γὰρ πᾶν μέρος γραμμῆς, ὥς φασι, σημεῖον ἔχει, τὸ δὲ σημεῖον στρεφόμενον κύκλον 472 γράφει, ὅταν εὐθεῖα γραμμὴ στρεφομένη καὶ πᾶσι τοῖς ἑαυτῆς μέρεσι κυκλογραφοῦσα καταμετρῇ τὸ διάστημα τῆς ἐπιπέδου τῆς ἀπὸ τοῦ κέντρου μέχρι τῆς ἐξωτάτω περιφερείας, τότε ἤτοι συνεχεῖς εἰσιν οἱ παράλληλοι κύκλοι ἢ
421 διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων. ὁπότερον δ' ἂν λέγωσι τούτων οἱ γεωμέτραι, εἰς ἄλυτον σχεδὸν ἀπορίαν ἐμπεσοῦνται. εἰ μὲν γὰρ διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων, ἔσται τι μέρος τῆς ἐπιπέδου τὸ μὴ κυκλογραφούμενον καὶ τῆς γραμμῆς τὸ μὴ κυκλογραφοῦν, ὅπερ κατὰ τοῦτο τέτακται τὸ διάστημα
422 τῆς ἐπιπέδου. τοῦτο δὲ ἦν ἄτοπον· καὶ γὰρ ἔχει σημεῖον ἡ γραμμὴ πάντως κατὰ τόδε τὸ μέρος, καὶ τὸ σημεῖον κατὰ τοῦτο στρεφόμενον κυκλογραφεῖ· τὸ γὰρ ἢ τὴν γραμμὴν μὴ ἔχειν κατά τι μέρος αὐτῆς σημεῖον, ἢ τὸ σημεῖον στρεφόμενον μὴ γράφειν κύκλον, παρὰ τὸν γεω-
423 μετρικόν ἐστι λόγον. εἰ δὲ συνεχεῖς εἰσιν οἱ κύκλοι, ἤτοι οὕτω συνεχεῖς εἰσιν ὡς κατὰ τὸν αὐτὸν τετάχθαι τόπον, ἢ ὥστε ἄλλον παρ' ἄλλον νοεῖσθαι μεταξὺ μὴ δυναμένου τινὸς παρεμπεσεῖν σημείου· παρεμπῖπτον γὰρ ὀφείλει κύκλον γράφειν. καὶ εἰ μὲν τὸν αὐτὸν ἐπέχουσι τόπον, εἷς γενήσονται πάντες, καὶ διὰ τοῦτο ὁ μέγιστος κύκλος

418—425 ~ adv. math. III 65—70.

---

30 δὲ NLE: δὴ ς 31 ⟨ὥς φασι⟩ γραμμῆς ς 2 fort. ⟨ἡ⟩ εὐθεῖα cf. p. 710, 20 11 ἦν ⟨τὸ⟩ ἄτοπον N ⟨εἰ⟩ ἔχει N

472 οὐ διοίσει τοῦ ἐλαχίστου· εἰ γὰρ ὁ μὲν ἐνδοτάτω κύκλος 424
καὶ πρὸς τῷ κέντρῳ ἐστὶν ἐλάχιστος, ὁ δὲ ἐξωτάτω καὶ πρὸς
τῇ περιφερείᾳ μέγιστος καθέστηκεν, πάντες δὲ τὸν αὐτὸν
κατέχουσι τόπον, ἔσται ἴσος τῷ μεγίστῳ κύκλῳ ὁ ἐλάχιστος
κύκλος· ὅπερ ἐστὶν ἀπεμφαῖνον. οὐ τοίνυν οὕτως συνε-
χεῖς εἰσιν οἱ κύκλοι ὡς τὸν αὐτὸν ἐπειληφέναι τόπον. εἰ 425
δὲ παράκεινται ἀλλήλοις ὡς μὴ παρεμπίπτειν μεταξύ τι
σημεῖον, συμπληροῦσι τὸ τῆς ἐπιπέδου πλάτος τὸ ἀπὸ τοῦ
κέντρου μέχρι τῆς ἐσχάτης περιφερείας. ἐπεὶ οὖν τὸ συμ-
πληρωτικὸν πλάτους ἐξ ἀνάγκης ἔχει πλάτος, οἱ κύκλοι
συμπληροῦντες τὸ τῆς ἐπιπέδου πλάτος ἕξουσι πλάτος.
473 ἦσαν δὲ γραμμαὶ οἱ κύκλοι· τοίνυν αἱ γραμμαὶ οὐκ εἰσιν
ἀπλατεῖς.

Ἔνεστι δὲ ἀπὸ τῆς αὐτῆς δυνάμεως ὁμοιότροπον 426
συνθεῖναι ἀπόδειξιν. φασὶ γὰρ οἱ γεωμέτραι τὴν κυκλο-
γραφοῦσαν εὐθεῖαν δι' αὐτῆς στρεφομένην κυκλογραφεῖν.
διόπερ συνερωτῶντες αὐτοὺς φήσομεν· "εἰ ἡ κυκλογρα-
φοῦσα εὐθεῖα δι' αὐτῆς τὸν κύκλον γράφει, οὐκ ἔστι μῆ-
κος ἀπλατὲς ἡ γραμμή· ἡ δὲ κυκλογραφοῦσα εὐθεῖα κατ'
αὐτοὺς δι' αὐτῆς τὸν κύκλον γράφει· οὐκ ἄρα μῆκος
ἀπλατές ἐστιν ἡ γραμμή." ὅταν γὰρ ἡ ἀπὸ τοῦ κέντρου 427
εὐθεῖα ἀγομένη στρέφηται καὶ δι' αὐτῆς γράφῃ τὸν κύκλον,
ἤτοι κατὰ πάντων τῶν μερῶν τοῦ ἐντὸς τῆς περιφερείας
πλάτους φέρεται ἡ εὐθεῖα γραμμή, ἢ κατὰ τινῶν μὲν φέ-
ρεται, κατὰ τινῶν δὲ οὐδαμῶς. ἀλλ' εἰ κατὰ τινῶν μὲν
φέρεται, κατὰ τινῶν δὲ μή, πάντως οὐ γράφει κύκλον,
καθ' ὧν μὲν φερομένη μερῶν τῆς ἐπιπέδου, καθ' ὧν δὲ
μὴ φερομένη. εἰ δὲ κατὰ πάντων φέρεται, ὅλον τὸ ἐν-
τὸς τῆς περιφερείας πλάτος καταμετρήσει, πλάτος δὲ κα-
ταμετροῦν ἕξει πλάτος· τὸ γὰρ πλάτους καταμετρητικὸν

426—427 ∼ adv. math. III 71—73.

24 περιφερείᾳ Bekk.: ἐπιφανείᾳ G 30 οὖν om. E 7 δι om. LEς 7 οὐκ — 9 γράφει om. N 11 γράφῃ L: γράφει NEς 13 κατὰ ⟨τῶν⟩ τινων N 17/18 ἐντὸς τῆς Bekk.: τῆς ἐντὸς G 19 καταμετρικὸν ς

428 ἔχει πλάτος ᾧ καταμετρεῖ. τοίνυν οὐδὲ διὰ τοῦτο ῥητέον 473 μῆκος ἀπλατὲς εἶναι τὴν γραμμήν.

Τὸ δὲ αὐτὸ σαφέστερον γίνεται καὶ ὅταν λέγωσιν οἱ γεωμέτραι τὴν [γραμμὴν] πλάγιον τοῦ τετραγώνου πλευρὰν καταγομένην δι' αὐτῆς τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον καταμετρεῖν. εἰ γὰρ μῆκος ἀπλατές ἐστιν ἡ γραμμή, πάντως καὶ ἡ πλευρὰ τοῦ τετραγώνου ἀπλατὴς οὖσα γραμμὴ οὐ καταμετρήσει τὸ παραλληλόγραμμον ἐπίπεδον πλάτος ἔχον· ἢ καταμετροῦσα τοῦτο ἕξει καὶ αὐτὴ πλάτος ᾧ καταμετρεῖ. ὥστε ἢ τὸ θεώρημα αὐτοῖς γίνεται ψευδές, ἢ ὅτι ἡ γραμμὴ μῆκός ἐστιν ἀπλατές.

429 Τόν τε κύλινδρον κατ' εὐθεῖάν φασι γραμμὴν ἅπτεσθαι τῆς ἐπιπέδου, ἐκκυλιόμενόν τε τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει καταμετρεῖν τὴν ἐπίπεδον. εἰ 474 δὴ καὶ κατ' εὐθεῖαν ἅπτεται τῆς ἐπιπέδου ὁ κύλινδρος καὶ κυλιόμενος τῇ ἀνὰ μέρος ἄλλων καὶ ἄλλων εὐθειῶν θέσει καταμετρεῖ τὴν ἐπίπεδον, πάντως καὶ ἡ ἐπίπεδος ἐξ εὐθειῶν συνέστηκε γραμμῶν καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ κυλίνδρου πάλιν ἐξ εὐθειῶν ἐστιν. ἐπεὶ οὖν ἡ ἐπίπεδος πλάτος ἔχει, ἔχει δὲ καὶ ἡ τοῦ κυλίνδρου ἐπιφάνεια, τὸ δὲ πλάτους συμπληρωτικὸν οὐκ ἔστιν ἀπλατές, αἱ γραμμαὶ πλάτος συμπληροῦσαι οὐ γενήσονται ἀπλατεῖς.

430 Ἔτι κἂν δῶμεν τὴν γραμμὴν μῆκος ἀπλατὲς ὑπάρχειν, οὐδὲν ἧττον ἄπορος εὑρεθήσεται τοῖς γεωμέτραις ὁ περὶ τοῦ σώματος λόγος. ὥσπερ γὰρ τὸ σημεῖον ῥυὲν ποιεῖ γραμμήν, οὕτω καὶ ἡ γραμμὴ ῥυεῖσα ποιεῖ ἐπιφάνειαν, ἥτις ἐστὶ πέρας σώματος δύο ἔχον διαστά-
431 σεις, μῆκός τε καὶ πλάτος. ἐπείπερ οὖν ἡ ἐπιφάνεια πέ-

---

428 ~ adv. math. III 74.
429 ~ adv. math. III 75—76.
430—436 ~ adv. math. 77—82.

---

23 γραμμὴν del. Bekk. cf. p. 712, 13 27 παρακυκλόγραμμον N 32 ἐκκυλιόμενον — 474, 1 ἐπίπεδον om. E, 1 καταμετρεῖν — 3 θέσει om. ς 1 τὴν — 4 καταμετρεῖ om. N 7 τὸ LEς: τοῦ N

474 ρας ἐστὶ σώματος, πάντως τὸ σῶμα πεπερασμένον ἐστίν. εἰ δὲ τοῦτο, ὅτε παρατίθεται σῶμα σώματι, τότε ἤτοι τὰ πέρατα τῶν περάτων ἅπτεται, ἢ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων, ἢ καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων καὶ τὰ πέρατα τῶν περάτων. οἷον (ἔσται γὰρ σαφὲς τὸ λεγόμενον ἐπὶ ὑποδείγματος) εἰ νοήσαιμεν πέρας μὲν τὸ ἔξωθεν τοῦ ἀμφορέως ὄστρακον, πεπερατωμένον δὲ τὸν ἐν τῷ ἀμφορεῖ οἶνον, δυεῖν ἀμφορέων παρατιθεμένων ἀλλήλοις ἤτοι τὸ ὄστρακον τοῦ ὀστράκου ἅψεται ἢ ὁ οἶνος τοῦ οἴνου ἢ καὶ τὸ ὄστρακον τοῦ ὀστράκου καὶ ὁ οἶνος τοῦ οἴνου. καὶ εἰ μὲν τὰ πέρατα τῶν περάτων 432
ἅπτεται, τὰ πεπερατωμένα οὐχ ἅψεται ἀλλήλων, τουτέστι τὰ σώματα· ὅπερ ἦν ἄτοπον. εἰ δὲ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων ἅπτεται, τουτέστι σώματα σωμάτων, δεήσει ταῦτα τῶν οἰκείων περάτων ἐκτὸς γίνεσθαι· ὃ πάλιν ἄτοπον. εἰ δὲ καὶ τὰ πέρατα τῶν περάτων ἅπτεται 433
475 καὶ τὰ πεπερατωμένα τῶν πεπερατωμένων, συνδραμοῦνται αἱ ἀπορίαι· ᾗ μὲν γὰρ τὰ πέρατα ἀλλήλων ἅπτεται, τὰ πεπερατωμένα ἀλλήλων οὐχ ἅψεται, ᾗ δὲ ταῦτα ἀλλήλων θιγγάνει, ἐκτὸς ἔσται τῶν οἰκείων περάτων. καὶ μὴν 434
εἴπερ πέρας ἐστὶν ἡ ἐπιφάνεια, πεπερατωμένον δὲ τὸ σῶμα, ἤτοι σῶμά ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια ἢ ἀσώματον. καὶ εἰ μὲν σῶμά ἐστι, ψεῦδος τὸ ἀβαθῆ εἶναι τὴν ἐπιφάνειαν· πᾶν γὰρ σῶμα βάθους μετεῖχεν. εἶτα οὐδὲ ἅψεταί τινος τὸ πέρας, ἀλλὰ πᾶν σῶμα γενήσεται ἀπειρομέγεθες· εἰ γὰρ 435
σῶμά ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια, ἐπεὶ πᾶν σῶμα πέρας ἔχει, κἀκεῖνο ⟨τὸ⟩ πέρας πάλιν σῶμα ὂν ἕξει πέρας, κἀκεῖνο τρίτον, καὶ τὸ τρίτον τέταρτον, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον. εἰ δὲ ἀσώματός ἐστιν ἡ ἐπιφάνεια, ἐπεὶ τὸ ἀσώματον οὐδενὸς δύναται θιγεῖν οὐδὲ ὑπό τινος θιχθῆναι, τὰ πέρατα οὐχ ἅψεται ἀλλήλων, τούτων δὲ μὴ ἁπτομένων οὐδὲ τὰ πεπε-

434 ~ Hyp. III 41—44.

21 πέρασμα L 2 αἱ om. ς 11 τὸ add. Bekk. cf. p. 714, 4
13/14 θιγεῖν δύναται N 14 οὐδὲ Bekk.: οὔτε G

436 ρατωμένα ἅψεται. ὥστε κἂν τῆς γραμμῆς ἀποστῶμεν, ὅ 475
γε περὶ τῆς ἐπιφανείας λόγος ἄπορος ὢν εἰς ἐποχὴν ἡμᾶς
καθίστησιν.

Νῦν μὲν οὖν πεποιήμεθα τὰς ζητήσεις ἐχόμενοι τῶν
ἐννοιῶν τῶν τοῦ σώματος καὶ τῶν περάτων, ἔτι δὲ καὶ
437 τῶν γεωμετρικῶν θεωρημάτων· ἔνεστι δὲ κἀκεῖνον τὸν
λόγον παραλαμβάνειν, σθεναρῶς συνάγοντα τὸ προκείμενον.
εἰ γάρ ἔστι τι σῶμα, ἤτοι αἰσθητόν ἐστιν ἢ νοητόν. καὶ
αἰσθητὸν μὲν οὐκ ἔστιν. ἀθρόα γὰρ ἦν ποιότης κατ' ἐπι-
σύνθεσιν σχήματος καὶ μεγέθους καὶ ἀντιτυπίας
λαμβανομένη· ποιότης δὲ κατ' ἐπισύνθεσίν τινων λαμβανο-
μένη οὐκ ἔστιν αἰσθητή· καὶ τὸ σῶμα ἄρα, ὡς σῶμα νοούμε-
438 νον, οὐκ ἔστιν αἰσθητόν. καὶ μὴν οὐδὲ νοητόν. ἵνα γὰρ
γένηται νόησις σώματος, ὀφείλει ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμά-
των ὑποκεῖσθαί τι αἰσθητόν, ἀφ' οὗ γενήσεται ἡ τοῦ σώ-
ματος νόησις. οὐδὲν δὲ ἔστιν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμά-
των παρὰ τὸ σῶμα καὶ ⟨τὸ⟩ ἀσώματον, ὧν τὸ μὲν ἀσώματον
αὐτόθεν ἐστὶ νοητόν, τὸ δὲ σῶμα οὐκ αἰσθητόν, ὡς δέ-
439 δεικται ἡμῖν. μὴ ὄντος οὖν ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων 476
αἰσθητοῦ τινὸς ἀφ' οὗ ⟨ἡ⟩ νόησις ἔσται τοῦ σώματος, οὐδὲ
νοητὸν ἔσται τὸ σῶμα. εἰ δὲ μήτε αἰσθητόν ἐστι μήτε
νοητόν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστι, ῥητέον μηδὲν εἶναι
τὸ σῶμα.

440 Ἀλλ' ἐπεὶ ἐν τούτοις ὁ περὶ τῶν σωμάτων λόγος πέ-
φηνεν ἄπορος, ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς πειρασόμεθα διδάσκειν, ὅτι
καὶ ὁ περὶ τῶν λειπομένων ἀσωμάτων ὅμοιός ἐστι τούτῳ.

437—439 ~ Hyp. III 47—48.

---

17 ἄπορος Fabr. (cf. p. 714, 10): ἄπειρος G 22 παραλαμ-βάνειν NLE: λαμβάνειν ς 28 ⟨τὸ⟩ σῶμα N at cf. p. 130, 29 27 ἔσται NL 32 τὸ addidi coll. p. 131, 4 2 ἡ add. Kayser coll. p. 131, 7 post 8 ς add.: σέξτου (ἐμπειρικοῦ) τῶν εἰς δέκα τὸ ὄγδοον, pergunt σέξτου τῶν εἰς δέκα τὸ ἔννατον: σέξτου ἐμπειρικοῦ ὑπομνημάτων τὸ ἔννατον LE

⟨ΠΡΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥΣ Β′.⟩

476 Τοῖς περὶ τοῦ σώματος καὶ τῶν περάτων προηπορημένοις ἡμῖν πρός τε τοὺς φυσικοὺς καὶ τοὺς γεωμέτρας ἀκόλουθος εἶναι δοκεῖ καὶ ἡ περὶ τοῦ τόπου ζήτησις· ἅπασι γὰρ συμφώνως ἀξιοῦται τὸ σῶμα ἤτοι ἐν τόπῳ περιέχεσθαι ἢ κατὰ τόπου φέρεσθαι. διὸ προληπτέον, ὅτι 2
κατὰ τὸν Ἐπίκουρον (fr. 271 Us.) τῆς ἀναφοῦς καλουμένης φύσεως τὸ μέν τι ὀνομάζεται κενόν, τὸ δὲ τόπος, τὸ δὲ χώρα, μεταλαμβανομένων κατὰ διαφόρους ἐπιβολὰς τῶν ὀνομάτων, ἐπείπερ ἡ αὐτὴ φύσις ἔρημος μὲν καθεστηκυῖα παντὸς σώματος κενὸν προσαγορεύεται, καταλαμβανομένη δὲ ὑπὸ σώματος τόπος καλεῖται, χωρούντων δὲ δι' αὐτῆς σωμάτων χώρα γίνεται. κοινῶς μέντοι φύσις ἀναφὴς εἴρηται παρὰ τῷ Ἐπικούρῳ διὰ τὸ ἐστερῆσθαι τῆς κατὰ ἀντίβασιν ἁφῆς. καὶ οἱ Στωικοὶ (II 505 Arn.) δὲ κενὸν μὲν 3
εἶναί φασι τὸ οἷόν τε ὑπὸ ὄντος κατέχεσθαι μὴ κατεχόμενον δέ, ἢ διάστημα ἔρημον σώματος, ἢ διάστημα ἀκαθεκτούμενον ὑπὸ σώματος, τόπον δὲ τὸν ὑπὸ ὄντος κατεχόμενον καὶ ἐξισαζόμενον τῷ κατέχοντι αὐτόν, (νῦν ὂν καλοῦντες τὸ σῶμα, καθὼς καὶ ἐκ τῆς μεταλήψεως τῶν ὀνομάτων ἐστὶ συμφανές)· χώραν δέ φασιν εἶναι διάστημα κατὰ μέν τι κατεχόμενον ὑπὸ σώματος, κατὰ δέ τι ἀκαθεκτούμενον. ἔνιοι δὲ χώραν ἔλεξαν 4
477 ὑπάρχειν τὸν τοῦ μείζονος σώματος τόπον, ὡς ταύτῃ διαφέρειν τοῦ τόπου τὴν χώραν, τῷ ἐκεῖνον μὲν μὴ ἐμφαίνειν

3—4 Hyp. III 124.

De titulo cf. ad pp. 289 et 391. 14 τόπους L: τόπον V 2 τὴν χώραν N (coniecerat Bekk.): τὸν τόπον LEς

477

μέγεθος τοῦ ἐμπεριεχομένου σώματος (κἂν γὰρ ἐλάχιστον περιέχῃ σῶμα, οὐδὲν ἧττον τόπος προσαγορεύεται), τὴν δ' ἀξιόλογον ἐμφαίνειν μέγεθος τοῦ ἐν αὐτῇ σώματος. περὶ μὲν οὖν κενοῦ ποικίλως ἐν τοῖς περὶ στοιχείων ἐζητήσαμεν, καὶ οὐκ ἀναγκαῖον τὰ νῦν τὸν αὐτὸν λόγον παλινῳδεῖν· περὶ δὲ τοῦ τόπου καὶ τῆς συζυγούσης τούτῳ χώρας, ἥτις καὶ αὐτὴ κατὰ τὸ γένος ἐστὶ τόπος, ἐπὶ τοῦ παρόντος σκεψόμεθα. προδηλοτέροις γὰρ οὖσι τούτοις καὶ παρὰ πᾶσι σχεδὸν ὁμολογουμένοις συναπορηθήσεται καὶ ἡ περὶ τοῦ κενοῦ σκέψις, ὅσῳ καὶ περὶ ἀδηλοτέρου πράγματος προκόπτει.

εἰ ἔστι τόπος

6 Τῆς τοῦ τόπου νοήσεως δεδηλωμένης καὶ τῶν συζυγούντων αὐτῷ πραγμάτων ὑποδεδειγμένων ἀπολείπεται, ὡς ἔστιν ἔθος τοῖς ἀπὸ τῆς σκέψεως, τοὺς εἰς ἑκάτερον κινῆσαι λόγους καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῖς συναγομένην ἐποχὴν
7 κρατύνεσθαι. εἴπερ οὖν ἔστιν ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς τὰ δεξιὰ καὶ εἰς τὰ ἀριστερὰ καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω, ἔστι τις τόπος· μέρη γάρ εἰσιν αἱ ἓξ αὗται παρατάσεις τοῦ τόπου, καὶ ἀδύνατόν ἐστί τινος τῶν μερῶν ὑπαρχόντων μὴ οὐχὶ κἀκεῖνο ὑπάρχειν οὗ ἐστι τὰ μέρη. ἔστι δέ γε ἐν τῇ φύσει τῶν πραγμάτων ἄνω καὶ κάτω καὶ εἰς δεξιὰ καὶ ἀρι-
8 στερὰ καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω· ἔστιν ἄρα τόπος. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ ὅπου ἦν Σωκράτης, νῦν ἔστιν ἄλλος, οἷον Πλάτων ἀποθανόντος Σωκράτους, ἔστιν ἄρα τόπος. ὡς γὰρ τοῦ ἐν τῷ ἀμφορεῖ ὑγροῦ ἐκκενωθέντος καὶ ἄλλου ἐπεγχυθέντος λέγομεν ὑπάρχειν τὸν ἀμφορέα τόπον ὄντα καὶ τοῦ προτέρου καὶ τοῦ ὕστερον ἐπεμβληθέντος ὑγροῦ, οὕτως εἰ ὃν τόπον κατεῖχε Σωκράτης ὅτ' ἔζη, τοῦτον ἕτερος νῦν
9 κατέχει, ἔστι τις τόπος. καὶ ἄλλως· εἰ ἔστι τι σῶμα, καὶ τόπος ἔστιν· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον.

7—12 ~ Hyp. III 120—121.

13 G s. s. *εἰ ἔστι τόπος* (N *περὶ τόπου· εἰ ἔ. τ.*) 16 *κινεῖσθαι* Kayser *λόγον* N 17 *καὶ* ante *κάτω* om. N 18 *εἰς* om. ς: *γρ. καὶ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ* N in marg. (cf. p. 148, 29a) 19 *αὗται* NLE: *αὐτοῦ* ς 26 *ὑγρῷ* ς 29 *εἰς* ς 31 *ἔστιν·* ⟨*σῶμα γάρ ἐστι τὸ κατέχον τόπον*⟩· Arnim (Stoic. fr. II 501) coll. Aët. I 12, 1

477
πρὸς τούτοις· εἰ ὅπου τὸ κοῦφον φύσει φέρεται, ἐκεῖ τὸ
478 βαρὺ φύσει οὐ φέρεται, ἔστιν ἴδιος τοῦ κούφου καὶ τοῦ
βαρέος τόπος· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα δεύτερον.
τό γέ τοι πῦρ φύσει κοῦφον καθεστὼς ἀνώφορόν ἐστι, καὶ
τὸ ὕδωρ φύσει βαρὺ τυγχάνον κάτω βρίθει,. καὶ οὔτε τὸ
πῦρ κάτω φέρεται οὔτε τὸ ὕδωρ ἄνω ᾄττει. ἔστιν ἄρα
ἴδιος καὶ τοῦ φύσει κούφου καὶ τοῦ φύσει βαρέος τόπος.
ὥσπερ τε εἰ τὸ ἐξ οὗ τι γίγνεται ἔστι, καὶ τὸ ὑφ' οὗ τι 10
γίγνεται καὶ τὸ δι' ὅ, οὕτως ὑπάρχοι ἂν καὶ τὸ ἐν ᾧ τι
γίγνεται. ἔστι δὲ τὸ ἐξ οὗ τι γίνεται, οἷον ἡ ὕλη, καὶ τὸ
ὑφ' οὗ, οἷον τὸ αἴτιον, καὶ τὸ δι' ὅ, καθάπερ τὸ τέλος·
ἔστιν ἄρα καὶ τὸ ἐν ᾧ τι γίγνεται, τουτέστιν ὁ τόπος.
οἵ τε παλαιοὶ καὶ τὰ ὅλα διακοσμήσαντες ἀρχὴν τῶν πάν- 11
των ὑπέθεντο τόπον, κἀντεῦθεν ὁρμηθεὶς ὁ Ἡσίοδος ἀνε-
φώνησεν (Theog. 116)·

ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος ἀσφαλὲς αἰεί,

χάος λέγων τὸν χωρητικὸν τῶν ὅλων τόπον· μὴ ὑποκει-
μένου γὰρ τούτου οὔτε γῆ οὔτε ὕδωρ οὔτε τὰ λοιπὰ τῶν
στοιχείων, οὐχ ὁ σύμπας κόσμος ἐδύνατο συστῆναι. κἂν 12
κατ' ἐπίνοιαν δὲ ἅπαντα ἀνέλωμεν, ὁ τόπος οὐκ ἀναιρε-
θήσεται ἐν ᾧ ἦν τὰ πάντα, ἀλλ' ὑπομένει, τὰς τρεῖς ἔχων
διαστάσεις, μῆκος βάθος πλάτος, χωρὶς ἀντιτυπίας· τοῦτο
γὰρ ἴδιον ἦν σώματος.

Καὶ ἄλλα δὲ εἰώθασι τοιαῦτα οἱ δογματικοὶ τῶν φι-
λοσόφων διεξέρχεσθαι πρὸς τὸ καταστῆσαι τὴν ὕπαρξιν
τοῦ τόπου. πάντα δὲ μᾶλλον ἢ τοῦτο δύνανται ποιεῖν. 13
τό τε γὰρ ἀπὸ τῶν μερῶν τοῦ τόπου θέλειν ἐπιλογίζε-
σθαι τὸ καὶ τόπον ὑπάρχειν τελέως ἐστὶ μειρακιῶδες·
ὁ γὰρ μὴ διδοὺς αὐτοῖς εἶναι τὸ ὅλον, οὗτος οὐδὲ τὰ
μέρη συγχωρήσει τοῦ ὅλου. καὶ ἄλλως· ἐπεὶ τὰ τινὸς

13—19 ~ Hyp. III 122—123.

9 δὲ ⟨καὶ⟩ τὸ N ἡ om. ς 15 πρώτιστον N 24 τοιαῦτα post φιλοσ. N 28 ⟨τὸν⟩ τόπον ς (non R)

478
μέρη αὐτὸ ἐκεῖνό ἐστιν οὗ τὰ μέρη καθέστηκεν, δυνάμει
ὁ λέγων· "εἰ ἔστι τὰ μέρη τοῦ τόπου, ἔστιν ὁ τόπος" τοῦ-
τό φησιν· "εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ἔστιν ὁ τόπος". ὅπερ ἦν 479
ἄτοπον· αὐτὸ γὰρ τὸ ζητούμενον εἰς τὴν αὐτοῦ πίστιν
14 ὡς ἀζήτητον παρείληπται. τὸ δ' αὐτὸ ῥητέον καὶ ὅταν
ἐκ τοῦ ἐν ᾧ ἦν Σωκράτης νῦν εἶναι Πλάτωνα συνάγωσι
τὴν ὕπαρξιν τοῦ τόπου. ἡμῶν γὰρ ζητούντων, εἰ ἔστι τι
ὁ τόπος ἐν ᾧ ἔστι τὸ σῶμα, διαφέρων αὐτοῦ τοῦ ἐν αὐτῷ
λεγομένου περιέχεσθαι σώματος, ἐκεῖνοι ὡς ὁμόλογον ἡμῖν
ἀντιφωνοῦσι τὸ ἐν τόπῳ γεγονέναι Σωκράτην καὶ τὸ ἐν
15 τούτῳ νῦν περιέχεσθαι Πλάτωνα. ὅτι μὲν γὰρ λέγομεν
ἀφελῶς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ εἶναί τινα καὶ ἐν γυμνασίῳ καὶ
ἐν τῇ σχολῇ, ὁμόλογον· ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν ἡ σκέψις οὐ
περὶ τοῦ κατὰ πλάτος, ἀλλὰ περὶ τοῦ κατὰ περιγραφὴν
τόπου, πότερον ἔστιν ἢ ἐπινοεῖται μόνον, καὶ εἰ ἔστι, πο-
ταπὸν τὴν φύσιν, ἆρά γε σωματικὸν ἢ ἀσώματον καὶ ἐν
τόπῳ περιεχόμενον ἢ οὐδαμῶς. ὧν οὐδὲν ἴσχυσαν πα-
ραστῆσαι οἱ ταῖς προειρημέναις ὑπομνήσεσι χρώμενοι.
16 κοῦφόν τε φύσει οὐ δίδοται εἶναι τὸ σῶμα, ἵνα καὶ εἰς
ἴδιον φέρηται τόπον, ἀλλὰ καὶ τὸ δοκοῦν εἶναι τοιοῦτον
ὑπ' ἄλλης τινὸς αἰτίας καὶ κατηναγκασμένης εἴς τινας
ἀνωθεῖται τόπους. εἶτα κἂν δοθῇ φύσει τυγχάνειν κοῦ-
φον καὶ φύσει βαρύ, πάλιν οὐδὲν ἧττον ἀπορήσεται τὸ
εἰς τί φέρεται, ἆρα εἴς γε σῶμά τι ἢ κενὸν ἢ πέρας ἢ
17 ἄλλο τι διαφερούσης μετεσχηκὸς φύσεως. ναί, ἀλλ' εἰ ἔστι
τὸ ἐξ οὗ καὶ τὸ ὑφ' οὗ καὶ τὸ δι' ὅ, εἴη ἂν καὶ τὸ ἐν ᾧ.
οὐ πάντως φήσομεν. εἰ γὰρ ἀπορεῖται τὸ ἐξ οὗ τι γίνε-
ται, τουτέστι τὸ πάσχον, καὶ τὸ ὑφ' οὗ, καθάπερ τὸ αἴτιον,
καὶ καθόλου τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι ἢ κοινότερον κι-
νεῖσθαι, ἀνάγκη συνηπορῆσθαι καὶ τὸ ἐν ᾧ. τὸ δ' ὅτι ταῦτ'
ἠπόρηται, καὶ πρότερον ἐδείξαμεν περὶ τοῦ ποιοῦντος
καὶ πάσχοντος διεξελθόντες (adv. phys. I 195 sqq.), καὶ

---

2 αὐτὸ NLE: τοῦτο ς 5 τι LEς: τις N 6 ὁ ς: om. NLE
14/15 ἐν τῷ Bekk. 15 οὐδὲ N 16 οἱ ς: ἢ NLE 17 τὸ om. N
25 ante οὐ fort. exciderunt: ἀλλ' ὅμως εἶναι τὸ ἐν ᾧ vel similia
ἠπόρηται Bekk. dubit.

479
ὕστερον διδάξομεν περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς
(§ 310 sqq.) καὶ πρὸ τούτων ἔτι περὶ κινήσεως
(§ 37 sqq.) σκεπτόμενοι. ὁ μὲν γὰρ εἰπών· 18

480 ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ', αὐτὰρ ἔπειτα
γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἕδος,

ἐξ αὐτοῦ περιτρέπεται· ἐρομένου γάρ τινος αὐτόν, ἐκ τίνος
γέγονε τὸ χάος, οὐχ ἕξει λέγειν. καὶ τοῦτό φασιν ἔνιοι
αἴτιον γεγονέναι Ἐπικούρῳ τῆς ἐπὶ τὸ φιλοσοφεῖν ὁρμῆς.
κομιδῇ γὰρ μειρακίσκος ὢν ἤρετο τὸν ἐπαναγινώσκοντα 19
αὐτῷ γραμματιστήν· "ἤτοι μὲν πρώτιστα χάος γένετ'",
ἐκ τίνος τὸ χάος ἐγένετο, εἴπερ πρῶτον ἐγένετο. τούτου
δὲ εἰπόντος μὴ ἑαυτοῦ ἔργον εἶναι τὰ τοιαῦτα διδάσκειν,
ἀλλὰ τῶν καλουμένων φιλοσόφων, τοίνυν, ἔφησεν ὁ Ἐπί-
κουρος, ἐπ' ἐκείνους μοι βαδιστέον ἐστίν, εἴπερ αὐτοὶ τὴν
τῶν ὄντων ἀλήθειαν ἴσασιν.

Ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδὲν ἱκνούμενον λέγεται εἰς τὸ ὑπάρ-
χειν τι τὸν τόπον, ἐκ τούτων ἤδη γνώριμον· ἐπισυνα- 20
πτέον δὲ αὐτοῖς καὶ τὰ ἀπὸ τῆς σκέψεως. εἰ γὰρ ἔστι
τις ὑποδεκτικὸς τοῦ σώματος τόπος, ἤτοι σῶμά ἐστιν οὗ-
τος ἢ κενόν. καὶ σῶμα μὲν οὐκ ἔστιν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ
σώματος τόπος· εἰ γὰρ πᾶν σῶμα ὀφείλει ἐν τόπῳ εἶναι,
ὁ δὲ τόπος ἐστὶ σῶμα, ἔσται ὁ τόπος ἐν τόπῳ, κἀκεῖνος
πάλιν ἐν τρίτῳ, καὶ ὁ τρίτος ἐν τῷ τετάρτῳ, καὶ οὕτως
εἰς ἄπειρον. οὐ τοίνυν σῶμά ἐστιν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ
σώματος τόπος. εἰ δὲ κενόν ἐστιν ὁ ὑποδεκτικὸς τοῦ 21
σώματος τόπος, ἤτοι μένει τοῦτο τὸ κενὸν ἐπιόντος αὐτῷ
τοῦ σώματος ἢ μεθίσταται ἢ φθείρεται. καὶ εἰ μὲν μένει
ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος, ἔσται κενὸν ἅμα καὶ πλῆρες,
ᾗ μὲν μένει, κενόν, ᾗ δὲ ἐπιδέχεται τὸ σῶμα, πλῆρες.
ἀδιανόητον δέ γε τὸ αὐτὸ κενόν τε καὶ πλῆρες λέγειν·
τοίνυν οὐ μένει τὸ κενὸν ἐπιόντος αὐτῷ τοῦ σώματος.
εἰ δὲ μεθίσταται τὸ κενόν, ἔσται σῶμα τὸ κενόν· τὸ γὰρ 22

21—23 ~ Hyp. III 129.

7 ἐγένετο N   9 ἑαυτοῦ N: αὑτοῦ vel αὐτοῦ LEς   21 εἰς Bekk.: ἐπ' G   25 ἔστι E   27 γε om. ς

480
μεθιστάμενον ⟨εἰς⟩ τόπον ἐκ τόπου σῶμά ἐστιν. οὐχὶ δέ γε
σῶμά ἐστι τὸ κενόν, ὥστε οὐδὲ μεθίσταται ἐπιόντος αὐ-
τῷ τοῦ σώματος. καὶ ἄλλως· εἰ μεθίσταται τοῦ σώμα-
τος ἐπιόντος, οὐκέτι δέξεται τὸ σῶμα· ὃ καὶ αὐτὸ τῶν 481
23 ἀτόπων. λείπεται ἄρα λέγειν φθείρεσθαι τὸ κενόν· ὃ πά-
λιν ἀδύνατον. εἰ γὰρ φθείρεται, ἐν μεταβολῇ καὶ κινήσει
γίνεται, καὶ εἰ φθείρεται, γενητόν ἐστι· τὸ δ' ἐν μετα-
βολῇ καὶ κινήσει γινόμενον γενητόν τε καὶ φθαρτὸν σῶ-
μα καθέστηκεν· ὥστε οὐδὲ φθείρεται τὸ κενόν. καὶ οὕ-
τως, εἰ μήτε σῶμά ἐστιν ὁ τόπος, ὡς παρεστήσαμεν, μήτε
κενόν, ὡς ὑπεμνήσαμεν, οὐκ ἂν εἴη τις τόπος.
24 Πρὸς τούτοις ἔτι· εἰ ὁ τόπος περιεκτικὸς νοεῖται τοῦ
σώματος, τὸ δὲ περιέχον ἐκτός ἐστι τοῦ περιεχομένου,
κατ' ἀνάγκην, εἰ ἔστιν ὁ τόπος, ὀφείλει τι τούτων τυγχά-
νειν ὧν τὸ μέν ἐστιν ὕλη, τὸ δὲ εἶδος, τὸ δὲ μεταξὺ διά-
στημα τῶν ἐσχάτων τοῦ σώματος περάτων, τὸ δὲ πέρατα
25 ἔσχατα. ὕλη μὲν οὖν οὐκ ἂν εἴη ὁ τόπος κατὰ πολλοὺς
τρόπους, οἷον ἐπεὶ αὕτη μὲν σεσωμάτωται, ὁ δὲ τόπος οὐ
σεσωμάτωται, καὶ ἡ μὲν ὕλη μέτεισιν ἀπὸ τόπου εἰς τό-
πον, ὁ δὲ τόπος οὐ μετέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. καὶ
ἐπὶ μὲν τῆς ὕλης λέγομεν, ὅτι πρότερον μὲν ἦν ἀήρ, νῦν
δὲ πυκνωθεῖσα γέγονεν ὕδωρ, ἢ ἀνάπαλιν πρότερον μὲν
ὕδωρ ἦν, νῦν δὲ λεπτυνθεῖσα γέγονεν ἀήρ· ἐπὶ δὲ
τόπου οὐ λέγομεν τοῦτο, ἀλλ' ὅτι πάλαι μὲν ἦν ἐν αὐτῷ
ἀήρ, νῦν δ' ἔστιν ἐν αὐτῷ ὕδωρ. οὐ τοίνυν δύναται
26 ὕλη ὁ τόπος νοεῖσθαι. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ εἶδος. τὸ γὰρ
εἶδος ἀχώριστόν ἐστι τῆς ὕλης, καθάπερ ἐπὶ τοῦ ἀνδριάν-
τος ἀχώριστόν ἐστι τοῦ ὑποκειμένου χαλκοῦ, ὁ δὲ τόπος
χωρίζεται τοῦ σώματος· μεταβαίνει γὰρ ἐκεῖνο καὶ εἰς
ἕτερον μεθίσταται τόπον μὴ συμμεταβαίνοντος αὐτῷ τοῦ
ἐν ᾧ περιείχετο τόπου. ὥστε εἰ τὸ μὲν εἶδος ἀχώριστόν
ἐστι τῆς ὕλης, ὁ δὲ τόπος χωρίζεται ταύτης, οὐκ ἂν εἴη
τὸ εἶδος ὁ τόπος. καὶ πάλιν τὸ μὲν εἶδος συμμεταβαίνει

30 εἰς scr. coll. p. 481, 26/27 τόπον ἐκ τόπου tamquam glossema del. Rüstow 4 γίνεται — 5 κινήσει om. N 13 τὸ Bekk.: τὰ G 16 ἡ LEς: εἰ N 17 εἰς Bekk.: ἐπὶ G 21 ⟨τοῦ⟩ τόπου ς ἐν αὐτῷ ἦν ς

481
τῇ ὕλῃ, ὁ δὲ τόπος, ὡς προεῖπον, οὐ συμμεταβαίνει τῷ
σώματι· τοίνυν οὐδὲ εἶδός ἐστιν ὁ τόπος. ὡσαύτως δὲ 27
οὐδὲ τὸ μεταξὺ τῶν περάτων διάστημα· τοῦτο γὰρ πε-
482 ριέχεται πρὸς τῶν περάτων, ὁ δὲ τόπος οὐ βούλεται πε-
ριέχεσθαι ὑπό τινος, ἀλλ' ἑτέρων εἶναι περιεκτικός. εἶτα
πέρας ἐστὶ τοῦ σώματος ἡ ἐπιφάνεια, τὸ δὲ μετὰ τὴν ἐπι-
φάνειαν διάστημα οὐκ ἄλλο τι ἐστὶν ἢ τὸ πεπερατωμένον
σῶμα. εἰ οὖν φαμεν τὸ μεταξὺ τῶν πεπερατωμένων σω-
μάτων τόπον εἶναι, ἔσται σῶμα ὁ τόπος· ὅπερ ἐστὶν
ἀπεμφαῖνον. λείπεται οὖν λέγειν, ὅτι τὰ ἔσχατα τοῦ σώ- 28
ματος πέρατά ἐστι τόπος· ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων,
ἐπείπερ τὰ μὲν ἔσχατα τοῦ σώματος συνεχῆ ἐστι τῷ σώ-
ματι καὶ μέρη αὐτοῦ καὶ ἀχώριστα, ὁ δὲ τόπος οὔτε συ-
νεχής ἐστι τῷ σώματι οὔτε μέρος αὐτοῦ οὔτε ἀχώριστος
τοῦ σώματος. οὐκ ἄρα οὐδὲ τὰ ἔσχατα τῶν σωμάτων
ἐστὶν ὁ τόπος. εἰ δὲ μήτε ὕλη ὁ τόπος ἐστὶ μήτε τὸ εἶδος 29
μήτε τὸ μεταξὺ διάστημα τῶν περάτων μήτ' αὖ τὰ ἔσχατα
τοῦ σώματος, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν ἄλλο ἐπινοεῖν,
ῥητέον μηδὲν ὑπάρχειν τόπον.

Ναί, φασὶν οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου φιλόσοφοι, ἀλλὰ 30
τόπος ἐστὶ τὸ πέρας τοῦ περιέχοντος σώματος. τῆς
γὰρ γῆς ὕδατι περιεχομένης καὶ τοῦ ὕδατος ἀέρι περιεχομένου
καὶ τοῦ ἀέρος πυρὶ καὶ τοῦ πυρὸς οὐρανῷ, ὃν τρόπον τὸ
τοῦ ἀγγείου πέρας τόπος ἐστὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγγείῳ σώματος,
οὕτω καὶ τὸ τοῦ ὕδατος πέρας ἐστὶ τόπος τῆς γῆς, καὶ τὸ
τοῦ ἀέρος πέρας ἐστὶ τόπος τοῦ ὕδατος, καὶ τὸ τοῦ πυ-
ρὸς πέρας ⟨τόπος⟩ ἔσται τοῦ ἀέρος, καὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ
πέρας τόπος ἔσται τοῦ πυρός. αὐτὸς μέντοι ὁ οὐρανὸς 31
κατὰ *τὸν Ἀριστοτέλη* οὐκέτ' ἐστὶν ἐν τόπῳ, ἀλλ' αὐτὸς ἐν
ἑαυτῷ καὶ τῇ ἰδίᾳ οἰκειότητι· ἐπεὶ γὰρ τόπος ἐστὶ τὸ
ἔσχατον τοῦ περιέχοντος σώματος πέρας, ἐκτὸς δὲ τοῦ
οὐρανοῦ κατὰ τοῦτον τὸν φιλόσοφον οὐδὲν ἔστιν, ἵνα καὶ

---

30 cf. Hyp. III 131.

---

31 συμβαίνει N 32 δὲ om. ς 24 τόπος add. Bekk.: πέρας Hervetus 27 ἰδίᾳ οἰκειότητι NLE: οἰκείᾳ ἰδιότητι ς

483

τὸ τούτου πέρας γένηται τόπος οὐρανοῦ, ἀνάγκη καὶ τὸν οὐρανὸν ὑπὸ μηδενὸς περιεχόμενον ἐν ἑαυτῷ· εἶναι καὶ τοῖς οἰκείοις περιέχεσθαι πέρασιν, ἀλλὰ μὴ ἐν τόπῳ τυγ-
32 χάνειν. ὅθεν οὐδέ που ὄν ἐστιν ὁ οὐρανός· τὸ γάρ που 483
ὂν αὐτό τε ἔστιν ἐκεῖνο καὶ ἕτερον τοῦ ὅπου ἐστίν, ὁ δὲ οὐρανὸς οὐδὲν ἔχει ἕτερον παρ' αὐτὸν ἔξωθεν, διόπερ αὐ-
33 τὸς ἐν ἑαυτῷ ὢν οὐδέ που γενήσεται. ὅσον δὲ ἐπὶ τοῖς οὕτω λεγομένοις ὑπὸ τῶν Περιπατητικῶν, κινδυνεύει ὁ πρῶτος θεὸς τόπος εἶναι πάντων. κατὰ γὰρ Ἀριστοτέλη ὁ πρῶτος θεὸς ἦν τὸ πέρας τοῦ οὐρανοῦ. ἤτοι οὖν ὁ θεὸς ἕτερόν τί ἐστι παρὰ τὸ οὐράνιον πέρας, ἢ αὐτὸ ἐκεῖνο ὁ θεός ἐστιν. καὶ εἰ μὲν ἕτερόν ἐστι παρὰ τὸ οὐράνιον πέρας, ἔσται τι ἕτερον ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τὸ τούτου πέρας τόπος γενήσεται οὐρανοῦ, καὶ ταύτῃ δώσουσιν οἱ περὶ τὸν Ἀριστοτέλη ἐν τόπῳ περιέχεσθαι τὸν οὐρανόν· ὅπερ οὐχ ὑπομενοῦσιν, ἀνθεστῶτες ἑκατέρῳ τούτων, τῷ τε εἶναί τι ἐκτὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῷ τὸν οὐρανὸν ἐν τόπῳ περιέχεσθαι. εἰ δὲ ταὐτόν ἐστι τῷ οὐρανίῳ πέρατι ὁ θεός, ἐπεὶ τὸ τοῦ οὐρανοῦ πέρας τόπος ἐστὶ πάντων τῶν ἐντὸς οὐρανοῦ, ἔσται κατὰ τὸν Ἀριστοτέλη ὁ θεὸς πάν-
34 των τόπος, ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπεμφαινόντων. καθόλου τε· εἴπερ τὸ τοῦ ἐμπεριέχοντος σώματος πέρας τόπος ἐστὶ τοῦ ἐμπεριεχομένου, τοῦτο τὸ πέρας ἤτοι σῶμά ἐστιν ἢ ἀσώματον. καὶ εἰ μὲν σῶμά ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν σῶμα ὀφείλει ἐν τόπῳ εἶναι, ἔσται ὁ τόπος ἐν τόπῳ καὶ οὐκέτι τόπος· εἰ δὲ ἀσώματόν ἐστι τὸ τοῦ περιέχοντος σώματος πέρας, ἐπεὶ παντὸς σώματος τὸ πέρας ἐστὶν ἐπιφάνεια, ἔσται
35 ἑκάστου σώματος τόπος ἐπιφάνεια, ὅπερ ἄτοπον. καθόλου τε· πῶς οὐ καταγέλαστόν ἐστι λέγειν τὸν οὐρανὸν αὐτὸν ἑαυτοῦ τόπον εἶναι; οὕτω γὰρ ἔσται τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐν ᾧ ἐστι καὶ τὸ ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ αὐτὸ ἕν τε καὶ δύο, σῶμά τε καὶ ἀσώματον. ᾗ μὲν γὰρ τὸ αὐτό ἐστιν, ἓν ἔσται, ᾗ

---

2 τοῦ Kayser: τὸ G 6 πάντως LE 8 τί ἐστι NL: ἐστί τι E: ἐστι ς 8 ἢ — 10 πέρας om. EV 9 ἑτερός ERB 13 ὑπομενοῦσιν ς: ὑπομένουσιν NLE 14 τοῦ om. LEς at cf. v. 10 22 οὐκέτι LEς: οὐκ ἔστι N 24 ⟨ἡ⟩ ἐπιφάνεια ς 28 σώματά N

483
δὲ περιέχον καὶ ἐμπεριεχόμενον, δύο γενήσεται, καὶ ᾗ μὲν
περιεχόμενον, σῶμα, ᾗ δὲ περιέχον, ἀσώματον· τόπος
484 γὰρ ἦν. οὐ δύναται δὲ ἐπινοεῖσθαι τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ ἓν 36
καὶ δύο καὶ σῶμα καὶ ἀσώματον· τοίνυν οὐδὲ κατὰ τὴν
τοιαύτην νόησιν εὐδρομεῖ ἡ τοῦ τόπου κατάληψις.
Ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τοῦτον ἀνῃρήκαμεν, ἴδωμεν ἑξῆς, εἰ δύ-
ναταί τι τῶν ὄντων κατὰ τόπον κινεῖσθαι.

⟨β′⟩ εἰ ἔστι κίνησις

Ὁ μὲν Ἀριστοτέλης (Categ. p. 15a 13) ἓξ εἴδη τῆς 37
κινήσεως ἔλεγεν ὑπάρχειν, ὧν τὸ μέν τι εἶναι τοπικὴν
μετάβασιν, τὸ δὲ μεταβολήν, τὸ δὲ γένεσιν, τὸ δὲ φθο-
ράν, τὸ δὲ αὔξησιν, τὸ δὲ μείωσιν· οἱ δὲ πλείους, ἐν 38
οἷς εἰσι καὶ οἱ περὶ τὸν Αἰνησίδημον, διττήν τινα
κατὰ τὸ ἀνωτάτω κίνησιν ἀπολείπουσι, μίαν μὲν τὴν
μεταβλητικήν, δευτέραν δὲ τὴν μεταβατικήν, ὧν με- 39
ταβλητικὴ μέν ἐστι κίνησις, καθ' ἣν τὸ σῶμα ἐν τῇ αὐτῇ μέ-
νον οὐσίᾳ ἄλλοτ' ἄλλην ἀναδέχεται ποιότητα καὶ ἣν μὲν ἀπο-
λείπει, ἣν δὲ ἐπιλαμβάνει, ὁποῖόν τι γίνεται ἐπὶ τοῦ εἰς ὄξος
μεταβάλλοντος οἴνου καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ ὄμφακος εἰς γλυκὺν χυ-
μὸν μεταβαλλούσης σταφυλῆς ἢ τοῦ ἄλλοτ' ἄλλως ποικιλο-
μένου τὰς χρόας χαμαιλέοντος ἢ πολύποδος. ὅθεν καὶ τὴν 40
γένεσιν καὶ τὴν φθορὰν καὶ τὴν αὔξησιν, ἔτι δὲ μείωσιν εἰδι-
κὰς ῥητέον εἶναι μεταβολάς· ἃς φασι καὶ τῇ μεταβλητικῇ κι-
νήσει ὑποστέλλειν, εἰ μή τι τὴν αὔξησιν φήσει τις ἔχεσθαι τῆς
μεταβατικῆς κινήσεως, προβαίνουσαν σωμάτων εἴς τε μῆκος
καὶ εὖρος. μεταβατικὴ δέ ἐστι κίνησις καθ' ἣν τόπον ἐκ 41
τόπου μετέρχεται τὸ κινούμενον, ἤτοι ὅλον ἢ κατὰ μέρος,
ὅλον μὲν ὡς ἐπὶ τῶν τροχαζόντων καὶ περιπατούντων
θεωροῦμεν, κατὰ μέρος δὲ ὡς ἐπὶ τῆς ἐκτεινομένης καὶ
συστελλομένης χειρὸς ἢ ἐπὶ τῶν τῆς περὶ κέντρῳ δινου-

37—41 ~ Hyp. III 64.

30 γενήσονται N 8 αὐτὴν E 5 τόπον Gen.: τόπου G 16 καὶ om. N γλυκὺ ς 18 ἢ ⟨τοῦ⟩ ς 19/20 ἰδικὰς G 21 μή τι NL: μήτε Eς cf. p. 485, 32 27 κέντρῳ scr. coll. p. 136, 4: κέντροις G

484
μένης σφαίρας μερῶν. ὅλης γὰρ αὐτῆς ἐν τῷ αὐτῷ με-
νούσης τόπῳ τὰ μέρη ἀμείβει τοὺς τόπους· τὸ γὰρ κάτω
ὂν πρότερον ἄνω γίνεται καὶ τὸ ἄνω κάτω καὶ τὸ πρόσω
42 ὀπίσω. καίτοι τινὲς τῶν φυσικῶν, ἐξ ὧν ἐστι καὶ ὁ Ἐπί-
κουρος (fr. 291 Us.), τὴν μεταβλητικὴν κίνησιν εἶδος
ἔλεξαν εἶναι τῆς μεταβατικῆς· τὸ γὰρ μεταβάλλον κατὰ 485
ποιότητα σύγκριμα πάντως κατὰ τὴν τῶν συγκεκρικότων αὐτὸ
λόγῳ θεωρητῶν σωμάτων τοπικήν τε καὶ μεταβατικὴν κίνησιν
43 μεταβάλλει. οἷον ἵνα τι ἐκ γλυκέος γένηται πικρὸν ἢ ἐκ λευ-
κοῦ μέλαν, δεῖ τοὺς συνεστακότας αὐτὸ ὄγκους μετακοσμη-
θῆναι καὶ ἄλλην ἀντὶ ἄλλης τάξιν ἀναδέξασθαι· τοῦτο
δ' οὐκ ἂν ἄλλως συμβαίη, ἐὰν μὴ μεταβατικῶς κινη-
θῶσιν οἱ ὄγκοι. καὶ πάλιν· ἵνα τι ἐκ σκληροῦ μαλακὸν
γένηται ἢ ἐκ μαλακοῦ σκληρόν, δεῖ τὰ ἐξ ὧν ἔστι μόρια
44 κατὰ τὸν τόπον κινηθῆναι· διατάσει μὲν γὰρ αὐτῶν μα-
λακύνεται, συνελεύσει δὲ καὶ πυκνώσει σκληρύνεται. παρὸ
ἡ μεταβλητικὴ κίνησις οὐχ ἑτέρα κατὰ γένος ἐστὶ τῆς με-
ταβατικῆς κινήσεως. διόπερ ἡμεῖς πρὸς ταύτην μάλιστα
κομιοῦμεν τὰς ἀπορίας, ἐπείπερ αἱρομένης αὐτῆς οἰχήσε-
ται καὶ ἡ μεταβλητικὴ κίνησις.
45 Πρὶν δὲ τῶν ἀποριῶν γνωστέον, ὅτι τρεῖς γεγόνασι
στάσεις κατὰ τὸ ἀνωτάτω περὶ κινήσεως. οἱ μὲν γάρ φασι
κίνησιν εἶναι, οἱ δὲ μὴ εἶναι, οἱ δὲ οὐ μᾶλλον εἶναι ἢ μὴ
εἶναι. καὶ εἶναι μὲν ὅ τε βίος, τοῖς φαινομένοις προσέ-
χων, καὶ οἱ πλείους τῶν φυσικῶν, ὥσπερ οἱ περὶ Πυθα-
γόραν καὶ Ἐμπεδοκλέα καὶ Ἀναξαγόραν Δημόκριτόν τε
καὶ Ἐπίκουρον, οἷς καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου ἔτι δὲ καὶ
οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς συναπεγράψαντο καὶ ἄλλοι παμπλη-
46 θεῖς· μὴ εἶναι δὲ οἱ περὶ Παρμενίδην καὶ Μέλισσον,
οὓς ὁ Ἀριστοτέλης στασιώτας τε τῆς φύσεως καὶ ἀφυ-
σίκους κέκληκεν, στασιώτας μὲν ἀπὸ τῆς στάσεως, ἀφυσί-

45—49 ~ Hyp. III 65.

31 τινὲς LEς: καὶ N καὶ om. N 3 θεωρητικῶν N τε LEς: τινα N 8 σκληρῶν ς 16 πρὸ N 19 τε om. N βίος NL: Βίας Eς cf. p. 136, 6 25 Aristotelis fragm. deest apud Roseum (Lipsiae 1886); at cf. Bernays Dial. d. Aristot. p. 98 τε om. N τῆς φύσεως om. ς

485
*κους δὲ ὅτι ἀρχὴ κινήσεώς ἐστιν ἡ φύσις, ἣν ἀνεῖλον φάμενοι
μηδὲν κινεῖσθαι· τὸ γὰρ κινούμενον ὀφείλει ἀνύειν τι διά-* 47
*στημα, πᾶν δὲ διάστημα διὰ τὸ τὴν εἰς ἄπειρον ἐπιδέχεσθαι
τομὴν ἀνήνυτόν ἐστιν, ὥστ' οὐδὲ κινούμενόν τι ἔσται.
συμφέρεται δὲ τούτοις τοῖς ἀνδράσι καὶ Διόδωρος ὁ Κρό-* 48
νος, εἰ μή τι ῥητέον κατὰ τοῦτον κεκινῆσθαι μέν τι,
486 *κινεῖσθαι δὲ μηδὲ ἕν, ὡς προβαίνοντος τοῦ λόγου διδά-
ξομεν* (§ 85 sqq.), *ὅταν αὐτοῦ τὴν στάσιν ἀκριβέστερον ἐπι-
σκεπτώμεθα· τὰ νῦν δὲ ἀπόχρη τοῦτο γινώσκειν, ὅτι καὶ αὐτὸς
ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐστι δόξης τοῖς τὴν κίνησιν ἀνῃρηκόσιν. μὴ* 49
*μᾶλλον δὲ εἶναι κίνησιν ἢ μὴ εἶναι ἔλεξαν οἱ ἀπὸ τῆς
σκέψεως· ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς φαινομένοις εἶναί τι κί-
νησιν, ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ φιλοσόφῳ λόγῳ μὴ ὑπάρχειν.*

Τοιαύτη μὲν καὶ ἡ κατὰ τὸν τόπον στάσις· μεθ' ἣν 50
*εἰς τὸ μὴ εἶναι κίνησιν ἐπιχειροῦντες πρώτας κομιοῦμεν
ἐνστάσεις, ἐχόμενοι τῆς κατὰ τὴν κίνησιν ἐννοίας. ἔνιοι
τοίνυν ὁριζόμενοι τὴν κίνησίν φασιν· "κίνησίς ἐστι μετά-
βασις ἀπὸ τόπου εἰς τόπον." πρὸς οὓς λέγεται, ὅτι τὴν* 51
*μὲν εὐθικὴν κίνησιν ἀπέδοσαν, τουτέστι τὴν ἄνω ἢ κάτω ἢ
πρόσω ἢ ὀπίσω ἢ εἰς δεξιὰ ἢ εἰς ἀριστερά, τὴν δὲ κυκλο-
φορητικὴν παρέλιπον, οἷον καθ' ἣν ὁ κεραμεικὸς τροχὸς
στρέφεται καὶ ἡ σφαῖρα τοῖς κνώδαξι περιδινεῖται, ὡσαύτως
δὲ καὶ οἱ ἄξονες καὶ τὰ τύμπανα· ἕκαστον γὰρ τῶν
οὕτω κινουμένων σωμάτων οὐ μετέρχεται ἀπὸ τόπου εἰς
τόπον, ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ μένον τόπῳ κινεῖται. ὅθεν τινὲς* 52
*τὴν τοιαύτην φεύγοντες ἔνστασιν διορθοῦνται τὸν ἐκκεί-
μενον ὅρον, καί φασιν, ὅτι κίνησίς ἐστι μετάβασις ἀπὸ
τόπου εἰς τόπον ἤτοι ὅλου τοῦ σώματος ἢ τῶν τοῦ
ὅλου μερῶν. ὅ τε γὰρ ἐν τῷ περιπατεῖν κινούμενος κατὰ ὁλό-
τητα ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετέρχεται, ἥ τε τοῖς κνώδαξι
περιδινουμένη σφαῖρα ὅλη μὲν οὐ μεταβαίνει τόπον ἐκ
τόπου, κατὰ μέρη δὲ ἀμείβει τοὺς τόπους, καὶ στρεφομέ-
νης αὐτῆς τὸ μὲν ἄνω μέρος ἐπιλαμβάνει τὸν κάτω τό-*

---

29 *δέχεσθαι* ς 6 ⟨*δοκεῖν*⟩ *εἶναι* Kayser coll. p. 136, 10
14 utrumque *εἰς* om. N 15 *παρέλειπον* LE (ex corr.) R pr.
17 *δὲ* om. N 18 *οὕτω* om. N

486
πον, τὸ δὲ κάτω μετέρχεται εἰς τὸν ἄνω· καὶ ἐπὶ τῶν
λοιπῶν τὸ ἐναλλάξ. διόπερ τὴν κίνησιν ῥητέον, φασί, με-
τάβασιν εἶναι ἀπό τινος τόπου εἰς τόπον ἤτοι ὅλου τοῦ
53 κινουμένου σώματος ἢ τῶν τοῦ ὅλου μερῶν. θελήσαντες
δὲ οὗτοι τὴν εἰρημένην φυγεῖν ἀπορίαν εἰς ἑτέραν ἐνέπε-
σαν. οὐ γὰρ πᾶν τὸ κινούμενον μεταβατικῶς μέτεισιν
ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἤτοι κατὰ ὁλοσχέρειαν ἢ κατὰ μέρη, 487
ἀλλ' ἔστι τινὰ τῶν μεταβατικῶς κινουμένων σωμάτων
ἅπερ τισὶ μὲν μέρεσιν ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα τόπῳ κινεῖται,
τισὶ δὲ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ μένοντα, ἀλλ' ἄλλον καὶ ἄλλον
ἐπιλαμβάνοντα, ὁποῖόν τι ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ τοῦ κυκλογρα-
φοῦντος καρκίνου καὶ τῆς ἀνοιγομένης καὶ κλειομένης
54 θύρας. ἐπὶ μὲν γὰρ τοῦ καρκίνου φαίνεται ἡ τῷ κέντρῳ
ἐνηρεισμένη κεραία κατὰ τὸν αὐτὸν στρεφομένη τόπον
καὶ ἡ ἔξωθεν περιαγομένη τε καὶ κυκλογραφοῦσα ἀπ' ἄλλου
εἰς ἄλλον μετιοῦσα τόπον· ἐπὶ δὲ τῆς κλειομένης ἢ ἀνοι-
γομένης θύρας ὁ μὲν κατὰ τοῦ ὁλμίσκου βεβηκὼς στρο-
φεὺς τῷ αὐτῷ ἐνστρέφεται τόπῳ, τὸ δ' ἀντικείμενον αὐτῷ
τῆς θύρας μέρος διαφέροντας ἐπέρχεται τόπους καὶ ὃν
55 μὲν ἀπολείπει, ὃν δὲ ἐπιλαμβάνει. αὗται μὲν οὖν αἱ κι-
νήσεις ἐκπεπτώκασι τῆς ἀποδόσεως, ἣν δέ τις καὶ ἄλλη
παραδοξοτέρα κίνησις μεταβατική, καθ' ἣν τὸ κινούμενον
οὔτε καθ' ὅλον οὔτε κατὰ μέρος νοεῖται ἐκβαῖνον τοῦ ἐν
ᾧ ἔστι τόπου· ἥτις καὶ αὐτὴ ἐκπέπτωκε τοῦ ὅρου, καθὼς
αὐτόθεν συμφανές. καὶ ἔσται τὸ ἰδίωμα ταύτης προδη-
λότερον ἐπὶ ὑποδείγματος ποιησαμένων ἡμῶν τὴν δεῖξιν.
56 εἰ γάρ τις οὐριοδρομούσης νηὸς ὑποκέοιτο ἐκ τῆς πρῴρας
εἰς πρύμναν ὄρθιον δοκίδα μεταφέρων καὶ ἰσοταχῶς κινού-
μενος τῇ νηί, ὥστε καθ' ὃν χρόνον αὕτη εἰς τοὔμπρο-
σθεν ἀνύει πηχυαῖον διάστημα, κατὰ τὸν ἴσον καὶ τὸν ἐν
αὐτῇ κινούμενον εἰς τοὐπίσω μεταβαίνειν πηχυαῖον διά-
στημα, πάντως κατὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν γενήσεται μὲν
μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε δὲ ὅλον τὸ κινούμενον ἐκβήσε-

4 ἄλλον καὶ ἄλλον N 8 ἐνηρησμένη N et V (qui bis η ex ει) 9 κυκλοφοροῦσα ς 10 εἰς Bekk.: ἐπ' G 20 πιστωσαμένων Apelt δεῖξιν Bekk. dubit.: δόξαν G 27 ⟨κατὰ τὴν αὐτὴν⟩ ἐκβ. Gen.

7 ται τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τόπου οὔτε κατὰ μέρος· ὁ γὰρ ἐν τῇ 57
νηὶ κινούμενος κατὰ τὴν αὐτὴν κάθετον τοῦ τε ἀέρος καὶ
τοῦ ὕδατος μένει διὰ τό, ὁπόσον ἂν δοκῇ εἰς τοὐπίσω
προκόπτειν, τοσοῦτον σύρεσθαι εἰς τὸ ἔμπροσθεν. δύνα-
ται οὖν τι κινεῖσθαι μεταβατικῶς ὃ οὔτε καθ' ὁλότητα
488 οὔτε κατὰ μέρος ἐκβαίνει τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τόπου. ταῦτα
μὲν οὖν ἔοικεν εἶναι τοιαῦτα, πάρεστι δὲ καὶ ἑτέρως 58
ἀπορεῖν τοὺς οὕτω τὴν ἐπίνοιαν τῆς μεταβατικῆς κινή-
σεως ἀποδιδόντας. ἐὰν γὰρ νοήσωμέν τι ἀμερὲς καὶ ἐλά-
χιστον σῶμα ἐν τῷ αὐτῷ στρεφόμενον τόπῳ, τουτέστι
κυκλοφορητικῶς, ἔσται μέν τις μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε
δὲ κατὰ ὁλότητα κινούμενον ἐκβήσεται τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τό-
που οὔτε κατὰ μέρος, καὶ κατὰ ὁλότητα μέν, ἐπεὶ ὑπόκει-
ται ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κυκλοφορητικῶς στρεφόμενον, κατὰ
μέρος δέ, ἐπεὶ ἀμερές ἐστιν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, κἂν συν- 59
θῶμέν τινα εὐθεῖαν γραμμὴν ἐξ ἀμερῶν σωμάτων στοι-
χηδὸν τεταγμένων, καὶ ταύτην νοήσωμεν στρεφομένην ἐν
τῷ αὐτῷ τόπῳ, ὥσπερ τοὺς ἄξονας· πάλιν γὰρ ἔσται μὲν
μεταβατικὴ κίνησις, οὔτε δὲ ἡ ὅλη εὐθεῖα ἐκβήσεται τοῦ
ἐν ᾧ ἔστι τόπου (κυκλοφορητικὴν γὰρ μόνον ἐποιεῖτο τὴν
κίνησιν), οὔτε κατὰ μέρη (τῶν γὰρ ἀμερῶν σωμάτων οὐκ
ἔστι μέρη).

Ἀλλὰ ταύτας μὲν τὰς ἐνστάσεις διακρούονται οἱ μὴ 60
συναρεσκόμενοι τῷ [μὴ] εἶναί τινα ἀμερῆ, φήσουσί τε μέ-
χρις ἐπινοίας προκόπτειν τὴν τοιαύτην κίνησιν, δεῖν δὲ
αὐτὴν ἐπὶ ὑποστατῶν ἐξετάζεσθαι σωμάτων. ὥσθ' οὗτοι 61
μὲν οὕτως ὑπαντήσονται· οἱ δ' ἀξιοῦντες ἀμερῆ εἶναι
σώματα καὶ τὴν κατάληξιν τῆς τῶν σωμάτων τομῆς εἰς
ἐλάχιστον γίνεσθαι οὐδὲν ἰσχύσουσι λέγειν πρὸς τὰς τοιου-
τοτρόπους ἀπορίας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐὰν μεταστῶμεν
τούτων, εὑρεθήσεται ἰσοσθενὴς ὅ τε κατασκευάζων τὸ μὴ
εἶναι κίνησιν λόγος καὶ ὁ δεικνὺς ταύτην ὑπάρχειν. τῷ 62

---

28 τόπῳ Gen. 1 τοῦ — τόπου scr. coll. p. 487, 17. 28. 488, 7. 14: τὸν — τόπον G 7 κινούμενον post 7/8 τόπου ς 18 διακρούονται G: διακρούσονται Hervetus 19 μὴ del. Bekk. 20 δεῖν Hervetus: δεῖ G

488
μὲν γὰρ εἶναι κίνησιν συναγορεύει ἡ ἐνάργεια, περὶ δὲ
ταύτης ἐστὶ ζήτησις, παρόσον οἳ μὲν αἰσθήσει λαμβάνε-
σθαί φασι τὴν κίνησιν, οἳ δὲ αἰσθήσει μὲν οὐδαμῶς, δι'
63 αἰσθήσεως δὲ τῇ διανοίᾳ. καὶ οἱ μὲν αἰσθητὸν εἶναι λέ-
γοντες πρᾶγμα τὴν κίνησιν πιστοῦνται τὸ τοιοῦτο ἐκ τοῦ
μὴ τὸ αὐτὸ ἐγγίνεσθαι πάθος τῇ αἰσθήσει, οἷον τῇ ὄψει, 489
ἀπό τε τοῦ κινουμένου σώματος, ὅτε κινεῖται, καὶ ἀπὸ
τοῦ ἠρεμοῦντος, ὅτε ἠρεμεῖ, ἀλλὰ διάφορον μὲν ἀπὸ τοῦ
ἀκινητίζοντος, ἀλλοῖον δὲ ἀπὸ τοῦ κινουμένου, ὥστε κατὰ
64 τοῦτο αἰσθήσει ληπτὴν εἶναι τὴν κίνησιν. οἱ δὲ ἀξιοῦντες
μὴ αἰσθήσει ταύτην λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ δι' αἰσθήσεως
μὲν διανοίᾳ δέ, φασὶν ὅτι πᾶσα κίνησις κατὰ συμμνημό-
νευσιν γίνεται· ἀναφέροντες γὰρ ὡς τόδε τὸ σῶμα πάλαι
μὲν ⟨ἐν⟩ τῷδε τῷ τόπῳ ἐτύγχανε, νῦν δὲ ἔστιν ἐν τῷδε,
ἔννοιαν λαμβάνομεν τῆς κινήσεως καὶ τοῦ κεκινῆσθαι.
αὐτὸ δὲ τό γε μνημονεύειν οὐκ ἀλόγου τινὸς αἰσθήσεως,
λογικῆς δὲ δυνάμεώς ἐστιν ἔργον. οὐκ ἄρα τῇ αἰσθήσει,
65 διανοίᾳ δὲ συμβέβηκε λαμβάνεσθαι τὴν κίνησιν. ἄλλως
τε· πᾶσα κίνησις κατὰ ἀπόλειψιν καὶ ἐπίληψιν τόπου νοεῖ-
ται. ἡ δὲ αἴσθησις οὔτε τόπον δύναται λαμβάνειν (οὐθεὶς
γὰρ τόπος αἰσθητός ἐστιν), οὔτε ἐπίληψιν καὶ ἀπόλειψιν·
(μνημονικῶς γὰρ ταῦτα θεωρεῖται, ἡ δὲ αἴσθησις ἄλο-
γος οὖσα ἐστὶν ἀμνήμων). οὐκ ἄρα αἰσθητόν τι ἐστὶν ἡ
κίνησις.
66 Πλὴν ἐάν τε αἰσθήσει προηγουμένως λαμβάνηται, ἐάν
τε διανοίᾳ, ἀδιάφορον· ἐκεῖνο γὰρ συμφανές ἐστιν, ὅτι
συνᾴδειν δοκεῖ τῷ εἶναι κίνησιν ἡ ἐνάργεια. παρ' ἣν αἰτίαν
καὶ οἱ δογματικοὶ φιλόσοφοι οὐκ ἄλλοθεν εἰώθασι δυσω-
67 πεῖν τοὺς ἀπορητικοὺς ἢ ἀπὸ ταύτης. πῶς γάρ, φασίν,

67—68 ~ Hyp. III 66.

29 οἱ μὲν om. ς 7/8 συμμνημόνευσιν LEς (cf. p. 460, 24. 461, 2): μνημόνευσιν N 8 πάλαι LEς: πρὶν N 9 ἐν add. Gen. 13 λαμβάνεσθαι συμβέβηκε ς 14 et 16 ἀπόλειψιν Bekk. coll. p. 484, 14/15. 487, 14: ἀπόληψιν G 15 an καταλαμβάνειν? 16 ὅτε N 18 τι om. N 21 ἔτι N

489
εἴπερ μὴ ἔστι κίνησις, ἥλιος ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως
τοὺς ἰδίους σταδιεύει δρόμους; ἢ πῶς ὡρῶν γίγνονται
μεταβολαί, ἔαρος καὶ θέρους καὶ μετοπώρου καὶ χειμῶ-
νος; παρὰ γὰρ τὰς τοῦ ἡλίου κινήσεις συνεγγισμούς τε
καὶ ἀποστάσεις αὗται συμβαίνουσιν. πῶς δὲ καὶ νῆες 68
ἀναχθεῖσαι ἐκ λιμένων εἰς ἑτέρους κατάγονται λιμένας;
τίνα δὲ τρόπον ὁ ἀναιρῶν τὴν κίνησιν ἀπορητικὸς ἔωθεν
προελθὼν τῆς οἰκίας καί τινα τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμα-
490 τευσάμενος πάλιν ὑποστρέφει; πάντα γὰρ ταῦτα ἀναντίρ-
ρητά ἐστι τῆς κινήσεως τεκμήρια. ὅθεν καὶ τῶν παλαιῶν
τις Κυνικῶν τοὺς κατὰ τῆς κινήσεως ἐρωτώμενος λόγους
ἀπεκρίνατο μὲν οὐδὲ ἕν, ἀναστὰς δὲ περιεπάτει, δι' αὐτῆς
τῆς ἐναργείας τὴν ἄνοιαν τοῦ σοφιστοῦ ὀνειδίζων. καὶ 69
ἄλλα δὲ παμπληθῆ τοιαῦτ' εἰώθασιν οἱ ἐξ ἐναντίας λέγειν
ὑπὲρ τοῦ κίνησιν εἶναι. οἷς καὶ ἡμεῖς ὡς ἀποχρώσῃ συ-
νηγορίᾳ πρὸς κατασκευὴν τοῦδε τοῦ μέρους ἀρκεσθέντες
εἰς τοὐναντίον ἐπιχειρήσομεν. ἐὰν γὰρ ἴσον δειχθῇ κατά
τε πίστιν καὶ ἀπιστίαν τῷ εἶναι κίνησιν τὸ μὴ εἶναι κίνη-
σιν, πάντως ἀκολουθήσει τὸ μηθετέρῳ μὲν συναινεῖν,
ἐπέχειν δὲ περὶ ἀμφοτέρων.

Εἴπερ οὖν κινεῖταί τι πρώτως, οἷον στοιχεῖον, ἤτοι 70
ὑφ' αὑτοῦ κινεῖται ἢ ὑπ' ἄλλου· οὔτε δὲ ὑφ' αὑτοῦ, ὡς
δείξομεν, οὔθ' ὑπ' ἄλλου, καθὼς παραμυθησόμεθα· οὐκ
ἄρα κινεῖται. αὐτίκα γάρ, εἰ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπὸ ἑτέ-
ρου κινεῖται, ἤτοι συνακολουθοῦντος αὐτῷ τοῦ κινοῦντος
κινεῖται ἢ μὴ συνακολουθοῦντος· οὔτε δὲ συνακολου-
θοῦντος οὔτε ἀφισταμένου κινεῖται, ὡς δείξομεν· οὐκ
ἄρα τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖται. εἰ γὰρ τὸ κινού- 71
μενον συνακολουθοῦντος αὐτῷ τοῦ κινοῦντος κινεῖται,
δεήσει τῷ ὁποιῳδηποτοῦν κινουμένῳ ἑνὶ πάντα συνακο-
λουθεῖν. εἰ γὰρ λόγου χάριν ἕκαστον τῶν εἴκοσι τεσσάρων
στοιχείων ὑπὸ ἑτέρου κινεῖται, ἀναγκαῖον τῷ ἄλφα κινου-

70—76 ~ Hyp. III 67.

26 βαδίζει N 5 ἄνοιαν N: διάνοιαν LEς 13 πρῶτον N
22/23 συνακολουθεῖν Bekk.: συνεξακολουθεῖν G 24 τὸ ς

490
μένῳ ὑπὸ τοῦ βῆτα συνακολουθεῖν τὰ λοιπά, ἐπείπερ ὡς
ἕπεται τῷ ἄλφα τὸ βῆτα κινοῦν τὸ ἄλφα, οὕτω καὶ τῷ
βῆτα συνακολουθήσει τὸ γάμμα κινητικὸν ὂν αὐτοῦ, καὶ τῷ
72 γάμμα τὸ δέλτα, καὶ μέχρι τοῦ ω. τοίνυν καὶ ἐπὶ τῶν
κατὰ τὸν κόσμον πραγμάτων, εἰ ἕκαστον τῶν κινουμένων
ἀκολουθοῦν ἔχειν ὀφείλει τὸ κινοῦν, ἑνὶ κινουμένῳ πάντα
συνακολουθήσει. ἄτοπον δέ γε ἑνὸς κινουμένου πάντα
λέγειν κινεῖσθαι· οὐκ ἄρα ἕπεται τῷ κινουμένῳ τὸ κινοῦν.
73 εἰ δὲ χωρίζεται αὐτοῦ, καθάπερ ἡ χεὶρ ἀφίσταται τῆς ἀπο- 491
παλλομένης σφαίρας, ἀνάγκη παθόν πως καὶ διατεθὲν
ὑπὸ τοῦ κινοῦντος τὸ κινούμενον ποιεῖσθαι τὴν ἀπ' αὐτοῦ
φοράν. ἐπεὶ οὖν τὸ πάσχον οὐκ ἄλλως πέφυκε πάσχειν,
εἰ μὴ κατὰ πρόσθεσιν ἢ ἀφαίρεσιν ἢ μεταβολήν, δεήσει
καὶ τὸ κινούμενόν τι τούτων παθὸν ὑπὸ τοῦ κινοῦντος κι-
νεῖσθαι, ὡς ἂν μηδὲν αὐτῶν πάθῃ, χωρισθέντος τοῦ κινοῦν-
74 τος στήσεται. ἐδείξαμεν (adv. phys. I 277 sqq.) δέ γε ἄπο-
ρον τὸν περὶ τῆς ἀφαιρέσεως καὶ προσθέσεως καὶ μεταβολῆς
λόγον, ὥστε οὐδ' ἀφισταμένου τοῦ κινοῦντος κινήσεται τὸ
75 κινούμενον. καὶ ἄλλως· εἰ παθὸν κατὰ ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ πρόσ-
θεσιν ἢ κατὰ μεταβολὴν κινεῖται τὸ κινούμενον, αἱ ἄτομοι
οὐ κινηθήσονται διὰ τὸ μήτε πρόσθεσιν μήτε ἀφαίρεσιν μήτε
μεταβολὴν ἐπιδέχεσθαι. τοίνυν οὐδὲ ὑπὸ ἑτέρου κινεῖται
τὸ κινούμενον. εἰ γάρ, ἵνα ὑπὸ ἑτέρου κινηθῇ, δεῖ συνα-
κολουθοῦντος αὐτῷ ἐκείνου κινεῖσθαι ἢ μὴ συνακολου-
θοῦντος, δέδεικται δὲ ἑκάτερον ἀδύνατον, λεκτέον μὴ ὑπὸ
76 ἑτέρου κινεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ πᾶν τὸ κινούμενον
ὑπ' ἄλλου τινὸς κινεῖται, ἤτοι τὸ κινοῦν αὐτὸ κινεῖται ἢ
ἀκινητίζει. καὶ ἀκινητίζειν μὲν ἀδύνατον· τὸ γὰρ κινοῦν
ἐνεργεῖ τι, τὸ δὲ ἐνεργοῦν κινεῖται, τὸ ἄρα κινοῦν κινεῖται.
εἰ δὲ κινεῖται, ἐπεὶ πᾶν τὸ κινούμενον ὑπ' ἄλλου τινὸς
κινεῖται, δεήσει καὶ τὸ κινούμενον ὑπὸ τρίτου τινὸς κινεῖ-
σθαι, καὶ τὸ τρίτον ὑπὸ τοῦ τετάρτου, καὶ τὸ τέταρτον
ὑπὸ τοῦ πέμπτου, καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον, ὥστε ἄναρχον

27 συνακολουθήσει N: ἀκολουθήσει LEς 27/28 τὸ γάμμα τῷ δέλτα N 1 ἀφίστασθαι ς 1/2 ἀποβαλλομένης Rüstow coll p. 504, 28 15 δεῖ ⟨ἤτοι⟩ Bekk. dubit. 20 ἀκινητίζει N: ἀκινητεῖ LEς 25 εἰς Fabr.: ἔστιν G

491 γίνεσθαι τὴν κίνησιν. τοῦτο δὲ ἦν ἄτοπον· οὐκ ἄρα τὸ
κινούμενον ὑπ' ἄλλου κινεῖται.

Καὶ μὴν οὐδ' αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ κινηθήσεται. εἰ γὰρ 77
αὐτοκίνητόν ἐστιν, ἤτοι πάντῃ κινητὴν ἔχει τὴν φύσιν ἢ
εἴς τινα διάστασιν, οἷον ἐπὶ τῶν πρώτων καὶ στοιχειωδῶν
σωμάτων, ἐπεὶ καὶ πρὸς τοὺς φυσικούς ἐστιν ὁ λόγος.
ἀλλ' εἰ μὲν πάντῃ κινητὴν ἔχει τὴν φύσιν, οὐ κινήσεται·
492 οὔτε γὰρ ἄνω ἐνεχθήσεται διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ κάτω κινητὴν 78
ἔχειν τὴν φύσιν, οὔτε κάτω διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ ἄνω, οὔτε
πρόσω διὰ τὸ καὶ εἰς τὸ ὀπίσω, οὔτ' ὀπίσω διὰ τὸ καὶ
εἰς τοὔμπροσθεν. καὶ ἐπὶ τῶν λειπομένων δυεῖν διαστά-
σεων ὁ αὐτὸς λόγος. εἰ δὲ εἴς τινα διάστασιν κινητὴν 79
ἔχει τὴν φύσιν, εἰ μὲν εἰς τὴν ἄνω ὥσπερ τὸ πῦρ καὶ ὁ
ἀήρ, πάντ' ἄνω κινήσεται, εἰ δὲ εἰς τὴν κάτω μόνον ὡς
γῆ καὶ ὕδωρ, πάντα εἰς τὸ κάτω. εἰ δὲ τινὰ μὲν εἰς τὴν
ἄνω διάστασιν κινητὴν ἔχει τὴν φύσιν, τινὰ δὲ εἰς τὴν
κάτω, οὐ γενήσεται ἐκ κινουμένων σωμάτων σύγκριμα.
εἴτε γὰρ ἀπὸ τοῦ μέσου νοοῖτο κινούμενα τὰ στοιχειώδη 80
σώματα ὡς ἐπὶ τὰ πέρατα, λυθήσεται τὸ πᾶν· ἑκάτερον
γὰρ ἀπὸ θατέρου χωρισθὲν ὡς ἐπὶ τὴν ἴδιον δραμεῖται
κίνησιν, τὸ μὲν ἀνωφερὲς ἐπὶ τὴν ἄνω, τὸ δὲ κατωφερὲς
ὡς ἐπὶ τὴν κάτω. εἴτ' ἀπὸ τῶν περάτων ὑποκέοιτο ὡς ἐπὶ τὸ 81
μέσον συνωθούμενα, πάντως ἢ κατὰ τὴν αὐτὴν κάθετον
ἐνεχθήσεται ἢ οὐ κατὰ τὴν αὐτήν. καὶ εἰ μὲν κατὰ τὴν
αὐτὴν φέροιτο, ἐξ ἀνάγκης καὶ ἀντιπεσεῖται ἀλλήλοις, καὶ
οὕτως ἢ ἰσοκρατοῦντα στήσεται μηθετέρου νικῶντος, μήτε
τοῦ κάτω βιαζομένου μήτε τοῦ ἄνω (ἄτοπον δὲ λέγειν
στάσιν γίνεσθαι ἐν τοῖς φύσει κινουμένοις), ἢ τοὐναντίον 82
ἀνισοκρατοῦντα εἰς ἕνα μόνον ἐνεχθήσεται τόπον, ἤτοι
τὸν ἄνω ἐπικρατησάντων τῶν ἀνωφερῶν, ἢ εἰς τὸν κάτω
ὑπερτερούντων τῶν κατωφερῶν. εἰ δὲ μὴ κατὰ τὴν αὐτὴν

---

30 εἴς Bekk.: ἐπί G 2 ἔχει N 8 καὶ prius om. N 9 τὴν post ἔχει om. LEς 14 δὲ om. N 15 ὡς prius om. ς εἴτ' Bekk.: εἰ δ' G 16 συνωθούμενα Gen.: συνωθούμενον G 22/23 ἤτοι ⟨εἰς⟩ τὸν Bekk. dubit. 23 τὸν ἄνω NEς: τῶν ἄνω L τὸν LEς: τὸ N 24 τῶν om. N

492
κάθετον φέροιτο, οὐ συμβάλλει ἀλλήλοις, μὴ συμβάλλοντα
δὲ οὐδὲ συγκρίματος ἔσται τινὸς ἀποτελεστικά. τοῦτο δὲ
ἄτοπον. τοίνυν οὐδὲ αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινούμενον.
83 πάλιν εἰ αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινούμενον, ἐπεὶ πᾶν τὸ
κινοῦν ἤτοι προωθοῦν κινεῖ ἢ ἐπισπώμενον ἢ ἀνοχλοῦν
καὶ θλῖβον, δεήσει καὶ τὸ αὐτοκίνητον ἑαυτοῦ κινητικὸν
ὂν ἤτοι προωστικῶς κινεῖν ἢ ἐπισπαστικῶς ἢ ἀνοχλητικῶς
84 καὶ θλιπτικῶς. εἴτε δὲ προωστικῶς κινοίη, ἔσται ἐξόπι-
σθεν ἑαυτοῦ (τὸ γὰρ προωθοῦν ἐξόπισθέν ἐστι τοῦ προω- 493
θουμένου), εἴτε ἐπισπαστικῶς, ἔσται ἔμπροσθεν αὐτοῦ,
εἴτε ἀνοχλητικῶς καὶ θλιπτικῶς, ὑποκάτω αὐτοῦ. ἀδύ-
νατον δέ γε νοεῖν τὸ αὐτὸ ἤτοι ὄπισθεν ἑαυτοῦ ἢ ἔμ-
προσθεν ἢ ὑποκάτω· οὐκ ἄρα αὐτοκίνητόν ἐστι τὸ κινού-
μενον. εἰ δὲ μήτε ὑπ' ἄλλου κινεῖται τὸ κινούμενον μήτε
ὑφ' ἑαυτοῦ, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν ἐστι, ῥητέον μὴ κινεῖσθαι
τὸ κινούμενον.
85 Κομίζεται δὲ καὶ ἄλλη τις ἐμβριθὴς ὑπόμνησις εἰς
τὸ μὴ εἶναι κίνησιν ὑπὸ Διοδώρου τοῦ Κρόνου, δι' ἧς
παρίστησιν, ὅτι κινεῖται μὲν οὐδὲ ἕν, κεκίνηται δέ. καὶ
μὴ κινεῖσθαι μέν, τοῦτο ἀκόλουθόν ἐστι ταῖς κατ' αὐτὸν
86 τῶν ἀμερῶν ὑποθέσεσιν. τὸ γὰρ ἀμερὲς σῶμα ὀφείλει
ἐν ἀμερεῖ τόπῳ περιέχεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μήτε ἐν
αὐτῷ κινεῖται (ἐκπεπλήρωκε γὰρ αὐτόν, δεῖ δὲ τόπον
ἔχειν μείζονα τὸ κινησόμενον), μήτε ἐν ᾧ μή ἐστιν·
οὔπω γὰρ ἔστιν ἐν ἐκείνῳ, ἵνα καὶ ἐν αὐτῷ κινηθῇ.
ὥστε οὐδὲ κινεῖται. κεκίνηται δὲ κατὰ λόγον· τὸ γὰρ
πρότερον ἐν τῷδε τῷ τόπῳ θεωρούμενον, τοῦτο ἐν
ἑτέρῳ νῦν θεωρεῖται τόπῳ· ὅπερ οὐκ ἂν ἐγεγόνει μὴ

83—84 ~ Hyp. III 68—69.

29 προωθοῦν Bekk. (cf. p. 137, 11): προωθούμενον G ἀνοχλοῦν Gen.: ἀνοχοῦν G: fort. ἀνωθοῦν (cf. p. 137, 12) 32 κινοῖ N 8 ὑποκάτω Bekk. dubit. coll. p. 137, 15. 493, 5: ὑποκάτωθεν G 6 εἰ — κινούμενον om. L 12 αὐτῶν N 15 κινεῖται scr.: κινεῖσθαι G 16 κινούμενον N et codex Savilianus teste Bekkero μήτε Bekk.: οὔτε G 18 οὐδὲ ς: οὐδὲν NLE 20 τόπω post ἑτέρῳ N

493 κινηθέντος αὐτοῦ. οὗτος μὲν οὖν ὁ ἀνὴρ ἐπαρήγειν θελή-
σας τῷ οἰκείῳ δόγματι ἄτοπόν τι προσήκατο· πῶς γὰρ οὐκ ἄτο-
πον τὸ μηδενὸς κινουμένου λέγειν τι κεκινῆσθαι; οἱ δὲ ἀπὸ τῆς
σκέψεως ἐπ᾽ ἴσης καὶ περὶ τοῦ κινεῖσθαι καὶ περὶ τοῦ
κεκινῆσθαι ἀποροῦντες οὐδὲν ἄτοπον προσδέξονται, καθά-
περ Διόδωρος προσήκατο. πλὴν οὗτός γε τὸν περιφορητι- 87
κὸν συνερωτᾷ λόγον εἰς τὸ μὴ κινεῖσθαί τι, λέγων· "εἰ
κινεῖταί τι, ἤτοι ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ
ἔστιν· οὔτε δὲ ἐν ᾧ ἔστι (μένει γὰρ ἐν αὐτῷ), οὔτε ἐν
ᾧ μὴ ἔστιν (οὐ γὰρ ἔστιν ἐν αὐτῷ)· οὐκ ἄρα κινεῖταί
τι." καὶ ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος, ἡ δὲ παραμυθία τῶν λημμάτων 88
αὐτοῦ προφανής. δυεῖν γὰρ ὄντων τόπων, ἑνὸς μὲν τοῦ ἐν ᾧ
494 τι ἔστιν, δευτέρου δὲ τοῦ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν, καὶ τρίτου παρὰ
τούτους μηδ᾽ ἐπινοεῖσθαι δυναμένου, δεῖ τὸ κινούμενον,
εἰ ὄντως κινεῖται, ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων κινεῖσθαι· ἐν γὰρ
τῷ ἀνεπινοήτῳ οὐκ ἂν κινοῖτο. ἐν ᾧ μὲν οὖν ἔστι τόπῳ
οὐ κινεῖται· ἐκπεπλήρωκε γὰρ αὐτόν· καὶ ἐφ᾽ ὅσον ἔστιν
ἐν αὐτῷ, μένει· μένον δὲ ἐν αὐτῷ οὐ κινεῖται. ἐν ᾧ 89
δὲ μὴ ἔστι, πάλιν ἀδύνατον αὐτὸ κινεῖσθαι· ὅπου γάρ
τι μὴ ἔστιν, ἐκεῖ οὔτε δρᾶσαί τι οὔτε παθεῖν δύναται, κατὰ
ταὐτὰ δὲ οὐδὲ κινεῖσθαι, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις λέγοι τὸν ἐν
Ῥόδῳ ὄντα ἐν Ἀθήναις κινεῖσθαι, οὕτως οὐδὲ κοινῶς
πᾶν σῶμα ἐρεῖ ἐν ἐκείνῳ κινεῖσθαι τῷ τόπῳ, ἔνθα μὴ
ἔστιν.' ὅθεν εἰ δύο εἰσὶ τόποι, ὅ τε ἐν ᾧ ἔστι καὶ ἐν ᾧ 90
μὴ ἔστι, δέδεικται δ᾽ ἐν μηδετέρῳ τούτων δυνάμενον κι-
νεῖσθαι τὸ κινούμενον, οὐκ ἂν εἴη τὸ κινούμενον.

Τοιαύτη μὲν καὶ ἡ τοῦ λόγου παραμυθία· ποικίλως
δὲ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἀντείρηται, ὧν τὰς ἐνστάσεις παρακει-
μένως ἐκθησόμεθα. καὶ δὴ ἔνιοι μὲν ἀδύνατον εἶναί φασι 91
τῶν συντελεστικῶν ἀληθῶν ὄντων ψευδῆ τυγχάνειν τὰ παρα-
τατικὰ τούτων, ἀλλ᾽ ἀληθῆ καθεστάναι, καὶ ψευδῶν ὄντων
ἀναλόγως ψευδῆ. οὗ γὰρ ἔστι τι πέρας, ἔστι κἀκεῖνο, καὶ

87 ∼ Hyp. III 71.

2 τούτοις N 9 ταὐτὰ Bekk.: ταῦτα G 18 τυγχάνειν N: om. LEς: εἶναι olim suppleverat Bekk. 18/19 παραστατικὰ ς (similiter vv. 22. 23/24. 26. 29)

494
*τοῦ μὴ ὄντος οὐκ ἂν εἴη τι πέρας. εἰ δὲ πέρας ὑπῆρχε
τοῦ παρατατικοῦ τὸ συντελεστικόν, ἀνάγκη ἄρα τοῦ συν-
τελεστικοῦ ὄντος, ὃ δὴ πέρας ἐστίν, εἶναι καὶ τὸ παρατα-*
92 *τικὸν οὗ τοῦτο πέρας ἐστίν. καὶ ὡς οὐδέν ἐστι τὸ γεγε-
νῆσθαι συντελεστικὸν μὴ ὄντος ἀληθοῦς τοῦ γίνεσθαι
παρατατικοῦ, καὶ ὃν τρόπον οὐδέν ἐστι τὸ ἐφθάρθαι συν-
τελεστικὸν μὴ προϋπάρξαντος τοῦ φθείρεσθαι παρατατι-
κοῦ, οὕτως ἀδύνατόν ἐστι, μὴ ὄντος ἀληθοῦς τοῦ κινεῖσθαι
παρατατικοῦ, ἀληθὲς εἶναι τὸ κεκινῆσθαι συντελεστικόν.*
93 *ἄλλοι δέ φασι δύνασθαί τι ἐν ᾧ περιέχεται τόπῳ
κινεῖσθαι· αἱ γὰρ περὶ τοῖς κνώδαξιν εἱλούμεναι σφαῖραι
καὶ οἱ περιδινούμενοι ἄξονες καὶ ἤδη τὰ τύμπανα καὶ οἱ* 495
*κεραμευτικοὶ τροχοὶ καὶ ἄλλα παμπληθῆ τούτοις ἐοικότα
σώματα κινεῖται μέν, ἐν ᾧ δὲ ἔστι τόπῳ κινεῖται, ὥστε
ψεῦδος εἶναι ἕν τι τοῦ λόγου λῆμμα, τὸ μὴ κινεῖσθαί τι*
94 *ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ. ἄλλοι δὲ παρὰ τὴν ἔννοιαν τῆς κι-
νήσεως ἠρωτῆσθαί φασι τὸν λόγον. τὸ γὰρ κινούμενον
νοεῖται σὺν τόπῳ τῷ ἀφ' οὗ κινεῖται καὶ τῷ εἰς ὃν κινεῖ-
ται· διόπερ ὅταν λέγῃ ὁ Διόδωρος "εἰ κινεῖταί τι, ἤτοι ἐν
ᾧ ἔστι τόπῳ κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν", μοχθηρόν τι καὶ
παρὰ τὴν τῆς κινήσεως νόησιν λέγει, παρόσον τὸ κινού-
μενον οὔτε ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ κινεῖται οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἔστιν,
ἀλλὰ κατ' ἀμφοτέρων, τοῦ τε ἀφ' οὗ κινεῖται καὶ τοῦ εἰς*
95 *ὅν. ἦσαν δὲ οἳ καὶ ἀμφιβολίαν διεστέλλοντο. τὸ
γὰρ ἐν τόπῳ περιέχεσθαι δύο σημαίνειν φασίν, ἓν μὲν ἐν
τόπῳ τῷ κατὰ πλάτος, ὡς ὅταν λέγωμέν τινα ἐν Ἀλεξαν-
δρείᾳ εἶναι, ἕτερον δὲ ἐν τῷ τόπῳ τῷ κατ' ἀκρίβειαν, καθὸ
κἀμοῦ λέγοιτ' ἂν εἶναι τόπος ὁ περιτετυπωκὼς τὴν ἐπι-*

---

93 ~ Hyp. III 72.
94 ~ Hyp. III 73.
95 ~ Hyp. III 75.

---

25 *γίνεσθαι* N (ut scr. Bekk.): *γενέσθαι* LEς 28 *οὕτως* N: *ὧδε* Lς 28 *οὕτως* — 29 *παρατατικοῦ* om. E 4 *τμῆμα* ς *μὴ* om. LEς (sed addid. Bekk.) 7 *σὺν τόπῳ νοεῖται* N 16 *τῷ* prius om. AB del. edd.

495
φάνειάν μου τοῦ σώματος ἀήρ, καὶ ἀμφορεὺς τοῦ ἐν αὐτῷ
περιεχομένου προσαγορεύεται τόπος. διχῶς δὴ καλουμέ-
νου νῦν ⟨τοῦ⟩ τόπου, φασὶ δύνασθαι τὸ κινούμενον ἐν ᾧ
ἔστι τόπῳ κινεῖσθαι, τῷ κατὰ πλάτος, ἔχοντι διάστημα
καθ' ὃ γενήσεται τὰ τῆς κινήσεως. τινὲς δὲ καὶ ἀπέ- 96
ραντον εἶναι ᾠήθησαν τὸν τοῦ Διοδώρου λόγον, ἐπείπερ
ἄρχεται μὲν ἀπὸ διεζευγμένου, ψευδοποιεῖ δὲ τοῦτο διὰ
τῶν ἑξῆς, ἑκάτερον τῶν ἐν αὐτῷ δεικνὺς ψεῦδος, τό τε ἐν
ᾧ μὴ ἔστι τι τόπῳ κινεῖσθαι καὶ τὸ ἐν ᾧ ἔστιν.
Τοιαῦται μὲν αἱ πρὸς τὸν λόγον ἐνστάσεις· δοκεῖ δὲ 97
Διόδωρος πρὸς τὴν πρώτην εὐθὺς ὑπηντηκέναι διδάσκων,
ὅτι ἐνδέχεται τῶν συντελεστικῶν ἀληθῶν ὄντων τὰ τούτων
παρατατικὰ ψευδῆ τυγχάνειν. ἔστω γάρ τινα πρὸ ἐνιαυ-
τοῦ γεγαμηκέναι καὶ ἕτερον μετ' ἐνιαυτόν. οὐκοῦν
ἐπὶ τούτων τὸ μὲν "οὗτοι ἔγημαν" ἀξίωμα συντελε-
496 στικὸν ὂν ἀληθές ἐστιν, τὸ δ' "οὗτοι γαμοῦσι" παρα-
τατικὸν καθεστὼς ψεῦδός ἐστιν· ὅτε γὰρ οὗτος ἐγά-
μει, οὔπω οὗτος ἐγάμει, καὶ ὅτε οὗτος ἐγάμει, οὐκέτι
οὗτος ἐγάμει. τότε δ' ἂν ἦν ἀληθὲς ἐπ' αὐτῶν τὸ
"οὗτοι γαμοῦσιν", εἰ ὁμόσε ἐγάμουν. δύναται οὖν
τοῦ συντελεστικοῦ ἀληθοῦς ὄντος ψεῦδος εἶναι τὸ
τούτου παρατατικόν. τοιοῦτο δέ ἐστι καὶ τὸ "Ἑλένη 98
τρεῖς ἔσχεν ἄνδρας"· οὔτε γὰρ ὅτε Μενέλαον εἶχεν
ἐν Σπάρτῃ ἄνδρα οὔθ' ὅτε Πάριν ἐν Ἰλίῳ, οὔθ' ὅτε
θανόντος τούτου Δηιφόβῳ ἐγαμήθη, ἀληθές ἐστι τὸ
παρατατικὸν τὸ "τρεῖς ἔχει ἄνδρας", ἀληθοῦς ὄντος
τοῦ συντελεστικοῦ τοῦ "τρεῖς ἔσχεν ἄνδρας". σοφί- 99
ζεται δὲ ἐν τούτοις ὁ Διόδωρος, καὶ παρ' ἀμφιβολίαν βούλεται
ἡμᾶς πλανᾶν. τὸ γὰρ "οὗτοι ἔγημαν" δύο σημαίνει, ἓν μὲν
πληθυντικὸν καὶ ἴσον τῷ "οὗτοι συνέγημαν", ὅπερ ἐστὶ ψεῦ-
δος, ἕτερον δὲ τὸ κατὰ περίληψιν ἑνικοῦ πράγματος ἐγκε-
κλιμένου ἀπὸ τοῦ "οὗτος ἔγημεν" καὶ ἑτέρου ἑνικοῦ τοῦ
"οὗτος ἔγημεν", ὧν πάλιν ἑνικῶν τὰ παρατατικά ἐστιν

---

19 post περιεχομένου fort. excidit ὑγροῦ vel οἴνου vel simile quid 20 τοῦ add. Bekk. 30 παρατατικὰ N: παραστατικὰ LE: παρατακτικὰ ς (cf. ad p. 494, 18/19) 5 οὗτοι NLE: ὅτι ς

496
ἀληθῆ, τὸ "οὗτος γαμεῖ" καὶ τὸ "οὗτος γαμεῖ"· ἐπ' ἀμ-
100 φοτέρων γὰρ ἀληθῆ γέγονε ταῦτα. ἀμήχανον οὖν ἐστι
τῶν παρατατικῶν ψευδῶν ὄντων ἀληθῆ εὑρίσκεσθαι τὰ
τούτων συντελεστικά, ἀλλ' ἀνάγκη συναναιρεῖσθαι ἢ συνυ-
πάρχειν τὰ ἕτερα τοῖς ἑτέροις.

Νὴ Δί', ἀλλ' εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν καὶ ἑτέραν ὁ
Διόδωρος κομίζεται παραμυθίαν, σαφεστέρῳ χρώμενος
101 ὑποδείγματι. βαλλέσθω γάρ, φησί, σφαῖρα εἰς τὸν ὑπερ-
κείμενον ὄροφον. οὐκοῦν ἐν τῷ μεταξὺ τῆς βολῆς
χρόνῳ τὸ μὲν παρατατικὸν ἀξίωμα "ἅπτεται ἡ σφαῖ-
ρα τῆς ὀροφῆς" ψεῦδός ἐστιν· ἔτι γὰρ ἐπιφέρεται.
ὅταν δὲ ἅψηται τῆς ὀροφῆς, γίνεται ἀληθὲς τὸ συν-
τελεστικόν, τὸ "ἥψατο ἡ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς". ἐνδέ-
χεται ἄρα ψεύδους ὄντος τοῦ παρατατικοῦ ἀληθὲς
ὑπάρχειν τὸ συντελεστικόν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ κινεῖ-
σθαι μέν τι παρατατικῶς, κεκινῆσθαι δὲ συντελε-
102 στικῶς. μήποτε δὲ κἀνταῦθα πλανᾶται. τὸ γὰρ παρατατικὸν
τὸ "ἅπτεται ἡ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς" γίνεται ἀληθές, οὐχ ὅτε 497
φέρεται ἐν τῷ μεταξὺ ἀέρι ἡ σφαῖρα, ἀλλ' ὅτε ἄρχεται ἅπ-
τεσθαι τῆς ὀροφῆς. ὅταν δὲ τερματίσασα τὴν ψαῦσιν ὑπονο-
στήσῃ, τότε καὶ τὸ συντελεστικὸν γίνεται ἀληθές, τὸ "ἥψατο
ἡ σφαῖρα τῆς ὀροφῆς". ἄτοπος οὖν ἐστιν ὁ Διόδωρος τοῦ
μὲν κεκινῆσθαι περιεχόμενος ὡς ἀληθοῦς, τοῦ δὲ κινεῖσθαι
ἀφιστάμενος ὡς ψεύδους, δέον ἢ ἀμφοτέροις συγκατατίθε-
σθαι ἢ ἀμφοτέρων ἀφίστασθαι.

103 Οἱ δὲ φάσκοντες δύνασθαί τι κινεῖσθαι ἐν ᾧ ἔστι
τόπῳ, καὶ τοῦτο μὲν τὰς σφαίρας, τοῦτο δὲ τοὺς ἄξονας
καὶ τὰ τύμπανα παρατιθέμενοι, οὐ λύουσι τὴν ἀπορίαν,
ἀλλ' ὁμοίως ἐγκυλίονται αὐτῇ. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων
σωμάτων, καθὼς καὶ ἀνώτερον ὑπεδείκνυμεν (§ 52),
καθ' ὁλότητα μὲν μένει ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, κατὰ μέρη δὲ ἀλ-
λάττει τοὺς τόπους, τοῦ μὲν ἄνω ἀντιλαμβάνοντος τὸν τοῦ
104 κάτω τόπον, τοῦ δὲ κάτω τὸν τοῦ ἄνω. εἰ δὲ τοῦτο, μένει
τὰ τῆς ἀπορίας. ἕκαστον γὰρ τῶν τοιούτων σωμάτων μέρος
ἤτοι ἐν ᾧ ἔστι τόπῳ κινεῖται ἢ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν· οὔτε δὲ

103—104 ~ Hyp. III 72.

497 ἐν ᾧ ἔστιν, ὡς παρεστήσαμεν, οὔτε ἐν ᾧ μὴ ἔστιν, ὡς
ἐδείξαμεν· οὐκ ἄρα κινεῖται.
Ἀλλ' ἀκολούθως — ἔφασκόν τινες παρὰ τὴν ἔννοιαν 105
τοῦ κινουμένου κεκομίσθαι τὸν λόγον· νοεῖσθαι γὰρ τὸ
κινούμενον ὡς δυεῖν ἐχόμενον τόπων, τοῦ τ' ἐξ οὗ κινεῖ-
ται, τοῦ τ' εἰς ὃν μετέρχεται. ῥάδιον δέ ἐστι καὶ πρὸς
τούτους ὑπαντῶντας λέγειν ὅτι, κἂν τοιαύτην εἶναι συμ-
βεβήκῃ τὴν τοῦ κινουμένου νόησιν, οὐδὲν πρὸς τὸ προ-
κείμενον διὰ τὸ μὴ περὶ τῆς νοήσεως τοῦ κινεῖσθαι νῦν
εἶναι τὴν ζήτησιν τοῖς ἀπορητικοῖς προηγουμένως, ἀλλὰ
περὶ τῆς ὑπάρξεως, ὑπὲρ ἧς οὐδὲν εἰρήκασιν οἱ τῇ τοιαύτῃ
χρησάμενοι ἐνστάσει. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν τὸν λόγον ἀνα- 106
τρέψωμεν, οὐδὲν ἕξουσιν εἰπεῖν πρὸς ἡμᾶς. ὅταν γὰρ
φάσκωσι τὸ κινούμενον δυεῖν ἔχεσθαι τόπων, τοῦ τε ἐν
498 ᾧ ἔστι καὶ τοῦ εἰς ὃν φέρεται, πευσόμεθ' αὐτῶν, πότε
μέτεισιν ἀπὸ τοῦ ἐν ᾧ ἔστι τόπου τὸ κινούμενον εἰς τὸν
ἕτερον. ἆρά γε ὅτε ἐν τῷ πρώτῳ ἔστιν ἢ ὅτε ἐν τῷ δευ-
τέρῳ; ἀλλ' ὅτε μὲν ἐν τῷ πρώτῳ τόπῳ ἔστιν, οὐ μετέρ-
χεται εἰς ἕτερον. ἔτι γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ ἔστιν. ὅτε δὲ 107
οὐκ ἔστιν ἐν τούτῳ, ἀλλ' ἐν τῷ δευτέρῳ, πάλιν οὐ μετέρ-
χεται, ἀλλὰ μετελήλυθεν ἤδη· τῶν γὰρ ἀμηχάνων ἐστὶ
καὶ τῶν ἀνεπινοήτων τὸ μετελθεῖν τι ἐξ ἐκείνου τοῦ τό-
που τοῦ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν. ὥστε κἂν τοιαύτην ἔχωμεν τοῦ
κινουμένου νόησιν, μένει οὐδὲν ἧττον ἡ ἀρχῆθεν ἀπορία.
Καὶ μὴν οἱ λέγοντες διχῶς καλεῖσθαι τὸν τόπον, ἐν 108
πλάτει τε καὶ κατ' ἀκρίβειαν, διὰ δὲ τοῦτο καὶ τὴν κίνη-
σιν ἐν τῷ κατὰ πλάτος νοουμένῳ τόπῳ δύνασθαι συμ-
βαίνειν, οὐ πρὸς νοῦν ὑπαντῶσιν. προηγεῖται γὰρ τοῦ
κατὰ πλάτος νοουμένου τόπου ὁ κατ' ἀκρίβειαν, καὶ ἀδύ-

105—107 ~ Hyp. III 73.
108—110 ~ Hyp. III 75.

20 ἐπεδείξαμεν E 21 ἀλλ' om. V ἀκολούθως NLEABR: ἀνακολούθως V 22 νοεῖσθαι Fabr.: νόει vel νοεῖ G 25/26 συμβεβήκῃ NL: συμβέβηκε Eς 27 περὶ ⟨τὸ⟩ τῆς N 5 fort. ⟨τὸν⟩ ἕτερον cf. p. 138, 11 οὔτε N 8 τὸ Gen.: τό τε NL: τότε Eς 13 fort. ⟨μόνον⟩ ἐν?

498

νατόν ἐστιν ἐν τῷ κατὰ πλάτος τόπῳ κινηθῆναί τι μὴ
109 *προκινηθὲν ἐν τῷ κατ' ἀκρίβειαν· ὡς γὰρ οὗτος περιεκτικός ἐστι τοῦ κινουμένου σώματος, οὕτως ὁ κατὰ πλάτος τόπος σὺν τῷ κινουμένῳ σώματι καὶ τὸν κατ' ἀκρίβειαν τόπον περιέσχηκεν. καθάπερ οὖν οὐδεὶς δύναται ἐν σταδιαίῳ κινεῖσθαι διαστήματι μὴ προκινηθεὶς ἐν τῷ πηχυαίῳ διαστήματι, ὧδε τῶν ἀδυνάτων ἐστὶν ἐν τῷ κατὰ πλάτος τόπῳ κινεῖσθαι μὴ κινούμενον ἐν τῷ κατ' ἀκρίβειαν.*
110 *ἠρώτηκε δὲ ὁ Διόδωρος τὸν ἐκκείμενον λόγον κατὰ τῆς κινήσεως τοῦ κατ' ἀκρίβειαν ἐχόμενος τόπου· τοίνυν ἀναιρουμένης ἐπὶ τούτου τῆς κινήσεως οὐθεὶς ἀπολείπεται λόγος ἐπὶ τοῦ κατὰ πλάτος τόπου.*

Τὸ μὲν γὰρ μοχθηρὸν εἶναι τὸν λόγον φάσκειν διὰ τὸ ἀπὸ διεζευγμένου ἄρχεσθαι καὶ τοῦτο ψευδοποιεῖν τὸ
111 *διεζευγμένον τελέως ἐστὶ ληρῶδες. κατ' ἀκολουθίαν γὰρ γέγονε τὰ τῆς ἐρωτήσεως, καὶ δύναμιν ἔχει τοιαύτην· "εἰ κινεῖταί τι, κατὰ τὸν ἕτερον τῶν προειρημένων τρόπων ὀφείλει κινεῖσθαι· οὐχὶ δέ γε τὸ δεύτερον· οὐκ ἄρα τὸ* 499 *πρῶτον." εἰ γὰρ ὄντος τοῦ πρώτου ἔστι τὸ δεύτερον, τοῦ δευτέρου μὴ ὄντος οὐδὲ τὸ πρῶτον ἔσται. ὅπερ καὶ κατὰ τὰς αὐτῶν τῶν διαλεκτικῶν ὑποθέσεις ὑγιές ἐστιν.*

112 *Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τὰ ἀντιλεγόμενα τῷ ὑπὸ Διοδώρου κομισθέντι λόγῳ ἀναγκαῖον ἦν εἰπεῖν. κομίζει δὲ καὶ ἄλλους τινὰς λόγους οὐχ οὕτως ἐμβριθεῖς, ἀλλὰ σοφιστικωτέρους, ὧν τὴν ἔκθεσιν ποιησόμεθα εἰς τὸ δύνασθαι κατὰ τὰς ζητήσεις ἕκαστον αὐτῶν ἐκκλίνειν. εὐθέως γάρ, φησί, τὸ κινούμενον ἐν τόπῳ ἔστιν, τὸ δὲ ἐν τόπῳ ὂν οὐ κινεῖται· τὸ ἄρα κινούμενον οὐ κινεῖται.*
113 *διττῆς δὲ οὔσης κινήσεως, μιᾶς μὲν τῆς κατ' ἐπικράτειαν, δευτέρας δὲ τῆς κατ' εἰλικρίνειαν, καὶ κατ' ἐπικράτειαν μὲν ὑπαρχούσης ἐφ' ἧς τῶν πλειόνων κινουμένων μερῶν τοῦ σώματος ὀλίγα ἠρεμεῖ, κατ' εἰλικρίνειαν δὲ ἐφ' ἧς πάντα κινεῖται τὰ τοῦ σώματος μέρη, δοκεῖ τούτων τῶν δυεῖν κινήσεων ἡ κατ' ἐπι-*
114 *κράτειαν προηγεῖσθαι τῆς κατ' εἰλικρίνειαν. ἵνα γὰρ*

23 fort. *κινεῖσθαί* ⟨*τι*⟩ 28 *μὴν* Kayser 32 *τρόπων* NE: *τρόπον* Lς

499
τι εἰλικρινῶς κινηθῇ, τουτέστιν ὅλον δι' ὅλου, πρό-
τερον ὀφείλει νοεῖσθαι κατ' ἐπικράτειαν κινούμε-
νον, ὃν τρόπον ἵνα τις κατ' εἰλικρίνειαν γένηται
πολιός, ὀφείλει κατ' ἐπικράτειαν πεπολιῶσθαι, καὶ
ἵνα τις κατ' εἰλικρίνειαν ληφθῇ σωρός, ὀφείλει κατ'
ἐπικράτειαν γεγονέναι σωρός· κατὰ τὸν ὅμοιον τρό-
πον ἡγεῖσθαι δεῖ τῆς κατ' εἰλικρίνειαν κινήσεως τὴν
κατ' ἐπικράτειαν· ἐπίτασις γὰρ τῆς κατ' ἐπικράτειάν
ἐστιν ἡ κατ' εἰλικρίνειαν. οὐχὶ δέ γε ἔστι τις κατ' 115
ἐπικράτειαν κίνησις, ὡς παραστήσομεν· τοίνυν οὐδ'
ἡ κατ' εἰλικρίνειαν γενήσεται. ὑποκείσθω γὰρ ἐκ τρι-
ῶν ἀμερῶν συνεστὼς σῶμα, δυεῖν μὲν κινουμένων
ἑνὸς δὲ ἀκινητίζοντος· τοῦτο γὰρ ἡ κατ' ἐπικράτειαν
ἀπαιτεῖ κίνησις. οὐκοῦν εἰ προσθείημεν τέταρτον 116
ἀμερὲς ἀκινητίζον τούτῳ τῷ σώματι, πάλιν γενήσε-
ται κίνησις. εἴπερ γὰρ τὸ ἐκ τριῶν ἀμερῶν συγκεί-
500 μενον σῶμα, δυεῖν μὲν κινουμένων, ἑνὸς δὲ ἀκινη-
τίζοντος, κινεῖται, καὶ τετάρτου προστεθέντος ἀμε-
ροῦς κινήσεται· ἰσχυρότερα γὰρ τὰ τρί' ἀμερῆ, μεθ'
ὧν πρότερον ἐκινεῖτο, τοῦ προστεθέντος ἑνὸς ἀμε-
ροῦς. ἀλλ' εἴπερ τὸ ἐκ τεσσάρων ἀμερῶν συγκείμενον
σῶμα κινεῖται, κινήσεται καὶ τὸ ἐκ πέντε· ἰσχυρό-
τερα γάρ ἐστι τὰ τέσσαρ' ἀμερῆ, μεθ' ὧν πρότερον
ἐκινεῖτο, τοῦ προστεθέντος ἀμεροῦς. καὶ εἰ τὸ ἐκ 117
τῶν πέντε συγκείμενον κινεῖται, πάντως καὶ ἕκτου
προσελθόντος ἀμεροῦς κινήσεται, ἰσχυροτέρων ὄν-
των τῶν πέντε παρὰ τὸ ἕν. καὶ οὕτω μέχρι μυρίων
ἀμερῶν προέρχεται ὁ Διόδωρος δεικνύς, ὅτι ἀνυπόστατός
ἐστιν ἡ κατ' ἐπικράτειαν κίνησις· ἄτοπον γάρ, φησί, τὸ
λέγειν κατ' ἐπικράτειαν κινεῖσθαι σῶμα ἐφ' οὗ
ἐνακισχίλια ἐνακόσια ἐνενήκοντα ὀκτὼ ἀκινητίζει
ἀμερῆ καὶ δύο μόνον κινεῖται. ὥστε οὐδὲν κατ'

---

21 προπεπολιῶσθαι LEς 26 ἔστι LEς: ἔσται N 27 οὐδ' Bekk.: οὐθ' G 30 μὲν post τέταρτον E et L (ubi exp. rubricator) 3 τρί' ἀμερῆ NE: τρία μέρη Lς 4 προτεθέντος ς 7 προτεθέντος N 8 ἕκτου Struve: ἐκ τοῦ G

500
ἐπικράτειαν κινεῖται. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ κατ' εἰλι-
κρίνειαν, ᾧ ἕπεται τὸ μηδὲν κινεῖσθαι.
118 Ἀλλὰ γὰρ ἡ μὲν ἐπιχείρησις τοιαύτη πώς ἐστιν, φαί-
νεται δὲ καὶ σοφιστικὴ καὶ παρακείμενον ἔχουσα τὸν ἔλεγ-
χον· ἅμα γὰρ τῇ τοῦ πρώτου ἀμεροῦς προσθέσει οἴχεται
ἡ κατ' ἐπικράτειαν κίνησις, δυεῖν κινουμένων ἀμερῶν, δυεῖν
δὲ ἀκινητιζόντων. ὅθεν τὰς μὲν τοιαύτας ἐπιχειρήσεις
119 παραιτητέον, ἐκείνοις δὲ μάλιστα χρηστέον τοῖς λόγοις· εἰ
κινεῖταί τι, νῦν κινεῖται· εἰ νῦν κινεῖται, ἐν τῷ ἐνεστῶτι
χρόνῳ κινεῖται· εἰ δὲ ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ κινεῖται, ἐν
ἀμερεῖ χρόνῳ ἄρα κινεῖται. εἰ γὰρ μερίζεται ὁ ἐνεστὼς
χρόνος, πάντως εἰς τὸν παρῳχημένον καὶ μέλλοντα μερι-
120 σθήσεται, καὶ οὕτως οὐκέτ' ἔσται ἐνεστώς. εἰ δ' ἐν ἀμε-
ρεῖ χρόνῳ τι κινεῖται, ἀμερίστους τόπους διέρχεται. εἰ δὲ
ἀμερίστους τόπους διέρχεται, οὐ κινεῖται. ὅτε γὰρ ἔστιν
ἐν τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ, οὐ κινεῖται· ἔτι γὰρ ἔστιν ἐν
τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ. ὅτε δὲ ἔστιν ἐν τῷ δευτέρῳ ἀμε-
ρεῖ τόπῳ, πάλιν οὐ κινεῖται, ἀλλὰ κεκίνηται. οὐκ ἄρα 501
κινεῖταί τι.
121 Πρὸς τούτοις· πᾶσα κίνησις τριῶν τινῶν ἔχεται, κα-
θάπερ σωμάτων τε καὶ τόπων καὶ χρόνων, σωμάτων μὲν
τῶν κινουμένων, τόπων δὲ τῶν ἐν οἷς ἡ κίνησις γίνεται,
122 χρόνων δὲ τῶν καθ' οὓς ἡ κίνησις γίνεται. ἤτοι οὖν πάν-
των τούτων εἰς ἀπείρους τεμνομένων τόπους καὶ χρόνους
καὶ εἰς ἄπειρα σώματα γίνεται ἡ κίνησις, ἢ πάντων εἰς
ἀμερὲς καὶ ἐλάχιστον καταληγόντων, ἢ τινῶν μὲν εἰς ἄπει-
ρον τεμνομένων, τινῶν δὲ εἰς ἀμερὲς καὶ ἐλάχιστον κατα-
ληγόντων. ἐάν τε δὲ πάντα εἰς ἄπειρον τέμνηται, ἐάν τε
πάντα εἰς ἀμερὲς καταλήγῃ, ἄπορος ὁ περὶ τῆς κινήσεως
123 εὑρεθήσεται λόγος. τάξει δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης στάσεως
ποιώμεθα τὴν ἐπιχείρησιν, καθ' ἣν πάντα εἰς ἄπειρον
τέμνεται. καὶ δὴ οἱ προεστῶτες αὐτῆς φασι τὸ κινούμε-

18 σοφιστὴ ς 20 ⟨μὲν⟩ κινουμ. Bekk. dubit. 26 παρῳχημένον NLE: παρῳχηκότα ς 6 χρόνων — γίνεται om. E 11 πάντα post 12 καταλήγῃ N 11 ἄπειρον NE: ἄπειρα Lς 12 καταλήγῃ, ⟨ἐάν τε τινὰ μὲν εἰς ἄπειρον τέμνηται, τινὰ δὲ εἰς ἀμερὲς καταλήγῃ,⟩ Bekk. in adnotatione

501 *νον σῶμα ὑφ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἄθρουν μερι-
στὸν ἀνύειν διάστημα, καὶ οὐ τὸ πρῶτον τοῦ διαστήμα-
τος μέρος πρῶτον ἐπιλαμβάνειν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ μέρει καὶ τὸ
δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον, ἀλλ' ὑφ' ἓν τὸ ὅλον μεριστὸν
διάστημα καὶ ἀθρόως διέρχεσθαι. ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον καὶ
ποικίλως τοῖς φαινομένοις μαχόμενον. εἰ γοῦν ἐπὶ τῶν* 124
*αἰσθητῶν τούτων σωμάτων νοήσωμέν τινα κατὰ σταδιαίου
τροχάζοντα διαστήματος, πάντως ὑποπεσεῖται, ὅτι ὀφείλει
ὁ τοιοῦτος τὸ πρῶτον ἡμιστάδιον ἀνύειν πρῶτον καὶ τὸ
δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον· τὸ γὰρ ὑφ' ἓν ἀξιοῦν τὸ
ὅλον ἀνύειν τοῦ σταδίου διάστημα τελέως ἄτοπον. καὶ* 125
*εἰ τέμοιμεν τὸ ἕτερον ἡμιστάδιον εἰς δύο τεταρτημόρια,
πάντως πρῶτον διελεύσεται τὸ πρῶτον τεταρτημόριον·
καὶ εἰ εἰς πλείονα τέμοιμεν, ὡσαύτως. κἂν κατὰ πεφω-
τισμένου δὲ τροχάζῃ τοῦ σταδίου, φαίνεται ὡς οὐχ ὑφ' ἓν
σκιάσει τὸ στάδιον, ἀλλὰ τὸ μέν τι πρῶτον μέρος, τὸ δὲ
δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον. καὶ εἰ παραθέοι δὲ τῷ τοίχῳ με-* 126
502 *μιλτωμένῃ τῇ χειρὶ τούτου ἐφαπτόμενος, οὐχ ὑφ' ἕνα καὶ
τὸν αὐτὸν χρόνον τὸν ὅλον τοῦ σταδίου τοῖχον μιλτώσει,
ἀλλὰ κατὰ τάξιν καὶ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον. ὅπερ
οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τῶν αἰσθητῶν ἔδειξε πραγμάτων, τουτὶ
καὶ ἐπὶ τῶν νοητῶν προσδεκτέον ἐστὶν ἡμῖν. καὶ* 127
*ἄλλως δὲ ἔνεστι ταύτην ἀνελεῖν τὴν δόξαν, πολλαῖς καὶ
ποικίλαις εἰς τοῦτο χρωμένους ὑποθέσεσιν. ὑποκείσθω
γὰρ πηχυαῖον διάστημα, καὶ διωρίσθω κατὰ τὴν μεσό-
τητα εἰς δύο ἡμιπήχεα. διωρίσθω δὲ καὶ τὰ παλαιστιαῖα
διαστήματα αὐτοῦ, καὶ ἔστω τὰ διορίζοντα στερεὰ πρὸς τὸ
ἀντικόπτειν καὶ ἱστᾶν δύνασθαι τὸ κινούμενον. εἰ οὖν τὸ κινού-
μενον ὑφ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν χρόνον ἄθρουν ἀνύει μεριστὸν διά-
στημα, καὶ οὐ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον ἡ κίνησις, καὶ τὸ*

124—126 ~ Hyp. III 78.

---

18 *μέρος* om. ς *ἐπιλαμβάνει* ς 25/26 *ἀξιοῦν διανύειν τοῦ ὅλου διάστημα* ς 27 et 29 *τέμνημεν* N (-η- corr. ex οι) 29 *εἰ* om. Nς 30 *τροχίζῃ* N 8 *ὅπερ* Gen.: *εἴπερ* G 6 *ἔστι* N 9 *ἡμιπήχια* LEVR 10 *τὰ διορίζοντα* Fabr. coll. p. 504, 27: *τὸ διορίζον τὰ* G 11/12 *εἰ οὖν τὸ κινούμενον* N: om. LEς (addiderat autem iam Bekk.!) 12 *ὑφ'* N: *ἐφ'* LEς

κατὰ τοῦ προειρημένου διαστήματος κινούμενον σῶμα ὑφ᾽ 502
ἕνα χρόνον ὑπὸ τοῦ τὰ δύο ἡμιπηχυαῖα διορίζοντος ἀντικοπή-
128 σεται σώματος καὶ ὑπὸ τοῦ τὰ παλαιστιαῖα. ἀλλ᾽ εἰ ἐν τῷ
αὐτῷ χρόνῳ ὑπὸ τούτων ἀντικοπήσεται, ἔσται τὸ αὐτὸ
ἅμα καὶ κεκινημένον καὶ μὴ κεκινημένον· ᾗ μὲν γὰρ
ἀντέκοψεν αὐτῷ τὸ διοριστικὸν τῶν ἡμιπηχυαίων διαστη-
μάτων, κεκίνηται τὸ ἡμιπηχυαῖον διάστημα, ᾗ δὲ καὶ τὸ
διοριστικὸν τοῦ παλαιστιαίου ἀντέκοψεν, πάλιν οὐ κεκί-
νηται τὸ αὐτὸ διάστημα. ἄτοπον δέ γε τὸ αὐτὸ λέγειν
ἅμα κεκινῆσθαι καὶ μὴ κεκινῆσθαι. ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ
ἀξιοῦν τὸ κινούμενον ἄθρουν ὑφ᾽ ἓν μεριστὸν ἀνύειν διά-
στημα καὶ μὴ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον κινεῖσθαι.
129 πάλιν ὑποκείσθω πηχυαῖον διάστημα, καὶ φερέσθω τινὰ
σώματα ἀφ᾽ ἑκατέρου τῶν ἄκρων ἰσοταχῶς ὡς αἱ κατ᾽ Ἐπί-
κουρον ἄτομοι. οὐκοῦν ἐπεὶ ὑπόκειται ταῦτα τὰ σώματα
ἰσοταχῶς κινούμενα, πάντως κατὰ τὴν μεσότητα τοῦ πη-
χυαίου διαστήματος προσκρούσαντα ἀλλήλοις ἢ στήσεται
130 ἢ ἐπὶ τὸν ὅθεν ἦλθε τόπον ἀντικρουσθήσεται. καὶ εἰ μὲν 503
ἵσταται, πρόδηλόν ἐστιν, ὅτι ἑκάτερον αὐτῶν ἐν ἄλλῳ μὲν
χρόνῳ ἐκινεῖτο τὸ ἀπὸ τοῦ ἄκρου διάστημα ἄχρι τῆς με-
σότητος, ἐν ἄλλῳ δὲ ἔμελλεν ἀνύειν τὸ ἀπὸ τῆς μεσότη-
τος ὡς ἐπὶ τὸ ἕτερον ἄκρον. εἰ δὲ ἀνταναβάλλεται ὡς ἐπὶ
τὰ τοῦ ὅλου διαστήματος ἄκρα, πάλιν προὖπτον, ὡς ἐν
ἄλλῳ μὲν χρόνῳ διῆλθε τὰ ἀπὸ τῶν ἄκρων διαστήματα ὡς
ἐπὶ τὸ μέσον, ἐν ἄλλῳ δὲ ἀντικρουσθέντα ὑπέστρεψεν ὡς
ἐπὶ τὰ ἄκρα. καὶ οὕτως οὐδέν ἐστι τὸ κινούμενον ὑφ᾽ ἓν
ἄθρουν μεριστὸν διάστημα.
131 Ἔτι καὶ οὕτως ἐλεγκτέον ἐστὶ τοὺς πάντα μὲν εἰς
ἄπειρον τέμνεσθαι λέγοντας, κινεῖσθαι δὲ τὸ κινούμενον

---

15 ὑπὸ τοῦ N: ὑφ᾽ οὗ LEς: ὑπό τε τοῦ olim coniecerat Bekk. 20 ⟨οὐ⟩ κεκίν. N 22 γε om. ς 24 ἀξιοῦν τὸ Gen.: ἀξιοῦντα LEς 25 πρότερον alt. om. N 1 ἐπὶ τὸν — τόπον scr. coll. v. 5. 8/9: ἐκ τοῦ — τόπου G ἀποκρουσθήσεται Lobeck (Phrynich. p. 44): ἀνακρουσθήσεται Reisig 3 ἄχρι om. N 5 ἐπὶ τὸ — ὡς om. ς 6 τὰ et ἄκρα Fabr.: τῷ et ἄκρῳ G 7 διῆλθε τὰ ἀπὸ τῶν ἄκρων διαστήματα Rüstow: διῆλθεν ἀπὸ τῶν ἄλλων διαστημάτων G: διῆλθε τὸ ἀπὸ τοῦ ἄκρου διάστημα vel διῆλθεν ἀπὸ τῶν ἄκρων Bekk. dubit. 12 λέγοντας τέμνεσθαι N

503 ὑφ' ἓν ἄθρουν μεριστὸν διάστημα προειληφότας. δυεῖν
γὰρ ἰσοταχῶς κινουμένων σωμάτων ὅσον πηχυαῖον διά-
στημα, ἀκολουθήσει λέγειν ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ μὴ τὸ αὐτὸ
διάστημα ἑκάτερον ἀνύειν, ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον, τὸ δὲ
ἔλαττον· ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὴν ἐνάργειαν. διωρίσθω γὰρ 132
τὸ πηχυαῖον διάστημα τοῦ ἑτέρου σώματος κατὰ τὴν με-
σότητα, καὶ τὸ διορίζον ἀντικοπτέτω παντὶ προσπίπτοντι.
ἐπεὶ οὖν ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀξιοῦσιν ἑκάτερον κινεῖσθαι κἂν
τῷ αὐτῷ ἀνύειν τό τε πηχυαῖον διάστημα καὶ τὰ μέρη
τούτου καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν τὰ μέρη, ἐν ἄλλῳ δὲ τὸ ὅλον,
πάντως ἐν ᾧ χρόνῳ κινεῖται τὸ ἕτερον τούτων τῶν σωμά-
των τὸ ὅλον πηχυαῖον διάστημα, ἐν τῷ ἴσῳ καὶ τὸ λει-
πόμενον σῶμα κινήσεται τὸ ἡμίπηχυ διάστημα καὶ ἀντι-
κοπὲν στήσεται. ἀλλ' ὑπέκειτό γε ἰσοταχῶς ἑκάτερον αὐ- 133
τῶν κινούμενον. τὰ ἄρα ἰσοταχῶς κινούμενα ἐν τῷ αὐτῷ
χρόνῳ ἄνισον κινεῖται διάστημα· ὅπερ παρὰ τὴν ἐνάρ-
γειάν ἐστιν. τοίνυν οὐ κινεῖται τὸ κινούμενον ὑφ' ἓν
504 ἄθρουν μεριστὸν διάστημα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον πρό-
τερον ἡ κίνησις ὀφείλει γίνεσθαι.

Ἔτι πρὸς τοῖς εἰρημένοις τὸ ἐν ἴσῳ χρόνῳ κινούμε- 134
νον πλέον διάστημα τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἔλαττον διά-
στημα κινουμένου ταχύτερόν ἐστιν· οἷον ἐὰν ἐν ὡριαίῳ
διαστήματι καθ' ὑπόθεσιν τῶν κινουμένων τὸ μὲν εἴκοσι
σταδίους ἀνύῃ, τὸ δὲ δέκα μόνον, λεχθήσεται συμφώνως
κατὰ πάντα ταχύτερον μὲν εἶναι τὸ τοὺς εἴκοσι σταδίους
ἀνύον, βραδύτερον δὲ τὸ τοὺς δέκα. ἀλλὰ τοῦτό γε τὸ 135
φαινόμενον καὶ ἐναργὲς εἶναι δοκοῦν ἀναιρεῖται ὅσον ἐπὶ
τῇ ἐκκειμένῃ ὑποθέσει καὶ γίνεται ψεῦδος. ἔσται γὰρ τὸ ἐν
τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινούμενον καὶ ταχύτερον καὶ βραδύτε-
ρον· ὅπερ ἦν ἀπεμφαῖνον. εἰ γὰρ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν
χρόνῳ τὸ ὅλον κινεῖται πηχυαῖον διάστημα, ἐν ἄλλῳ δὲ τὰ
τοῦ πηχυαίου διαστήματος μέρη, ἀλλ' ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ

13 προειληφότας Lς: προσειλ. N: παραληφότας E 20/21 κἂν τῷ αὐτῷ Bekk.: καὶ τῶ αὐτῶ N: καὶ τὸ αὐτὸ LEς 21 ἀνύειν Bekk.: δυεῖν (vel δυοῖν) G 3 τὸν N 5 ἐν om. N 8 πάντας Bekk. dubit. 11 τὸ om. Lς 15 τὸ αὐτὸ ς

504
τό τε ὅλον διάστημα διέρχεται καὶ τὰ τοῦ ὅλου μέρη,
ἔσται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ καὶ βραδύτερον καὶ τα-
136 χύτερον· ᾗ μὲν γὰρ πηχυαῖον ἐν τούτῳ διάστημα ἀνύει,
ἔσται ταχύτερον, ᾗ δ' ἐν τῷ αὐτῷ ἡμιπηχυαῖον, ἔσται
βραδύτερον. τελέως δέ ἐστιν ἄτοπον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ
λέγειν τι καὶ ταχύτερον εἶναι καὶ βραδύτερον. τοίνυν οὐ
κατ' ἄθρουν μεριστὸν διάστημα κινεῖται τὸ κινούμενον, ἀλλὰ
κατὰ τὸ πρότερον πρότερον.

137 Ἱκανῶς δ' ἂν ἐλέγχοιντο οἱ ταύτης προεστῶτες τῆς
δόξης καὶ διὰ τῆς λεχθησομένης ὑποθέσεως. ἔστω γάρ
τι δακτυλιαῖον διάστημα, διῃρήσθω τε τοῦτο κατὰ τὴν
μεσότητα εἰς δύο ἡμιδακτυλιαῖα διαστήματα, καὶ ἔστω τὸ
διορίζον φύσιν ἔχον ἀντικοπτικὴν καὶ ἀποβάλλειν δυνα-
μένην τὸ προσπίπτον, κινείσθω τε σῶμά τι κατὰ τοῦ
τοιούτου διαστήματος· φημὶ δή, ὅτι κατὰ ταύτην τὴν
ὑπόθεσιν, ἐπεὶ τὸ κινούμενον ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ τό τε
ὅλον ἀνύει διάστημα καὶ τὰ τοῦ ὅλου μέρη, δεήσει τὸ
αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐλθεῖν τε καὶ ἀπελθεῖν· ὅ ἐστι 505
138 τῶν ἀδυνάτων. εἰ γὰρ ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἀνύει
τό τε ὅλον δακτυλιαῖον διάστημα καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ, δακ-
τυλιαῖον δ' ἔστι διάστημα τό τε ἀπὸ τοῦ ἄκρου μέχρι
τῆς μεσότητος καὶ τὸ ἀπὸ ταύτης μέχρι τοῦ ἄκρου, ἐν τῷ
αὐτῷ χρόνῳ καὶ ἀπελεύσεται τὸ κινούμενον καὶ προσκροῦ-
σαν τῷ διορίζοντι κατελεύσεται. παρὰ τὴν ἐνάργειαν δέ
ἐστι τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐλθεῖν τε καὶ ἀπελθεῖν· παρὰ
τὴν ἐνάργειαν ἄρα καὶ τὸ οὕτω γίνεσθαι τὴν κίνησιν,
ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ λέγειν καὶ ἐκτείνεσθαι
τὴν χεῖρα καὶ συστέλλεσθαι, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ μὲν ἐκτείνε-
σθαι, ἐν ἄλλῳ δὲ συστέλλεσθαι.

139 Ὥστε τὸ μὲν κατ' ἄθρουν διάστημα γίνεσθαι τὴν
κίνησιν οὕτως ἐστὶν ἄπορον τοῖς προειρημένοις ἀνδράσιν·

139—141 ~ Hyp. III 76.

21/22 οὐ κατ' G: οὐκ Bekk. 26 et 29 τε NLE: δὲ ς 28 ἀποπάλλειν Bekk. dubit. at cf. p. 503, 5 6 ἐλεύσεται Bekk. dubit. 7 ἀπελεύσεται Bekk. dubit. 10 λέγειν ⟨τε⟩ καὶ ς

505
πολλῷ δὲ τούτου ἀπορώτερον τὸ μὴ κατ' ἄθρουν γίνεσθαι
μεριστὸν διάστημα, ἀλλὰ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον καὶ
κατὰ τὸ δεύτερον δεύτερον. εἰ γὰρ οὕτω γίνεται ἡ κίνη-
σις, πάντων εἰς ἄπειρον τεμνομένων τῶν τε σωμάτων καὶ
τόπων καὶ χρόνων, οὐκ ἔσται τις ἀρχὴ κινήσεως. ἵνα γάρ 140
τι κινηθῇ πηχυαῖον διάστημα, ὀφείλει τὸ πρῶτον ἡμίπηχυ
διέρχεσθαι πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον τῇ τάξει δεύτερον.
ἀλλ' ἵνα καὶ τὸ πρῶτον ἀνύσῃ ἡμίπηχυ διάστημα, ὀφείλει
τὸ πρῶτον τεταρτημόριον τοῦ πηχυαίου διαστήματος διελ-
θεῖν, εἶτα τότε τὸ δεύτερον. ἀλλὰ κἂν εἰς πέντε διαιρεθῇ,
⟨τὸ πρῶτον πεμπτημόριον⟩, κἂν εἰς ἕξ, τὸ πρῶτον ἡκτημόριον.
παντὸς οὖν τοῦ πρώτου μέρους ἄλλο πρῶτον ἔχοντος μέρος 141
διὰ τὴν εἰς ἄπειρον τομήν, ἀνάγκη μηδέποτε ἀρχὴν γίνεσθαι
κινήσεως διὰ τὸ ἀνέκλειπτα εἶναι τὰ μέρη τοῦ διαστήματος καὶ
τὰ τοῦ σώματος, καὶ πᾶν τὸ ἐκ τούτων λαμβανόμενον ἔχειν
ἄλλα μέρη.

Πρὸς μὲν οὖν τοὺς εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι λέγοντας 142
τά τε σώματα καὶ τοὺς τόπους καὶ τοὺς χρόνους (οὗτοι
506 δέ εἰσιν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς) ταῦθ' ἥρμοζε λέγειν· οἱ δὲ
πάντα εἰς ἀμερῆ καταλήγειν ὑπειληφότες, ὡς οἱ περὶ τὸν
Ἐπίκουρον, νεανικωτέραις μᾶλλον ἐνέχονται ταῖς ἀπορίαις,
καὶ πρῶτον, ὅτι οὐκ ἔσται κίνησις, ὡς ὁ Διόδωρος ἐδίδασκε 143
τῶν ἀμερῶν ἐχόμενος τόπων τε καὶ σωμάτων. τὸ γὰρ ἐν
τῷ πρώτῳ ἀμερεῖ τόπῳ περιεχόμενον ἀμερὲς σῶμα οὐ κι-
νεῖται· περιείχετο γὰρ ἐν τῷ ἀμερεῖ τόπῳ καὶ ἐκπεπλη-
ρώκει τοῦτον. καὶ πάλιν· τὸ ἐν τῷ δευτέρῳ ὑποκείμενον
οὐ κινεῖται· κεκίνηται γὰρ ἤδη. εἰ δὲ μήτε ἐν τῷ πρώ-
τῳ τὸ κινούμενον κινεῖται ἐφ' ὅσον ἔστιν ἐν τῷ πρώτῳ,
μήτ' ἐν τῷ δευτέρῳ, παρὰ δὲ ταῦτα τρίτος οὐκ ἐπινοεῖται
τόπος, οὐ κινεῖται τὸ λεγόμενον κινεῖσθαι. πάρεστι 144
δὲ καὶ χωρὶς τῆς τοιαύτης ἀπορίας ἐξ ὑποθέσεως διαβάλ-
λειν τὴν στάσιν τῶν κατ' Ἐπίκουρον. ἔστω γὰρ διάστημα
ἐξ ἐννέα [τε] συγκείμενον ἀμερῶν τόπων στοιχηδὸν τετα-
γμένων, καὶ κινείσθω κατ' αὐτοῦ δὴ τοῦ διαστήματος δύο

---

25 τὸ πρῶτον πεμπτημόριον add. Bekk. dubit. **29** τούτου N
31 οὖν om. NEV **5** τε om. ς **15** τε del. Bekk.

ἀμερῆ σώματα ἀφ' ἑκατέρου τῶν ἄκρων, κινείσθω δὲ ἰσο- 506
145 ταχῶς. οὐκοῦν ἐπεὶ ἡ κίνησίς ἐστιν ἰσοταχής, δεήσει ἑκά-
τερον τῶν τοιούτων σωμάτων ἀνὰ τέσσαρας ἀμερεῖς διέρ-
χεσθαι τόπους. φθάσαντα δὲ ἐπὶ τὸν πέμπτον τόπον,
ὅς ἐστι μέσος τῶν τεσσάρων καὶ τῶν τεσσάρων, ἢ στήσε-
ται ἢ τὸ ἕτερον αὐτῶν προκαταταχήσει, ὥστε τοῦτο μὲν
πέντε διελθεῖν ἀμερεῖς τόπους, τὸ δὲ λειπόμενον τέσσαρας
μόνον, ἢ οὔτε στήσεται οὔτε τὸ ἕτερον προκαταταχήσει,
συνδραμόντα δὲ ὑφ' ἓν ἀμφότερα ἐξ ἡμισείας διακαθέξει
146 τὸν πέμπτον ἀμερῆ τόπον. τὸ μὲν οὖν ἀμφότερα στῆναι
πάνυ ἐστὶν ἀπίθανον· τόπου γὰρ οὐχ ὑποκειμένου καὶ
μηδενὸς πρὸς τὴν κίνησιν ἀντικόπτοντος οὐ στήσεται. τὸ
δὲ προκαταταχεῖν τοῦ ἑτέρου τὸ ἕτερον παρὰ τὴν ὑπόθε-
σιν· ὑπέκειτο γὰρ ἰσοταχῶς ἑκάτερον αὐτῶν κινούμενον.
147 λείπεται ἄρα λέγειν, ὅτι εἰς τὸ αὐτὸ συνδραμόντα ἀμφό-
τερα ἐφέξει τὰς ἡμισείας τοῦ λειπομένου τόπου. εἰ δὲ
ἐπέχει τοῦτο μὲν τὴν καθ' αὐτὸ ἡμίσειαν, ἐκεῖνο δὲ τὴν 507
καθ' αὐτό, οὐκ ἔσται ἀμερὴς ὁ τόπος, ἀλλ' εἰς δύο ἡμι-
σείας μεριστός. οὑτωσὶ δὲ καὶ τὰ σώματα· μέρει γὰρ
αὐτῶν τὸ τοῦ τόπου μέρος ἐπιλαμβάνοντα οὐκ ἔσται
148 ἀμερῆ. εἰ δὲ καὶ οἱ τόποι μεριστοὶ καὶ τὰ σώματα
οὐκ ἀμερῆ, ἀνάγκη καὶ τὸν χρόνον μὴ εἶναι ἀμερῆ καὶ
ἐλάχιστον οὐ γὰρ ἐν ἴσῳ χρόνῳ διέρχεται τὸν ἀμερῆ τό-
πον τὸ ἀμερὲς σῶμα καὶ τὸ τοῦ ἀμεροῦς τόπου μέρος,
ἀλλ' ἐν ἄλλῳ μὲν τὸν ὅλον ἀμερῆ τόπον, ἐν ἐλαχίστῳ δὲ
149 τὸ τούτου μέρος. πάλιν ἔστω τι κανόνιον κέντροις κατὰ
τὸ ἕτερον μέρος διειλημμένον, καὶ τοῦτο περιαγέσθω ἀπὸ
τοῦ ἑτέρου τῶν ἄκρων κατά τινος ἐπιπέδου ἐν ἑνὶ καὶ τῷ
αὐτῷ χρόνῳ. καὶ δὴ τοῦ ἄκρου περιαγομένου κύκλοι κα-
ταγραφήσονται μεγέθει διαφέροντες ἀλλήλων, καὶ ὁ μὲν
ἐξωτάτω καὶ πάντων περιληπτικὸς μέγιστος, ὁ δ' ἐνδοτάτω

22 προκατασχήσει ς 27 οὐχ om. N 28 μηδὲν N 30 αὐτὸν L 31 ⟨γὰρ⟩ ἄρα N 1 καθ' αὑτὸ Gen.: κατὰ ταὐτὸ NLE: κατ' αὐτὸ ς ἐκεῖνο N: κεῖνο LEς: κἀκεῖνο Gen. τὸν E 3 μεριστής ς μέρει Bekk.: μέρη G 4 τὰ τοῦ τόπου μέρη N 9 ἐν om. N

507 βραχύτατος, καὶ οἱ μεταξὺ τούτων ἀνάλογοι, ἤτοι μείζους καὶ μείζους ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπιόντων ἡμῶν ἢ ἐλάσσους καὶ ἐλάσσους ἀπὸ τῆς ἐκτὸς περιφερείας ὑποβαινόντων. ἐπεὶ οὖν εἷς ἐστιν ὁ τῆς περιαγωγῆς χρόνος (ἔστω δὲ ἀμε- 150
ρὴς οὗτος), ζητῶ πῶς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου καθεστῶτος καθ' ὃν γέγονε τὰ τῆς καταγραφῆς, μιᾶς δὲ οὔσης καὶ τῆς κινήσεως, διαφέροντες γεγόνασιν ἀλλήλων οἱ κύκλοι, καὶ οἱ μὲν μεγάλοι, οἱ δὲ μικρὰν ἔχοντες τὴν περίμετρον. οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν, ὅτι τῶν ἀμερῶν χρόνων 151
διαφορά τίς ἐστι παρὰ τὸ μέγεθος καὶ διὰ τοῦτο τῶν κύκλων οἱ μὲν ἐν μείζοσιν ἀμερέσι καταγραφέντες χρόνοις εἰσὶ μείζους, οἱ δὲ ἐν ἐλάσσοσι μικρότεροι. εἰ γὰρ ἕτερος ἑτέρου μείζων ἐστὶν ἀμερὴς χρόνος, οὐκ ἔστιν ἀμερὴς ὁ χρόνος οὐδὲ ἐλάχιστος, καὶ τὸ κινούμενον οὐ πάντως ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ κινεῖται. πρὸς τούτοις οὐδὲ ἐκεῖνο ἔστι φά- 152
ναι, ὅτι εἷς μέν ἐστιν ἀμερὴς χρόνος, καθ' ὃν ἅπαντες
508 καταγράφονται οἱ κύκλοι, τὰ δὲ μέρη τοῦ περιαγομένου κανόνος οὐκ ἔστιν ἰσοταχῆ, ἀλλὰ τὰ μὲν ταχύτερον περιάγεται, τὰ δὲ βραδύτερον, καὶ ὑπὸ μὲν τῶν ταχύτερον περιαγομένων οἱ μείζους συνίστανται κύκλοι, ὑπὸ δὲ τῶν βραδύτερον οἱ μικρότεροι. εἰ δὲ τῷ ὄντι τὰ μὲν θᾶττον 153
κινεῖται μέρη, τὰ δὲ βράδιον, ἐχρῆν ἢ διασπᾶσθαι τὸ κανόνιον ἐν τῇ περιαγωγῇ ἢ κάμπτεσθαί γε πάντως, τινῶν μὲν αὐτοῦ μερῶν προκαταταχούντων, τινῶν δὲ ὑστερούντων. οὔτε δὲ διασπᾶται οὔτε κάμπτεται· τοίνυν ἄπορός ἐστιν ἡ κίνησις τοῖς πάντα λέγουσιν εἰς ἀμερῆ καταλήγειν.

καθόλου τε· εἰ πάντα ἀμερῆ ἐστιν, ὅ τε χρόνος ἐν 154
ᾧ γίνεται ἡ κίνησις, καὶ τὸ σῶμα ὅπερ κινεῖται, ὅ τε τόπος ἐν ᾧ τὰ τῆς κινήσεως συντελεῖται, πάντα κατ' ἀνάγκην

---

154 ~ Hyp. III 77.

---

26 καταγραφόντες N: καταγράφοντες V 27 μείζοσι E ἐλάσσοσι Fabr.: ἐλάσσονι G 28 ἔστιν L: ἔνεστιν NEς 31 εἷς N: οἷς LEς 1 περιγράφονται ς 2 τὸ ς ταχύτερα N 3 ταχυτέρων N 5 βραδύτερον Lς: βραδυτέρων NE 7 γε om. ς 8 προκαταταχυνόντων ς

508
τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς κινήσεται, ὥστε τὸν ἥλιον τῇ χε-
λώνῃ γίνεσθαι ἰσοταχῆ· καὶ γὰρ αὐτὸς καὶ αὐτὴ ἐν ἀμε-
ρεῖ χρόνῳ ἀμερὲς ἀνύει διάστημα. ἄτοπον δέ γε πάντα
τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς λέγειν κινεῖσθαι ἢ τὴν χελώνην
τῷ ἡλίῳ τυγχάνειν ἰσοταχῆ· ἄτοπον ἄρα τὸ πάντων εἰς
ἀμερὲς καταληγόντων ἀξιοῦν γίνεσθαι τὴν κίνησιν.
155 Λείπεται τοίνυν σκοπεῖν, εἰ δύναται κινεῖσθαί τι, τι-
νῶν μὲν εἰς ἄπειρον τεμνομένων, τινῶν δὲ εἰς ἀμερὲς κα-
ταληγόντων. καὶ δὴ οὕτως ἠνέχθησαν οἱ περὶ τὸν Στρά-
τωνα τὸν φυσικόν· τοὺς μὲν γὰρ χρόνους εἰς ἀμερὲς
ὑπέλαβον καταλήγειν, τὰ δὲ σώματα καὶ τοὺς τόπους
εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι, κινεῖσθαί τε τὸ κινούμενον
ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ ὅλον ἄθρουν μεριστὸν διάστημα
156 καὶ οὐ κατὰ τὸ πρότερον πρότερον. οὐκοῦν καὶ τὴν
τούτων στάσιν ἀδύνατόν ἐστι διδάσκειν πάντων προδηλοτέρων
ἐχομένους ὑποδειγμάτων. ὑποκείσθω γὰρ τετραδακτυλιαῖον
διάστημα, καὶ ἀνυέτω τοῦτο τὸ κινούμενον σῶμα ἐν δυσὶν ἀμε-
ρέσι χρόνοις, ὥστε τὸ ἕτερον [τὸ] διδακτυλιαῖον ἐν ⟨ἑνὶ⟩ ἀμερεῖ 509
χρόνῳ διέρχεσθαι καὶ τὸ λειπόμενον πάλιν ἐν ἑνί. τοιαύ-
της δὲ οὔσης ὑποθέσεως ἀφαιρείσθω τοῦ τοσούτου δια-
στήματος δακτυλιαῖον διάστημα, ὥστε τὸ περιλειπόμενον
157 διάστημα τριδακτυλιαῖον γίνεσθαι. ἀλλ' εἰ τὸ ὅλον τετρα-
δακτυλιαῖον διάστημα ἐν δυεῖν ἀμερέσι χρόνοις τὸ κινού-
μενον σῶμα διήρχετο, πάντως τὸ τριδακτυλιαῖον ἀνύσει ἐν
ἑνὶ ἀμερεῖ χρόνῳ καὶ ἡμίσει, ἐν ἑνὶ μὲν τὸ διδακτυλιαῖον
διάστημα, ἐν ἡμίσει δὲ τὸ λειπόμενον δακτυλιαῖον. καὶ
οὕτως, εἰ ἔστι τοῦ ἀμεροῦς χρόνου ἡμίσει λειπόμενος ἀμε-
ρὴς χρόνος, οὐκ ἔστι τις ἀμερὴς χρόνος, ἀλλὰ καὶ οὗτος
158 εἰς μέρη τέτμηται. ὁ δ' αὐτὸς λόγος, εἰ πέμπτον δάκτυ-
λον προσθῶμεν τῷ τετραδακτυλιαίῳ διαστήματι. πῶς γὰρ
τοῦτο κινήσεται τὸ κινούμενον; ἆρά γε ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ;
ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὸ διπλοῦν ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ διήνυεν, ἔσται

---

15 ⟨καὶ⟩ αὐτὸς N 22 τὸν del. Rüstow 27 πρότερον alt. om. N 28 ἀδύνατόν ἐστι N: δυνατὸν ἔσται LEς πάντως Fabr. 1 τὸ del. Fabr. διδακτυλιαῖον ς: δακτυλιαῖον NLE ἑνὶ add. Bekk. 3 τοιούτου N 8 δακτυλιαῖον NLE (ut v. 1)

509 τὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ κινούμενον ταχύ τε ἅμα καὶ βραδύ,
ᾗ μὲν διδακτυλιαῖον ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ ἀνύει, ταχύ, ᾗ δ' ἐν
τῷ ἴσῳ δακτυλιαῖον διέρχεται, βραδύ. εἰ δὲ ἐν ἐλάττονι
ἀμεροῦς χρόνου ἀνύει τὸν πέμπτον δάκτυλον, μεριστός
ἐστιν ὁ ἀμερὴς χρόνος· ὅπερ οὐ θέλουσιν.

Καὶ μὴν εἰ ἐν ἀμερεῖ χρόνῳ τὸ κινούμενον ὑφ' ἓν 159
ἄθρουν μεριστὸν ἀνύει διάστημα, στήσεταί τι ἀναιτίως,
ὡς παραστήσομεν· οὐχὶ δέ γε ἵσταταί τι ἀναιτίως· οὐκ
ἄρα κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον γίνεται ἡ κίνησις. ἔστω γὰρ 160
ὄρθιόν τι διάστημα, οἷον δεκάπηχυ, καὶ βαρύ τι σῶμα,
οἱονεὶ μολιβῆ σφαῖρα, ἐν ἑνὶ ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἀνυέτω ὅλον
τοῦτο τὸ διάστημα ἄνωθεν κάτω. ἀλλὰ καὶ προστιθέσθω
τούτῳ τῷ διαστήματι ἄλλο πηχυαῖον διάστημα, ὥστε ὅλον
γίνεσθαι ἑνδεκάπηχυ, ἀφιέσθω τε πάλιν ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἡ
σφαῖρα. οὐκοῦν φθάσασα ἐπὶ τὸ πέρας μὲν τοῦ δεκάτου 161
πήχεως ἀρχὴν δὲ τοῦ ἑνδεκάτου ἢ στήσεται ἢ καὶ τοῦτον
510 διελεύσεται, φημὶ δὲ τὸν ἑνδέκατον πῆχυν. ἀλλὰ τὸ μὲν
στῆναι ἄτοπον· βαρὺ γὰρ οὕτω σῶμα καὶ δι' ἀέρος φε-
ρόμενον καὶ μηδενὸς ἀντικόπτοντος, εἰ στήσεται, πάντως
ἀναιτίως στήσεται, ὅπερ ἦν ἄτοπον. εἰ δὲ κινήσεται, ἐπεὶ 162
τὸ ὅλον δεκάπηχυ διάστημα ἐν ἑνὶ ἀμερεῖ διέρχεται χρόνῳ,
τὸ λειπόμενον πηχυαῖον διάστημα τῆς αὐτῆς οὔσης κι-
νήσεως ἐν δεκάτῳ μέρει τοῦ ἀμεροῦς χρόνου διελεύσεται,
ὥστε τὸν ἀμερῆ χρόνον πρὸς τῷ μὴ εἶναι ἀμερῆ ἔτι καὶ
εἰς δέκα μέρη τετμῆσθαι.

Καὶ μὴν εἰ τὸ κινούμενον ἐν ἑνὶ ἀμερεῖ χρόνῳ ὅλον 163
ἀνύει μεριστὸν διάστημα, ἐξ ἀνάγκης ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ
χρόνῳ ἐν πᾶσι γενήσεται τοῖς τοῦ διαστήματος μέρεσιν.
εἰ δὲ ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ ἐν πᾶσι γενήσεται τοῖς
τοῦ διαστήματος μέρεσιν, οὐκ ἔσται κεκινημένον τὸ διά-
στημα ἀλλὰ ἐπεσχηκός· ὅπερ ἄτοπον. οὐ τοίνυν ἐν ἑνὶ 164

17 δακτυλιαῖον E ἀνύει om. ς 25 τε διάστ. N 26 οἷον ἡ N 27 τὸ om. LE 30/31 πέρας μὲν τοῦ δεκάτου πήχεως Bekk.: μέρος μὲν τοῦ δεκαπήχεος G 1 ἑνδέκατον πῆχυν Bekk.: ἑνδεκάπηχυν G 4 ἐπὶ E 13 εἰ — 14 μέρεσιν om. E 13 ἐν om. L

510
καὶ ἀμερεῖ χρόνῳ κινεῖται τὸ κινούμενον μεριστὸν διά-
στημα, ἐπεὶ ἔσται τὸ αὐτὸ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ θερμόν τε
καὶ ψυχρόν, πεφωτισμένον τε καὶ ἀφώτιστον. ὑποκείσθω
γὰρ διπηχυαῖον διάστημα, καὶ τούτου ὁ μὲν ἕτερος πῆχυς
165 πεπυρακτώσθω, ὁ δ' ἕτερος ἐψύχθω. εἰ δὴ τὸ κινούμενον
ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ἀμερεῖ χρόνῳ τὸ ὅλον τοῦτο ἐπιλαμ-
βάνει διάστημα, ὅτε μὲν κατὰ τοῦ πεπυρακτωμένου πή-
χεώς ἐστιν, ἔσται πεπυρακτωμένον, ὅτε δὲ κατὰ τοῦ ἐψυ-
γμένου, ἐψυγμένον. γίνεται δὲ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον
ἔν τε τῷ πεπυρακτωμένῳ καὶ τῷ ἐψυγμένῳ· τὸ αὐτὸ ἄρα
κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἔσται θερμόν τε ἅμα καὶ ψυχρόν·
166 ὃ τῶν ἀδυνάτων ὑπῆρχεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν
αὐτὴν ἔφοδον ἔσται διδάσκειν, ὅτι ὑφ' ἓν ταὐτὸ ἔσται καὶ
πεφωτισμένον καὶ ἀφώτιστον· ὃ καὶ αὐτὸ παρὰ τὴν
ἐνάργειαν.

Πρὸς τούτοις δεήσει ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ, ὁπηλίκον ἂν
τις ὑποθῆται διάστημα, κεκινῆσθαι λέγειν τὸ κινούμενον.
167 οἷον ἔστω τετραδακτυλιαῖον διάστημα, καὶ διῃρήσθω εἰς
ὀκτὼ μέρη, εὐσήμου τε χάριν διδασκαλίας τὸ μὲν πρῶτον 511
αὐτοῦ μέρος καλείσθω *Α*, τὸ δὲ δεύτερον *Β*, τὸ δὲ τρίτον
Γ, καὶ κατὰ τὰ ἑξῆς ὁμοίως. εἰ δὴ τὸ κινούμενον ἐν ἑνὶ
καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ μεριστὸν ἀνύει διάστημα, ἐν ᾧ χρόνῳ
κινεῖται τὸ *ΑΒ* διάστημα, ἐν τῷ αὐτῷ δυνήσεται κινεῖσθαι
τὸ *ΒΓ* διάστημα. ἀλλ' εἰ ⟨τοῦτο⟩, ἐν τῷ αὐτῷ κινήσεται καὶ τὸ
ΓΔ, καὶ οὕτω μέχρις ἀπείρου, ὥστε ἐν ἑνὶ καὶ ἀμερεῖ χρό-
νῳ κινήσεται τὸ ὅλον τῆς γῆς διάστημα.
168 Εἰ οὖν μήτε εἰς ἄπειρον οὔσης τῆς τομῆς μήτε εἰς
ἀμερὲς τῆς καταλήξεως, μήτε τινῶν μὲν εἰς ἄπειρον τεμ-
νομένων, τινῶν δὲ εἰς ἀμερὲς καταληγόντων, σῴζεται ἡ κί-
νησις, ῥητέον μηδὲν εἶναι κίνησιν. οἷς ἕπεται ἡ ἐποχὴ

---

20 πεπυρακτώσθω Bekk.: πεπυρώσθω G 26 ἅμα om. N: ante θερμόν ς 2/3 *Α* — *Β* — *Γ* Bekk.: ἄλφα — βῆτα — γάμμα G (cf. p. 490, 24—28. 535, 7. 22 sqq.) 5 *ΑΒ* Bekk. secundum Fabricii versionem: πρῶτον δεύτερον G 6 *ΒΓ* Bekk.: δεύτερον τρίτον G τοῦτο dubit. add. Bekk. καὶ τὸ LEς: τὸ αὐτὸ καὶ N 7 *ΓΔ* Bekk.: τρίτον τέταρτον G

511 *διά τε τὴν τῆς ἐναργείας καὶ διὰ τὴν τῶν ἀντικειμένων*
αὐτῇ λόγων ἰσοσθένειαν.

⟨γ´⟩ *εἰ ἔστι χρόνος*

Τῆς κινήσεως τριῶν οὐσιῶν, ὡς προεῖπον (§ 121), *ἐχο-* 169
μένης, σώματός τε τοῦ κινουμένου καὶ τόπου τοῦ ἐν ᾧ κινεῖ-
ται καὶ χρόνου καθ' ὃν ἡ κίνησις συντελεῖται, ἐπεὶ τό τε σῶμα
καὶ τὸν τόπον ἠπορήσαμεν, πειρασόμεθα καὶ περὶ χρόνου
ζητεῖν· τάχα γὰρ καὶ περὶ τούτου ὁ λόγος ἄπορος φα-
νεῖται τοῖς τε αἰώνιον ὑποτιθεμένοις εἶναι τὸν κόσμον
φυσικοῖς καὶ τοῖς ἀπό τινος χρόνου λέγουσιν αὐτὸν συνε-
στάσθαι. καὶ δή τινές (Stoic. fr. II 513 Arn.) *φασι χρό-* 170
νον εἶναι διάστημα τῆς τοῦ κόσμου κινήσεως, οἱ δὲ
αὐτὴν τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν. οὔτε δὲ κατὰ τοὺς πρώ-
τους οὔτε κατὰ τοὺς δευτέρους γίνεταί τις χρόνος. εἴπερ γὰρ
τὸ διάστημα τῆς κινήσεως καὶ ἡ κίνησις οὐδέν ἐστι παρὰ τὸ
κινούμενον, ὁ χρόνος τῆς κοσμικῆς κινήσεως διάστημα καθε-
στὼς ἢ ἰδιαίτερον κοσμικὴ κίνησις οὐδὲν ἔσται παρὰ τὸν κι-
νούμενον κόσμον, ἀλλὰ κόσμος πως ἔχων γενήσεται ὁ χρόνος·
512 *ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. καὶ ἄλλως· τὴν μὲν κίνησιν τοῦ κόσμου* 171
ἐνδέχεται νοεῖν κατά τινα χρόνον μὴ οὖσαν, ὥστ' οὐκ ἂν
εἴη τοῦ κόσμου κίνησις ⟨*ὁ*⟩ *χρόνος. καὶ ἄλλως· πᾶσα κίνη-* 172
σις ἐν χρόνῳ γίνεται, διὸ καὶ ἡ τοῦ κόσμου κίνησις ἐν
χρόνῳ γενήσεται. ὁ δὲ χρόνος ἐν χρόνῳ οὐ γίνεται· ἤτοι
γὰρ ἐν αὐτῷ γενήσεται ἢ ἐν ἄλλῳ ἢ ἄλλοις. οὔτε δὲ ἐν
αὐτῷ γένοιτ' ἄν (ἔσται γὰρ ὁ αὐτὸς καὶ εἷς καὶ δύο), οὔτε
ἕτερος ἐν ἑτέρῳ διὰ τὸ μήτε τινὰ τῶν ἐνεστώτων γίνεσθαι
ἐν τῷ μὴ ἐνεστῶτι μήτε τινὰ τῶν μὴ ἐνεστώτων ἐν τῷ
ἐνεστῶτι. τοίνυν οὐδὲ διὰ τοῦτο ῥητέον κόσμου κίνησιν
εἶναι τὸν χρόνον. πάλιν ὥσπερ ἡ κίνησις ἐν χρόνῳ γί- 173
νεται, οὕτω καὶ ἡ μονή· ἀλλ' ὃν τρόπον οὐδεὶς λέγει τὴν
μονὴν εἶναι χρόνον, οὕτως οὐδὲ τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν

170—228 ~ cf. Hyp. III 136—137.

---

15 *οὐσῶν* ς 21/22 *συνίστασθαι* L 24 *τὴν τοιαύτην* Gen. *τὴν* om. L 28 *ἢ* N: *ἡ* LEς *τὸν* NL: *τὸ* Eς 29 *κόσμον* NL: *κόσμος* Eς 1 *μὲν* del. Kayser 3 ⟨*ἢ*⟩ *τοῦ κ. κ.* Bekk. *ὁ* add. Rüstow coll. p. 513, 17/8 6 *ἄλλως* Hervetus: *ἢ ἄλλοις* del. Kayser 7 *ὁ* om. N 13 *χρόνον* NLE: *ἐν χρόνῳ* ς

512

δεόντως χρόνον ἀποφαίνεται. ἥ τε τοῦ κόσμου κίνησις διὰ παντός ἐστιν ἡ αὐτή, ὁ δὲ χρόνος οὐ διὰ παντός ἐστιν ὁ αὐτός, ἀλλ' ὁτὲ μὲν ὁ αὐτὸς λέγεται, ὁτὲ δὲ ἄνισος· καὶ ὅτε ἄνισος, ὁτὲ μὲν πλείων, ὁτὲ δὲ ἐλάττων. ἕτερον ἄρα ἐστὶν ἡ τοῦ κόσμου κίνησις καὶ ἕτερον ὁ χρόνος.
174 οἵ γε μὴν τὴν τοῦ κόσμου κίνησιν ἀνελόντες, τὴν δὲ γῆν κινεῖσθαι δοξάσαντες, ὡς οἱ περὶ Ἀρίσταρχον τὸν μαθηματικόν, οὐ κωλύονται νοεῖν χρόνον. τοίνυν ἕτερον εἶναι λεκτέον τὸν χρόνον καὶ οὐ ταὐτὸν τῇ τοῦ κόσμου κινήσει.
175 οἵ τε ἐν καταγείοις τισὶ καὶ ἀλαμπέσι σπηλαίοις βιοτεύοντες καὶ οἱ ἐκ γενετῆς πηροὶ τῆς μὲν τοῦ κόσμου κινήσεως ἔννοιαν οὐκ ἔχουσιν, καθίσαντες δὲ καὶ ἀναστάντες καὶ περιπατήσαντες ἔννοιαν χρόνου λαμβάνουσι τοῦ ἐν ᾧ τὰ τρία ταῦτα ἐνήργησαν, καὶ πλείονος μὲν τοῦ ἐν ᾧ τὰ τρία, ἐλάσσονος δὲ τοῦ ἐν ᾧ τὰ δύο, ἐλαχίστου δὲ τοῦ ἐν ᾧ τὸ ἕν. εἰ δὲ δυνατὸν νοῆσαι χρόνον μὴ νοοῦντας τὴν οὐράνιον περιφοράν, ἕτερόν ἐστιν αὕτη καὶ ἕτερον ὁ χρόνος.
176 Ἀριστοτέλης (Phys. 219 b 2) δὲ χρόνον ἔφασκεν 513
εἶναι ἀριθμὸν τοῦ ἐν κινήσει πρώτου καὶ ὑστέρου. εἰ δὲ τοῦτό ἐστιν ὁ χρόνος, συμμνημόνευσίς τις τοῦ ἐν κινήσει πρώτου καὶ ὑστέρου, τὸ ἠρεμοῦν καὶ ἀκινητίζον οὐκ ἔσται ἐν χρόνῳ. ἢ εἴπερ ἐστὶν ἐν χρόνῳ τὸ ἀκινητίζον, ὁ δὲ χρόνος ἐστὶν ἀριθμὸς τοῦ ἐν κινήσει πρώτου καὶ ὑστέρου, ἔσται τὸ ἐν
177 χρόνῳ ἠρεμοῦν καὶ κινούμενον· ὅπερ ἀδύνατον. διόπερ Στράτων ὁ φυσικὸς ἀποστὰς τῆσδε τῆς ἐννοίας ἔλεγε χρόνον ὑπάρχειν μέτρον πάσης κινήσεως καὶ μονῆς· παρήκει γὰρ πᾶσι τοῖς κινουμένοις, ὅτε κινεῖται, καὶ πᾶσι τοῖς ἀκινήτοις, ὅτε ἀκινητίζει, καὶ διὰ τοῦτο πάντα τὰ γινό-
178 μενα ἐν χρόνῳ γίνεται. μήποτε δὲ πάμπολλά ἐστι καὶ τὰ τούτῳ μαχόμενα· αὔταρκες δὲ νῦν ἐκεῖνο λέγειν, ὅτι τὸ

176 cf. Hyp. III 136.
177 cf. Hyp. III 137.

19 χρόνου L 30/31 ἕτερος N 3 τις om. ς 8 τῆσδε τῆς LEς: τῆς αὐτῆς N 11 ἀκινήτοις Fabr.: κινητοῖς G τὰ om. N

513 μετροῦν τὴν κίνησιν ἢ τὴν μονὴν ἐν χρόνῳ γίνεται καὶ
οὐκ ἔστι χρόνος. εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν εἴη τὸ μετροῦν τὴν
κίνησιν καὶ τὴν μονὴν ὁ χρόνος· ἐν χρόνῳ γὰρ οὐ γίνεται
χρόνος. ἄλλως τε· εἰ διὰ τοῦτο' μέτρον τῆς κινήσεως καὶ 179
τῆς μονῆς ἐστιν ὁ χρόνος, ἐπεὶ ἀντιπαρήκει τῇ τε κινήσει
ἐφ' ὅσον ἐστὶ κίνησις καὶ τῇ μονῇ ἐφ' ὅσον ἐστὶ μονή,
ἐπεὶ πάλιν ἡ κίνησις καὶ ἡ μονὴ ἀντιπαρήκει τῷ χρόνῳ,
οὐ μᾶλλον ἔσται χρόνος μέτρον τῆς κινήσεως καὶ τῆς μο-
νῆς ἢ ἡ κίνησις καὶ ἡ μονὴ μέτρον τοῦ χρόνου. καὶ 180
τοῦτο τάχα βέλτιον ἦν εἰπεῖν· ὁ μὲν γὰρ χρόνος δυσθεώ-
ρητόν τι ἐστίν, ἡ δὲ κίνησις καὶ ἡ μονὴ εὐσύνοπτον,
ληφθείη δ' ἂν οὐκ ἐκ τοῦ δυσθεωρήτου τὸ εὐθεώρητον,
ἀλλ' ἀνάπαλιν.

Δοκεῖ δὲ καὶ εἰς τοὺς περὶ Ἐπίκουρον (p. 352, 32 Us.) καὶ 181
Δημόκριτον (A 72 Diels) φυσικοὺς τοιαύτη τις ἀναφέρεσθαι
τοῦ χρόνου νόησις "χρόνος ἐστὶν ἡμεροειδὲς καὶ νυκτο-
ειδὲς φάντασμα", καθ' ἣν πάλιν ἄπορός ἐστιν ἡ [περὶ] τοῦ
χρόνου φύσις. εἰ γὰρ ἀνυπόστατος δείκνυται ἡ ἡμέρα καὶ ἡ νύξ,
ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ἡμεροειδὲς φάντασμα μὴ εἶναι χρόνον ἢ ἀνυ-
514 πόστατον ὑπάρχειν. ἡμέρα γὰρ ἡ καὶ ἰδιαίτερον νοουμένη 182
καὶ δωδεκάωρος, τουτέστιν ἡ ἀπὸ ἀνατολῆς μέχρι δύσεως,
σκεψαμένοις ἡμῖν ἀνυπόστατος φαίνεται. ὅτε γὰρ ἡ πρώτη
ὑφέστηκεν ὥρα, οὔπω αἱ ἕνδεκα ὑφεστᾶσιν· τῶν δέ γε
πλειόνων ὡρῶν μὴ οὐσῶν οὐκ ἂν εἴη ἡμέρα. καὶ πάλιν· 183
ὅτε ἡ δευτέρα ἐνέστηκεν ὥρα, ἡ μὲν πρώτη οὐκέτ' ἔστιν,
αἱ δὲ λειπόμεναι δέκα οὔπω εἰσίν, διὸ τῶν πλειόνων μὴ
οὐσῶν ὡρῶν οὐδ' οὕτως ἔσται ἡ ἡμέρα. πάντοτε οὖν
μιᾶς ὥρας ὑφεστώσης, τῆς δὲ ἡμέρας μιᾶς ὥρας μὴ οὔ-
σης, οὐκ ἂν εἴη τις ἡμέρα. καὶ μὴν οὐδὲ ἡ μία ὥρα 184
ὑφέστηκεν· κατὰ πλάτος γὰρ νοεῖται, ἐκ πλειόνων τε καὶ

---

181 cf. Hyp. III 137.

---

15 εἰ — 16 χρόνος om. E 16 ὁ N: om. LEς ⟨καὶ⟩ ἐν χρ. N
25 λειφθείη N 28 τις om. ς 30 περὶ del. Bekk. 31 φάσις (ser-
vato περὶ) Bekk. dubit. 3 σκεψαμένοις Bekk.: σκεψομένοις G
6 οὐκέτ' Bekk.: οὐκ G 9 τῆς — οὔσης om. N

514
αὐτὴ συνέστηκε μοιρῶν, ὧν αἳ μὲν οὐδέπω εἰσίν, αἳ δὲ οὐκέτι, ὥστε καὶ τὸ σύνθετον ἐξ αὐτῶν ἀνυπόστατον γίνεσθαι. εἰ δὲ μήτε ὥρα τις ἐστὶ μήτε ἡμέρα μήτε κατὰ τὸ ἀνάλογον νύξ, οὐδὲ χρόνος ἔσται ἡμεροειδὲς ἢ νυκτο-
185 ειδὲς φάντασμα. καὶ μὴν ἡμέρα λέγεται διχῶς, καθ' ἕνα μὲν τρόπον ἡ ἐκ τῶν δώδεκα ὡρῶν συνεστῶσα, καθ' ἕτερον δὲ ὁ πεφωτισμένος ἐξ ἡλίου ἀήρ. ἤτοι οὖν τῆς ἐκ τῶν ὡρῶν συνεστώσης ἡμέρας φάντασμα εἶναι λέγουσιν οἱ περὶ τὸν Ἐπίκουρον τὸν χρόνον, ἢ τῆς ὡς πε-
186 φωτισμένου ἀέρος ἐξ ἡλίου. ἀλλὰ τῆς μὲν ἐκ τῶν ὡρῶν συνεστώσης ἡμέρας οὐκ ἂν εἴπαιεν φάντασμα εἶναι τὸν χρόνον· αὕτη γὰρ αὐτὴ ἡ ἡμέρα χρόνος ἐστί, φημὶ δὲ
187 τὴν δωδεκάωρον, διόπερ εἰ τὸ φάντασμα ταύτης χρόνος νοεῖται, ἔσται ὁ χρόνος τοῦ χρόνου φάντασμα· ὅπερ ἦν ἀπεμφαῖνον. τοίνυν οὐ λεκτέον τὸ τῆς δωδεκαώρου ἡμέρας φάντασμα χρόνον ὑπάρχειν. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ τῆς ὡς πεφωτισμένου ἀέρος ἡμέρας φάντασμα· αὕτη γὰρ ἐν χρόνῳ γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο εἰ χρόνος ἐστὶ τὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ἡμέτερον φάντασμα, ἐν τῷ ἡμετέρῳ φαντάσματι γενήσεται ἡ τοιαύτη ἡμέρα. ὃ πολλῷ τοῦ πρώτου χεῖρόν
188 ἐστιν. φθαρέντος τε τοῦ κόσμου κατὰ Ἐπίκουρον 515
οὔτε ἡμέρα ἔστιν οὔτε νύξ, διὰ δὲ τοῦτο οὔτε ἡμερήσιον οὔτε νυκτερήσιον φάντασμα. ἄτοπον δ' ἦν φθαρέντος τοῦ κόσμου λέγειν μὴ εἶναι χρόνον· καὶ γὰρ τὸ ποτὲ ἐφθάρθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι χρόνων ἐστὶν ἐμφατικά. εἰ δὲ τοῦτο, ἕτερον μέν ἐστιν ὁ χρόνος, διάφορον δὲ τὸ ἡμερήσιον ἢ νυκτερήσιον φάντασμα.

Ἐκ μὲν οὖν τῆς ἐπινοίας οὕτως ἡ τοῦ χρόνου ὕπαρ-
189 ξις ἠπορήσθω· πάρεστι δὲ καὶ προηγουμένῳ λόγῳ τὸ προκείμενον κατασκευάζειν. εἴπερ γὰρ ἔστι χρόνος, ἤτοι

189—192 ~ Hyp. III 141—142. adv. math. VI 62—63.

---

15 νυκτοειδὲς A (cf. p. 513, 29/30): νυκτεροειδὲς G (excepto A) 18 ⟨ὁ⟩ ἀήρ N 25 ⟨εἶναι⟩ νοεῖται edd. 27 τὸ om. ς 29 ταύτης τῆς LEς: τοσαύτης N 4 τὸ ποτὲ scr. coll. v. 17: ὁπότε καὶ τὸ G: τὸ ποτὲ φθαρῆναι καὶ τὸ Bekk. dubit. 5 ἐμφατικά N

515 πεπέρασται ἢ ἄπειρός ἐστιν· οὔτε δὲ πεπέρασται, ὡς πα-
ραστήσομεν, οὔτε ἄπειρός ἐστιν, ὡς διδάξομεν· οὐκ ἄρα
ἔστι τι χρόνος. εἰ γὰρ πεπέρασται ὁ χρόνος, ἦν ποτὲ
χρόνος, ὅτε [ὁ] χρόνος οὐκ ἦν, καὶ ἔσται ποτὲ χρόνος, ὅτε
οὐκ ἔσται χρόνος. ἄτοπον δέ γε ἢ τὸ γεγονέναι ποτὲ
χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἦν, ἢ τὸ ἔσεσθαί ποτε χρόνον,
ὅτε χρόνος οὐκ ἔσται· καὶ γὰρ τὸ ποτὲ γεγονέναι καὶ τὸ
ἔσεσθαι, καθὼς προεῖπον (§ 188), διαφερόντων χρόνων
ἐστὶν ἐμφατικά. οὐ τοίνυν πεπέρασται ὁ χρόνος. καὶ μὴν 190
οὐδὲ ἄπειρός ἐστιν. ἔστι γάρ τι αὐτοῦ τὸ μὲν [τι] παρῳχημέ-
νον, τὸ δὲ μέλλον. ἤτοι οὖν ἑκάτερος τούτων τῶν χρόνων
ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν. καὶ εἰ μὲν οὐκ ἔστιν, αὐτόθεν πεπέ-
ρασται ὁ χρόνος, καὶ εἰ πεπέρασται, μένει τὸ ἀρχῆθεν
ἄπορον, τὸ γεγονέναι ποτὲ χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἦν, καὶ
τὸ ἔσεσθαί ποτε χρόνον, ὅτε χρόνος οὐκ ἔσται. εἰ δὲ ἔστιν 191
ἑκάτερος, φημὶ δὲ ὅ τε παρῳχημένος καὶ ὁ μέλλων χρό-
νος, ἐν τῷ παρόντι ἔσται. ἐν τῷ παρόντι δὲ ὑπάρχων,
ἐν τῷ ἐνεστῶτι γενήσεται χρόνῳ ὅ τε παρῳχημένος καὶ ὁ
μέλλων. ἄτοπον δὲ τὸν παρῳχημένον καὶ τὸν μέλλοντα
λέγειν κατὰ τὸν ἐνεστῶτα χρόνον νοεῖσθαι. τοίνυν οὐδ'
ἄπειρός ἐστιν ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε πεπερασμένος νοεῖται
μήτ' ἄπειρος, οὐδ' ὅλως ἔστιν. τό τε μὴν ἐξ ἀνυ- 192
516 πάρκτων συνεστὼς ἀνύπαρκτον ἔσται, ὁ δέ γε χρόνος ἐξ
ἀνυπάρκτων ἀξιοῦται συνεστάναι τοῦ παρῳχημένου μη-
κέτ' ὄντος καὶ τοῦ μέλλοντος μήπω ὄντος· ἀνύπαρκτος
ἄρα ἐστὶν ὁ χρόνος.

Πρὸς τούτοις· εἰ ἔστι τι χρόνος, ἤτοι ἀμέριστός ἐστιν ἢ 193
μεριστός· οὔτε δὲ ἀμέριστος εἶναι δύναται, καθὼς ὑπο-
μνήσομεν, οὔτε μεριστός, ὡς καταστησόμεθα· οὐκ ἄρα ἔστι
τις χρόνος. ἀμερὴς μὲν οὖν οὐ δύναται τυγχάνειν ὁ χρό-

193—196 ~ Hyp. III 143. adv. math. VI 64—65.

---

11 οὔτε — 12 ἐστιν om. ς 14 ὁ del. coll. p. 153, 26 et 760, 18 15/16 ἢ — ἢ G: καὶ — καὶ Rüstow 16 ⟨ὁ⟩ χρόνος VR 19 ἐμφατικά L: ἐμφαντικά NEς (cf. ad v. 5) 20 τι prius del. Bekk.: post δὲ v. 21 transp. Rüstow τι alt. delevi coll. p. 760, 20 23 μένει NLE: μὲν ς 24 οὐκ — 25 χρόνος om. NE 26 δὴ N 32 ἔσται ς

516
νος, ἐπεὶ διαιρεῖται εἴς τε τὸν παρῳχημένον καὶ τὸν ἐνε-
194 στῶτα καὶ εἰς τὸν μέλλοντα. μεριστὸς δὲ οὐκ ἂν ὑπάρχοι
διὰ τὸ πᾶν τὸ μεριστὸν ὑπό τινος αὐτοῦ μέρους καταμε-
τρεῖσθαι· οἷον ὁ μὲν πῆχυς ὑπὸ παλαιστοῦ καταμετρεῖ-
ται, καὶ ἔστι τοῦ πήχεως μέρος ὁ παλαιστής, ὑπὸ δὲ τοῦ
δακτύλου ὁ παλαιστής, καὶ ἔστι μέρος τοῦ πάλαιστοῦ ὁ
δάκτυλος. τοίνυν εἰ καὶ ὁ χρόνος μεριστός ἐστιν, ὀφείλει
195 πρός τινος αὐτοῦ μέρους καταμετρεῖσθαι. οὔτε δὲ ὑπὸ
τοῦ ἐνεστῶτος ἐνδέχεται τοὺς ἄλλους χρόνους καταμετρεῖ-
σθαι. εἰ γὰρ ὁ ἐνεστὼς χρόνος καταμετρεῖ τὸν παρῳχη-
μένον, ἔσται ὁ ἐνεστὼς χρόνος κατὰ τὸν παρῳχημένον,
γινόμενος δὲ κατὰ τὸν παρῳχημένον οὐκέτι ἔσται ἐνεστώς,
ἀλλὰ παρῳχημένος. καὶ εἰ τὸν μέλλοντα καταμετρεῖ ὁ
ἐνεστώς, κατ' αὐτὸν γινόμενος μέλλων ἔσται, ἀλλ' οὐχὶ
ἐνεστώς. ὅθεν οὐδὲ τοῖς ἄλλοις χρόνοις ἐνδέχεται κατα-
μετρεῖν τὸν ἐνεστῶτα· ἑκάτερος γὰρ αὐτῶν κατὰ τοῦτον
γενόμενος ἐνεστὼς ἔσται καὶ οὔτε παρῳχημένος οὔτε μέλ-
196 λων. ἀλλ' εἰ πάντως μεριστὸν ἢ ἀμέριστον δεῖ νοεῖν τὸν
χρόνον, ἐδείξαμεν δὲ ἡμεῖς, ὅτι οὔτε μεριστός ἐστιν οὔτε
ἀμέριστος, λεκτέον μηδὲν εἶναι τὸν χρόνον.
197 Σὺν τούτοις· ὁ χρόνος τριμερής ἐστιν· τὸ μὲν γάρ
τι ἦν αὐτοῦ παρῳχημένον, τὸ δ' ἐνεστώς, τὸ δὲ μέλλον.
τούτων δὲ τὸ μὲν παρῳχημένον οὐκέτ' ἔστιν, τὸ δὲ μέλλον
οὔπω ἔστιν. λείπεται δὲ ἓν εἶναι μέρος ἐνεστηκός. ἤτοι
οὖν ὁ ἐνεστηκὼς χρόνος ἀμερής ἐστιν ἢ μεριστός. οὔτε 517
δὲ ἀμερὴς εἶναι δύναται· ἐν ἀμερεῖ γὰρ χρόνῳ οὐδὲν πέ-
φυκε γίνεσθαι μεριστόν, ὥς φησι Τίμων (fr. 76 Diels),
οἷον τὸ γίνεσθαι καὶ τὸ φθείρεσθαι καὶ πᾶν ὃ τούτοις ἔοικεν.
198 εἰ δ' ἀμερής ἐστιν, οὔτε ἀρχὴν ἕξει, ᾗ συνάπτει τῷ παρῳχημέ-
νῳ, οὔτε πέρας, ᾧ συνάπτει τῷ μέλλοντι· τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχον
καὶ πέρας οὐκ ἀμέριστόν ἐστιν. εἰ δὲ μήτε ἀρχὴν ἔχει

197—199 ~ Hyp. III 144—145. adv. math. VI 66—67.

---

18 πήχεος G (ut plerumque)   31 οὐκέτ' Bekk.: οὐκ G
2 δὲ om. ς

517 μήτε πέρας, οὐδὲ μέσον ἔχει· κατὰ γὰρ τὴν ὡς ταῦτα
σύμβλησιν νοεῖται τὸ μέσον. μήτε δὲ ἀρχὴν ἔχων μήτε
πέρας μήτε μέσον οὐδ' ὅλως ἔσται. εἰ δὲ μεριστός ἐστιν 199
ὁ ἐνεστὼς χρόνος, ἤτοι εἰς τοὺς ὄντας χρόνους μερίζεται
ἢ εἰς τοὺς μὴ ὄντας. καὶ εἰ μὲν εἰς τοὺς μὴ ὄντας χρό-
νους μερίζοιτο, οὐκέτ' ἔσται χρόνος· τὸ γὰρ εἰς τοὺς μὴ
ὄντας χρόνους μεριζόμενον οὐκ ἂν εἴη χρόνος. εἰ δὲ εἰς
τοὺς ὄντας χρόνους μερίζεται, οὐκέτι ἔσται ὅλος ἐνεστώς,
ἀλλὰ τὶ μὲν αὐτοῦ παρῳχημένον, τὶ δὲ μέλλον. διὰ δὲ
τοῦτο οὐκέτι ἔσται ὅλος ἐνεστὼς καὶ ὑπάρχων, τοῦ μὲν
μηκέτι ὄντος αὐτοῦ, τοῦ δὲ μήπω ὄντος. ἀλλ' εἰ τριῶν 200
ὄντων, παρῳχημένου καὶ μέλλοντος καὶ ἐνεστῶτος, δέδει-
κται τούτων μηδεὶς ὑπάρχων, οὐκ ἂν εἴη τις χρόνος.

Οἱ δὲ λέγοντες τὸν ἐνεστῶτα χρόνον πέρας μὲν εἶναι
τοῦ παρῳχημένου, ἀρχὴν δὲ τοῦ μέλλοντος, ἐκ δυεῖν ἀνυ-
πάρκτων χρόνων ἕνα ποιοῦντες, οὐχ ἕνα μόνον, ἀλλὰ καὶ
πάντα χρόνον ἀνύπαρκτον ποιοῦσιν. ἄλλως τε· εἰ πέρας 201
ἐστὶ τοῦ παρῳχημένου ὁ ἐνεστὼς χρόνος, τὸ δὲ πέρας τοῦ
παρῳχημένου συμπαρῴχηκε τῷ οὗ ἐστι πέρας, οὐκέτι ἔσται
ὁ ἐνεστὼς χρόνος, εἴπερ πέρας ἐστὶ τοῦ παρῳχημένου.
καὶ πάλιν, εἰ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντός ἐστιν ὁ ἐνεστὼς χρόνος, 202
ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ μέλλοντος οὔπω ἔστιν, ὁ ἐνεστὼς χρόνος
οὔπω ὑποστήσεται, καὶ οὕτω τὰ ἐναντιώτατα τούτῳ συμ-
518 βήσεται· καθὸ μὲν γὰρ ἐνεστώς ἐστιν, ὑπάρξει, καθὸ δὲ
συμπαρῴχηκε τῷ παρῳχημένῳ, οὐκέτι ἔσται, καθὸ δὲ τῷ
μέλλοντι σύνεστιν, οὔπω ἔσται. ἄτοπον δὲ τὸν αὐτὸν
χρόνον νοεῖν καὶ ὄντα καὶ μηκέτ' ὄντα καὶ μήπω ὄντα.
τοίνυν οὐδὲ ταύτῃ ῥητέον εἶναί τινα χρόνον.

Ἐπακτέον δὲ καὶ οὕτως· εἰ ἔστι τι χρόνος, ἤτοι 203

200—202 ~ Hyp. III 146.
203—205 ~ Hyp. III 147—148.

---

8 οὐδὲ — 10 πέρας bis ς 9 ἔχον ς 10 οὐδ' Bekk.: οὐκ N: οὐθ' LEς 13 οὐκ N 15 οὐκ N ὅλος LE: ὅλως Nς 17 ὅλος L: ὅλως NEς 1 δὲ — 2 καθὸ om. ς 3 σύνεστιν Bekk.: συνέστη G 4 καὶ ὄντα ⟨καὶ μὴ ὄντα⟩ ς 6 ⟨ὁ⟩ χρόνος ς cf. v. 22.

518
ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος ἢ φθαρτὸς καὶ γενητός· οὔτε
δὲ ἄφθαρτός ἐστι καὶ ἀγένητος, ὡς δειχθήσεται, οὔτε
φθαρτὸς καὶ γενητός, ὡς καὶ τοῦτο παρασταθήσεται· οὐκ
ἄρα ἔστι τι χρόνος. ἄφθαρτος μὲν οὖν καὶ ἀγένητος οὐκ
ἔστιν, εἴ γε τὸ μέν τι αὐτοῦ παρῴχηκε, τὸ δὲ ἐνέστηκε, τὸ
204 δὲ μέλλει. καὶ γὰρ ἡμέρα ἡ μὲν χθὲς οὐκέτι ἔστιν, ἡ δὲ
σήμερον ἔστιν, ἡ δὲ αὔριον οὔπω γέγονεν. ὅθεν καὶ τοῦ
χρόνου τὸ μὲν οὐκ ἔσται, ὥσπερ τὸ παρῳχημένον, τὸ δὲ
ἔστιν, ὡς τὸ ἐνεστηκός, τὸ δὲ οὔπω ἔστιν, καθάπερ τὸ
μέλλον. διὰ δὲ τοῦτο οὔτε ἀγένητος οὔτε ἄφθαρτος γε-
205 νήσεται ὁ χρόνος. εἰ δὲ φθαρτός ἐστι καὶ γενητός, ἄπο-
ρον τὸ εἰς τί φθαρήσεται καὶ ἐκ τίνος ἔσται. οὔτε γὰρ
ὁ μέλλων ἔστιν ἤδη, οὔτε ὁ παρῳχημένος ἔτι ἔστιν. ἐκ
δὲ τῶν μὴ ὄντων πῶς δύναταί τι ⟨γίνεσθαι, ἢ εἰς τὰ μὴ
ὄντα πῶς δύναταί τι⟩ φθείρεσθαι; οὐδὲν οὖν ἐστι χρόνος.
206 Ἐπιχειρητέον δὲ καὶ οὕτως· εἰ ἔστι τι χρόνος, ἤτοι
γενητός ἐστιν ἢ ἀγένητος ἢ τὶς μὲν γενητός, τὶς δὲ ἀγένη-
τος· οὔτε δὲ γενητὸς δύναται εἶναι ὁ χρόνος οὔτε ἀγέ-
νητος οὔτε τὶς μὲν γενητός, τὶς δὲ ἀγένητος· οὐκ ἄρα
207 ἔστι τι χρόνος. εἰ μὲν γὰρ γενητὸς εἴη, ἐπεὶ πᾶν τὸ
γεννώμενον ⟨ἐν⟩ χρόνῳ γίνεται, καὶ ὁ χρόνος γεννώμενος
ἐν χρόνῳ ἔσται γεννώμενος. ἤτοι οὖν [ὁ] αὐτὸς ἔσται ἐν
αὐτῷ γεννώμενος ἢ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ. καὶ εἰ μὲν [ὁ] αὐτὸς
ἐν ἑαυτῷ γεννᾶται, ἔσται τι γεγονὸς πρὶν γεγονέναι· ὅπερ
208 ἄτοπον. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐν ᾧ τι γίνεται ὀφείλει προϋπάρχειν
τοῦ ἐν αὐτῷ γεννωμένου, δεήσει καὶ τὸν χρόνον ἐν ἑαυτῷ
γεννώμενον ἑαυτοῦ προγεγενῆσθαι· οἷον ἐν ἐργαστηρίῳ 519
δημιουργεῖται ἀνδριάς, ἀλλὰ προϋπόκειται τοῦ ἀνδριάντος
τὸ ἐργαστήριον, καὶ ἐν τόπῳ τινὶ συνίσταται ναῦς, ἀλλὰ
καὶ προϋφέστηκε τῆς νεὼς ὁ τόπος. τοίνυν εἰ καὶ ὁ χρό-

206—211 ~ Hyp. III 149—150.

10 ἔσται N 12 ἐχθὲς N 14 οὐκέτ' Bekk. dubit. 15 ἔσται bis N 20/21 add. Bekkerum secutus (cf. p. 155, 21/22) 22 καὶ om. N 24 εἶναι om. N 26 ἔσται N τις ς 27 ἐν add. Gen. 28 et 29 ὁ del. Kayser coll. p. 155, 27. 28

519
νος ἐν ἑαυτῷ γίνεται, προϋπάρξει ἑαυτοῦ· καὶ οὕτως εἰ
μὲν γίνεται, οὔπω ἔσται, ἐπεὶ πᾶν τὸ γινόμενον, ὅτε γί-
νεται, οὔπω ἔστιν· εἰ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται, ὀφείλει προϋ-
πάρχειν. ἔσται οὖν ἅμα χρόνος καὶ οὐκ ἔσται. ᾗ μὲν 209
γίνεται, οὐκ ἔσται, ᾗ δὲ ἐν ἑαυτῷ γίνεται, ἔσται. ἄτοπον
δὲ τὸ αὐτὸ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐπιβολὴν εἶναί τε καὶ μὴ
εἶναι· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἐν αὐτῷ λέγειν γίνεσθαι τὸν
χρόνον. καὶ μὴν οὐδὲ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ γίνεται χρόνος, 210
οἷον ὁ μέλλων ἐν τῷ ἐνεστῶτι καὶ ὁ ἐνεστὼς ἐν τῷ παρῳ-
χημένῳ. εἰ γὰρ ἕτερος ἐν ἑτέρῳ γίνεται χρόνος, ἐξ ἀνάγ-
κης ἕκαστος τῶν χρόνων ἀπολείπων τὴν ἰδίαν θέσιν τὴν
ἑτέρου ἐπιλήψεται τάξιν. οἷον ἐπεὶ ὁ μέλλων χρόνος γί-
νεται ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ, ὁ μέλλων κατὰ τὸν ἐνεστῶτα
γινόμενος ἔσται ἐνεστώς, ἀλλ' οὐ μέλλων· καὶ εἰ ὁ ἐνε-
στὼς ἐν τῷ παρῳχημένῳ γίνεται, πάντως κατὰ τὸν παρῳ-
χημένον γινόμενος οὐκ ἔσται ἐνεστώς, ἀλλὰ παρῳχημένος.
ὁ δ' αὐτὸς λόγος κἂν ἀναστρέψωμεν, τὸν μὲν παρῳχημέ- 211
νον ποιοῦντες ἐν τῷ ἐνεστῶτι γινόμενον, τὸν δὲ ἐνεστῶτα
ἐν τῷ μέλλοντι· αἱ γὰρ αὐταὶ πάλιν ἀκολουθοῦσιν ἀπο-
ρίαι. εἰ οὖν οὔτε ἐν αὐτῷ γίνεται χρόνος, οὔθ' ὡς ἕτερος
ἐν ἑτέρῳ, οὐκ ἔστι γενητὸς ὁ χρόνος. εἰ δὲ μήτε ἀγένη-
τός ἐστι μήτε γενητός, παρὰ δὲ ταῦτα τρίτον ἐπινοεῖν
ἀμήχανον, λεκτέον μηδὲν ὑπάρχειν τὸν χρόνον.
ὅτι γὰρ καὶ ἀγένητος οὐ δύναται εἶναι, σφόδρα εὐπαρα- 212
μύθητον. εἰ γὰρ ἀγένητός ἐστι καὶ οὔτε γέγονεν οὔτε
γενήσεται, εἷς ἔσται μόνος ὁ ἐνεστὼς χρόνος, καὶ οὔτε ὁ
μέλλων ἔτι μέλλων, οὐδὲ τὰ ἐν αὐτῷ πράγματα, οὔτε ὁ
παρῳχηκὼς ἔτι παρῳχηκώς, οὐδὲ τὰ ἐν αὐτῷ πραττόμενα.
520 οὐχὶ δέ γε τοῦτο· τοίνυν οὐδ' ἀγένητός ἐστιν ὁ χρόνος.
καὶ μὴν οὐδὲ τὶς μὲν γενητός, τὶς δὲ ἀγένητος, ἐπεὶ 213

---

5 et 7 εἰ LEς: ἢ N 6 ἔστιν Kayser 7 ἑαυτῷ L: αὐτῷ NE: αὐτῷ ς 8 ᾗ — 9 οὐκ ἔσται om. E 10 αὐτοῦ N 21 ἀνατρέψωμεν N μὲν om. N 23 αὐταὶ NLE: αἱ ς (V ante lacunam 6—7 litt.) 29/30 οὔτε γενήσεται οὔτε γέγονεν N 32 ἔτι Fabr.: ἐστὶ G 1 οὐδ' ἀγένητός Fabr.: οὐδ' ἐγεννητός N: οὐδὲ γενητός LEς

520
συντεθήσονται αἱ ἀπορίαι. ὅ τε γὰρ γενητὸς ἢ ἐν
ἑαυτῷ γίνεσθαι ὀφείλει ἢ ἐν ἑτέρῳ· ἀλλ' ἐὰν μὲν ἐν ἑαυ-
τῷ γένηται, προϋπάρξει ἑαυτοῦ, ἐὰν δὲ ἐν ἑτέρῳ, οὐκέτι
ἐκεῖνος ὁ χρόνος ἔσται, ἀλλὰ καθ' ὃν γίνεται ἀπολείπων
214 τὴν ἰδίαν τάξιν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγενήτου·
εἰ γὰρ ἀγένητός ἐστιν, οὔτε ⟨ὁ⟩ μέλλων ποτὲ ἔσται χρόνος
οὔτε ὁ παρῳχηκώς, ἀλλ' εἷς μόνος ὁ ἐνεστηκώς. ἄτοπα
δὲ ταῦτα. λείπεται ἄρα λέγειν, μήτε γενητοῦ ὄντος τοῦ
χρόνου μήτε ἀγενήτου μήτε τινὸς μὲν γενητοῦ, τινὸς δὲ
ἀγενήτου, μὴ εἶναι χρόνον.
215 Ἐνέσται δὲ τοῦτο ἀπορεῖν καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας, ὡς
καὶ ἀπὸ τῆς ἐννοίας προηπόρηται. αὐτίκα γὰρ τῶν δογ-
ματικῶν φιλοσόφων φασὶν οἱ μὲν σῶμα εἶναι τὸν χρόνον
οἱ δὲ ἀσώματον, καὶ τῶν ἀσώματον φαμένων οἱ μὲν ὡς
καθ' αὑτό τι νοούμενον πρᾶγμα, οἱ δ' ὡς συμβεβηκὸς
216 ἑτέρῳ. σῶμα μὲν οὖν ἔλεξεν εἶναι τὸν χρόνον Αἰνησίδη-
μος κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· μὴ διαφέρειν γὰρ αὐτὸν
τοῦ ὄντος καὶ τοῦ πρώτου σώματος. ὅθεν καὶ διὰ τῆς
πρώτης εἰσαγωγῆς κατὰ ἓξ πραγμάτων τετάχθαι λέ-
γων τὰς ἁπλᾶς λέξεις, αἵτινες μέρη τοῦ λόγου τυγ-
χάνουσι, τὴν μὲν "χρόνος" προσηγορίαν καὶ τὴν
"μονάς" ἐπὶ τῆς οὐσίας τετάχθαι φησίν, ἥτις ἐστὶ
217 σωματική, τὰ δὲ μεγέθη τῶν χρόνων καὶ τὰ κεφά-
λαια τῶν ἀριθμῶν ἐπὶ πολυπλασιασμοῦ μάλιστα ἐκ-
φέρεσθαι. τὸ μὲν γὰρ "νῦν", ὃ δὴ χρόνου μήνυμά
ἐστιν, ἔτι δὲ τὴν μονάδα οὐκ ἄλλο τι εἶναι ἢ τὴν οὐ-
σίαν, τὴν δὲ "ἡμέραν" καὶ τὸν "μῆνα" καὶ τὸν "ἐνι-
αυτόν" πολυπλασιασμὸν ὑπάρχειν τοῦ "νῦν" (φημὶ
δὲ τοῦ χρόνου), τὰ δὲ "δύο" καὶ "τρία" καὶ "δέκα"
καὶ "ἑκατὸν" πολυπλασιασμὸν εἶναι τῆς μονάδος.

---

216 ~ Hyp. III 138.

---

3 ἐπισυντεθήσονται Bekk. ἦ N ς 8 ὁ add. Bekk. 26 πολλαπλασιασμοῦ ς (excepto A) cf. varia lectio ad Maxim. Tyr. p. 153, 2 Hob. 29a πολλαπλασιασμὸν ς 30 δὲ alt. om. N ⟨τὰ⟩ τρία N

521 *ὥσθ' οὗτοι μὲν σῶμα ποιοῦσι τὸν χρόνον, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς* 218
Στοᾶς φιλόσοφοι ἀσώματον αὐτὸν ᾠήθησαν ὑπάρ-
χειν· τῶν γάρ τινῶν φασι τὰ μὲν εἶναι σώματα, τὰ δὲ
ἀσώματα, τῶν δὲ ἀσωμάτων τέσσαρα εἴδη καταριθμοῦν-
ται ὡς λεκτὸν καὶ κενὸν καὶ τόπον καὶ χρόνον. ἐξ οὗ
δῆλον γίνεται, ὅτι πρὸς τῷ ἀσώματον ὑπολαμβάνειν τὸν χρόνον,
ἔτι καὶ καθ' αὑτό τι νοούμενον πρᾶγμα δοξάζουσι τοῦτον.
Ἐπίκουρος (fr. 294 Us.) *δέ, ὡς αὐτὸν Δημήτριος ὁ* 219
Λάκων ἐξηγεῖται, τὸν χρόνον σύμπτωμα συμπτωμάτων
εἶναι λέγει, παρεπόμενον ἡμέραις τε καὶ νυξὶ καὶ ὥ-
ραις καὶ πάθεσι καὶ ἀπαθείαις καὶ κινήσεσι καὶ μο-
ναῖς. πάντα γὰρ ταῦτα συμπτώματά ἐστι τισὶ συμβεβηκότα,
καὶ ὁ χρόνος πᾶσι τούτοις συμπαρεπόμενος εἰκότως ἂν λεχθείη
σύμπτωμα συμπτωμάτων. καθόλου γάρ, ἵνα μικρὸν ἄνωθεν 220
προλάβωμεν εἰς τὴν τοῦ λεγομένου παρακολούθησιν, τῶν ὄν-
των τὰ μέν τινα καθ' ἑαυτὰ ὑφέστηκεν, τὰ δὲ περὶ τοῖς
καθ' ἑαυτὰ ὑφεστῶσι θεωρεῖται. καὶ καθ' ἑαυτὰ μὲν ὑφέ-
στηκε πράγματα οἷον αἱ οὐσίαι (ὡς τὸ σῶμα καὶ κενόν),
περὶ δὲ τοῖς καθ' ἑαυτὰ ὑφεστῶσι θεωρεῖται τὰ καλού-
μενα παρ' αὐτοῖς συμβεβηκότα. τούτων δὲ τῶν συμβε- 221
βηκότων τὰ μέν ἐστιν ἀχώριστα τῶν οἷς συμβέβηκεν, τὰ
δὲ χωρίζεσθαι τούτων πέφυκεν. ἀχώριστα μὲν οὖν ἐστι
τῶν οἷς συμβέβηκεν ὥσπερ ἡ ἀντιτυπία μὲν τοῦ σώματος,
εἶξις δὲ τοῦ κενοῦ· οὔτε γὰρ σῶμα δυνατόν ἐστί ποτε 222
νοῆσαι χωρὶς τῆς ἀντιτυπίας οὔτε τὸ κενὸν χωρὶς εἴξεως,
ἀλλ' ἀίδιον ἑκατέρου συμβεβηκός, τοῦ μὲν τὸ ἀντιτυπεῖν,
τοῦ δὲ τὸ εἴκειν. οὐκ ἀχώριστα δέ ἐστι τῶν οἷς συμβέ-
βηκε καθάπερ ἡ κίνησις καὶ ἡ μονή. τὰ γὰρ συγκριτικὰ 223
τῶν σωμάτων οὔτε κινεῖται διὰ παντὸς ἀνηρεμήτως οὔτ'
ἀκινητίζει διὰ παντός, ἀλλὰ ποτὲ μὲν συμβεβηκυῖαν ἔχει

---

219 ~ Hyp. III 137.

---

2 *αὐτὸν* iter. post *ᾠήθησαν* ς 6 *τῷ* NERAB: *τὸ* LV 7 *νομίζουσι* (sed i. marg. *γρ. δοξάζουσι*) RV 12 *ταῦτα* om. N 14 *συμπτώματα* ς 24 *εἶξις* NLς 24/25 *ποτε νοῆσαι χωρὶς* ς: *νοῆσαι χωρίς ποτε* NLE 25 *εἴξεως* ς 26 *συμβεβηκός* ⟨*ἐστι*⟩ Kayser 26 et 27 *τὸ* LEς: *τοῦ* N

521
τὴν κίνησιν, ποτὲ δὲ τὴν μονήν, καίπερ τῆς ἀτόμου, ὅτε
καθ' ἑαυτήν ἐστιν, ἀεικινήτου καθεστώσης. ἢ γὰρ κενῷ 522
πελάζειν ὀφείλει ἢ σώματι· εἴτε δὲ κενῷ πελάζοι, διὰ τὴν
εἶξιν φέρεται δι' αὐτοῦ, εἴτε σώματι, διὰ τὴν ἀντιτυπίαν
224 ἀποπαλτικῶς ποιεῖται τὴν ἀπ' αὐτοῦ κίνησιν. συμπτώ-
ματα οὖν ταῦτ' ἐστιν οἷς χρόνος παρέπεται, φημὶ δὲ τήν
τε ἡμέραν καὶ νύκτα καὶ ὥραν καὶ τὰ πάθη καὶ τὰς ἀπα-
θείας, κινήσεις τε καὶ μονάς. ἥ τε γὰρ ἡμέρα καὶ νὺξ
τοῦ περιέχοντος ἀέρος εἰσὶ συμπτώματα, ὧν ἡ μὲν ἡμέρα
κατὰ τὸν ἐξ ἡλίου φωτισμὸν συμβαίνει, ἡ δὲ νὺξ κατὰ
225 φωτισμοῦ στέρησιν τοῦ ἐξ ἡλίου ἐπιγίνεται. ἡ δὲ ὥρα
ἤτοι τῆς ἡμέρας ἢ τῆς νυκτὸς μέρος καθεστηκυῖα πάλιν
σύμπτωμα γίνεται τοῦ ἀέρος, ὥσπερ καὶ ἡ ἡμέρα καὶ ἡ
νύξ. ἀντιπαρεκτείνεται δὲ πάσῃ ἡμέρᾳ καὶ πάσῃ νυκτὶ
καὶ ὥρᾳ ὁ χρόνος· παρ' ἣν αἰτίαν μακρά τις ἢ βραχεῖα
λέγεται ἡμέρα καὶ νύξ, φερομένων ἡμῶν ἐπὶ τὸν ταύτῃ
συμβεβηκότα χρόνον. τά τε πάθη καὶ αἱ ἀπάθειαι ἤτοι
ἀλγηδόνες ἢ ἡδοναὶ ἐτύγχανον, διὰ δὲ τοῦτο οὐκ οὐσίαι
τινὲς καθειστήκεισαν, ἀλλὰ συμπτώματα τῶν πασχόντων
ἤτοι ἡστικῶς ἢ ἀλγεινῶς, καὶ συμπτώματα οὐκ ἄχρονα.
226 πρὸς τούτοις καὶ ἡ κίνησις, ἔτι δὲ ἡ μονή, ὡς ἤδη παρε-
στήσαμεν, τῶν σωμάτων ἐστὶ συμπτώματα καὶ οὐ χωρὶς
χρόνου· τὴν γοῦν ὀξύτητα καὶ βραδυτῆτα τῆς κινήσεως,
ἔτι δὲ τὴν πλείονα καὶ ἐλάττονα μονὴν χρόνῳ καταμε-
227 τροῦμεν. ἀλλὰ γὰρ ἐκ τούτων φανερόν, ὅτι ὁ Ἐπίκουρος
ἀσώματον οἴεται τὸν χρόνον ὑπάρχειν, οὐ παραπλησίως
δὲ τοῖς Στωικοῖς· ἐκεῖνοι μὲν γάρ, ὡς λέλεκται, ἀσώματόν
τι καθ' αὑτὸ νοούμενον ὑπεστήσαντο τὸν χρόνον, Ἐπί-
κουρος δὲ συμβεβηκός τισιν.
228 Ὧδε μὲν οὗτοι· Πλάτων δὲ ἔλεγεν, ὡς δέ τινες Ἀρι-
στοτέλης, χρόνον εἶναι ἀριθμὸν τοῦ ἐν κινήσει προ-

---

226 cf. 176—177.

---

31 ὅτε NLE: οὔτε ς 4 ποιεῖται Bekk.: ποιήσαι N: ποιή-
σει LEς 12 ἡ prius om. N

522 τέρου καὶ ὑστέρου, Στράτων δὲ ὁ φυσικός, ὡς δ' ἄλλοι
Ἀριστοτέλης, μέτρον κινήσεως καὶ μονῆς.
523 Ὅθεν τοιαύτης οὔσης καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸν χρόνον 229
οὐσίας διαστάσεως, πάρεστι μὲν ἤδη συμβαλεῖν ἐκ τῶν
προηπορημένων, ὅτι οὐδ' ἐκ ταύτης οἷόν τέ ἐστι βεβαίως τι
μαθεῖν, ὅμως δὲ καὶ τὰ νῦν λεκτέον πρὸς Πλάτωνα καὶ Ἀριστο-
τέλην καὶ Στράτωνα τὸν φυσικὸν τὰ ἐν ἀρχαῖς ἀντειρη-
μένα (§ 170 sqq.), ὅτε ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ χρόνου συνή-
γομεν τὸ μηδὲν εἶναι τὸν χρόνον. πρὸς δὲ τοὺς σωματι- 230
κὴν ἀξιοῦντας εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ χρόνου, φημὶ δὲ τοὺς
Ἡρακλειτείους, κινοῖτο προχειρότατον, ὅτι εἰ χρόνος σῶμά
ἐστι, πᾶν δὲ σῶμα ἢ μένον ἢ κινούμενον νοεῖται, τὸ δὲ
μένον ἢ κινούμενον ἐν χρόνῳ μένον ἢ κινούμενον νοεῖται,
οὐχὶ δέ γε ἐν σώματι τὸ σῶμα μένον ἢ κινούμενον νοεῖ-
ται, οὐκ ἄρα σῶμά ἐστιν ὁ χρόνος. τό τε ὂν κατὰ τοὺς 231
Ἡρακλειτείους, ὃ δὴ σῶμά ἐστιν, ἐν χρόνῳ ἐστίν· οὐχὶ
δέ γε ὁ χρόνος ἐν χρόνῳ ἐστίν· οὐκ ἄρα τὸ ὂν καὶ τὸ
σῶμα χρόνος ἐστίν. τό τε ζῷον ἐν χρόνῳ ζῇ, ὡς καὶ τὸ
τεθνηκὸς ἐν χρόνῳ τέθνηκεν· διὸ οὐκ ἔστι ζῷον ἢ σῶ-
μα ὁ χρόνος. καὶ μὴν οἱ λέγοντες μὴ ὑπάρχειν τὸ πρῶ- 232
τον σῶμα κατὰ τὸν Ἡράκλειτον οὐ κωλύονται χρόνον
νοεῖν· εἰ δέ γε χρόνος ἦν τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Ἡράκλει-
τον σῶμα, κἂν ἐκωλύοντο τὸν χρόνον νοεῖν· οὐκ ἄρα τὸ
ὂν κατὰ τὸν Ἡράκλειτόν ἐστι χρόνος. τό τε ὂν κατὰ τὸν 233
Ἡράκλειτον ἀήρ ἐστιν, ὥς φησιν ὁ Αἰνησίδημος, μακρῷ
δὲ ἀέρος διέφερεν ὁ χρόνος, καὶ ᾧ λόγῳ οὐθεὶς τὸ πῦρ ἢ
τὸ ὕδωρ ἢ τὴν γῆν χρόνον λέγει εἶναι, τῷ αὐτῷ οὐδὲ τὸν
ἀέρα φήσει· οὐ τοίνυν τὸ ὄν ἐστι χρόνος.
Ταῦτα μὲν ὡς ἐν συντόμοις πρὸς ταύτην εἰρή- 234

234—236 cf. Hyp. II 223—225.

---

2 συμβάλλειν N 4 πρὸς ⟨μὲν⟩ Bekk. 5 τὸν φυσικὸν στράτωνα N 6 ὅτε Gen.: ὅτι G 7 τοὺς NLE: τὴν ς 8 ἀξιοῦντες AB δὴ ς 9 κινοῖτο G: ἐκεῖνο τὸ Bekk. dubit. 10 inter νοεῖται et τὸ lac. in N, in qua totum enuntiatum nunc erasum latet 13 post νοεῖται E add. (ex v. 12) οὐχὶ δὲ ἐν σώματι 24 διέφθειρεν L 27 μὲν ⟨οὖν⟩ ς

523
σθω τὴν στάσιν, βραχὺς δ' ἐστὶ καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς
Στοᾶς λόγος, φάσκοντας τῶν τινῶν τὰ μὲν εἶναι σώματα,
τὰ δὲ ἀσώματα, καὶ τῶν ἀσωμάτων εἶδός τι καθ' αὑτὸ
νοούμενον οἰομένους τὸν χρόνον. τὸ γὰρ "τι" γενικώτατον
τῷ μήτε σῶμά τι δύνασθαι εἶναι μήτε ἀσώματον μήτε 524
235 σῶμα ἅμα καὶ ἀσώματον οὐκ ἂν εἴη. εἰ γὰρ σῶμά ἐστι,
δεήσει πάντα αὐτοῦ τὰ εἴδη σώματα τυγχάνειν καὶ μηδὲν
ἀσώματον· καὶ ὃν τρόπον πάντα τὰ τοῦ ζῴου εἴδη ζῷά
ἐστι καὶ οὐδὲν ἄψυχον καὶ τὰ τοῦ φυτοῦ φυτὰ καὶ οὐδὲν
ἔμψυχον, οὕτως ἀκολουθήσει καὶ τὰ τοῦ τινὸς εἴδη σώ-
ματος ὄντος σώματα τυγχάνειν καὶ μηδὲν αὐτῶν ἀσώμα-
τον. εἰ δὲ ἀσώματόν ἐστιν, ἔσται πάντα αὐτοῦ τὰ εἴδη
236 ἀσώματα καὶ οὐδὲν σῶμα. ὡσαύτως δὲ κἂν σῶμα ἅμα
καὶ ἀσώματον ὑπάρχῃ, πάντα τὰ ἐπὶ μέρους ἔσται σώ-
ματα ἅμα καὶ ἀσώματα, καὶ οὐδὲν κατ' ἰδίαν ἔσται ἢ σῶμα
μόνον ἢ ἀσώματον. ὥστε εἰ μὴ σῶμά ἐστι τό "τι" μηδὲ
ἀσώματον ἢ σῶμα ἅμα καὶ ἀσώματον, οὐδέν ἐστι τό "τι".
τούτου δ' ἀναιρουμένου συναναιρεῖται καὶ τὰ ἐπ' εἴδους
237 πάντα· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. καὶ μὴν καὶ ἕκαστον τῶν
συναποδοθέντων τῷ χρόνῳ ἀσωμάτων ἠπόρηται τοῖς ἀπὸ
τῆς σκέψεως, οἷον τὸ λεκτὸν καὶ τὸ κενὸν καὶ ὁ τόπος·
ἑκάστου δὲ τούτων ἠπορημένου καὶ ὁ χρόνος οὐ συγχω-
ρηθήσεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἶναι τούτοις.

238 Πρὸς δὲ τὸν Ἐπίκουρον σύμπτωμα συμπτωμάτων
ἀξιοῦντα τυγχάνειν τὸν χρόνον, πολλῶν καὶ ἄλλων λέγε-
σθαι δυναμένων, ἐκεῖνο πρὸς τὸ παρὸν ἀπαρκέσει λέγειν,
ὅτι αἵ μέν πως ἔχουσαι οὐσίαι τάχα θεωροῦνται καὶ εἰσὶ
τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων, τὰ δὲ λεγόμενα συμβεβη-
κέναι ταῖς οὐσίαις, οὐχ ἕτερα ὄντα τῶν οὐσιῶν, ἀνυπόστα-
239 τά ἐστιν· οὔτε γὰρ ἀντιτυπία τις ἔστι παρὰ τὸ ἀντίτυ-
πον σῶμα οὔτε εἶξις ὑπόκειται παρὰ τὸ εἶκον καὶ κενόν,
οὐ κίνησις παρὰ τὸ κινούμενον σῶμα, οὐ μονὴ παρὰ τὸ
ἠρεμοῦν, ἀλλ' ὡς οὐδέν ἐστι στρατηγία παρὰ τὸν στρατη-

---

31 fors. γενικώτατον ⟨ὂν⟩? 2 ἅμα om. ς 11 ἔσται ἢ N: ἢ LEς 12 μηδὲ Bekk.: μήτε G 16 τῆς NV 21 ἀξιοῦν N 27 εἶκον καὶ κενόν LEς: εἰκὸς κενὸν N

524
γοῦντα οὐδὲ γυμνασιαρχία παρὰ τὸν γυμνασιαρχοῦντα,
οὕτως οὐδὲ ἕκαστον τούτων τῶν συμβεβηκότων ἔστι παρὰ
τὸ ᾧ συμβέβηκεν. ὅθεν καὶ ἐπειδὰν λέγῃ ὁ Ἐπίκουρος 240
τὸ σῶμα νοεῖν κατ' ἐπισύνθεσιν μεγέθους καὶ σχήματος
525 καὶ ἀντιτυπίας καὶ βάρους, ἐκ μὴ ὄντων σωμάτων βιάζε-
ται τὸ ὂν σῶμα νοεῖν· εἰ γὰρ μήτε μέγεθός τι ὑπόκει-
ται παρὰ τὸ μεμεγεθωμένον μήτε σχῆμα παρὰ τὸ ἐσχη-
ματισμένον μήτε ἀντιτυπία παρὰ τὸ ἀντιτυποῦν, πῶς ἐκ
τῶν μὴ ὑποκειμένων οἷόν τε τὸ ὑποκείμενον νοεῖν σῶμα;
ὥσθ' ἵνα ᾖ χρόνος, συμπτώματα εἶναι δεῖ, ἵνα δὲ τὰ 241
συμπτώματα ὑπάρχῃ, συμβεβηκός τι ὑποκείμενον· οὐ-
δὲν δέ ἐστι συμβεβηκὸς ὑποκείμενον· τοίνυν οὐδὲ χρόνος
δύναται ὑπάρχειν. ἐῶ λέγειν, ὅτι καὶ τὰ οἷς λέγεται 242
συμβεβηκέναι ὁ χρόνος, καὶ τὰ ὧν λέγεται σύμπτωμα
τυγχάνειν, ἀνεύρετά ἐστιν, οἷον ἡ ἡμέρα, ἡ νύξ, ὥρα, κίνησις
μονή, πάθος ἀπάθεια. ἡ γοῦν ἡμέρα δωδεκάωρος εἶναι
λεγομένη, καθὼς πρότερον ὑπεδείξαμεν (§ 182 sqq.),
οὐχ ὑφέστηκε κατὰ τὰς δώδεκα ὥρας, ἀλλὰ κατὰ μίαν μόνην
τὴν ἐνεστῶσαν, ἥτις οὐκ ἔστιν ἡμέρα. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ 243
ἐπὶ τῆς νυκτός. ἥ τε ὥρα ἐν πλάτει νοουμένη καὶ οἷον
τριμερὴς πάλιν σκεψαμένοις ἡμῖν ἀνυπόστατος φαίνεται.
οὔτε γὰρ ὅτε τὸ πρῶτον αὐτῆς μέρος ἔστιν ὑφέστηκεν,
(οὔπω γὰρ τὰ λοιπὰ ἔστιν), οὔτε ὅτε τὸ δεύτερον· τότε
γὰρ τὸ μὲν πρῶτον οὐκέτι ἔστιν, τὸ δὲ τρίτον οὔπω ἔστιν.
τῶν δὲ πλειόνων αὐτῆς μερῶν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον 244
μὴ ὑπαρχόντων οὐδ' αὐτὴ δύναται ὑπάρχειν. ἀλλ' ἔστω
γε ἡμέραν εἶναι καὶ νύκτα ὑπάρχειν καὶ ὥρας. οὐκοῦν
ἐπεὶ ταῦτά ἐστι χρόνος, ὁ δὲ Ἐπίκουρος σύμπτωμά φησιν
αὐτῶν εἶναι τὸν χρόνον, ἔσται κατὰ τὸν Ἐπίκουρον ὁ
χρόνος αὐτὸς ἑαυτοῦ σύμπτωμα. καὶ μὴν καὶ ὁ 245
περὶ τῆς κινήσεως λόγος ποικίλως ἄπορος δέδεικται διὰ τὸ
μήτε ἐν ᾧ τι ἔστι τόπῳ δύνασθαι κινεῖσθαι μήτε ἐν ᾧ
μὴ ἔστι. συνανήρηται δὲ καὶ τὸ περὶ τῆς μονῆς· κινή-

4 ἀντιτυποῦν ⟨μήτε βάρος παρὰ τὸ ἐσταθμημένον⟩ Kayser dubit. 10 σύμπτωμα Fabr.: συμπτώματα G 12/13 λεγομένη εἶναι ς 15 ἐνεστῶσαν ς: ἑστῶσαν NLE 24 σύμπτωμά Bekk.: συμπτώματά G

σεως γὰρ μὴ οὔσης οὐδὲ μονὴ γένοιτ' ἄν. κατὰ γὰρ ἀν- 525
τιπαραβολὴν τοῦ κινουμένου νοεῖται τὸ ἀκίνητον καὶ τοῦ
ἀκινητίζοντος τὸ κινούμενον· ὅθεν ὡς δεξιοῦ μὴ ὄντος
οὐδὲ ἀριστερόν ἐστιν, οὕτως τοῦ ἑτέρου τούτων μὴ ὑπάρ-
246 χοντος οὐδὲ τὸ λοιπὸν δύναται νοεῖσθαι. καὶ ἄλλως, φα- 526
σὶν οἱ ἀπορητικοί, τὸ μένον ὑπό τινος αἰτίας ἀναγκάζεται
μένειν, τὸ δὲ ἀναγκαζόμενον πάσχει, τὸ δὲ πάσχον κινεῖ-
ται· τὸ ἄρα μένον κινεῖται. ἀλλ' εἴπερ ἐν τοῖς συμπτώ-
μασί φησιν εἶναι τὸν χρόνον ὁ Ἐπίκουρος, δέδεικται δὲ
ἠπορημένα, δεήσει ὁμολογεῖν καὶ τὸν συμβεβηκότα τού-
247 τοις χρόνον ἠπορῆσθαι. πρὸς τούτοις· ἀσώματόν τι ἔστιν
ἡ κίνησις καὶ τὸ πάθος καὶ ἕκαστον τῶν κατηγορημένων,
ἀσώματον δὲ καὶ ὁ χρόνος. ἐπεὶ οὖν ⟨οὐ⟩ πιθανὸν τοῖς
ἀσωμάτοις ἀσώματα συμβεβηκέναι, λέγωμεν μηδὲ τὸν
χρόνον σύμπτωμα εἶναι τῶν ἐκκειμένων συμπτωμάτων.

Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἀπὸ τῆς οὐσίας τὸν χρόνον ἀπορήσαντες τὸ μετὰ τοῦτο ζητῶμεν καὶ περὶ ἀριθμοῦ.

δ' περὶ ἀριθμοῦ

248 Ἐπεὶ ἔτι τῶν συζυγούντων τῷ χρόνῳ πραγμάτων ἐστὶ
καὶ ὁ ἀριθμὸς διὰ τὸ μὴ χωρὶς ἐξαριθμήσεως τὴν τοῦ
χρόνου γίνεσθαι καταμέτρησιν, καθάπερ ὡρῶν καὶ ἡμερῶν
καὶ μηνῶν, ἔτι δὲ ἐνιαυτῶν, καλῶς ἔχειν ἡγούμεθα μετὰ
τὴν προανυσθεῖσαν ἡμῖν περὶ ἐκείνου ζήτησιν καὶ τὸν
περὶ τούτου διαθέσθαι λόγον, καὶ μάλισθ' ὅτι οἱ ἐπιστη-
μονέστατοι τῶν φυσικῶν οὕτω μεγάλην δύναμιν τοῖς ἀρι-
θμοῖς ἀπένειμαν, ὥστε ἀρχὰς καὶ στοιχεῖα τῶν ὅλων τού-
τους νομίζειν. οὗτοι δέ εἰσιν οἱ περὶ τὸν Σάμιον Πυθα-
249 γόραν. ἐοικέναι γὰρ λέγουσι τοὺς φιλοσοφοῦντας γνησίως
τοῖς περὶ λόγον πονουμένοις. ὡς γὰρ οὗτοι πρῶτον τὰς
λέξεις ἐξετάζουσιν (ἐκ λέξεων γὰρ ὁ λόγος), καὶ ἐπεὶ ἐκ

246 cf. Hyp. III 116.

4/5 *εἴπερ ἐν τοῖς συμπτώμασί* N: *εἴπερ τὰ συμπτώματά* LEς: *εἰ περὶ τὰ συμπτώματά* Bekk. 7 *ἀσώματόν τι* NLE: *ἀσώματός* ς: *ἀσωματός τε* Gen. 8 *κατηγορουμένων* N 9 *οὖν* G: *οὐ* Fabr. *οὐ* add. Bekk.

526 συλλαβῶν αἱ λέξεις, πρῶτον σκέπτονται τὰς συλλαβάς, καὶ
ἐπεὶ ἐκ συλλαβῶν τὰ στοιχεῖα τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς
ἀναλυομένων, περὶ ἐκείνων πρῶτον ἐρευνῶσιν, οὕτω δεῖν 250
φασιν οἱ περὶ Πυθαγόραν τοὺς ὄντως φυσικούς, τὰ περὶ
τοῦ παντὸς ἐρευνῶντας, ἐν πρώτοις ἐξετάζειν, εἰς τίνα τὸ
πᾶν λαμβάνει τὴν ἀνάλυσιν. τὸ μὲν οὖν φαινομένην
εἶναι λέγειν τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν ἀφύσικόν πως ἐστίν·
527 πᾶν γὰρ τὸ φαινόμενον ἐξ ἀφανῶν ὀφείλει συνίστασθαι,
τὸ δ' ἔκ τινων συνεστὼς οὐκ ἔστιν ἀρχή, ἀλλὰ τὸ ἐκείνου
αὐτοῦ συστατικόν. ὅθεν καὶ τὰ φαινόμενα οὐ ῥητέον 251
ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων, ἀλλὰ τὰ συστατικὰ τῶν φαινομέ-
νων, ἅπερ οὐκέτι ἦν φαινόμενα. τοίνυν ἀδήλους καὶ ἀφα-
νεῖς ὑπέθεντο τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς, καὶ οὐ κοινῶς. οἱ 252
γὰρ ἀτόμους εἰπόντες ἢ ὁμοιομερείας ἢ ὄγκους ἢ κοινῶς
νοητὰ σώματα πάντων τῶν ὄντων ἄρχειν πῇ μὲν κατώρ-
θωσαν, πῇ δὲ διέπεσον. ᾗ μὲν γὰρ ἀδήλους εἶναι νομί-
ζουσιν τὰς ἀρχάς, δεόντως ἀναστρέφονται, ᾗ δὲ σωματικὰς
ὑποτίθενται ταύτας, διαπίπτουσιν. ὡς γὰρ τῶν αἰσθητῶν 253
σωμάτων προηγεῖται τὰ νοητὰ καὶ ἄδηλα σώματα, οὕτω
καὶ τῶν νοητῶν σωμάτων ἄρχειν δεῖ τὰ ἀσώματα. καὶ
κατὰ λόγον· ὡς γὰρ τὰ τῆς λέξεως στοιχεῖα οὔκ εἰσι λέξεις,
οὕτω καὶ τὰ τῶν σωμάτων στοιχεῖα οὔκ ἐστι σώματα·
ἤτοι δὲ σώματα ὀφείλει τυγχάνειν ἢ ἀσώματα· διὸ πάν-
τως ἐστὶν ἀσώματα. καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι φάναι, ὅτι αἰωνίους 254
συμβέβηκεν εἶναι τὰς ἀτόμους, καὶ διὰ τοῦτο δύνασθαι
σωματικὰς οὔσας τῶν ὅλων ἄρχειν. πρῶτον μὲν γὰρ καὶ
οἱ τὰς ὁμοιομερείας καὶ οἱ τοὺς ὄγκους καὶ οἱ τὰ ἐλάχιστα
καὶ ἀμερῆ λέγοντες εἶναι στοιχεῖα αἰώνιον ἀπολείπουσι
τούτων τὴν ὑπόστασιν, ὥστε μὴ μᾶλλον τὰς ἀτόμους ἢ
ταῦτ' εἶναι στοιχεῖα. εἶτα καὶ δεδόσθω ταῖς ἀληθείαις 255
αἰωνίους εἶναι τὰς ἀτόμους· ἀλλ' ὃν τρόπον οἱ ἀγένητον
καὶ αἰώνιον ἀπολείποντες τὸν κόσμον οὐδὲν ἧττον πρὸς
ἐπίνοιαν ζητοῦσι τὰς πρῶτον συστησαμένας αὐτὸν ἀρχάς,

26/27 καὶ ἐπεὶ ἐκ N: ἐκ γὰρ LEς: ἔκ τε Kayser 27 τῶν στοιχείων Kayser 28 διερευνῶσιν AB 30 τοῦ om. N 6 ὅλων L 9/10 νομίζουσιν εἶναι ς 23 διδόσθω N

527
οὕτω καὶ ἡμεῖς, φασὶν οἱ Πυθαγορικοί, τῶν φυσικῶν φι-
λοσόφων κατ' ἐπίνοιαν σκεπτόμεθα τὸ ἐκ τίνων τὰ αἰώνια
256 ταῦτα καὶ λόγῳ θεωρητὰ συνέστηκε σώματα. ἤτοι οὖν
σώματά ἐστι τὰ συστατικὰ αὐτῶν ἢ ἀσώματα. καὶ σώ-
ματα μὲν οὐκ ἂν εἴπαιμεν, ἐπεὶ δεήσει κἀκείνων σώματα
λέγειν εἶναι συστατικὰ καὶ οὕτως εἰς ἄπειρον προβαινού-
257 σης τῆς ἐπινοίας ἄναρχον γίνεσθαι τὸ πᾶν. λείπεται ἄρα
λέγειν ἐξ ἀσωμάτων εἶναι τὴν σύστασιν τῶν νοητῶν σω- 528
μάτων· ὅπερ καὶ Ἐπίκουρος ὡμολόγησε, φήσας κατὰ
ἀθροισμὸν σχήματός τε καὶ μεγέθους καὶ ἀντι-
τυπίας καὶ βάρους τὸ σῶμα νενοῆσθαι.

Ἀλλ' ὅτι ἀσωμάτους εἶναι δεῖ τὰς ἀρχὰς τῶν λόγῳ
258 θεωρητῶν σωμάτων, ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανές. ἤδη
δὲ οὐκ εἴ τινα προϋφέστηκε τῶν σωμάτων ἀσώματα, ταῦτ'
ἐξ ἀνάγκης στοιχεῖά ἐστι τῶν ὄντων καὶ πρῶταί τινες ἀρ-
χαί. ἰδοὺ γὰρ καὶ αἱ ἰδέαι ἀσώματοι οὖσαι κατὰ τὸν
Πλάτωνα προϋφεστᾶσι τῶν σωμάτων, καὶ ἕκαστον τῶν γινο-
μένων πρὸς αὐτὰς γίνεται· ἀλλ' οὔκ εἰσι τῶν ὄντων ἀρ-
χαί, ἐπείπερ ἑκάστη ἰδέα κατ' ἰδίαν μὲν λαμβανομένη ἓν
εἶναι λέγεται, κατὰ σύλληψιν δὲ ἑτέρας ἢ ἄλλων δύο καὶ
τρεῖς καὶ τέσσαρες, ὥστε εἶναί τι ἐπαναβεβηκὸς αὐτῶν
τῆς ὑποστάσεως, τὸν ἀριθμόν, οὗ κατὰ μετοχὴν τὸ ἓν ἢ
τὰ δύο ἢ τὰ τρία ἢ τὰ τούτων ἔτι πλείονα ἐπικατηγορεῖ-
259 ται αὐτῶν. καὶ τὰ στερεὰ σχήματα προεπινοεῖται τῶν
σωμάτων, ἀσώματον ἔχοντα τὴν φύσιν· ἀλλ' ἀνάπαλιν
οὐκ ἄρχει τῶν πάντων· προάγει γὰρ καὶ τούτων κατὰ
τὴν ἐπίνοιαν τὰ ἐπίπεδα σχήματα διὰ τὸ ἐξ ἐκείνων τὰ
260 στερεὰ συνίστασθαι. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ τὰ ἐπίπεδα σχήματα
θείη τις ἂν τῶν ὄντων στοιχεῖα· ἕκαστον γὰρ αὐτῶν πά-
λιν ἐκ προαγόντων συντίθεται τῶν γραμμῶν, καὶ αἱ γραμ-
μαὶ προεπινοουμένους ἔχουσι τοὺς ἀριθμούς, παρόσον τὸ
μὲν ἐκ τριῶν γραμμῶν τρίγωνον καλεῖται καὶ τὸ ἐκ τεσ-
σάρων τετράγωνον. καὶ ἐπεὶ ἡ ἁπλῆ γραμμὴ οὐ χωρὶς
ἀριθμοῦ νενόηται, ἀλλ' ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημεῖον ἀγομένη

---

31 εἴπαιεν Bekk. dubit. σώματα κἀκείνων N 5 λόγων N
26 ἡ om. N

528 ἔχεται τῶν δυεῖν, οἵ τε ἀριθμοὶ πάντες καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τὸ
ἓν πεπτώκασιν (καὶ γὰρ ἡ δυὰς μία τις ἐστὶ δυάς, καὶ ἡ
τριὰς ἕν τι ἐστί, τριάς, καὶ ἡ δεκὰς ἓν ἀριθμοῦ κεφά-
λαιον), ἔνθεν κινηθεὶς ὁ Πυθαγόρας ἀρχὴν ἔφησεν εἶναι 261
τῶν ὄντων τὴν μονάδα, ἧς κατὰ μετοχὴν ἕκαστον τῶν
ὄντων ἓν λέγεται· καὶ ταύτην κατ' αὐτότητα μὲν ἑαυτῆς
529 νοουμένην μονάδα νοεῖσθαι, ἐπισυντεθεῖσαν δ' ἑαυτῇ
καθ' ἑτερότητα ἀποτελεῖν τὴν καλουμένην ἀόριστον δυάδα
διὰ τὸ μηδεμίαν τῶν ἀριθμητῶν καὶ ὡρισμένων δυάδων
εἶναι τὴν αὐτήν, πάσας δὲ κατὰ μετοχὴν αὐτῆς δυάδας
νενοῆσθαι, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς μονάδος ἐλέγχουσιν. δύο 262
οὖν τῶν ὄντων ἀρχαί, ἥ τε πρώτη μονάς, ἧς κατὰ με-
τοχὴν πᾶσαι αἱ ἀριθμηταὶ μονάδες νοοῦνται μονάδες, καὶ
ἡ ἀόριστος δυάς, ἧς κατὰ μετοχὴν αἱ ὡρισμέναι δυάδες
εἰσὶ δυάδες.

Καὶ ὅτι ταῖς ἀληθείαις αὗταί εἰσι τῶν ὅλων ἀρχαί,
ποικίλως οἱ Πυθαγορικοὶ διδάσκουσιν. τῶν γὰρ ὄντων, 263
φασί, τὰ μὲν κατὰ διαφορὰν νοεῖται, τὰ δὲ κατ' ἐναντίω-
σιν, τὰ δὲ πρός τι. κατὰ διαφορὰν μὲν οὖν εἶναι τὰ
καθ' ἑαυτὰ καὶ κατ' ἰδίαν περιγραφὴν ὑποκείμενα, οἷον
ἄνθρωπος ἵππος φυτὸν γῆ ὕδωρ ἀὴρ πῦρ· τούτων γὰρ
ἕκαστον ἀπολύτως θεωρεῖται καὶ οὐχ ὡς κατὰ τὴν πρὸς
ἕτερον σχέσιν· κατ' ἐναντίωσιν δὲ ὑπάρχειν ὅσα ἐξ ἐναν- 264
τιώσεως ἑτέρου πρὸς ἕτερον θεωρεῖται, οἷον ἀγαθὸν καὶ
κακόν, δίκαιον ἄδικον, συμφέρον ἀσύμφορον, ὅσιον ἀνό-
σιον, εὐσεβὲς ἀσεβές, κινούμενον ἠρεμοῦν, τὰ ἄλλα ὅσα
τούτοις ἐμφερῆ. πρός τι δὲ τυγχάνειν τὰ κατὰ τὴν ὡς 265
πρὸς ἕτερον σχέσιν νοούμενα, οἷον δεξιὸν ἀριστερόν, ἄνω
κάτω, διπλάσιον ἥμισυ· τό τε γὰρ δεξιὸν νοεῖται κατὰ

---

263 ~ adv. dogm. II 161.
265 ~ adv. dogm. II 162.

---

33 κατὰ ταυτότητα N 3 δυάδων N: δυάδα V 5 λέγουσιν N 6 ⟨αἱ⟩ ἀρχαὶ ς 15 γῆ φυτὸν ἵππος N 20/21 τούτοις ὅσα N 22 ἕτερον ς: ἕτερα NLE

τὴν ὡς πρὸς τὸ ἀριστερὸν σχέσιν καὶ τὸ ἀριστερὸν κατὰ 529
τὴν ὡς πρὸς τὸ δεξιόν, τό τε κάτω κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ
ἄνω καὶ τὸ ἄνω κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ κάτω· καὶ ἐπὶ τῶν
266 ἄλλων τὸ παραπλήσιον. διαφέρειν δέ φασι τὰ κατὰ ἐναν-
τίωσιν νοούμενα τῶν πρός τι. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν ἐναντίων
ἡ τοῦ ἑτέρου φθορὰ γένεσίς ἐστι τοῦ ἑτέρου, οἷον ἐπὶ
ὑγιείας καὶ νόσου κινήσεώς τε καὶ ἠρεμίας· νόσου τε γὰρ
γένεσις ἄρσις ἐστὶν ὑγιείας, ὑγιείας τε γένεσις ἄρσις ἐστὶ
νόσου, καὶ κινήσεως μὲν ὑπόστασις φθορὰ στάσεως, γένε-
σις δὲ στάσεως ἄρσις κινήσεως. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ 530
ἐπὶ λύπης καὶ ἀλυπίας ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ καὶ κοινῶς
267 τῶν ἐναντίαν φύσιν ἐχόντων. τὰ δὲ πρός τι συνύπαρξίν
τε καὶ συναναίρεσιν ἀλλήλων περιεῖχεν· οὐδὲν γὰρ δεξιόν
ἐστιν, ἐὰν μὴ καὶ ἀριστερὸν ὑπάρχῃ, οὐδὲ διπλάσιον, ἐὰν
268 μὴ καὶ τὸ ἥμισυ προϋποκέηται οὗ διπλάσιόν ἐστιν. πρὸς
τούτοις ἐπὶ μὲν τῶν ἐναντίων ὡς ἐπίπαν οὐδὲν θεωρεῖται
μέσον, καθάπερ εὐθέως ἐπὶ ὑγιείας καὶ νόσου ζωῆς τε καὶ
θανάτου κινήσεώς τε καὶ μονῆς· μεταξὺ γὰρ τοῦ ὑγιαί-
νειν καὶ νοσεῖν οὐδέν ἐστι, καὶ μεταξὺ τοῦ ζῆν καὶ τε-
θνάναι καὶ ἔτι τοῦ κινεῖσθαι καὶ μένειν. ἐπὶ δὲ τῶν
πρός τί πως ἐχόντων ἔστι ⟨τι⟩ μέσον· τοῦ γὰρ μείζονος,
εἰ τύχοι, καὶ τοῦ μικροτέρου τῶν πρός τί πως καθεστώτων
μεταξὺ γένοιτ' ἂν τὸ ἴσον, ὡσαύτως δὲ καὶ τοῦ πλείονος
καὶ ἥττονος τὸ ἱκανόν, ὀξέος τε καὶ βαρέος τὸ σύμφωνον.
269 ἀλλὰ γὰρ τῶν τριῶν ὄντων γενῶν, τῶν τε καθ' ἑαυτὰ
ὑφεστώτων καὶ τῶν κατ' ἐναντιότητα καὶ ἔτι τῶν πρός τι
νοουμένων, ὀφείλει κατ' ἀνάγκην καὶ τούτων αὐτῶν ἐπάνω
τι γένος τετάχθαι, καὶ πρῶτον ὑπάρχειν διὰ τὸ καὶ πᾶν
γένος προϋπάρχειν τῶν ὑφ' αὐτὸ τεταγμένων εἰδῶν. ἀναι-
ρουμένου γοῦν αὐτοῦ πάντα τὰ εἴδη συναναιρεῖται, τοῦ
δὲ εἴδους ἀναιρεθέντος οὐκέτ' ἀνασκευάζεται τὸ γένος·
270 ἤρτηται γὰρ ἐξ ἐκείνου τοῦτο, καὶ οὐκ ἀνάπαλιν. καὶ δὴ
τῶν μὲν καθ' αὐτὰ νοουμένων γένος ὑπεστήσαντο Πυθα-
γορικῶν παῖδες, ὡς ἐπαναβεβηκός, τὸ ἕν· καθὰ γὰρ τοῦτο

---

28 τῷ πρός τι N 4 οὐδὲ Gen. 6 προϋποκέηται Bekk.: προϋπόκειται G 8 καὶ ζωῆς καὶ θ. N 12 τι add. Bekk.

530
καθ' αὑτό ἐστιν, οὕτω καὶ ἕκαστον τῶν κατὰ διαφορὰν
ἕν τέ ἐστι καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρεῖται. τῶν δὲ κατ' ἐναν- 271
τίωσιν ἔλεξαν ἄρχειν, γένους τάξιν ἐπέχον, τὸ ἴσον καὶ τὸ
ἄνισον· ἐν τούτοις γὰρ ἡ πάντων τῶν ἐναντιουμένων
θεωρεῖται φύσις, οἷον μονῆς μὲν ἐν ἰσότητι (οὐ γὰρ ἐπι-
δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧσσον), κινήσεως δὲ ἐν ἀνισότητι
(ἐπιδέχεται γὰρ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧσσον). ὡσαύτως δὲ τὸ 272
531 μὲν κατὰ φύσιν ἐν ἰσότητι (ἀκρότης γὰρ ἦν ἀνεπίτατος),
τὸ δὲ παρὰ φύσιν ἐν ἀνισότητι (ἐπεδέχετο γὰρ τὸ μᾶλλον
καὶ ἧσσον). ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ ὑγιείας καὶ νόσου
εὐθύτητός τε καὶ στρεβλότητος. τὰ μέντοι γε πρός τι 273
ὑφέστηκε γένει τῇ τε ὑπεροχῇ καὶ τῇ ἐλλείψει· μέγα μὲν
γὰρ καὶ μεῖζον πολύ τε καὶ πλεῖον ὑψηλόν τε καὶ ὑψηλό-
τερον καθ' ὑπεροχὴν νοεῖται, μικρὸν δὲ καὶ μικρότερον
ὀλίγον τε καὶ ὀλιγώτερον ταπεινόν τε καὶ ταπεινότερον
κατ' ἔλλειψιν. ἀλλ' ἐπεὶ τὰ καθ' αὑτὰ καὶ τὰ κατ' ἐναν- 274
τίωσιν καὶ τὰ πρός τι, γένη ὄντα, εὕρηται ἄλλοις γένεσιν
ὑποταττόμενα, καθάπερ τῷ τε ἑνὶ καὶ τῇ ἰσότητι καὶ ἀνι-
σότητι ὑπεροχῇ τε καὶ ἐλλείψει, σκοπῶμεν, εἰ καὶ ταῦτα τὰ
γένη δύναται ἐπ' ἄλλα λαμβάνειν τὴν ἀναπομπήν. οὐκ- 275
οῦν ἡ μὲν ἰσότης τῷ ἑνὶ ὑπάγεται (τὸ γὰρ ἓν πρώτως
αὐτὸ ἑαυτῷ ἐστιν ἴσον), ἡ δὲ ἀνισότης ἐν ὑπεροχῇ τε καὶ
ἐλλείψει βλέπεται· ἄνισα γάρ ἐστιν ὧν τὸ μὲν ὑπερέχει
τὸ δὲ ὑπερέχεται. ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἔλλειψις
κατὰ τὸν τῆς ἀορίστου δυάδος λόγον τέτακται, ἐπειδήπερ
ἡ πρώτη ὑπεροχὴ καὶ ἡ ἔλλειψις ἐν δυσίν ἐστι, τῷ τε ὑπε-
ρέχοντι καὶ τῷ ὑπερεχομένῳ. ἀνέκυψαν ἄρα ἀρχαὶ πάν- 276
των κατὰ τὸ ἀνωτάτω ἥ τε πρώτη μονὰς καὶ ἡ ἀόριστος
δυάς· ἐξ ὧν γίνεσθαί φασι τό τ' ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ἓν
καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις πάλιν δυάδα, ἀπὸ μὲν τῆς πρώτης
μονάδος τὸ ἕν, ἀπὸ δὲ τῆς μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου
δυάδος τὰ δύο. δὶς γὰρ τὸ ἓν δύο, καὶ μήπω ὑποκειμέ-
νου ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τοῦ δύο οὐδὲ τὸ δὶς ἦν ἐν τούτοις,

---

31 κινήσεως — 32 ἧσσον om. E 1 ἦν om. N 2 τὸ alt. om. N 3 καὶ ⟨τὸ⟩ ἧσσον N 14 ἐπάγεται E 17 ἡ ante ὑπε-ροχὴ om. N

531
ἀλλ' ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀορίστου δυάδος, καὶ οὕτως ἐκ ταύτης
277 τε καὶ τῆς μονάδος ἐγένετο ἡ ἐν τοῖς ἀριθμοῖς δυάς. κατὰ
ταὐτὰ δὲ καὶ οἱ λοιποὶ ἀριθμοὶ ἐκ τούτων ἀπετελέσθησαν,
τοῦ μὲν ἑνὸς ἀεὶ περατοῦντος, τῆς δὲ ἀορίστου δυάδος
δύο γεννώσης καὶ εἰς ἄπειρον πλῆθος τοὺς ἀριθμοὺς ἐκ-
τεινούσης. ὅθεν φασὶν ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταύταις τὸν μὲν
τοῦ δρῶντος αἰτίου λόγον ἐπέχειν τὴν μονάδα, τὸν δὲ τῆς 532
πασχούσης ὕλης τὴν δυάδα· καὶ ὃν τρόπον τοὺς ἐξ αὐ-
τῶν ὑποστάντας ἀριθμοὺς ἀπετέλεσαν, οὕτω καὶ τὸν κό-
278 σμον καὶ πάντα τὰ ἐν κόσμῳ συνεστήσαντο. εὐθέως
γὰρ τὸ σημεῖον κατὰ τὸν τῆς μονάδος λόγον τετάχθαι·
ὡς γὰρ ἡ μονὰς ἀδιαίρετόν τι ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ σημεῖον,
καὶ ὃν τρόπον ἡ μονὰς ἀρχή τις ἐστὶν ἐν ἀριθμοῖς, οὕτως
καὶ τὸ σημεῖον ἀρχή τις ἐστὶν ἐν γραμμαῖς. ὥστε τὸ μὲν
σημεῖον τὸν τῆς μονάδος εἶχε λόγον, ἡ δὲ γραμμὴ κατὰ
τὴν τῆς δυάδος ἰδέαν ἐθεωρεῖτο· κατὰ μετάβασιν γὰρ
279 καὶ ἡ δυὰς καὶ ἡ γραμμὴ νοεῖται. καὶ ἄλλως· τὸ μεταξὺ
δυεῖν σημείων νοούμενον ἀπλατὲς μῆκος ἔστι γραμμή.
τοίνυν ἔσται κατὰ τὴν δυάδα ἡ γραμμή, τὸ δὲ ἐπίπεδον
κατὰ τὴν τριάδα, ὃ μὴ μόνον μῆκος αὐτὸ θεωρεῖται καθὸ
ἦν ἡ δυάς, ἀλλὰ καὶ τρίτην προσείληφε διάστασιν τὸ πλά-
280 τος. τιθεμένων τε τριῶν σημείων, δυεῖν μὲν ἐξ ἐναντίου
διαστήματος, τρίτου δὲ κατὰ μέσον τῆς ἐκ τῶν δυεῖν ἀπο-
τελεσθείσης γραμμῆς, πάλιν ἐξ ἄλλου διαστήματος, ἐπίπε-
δον ἀποτελεῖται. τὸ δὲ στερεὸν σχῆμα καὶ τὸ σῶμα, κα-
θάπερ τὸ πυραμοειδές, κατὰ τὴν τετράδα τάττεται. τοῖς
γὰρ τρισὶ σημείοις, ὡς προεῖπον, κειμένοις ἐπιτεθέντος
ἄλλου τινὸς ἄνωθεν σημείου πυραμοειδὲς ἀποτελεῖται σχῆ-
μα στερεοῦ σώματος· ἔχει γὰρ ἤδη τὰς τρεῖς διαστάσεις,
281 μῆκος πλάτος βάθος. τινὲς δ' ἀπὸ ἑνὸς σημείου τὸ σῶμά

---

29 ταῦτα G 30 περατοῦντος NLE: περιπατοῦντος ς (cf. v. 31 ἄπειρον et p. 617, 18) 31 γεννώσης δύο N 1 τὸν Gen.: τὴν G 3 ἐτέλεσαν N 4 ἐν ⟨τῷ⟩ κόσμῳ ς συνεστήσατο N 5 τὸ σημεῖον om. ς τὸν om. N 7 καὶ — 8 σημεῖον om. ς 8 ἀρχὴ — 9 τὸν om. N 12 ⟨ἡ⟩ γραμμή N 15 ⟨τὴν⟩ τρί-την L: δευτέραν Bekk. dubit. 16 τε G: δὲ Gen. 19 τελεῖ-ται L 22 τινὸς ἄλλου N ἀποτελεῖται Bekk.: ἀποτελεῖ G

532 φασι συνίστασθαι· τουτὶ γὰρ τὸ σημεῖον ῥυὲν γραμ-
μὴν ἀποτελεῖν, τὴν δὲ γραμμὴν ῥυεῖσαν ἐπίπεδον
ποιεῖν, τοῦτο δὲ εἰς βάθος κινηθὲν τὸ σῶμα γεννᾶν
τριχῇ διαστατόν. διαφέρει δὲ ἡ τοιαύτη τῶν Πυθα- 282
γορικῶν στάσις τῆς τῶν προτέρων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐκ
δυεῖν ἀρχῶν, τῆς τε μονάδος καὶ τῆς ἀορίστου δυάδος, ἐποίουν
τοὺς ἀριθμούς, εἶτ' ἐκ τῶν ἀριθμῶν τὰ σημεῖα καὶ τὰς γραμμὰς
τά τε ἐπίπεδα σχήματα καὶ τὰ στερεά· οὗτοι δὲ ἀπὸ ἑνὸς ση-
533 μείου τὰ πάντα τεκταίνουσιν. ἐξ αὐτοῦ μὲν γὰρ γραμμὴ γί-
νεται, ἀπὸ γραμμῆς δὲ ἐπιφάνεια, ἀπὸ δὲ ταύτης σῶμα.
πλὴν οὕτω μὲν ἀποτελεῖται τὰ στερεὰ σώματα ἡγουμένων 283
τῶν ἀριθμῶν· ἀφ' ὧν λοιπὸν καὶ τὰ αἰσθητὰ συνίσταται,
γῆ τε καὶ ὕδωρ καὶ ἀὴρ καὶ πῦρ, καὶ καθόλου ὁ κόσμος,
ὅν φασι καθ' ἁρμονίαν διοικεῖσθαι πάλιν ἐχόμενοι τῶν
ἀριθμῶν, ἐν οἷς οἱ λόγοι εἰσὶ τῶν συστατικῶν τῆς τελείου
ἁρμονίας συμφωνιῶν, τῆς τε διὰ τεσσάρων καὶ τῆς διὰ
πέντε καὶ τῆς διὰ πασῶν, ὧν ἡ μὲν ἐν ἐπιτρίτῳ ἔκειτο
λόγῳ, ἡ δὲ ἐν ἡμιολίῳ, ἡ δὲ ἐν διπλασίονι. εἴρηται δὲ 284
περὶ τούτων ἀκριβέστερον κἀν τῇ περὶ κριτηρίου σκέψει
(adv. dogm. I 96 sqq.) κἀν τοῖς περὶ ψυχῆς.

Νῦν δὲ ὑποδειχθέντος, ὅτι μεγάλην δύναμιν ἀπονέ-
μουσι τοῖς ἀριθμοῖς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας φυσικοί, μετελ-
θόντες καὶ τὰς ἀκολούθους τῷ τόπῳ κομίζωμεν ἀπορίας.
ὅταν οὖν λέγωσι τῶν ἀριθμητῶν [μηδὲν εἶναι ἕν], οἷον τῶν 285
αἰσθητῶν καὶ ὑποπιπτόντων, μηδὲν εἶναι ἕν, μετοχῇ δὲ τοῦ
ἑνὸς τοῦ ὡσανεὶ πρώτου καὶ στοιχείου ἕν τι καλεῖσθαι, εἰ οὖν τὸ
δεικνύμενον καὶ καλούμενον ζῷον ἓν εἴη, τὸ μὴ δεικνύμενον
φυτὸν οὐκ ἔσται ἕν. οὐ γὰρ δεῖ πολλὰ εἶναι, μετοχῇ δὲ
τοῦ ἑνὸς ἕκαστον νοεῖσθαι ἕν, οἷον ζῷον ξύλον φυτόν. εἰ 286

285—287 ~ adv. math. IV 11—13. Hyp. III 156.

---

1 γὰρ E (coni. Bekk.): om. NLς 4 αἰσθητὰ NE: στερεὰ Lς 9 ἐν om. N ἐπὶ τρίτῳ N 16 μηδὲν — ἓν secl. Fabr. 18 οὖν del. Kayser 19 καλούμενον scr. coll. v. 18: τὸ μένον G: τὸ θεωρούμενον Fabr.: καὶ τὸ μένον del. Kayser 20 οὐ γὰρ — 21 φυτόν transp. Kayser post 30 δεικνύμενον

533
γὰρ τὸ δεικνύμενον ζῷον ἕν ἐστι, τὸ μὴ ὂν ζῷον, οἷον
τὸ φυτόν, οὐκ ἔσται ἕν· καὶ εἰ τὸ φυτὸν ἕν ἐστι, τὸ μὴ
ὂν φυτόν, οἷον τὸ ζῷον, οὐκ ἔσται ἕν. ἀλλὰ λέγεταί γε
τὸ μὴ ὂν ζῷον ἕν, καθάπερ τὸ φυτόν, καὶ τὸ μὴ ὂν φυ-
τὸν πάλιν ἕν, ὡς τὸ ζῷον. οὐκ ἄρα ἕκαστον τῶν ἀριθμη-
τῶν ἕν ἐστιν. τὸ δὲ οὗ ἕκαστον μετοχῇ νενόηται ἕν, ἐκεῖνο
ἕν τέ ἐστι καὶ πολλά, ἓν μὲν καθ' ἑαυτό, πολλὰ δὲ κατὰ
287 περίληψιν. ὅπερ πλῆθος πάλιν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς ἀριθμη-
τοῖς δεικνύμενον. εἰ γὰρ τὸ τῶν ζῴων πλῆθος ἔστιν, τὸ
τῶν φυτῶν οὐκ ἔσται πλῆθος, καὶ εἰ τὸ τούτων, ἀνάπα-
λιν οὐκ ἔσται τὸ τῶν ζῴων. λέγεται δέ γε καὶ ἐπὶ φυτῶν
καὶ ἐπὶ ζῴων καὶ ἐπ' ἄλλων ἱκανῶν πλῆθος· οὐκ ἄρα τὸ 534
ἐν τοῖς ἀριθμητοῖς δεικνύμενον πλῆθος τῷ ὄντι πλῆθός
ἐστιν, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ οὗ μετοχῇ νενόηται τοῦτο πλῆθος.
288 ὅταν δὴ τὰ τοιαῦτα λέγωσιν οἱ Πυθαγορικοὶ τῶν φιλοσό-
φων, ὅμοιόν τι λέγουσι τῷ μηδένα τῶν ἐπὶ μέρους ἀν-
θρώπων ἄνθρωπον εἶναι, ἀλλὰ τὸν οὗ μετοχῇ ἕκαστος
εἷς τε ἄνθρωπος νενόηται καὶ πολλοὶ ἄνθρωποι καλοῦνται.
νοεῖται γὰρ ὁ ἄνθρωπος ζῷον λογικὸν θνητόν, καὶ διὰ
τοῦτο οὔτε Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστιν οὔτε Πλάτων, οὐκ
289 ἄλλος τις τῶν ἐπ' εἴδους. εἰ γὰρ Σωκράτης, καθὸ Σω-
κράτης ἐστίν, ἄνθρωπος καθέστηκεν, ὁ Πλάτων οὐκ ἔσται
ἄνθρωπος, οὐδὲ Δίων ἢ Θέων· καὶ εἰ Πλάτων ἐστὶν ἄν-
θρωπος, ὁ Σωκράτης οὐκ ἔσται. λέγεται δέ γε καὶ Σω-
κράτης ἄνθρωπος καὶ Πλάτων καὶ ἕκαστος τῶν ἄλλων·
οὐκ ἄρα τῶν ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων ἕκαστός ἐστιν ἄνθρω-
πος, οὗ δὲ μετοχῇ ἕκαστος αὐτῶν νενόηται ἄνθρωπος, ὃς
290 οὐκ ἔστιν εἷς ἐξ αὐτῶν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ φυτοῦ
καὶ πάντων τῶν λοιπῶν. ἄτοπον δέ γέ ἐστι μηδένα τῶν
ἐπὶ μέρους ἀνθρώπων λέγειν ἄνθρωπον εἶναι, μηδὲ τῶν
φυτῶν φυτόν· ἄτοπον ἄρα καὶ τὸ ἕκαστον τῶν ἀριθμη-

288—292 ∼ adv. dogm. IV 17—18.

27 νοεῖται E 32 ⟨τῶν⟩ φυτῶν E 1 an εἰδικῶν? 2 ἀρι-
θμοῖς N 8 ὁ om. N 12 οὐδὲ Bekk.: οὔτε G

534 τῶν κατὰ τὸν ἴδιον λόγον μὴ λέγειν ἕν. ἄλλως τε 291
καὶ ἡ κομιζομένη κατὰ τοῦ γένους ἀπορία φθάνειν ἔοικε
καὶ ἐπὶ τὴν τοιαύτην τῶν Πυθαγορικῶν δόξαν. ὡς γὰρ
ὁ γενικὸς ἄνθρωπος οὔτε μετὰ τῶν ἐπ' εἴδους ἀνθρώπων
θεωρεῖται, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς ἔσται εἰδικός, οὔτε κατ' ἰδίαν
ὑφέστηκεν, ἐπεὶ οὐ γενήσονται οἱ κατὰ μέρος ἄνθρωποι
μετοχῇ αὐτοῦ ἄνθρωποι, οὔτ' ἐν αὐτοῖς τούτοις περιέχεται
(ἀδιανόητον γὰρ τούτου μετοχῇ ἀπείρους εἶναι καὶ τοῦτο 292
μὲν τεθνηκόσι, τοῦτο δὲ ζῶσι περιέχεσθαι), — ὡς οὖν
οὗτος ὁ λόγος ἄπορος, οὕτω καὶ ὁ περὶ τοῦ ἑνὸς τούτου
μᾶλλόν ἐστιν ἀπορώτερος τῷ μήτε σὺν τοῖς κατὰ μέρος
ἀριθμοῖς αὐτὸ θεωρεῖσθαι, μήτε κατὰ παντὸς αὐτὸ δύνα-
535 σθαι τετάχθαι, μήτε μετοχὴν αὐτοῦ τοῖς ἀπείροις προϋπάρ-
χειν. ἥ γε μὴν τοῦ ἑνὸς ἰδέα, ἧς κατὰ μετοχὴν 293
ἕκαστον νοεῖται ἕν, ἤτοι μία ἐστὶν ἰδέα τοῦ ἑνὸς ἢ πλείους
ἰδέαι τοῦ ἑνός. καὶ εἰ μὲν μία, ἤτοι ὅλης μετέχει ἕκα-
στον τῶν ἀριθμητῶν ἢ μέρους τινὸς αὐτῆς. καὶ εἰ μὲν
ὅλης μετέσχηκεν, οὐκ ἔστι μία· εἰ γὰρ ὅλην ἔχει τὴν τοῦ
ἑνὸς ἰδέαν λόγου χάριν τὸ *Α*, ἐξ ἀνάγκης τὸ *Β*, μὴ ἔχον
οὗ μετάσχῃ, οὐκ ἔσται ἕν· ὅπερ ἄτοπον. εἰ δὲ πολυμε- 294
ρής ἐστιν ἡ τοῦ ἑνὸς ἰδέα καὶ ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν
ἑκάστου μέρους αὐτῆς μετείληφεν, πρῶτον μὲν ἕκαστον
τῶν ὄντων οὐ τῆς τοῦ ἑνὸς ἰδέας ἔσται μετειληφός, ἀλλὰ
μέρους αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο οὐκέτι γενήσεται ἕν· ὡς γὰρ
τὸ μέρος ἀνθρώπου οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος καὶ τὸ μέρος
τῆς λέξεως οὐκ ἔστι λέξις, οὕτω τὸ μέρος τῆς τοῦ ἑνὸς
ἰδέας οὐκ ἔσται ἡ τοῦ ἑνὸς ἰδέα, ἵνα καὶ τὸ μετεσχηκὸς
αὐτῆς γένηται ἕν. εἶτα ἡ τοῦ ἑνὸς ἰδέα οὐκέτι γίνεται 295
ἑνὸς ἰδέα, οὐδὲ μία, ἀλλὰ πλείους. τὸ γὰρ ἕν, ᾗ ἕν ἐστιν,
ἀδιαίρετον καθέστηκεν, καὶ ἡ μονάς, ᾗ μονάς ἐστιν, οὐ
διχάζεται· ἢ εἴπερ εἰς πολλὰ διαιρεῖται, ἀθροισμὸς πλειό-

293—298 ~ Hyp. III 158—162. adv. math. IV 18—20.

---

25 εἰδικὸς N: ἰδικὸς LEς 1/2 προϋπάρχειν N: ὑπάρχειν LEς (excepto V): ἄρχειν V 12 μέρος E 14 ἔσται E 16 γενήσεται ς 19 διαιρεῖται N: διαίρεται LEς

535

296 νων μονάδων γενήσεται καὶ οὐκέτι μονάς. εἰ δὲ πλείους εἶεν ἰδέαι τοῦ ἑνός, ὡς ἕκαστον τῶν ἀριθμητῶν ἰδίας τινὸς μετέχειν ἰδέας καθ' ἣν ἓν νοεῖται, ἤτοι ἡ τοῦ *A* ἰδέα καὶ ἡ τοῦ *B* μετέχουσιν ἑνός τινος ἰδέας, καθ' ἣν ἑκάτε-
297 ρον αὐτῶν προσαγορεύεται ἕν, ἢ οὐ μετέχουσιν. καὶ εἰ μὲν οὐ μετέχουσιν, ὃν τρόπον αὗται δύνανται τῆς τοῦ ἑνὸς ἐπικατηγορίας ἀξιοῦσθαι μὴ μετέχουσαί τινος ἐπαναβεβηκυίας τοῦ ἑνὸς ἰδέας, οὕτω δύναται καὶ πᾶν τὸ ὁπωσοῦν λεγόμενον ἓν μὴ κατὰ μετοχὴν τῆς τοῦ ἑνὸς ἰδέας
298 προσαγορεύεσθαι ἕν. εἰ δὲ μετέχουσιν, ἡ ἀρχῆθεν μένει ἀπορία· πῶς γὰρ αἱ δύο ἰδέαι τῆς μιᾶς μετέχουσιν ἰδέας; ὅλης ἑκατέρα, ἢ μέρους αὐτῆς; ὁπότερον γὰρ ἂν λέγωσιν, ἐπαχθήσονται αἱ μικρῷ πρόσθεν ἀποδοθεῖσαι πρὸς ἡμῶν 536 ἀπορίαι.

299 Σὺν τούτοις· ἐπεὶ πᾶν τὸ λαμβανόμενον ἀνθρώπῳ ἤτοι αἰσθήσει λαμβάνεται καὶ κατὰ ψιλὴν ἐγκύρησιν ἢ διανοίᾳ, πάντως καὶ ὁ ἀθροισμός, εἴπερ ἀνθρώπῳ ληπτός
300 ἐστιν, ἤτοι αἰσθήσει ἢ διανοίᾳ καταληφθήσεται. ἀλλὰ αἰσθήσει μὲν καὶ ἁπλῇ ἐμφάσει οὐκ ἂν ληφθείη· πλανᾷ γὰρ ἐνίους ἡ τῶν ἀριθμητῶν ὑπόστασις, ἐπείπερ βλέποντες ταῦτα λευκὰ ἢ μέλανα ἢ κοινῶς αἰσθητὰ ὑπονοοῦσιν, ὅτι καὶ ὁ ἀριθμὸς αἰσθητόν τί ἐστι καὶ φαινόμενον πρᾶγμα, μὴ ἐχούσης οὕτω τῆς ἀληθείας. τὸ μὲν γὰρ λευκὸν καὶ μέλαν, καὶ εἰ οὕτω τύχοι, τὸ φυτὸν καὶ ὁ λίθος καὶ τὸ ξύλον καὶ τῶν ἀριθμητῶν ἕκαστον φαίνεται καὶ αἰσθήσει ληπτόν ἐστιν, ὁ δ' ἀριθμὸς ὡς ἀριθμὸς οὐκ ἔστιν
301 ἡμῖν αἰσθητὸς οὐδὲ φαίνεται. σκοπῶμεν δὲ τὸν τρόπον τοῦτον. τὰ αἰσθητὰ ὡς αἰσθητὰ ἀδιδάκτως ἡμῖν λαμβάνεται· οὐθεὶς γὰρ τὸ λευκὸν ἢ τὸ μέλαν ὁρᾶν διδάσκεται, οὐδὲ τραχέος ἢ λείου ἀντιλαμβάνεσθαι. ὁ δὲ ἀριθμὸς ὡς ἀριθμὸς οὐκ ἀδιδάκτως ἡμῖν λαμβάνεται· ὅτι γὰρ τὰ δὶς δύο τέσσαρά ἐστι καὶ τὰ τρὶς δύο ἕξ ἐστι καὶ τὰ δε-

---

20 οὐκ ἔτι N: οὐκ ἔστι LEς 23 ⟨τοῦ⟩ ἑνὸς Kayser τινος om. N 24 ἢ — 25 μὲν om. N 26 μετέχουσί N 31 ἂν λέγωσιν Struve: ἐὰν λέγοιεν G 1 ἀποδοθεῖσαι NLE: ἀποδοθήσονται ς 5 ὁ om. N ἐπείπερ N

536 κάκις δέκα ἑκατόν, ἐκ μαθήσεως ἔγνωμεν. οὐκ ἄρα αἰσθη-
τόν τί ἐστιν ὁ ἀριθμός. εἰ δὲ μνήμῃ κατ' ἐπισύνθεσίν 302
τινων ἔγνωσται, ἀπορήσει τις τῶν αἰσθητῶν ἀποστάς,
καθὼς καὶ ὁ Πλάτων ἠπόρει ἐν τῷ περὶ ψυχῆς (Phaedo
p. 96 E sqq.), πῶς τὰ δύο κατ' ἰδίαν μὲν ὄντα οὐ νοεῖται δύο,
συνελθόντα δὲ εἰς ταὐτὸ γίνεται δύο. εἰ γὰρ τοιαῦτά ἐστι με- 303
τὰ τὴν σύνοδον, ὁποῖα ἦν πρὶν τῆς συνόδου, ἦν δ' ἑκάτερον
αὐτῶν πρὶν τῆς συνόδου ἕν, ἔσται καὶ μετὰ τὴν σύνοδον ἑκά-
τερον ἕν, ἐπεὶ ἂν δῶμεν προσγίνεσθαί τι αὐτοῖς περισσότε-
ρον μετὰ τὴν σύνοδον παρ' ὃ ἦν, οἷον τὴν δυάδα, ἔσται
ἡ τῶν δυεῖν συνέλευσις τετράς. εἰ γὰρ τῷ συνελθόντι 304
ἑνὶ καὶ ἑνὶ πλεῖόν τι προσγίνεται ἡ δυάς, ἐπεὶ ἐν ταύτῃ
537 μονὰς καὶ μονὰς νοεῖται, κατὰ τὴν τοῦ ἑνὸς καὶ ἑνὸς συ-
νέλευσιν τετρὰς γενήσεται, δυεῖν μὲν νοουμένων τῶν συ-
νιόντων, διττῆς δὲ κατὰ τὴν φύσιν οὔσης τῆς προσγινο-
μένης αὐτοῖς δυάδος. καὶ πάλιν· εἰ τοῖς κατὰ σύνοδον
ποιοῦσι τὴν δεκάδα πλεῖόν τι προσγίνεται ἡ δεκάς, ἐπεὶ ἐν
τῇ δεκάδι νοεῖται τὰ ἐννέα καὶ τὰ ὀκτὼ καὶ τὰ ἑπτὰ καὶ καθ'
ὑπόβασιν οἱ λοιποὶ ἀριθμοί, ἀπειράκις ἀπείρων ἔσται πλῆθος
τὰ δέκα, ὡς ἀνώτερον (adv. phys. I 303 sqq.) δεδείχαμεν.

Ὁ δὲ Πλάτων καὶ ἄλλως ἐπιχειρεῖν βούλεται. εἴπερ 305
γὰρ τὸ ἕν, φησίν, ὅτε διαιρεῖται καὶ χωρίζεται, δύο νοεῖ-
ται, πάντως καὶ ἡ ἑκατέρου τῶν ἀνὰ ἓν εἰς ταὐτὸ σύνο-
δος οὐ νοηθήσεται δύο· ἐναντίον γάρ ἐστι τῷ πρώτῳ
αἰτίῳ τὸ δεύτερον αἴτιον, καὶ εἰ τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ χωριζό-
μενα δύο ἐστί, τὰ εἰς ταὐτὸ συναγόμενα καὶ ἀλλήλοις
παρατεθειμένα οὐκ ἂν εἴη δύο. ἔχει δὲ καὶ τὸ ῥητὸν
παρ' αὐτῷ τὸν τρόπον τοῦτον (Phaedo p. 97 A)· "θαυμάζω 306
γάρ, εἰ ὅτε μὲν ἑκάτερον αὐτῶν ἦν χωρὶς ἀλλήλων, ἓν
ἦν ἑκάτερον καὶ οὐκ ἤστην τότε δύο, πλησιάσαντα
δ' ἀλλήλοις, αὕτη ἄρα αὐτοῖς αἰτία ἐγένετο δυεῖν
γενέσθαι, σύνοδος τοῦ πλησίον ἀλλήλων τεθῆναι.
οὐδέ γε ὡς ἐάν τις ἓν διασχίσῃ, δύναμαι ἔτι πεισθῆ-

---

24 περὶ ⟨τῆς⟩ ψυχῆς N 25 μὲν ὄντα Bekk.: μένοντα G 29 ἐὰν N 30 παρὸ G 19 αὐτοῖς libri Platonis: αὐτῶν G ἐγίνετο N 20 ⟨ἡ⟩ σύνοδος libri Platonis 21 οὐδέ γε ὡς Fabr. ex Platone: οὔτε γενέσεως ὡς G

537
ναι, ὅτι ὡσαύτως αἰτία γέγονεν ἡ σχίσις τοῦ δύο γε-
γονέναι· ἐναντία γὰρ γέγονεν ἢ τότε αἰτία τοῦ δύο
γενέσθαι, τότε μὲν ὅτι συνήγετο πλησίον ἀλλήλων
καὶ προσετίθετο ἕτερον ἑτέρῳ, νῦν δ' ὅτι ἀπάγεται
307 καὶ χωρίζεται ἕτερον ἀφ' ἑτέρου." ῥητῶς γὰρ διὰ τού-
των φησίν, ὡς εἴπερ ἡ ψιλὴ σύνοδος τοῦ ἑνὸς καὶ ἑνὸς καὶ
ἡ αὐτὸ μόνον παράθεσις αἴτιόν ἐστι τοῦ δύο γενέσθαι τὰ
πρότερον μὴ ὄντα δύο, πῶς ἔτι πεισθῆναι δύναμαι, ὅτι τὸ ἕν,
ὅτε χωρίζεται καὶ διασπᾶται, δύο γίνεται; ἐναντία γὰρ τῇ
συνόδῳ ἡ σχίσις ἐστὶ καὶ ὁ χωρισμός.
308 Τοιοῦτος μὲν καὶ ὁ Πλάτων· ἔνεστι δὲ καὶ ὧδε συ-
νερωτᾶν. εἰ ἔστι τι ἀριθμός, ὅτε παρατίθεταί τι ἑτέρῳ, 538
οἷον τῇ μονάδι ἡ μονάς, τότε ἢ προσγίνεταί τι ταῖς συ-
νελθούσαις μονάσιν ἢ ἀπογίνεται τῶν συνελθουσῶν ἢ
οὔτε προσγίνεταί τι αὐταῖς οὔτε ἀπογίνεται. ἀλλ' εἰ μήτε
προσγίνεταί τι αὐταῖς μήτε ἀπογίνεται αὐτῶν, οὐκ ἔσται
δυὰς κατὰ τὴν παράθεσιν τῆς ἑτέρας τῇ ἑτέρᾳ, ὡς οὐδὲ
309 πρὶν τῆς συνόδου ἐτύγχανεν. εἰ δὲ ἀπογίνεταί τι κατὰ
τὴν παράθεσιν αὐτῶν, ἐλάσσωσις ἔσται τῆς μιᾶς μονάδος
καὶ οὐκέτι δυὰς γενήσεται. εἰ δὲ προσγίνεταί τι αὐταῖς,
οἷον ἡ δυάς, τὰ ὀφείλοντα δύο εἶναι τέσσαρα γενήσονται.
δυὰς γὰρ ἡ ἐπιγενομένη μονὰς ἦν καὶ μονάς· προσελ-
θοῦσα οὖν μονάδι καὶ μονάδι, ταῖς συνερχομέναις, τὸν
τέσσαρα ποιήσει ἀριθμόν· ὅπερ ἐστὶν ἄτοπον. τοίνυν
οὐκ ἔστι τι ἀριθμός.

ε′ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς

310 Ἡ περὶ γενέσεως καὶ φθορᾶς ζήτησις συνίσταται τοῖς
σκεπτικοῖς πρὸς τοὺς φυσικοὺς σχεδόν τι περὶ τῶν ὅλων,
εἴγε τῶν σκεψαμένων περὶ τῆς τοῦ παντὸς συστάσεως οἱ

308—309 ~ Hyp. III 164—165. adv. math. IV 21—22.

22 σχίσις Fabr. ex Platone: σύγχυσις G (σύγχησις L) 28 ἢ scr. cum textu Platonis: ἡ G 24 ὅτι LEς: ὅτε N 30 ἐστὶ om. N 11 ἐπιγενομένη — 12 οὖν LEς: ἐπιφερομένη προσελθοῦσα ἦν N 12 ταῖς συνερχομέναις LEς: ἧς συνερχομένη N 18 τοίνυν — 14 ἀριθμός om. E 14 ε′ in titulo om. LEς

538 μὲν ἐξ ἑνὸς ἐγέννησαν τὰ πάντα, οἱ δ' ἐκ πλειόνων, καὶ τῶν ἐξ ἑνὸς οἱ μὲν ἐξ ἀποίου, οἱ δὲ ἐκ ποιοῦ, καὶ τῶν ἐκ 311
ποιοῦ οἱ μὲν ἐκ πυρός, οἱ δ' ⟨ἐξ⟩ ἀέρος, οἱ δ' ἐξ ὕδατος, ἄλλοι ἐκ γῆς, καὶ τῶν ἐκ πλειόνων οἱ μὲν ⟨ἐξ⟩ ἀριθμητῶν, οἱ δ' ἐξ ἀπείρων, καὶ τῶν ἐξ ἀριθμητῶν οἱ μὲν ἐκ δύο, οἱ δ' ἐκ τεσσάρων, οἱ δ' ἐκ πέντε, οἱ δ' ἐξ ἕξ, καὶ τῶν ἐξ ἀπείρων οἱ μὲν ἐξ ὁμοίων τοῖς γεννωμένοις, οἱ δὲ ἐξ ἀνομοίων, καὶ τούτων οἱ μὲν ἐξ ἀπαθῶν, οἱ δ' ἐκ παθητῶν.
ἐξ ἀποίου μὲν οὖν καὶ ἑνὸς σώματος τὴν τῶν ὅλων ὑπε- 312
στήσαντο γένεσιν οἱ Στωικοί· ἀρχὴ γὰρ τῶν ὄντων κατ' αὐτούς ἐστιν ἡ ἄποιος ὕλη καὶ δι' ὅλων τρεπτή, μεταβαλλούσης τε ταύτης γίνεται τὰ τέσσαρα στοιχεῖα, πῦρ καὶ ἀήρ, ὕδωρ καὶ γῆ. ἐξ ἑνὸς δὲ καὶ ποιοῦ γεγενῆ- 313
σθαι τὰ πάντα θέλουσιν οἵ τε περὶ τὸν Ἵππασον καὶ Ἀναξιμένη καὶ Θαλῆ, ὧν Ἵππασος μὲν καὶ κατά τινας Ἡρά-
539 κλειτος ὁ Ἐφέσιος ἐκ πυρὸς ἀπέλιπον τὴν γένεσιν, Ἀναξιμένης δὲ ἐξ ἀέρος, Θαλῆς δὲ ἐξ ὕδατος, Ξενοφάνης δὲ κατ' ἐνίους ἐκ γῆς (B 27 Diels)·

ἐκ γαίης γὰρ πάντα, καὶ εἰς γῆν πάντα τελευτᾷ.

ἐκ πλειόνων δὲ καὶ ἀριθμητῶν, δυεῖν μέν, γῆς τε καὶ 314
ὕδατος, ὁ ποιητὴς Ὅμηρος, ὁτὲ μὲν λέγων (Ξ 201)

Ὠκεανόν τε, θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν,

ὁτὲ δὲ (Η 99)

ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

συμφέρεσθαι δ' αὐτῷ δοκεῖ κατ' ἐνίους καὶ ὁ Κολοφώνιος Ξενοφάνης· φησὶ γάρ (B 33 Diels)·

πάντες γὰρ γαίης τε καὶ ὕδατος ἐκγενόμεσθα.

---

20 ἐκ πυρὸς — ὕδατος NLE (ἐξ addidi): ἐξ ἀέρος οἱ δ' ἐξ ὕδατος οἱ δ' ἐκ πυρός ς 21 ἐξ add. Bekk. (sed exstat in N inter duas lineas fortasse ad v. 20 pertinens) 31/32 Ἀναξιμένη Meineke coll. p. 126, 12: Ἀναξίμανδρον G 1 ἀπέλιπον ς: ἀπέλειπον NLE 1/2 Ἀναξιμένης Meineke coll. p. 126, 12 et 461, 27: Ἀναξίμανδρος G 12 ἐκγενόμεσθα Gen.: ἐκγενόμεθα G

539

315 ἐκ γῆς δὲ καὶ αἰθέρος Εὐριπίδης, ὡς πάρεστιν ἐκδέξασθαι ἐκ τοῦ λέγειν αὐτόν (fr. 1023 Nauck)·

Αἰθέρα καὶ Γαῖαν πάντων γενέτειραν ἀείδω.

ἐκ τεσσάρων δὲ ὁ Ἐμπεδοκλῆς (B 6 Diels)·

τέσσαρα γὰρ πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε·
Ζεὺς ἀργὴς Ἥρη τε φερέσβιος ἠδ' Ἀιδωνεύς
Νῆστίς θ', ἣ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον.

316 ἐκ πέντε δὲ Ὄκκελος ὁ Λευκανὸς καὶ Ἀριστοτέλης· συμπαρέλαβον γὰρ τοῖς τέσσαρσι στοιχείοις τὸ πέμπτον καὶ κυκλοφορητικὸν σῶμα, ἐξ οὗ λέγουσιν εἶναι τὰ οὐράνια.
317 ἐκ δὲ τῶν ἓξ τὴν πάντων ὑπέθεντο γένεσιν οἱ περὶ τὸν Ἐμπεδοκλέα. ἐν οἷς μὲν γὰρ λέγει τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα, ἐκ τεσσάρων ποιεῖ τὴν γένεσιν· ὅταν δὲ προσθῇ (B 17, 19 Diels)

Νεῖκός τ' οὐλόμενον δίχα τῶν, ἀτάλαντον ἁπάντῃ,
καὶ Φιλίη μετὰ τοῖσιν, ἴση μῆκός τε πλάτος τε,

ἓξ παραδίδωσι τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς, τέσσαρας μὲν τὰς ὑλικάς, γῆν ὕδωρ ἀέρα πῦρ, δύο δὲ τὰς δραστηρίους, φι-
318 λίαν καὶ νεῖκος. ἐξ ἀπείρων δ' ἐδόξασαν τὴν τῶν πραγμάτων γένεσιν οἱ περὶ Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον 540 καὶ Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον καὶ ἄλλοι παμπληθεῖς, ἀλλ' ὁ μὲν Ἀναξαγόρας ἐξ ὁμοίων τοῖς γεννωμένοις, οἱ δὲ περὶ τὸν Δημόκριτον καὶ Ἐπίκουρον ἐξ ἀνομοίων τε καὶ ἀπαθῶν, τουτέστι τῶν ἀτόμων, οἱ δὲ περὶ τὸν Ποντικὸν Ἡρακλείδην καὶ Ἀσκληπιάδην ἐξ ἀνομοίων μέν, παθητῶν δέ, καθάπερ τῶν ἀνάρμων ὄγκων.
319 Προειληφότες οὖν, ὅτι πᾶσι τούτοις ἄπορος δείκνυται ὁ τῆς φυσιολογίας τρόπος ἀναιρεθείσης τῆς γενέσεως καὶ τῆς φθορᾶς, προθυμότερον ἁπτώμεθα τῶν λόγων. καίτοι γε, ἐὰν ἐξετάζωμεν, διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτάρκως ἤδη
320 συμβεβίβασται τὸ κεφάλαιον. τὸ γὰρ γινόμενον καὶ φθει-

---

20 Ὄκελλος Fabr. et ita testimonium schol. in Basilium (cf. vol. I p. XX): ὀκκελὸς (sic) NLE: ὄκελος ς 27 ἴση Bekk.: ἴσον G (at cf. p. 393, 14!) 12 συμβεβίβασται Gen.: συμβεβίασται G

540
ρόμενον ἐν χρόνῳ φθείρεται καὶ γίνεται, χρόνος δὲ οὐκ ἔστιν,
ὡς ἀνώτερον παρεστήσαμεν (§ 170 sqq.), ὥστε οὐδε τὸ
γινόμενον καὶ φθειρόμενον ἔσται. πᾶσά τε γένεσις καὶ φθορὰ 321
μεταβλητικαί τινές εἰσι κινήσεις, οὐδὲν δ' ἐστὶ κίνησις, ὡς
προκατεστησάμεθα (§ 37 sqq.)· τοίνυν οὐδὲ γένεσις καὶ
φθορὰ γενήσεται. καὶ πᾶν τὸ γεννώμενον ἢ φθειρόμενον οὐ 322
χωρὶς τοῦ δρῶντος καὶ πάσχοντος γεννᾶται ἢ φθείρεται, οὔτε
δὲ δρᾷ τι οὔτε πάσχει, ὥστ' οὐδὲ γεννᾶταί τι οὐδὲ φθείρεται.
καὶ μὴν εἰ γίνεταί τι καὶ φθείρεται, ὀφείλει τί τινι προσ- 323
τίθεσθαι καί τί τινος ἀφαιρεῖσθαι ἤ τι ἔκ τινος μεταβάλ-
λειν· γένεσις γὰρ καὶ φθορὰ κατά τινα τῶν τριῶν τού-
των τρόπων ὀφείλει συνίστασθαι, οἷον ἐπὶ τῆς δεκάδος
κατ' ἀφαίρεσιν τῆς μονάδος γίνεται μὲν ἡ ἐννεάς, φθείρε-
ται δὲ ἡ δεκάς, καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἐννεάδος κατὰ πρόσθε-
σιν μονάδος γίνεται μὲν ἡ δεκάς, φθείρεται δὲ ἡ ἐννεάς.
καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τροπὴν φθειρομένων ἢ γεννωμένων ὁ
αὐτὸς λόγος· οὕτω γὰρ φθείρεται μὲν ὁ οἶνος, γίνεται δὲ
⟨ὁ⟩ ὄξος. εἰ δὴ τοίνυν πᾶν τὸ γεννώμενον καὶ φθειρόμενον 324
ἤτοι κατὰ πρόσθεσιν ἢ κατ' ἀφαίρεσιν ἢ κατὰ μεταβολὴν γί-
νεται καὶ φθείρεται, ἐπεὶ παρεστήσαμεν (adv. dogm. III
277 sqq.) μήτε πρόσθεσιν οὖσαν μήτε ἀφαίρεσιν μήτε μετα-
541 βολήν, δυνάμει προκατεστησάμεθα τὸ μηδὲ γένεσιν ἢ φθορὰν
ὑπάρχειν. πρὸς τούτοις· τὸ γεννώμενον ἢ φθειρόμενον ψαύειν 325
ὀφείλει ἐκείνου τοῦ ἐξ οὗ φθείρεται καὶ τοῦ εἰς ὃ μεταβάλλει,
οὐδὲν δὲ ψαῦσίς ἐστιν, ὡς παρέσταται (adv. dogm. III
258 sqq.)· τοίνυν οὐδὲ γένεσις ἢ φθορὰ συστῆναι δύναται.
Πάρεστι δὲ καὶ προηγουμένως ἀποροῦντας λέγειν, ὡς 326
εἴπερ ⟨τι⟩ γίνεται, ἤτοι τὸ ὂν γίνεται ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε
δὲ τὸ μὴ ὂν γίνεται· τῷ γὰρ μὴ ὄντι οὐδὲν συμβέβηκεν,
ᾧ δὲ μηδὲν συμβέβηκεν, οὐδὲ τὸ γίνεσθαι συμβέβηκεν.

---

323 ~ Hyp. III 109.
326—327 ~ Hyp. III 112.

---

13 γίνεται καὶ φθείρεται ς 17 προκατεστήσαμεν N 22 τι alt. om. N 30 ὁ addidi 31 κατ' om. N 33 οὖσαν G: εἶναι Kayser 1 ἢ NLE: μὴ δὲ ς 7 τι add. Bekk.

541
327 *καὶ ἄλλως· τὸ γινόμενον πάσχει, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐδὲν δύ-*
ναται πάσχειν· ὄντος γὰρ τὸ πάσχειν· οὐκ ἄρα τὸ μὴ
ὂν γίνεται. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν· ἔστι γὰρ ἤδη τὸ ὄν,
καὶ οὐκ ἔχει χρείαν γενέσεως· οὐκ ἄρα οὐδὲ τὸ ὂν γεν-
νᾶται. ἀλλ' εἰ μήτε τὸ ὂν μήτε τὸ μὴ ὂν γίνεται, παρὰ
ταῦτα δ' οὐδὲν ἔστι τρίτον ἐπινοεῖν, οὐδὲν γεννᾶται.
328 *ἄλλως τε· ἐν τοῖς φαινομένοις θεωρεῖται τὰ μὲν ἐξ ἑνὸς*
γεννώμενα κατὰ μεταβολήν, τὰ δ' ἐκ πλειόνων κατὰ σύν-
329 *θεσιν, καὶ ἐξ ἑνὸς μὲν κατὰ μεταβολὴν ὁπόσα τῆς αὐτῆς*
οὐσίας μενούσης ἑτέραν ἐξ ἑτέρας μεταλαμβάνει ποιότητα,
οἷον ὅταν τοῦ αὐτοῦ ὑγροῦ μένοντος ἐν τῷ αὐτῷ πλήθει
τὸ μὲν γλεῦκος ἀφανισθῇ, οἶνος δὲ γένηται, ἢ ὁ οἶνος μὲν
ἀφανισθῇ, ὄξος δε ὑποστῇ, ἢ τοῦ κηροῦ μένοντος ἡ μὲν
σκληρότης ἀφανίζηται, ἡ δὲ μαλακότης γένηται, ἢ ἀνάπα-
330 *λιν· ἐκ πλειόνων δὲ κατ' ἐπισύνθεσιν ὡς ἅλυσις μὲν κατ'*
ἐπισύνδεσιν κρίκων, οἰκία δὲ κατὰ σύνοδον λίθων, ἐσθὴς
331 *δὲ κατὰ κρόκης καὶ στημόνων συμπλοκήν. εἰ δὲ κἀν τοῖς*
νοητοῖς γίνεταί τι, ἤτοι ἐξ ὄντος γίνεταί τι ἢ ἐκ μὴ ὄντος.
καὶ ἐκ μὲν τοῦ μὴ ὄντος οὐδὲν δύναται γίνεσθαι· δεῖ
γὰρ τὸ γεννητικόν τινος οὐσίαν ἔχειν καὶ ποιὰν ἀναδέχε-
σθαι κίνησιν, ὥστ' οὐκ ἂν εἴη τι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος γεννώ-
332 *μενον. καὶ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ὄντος. εἰ γὰρ ἐκ τοῦ ὄν-*
τος γίνεταί τι, ἤτοι ἐξ ἑνὸς γίνεται ἢ ἐκ πλειόνων. καὶ
ἐξ ἑνὸς μὲν οὐκ ἂν εἴη γεννώμενον. εἰ γὰρ ἐξ ἑνὸς γίνε- 542
ται, ἤτοι αὐξανομένου ἢ μειουμένου ἢ ἐν τῷ αὐτῷ μένον-
333 *τος γίνεται. ἀλλ' αὐξάνεσθαι μὲν καὶ μειοῦσθαι οὐχ οἷόν*
τε ταὐτό, καὶ οὐκ ἂν δυνηθείη ἑαυτοῦ τι μεῖζον ἢ ἑαυτοῦ
τι ἔλαττον ἀποτελεῖσθαι ταὐτόν. ἐάν τε γὰρ αὑτοῦ πλεῖον
γένοιτο, ἐπεὶ οὐδὲν ἔχει πλεῖον παρ' ἑαυτό, ἐξ οὐκ ὄντος
ἕξει τὴν πρόσθεσιν· ἐάν τε ἔλαττον ἑαυτοῦ, πάλιν, ἐπεὶ
οὐδὲν ἔχει παρ' ἑαυτὸ ἀπολλύμενον αὑτοῦ, εἰς τὸ μὴ ὂν
ἀπολεῖται. οὐδὲν ἄρα δύναται ἐκ τοῦ αὔξομένου ἢ μειου-
334 *μένου γίνεσθαι. καὶ μὴν οὐδ' ἐκ τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ μένον-*
τος ἔσται τὸ γεννώμενον. εἰ γὰρ τοῦτο, ἤτοι ἀτρέπτου

24/25 *κατ' ἐπισύνθεσιν* G: *κατὰ σύνδεσιν* Bekk. dubit. 28 *μὲν* om. N 8 *ἑαυτό, ⟨τὸ⟩ ἀπολλύμενον αὑτοῦ εἰς κτλ.* Rüstow: fort. *ἑαυτό, ⟨εἰς ὃ φθαρήσεται τὸ⟩ ἀπ.* vel similia

542
καὶ ἀμεταβλήτου μένοντος αὐτοῦ γεννᾶταί τι ἐξ αὐτοῦ, ἢ
ἐκ τρεπομένου καὶ μεταβάλλοντος. ἀλλ' ἐξ ἀτρέπτου μὲν
καὶ ἀεὶ ὡσαύτως μένοντος οὐκ ἂν γεννηθείη τι· ἑτεροίω-
σις γάρ τίς ἐστιν ἡ γένεσις. εἰ δὲ ἐκ τρεπομένου καὶ με- 335
ταβάλλοντος, ἤτοι εἰς ἑαυτὸ μεταβάλλοντος γίνεται τὸ
γεννώμενον ἢ εἰς ἕτερον. καὶ εἰ μὲν εἰς ἑαυτὸ μεταβάλ-
λοι τὸ γεννητικόν τινος, πάλιν μένει τὸ αὐτό, καὶ μένον
τὸ αὐτὸ οὐδενὸς ἔσται περισσοτέρου γεννητικόν. εἰ δὲ εἰς
ἕτερον τρέποιτο, ⟨ἤτοι⟩ ἐκβαίνει τῆς ἰδίας ὑποστάσεως, ὅτε
τρέπεται καὶ γεννᾶται, ἢ μένει μὲν ἐν τῇ οἰκείᾳ ὑποστά-
σει, [εἰς] ἄλλο δὲ εἶδος ἀντ' ἄλλου εἴδους μεταλαμβάνον γεν-
νᾶται, ὡς ὁ μετασχηματιζόμενος κηρὸς καὶ ἄλλοτε ἄλλην
μορφὴν ἀναδεχόμενος. ἀλλ' ἐκβαῖνον μὲν τῆς ἰδίας ὑπο- 336
στάσεως εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεται, καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν φθει-
ρόμενον οὐδέν γεννήσει. εἰ δὲ μένον ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστά-
σει καὶ ἄλλην ἀντ' ἄλλης ποιότητα ἀναδεχόμενον γεννᾶ-
ται, κρατεῖται τῇ αὐτῇ ἀπορίᾳ. ἤτοι γὰρ μένοντος τοῦ 337
πρώτου εἴδους καὶ τῆς προτέρας ποιότητος περὶ αὐτῷ γί-
νεται τὸ δεύτερον εἶδος καὶ ἡ δευτέρα ποιότης, ἢ μὴ μέ-
νοντος. οὔτε δὲ μένοντος τοῦ πρώτου εἴδους γίνεται τὸ
δεύτερον εἶδος οὔτε μὴ μένοντος, ὡς ἔμπροσθεν παρεστήσαμεν,
543 *ὅτε περὶ τοῦ πάσχοντος ἐσκεπτόμεθα* (adv. dogm. III
266 sqq.). *τοίνυν οὐδ' ἐξ ἑνὸς γίνεται τὸ γεννώμενον. καὶ* 338
μὴν οὐδ' ἐκ πλειόνων. δυεῖν γὰρ συνελθόντων τρίτον οὐκ ἂν
γένοιτο, μενόντων τῶν δυεῖν, καὶ πάλιν τριῶν ὄντων τέταρ-
τον οὐκ ἂν γένοιτο, μενόντων τῶν τριῶν. εἴρηται δὲ περὶ τού-
των ἀκριβέστερον, ὅτε περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου ὑποστά-
σεως ἐζητοῦμεν (adv. log. I 263 sqq.) *παριστάντες, ὅτι οὔτε*
σῶμά ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὔτε ψυχὴ οὔτε τὸ σύνθετον. διόπερ 339
εἰ μήτε ἐξ ἑνός ἐστι τὸ γεννώμενον μήτε ἐκ πλειόνων, παρὰ
δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν τῶν ὄντων γεννᾶται.

---

12 *ἢ* NLE: *ἤτοι* ς 14 *γενηθείη* L 15 *γένεσις* L: *γέννησις* NEς 17/18 *μεταβάλλοι* NL: *μεταβάλοι* E: *μεταβάλλοντος* ς 19 *γενητικόν* LE 20 *ἤτοι* add. Bekk. 22 *εἰς* del. Bekk. fort. *μεταβάλλον* scribendum (servato *εἰς*) 26 *γεννήσει οὐδέν* ς 32 *εἶδος* om. LEς 1 *ὅτε* Eς: *οὔτε* N: *ὅτι* L 6/7 *ὑποστάσεως* NLE: *ὑποστάντες* ς

543
340 Ταῦτα μὲν οἱ ἀπορητικοὶ περὶ γενέσεως διεξίασιν· οἱ
δὲ δογματικοὶ μὴ πρὸς νοῦν ἀπαντῶντες πάλιν ἐπὶ τὰ ἐξ
ἐναργείας ὑποδείγματα συμφεύγουσιν. τὸ γὰρ ὕδωρ θερμὸν
ὄν, μὴ ὂν δὲ ψυχρόν, γίνεται ψυχρόν· καὶ ὁ ὑπάρχων
χαλκός, μὴ ὢν ἀνδριάς, γίνεται ἀνδριάς· καὶ τὸ ᾠὸν κατὰ
δύναμιν μέν ἐστι νεοσσός, κατ' ἐντελέχειαν δὲ οὐκ ἔστιν,
ἀλλὰ λέγεται κατὰ δύναμιν εἶναι νεοσσὸς εἰς τὸ κατ' ἐντε-
λέχειαν ὑπάρχειν. καὶ τὸ ὂν τοίνυν δύναται γίνεσθαι καὶ
τὸ μὴ ὄν. εἶτα καὶ ὁρῶμεν βρέφος μὲν γεννώμενον ἐξ
ἀνθρώπου, χυλὸν δ' ἐκ πόας. ὥστε πάντα τὸν τῶν δογμα-
341 τικῶν λόγον παρὰ τὴν ἐνάργειαν χωρεῖν. πλανῶνται δ' οἱ
ταῦτα λέγοντες, καὶ οὐ πρὸς τὸ προκείμενον ὑπαντῶσιν.
τὸ γὰρ θερμὸν ὕδωρ καὶ οὐκ ὂν ψυχρὸν οὔτε θερμὸν
γίνεται τῷ εἶναι οὔτε ψυχρὸν τῷ μὴ εἶναι· παρὰ δὲ τὸ
εἶναι ⟨καὶ μὴ εἶναι⟩ οὐδὲν ἔστιν· οὐκ ἄρα οὐδ' ἐπὶ τοῦ
ὕδατος ἔστι τις γένεσις. καὶ πάλιν· οὔτε ὁ χαλκὸς γίνεται
342 τῷ εἶναι χαλκὸς οὔτε ὁ ἀνδριὰς τῷ μὴ εἶναι. καὶ ἐπὶ τῶν
κατὰ δύναμιν καὶ ἐντελέχειαν ὁ αὐτός ἐστι λόγος. ἄλλως
τε· ἤτοι πλεῖόν τι ἐστὶν ἐν τῷ κατ' ἐντελέχειαν παρὰ τὸ ἐν
δυνάμει ἢ οὐκ ἔστιν· καὶ εἰ μὲν οὐδὲν πλεῖόν ἐστιν,
αὐτόθεν οὐδὲν γίνεται τῷ κατὰ δύναμιν εἶναι, εἰ δὲ ἔστι ⟨τι⟩
343 πλέον, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος τοῦτο γίνεται, ὅπερ ἄτοπον. ναί,
ἀλλὰ καὶ βρέφος ἐκ τῆς ἐγκύμονος γεννᾶται, καὶ χυλὸς ἐκ 544
τῆς πόας συνίσταται. καὶ τοῦτο τί πρὸς τὸ ζητούμενον,
ἐροῦμεν. οὔτε γὰρ τὸ βρέφος γίνεται τικτόμενον (εἰς
τοὐμφανὲς δὲ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἄγεται), οὔτε ὁ χυλός (καὶ
γὰρ ἐν τῇ πόᾳ προϋπῆρχεν, καὶ ἐκτὸς τῆς πόας γινόμενος
τόπον μόνον ἤλλαξεν). ὥσπερ οὖν τὸν ἐκ τοῦ ζόφου εἰς
τὸ φῶς προελθόντα οὐ λέγομεν γίνεσθαι, τόπον δ' ἐκ τό-
που μεταβεβηκέναι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ τὸ βρέ-
φος ἐροῦμεν γίνεσθαι, ἀλλ' ἐξ ἑτέρου τινὸς τόπου εἰς ἕτε-
ρον μεταβαίνειν τόπον. οὐδὲν οὖν γεννᾶται.

11 διέξεισιν N 16 et 17/18 ἐνδελέχειαν N 18 δύναται τοίνυν N 25 καὶ μὴ εἶναι add. Fabr. 26 οὐδὲ Heintz 27 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G ὁ del. Heintz 28 et 29 ἐνδελέχειαν N 29 πλεῖόν τι N: πλείων τίς LEς 31 οὐδὲ ς τι add. Bekk. 4 ἄγεται Eς et L γρ. rubr. in margine: γέγονεν N: γίνεται L

544 *Κατὰ ταὐτὰ δὲ οὐδὲ φθείρεται. εἰ γὰρ φθείρεταί τι,* 344
ἤτοι τὸ ὂν φθείρεται ἢ τὸ μὴ ὄν. οὔτε δὲ τὸ μὴ ὂν
φθείρεται· τὸ γὰρ φθειρόμενον εἰς τὸ μὴ εἶναι χωρεῖ,
τὸ δὲ μὴ ὄν [τι] ἤδη ἐν τῷ μὴ εἶναι ὂν οὐ δεῖται τῆς
εἰς τοῦτο μεταστάσεως. τοίνυν οὐ φθείρεται τὸ μὴ ὄν.
καὶ μὴν οὐδὲ τὸ ὄν. ἤτοι γὰρ μένον ἐν τῷ εἶναι φθεί- 345
ρεται ἢ μὴ μένον. καὶ εἰ μὲν μένον, ἔσται ἅμα καὶ
οὐκ ἔσται, ἐφθαρμένον καὶ μὴ ἐφθαρμένον· εἰ δὲ μὴ
μένον, ἀπόλλυται, καὶ οὐκέτι τὸ ὄν, ἀλλὰ τὸ μὴ ὂν φθεί-
ρεται. ὥστε εἰ μήτε τὸ ὂν μήτε τὸ μὴ ὂν φθείρεται,
παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν ἔστιν, οὐδὲν φθείρεται.
Τινὲς δὲ καὶ τῶν χρόνων ἐχόμενοι τῆς τε γενέσεως 346
καὶ φθορᾶς οὕτω συνερωτῶσιν. εἰ ἀπέθανε Σωκράτης,
ἤτοι ὅτε ἔζη ἀπέθανεν ἢ ὅτε ἐτελεύτα. καὶ ζῶν μὲν οὐκ
ἀπέθανεν· ἔζη γὰρ δήπουθεν καὶ ζῶν οὐκ ἐτεθνήκει.
οὔτε δ' ὅτε ἀπέθανεν· δὶς γὰρ ἔσται τεθνηκώς. οὐκ
ἄρα ἀπέθανε Σωκράτης. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς δυνά- 347
μεως, ἐπὶ διαφέροντος δὲ ὑποδείγματος, λόγον συνηρώτηκε
καὶ ὁ Κρόνος τοιοῦτον· εἰ φθείρεται τὸ τειχίον, ἤτοι
ὅτε ἅπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι καί εἰσιν ἡρμοσμέ-
νοι, φθείρεται τὸ τειχίον, ἢ ὅτε διεστᾶσιν. οὔτε δὲ
ὅτε ἅπτονται ἀλλήλων καί εἰσιν ἡρμοσμένοι, φθεί-
ρεται τὸ τειχίον, οὔτε ὅτε διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων·
545 *οὐκ ἄρα φθείρεται τὸ τειχίον. καὶ ὁ μὲν λόγος τοιοῦτος,* 348
ἡ δὲ δύναμις αὐτοῦ προφανής. δύο γάρ εἰσι χρόνοι κατ'
ἐπίνοιαν, ἐν ᾧ ἅπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι καί εἰσιν ἡρμοσ-
μένοι, καὶ ἐν ᾧ διεστᾶσιν· παρὰ δὲ τούτους οὐδ' ἐπινοηθῆ-
ναι τρίτος τις δύναται χρόνος. εἰ οὖν φθείρεται τὸ τειχίον,
ἐν τῷ ἑτέρῳ τούτων ὀφείλει φθείρεσθαι. ἀλλ' ἐν μὲν ᾧ ἅπ- 349
τονται ἀλλήλων οἱ λίθοι καί εἰσιν ἡρμοσμένοι, οὐ δύναται

344—345 ~ Hyp. III 113—114.
346 ~ adv. dogm. III 269. Hyp. III 111.

---

11 *ταὐτὰ δὲ* LEς: *δὲ ταῦτα* N 12 *δὲ* om. N 14 *τι* del. Bekk. 15 *μεταστάσεως* NLE (cf. p. 147, 25): *μεταβάσεως* ς 21 *οὐδὲ φθ.* L 6 *ἐν μὲν ᾧ* L: *ἐν ᾧ* NEς

545

φθείρεσθαι· ἔστι γὰρ ἔτι τειχίον, καὶ εἰ ἔστιν, οὐ φθείρεται. οὔτε ἐν ᾧ διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων· οὐκέτι γὰρ ἔστι τειχίον, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐ δύναται φθείρεσθαι. εἰ οὖν μήτε ὅτε ἅπτονται ἀλλήλων οἱ λίθοι, φθείρεται τὸ τειχίον, μήτε ὅτε διεστᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων, οὐ φθείρεται τὸ τειχίον.

350 καὶ οὕτω δὲ δυνατὸν συνερωτᾶν· εἰ γίνεταί τι καὶ φθείρεται, ἤτοι ἐν ᾧ ἔστι χρόνῳ γίνεται καὶ φθείρεται, ἢ ἐν ᾧ μὴ ἔστιν. καὶ ἐν ᾧ μὲν ἔστιν, οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται· ἐφ' ὅσον γὰρ ἔστι τοῦτο, οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται. καὶ μὴν οὐδὲ ἐν ᾧ μὴ ἔστι πάθοι ἄν τι τούτων· ἐν ᾧ γάρ τι μὴ ἔστιν, οὔτε παθεῖν τι οὔτε ποιεῖν δύναται. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν οὔτε γίνεται οὔτε φθείρεται.

351 Ταῦτα μὲν οὖν πρὸς τοὺς φυσικοὺς τῶν φιλοσόφων εἰρήσθω· καιρὸς δ' ἂν εἴη μετελθεῖν καὶ ἐπὶ τοὺς τὸ ἠθικὸν μέρος τῆς φιλοσοφίας ἀσπασαμένους.

---

9 οὔτε ⟨δὲ⟩ ς   14 καὶ φθείρεται om. N

⟨ΠΡΟΣ ΗΘΙΚΟΥΣ.⟩

α' τίς ἔστιν ἡ ὁλοσχερὴς τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων διαφορά
β' τί ἔστι τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον
γ' εἰ ἔστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακόν
δ' εἰ ὑποτεθέντων φύσει ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνδέχεται εὐδαιμόνως βιοῦν
ε' εἰ ὁ περὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν φύσεως ἐπέχων κατὰ πάντα ἐστὶν εὐδαίμων
ϛ' εἰ ἔστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη
ζ' εἰ διδακτή ἐστιν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη

545 Τὰς μὲν κομιζομένας ὑπὸ τῶν σκεπτικῶν ἀπορίας εἴς τε τὸ λογικὸν καὶ φυσικὸν τῆς φιλοσοφίας μέρος πρότερον ἐπεληλύθαμεν, ὑπόλοιπον δέ ἐστι καὶ τὰς εἰς τὸ ἠθικὸν φέρεσθαι δυναμένας προσυποτάττειν· οὕτω γὰρ ἕκαστος ἡμῶν τὴν τελείαν καὶ σκεπτικὴν ἀπολαβὼν διάθεσιν κατὰ τὸν *Τίμωνα* (fr. 67 Diels) βιώσεται

ῥῆστα μεθ' ἡσυχίης
αἰεὶ ἀφροντίστως καὶ ἀκινήτως κατὰ ταὐτά,
μὴ προσέχων δίνοις ἡδυλόγου σοφίης.

546 ἀλλ' ἐπεὶ τὴν ἠθικὴν θεωρίαν συμφώνως σχεδὸν ἅπαντες 2 ὑπειλήφασι περὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν διάκρισιν γίνεσθαι, καθὸ καὶ ὁ πρῶτος αὐτὴν δόξας κεκινηκέναι *Σωκράτης* παρήγγειλεν ὡς ἀναγκαιότατον ζητεῖν (δ 392)

ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται,

δεήσει καὶ ἡμᾶς ἐν ἀρχαῖς εὐθὺς περὶ τῆς ἐν τούτοις διαφορᾶς σκοπεῖν.

---

2 ~ Hyp. III 168.

De titulo cf. ad p. 289, 1 Argument. 1 τί N ἡ om. N 29 βιώσεται N (-σεται comp. exar.): βιῶσαι LEϛ 31 αἰεὶ Gen.: ἀεὶ G ταὐτά N: ταῦτα LEϛ 32 δίνοις Nauck: δειλοῖς G: λήροις Bekk. dubit. ἡδυλόγους L 2 τὴν post κακῶν ϛ 5 τε om. ϛ

546

α′ τίς ἐστιν ἡ ὁλοσχερὴς τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων διαφορά

3 Πάντες μὲν οἱ κατὰ τρόπον στοιχειοῦν δοκοῦντες τῶν
φιλοσόφων, καὶ ἐπιφανέστατα παρὰ πάντας οἵ τε ἀπὸ τῆς
ἀρχαίας Ἀκαδημίας καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, ἔτι δὲ
τῆς Στοᾶς, εἰώθασι διαιρούμενοι λέγειν τῶν ὄντων τὰ
μὲν εἶναι ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ μεταξὺ τούτων,
4 ἅπερ καὶ ἀδιάφορα λέγουσιν· ἰδιαίτερον δὲ παρὰ τοὺς ἄλ-
λους ὁ Ξενοκράτης (fr. 76 Heinze) καὶ ταῖς ἑνικαῖς πτώσεσι
χρώμενος ἔφασκε· "πᾶν τὸ ὂν ἢ ἀγαθόν ἐστιν ἢ κακόν
5 ἐστιν ἢ οὔτε ἀγαθόν ἐστιν οὔτε κακόν ἐστιν." καὶ τῶν
λοιπῶν φιλοσόφων χωρὶς ἀποδείξεως τὴν τοιαύτην διαίρεσιν
προσιεμένων αὐτὸς ἐδόκει καὶ ἀπόδειξιν συμπαραλαμβάνειν.
εἰ γάρ ἐστι τι κεχωρισμένον πρᾶγμα τῶν ἀγαθῶν καὶ
κακῶν καὶ τῶν μήτε ἀγαθῶν μήτε κακῶν, ἐκεῖνο
ἤτοι ἀγαθόν ἐστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἀγαθόν. καὶ εἰ μὲν
ἀγαθόν ἐστιν, ἓν τῶν τριῶν γενήσεται· εἰ δ' οὐκ
ἔστιν ἀγαθόν, ἤτοι κακόν ἐστιν ἢ οὔτε κακόν ἐστιν
οὔτε ἀγαθόν ἐστιν· εἰ δὲ κακόν ἐστιν, ἓν τῶν τριῶν
ὑπάρξει, εἰ δὲ οὔτε ἀγαθόν ἐστιν οὔτε κακόν ἐστι,
πάλιν ἓν τῶν τριῶν καταστήσεται. πᾶν ἄρα τὸ ὂν
ἤτοι ἀγαθόν ἐστιν ἢ κακόν ἐστιν ἢ οὔτε ἀγαθόν
6 ἐστιν οὔτε κακόν ἐστιν. δυνάμει δὲ καὶ οὗτος χωρὶς
ἀποδείξεως προσήκατο τὴν διαίρεσιν, ἐπείπερ ὁ εἰς κατα-
σκευὴν αὐτῆς παραληφθεὶς λόγος οὐχ ἕτερός ἐστιν αὐτῆς·
ὅθεν εἰ ἐν ἑαυτῇ περιέσχηκε τὴν πίστιν ἡ ἀπόδειξις, ἔσται
καὶ ἡ διαίρεσις ἐξ ἑαυτῆς πιστὴ μὴ διαφέρουσα τῆς ἀπο- 547
δείξεως.
7 Ἀλλ' ὅμως, καίπερ συμφώνου δοκοῦντος ὑπάρχειν
κατὰ πάντας τοῦ ὅτι τρισσή ἐστιν ἡ τῶν ὄντων διαφορά,
τινὲς οὐδὲν ἧττον εὑρεσιλογοῦσιν ὁμολογοῦντες μὲν τὴν

---

8 ⟨τὸν⟩ τρόπον LEς cf. p. 578, 9 18 προσιεμένων Bekk. coll. v. 29: προϊεμένων G 19 πρᾶγμα τῶν Bekk.: πραγμάτων G 24 εἰ δὲ G: εἴτε δὲ Bekk. 25 εἰ δὲ G: εἴτε Bekk. 29 εἰς ⟨τὴν⟩ κ. N 5 εὑρεσιολογοῦσιν ς (cf. p. 16, 6)

547 ἐν τοῖς οὖσι διαφορὰν ὅτι τοιαύτη τίς ἐστι, σοφιστικῶς δὲ προσειλούμενοι τῇ ἐκτεθείσῃ διαιρέσει. καὶ τοῦτο εἰσόμεθα μικρὸν ἄνωθεν προλαβόντες.

Τὸν γὰρ ὅρον φασὶν οἱ τεχνογράφοι (Stoic. fr. II 224 8
Arn.) ψιλῇ τῇ συντάξει διαφέρειν τοῦ καθολικοῦ, δυνάμει τὸν αὐτὸν ὄντα. καὶ εἰκότως· ὁ γὰρ εἰπὼν "ἄνθρωπός ἐστι ζῷον λογικὸν θνητόν" τῷ εἰπόντι "εἴ τί ἐστιν ἄνθρωπος, ἐκεῖνο ζῷόν ἐστι λογικὸν θνητόν" τῇ μὲν δυνάμει τὸ
αὐτὸ λέγει, τῇ δὲ φωνῇ διάφορον. καὶ ὅτι τοῦτο, συμφανὲς ἐκ 9
τοῦ μὴ μόνον τὸ καθολικὸν τῶν ἐπὶ μέρους εἶναι περιληπτικόν, ἀλλὰ καὶ τὸν ὅρον ἐπὶ πάντα τὰ εἴδη τοῦ ἀποδιδομένου πράγματος διήκειν, οἷον τὸν μὲν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ πάντας τοὺς κατ' εἶδος ἀνθρώπους, τὸν δὲ τοῦ ἵππου ἐπὶ πάντας τοὺς ἵππους. ἑνός τε ὑποταχθέντος ψεύδους ἑκάτερον γίνεται μοχθηρόν, τό τε καθολικὸν καὶ ὁ ὅρος.
ἀλλὰ γὰρ ὡς ταῦτα φωναῖς ἐξηλλαγμένα κατὰ δύναμίν ἐστι 10
τὰ αὐτά, ὧδε καὶ ἡ τέλειος, φασί, διαίρεσις, δύναμιν ἔχουσα καθολικήν, συντάξει τοῦ καθολικοῦ διενήνοχεν. ὁ γὰρ τρόπῳ τῷδε διαιρούμενος "τῶν ἀνθρώπων οἵ μέν εἰσιν Ἕλληνες, οἳ δὲ βάρβαροι" ἴσον τι λέγει τῷ "εἴ τινές εἰσιν ἄνθρωποι, ἐκεῖνοι ἢ Ἕλληνές εἰσιν ἢ βάρβαροι". ἐὰν γάρ τις ἄνθρωπος εὑρίσκηται μήτε Ἕλλην μήτε βάρβαρος, ἀνάγκη μοχθηρὰν μὲν εἶναι τὴν διαίρεσιν, ψεῦδος
δὲ γίνεσθαι τὸ καθολικόν. διόπερ καὶ τὸ οὕτω λεγόμενον 11
"τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ τούτων μεταξύ" δυνάμει κατὰ τὸν Χρύσιππον (II fr. 224 Arn.) τοιοῦτόν ἐστι καθολικόν· "εἴ τινά ἐστιν ὄντα, ἐκεῖνα ἤτοι ἀγαθά ἐστιν ἢ κακά ἐστιν ἢ ἀδιάφορα". τὸ μέντοι γε τοιοῦ-
548 τον καθολικὸν ψεῦδός ἐστιν ὑποτασσομένου τινὸς αὐτῷ ψεύ-
δους. δυεῖν γάρ φασιν ὑποκειμένων πραγμάτων, τοῦ 12
μὲν ἀγαθοῦ, τοῦ δὲ κακοῦ, ἢ τοῦ μὲν ἀγαθοῦ, τοῦ δὲ ἀδιαφόρου, ἢ κακοῦ καὶ ἀδιαφόρου, τὸ μὲν "τοῦτ' ἔστι τῶν ὄντων ἀγαθόν" ἀληθές ἐστι, τὸ δὲ "ταῦτ' ἔστιν ἀγαθά" ψεῦδος· οὐ γάρ ἐστιν ἀγαθά, ἀλλὰ τὸ

12 τῷ — 13 θνητόν om. E 21 ἔσται N 22 ὧδε Bekk.: ὡς δὴ N: ὡς δὲ LEς 5 ἀγαθόν LEς: ἀγαθῶν N

13 μὲν ἀγαθόν, τὸ δὲ κακόν. καὶ τὸ "ταῦτ' ἔστι κακά" 548
πάλιν ψεῦδος· οὐ γάρ ἐστι κακά, ἀλλὰ τὸ ἕτερον αὐ-
τῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀδιαφόρων· ψεῦδος
γὰρ τὸ "ταῦτ' ἔστιν ἀδιάφορα", ὥσπερ καὶ τὸ "ταῦτ'
14 ἔστιν ἀγαθὰ ἢ κακά". ἡ μὲν οὖν ἔνστασις τοιαύτη πως
καθέστηκεν, φαίνεται δὲ μὴ καθάπτεσθαι τοῦ Ξενοκράτους
διὰ τὸ μὴ ταῖς πληθυντικαῖς πτώσεσι κεχρῆσθαι, ὥστ' ἐπὶ
τῆς τῶν ἑτερογενῶν δείξεως ψευδοποιηθῆναι τὴν διαίρεσιν.
15 Ἄλλοι δὲ κἀκείνως ἐνέστησαν· πᾶσα γάρ, φασίν, ὑγιὴς
διαίρεσις γένους ἐστὶ τομὴ εἰς τὰ προσεχῆ εἴδη, καὶ διὰ
τοῦτο μοχθηρὰ καθέστηκεν ἡ τοιαύτη διαίρεσις· "τῶν ἀν-
θρώπων οἱ μέν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, οἱ δὲ Πέρ-
σαι, οἱ δὲ Ἰνδοί". τῷ γὰρ ἑτέρῳ τῶν προσεχῶν εἰδῶν οὐ
τὸ συζυγοῦν καὶ προσεχὲς εἶδος ἀντιδιέζευκται, ἀλλὰ τὰ
τούτου εἴδη, δέον οὕτως εἰπεῖν· "τῶν ἀνθρώπων οἱ μέν
εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ βάρβαροι", καὶ καθ' ὑποδιαίρεσιν λοι-
πὸν "τῶν δὲ βαρβάρων οἱ μέν εἰσιν Αἰγύπτιοι, οἱ δὲ Πέρσαι,
16 οἱ δὲ Ἰνδοί". ὅπερ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν ὄντων διαιρέσεως, ἐπεὶ
ὅσα μέν ἐστιν ἀγαθὰ καὶ κακά, διαφέροντά ἐστιν ἡμῖν,
ὅσα δὲ μεταξὺ τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ταῦτ' ἔστιν
ἡμῖν ἀδιάφορα. ἐχρῆν οὖν μὴ οὕτως ἔχειν τὴν διαίρεσιν,
ὡς ἔχει, μᾶλλον δ' ἐκείνως· "τῶν ὄντων ἃ μέν ἐστιν ἀδιά-
φορα, ἃ δὲ διαφέροντα, τῶν δὲ διαφερόντων ἃ μὲν ἀγαθά,
17 ἃ δὲ κακά". ἐῴκει γὰρ ἡ μὲν τοιαύτη διαίρεσις τῇ λε-
γούσῃ "τῶν ἀνθρώπων οἱ μέν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ βάρ-
βαροι, τῶν δὲ βαρβάρων οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, οἱ δὲ Πέρσαι,
οἱ δὲ Ἰνδοί"· ἡ δὲ ἐκκειμένη ὡμοίωτο τῇ τοιουτοτρόπῳ· 549
"τῶν ἀνθρώπων οἱ μέν εἰσιν Ἕλληνες, οἱ δὲ Αἰγύπτιοι, οἱ
δὲ Πέρσαι, οἱ δὲ Ἰνδοί".
Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τῶν ἐνστάσεων οὐκ ἀνάγκη
18 νῦν μηκύνειν, ἐκεῖνο δ' ἴσως ἁρμόσει προδιαρθρῶσαι, ὅτι
τὸ "ἔστι" δύο σημαίνει, καὶ ἓν μὲν τὸ οἷον "ὑπάρχει", καθό
φαμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τό "ὅτι ἡμέρα ἔστιν" ἀντὶ τοῦ

---

15 φησιν ς 16 τομὴ E: τὸ μὴ Nς et L (sed eraso pr. accentu) 19 τῷ γὰρ ἑτέρῳ Bekk.: τῶν γὰρ ἑτέρων G 20 τὰ om. N: fort. τινὰ? 23 δὲ pr. om. ς 27 ἔχειν οὕτως N

549 “ἡμέρα ὑπάρχει”, ἕτερον δὲ τὸ οἷον [ἡμέρα] “φαίνεται”, καθό
τινες τῶν μαθηματικῶν εἰώθασι λέγειν πολλάκις, ὅτι τὸ
μεταξὺ δυεῖν τινῶν ἀστέρων διάστημα πηχυαῖόν ἐστιν, ἐν ἴσῳ
λέγοντες τῷ “φαίνεται καὶ οὐ πάντως ὑπάρχει”· τάχα γὰρ
ὑπάρχει μὲν σταδίων ἑκατόν, φαίνεται δὲ πηχυαῖον παρὰ
τὸ ὕψος καὶ παρὰ τὴν τῆς ὄψεως ἀπόστασιν. διττοῦ δὴ 19
τυγχάνοντος τοῦ “ἔστι” μορίου, ὅταν λέγωμεν σκεπτικῶς
“τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀγαθά, τὰ δὲ κακά, τὰ δὲ με-
ταξὺ τούτων”, τὸ “ἔστιν” ἐντάττομεν οὐχ ὡς ὑπάρξεως ἀλλ’
ὡς τοῦ “φαίνεσθαι” δηλωτικόν. περὶ μὲν γὰρ τῆς πρὸς τὴν
φύσιν ὑποστάσεως τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδε-
τέρων ἱκανοί πώς εἰσιν ἡμῖν ἀγῶνες πρὸς τοὺς δογματι-
κούς· κατὰ δὲ τὸ φαινόμενον τούτων ἕκαστον ἔχομεν 20
ἔθος ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ ἀδιάφορον προσαγορεύειν, καθά-
περ καὶ ὁ *Τίμων ἐν τοῖς ἰνδαλμοῖς* (fr. 68 Diels) ἔοικε
δηλοῦν, ὅταν φῇ·

ἦ γὰρ ἐγὼν ἐρέω, ὥς μοι καταφαίνεται εἶναι,
μῦθον ἀληθείης ὀρθὸν ἔχων κανόνα,
ὡς ἡ τοῦ θείου τε φύσις καὶ τἀγαθοῦ αἰεί,
ἐξ ὧν ἰσότατος γίνεται ἀνδρὶ βίος.

Κειμένης οὖν κατὰ τὸν ὑποδεδειγμένον τρόπον τῆς προειρημένης διαιρέσεως, ἴδωμεν ἃ χρὴ φρονεῖν περὶ τῶν ἐν αὐτῇ, τὴν ἀρχὴν τῶν λόγων ἀπὸ τῆς ἐννοίας ποιησάμενοι.

β′ τί ἔστι τὸ ἀγαθὸν καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον

Τῆς κατὰ τὸν τόπον χειριζομένης ἡμῖν πρὸς τοὺς 21
δογματικοὺς ἀντιρρήσεως τὸ κυριώτατον μέρος ἐχούσης ἐν
550 τῇ διαγνώσει τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν, πρὸ παντὸς ἀρ-

---

21 cf. adv. math. I 57.

---

8 ἡμέρα del. Fabr. 22 τοῖς ἰνδαλμοῖς Fabr.: τοῖς σινδήμοις N: τοισινδημοις (sic) L: τοῖσιν δήμοις E: τοῖσι δήμοις ς 23 ἦ Gen.: ἡ N: ἢ LEς 25 αἰεί Gen.: ἀεί G 31 τρόπον ex τόπον N (fors. m. 2)

550

μόσει τὴν ἐπίνοιαν τούτων στῆσαι· κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν Ἐπίκουρον (fr. 255 Us.) οὔτε ζητεῖν ἔστιν οὔτε ἀπορεῖν
22 ἄνευ προλήψεως. οἱ μὲν οὖν Στωικοὶ (fr. III 75 Arn.) τῶν κοινῶν ὡς εἰπεῖν ἐννοιῶν ἐχόμενοι ὁρίζονται τἀγαθὸν τρόπῳ τῷδε "ἀγαθόν ἐστιν ὠφέλεια ἢ οὐχ ἕτερον ὠφελείας", ὠφέλειαν μὲν λέγοντες τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σπουδαίαν πρᾶξιν, οὐχ ἕτερον δὲ ὠφελείας τὸν
23 σπουδαῖον ἄνθρωπον καὶ τὸν φίλον. ἡ μὲν γὰρ ἀρετή πως ἔχον ἡγεμονικὸν καθεστηκυῖα, καὶ ἡ σπουδαία πρᾶξις, ἐνέργειά τις οὖσα κατ' ἀρετήν, ἄντικρύς ἐστιν ὠφέλεια· ὁ δὲ σπουδαῖος ἄνθρωπος καὶ ὁ φίλος, πάλιν τῶν ἀγαθῶν ὄντες καὶ αὐτοί, οὔτε ὠφέλεια λεχθεῖεν ἂν ὑπάρχειν οὔθ' ἕτεροι ὠφελείας δι'
24 αἰτίαν τοιαύτην· τὰ γὰρ μέρη, φασὶ Στωικῶν παῖδες, οὔτε τὰ αὐτὰ τοῖς ὅλοις ἐστὶν οὔτε ἑτεροῖα τῶν ὅλων, οἷον ἡ χεὶρ οὔτε ἡ αὐτή ἐστιν τῷ ὅλῳ ἀνθρώπῳ (οὐ γὰρ ὅλος ἄνθρωπός ἐστιν ἡ χείρ), οὔτε ἑτέρα τοῦ ὅλου (σὺν γὰρ τῇ [ὅλῃ] χειρὶ ὅλος ὁ ἄνθρωπος νοεῖται ἄνθρωπος). ἐπεὶ οὖν καὶ τοῦ σπουδαίου ἀνθρώπου καὶ τοῦ φίλου μέρος ἐστὶν ἡ ἀρετή, τὰ δὲ μέρη οὔτε ταὐτὰ τοῖς ὅλοις ἐστὶν οὔτε ἕτερα τῶν ὅλων, εἴρηται ὁ σπουδαῖος ἄνθρωπος καὶ ὁ φίλος οὐχ ἕτερος ὠφελείας. ὥστε πᾶν ἀγαθὸν τῷ ὅρῳ ἐμπεριειλῆφθαι, ἐάν τε ἐξ εὐθείας ὠφέλεια τυγχάνῃ, ἐάν τε μὴ ᾖ ἕτε-
25 ρον ὠφελείας. ἔνθεν καὶ κατὰ ἀκολουθίαν τριχῶς εἰπόντες ἀγαθὸν προσαγορεύεσθαι, ἕκαστον τῶν σημαινομένων κατ' ἰδίαν πάλιν ἐπιβολὴν ὑπογράφουσιν. λέγεται γὰρ ἀγαθόν, φασί, καθ' ἕνα μὲν τρόπον τὸ ὑφ' οὗ ἢ ἀφ' οὗ ἔστιν ὠφελεῖσθαι, ὃ δὴ ἀρχικώτατον ὑπῆρχε καὶ ἀρετή· ἀπὸ γὰρ ταύτης ὥσπερ τινὸς πη-

22—27 ~ Hyp. III 169—171.

2 κατὰ NLE: καὶ ς 3 ζητεῖν ⟨τι⟩ N at cf. p. 56, 21 et 611, 21 14 τῶν στωϊκῶν φασι παῖδες ς 16 τῷ om. LEς 17 ὅλος NLE: ὅλον ς 18 ὅλῃ secl. Arnim 20 αὐτὰ N ἐστὶν Fabr.: ἔσται G 23 μὴ om. N 24 καὶ om. N 26 ἐπιγράφουσιν N

550 γῆς πᾶσα πέφυκεν ἀνίσχειν ὠφέλεια. καθ' ἕτερον δὲ 26
τὸ καθ' ὃ συμβαίνει ὠφελεῖσθαι· οὕτως οὐ μόνον αἱ
ἀρεταὶ λεχθήσονται ἀγαθά, ἀλλὰ καὶ αἱ κατ' αὐτὰς
πράξεις, εἴπερ καὶ κατὰ ταύτας συμβαίνει ὠφελεῖ-
551 σθαι. κατὰ δὲ τὸν τρίτον καὶ τελευταῖον τρόπον λέ- 27
γεται ἀγαθὸν τὸ οἷόν τε ὠφελεῖν, ἐμπεριλαμβανού-
σης τῆς ἀποδόσεως ταύτης τάς τε ἀρετὰς καὶ τὰς
ἐναρέτους πράξεις καὶ τοὺς φίλους καὶ τοὺς σπου-
δαίους ἀνθρώπους, θεούς τε καὶ σπουδαίους δαί-
μονας. παρ' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐν ἴσῳ λέγεται παρά τε τοῖς περὶ 28
τὸν Πλάτωνα καὶ Ξενοκράτη (fr. 32 Heinze) πολλαχῶς
ὀνομάζεσθαι τἀγαθὸν καὶ παρὰ τοῖς Στωικοῖς. ἐκεῖνοι μὲν
γάρ, ὅταν φῶσιν ἑτέρως λέγεσθαι ἀγαθὸν τὴν ἰδέαν καὶ
ἑτέρως τὸ μετέχον τῆς ἰδέας, σημαινόμενα ἐκτίθενται καὶ
κατὰ πολὺ ἀλλήλων διεστῶτα καὶ μηδεμίαν ἔχοντα κοινω-
νίαν, οἷόν τε καὶ ἐπὶ τῆς "κύων" φωνῆς θεωροῦμεν. ὡς 29
γὰρ ἐκ ταύτης σημαίνεται μὲν πτῶσις ὑφ' ἣν τὸ ὑλακτι-
κὸν πέπτωκε ζῷον, καὶ ἔτι ὑφ' ἣν τὸ ἔνυγρον, καὶ πρὸς
τούτοις ὑφ' ἣν ὁ φιλόσοφος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑφ' ἣν τὸ
ἄστρον, οὐδὲν δὲ κοινὸν ἔχουσιν αἱ τοιαῦται πτώσεις, οὐδ'
ἐμπεριέχεται τῇ δευτέρᾳ ἡ πρώτη καὶ τῇ τρίτῃ ἡ δευτέρα,
οὕτω κἂν τῷ φάναι ἀγαθὸν τὴν ἰδέαν καὶ τὸ μετέχον
τῆς ἰδέας ἔκθεσις μέν ἐστι σημαινομένων, κεχωρισμένων
δὲ καὶ οὐδεμίαν περίληψιν ἐμφαινόντων. ἀλλ' οἱ μὲν ἀρ- 30
χαιότεροι, ὡς προεῖπον, τοιοῦτοί τινες ἦσαν· οἱ δ' ἀπὸ
τῆς Στοᾶς θέλουσιν ἐπὶ τῆς τοῦ ἀγαθοῦ προσηγορίας
τὸ δεύτερον σημαινόμενον ἐμπεριληπτικὸν εἶναι
τοῦ πρώτου καὶ τὸ τρίτον περιληπτικὸν τῶν δυεῖν.
ἦσαν δὲ οἱ φάσκοντες (Stoic. fr. III 73 Arn.) ἀγαθὸν
ὑπάρχειν τὸ δι' αὑτὸ αἱρετόν. οἱ δ' οὕτως· "ἀγαθόν
ἐστι τὸ συλλαμβανόμενον πρὸς εὐδαιμονίαν", τινὲς
δὲ "τὸ συμπληρωτικὸν εὐδαιμονίας". εὐδαιμονία

30 ~ Hyp. III 172.

2/3 ἐμπεριλ. Bekk.: ἐκπεριλ. G (cf. p. 161, 17) 13 ἔνυδρον N 14 καὶ om. LE 16 ἡ alt. ς: om. NLE

δέ ἐστιν, ὡς οἵ τε περὶ τὸν Ζήνωνα (fr. 184 Arn.) *καὶ* 551
Κλεάνθην καὶ Χρύσιππον ἀπέδοσαν, εὔροια βίου.
Πλὴν τὸ μὲν γένος τῆς τοῦ ἀγαθοῦ ἀποδόσεώς ἐστι
31 *τοιοῦτον· εἰώθασι δ' ἔνιοι, τριχῶς λεγομένου τἀγαθοῦ,*
πρὸς τὸν τοῦ πρώτου σημαινομένου ὅρον εὐθὺς ἐπιζητεῖν,
καθὸ λέγει· "τὸ ἀγαθόν ἐστι τὸ ὑφ' οὗ ἢ ἀφ' οὗ ἔστιν
ὠφελεῖσθαι", ὡς εἰ ταῖς ἀληθείαις ἀγαθόν ἐστι τὸ ἀφ' 552
οὗ ἔστιν ὠφελεῖσθαι, μόνην ῥητέον τὴν γενικὴν ἀρετὴν
ἀγαθὸν ὑπάρχειν (ἀπὸ μόνης γὰρ ταύτης συμβαίνει τὸ
ὠφελεῖσθαι), ἐκπίπτειν δὲ τοῦ ὅρου ἑκάστην τῶν εἰδικῶν,
οἷον τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σωφροσύνην καὶ τὰς λοιπάς.
32 *ἀπ' οὐδεμιᾶς γὰρ αὐτῶν συμβαίνει* [*τὸ*] *αὐτὸ τοῦτο τὸ ὠφε-*
λεῖν, ἀλλ' ἀπὸ μὲν τῆς φρονήσεως τὸ φρονεῖν καὶ οὐ κοι-
νότερον τὸ ὠφελεῖν (εἰ γὰρ αὐτὸ τοῦτο συμβαίνοι, τὸ
ὠφελεῖν, οὐκ ἔσται ὡρισμένως φρόνησις, γενικὴ δ' ἀρετή),
καὶ ἀπὸ τῆς σωφροσύνης τὸ κατ' αὐτὴν κατηγόρημα, σω-
φρονεῖν, οὐ τὸ κοινόν, ὠφελεῖν, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τὸ
33 *ἀνάλογον. οἱ δ' ἀντικαθιστάμενοι πρὸς τοῦτο τὸ ἔγκλη-*
μα τοῦτό φασιν· ὅταν λέγωμεν· "ἀγαθόν ἐστιν ἀφ' οὗ
συμβαίνει τὸ ὠφελεῖσθαι", ἐν ἴσῳ τούτῳ λέγομεν· "ἀγα-
θόν ἐστιν ἀφ' οὗ συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖ-
σθαι". οὕτω γὰρ καὶ ἑκάστη τῶν ἐπ' εἴδους ἀρετῶν ἀγα-
θὸν γενήσεται, κοινῶς μὲν τὸ ὠφελεῖν μὴ ἐπιφέρουσα, τὶ
δὲ τῶν ἐν τῷ ⟨*βίῳ*⟩ *ὠφελεῖσθαι παρεχομένη, οἷον ἡ μὲν*
⟨*τὸ*⟩ *φρονεῖν, καθάπερ ἡ φρόνησις, ἡ δὲ τὸ σωφρονεῖν, ὡς ἡ*
34 *σωφροσύνη. θελήσαντες δὲ οὗτοι ὡς ἀπολογούμενοι τὸ*
πρότερον ἔγκλημα φυγεῖν, εἰς ἕτερον ἀπεκυλίσθησαν. εἰ
γὰρ [*ἕτερον*] *ἔστι τὸ λεγόμενον τοιοῦτο· "ἀγαθόν ἐστιν ἀφ' οὗ*
συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖσθαι", ἡ γενικὴ ἀρετὴ

---

31 *σημαινόμενον* ς 2 *ἔστιν* om. ς 3 *συμβαίνει* LEς: *ἐστὶ* N 4 *ἑκάστην* Lς: *ἑκάστη* N: *ἑκάστου* E 6 *τὸ* ante *αὐτὸ* del. coll. v. 8 *τὸ* ante *ὠφ.* om. LEς 8 *συμβαίνοι* N: *συμβαίνει* (οι suprascr.) E: *συμβαίνει* Lς 13 *λεγώμεθα* ς 14 *τούτῳ* LE: *τοῦτο* Nς *τῷ* post *λέγομεν* add. Bekk. (qui legit *τοῦτο*) 18 *βίῳ* add. Bekk. cf. v. 23 19 *τὸ* pr. addidi *τὸ* alt. del. Bekk. 22 *ἕτερον* del. Bekk. *τοιοῦτο* Bekk.: *τούτων* G

552 ἀγαθὸν οὖσα οὐχ ὑποπεσεῖται τῷ ὅρῳ· οὐ γὰρ ἀπ' αὐτῆς συμβαίνει τι τῶν ἐν τῷ βίῳ ὠφελεῖσθαι (ἐπεὶ μία τῶν ἐπ' εἴδους γενήσεται), ἀλλ' ἁπλῶς τὸ ὠφελεῖσθαι.

Καὶ ἕτερα δὲ εἴωθε λέγεσθαι πρὸς τοὺς τοιούτους 35 ὅρους, δογματικῆς ἐχόμενα περιεργίας. ἡμῖν δὲ ἀπόχρη ἀποδεῖξαι, ὅτι ὁ λέγων ἀγαθὸν τὸ ὠφελοῦν ἢ τὸ δι' αὑτὸ αἱρετὸν ἢ τὸ συνεργοῦν πρὸς εὐδαιμονίαν, ἢ οὕτω πως ἀποδιδούς, οὐχ ὃ ἔστιν ἀγαθὸν διδάσκει, ἀλλὰ τὸ συμβε-
553 βηκὸς αὐτῷ παρίστησιν. ὁ δὲ τὸ συμβεβηκὸς τἀγαθῷ παριστὰς οὐκ αὐτὸ δείκνυσι τἀγαθόν. εὐθέως γοῦν τὸ μὲν ὅτι ὠφελεῖ τἀγαθὸν καὶ τὸ ὅτι αἱρετόν ἐστι, παρὸ ἀγαθὸν εἴρηται τὸ οἷον ἀγαστόν (Plato Cratyl. p. 412 C), ὅτι ⟨τε⟩ εὐδαιμονίας ἐστὶ ποιητικόν, πάντες συγχωροῦσιν· ἀλλ' ἐὰν προσεξετάζηται, τί ποτε ἔστι τοῦτο τὸ ὠφελοῦν καὶ 36 δι' αὑτὸ αἱρετὸν καὶ εὐδαιμονίας ποιητικόν, οὐκέτι ὁμοφρονήσουσι, καίπερ συμφώνως πρότερον αὐτὸ λέγοντες τὸ ὠφελοῦν καὶ τὸ αἱρετόν, ἀλλ' εἰς ἄπιστον ἐξενεχθήσονται πόλεμον, τοῦ μὲν ἀρετὴν λέγοντος, τοῦ δ' ἡδονήν, τοῦ δ' ἀλυπίαν, τοῦ δ' ἄλλο τι τῶν διαφερόντων. εἰ δέ γε ἐκ τῶν προειρημέ- 37 νων ὅρων ἐδείκνυτο, ὃ ἔστι τὸ ἀγαθόν, οὐκ ἂν ἐπεστασίαζον ὡς ἀγνοουμένης τῆς τἀγαθοῦ φύσεως. τοίνυν οὐχ ὃ ἔστι τὸ ἀγαθὸν οἱ ἐκκείμενοι ὅροι διδάσκουσιν, ἀλλὰ τὸ συμβεβηκὸς τἀγαθῷ. διόπερ οὐδὲ κατὰ τοῦτο μόνον εἰσὶ μοχθηροί, ἀλλὰ καὶ καθόσον ἀδυνάτου τινὸς ἐφίενται πράγματος· ὁ γὰρ ἀγνοῶν τι τῶν ὄντων, οὗτος οὐδὲ τὸ 38 συμβεβηκὸς ἐκείνῳ γινώσκειν δύναται. οἷον ὁ πρὸς τὸν ἀγνοοῦντα, τί ἐστιν ἵππος, λέγων· "ἵππος ἐστὶ ζῷον χρε-

35—39 ~ Hyp. III 173—174.

28 περιεργείας NV 30 ⟨τὴν⟩ εὐδαιμονίαν N at cf. p. 161, 24 31 fort. ἔστι τἀγαθὸν? 3 τἀγαθὸν ς: τὸ ἀγαθὸν NLE τὸ om. N 5 τε add. Bekk. συγχωροῦσι πάντες N 9 ἄπιστον G: ἄσπειστον Fabr. post Hervetum (*irreconciliabile*): sed cf. Max. Tyr. p. 318, 18 Hob. Euseb. de laude Const. XV 766 et ipsum Sext. p. 162, 12, ubi nunc ἄπιστον restituere maluerim 14 τὸ prius om. N

553
μετιστικόν" οὐ διδάσκει, ὅ ἔστιν ἵππος· τῷ γὰρ μὴ γινώ-
σκοντι τὸν ἵππον καὶ τὸ χρεμετίζειν ἀγνοεῖται, ὅπερ ἦν
τοῦ ἵππου συμβεβηκός. καὶ ὁ πρὸς τὸν μὴ κατειληφότα,
τί ἐστι βοῦς, προφερόμενος· "βοῦς ἐστι ζῷον μυκητικόν"
οὐ παρίστησι τὸν βοῦν· τῷ γὰρ μὴ γινώσκοντι τοῦτον
συνακαταληπτεῖται καὶ τὸ μυκᾶσθαι, συμβεβηκὸς ὑπάρ-
39 χον τοῦ βοός. οὐκοῦν καὶ πρὸς τὸν ἀνεννόητον ὄντα
τἀγαθοῦ μάτην καὶ ἀνωφελῶς λέγεται, ὅτι ἀγαθόν ἐστι τὸ
αἱρετὸν ἢ τὸ ὠφελοῦν. πρῶτον γὰρ δεῖ μαθεῖν τὴν αὐ-
τοῦ τοῦ ἀγαθοῦ φύσιν, εἶτα τότε συνιέναι, ὅτι ὠφελεῖ καὶ
ὅτι αἱρετόν ἐστι καὶ εὐδαιμονίας ποιητικόν. ἐπ' ἀγνοου-
μένῃ δὲ ταύτῃ καὶ οἱ τοιοῦτοι τῶν ὅρων οὐ διδάσκουσι
τὸ ζητούμενον.
40 Δείγματος μὲν οὖν χάριν ἀπαρκέσει ταῦτ' εἰρῆσθαι 554
περὶ τῆς τἀγαθοῦ νοήσεως. ἐξ ὧν, ὡς οἶμαι, σαφῆ τυγ-
χάνει καὶ τὰ περὶ τοῦ κακοῦ τεχνολογούμενα παρὰ τοῖς
ἑτεροδόξοις. κακὸν γάρ ἐστι τὸ ἐναντίον τῷ ἀγαθῷ· ὅπερ
βλάβη ἐστὶν ἢ οὐχ ἕτερον βλάβης, καὶ βλάβη μὲν ὥσπερ
κακία καὶ ἡ φαύλη πρᾶξις, οὐχ ἕτερον δὲ βλάβης καθάπερ
41 ὁ φαῦλος ἄνθρωπος καὶ ὁ ἐχθρός. μεταξὺ δὲ τούτων
(φημὶ δὲ τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, ὅπερ καὶ ἀδιάφορον
ὠνομάζετο) ἔστι τὸ οὐδετέρως ἔχον. τίς δ' ἦν ἡ τῶν ὅρων
τούτων δύναμις καὶ τίνα ῥητέον πρὸς τοὺς ὅρους, ἐκ τῶν
περὶ τἀγαθοῦ λελεγμένων (§ 21—39) πάρεστι μαθεῖν.
νῦν δ' ἐπὶ προκατασταθεῖσι τούτοις μετελθόντες σκεψώμεθα,
εἰ ὥσπερ ἐπινοεῖταί τι ἀγαθὸν καὶ κακόν, οὕτω καὶ πρὸς τὴν
φύσιν ὑπαρκτόν ἐστιν.

γ' εἰ ἔστι φύσει ἀγαθὸν καὶ κακόν

42 Ὅτι μὲν οὖν οὐ κεκρατημένως ὑπέγραψαν οἱ δογμα-
τικοὶ τὴν ἐπίνοιαν τοῦ τε ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, πρότερον

---

40 ~ Hyp. III 176.
42—44 ~ Hyp. III 175.

---

27 τἀγαθοῦ ς: ἀγαθοῦ NLE 11 λελεγμένων N: λεγομένων LEς

554 ἐπελογισάμεθα· πρὸς δὲ τὸ εὐχερέστερον συμπεριφέρεσθαι τοῖς περὶ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ λόγοις αὔταρκές ἐστιν εἰπεῖν, ὡς ἄρα πάντες ἄνθρωποι, καθάπερ ἔλεγε καὶ ὁ Αἰνησίδημος, ἀγαθὸν ἡγούμενοι τὸ αἱροῦν αὐτούς, ὁποῖον ἄν ποτ' ᾖ, μαχομένας ἔχουσι τὰς ἐν εἴδει περὶ αὐτοῦ κρίσεις. καὶ ὃν τρόπον συμφωνοῦντες, εἰ τύχοι, περὶ τοῦ 43
εἶναί τινα σωματικὴν εὐμορφίαν περὶ τῆς εὐμόρφου καὶ καλῆς γυναικὸς στασιάζουσιν, τοῦ μὲν Αἰθίοπος τὴν σιμοτάτην καὶ μελαντάτην προκρίνοντος, τοῦ δὲ Πέρσου τὴν γρυποτάτην καὶ λευκοτάτην ἀποδεχομένου, ἄλλου δὲ τὴν μέσην κατά τε τὸν χαρακτῆρα καὶ κατὰ τὴν χρόαν πασῶν καλλίονα λέγοντος, τὸν αὐτὸν τρόπον κατὰ 44
κοινὴν πρόληψιν δοξάζοντες εἶναί τι ἀγαθὸν καὶ κακὸν οἵ τε ἰδιῶται καὶ οἱ φιλόσοφοι, ἀγαθὸν μὲν τὸ αἱροῦν αὐτοὺς καὶ ὠφελοῦν, κακὸν δὲ τὸ ἐναντίως ἔχον, κατ' εἶδος πρὸς ἀλλήλους πολεμοῦσιν·

555 ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις (ξ 228),

καὶ κατ' Ἀρχίλοχον (fr. 36 Bergk)

ἄλλος ἄλλῳ ἐπ' ἔργῳ καρδίην ἰαίνεται,

εἴγε ὁ μὲν δόξαν ἀσπάζεται, ὁ δὲ πλοῦτον, ἄλλος εὐεξίαν, τὶς δὲ ἡδονήν. καὶ ἐπὶ τῶν φιλοσόφων ὁ αὐτὸς λόγος. οἱ μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Περιπάτου 45
τρία γένη φασὶν εἶναι τῶν ἀγαθῶν, καὶ ἃ μὲν περὶ ψυχὴν ὑπάρχειν, ἃ δὲ περὶ σῶμα, ἃ δὲ ἐκτὸς ψυχῆς τε καὶ σώματος, περὶ μὲν οὖν ψυχὴν τὰς ἀρετάς, περὶ δὲ τὸ σῶμα ὑγίειαν καὶ εὐεξίαν καὶ εὐαισθησίαν καὶ κάλλος καὶ πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶν ἰδέας, ἐκτὸς δὲ ψυχῆς καὶ σώματος πλοῦτον πατρίδα γονεῖς τέκνα φίλους, τὰ παραπλήσια. οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς (III 96 Arn.) τρία μὲν γένη τῶν 46
ἀγαθῶν καὶ αὐτοὶ τυγχάνειν ἔλεξαν, οὐχ ὡσαύτως δέ· τούτων γὰρ τὰ μὲν περὶ ψυχήν, τὰ δ' ἐκτός, τὰ δὲ οὔτε

44—47 ~ Hyp. III 180—181.

21 ποτ' ἂν N 24/25 σιμότητα ς 25 μελαντάτην Gen.: μελαντοτάτην NLE: μελανοτάτην ς 28 ⟨καὶ⟩ κατὰ ς 30 οἱ alt. om. NL 3 ἐπ' Gen.: ἐπὶ G κραδίην ς 11 δὲ om. N

555

περὶ ψυχὴν οὔτε ἐκτός, ἐξαιροῦντες τὸ γένος τῶν περὶ τὸ σῶμα ἀγαθῶν ὡς μὴ ἀγαθῶν. καὶ δὴ περὶ μὲν ψυχὴν εἶναί φασι τὰς ἀρετὰς καὶ ⟨τὰς⟩ σπουδαίας πράξεις, ἐκτὸς δὲ εἶναι τόν τε φίλον καὶ τὸν σπουδαῖον ἄνθρωπον καὶ τὰ σπουδαῖα τέκνα καὶ γονεῖς καὶ τὰ ὅμοια, οὔτε δὲ περὶ ψυχὴν οὔτε ἐκτὸς αὐτὸν τὸν σπουδαῖον ἄνθρωπον ὡς πρὸς ἑαυτόν. οὔτε γὰρ ἐκτὸς ἑαυτοῦ δυνατὸν εἶναι αὐτὸν οὔτε περὶ ψυχήν· ἐκ γὰρ ψυχῆς καὶ σώματος συνέστηκεν.

47 εἰσὶ δὲ οἱ τοσοῦτον ἀπέχοντες τοῦ ἐξαιρεῖν τὸ γένος τῶν περὶ σώματι ἀγαθῶν, ὡς καὶ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀρχικώτατον ἀπολιπεῖν ἀγαθόν· ὁποῖοί εἰσιν οἱ τὴν κατὰ σάρκα ἡδονὴν ἀσπαζόμενοι. καὶ ἵνα μὴ δοκῶμεν νῦν ἐπὶ πλεῖον ἐκτείνειν τὸν λόγον παριστάντες, ὅτι ἀσύμφωνός ἐστι καὶ μαχομένη ἡ περὶ ἀγαθοῦ τε καὶ κακοῦ τῶν ἀνθρώπων κρίσις, ἐπὶ ἑνὸς ὑποδείγματος ποιησόμεθα τὴν ὑφήγησιν, καθάπερ τῆς ὑγείας, ἐπεὶ καὶ συνηθέστερός ἐστιν ἡμῖν ὁ περὶ αὐτῆς λόγος.

48 Οὐκοῦν τὴν ὑγείαν οἱ μὲν νομίζουσιν ἀγαθὸν εἶναι 556 οἱ δ' οὐκ ἀγαθόν, καὶ τῶν ἀγαθὸν ὑπολαμβανόντων οἱ μὲν μέγιστον ἀγαθὸν ταύτην ἔλεξαν, οἱ δ' οὐ μέγιστον, καὶ τῶν οὐκ ἀγαθὸν εἰπόντων οἱ μὲν ἀδιάφορον προηγούμενον, οἱ δὲ ἀδιάφορον μέν, οὐ προηγούμενον δέ.

49 ἀγαθὸν μὲν οὖν, καὶ τοῦτο πρῶτον, εἰρήκασι τὴν ὑγείαν οὐκ ὀλίγοι τῶν τε ποιητῶν καὶ τῶν συγγραφέων καὶ καθόλου πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ βίου. Σιμωνίδης (fr. 70 Bergk) μὲν γὰρ ὁ μελοποιός φησι μηδὲ καλὰς σοφίας εἶναι χάριν, εἰ μή τις ἔχοι σεμνὴν ὑγείαν· Λικύμνιος (fr. 4 Bergk) δὲ προειπὼν ταῦτα·

λιπαρόμματε, μᾶτερ ὑψίστα, θρόνων
σεμνῶν Ἀπόλλωνος βασίλεια ποθεινά,
πραΰγέλως Ὑγεία,

---

18 τὰς add. Bekk. 23 γὰρ ⟨περὶ⟩ ς 24 ἐξαιρεῖν Fabr.: ἐξαίρειν G 29 κρίσις τῶν ἀνθρώπων N 29/30 ὑποδείγματος Heintz coll. p. 564, 10: ὑποδειγματικῶς G 4 οὐκ om. N 4/5 προηγούμενον N: προηγούμενοι LEς 9 μὲν om. N 11 λιπαρόμβατε E ὑψίστα Wilamowitz (Isyllos p. 192[1]): ὑψίστων G

556
ποῖον ὑψηλὸν ἐπιφέρει·

τίς γὰρ πλούτου χάρις ἢ τοκήων
ἢ τᾶς ἰσοδαίμονος ἀνθρώπου βασιληΐδος ἀρχᾶς;
σέθεν δὲ χωρὶς οὔ τις εὐδαίμων ἔφυ.

Ἡρόφιλος δὲ ἐν τῷ διαιτητικῷ καὶ σοφίαν φησὶν 50
ἀνεπίδεικτον καὶ τέχνην ἄδηλον καὶ ἰσχὺν ἀναγώ-
νιστον καὶ πλοῦτον ἀχρεῖον καὶ λόγον ἀδύνατον
ὑγείας ἀπούσης. ἀλλ' οὗτοι μὲν οὕτως· ἀγαθὸν δ' εἶπαν 51
αὐτὴν ὑπάρχειν, οὐ μὴν καὶ πρῶτον, οἵ τε ἀπὸ τῆς Ἀκα-
δημίας καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου. δεῖν γὰρ ὑπέλαβον
ἑκάστῳ τῶν ἀγαθῶν τὴν οἰκείαν τάξιν τε καὶ ἀξίαν
ἀπονέμειν. ἔνθεν καὶ ὁ Κράντωρ (fr. 13 Kayser) εἰς ἔμ-
φασιν τοῦ λεγομένου βουλόμενος ἡμᾶς ἄγειν πάνυ χαρίεντι
συνεχρήσατο παραδείγματι. εἰ γὰρ νοήσαιμεν, φησί, κοι- 52
νόν τι τῶν Πανελλήνων θέατρον, εἰς τοῦτό τε ἕκα-
στον τῶν ἀγαθῶν παριὸν καὶ τῶν πρωτείων ἀντι-
ποιούμενον ἥκειν, εὐθὺς καὶ εἰς ἔννοιαν ἀναχθησό-
μεθα τῆς ἐν τοῖς ἀγαθοῖς διαφορᾶς. πρῶτον μὲν 53
γὰρ ὁ πλοῦτος παραπηδήσας ἐρεῖ· "ἐγώ, ἄνδρες Πα-
557 νέλληνες, κόσμον παρέχων πᾶσιν ἀνθρώποις καὶ τὰς
ἐσθῆτας καὶ τὰς ὑποδέσεις καὶ τὴν ἄλλην ἀπόλαυ-
σιν χρειώδης εἰμὶ νοσοῦσι καὶ ὑγιαίνουσι, καὶ ἐν
μὲν εἰρήνῃ παρέχω τὰ τερπνά, ἐν δὲ πολέμοις νεῦρα
τῶν πράξεων γίνομαι." τούτων γὰρ δὴ τῶν λόγων 54
ἀκούσαντες οἱ Πανέλληνες ὁμοθυμαδὸν κελεύσουσιν
ἀποδοῦναι τὰ πρωτεῖα τῷ πλούτῳ. ἀλλ' ἐὰν τούτου
ἤδη ἀνακηρυττομένου ἐπιστᾶσα ἡ ἡδονή (Ξ 216),

τῇ ἔνι μὲν φιλότης, ἔνι δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστύς,
πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων,

λέγῃ δὲ εἰς μέσον καταστᾶσα, ὅτι αὐτὴν δίκαιόν 55
ἐστιν ἀναγορεύειν (Eurip. Phoen. 558 + Electra 944)

15—18: cf. Carm. epigr. 1027b 3sqq. Kaibel 24 τε om. ς 27 φησί Fabr.: φασί G 31 ⟨ὦ⟩ ἄνδρες V 1 παρέχων V: παρέχω G (excepto V) 6 κελεύσουσιν Bekk.: κελεύουσιν G 8 ὀαριστύς LE: ὁ ἀριστύς N: ὁ ἀριστής ς

557

(ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος
ἐξέπτατ' οἴκων, μικρὸν ἀνθήσας χρόνον,

διώκεταί τε πρὸς τῶν ἀνθρώπων οὐ δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ τὴν ἐξ αὐτοῦ περιγινομένην ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονήν), πάντως οἱ Πανέλληνες, οὐκ ἄλλως ἔχειν τὸ πρᾶγμα ἢ οὕτως ὑπολαβόντες, κεκράξονται δεῖν τὴν ἡδονὴν
56 στεφανοῦν. ἀλλὰ καὶ ταύτης τὸ βραβεῖον φέρεσθαι μελλούσης, ἐπὴν εἰσβάλλῃ ἡ ὑγεία μετὰ τῶν συνέδρων αὐτῇ θεῶν, καὶ διδάσκῃ, ὡς οὔτε ἡδονῆς οὔτε πλούτου ὄφελός τι ἐστὶν ἀπούσης αὐτῆς (Eur. Teleph. fr. 714 Nauck)

(τί γάρ με πλοῦτος, ⟨. . . .⟩ ὠφελεῖ νόσον;
μίκρ' ἂν θέλοιμι καὶ καθ' ἡμέραν ἔχων
ἄλυπον οἰκεῖν βίοτον ἢ πλουτῶν νοσεῖν),

57 ἀκούσαντες πάλιν οἱ Πανέλληνες καὶ μεταμαθόντες, ὡς οὐκ ἔνεστι κλινοπετῆ καὶ νοσοῦσαν ὑποστῆναι τὴν εὐδαιμονίαν, φήσουσι νικᾶν τὴν ὑγείαν. ἀλλὰ καὶ τῆς ὑγείας ἤδη νικώσης, ἐπὰν εἰσέλθῃ ἡ ἀνδρεία πολὺ στῖφος ἀριστέων καὶ ἡρώων ἔχουσα περὶ ἑαυ-
58 τήν, καταστᾶσά τε λέγῃ· "ἐμοῦ μὴ παρούσης, ἄνδρες 558
Ἕλληνες, ἀλλοτρία γίνεται ἡ κτῆσις τῶν παρ' ὑμῖν ἀγαθῶν, εὔξαιντό τ' ἂν οἱ πολέμιοι περιουσιάζειν ὑμᾶς πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς ὡς μελλήσοντες ὑμῶν κρατεῖν", καὶ τούτων οὖν ἀκούσαντες οἱ Ἕλληνες τὰ μὲν πρωτεῖα τῇ ἀρετῇ ἀποδώσουσι, τὰ δὲ δευτερεῖα τῇ ὑγείᾳ, τὰ δὲ τρίτα τῇ ἡδονῇ, τελευταῖον δὲ τάξουσι τὸν πλοῦτον.

---

12 ὁ δ' scr. cum codicibus Eurip.: οὐ δ' N: ὁ γὰρ LEς 13 ἐξέπτατ' scr. cum codicibus Eurip.: ἐξίπτατ' G 22 πλοῦτος, ⟨πλοῦτος⟩ N: πλοῦτος ⟨οὗτος⟩ P. Maas dubit.: fort. adiectivum quoddam in lacuna latet: πλοῦτος ὠφελεῖ νοσοῦντα γε Fabr. 23 μίκρ' ἂν Fabr.: μικρὰν G 23/24 ἔχων ἄλυπον Fabr.: ἄλυπον ἔχων G 24 βίοτον Fabr.: βιοτὴν G 25 μεταμαθόντες scr.: μεταλαβόντες G: καταλαβόντες Bekk. 1 ⟨ὦ⟩ ἄνδρες V (cf. ad p. 556, 31) 2 κτίσις NE 3 τ' ἂν Bekk.: τι N: τε LEς

558 Καὶ δὴ ὁ μὲν Κράντωρ τὴν ὑγείαν ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ 59
ἐτίθετο, στοιχῶν τοῖς προειρημένοις φιλοσόφοις· οὐκ ἀγα-
θὸν δ' οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἔλεξαν αὐτήν, ἀλλ' ἀδιάφορον.
τὸ ἀδιάφορον δ' οἴονται (III 122 Arn.) λέγεσθαι τριχῶς,
καθ' ἕνα μὲν τρόπον πρὸς ὃ μήτε ὁρμὴ μήτε ἀφορμὴ
γίνεται, οἷόν ἐστι τὸ περιττοὺς ἢ ἀρτίους εἶναι τοὺς
ἀστέρας ἢ τὰς ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τρίχας· καθ' ἕτερον δὲ 60
πρὸς ὃ ὁρμὴ μὲν καὶ ἀφορμὴ γίνεται, οὐ μᾶλλον δὲ
πρὸς τόδε ἢ τόδε, οἷον ἐπὶ δυεῖν δραχμῶν ἀπαραλ-
λάκτων τῷ τε χαρακτῆρι καὶ τῇ λαμπρότητι, ὅταν δέῃ
τὸ ἕτερον αὐτῶν αἱρεῖσθαι· ὁρμὴ μὲν γὰρ γίνεται
πρὸς τὸ ⟨τὸ⟩ ἕτερον αὐτῶν αἱρεῖσθαι, οὐ μᾶλλον δὲ
πρὸς τόδε ἢ τόδε. κατὰ δὲ τρίτον καὶ τελευταῖον τρό- 61
πον φασὶν ἀδιάφορον τὸ μήτε πρὸς εὐδαιμονίαν μήτε
πρὸς κακοδαιμονίαν συμβαλλόμενον, καθ' ὃ σημαι-
νόμενόν φασι τήν τε ὑγείαν καὶ νόσον καὶ πάντα τὰ
σωματικὰ καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἐκτὸς ἀδιάφορα τυγ-
χάνειν διὰ τὸ μήτε πρὸς εὐδαιμονίαν μήτε πρὸς κα-
κοδαιμονίαν συντείνειν. ᾧ γὰρ ἔστιν εὖ καὶ κακῶς
χρῆσθαι, τοῦτ' ἂν εἴη ἀδιάφορον· διὰ παντὸς δ' ἀρε-
τῇ μὲν καλῶς, κακίᾳ δὲ κακῶς, ὑγείᾳ δὲ καὶ τοῖς περὶ
σώματι ποτὲ μὲν εὖ, ποτὲ δὲ κακῶς ἔστι χρῆσθαι, διὸ
ταῦτ' ἂν εἴη ἀδιάφορα. ἤδη δὲ τῶν ἀδιαφόρων φασὶ 62
τὰ μὲν εἶναι προηγμένα, τὰ δ' ἀποπροηγμένα, τὰ δὲ
μήτε προηγμένα μήτε ἀποπροηγμένα, καὶ προηγμένα
μὲν εἶναι τὰ ἱκανὴν ἀξίαν ἔχοντα, ἀποπροηγμένα δὲ
τὰ ἱκανὴν ἀπαξίαν ἔχοντα, μήτε δὲ προῆχθαι μήτε
559 ἀποπροῆχθαι, οἷον τὸ ἐκτεῖναι ἢ συγκάμψαι τὸν δά-

59—61 ~ Hyp. III 177.
62—66 ~ Hyp. III 191—192.

10 *αὐτόν* N 11 *οἴονται* N (corr. iam Bekk.): *οἷόν τε* LEς 18 *τὴν ἑτέραν* Arnim 18 *ὁρμὴ* — 19 *αἱρεῖσθαι* om. ς 19 *τὸ* addidi coll. p. 162, 30 *αἱρεῖσθαι* del. Bekk. 21 *συμβαλλόμενον* scr. coll. p. 163, 1. 97, 13. 14. 15: *συλλαμβανόμενον* G 26 *δ'* om. N 29 *ἤδη* LEς: *εἴδη* N (et in margine *τίνα τὰ τῶν ἀδιαφόρων εἴδη*) 32 *δὲ* om. N

559

63 *κτυλον καὶ πᾶν ὃ τούτῳ παραπλήσιόν ἐστιν. τάττεσθαι δ' ἐν μὲν τοῖς προηγμένοις τήν τε ὑγείαν καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὸ κάλλος, πλοῦτόν τε καὶ δόξαν καὶ τὰ ἐοικότα, ἐν δὲ τοῖς ἀποπροηγμένοις νόσον καὶ πενίαν καὶ ἀλγηδόνα καὶ τὰ ἀνάλογα. ὧδε μὲν καὶ οἱ ἀπὸ* 64 *τῆς Στοᾶς· μὴ εἶναι δὲ προηγμένον ἀδιάφορον τὴν ὑγείαν καὶ πᾶν τὸ κατ' αὐτὴν παραπλήσιον ἔφησεν Ἀρίστων ὁ Χῖος* (fr. 361 Arn.). *ἴσον γάρ ἐστι τὸ προηγμένον αὐτὴν λέγειν ἀδιάφορον τῷ ἀγαθὸν ἀξιοῦν,* 65 *καὶ σχεδὸν ὀνόματι μόνον διαφέρον. καθόλου γὰρ τὰ μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιάφορα μὴ ἔχειν μηδεμίαν παραλλαγήν, μηδὲ τινὰ μὲν εἶναι φύσει προηγμένα, τινὰ δὲ ἀποπροηγμένα, ἀλλὰ παρὰ τὰς διαφόρους τῶν καιρῶν περιστάσεις μήτε τὰ λεγόμενα προῆχθαι πάντως γίνεσθαι προηγμένα, μήτε τὰ λεγόμενα ἀποπροῆχθαι κατ' ἀνάγκην ὑπάρχειν ἀποπροη-* 66 *γμένα. ἐὰν γοῦν δέῃ τοὺς μὲν ὑγιαίνοντας ὑπηρετεῖν τῷ τυράννῳ καὶ διὰ τοῦτο ἀναιρεῖσθαι, τοὺς δὲ νοσοῦντας ἀπολυομένους τῆς ὑπηρεσίας συναπολύεσθαι καὶ τῆς ἀναιρέσεως, ἕλοιτ' ἂν μᾶλλον ὁ σοφὸς τὸ νοσεῖν κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἢ* [*ὅτι*] *τὸ ὑγιαίνειν. καὶ ταύτῃ οὔτε ἡ ὑγεία προηγμένον ἐστὶ πάντως οὔ-* 67 *τε ἡ νόσος ἀποπροηγμένον. ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς ὀνοματογραφίαις ἄλλοτ' ἄλλα προτάττομεν στοιχεῖα, πρὸς τὰς διαφόρους περιστάσεις ἀρτιζόμενοι, καὶ τὸ μὲν δέλτα, ὅτε τὸ τοῦ Δίωνος ὄνομα γράφομεν, τὸ δὲ ἰῶτα, ὅτε τὸ τοῦ Ἴωνος, τὸ δὲ ὦ, ὅτε τὸ τοῦ Ὠρίωνος, οὐ τῇ φύσει ἑτέρων παρὰ τὰ ἕτερα γράμματα προκρινομένων, τῶν δὲ καιρῶν τοῦτο ποιεῖν ἀναγκαζόντων, οὕτω κἀν τοῖς μεταξὺ ἀρετῆς καὶ κακίας πράγμασιν οὐ φυσική τις γίνεται ἑτέρων παρ' ἕτερα πρόκρισις, κατὰ περίστασιν δὲ μᾶλλον.*

2/3 ⟨*τὸ*⟩ *τάττεσθαι* N **5** *καὶ* om. ς **8** *ἐστι* G: an *εἶναι* vel *ἐστι*, ⟨*φησί*,⟩ *τὸ*? **14** post *περιστάσεις* lac. indicat Heintz, *ὥστε* vel *καὶ οὕτως* vel similia excidisse ratus **20** *ὅτι* del. Arnim: *δῆλον ὅτι ἢ* Hirzel **25** *τὸ* ante *τοῦ* om. LV **26** *τὸ* ante *τοῦ* prius om. NLE **29a** *ἑτέρων* Lς: *ἑτέρα* N: *ἑτέρου* E *ἕτερα* LEς: *ἑτέρων* N

559
Ἀλλὰ γὰρ ἐκ τούτων ἀσυμφώνου δειχθείσης καὶ ὑπο- 68
δειγματικώτερον τῆς περὶ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, ἔτι
560 *δὲ ἀδιαφόρων προλήψεως, δεήσει λοιπὸν καὶ τῶν παρὰ*
τοῖς σκεπτικοῖς εἰς τὸ προκείμενον λεγομένων ἐφάπτεσθαι.
εἰ τοίνυν ἔστι τι φύσει ἀγαθὸν καὶ ἔστι τι φύσει κακόν, 69
τοῦτο ὀφείλει κοινὸν εἶναι πάντων καὶ πᾶσιν ὑπάρχειν
ἀγαθὸν ἢ κακόν. ὥσπερ γὰρ τὸ πῦρ φύσει ἀλεαντικὸν
καθεστὼς πάντας ἀλεαίνει καὶ οὐχ οὓς μὲν ἀλεαίνει, οὓς
δὲ ψύχει, καὶ ὃν τρόπον ἡ χιὼν ψύχουσα οὐχὶ τοὺς μὲν
ψύχει, τοὺς δὲ ἀλεαίνει, πάντας δ' ὁμοίως ψύχει, οὕτω τὸ
φύσει ἀγαθὸν πᾶσιν ὀφείλει τυγχάνειν ἀγαθὸν καὶ οὐχὶ
τοῖς μὲν ἀγαθόν, τοῖς δ' οὐκ ἀγαθόν. παρὸ καὶ ὁ Πλά- 70
των συνιστάς, ὅτι φύσει ἀγαθόν ἐστιν ὁ θεός, ἀπὸ τῶν
ὁμοίων ἐπικεχείρηκεν. ὡς γὰρ θερμοῦ, φησίν, ἴδιόν ἐστι
τὸ θερμαίνειν καὶ ψυχροῦ ἴδιόν ἐστι τὸ ψύχειν, οὕτω καὶ
ἀγαθοῦ ἴδιόν ἐστι τὸ ἀγαθοποιεῖν· τἀγαθὸν δέ γε ὁ θεός·
ἴδιον ἄρα ἐστὶ θεοῦ τὸ ἀγαθοποιεῖν. ὥστε εἰ ἔστι τι φύ- 71
σει ἀγαθόν, τοῦτο πρὸς ἅπαντάς ἐστιν ἀγαθόν, καὶ εἰ
ἔστι τι φύσει κακόν, τοῦτο πρὸς ἅπαντάς ἐστι κακόν.
οὐδὲν δὲ κοινὸν πάντων ἐστὶν ἀγαθὸν ἢ κακόν, ὡς παρα-
στήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τι φύσει ἀγαθὸν ἢ κακόν. ἤτοι 72
γὰρ πᾶν τὸ ὑπό τινος δοξαζόμενον ἀγαθὸν ῥητέον ταῖς
ἀληθείαις ἀγαθόν, ἢ οὐ πᾶν. καὶ πᾶν μὲν οὐ ῥητέον·
εἰ γὰρ πᾶν τὸ ὑπό τινος δοξαζόμενον ἀγαθὸν λέγοιμεν
ἀγαθόν, ἐπεὶ ταὐτὸν ὑπὸ ἑτέρου δοξάζεται κακὸν καὶ ὑπὸ
ἄλλου ἀγαθὸν καὶ ὑπὸ διαφέροντος δοξάζεται ἀδιάφορον,
δώσομεν τὸ αὐτὸ ἅμα καὶ κακὸν καὶ ἀγαθὸν καὶ ἀδιάφο-
ρον ὑπάρχειν. οἷον τὴν ἡδονὴν ὁ μὲν Ἐπίκουρος ἀγα- 73
θὸν εἶναί φησιν, ὁ δὲ εἰπών· "μανείην μᾶλλον ἢ ἡσθεί-
ην" κακόν, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἀδιάφορον καὶ οὐ προηγμέ-
νον, ἀλλὰ Κλεάνθης (fr. 574 Arn.) *μὲν μήτε κατὰ φύσιν*

---

69 — Hyp. III 179.
73 cf. Hyp. III 180—181.

---

2 *λεγόμενον* N 7 an ⟨*φύσει*⟩ *ψύχουσα*? 24 *δοξάζεται* del. Bekk. 28 *τῆς* om. N

560 *αὐτὴν εἶναι μήτε ἀξίαν ἔχειν [αὐτὴν] ἐν τῷ βίῳ, καθάπερ δὲ τὸ κάλλυντρον κατὰ φύσιν μὴ εἶναι, ὁ δὲ Ἀρχέδημος* (fr. 22 Arn.) *κατὰ φύσιν μὲν εἶναι ὡς τὰς ἐν μασχάλῃ τρίχας, οὐχὶ δὲ καὶ ἀξίαν ἔχειν, Παναίτιος* (fr. 39 Fowler) *δὲ τινὰ μὲν κατὰ φύσιν ὑπάρχειν,* 561

74 *τινὰ δὲ παρὰ φύσιν. εἰ δὴ τοίνυν πᾶν τό τινι φαινόμενον ἀγαθόν, τοῦτο πάντως ἔστιν ἀγαθόν, ἐπεὶ ἡ ἡδονὴ τῷ μὲν Ἐπικούρῳ φαίνεται ἀγαθόν, τινὶ δὲ τῶν Κυνικῶν κακόν, τῷ δ' ἀπὸ τῆς Στοᾶς ἀδιάφορον, ἔσται ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν ἅμα καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον. οὐχὶ δέ γε δύναται τῇ φύσει τὸ αὐτὸ τὰ ἐναντία τυγχάνειν, ἀγαθὸν ἅμα καὶ κακὸν καὶ ἀδιάφορον· οὐκ ἄρα πᾶν τό τινι φαινόμενον ἀγαθὸν ἢ κακόν, τοῦτο ῥητέον*

75 *εἶναι ἀγαθὸν ἢ κακόν. εἰ δὲ τό τινι φαινόμενον ἀγαθὸν καὶ παντὶ ἔστιν ἀγαθόν, ὀφείλομεν καταληπτικοὶ εἶναι καὶ διακρίνειν δύνασθαι τὴν ἐν τοῖς δοξαζομένοις ἀγαθοῖς διαφοράν, ὥστε λέγειν τὸ μὲν τῷδε δοξαζόμενον ἀγαθὸν ταῖς ἀληθείαις εἶναι ἀγαθόν, τὸ δὲ τῷδε δοξάζεσθαι μὲν ἀγαθόν, οὐκ εἶναι*

76 *δὲ τῇ φύσει ἀγαθόν. ἤτοι οὖν δι' ἐναργείας ταύτην τὴν διαφορὰν λαμβάνεσθαι συμβέβηκεν ἢ διὰ λόγου τινός. ἀλλὰ δι' ἐναργείας ἀμήχανον. πᾶν γὰρ τὸ δι' ἐναργείας προσπίπτον κοινῶς τε καὶ συμφώνως λαμβάνεσθαι πέφυκεν ὑπὸ τῶν ἀπαραποδίστους ἐχόντων τὰς ἀντιλήψεις, ὡς παρὸν ἰδεῖν ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν φαινομένων. οὐχὶ δέ γε συμφώνως τὸ αὐτὸ πᾶσιν ἀγαθὸν εἶναι λέγεται, ἀλλὰ τοῖς μὲν ἀρετὴ καὶ τὸ μετέχον ἀρετῆς, τοῖς δὲ ἡδονή, τοῖς δὲ ἀλυπία, τισὶ δ' ἄλλο τι. οὐκ ἄρα ἐναργῶς προσπίπτει*

77 *πᾶσι τὸ ὄντως ἀγαθόν. εἰ δὲ λόγῳ λαμβάνεται, ἐπεὶ ἕκαστος πάντων τῶν κατὰ διαφόρους αἱρέσεις κοσμουμένων ἴδιον ἔχει λόγον, καὶ ἄλλον μὲν Ζήνων, δι' οὗ τὴν ἀρετὴν ἀγαθὸν εἶναι δεδόξακεν, ἄλλον δ' Ἐπίκουρος, δι' οὗ*

---

30 *αὐτὴν* alt. del. Bekk. 31 *κάλυντρον* ς post *κάλλυντρον* lac. stat. Rüstow 32 *ἀρχαίδημος* N 4/5 *τοῖς δ' ἀπὸ* Heintz coll. p. 560, 28 8 et 9 *τι* N 10 *παντὶ* G: *πάντῃ* edd. *καταληπτικὸν* N *καὶ* om. N 10/11 *διακρίνον* N 12 *ταῖς* — 13 *μὲν ἀγαθόν* om. E 13 *δοξάζεσθαι* scr.: *δοξάζεται* NL: *δοξαζόμενον* ς *μὲν* om. ς *οὐκ εἶναι* scr.: *οὐκ ἔστι* G: *οὐκέτι* Fabr. 14 *οὖν* om. ς 18 *ἀπαραποδίστως* NE

561 τὴν ἡδονήν, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ Ἀριστοτέλης, δι' οὗ τὴν ὑγείαν, ἴδιον πάλιν ἕκαστος εἰσηγήσεται ἀγαθόν, ὅπερ οὐκ ἔστι τῇ φύσει ἀγαθόν, οὐδὲ κοινὸν πάντων. τοίνυν οὐδέν 78
ἐστι φύσει ἀγαθόν. εἰ γὰρ τὸ μὲν ἴδιον ἑκάστου οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν πάντων οὐδὲ φύσει, παρὰ δὲ τὸ ἴδιον ἑκά-
562 στου ἀγαθὸν οὐδὲν ἔστι συμφώνως ἀγαθόν, οὐδὲν ἔστιν ἀγαθόν.

Καὶ μὴν εἰ ἔστι τι ἀγαθόν, τοῦτο κατὰ τὸν ἴδιον 79
λόγον αἱρετὸν ὀφείλει τυγχάνειν, ἐπεὶ πᾶς ἄνθρωπος αἱρεῖται τούτου τυγχάνειν ὥσπερ καὶ τὸ κακὸν φυγεῖν. οὐδὲν δέ γε αἱρετόν ἐστι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ὡς αἱρετόν, καθάπερ δείξομεν· οὐκ ἄρα τι ἔστιν ἀγαθόν. εἰ γάρ ἐστί 80
τι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον αἱρετόν, ἤτοι αὐτὸ τὸ αἱρεῖσθαι αἱρετόν ἐστιν ἢ ἕτερόν τι παρὰ τοῦτο, οἷον ⟨ἤτοι⟩ τὸ αἱρεῖσθαι τὸν πλοῦτον αἱρετόν ἐστιν ἢ αὐτὸς ὁ πλοῦτος αἱρετός ἐστιν. καὶ αὐτὸ μὲν τὸ αἱρεῖσθαι οὐκ ἂν εἴη αἱρετόν. 81
εἰ γὰρ αἱρετόν ἐστι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τὸ αἱρεῖσθαι, οὐκ ὀφείλομεν σπουδάζειν τυχεῖν οὗπερ αἱρούμεθα, ἵνα μὴ ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι αἱρεῖσθαι. ὥσπερ γὰρ ⟨......⟩ τὸ πίνειν ἢ ἐσθίειν, ἵνα μὴ πιόντες ἢ φαγόντες ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι θέλειν τὸ πίνειν ἢ ἐσθίειν, οὕτως εἰ τὸ αἱρεῖσθαι πλοῦτον ἢ ὑγείαν αἱρετόν ἐστιν, οὐκ ἐχρῆν ἡμᾶς διώκειν τὸν πλοῦτον ἢ τὴν ἡγείαν, ἵνα μὴ τυχόντες αὐτῶν ἐκπέσωμεν τοῦ ἔτι αἱρεῖσθαι. διώκομεν δέ γε τὴν τεῦξιν αὐτῶν· 82
οὐκ ἄρα αἱρετόν ἐστι τὸ αἱρεῖσθαι, φευκτὸν δὲ μᾶλλον. καὶ ὃν τρόπον ὁ ἐρῶν σπεύδει τυχεῖν τῆς ἐρωμένης, ἵνα φύγῃ τὴν ἐν τῷ ἐρᾶν ὄχλησιν, καὶ ὡς ὁ διψῶν ἐπείγεται πιεῖν, ἵνα φύγῃ τὴν ἐν τῷ διψῆν βάσανον, ὧδε καὶ ὁ ἐν τῷ αἱρεῖσθαι πλοῦτον ὀχλούμενος κατὰ τὸ αἱρεῖσθαι ἐπεί-

---

79—84 ~ Hyp. III 183—184.

28/29 οὐκ ἔστι scr.: οὐδὲν N: οὐκ ἐν LEς: οὐκ ἦν Fabr. 6 ὡς αἱρετόν del. Heintz 9 ἤτοι add. Bekk. 14 lacunam stat. Bekk., qui dubit. coni. ἐμβραδύνομεν τῷ vel ἀναβαλλόμεθα τὸ vel φεύγομεν τὸ: plura exciderunt. cf. p. 164, 19 sqq. (εἰ ἀγαθὸν ἦν τὸ ἀντιποιεῖσθαι ποτοῦ ἢ βρώσεως, οὐκ ἂν ἐζητοῦμεν e. g. Rüstow) 23 διψᾶν N 24 κατὰ τὸ αἱρεῖσθαι ut glossema del. Heintz

562
γεται τυχεῖν πλούτου, ἵνα ἀπαλλαγῇ τοῦ ἔτι αἱρεῖσθαι.
83 *εἰ δ' ἕτερόν τί ἐστι τὸ αἱρετὸν παρ' αὐτὸ τὸ αἱρεῖσθαι,*
ἤτοι τῶν κεχωρισμένων ἐστὶν ἡμῶν ἢ τῶν περὶ ἡμᾶς. καὶ
εἰ μὲν κεχώρισται ἡμῶν καὶ ἐκτός ἐστιν, ἤτοι συμβαίνει
τι περὶ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ ἢ οὐδὲν συμβαίνει· οἷον ἀπὸ τοῦ
φίλου ἢ τοῦ σπουδαίου ἀνθρώπου ἢ τέκνου ἢ ἄλλου τι-
νὸς τῶν ἐκτὸς εἶναι λεγομένων ἀγαθῶν ἢ συμβαίνει τι
περὶ ἡμᾶς ἐξ αὐτοῦ ⟨ἀστεῖον⟩ κίνημα καὶ ἀποδεκτὸν κατά-
στημα καὶ ἀγαστὸν πάθος, ἢ οὐδὲν συμβαίνει τοιοῦτον 563
οὐδέ ἐσμεν ἐν διαφόρῳ κινήματι, ὅτε αἱρετὸν ἡγούμεθα
84 *τὸν φίλον ἢ τὸ τέκνον. καὶ εἰ μὲν οὐδὲν ἀπαξαπλῶς γί-*
νεταί τι τοιοῦτον περὶ ἡμᾶς, οὐδ' ὅλως ἔσται τὸ ἐκτὸς
αἱρετὸν ἡμῖν. πῶς γάρ, πρὸς ὃ ἀκινήτως διακείμεθα,
85 *τούτου οἷόν τε αἵρεσιν ποιεῖσθαι ἡμᾶς; καὶ γὰρ ἄλλως·*
εἴπερ τὸ μὲν χαρτὸν νενόηται ἐκ τοῦ χαίρειν ἡμᾶς ἀπ' αὐ-
τοῦ, τὸ δὲ λυπηρὸν ἐκ τοῦ λυπεῖσθαι, τὸ δὲ ἀγαθὸν ἐκ
τοῦ ἄγασθαι, ἀκολουθήσει, ἐξ οὗ μήτε χαρά τις ἡμῖν
ἐγγίνεται μήτε ἀγαστὴ διάθεσις μήτε ἀσμενιστόν τι κί-
86 *νημα, ἐκ τούτου μηδὲ αἵρεσίν τινα ἐμφύεσθαι. εἰ δὲ γί-*
νεταί τι περὶ ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ ἐκτός, οἷον τοῦ φίλου ἢ τοῦ
τέκνου, προσηνὲς κατάστημα καὶ ἀσμενιστὸν πάθος, ἔσται
οὐ δι' αὐτὸν αἱρετὸς ὁ φίλος ἢ τὸ τέκνον, διὰ δὲ τὸ προ-
σηνὲς τοῦτο κατάστημα καὶ ἀσμενιστὸν πάθος. ἀλλ' ἦν
γε τὸ τοιοῦτο κατάστημα οὐκ ἐκτός, ἀλλὰ περὶ ἡμᾶς. οὐδὲν
87 *ἄρα τῶν ἐκτὸς δι' αὐτὸ αἱρετόν ἐστιν ἢ ἀγαθόν. καὶ μὴν*
οὐδὲ τῶν περὶ ἡμᾶς ἐστι τὸ αἱρετὸν καὶ ἀγαθόν. ἤτοι
γὰρ σωματικόν ἐστι τοῦτο μόνον ἢ ψυχικόν. ἀλλὰ σωμα-
τικὸν μὲν μόνον οὐκ ἂν εἴη· εἰ γὰρ σωματικὸν μόνον
ὑποκέοιτο, οὐκέτι δὲ καὶ ψυχικὸν πάθος, ἐκφεύξεται τὴν
γνῶσιν ἡμῶν (ψυχῆς γάρ ἐστι πᾶσα γνῶσις) καὶ ἴσον
ἔσται τοῖς ἐκτὸς ὑποκειμένοις καὶ μηδεμίαν ἔχουσι πρὸς

87—89 ~ Hyp. III 185—186.

---

32 *ἀστεῖον* add. Bekk. coll. p. 164, 29 1 *ἀγαστὸν* N (cf. p. 164, 29): *ἀγαθὸν* LEς 4 *οὐδ'* Bekk.: *οὐθ'* G 5 *ἀκινή-τως* N: *κινητῶς* LEς 9 *ἄγασθαι* Gen.: *ἀγᾶσθαι* LEς: *ἄγεσθαι* N 14 *αἱρετὸς* ς: *αἱρετὸν* NLE

563 ἡμᾶς συμπάθειαν. εἰ δὲ διατείνουσαν ἔχοι τὴν εὐαρέστη- 88
σιν εἰς ψυχήν, ἔσται κατ' αὐτὴν αἱρετὸν καὶ ἀγαθόν,
ἀλλ' οὐ καθὸ ψιλῶς σωματικόν ἐστι κίνημα. πᾶν γὰρ αἱ-
ρετὸν κατὰ αἴσθησιν ἢ νόησιν κρίνεται, οὐ κατ' ἄλογον
σῶμα. ἀλλ' ἥγε τὸ αἱρετὸν λαμβάνουσα αἴσθησις ἢ διά-
νοια ψυχή ἐστι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· οὐδὲν ἄρα τῶν
περὶ σῶμα συμβαινόντων δι' αὐτὸ αἱρετόν ἐστι καὶ ἀγα-
θόν, ἀλλ' εἰ ἄρα, τῶν περὶ ψυχήν, ὃ πάλιν εἰς τὴν ἀρ- 89
χῆθεν κυλίεται ἀπορίαν. τῆς γὰρ ἑκάστου διανοίας ἀσυμ-
564 φώνους ἐχούσης τὰς κρίσεις πρὸς τὴν τοῦ πέλας, ἀνάγκη
ἕκαστον τὸ φαινόμενον αὐτῷ ἀγαθὸν ἡγεῖσθαι. οὐκ ἦν
δὲ τὸ ἑκάστῳ φαινόμενον ἀγαθὸν φύσει ἀγαθόν. οὐδὲ
ταύτῃ τοίνυν τί ἐστιν ἀγαθόν.

Ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ κακοῦ. δυνάμει γὰρ συναπο- 90
δέδοται τῇ περὶ τοῦ ἀγαθοῦ ζητήσει, πρῶτον μέν, ὅτι [ἐπεὶ]
τοῦ ἑτέρου ἀναιρουμένου συναναιρεῖται καὶ τὸ ἕτερον (ἑκά-
τερον γὰρ κατὰ τὴν ὡς πρὸς τὸ ἕτερον σχέσιν νενόηται)·
εἶτα ἐπεὶ καὶ προηγουμένως ἔνεστι τὸ τοιοῦτον ⟨. . . . .⟩, πάλιν
ἐπὶ ἑνὸς ὑποδείγματος καταστήσασθαι τὸν λόγον, καθάπερ τῆς
ἀφροσύνης, ἣν μόνην φασὶν εἶναι κακὸν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς
(fr. III 79 Arn.). εἰ γὰρ φύσει κακόν ἐστιν ἡ ἀφροσύνη, δεή- 91
σει, ὃν τρόπον τὸ θερμὸν γνωρίζεται, ὅτι θερμόν ἐστι φύσει ἐκ
τοῦ τοὺς προσπελάσαντας αὐτῷ θερμαίνεσθαι, καὶ τὸ ψυχρὸν
ἐκ τοῦ ψύχεσθαι, οὕτω καὶ τὴν ἀφροσύνην φύσει κακὸν
ὑπάρχουσαν γνωρίζεσθαι ἐκ τοῦ κακοῦσθαι. ἤτοι οὖν
οἱ λεγόμενοι ἄφρονες κακοῦνται ὑπὸ τῆς ἀφροσύνης ἢ οἱ
φρόνιμοι. ἀλλ' οἱ μὲν φρόνιμοι οὐ κακοῦνται· ἐκτὸς γάρ 92
εἰσι τῆς ἀφροσύνης, ὑπὸ δὲ τοῦ μὴ παρόντος αὐτοῖς κα-
κοῦ ἀλλὰ κεχωρισμένου οὐκ ἂν κακωθεῖεν. εἰ δὲ τοὺς
ἄφρονας κακοῖ ἡ ἀφροσύνη, ἤτοι πρόδηλος αὐτοῖς οὖσα

---

24 ἔχοι N (cf. v. 21): ἔχει LEς 26 ἐστι σωματικὸν N 29 ψυχή NLE: ψυχῆς ς 30 αὐτοῦ N 5 συναποδέδοται scr. coll. p. 5, 6: ἀποδέδοται G 6 πρῶτον μὲν ὅτι del. Heintz ἐπεὶ delevi 9 εἶτα del. Heintz lac. indicavi, fort. suppl. τοιοῦτον ⟨παριστᾶν, πειρασόμεθα, ἵν' ἀποδειχθῇ τοῦτο,⟩ πάλιν vel similia (post 8 νενόηται lac. stat. Rüstow) 17 ἀπὸ N et codex Savilianus 21 πρόδηλος NLE: πρό ς

564
93 κακοῖ αὐτοὺς ἢ ἄδηλος. καὶ ἄδηλος μὲν οὐδαμῶς· εἰ γὰρ
ἄδηλός ἐστιν αὐτοῖς, οὔτε κακὸν οὔτε φευκτόν ἐστιν αὐ-
τοῖς, ἀλλ' ὡς τὴν μὴ φαινομένην λύπην καὶ ἀνεπαίσθη-
τον ἀλγηδόνα οὔτε φεύγει τις οὔτε ταράσσεται, ὧδε καὶ
τὴν ἀνυπόπτωτον ἀφροσύνην καὶ τὴν ἀδηλουμένην οὐδεὶς
94 ὡς κακὸν περιστήσεται. εἰ δὲ προδήλως αὐτοῖς γινώσκε-
ται καὶ ἔστι φύσει κακόν, ὤφειλον οἱ ἄφρονες φεύγειν
αὐτὴν ὡς φύσει κακόν οὐχὶ δέ γε οἱ ἄφρονες τὸ λεγό-
μενον ὑπὸ τῶν ἐκτὸς ἀφραίνειν ὡς πρόδηλον κακὸν φεύ-
γουσιν, ἀλλ' ἕκαστος τὴν μὲν ἰδίαν κρίσιν ἀποδέχεται, τὴν
95 δὲ τοῦ τὸ ἐναντίον δοξάζοντος κακίζει. ὥστ' οὐδὲ πρόδη-
λός ἐστι τοῖς ἄφροσιν ὡς φύσει κακὸν ἡ ἀφροσύνη. ὅθεν 565
εἴπερ οὔτε οἱ φρόνιμοι κακοῦνταί τι πρὸς τῆς ἀφροσύνης
οὔτε τοῖς ἄφροσι φευκτόν ἐστιν ἡ ἀφροσύνη, ῥητέον μὴ
εἶναι φύσει κακὸν τὴν ἀφροσύνην. εἰ δὲ μὴ ταύτην, οὐδ'
ἄλλο τι τῶν λεγομένων κακῶν.

96 Ἀλλ' εἰώθασί τινες τῶν ἀπὸ τῆς Ἐπικούρου (fr. 398
Us.) αἱρέσεως πρὸς τὰς τοιαύτας ἀπορίας ὑπαντῶντες λέγειν,
ὅτι φυσικῶς καὶ ἀδιδάκτως τὸ ζῷον φεύγει μὲν τὴν
ἀλγηδόνα, διώκει δὲ τὴν ἡδονήν· γεννηθὲν γοῦν καὶ
μηδέπω τοῖς κατὰ δόξαν δουλεῦον ἅμα τῷ ῥαπισθῆ-
ναι ἀσυνήθει ἀέρος ψύξει ἔκλαυσέ τε καὶ ἐκώκυσεν.
εἰ δὲ φυσικῶς ὁρμᾷ μὲν πρὸς ἡδονήν, ἐκκλίνει δὲ τὸν
πόνον, φύσει φευκτόν τί ἐστιν αὐτῷ ὁ πόνος καὶ αἱ-
97 ρετὸν ἡ ἡδονή. οὐ συνεῖδον δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες τὸ μὲν
πρῶτον, ὅτι καὶ τοῖς ἀτιμοτάτοις ζῴοις μεταδιδόασι τἀγαθοῦ
(πολλὴ γὰρ μετουσία κἀκείνοις ἐστὶν ἡδονῆς), εἶθ' ὅτι οὐδὲ
τὸ καθάπαξ φευκτόν ἐστιν ὁ πόνος· καὶ γὰρ πόνῳ πραΰνεται
πόνος, καὶ ὑγεία, ἔτι δὲ ῥῶσις καὶ θρέψις γίνεται σωμάτων

96—98 ~ Hyp. III 194—196.

---

23 οὔτε — οὔτε scr.: οὐδὲ — οὐδὲ G 25 οὔτε φεύγει N: οὔτ' ἐκφεύγει LEς οὔτε Gen.: οὐδὲ G 26 ἀνύποπτον ς τὴν alt. fort. delendum 32 τὸ om. N κακίζει Bekk.: κακίζεται G 10/11 ῥιπισθῆναι Usener 13 τί G: τε Bekk. αὐτῷ ἐστιν N 18 πόνος G: πως Fabr.: πένθος Heintz: πόνος καὶ om. Hervetus ⟨καὶ⟩ ῥῶσις N γίνεται om. ς

565 διὰ πόνων, τέχνας τε καὶ ἐπιστήμας τὰς ἀκριβεστάτας ἀνα-
λαμβάνουσιν ἄνδρες οὐ χωρὶς πόνου, ὥστ' οὐ πάντως φύσει
φευκτὸν ὁ πόνος. καὶ μὴν οὐδὲ τὸ δοκοῦν ἡδὺ φύσει πάν- 98
τως αἱρετόν· πολλάκις γοῦν τὰ κατὰ τὴν πρώτην ἐμπέλασιν
ἡστικῶς ἡμᾶς διατιθέντα, ταῦτα ἐκ δευτέρου, καίπερ ὄντα
τὰ αὐτά, ἀηδῆ νομίζεται, ὡς ἂν τοῦ ἡδέος οὐ φύσει ὄντος
τοιούτου, ἀλλὰ παρὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις ὁτὲ μὲν
οὕτως, ὁτὲ δ' ἐκείνως κινοῦντος ἡμᾶς.

Ναί, ἀλλὰ καὶ οἱ μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν δοξάζοντες 99
(Stoic. fr. III 99 Arn.) δείκνυσθαι νομίζουσιν, ὅτι φύσει τοῦτο
αἱρετόν ἐστι καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζῴων. ὁρῶμεν γάρ, φασίν,
ὥς τινα γενναῖα ζῷα, καθάπερ ταῦροι καὶ ἀλεκτρυόνες, καίπερ
μηδεμιᾶς αὐτοῖς ὑποκειμένης τέρψεως καὶ ἡδονῆς διαγωνίζε-
ται μέχρι θανάτου. καὶ τῶν ἀνθρώπων δὲ οἱ ὑπὲρ πα- 100
566 τρίδος ἢ γονέων ἢ τέκνων εἰς ἀναίρεσιν ἑαυτοὺς ἐπιδι-
δόντες οὐκ ἄν ποτε τοῦτ' ἐποίουν, μηδεμιᾶς αὐτοῖς ἐλπι-
ζομένης μετὰ θάνατον ἡδονῆς, εἰ μὴ φυσικῶς τὸ καλὸν
καὶ ἀγαθὸν τούτους τε καὶ πᾶν τὸ γενναῖον ἀεὶ ζῷον ἐπε-
σπᾶτο πρὸς τὴν αὑτοῦ αἵρεσιν. λέληθε δὲ καὶ τούτους, 101
ὅτι τελέως ἐστὶν εὔηθες τὸ νομίζειν τὰ προειρημένα τῶν
ζῴων ἐννοίᾳ τἀγαθοῦ μέχρι τῆς ὑστάτης ἀναπνοῆς διαγω-
νίζεσθαι. αὐτῶν γὰρ πάρεστιν ἀκούειν λεγόντων, ὅτι ἡ
φρονίμη διάθεσις μόνη βλέπει τὸ καλόν τε καὶ ἀγαθόν,
ἡ δὲ ἀφροσύνη τυφλώττει περὶ τὴν τούτου διάγνωσιν, ὅθεν
καὶ ὁ ἀλεκτρυὼν καὶ ὁ ταῦρος μὴ μετέχοντα τῆς φρονί-
μης διαθέσεως οὐκ ἂν βλέποι τὸ καλόν τε καὶ ἀγαθόν.
ἄλλως τε· εἰ ἔστι τι περὶ οὗ διαγωνίζεται ταῦτα τὰ ζῷα 102
μέχρι θανάτου, τοῦτο οὐκ ἄλλο τί ἐστιν ἢ τὸ νικᾶν καὶ
τὸ ἡγεῖσθαι. ἔσθ' ὅτε δὲ τὸ νικᾶσθαι καὶ τὸ ὑποτάσσε-
σθαι κάλλιόν ἐστιν, ὅπου γε ἑκάτερόν ἐστιν ἀδιάφορον.
οὐ τοίνυν φύσει ἀγαθόν ἐστιν, ἀλλ' ἀδιάφορον τὸ νικᾶν
καὶ τὸ ἡγεῖσθαι. ἄλλως τε· εἰ φαῖεν καὶ τὸν ἀλεκτρυόνα ἢ 103

99—100 ~ Hyp. III 193.

19 διάπονον (sic) N   23 διατεθέντα N   30 καίπερ Apelt: ἅπερ G: del. Kayser   15 τὸ tert. om. N   16 ὅπου — ἀδιάφορον ut glossema del. Heintz   18 ἄλλως τε Apelt: ὥστε G   φαῖεν G: φαῖμεν Heintz dubit.: δίδοιμεν vel simile quid requiritur

566
ταῦρον ἢ ἄλλο τι τῶν ἀλκίμων ζῴων τοῦ καλοῦ ἐφίεσθαι,
πόθεν ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ αὐτοῦ στοχάζεται; οὐ γὰρ
ἐν τῷ ἐκεῖνα δεῖξαι τούτου προνοούμενα καὶ ὁ ἄνθρωπος
104 τοιοῦτος ὢν δέδεικται, ἐπεί τοι εἰ, ὅτι τινὰ τῶν ζῴων ἄλ-
κιμά ἐστι καὶ καταφρονητικὰ μὲν τοῦ ἡδέος, κατεξαναστα-
τικὰ δὲ τῶν ἀλγηδόνων, λέγεται καὶ ὁ ἄνθρωπος προνοεῖ-
σθαι τοῦ καλοῦ, ἐπεὶ τὰ πολλὰ λίχνα ἐστὶ καὶ γαστρὸς
ἥττονα, τοὔμπαλιν ἐροῦμεν καὶ τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἡδέος
105 μᾶλλον ἀντιποιεῖσθαι. εἰ δὲ λέγοιεν εἶναι μέν τινα ζῷα
φιλήδονα, τὸν δ' ἄνθρωπον μὴ πάντως τοιοῦτον ὑπάρχειν,
ἀναστρέψαντες καὶ ἡμεῖς ἐροῦμεν, οὐκ εἴ τινα τῶν ζῴων
κατὰ φυσικὸν λόγον μεταδιώκει τὸ καλόν, εὐθέως καὶ ὁ
106 ἄνθρωπος τοῦ αὐτοῦ στοχάζεται τέλους. ἄλλος δέ τις
φήσει περιμάχητον εἶναι τὸ νικᾶν καὶ τὸ ἡγεῖσθαι τοῖς
ζῴοις δι' αὐτό, ἀνθρώπῳ δ' οὐ δι' αὐτό, διὰ δὲ τὴν ἐπα- 567
κολουθοῦσαν αὐτῷ κατὰ ψυχὴν τέρψιν καὶ γῆθος, προση-
νές τι τυγχάνον κατάστημα. καὶ μᾶλλόν γε τοῦτο ἐπ' ἀν-
θρώπων ἔστιν ὑπολαβεῖν, ἐφ' ὧν καὶ τιμὴ καὶ ἔπαινος
καὶ δωρεαὶ καὶ δόξαι ἱκανά ἐστιν ἥδειν καὶ διαχεῖν τὴν
διάνοιαν καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο κατεξαναστατικὴν αὐτὴν
107 τῶν ὀχληρῶν παρέχειν. ὅθεν καὶ οἱ μέχρι τελευτῆς ἀρι-
στεύοντες καὶ ὑπὲρ πατρίδος εἰς ἀναίρεσιν αὐτοὺς ἐπιδι-
δόντες διὰ ταύτην ἴσως τὴν αἰτίαν ἐπάνδρως ἀγωνίζονται
καὶ θνῄσκουσιν· καὶ γὰρ εἰ τελευτῶσι καὶ τοῦ ζῆν μεθί-
στανται, ἀλλά τοί γε ὅτε ζῶσιν ἥδονται καὶ γήθουσι πρὸς
108 τοὺς ἐπαίνους. εἰκὸς δ' ἔστιν ἐνίους αὐτῶν καὶ προσδο-
ξάζοντας, ὅτι μετὰ τελευτὴν ὅμοιος αὐτοὺς ἔπαινος περι-
μένει, προὖπτον αἱρεῖσθαι θάνατον. οὐκ ἀπίθανον δ'
ἄλλους τοῦτο πάσχειν βλέποντας, ὅτι δυσυπομένητα μᾶλ-
λον αὐτοῖς ἔσται τὰ κατὰ τὴν ζωήν, θεασαμένοις (X 62)

23/24 κατεξαναστατικὰ NL: κατεξαστικὰ E: κατεξαναστικὰ ς 24 ὁ om. NLE 32 φήσει Fabr.: φησὶ G τοῖς ⟨μὲν⟩ Bekk. dubit. 1 ζῴοις ⟨οὐ⟩ δι' αὐτό Heintz ἀνθρώπου — αὐτό ut glossema del. Heintz 5 δωρεὰ καὶ δόξα N 6 κατεξαναστικὴν ς (cf. ad p. 566, 23/24) 7 παρέχειν Bekk.: ὑπάρχειν G 11 γήθουσι NLE: γήθονται ς 13 ὁμοίως NL 14 προύπιπτον N

567
υἷάς τ' ὀλλυμένους ἑλκηθείσας τε θύγατρας
καὶ θαλάμους κεραϊζομένους καὶ νήπια τέκνα
βαλλόμενα ποτὶ γαίῃ ἐν αἰνῇ δηιοτῆτι.

διὰ πολλοὺς οὖν τρόπους τὸν μετ' εὐκλείας τινὲς αἱροῦνται θάνατον, καὶ οὐ διὰ τὸ περισπούδαστον ἡγεῖσθαι τὸ παρά τισι τῶν δογματικῶν θρυλούμενον καλόν. ἀλλὰ τὰ μὲν περὶ τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἠπορήσθω. 109

δ' εἰ ὑποτεθέντων φύσει ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἐνδέχεται εὐδαιμόνως βιοῦν

Περὶ μὲν οὖν τοῦ μηδὲν εἶναι φύσει ἀγαθόν τε καὶ κακὸν αὐτάρκως ἐσκεψάμεθα· νυνὶ δὲ ζητῶμεν, εἰ καὶ συγχωρηθέντων αὐτῶν δυνατόν ἐστιν εὐρόως ἅμα καὶ εὐδαιμόνως βιοῦν. οἱ μὲν οὖν δογματικοὶ τῶν φιλοσόφων οὐδ' ἄλλως φασὶν ἢ οὕτως ἔχειν· ὁ γὰρ τυχὼν τοῦ ἀγαθοῦ κατ' αὐτοὺς καὶ ἐκκλίνων τὸ κακόν, οὗτός ἐστιν εὐδαίμων· παρὸ καὶ ἐπιστήμην τινὰ περὶ τὸν βίον εἶναι λέγουσι τὴν φρόνησιν, διακριτικὴν μὲν οὖσαν τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν, περιποιητικὴν δὲ τῆς εὐδαιμονίας. οἱ 110 111
568 δ' ἀπὸ τῆς σκέψεως μηδὲν εἰκῇ τιθέντες ἢ ἀναιροῦντες, ἅπανθ' ὑπὸ τὴν σκέψιν εἰσάγοντες διδάσκουσιν, ὡς τοῖς μὲν φύσει ἀγαθὸν καὶ κακὸν ὑποστησαμένοις ἀκολουθεῖ τὸ κακοδαιμόνως βιοῦν, τοῖς δ' ἀοριστοῦσι καὶ ἐπέχουσι (δ 565)

ῥηίστη βιοτὴ πέλει ἀνθρώποισιν.

καὶ τοῦτο μάθοιμεν ἂν μικρὸν ἄνωθεν προλαβόντες. 112

Πᾶσα τοίνυν κακοδαιμονία γίνεται διά τινα ταραχήν. ἀλλὰ καὶ πᾶσα ταραχὴ παρέπεται τοῖς ἀνθρώποις ἤτοι διὰ τὸ συντόνως τινὰ διώκειν ἢ καὶ διὰ τὸ συντόνως τινὰ φεύγειν. διώκουσι δέ γε συντόνως πάντες ἄνθρωποι τὸ δοξαζόμενον αὐτοῖς ἀγαθὸν καὶ φεύγουσι τὸ ὑποσταθὲν κακόν. πᾶσα ἄρα κακοδαιμονία γίνεται παρὰ τὸ τἀγαθὰ μὲν διώκειν ὡς ἀγαθά, τὰ δὲ κακὰ φεύγειν ὡς κακά. ἐπεὶ 113

---

17 ἑλκηθείσας NL: ἑλκυθείσας E: ἑλκυσθείσας ς 20 μετ' Bekk.: μὲν ἐξ G 25 εἰ καὶ Heintz coll. p. 376, 29. 607, 9: καὶ εἰ G 28 οὐκ Bekk. dubit. 1 διατιθέντες N 2 ἅπανθ' — εἰσάγοντες fort. delenda ut glossema 6 μάθοιμεν Bekk.: μάθωμεν G 12/13 τὸ μὲν ἀγαθὰ δ. N

568
οὖν ὁ δογματικὸς πεπίστευκεν, ὅτι τόδε ἐστὶ φύσει ἀγα-
θὸν καὶ τόδε ἐστὶ φύσει κακόν, ἀεὶ τὸ μὲν διώκων τὸ δὲ
φεύγων, καὶ διὰ τοῦτο ταραττόμενος, οὐδέποτε εὐδαιμο-
114 νήσει. ἤτοι γὰρ πᾶν ὃ διώκει τις, τοῦτ' εὐθὺς καὶ τῇ
φύσει ἀγαθόν ἐστι, καὶ πᾶν ὃ φεύγει τις ὡς φευκτόν,
τοῦτο τῷ ὄντι τοιοῦτόν ἐστιν· ἤ τι τῶν διωκομένων ἐστὶν
αἱρετόν, καὶ οὐ πᾶν, καί τι τῶν φευγομένων φευκτόν· ἢ
ἐν τῷ πρός τι πὼς ἔχειν ἐστὶ ταῦτα, καὶ ὡς μὲν πρὸς
τόνδε τόδ' ἐστὶν αἱρετὸν ἢ φευκτόν, ὡς δὲ πρὸς τὴν φύ-
σιν τὴν τῶν πραγμάτων οὔτε αἱρετόν ἐστιν οὔτε φευκτόν,
115 ἀλλὰ νυνὶ μὲν αἱρετόν, νυνὶ δὲ φευκτόν. εἰ μὲν οὖν πᾶν
τὸ ὁπωσοῦν ὑπό τινος διωκόμενον ὑπόθοιτό τις φύσει
ἀγαθὸν καὶ τὸ φευγόμενον φύσει φευκτόν, ἀβίωτον ἕξει
τὸν βίον, ἀναγκαζόμενος τὸ αὐτὸ διώκειν ἅμα καὶ φεύ-
γειν, καὶ διώκειν μέν, ᾗ πρός τινων αἱρετὸν ὑπείληπται,
116 φεύγειν δέ, παρόσον ἑτέροις φευκτὸν δεδόξασται. εἰ δὲ
πᾶν μὲν τὸ διωκόμενον ἢ φευγόμενον μὴ λέγοι αἱρετὸν
καὶ φευκτόν, τὶ δὲ αὐτῶν αἱρετὸν καὶ τὶ φευκτόν, βιώσε-
ται μέν, οὐ χωρὶς δὲ ταραχῆς βιώσεται· διὰ παντὸς γὰρ
τὸ δοξασθὲν αὐτῷ φύσει τυγχάνειν ἀγαθὸν διώκων καὶ τὸ 569
ὑποληφθὲν κακὸν περιιστάμενος οὐδέποτε ἀπαλλαγήσεται
ταραχῆς, ἀλλὰ καὶ μήπω δραξάμενος τἀγαθοῦ διὰ τὴν
τοῦ τυχεῖν ἐπιθυμίαν σφοδρῶς ταραχθήσεται, καὶ τυχὼν
διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς χαρᾶς ἢ διὰ τὴν φρουρὰν τοῦ
117 κτηθέντος οὐδέποτε ἠρεμήσει. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ
κακοῦ· οὔτε γὰρ ὁ ἐκτὸς ὢν αὐτοῦ ἀμέριμνός ἐστιν, ἱκα-
νῶς ποινηλατούσης αὐτὸν τῆς τε κατὰ τὸ φεύγειν καὶ τῆς
κατὰ τὸ προφυλάττεσθαι ταραχῆς, οὔτε ὁ ἐν αὐτῷ καθε-
στὼς παῦλαν ἔχει τῶν βασάνων, σκεπτόμενος (Ξ 507),

πῶς ἂν φύγοι αἰπὺν ὄλεθρον.

118 εἰ δὲ μὴ μᾶλλόν τις λέγοι τι φύσει αἱρετὸν ἢ φευκτὸν μηδὲ
μᾶλλον φευκτὸν ἢ αἱρετόν, ἑκάστου τῶν ὑποπιπτόντων πρός τι
πὼς ἔχοντος καὶ κατὰ διαφέροντας καιροὺς καὶ περιστάσεις

15 τὸ δὲ LE: τόδε N ς 16 φεῦγον ς 17 τις ⟨ὡς ἀγαθόν⟩ Bekk. dubit. 24 ἀλλὰ — φευκτόν om. ς 6/7 καὶ περὶ κακοῦ λόγος N 11 πῶς om. N 13 ⟨δὲ⟩ τῶν N

569 νυνὶ μὲν αἱρετοῦ καθεστῶτος, νυνὶ δὲ φευκτοῦ, βιώσεται μὲν
εὐδαιμόνως καὶ ἀταράχως, μήτε ἐπ' ἀγαθῷ ὡς ἀγαθῷ ἐπαιρόμενος μήτε ἐπὶ κακῷ ταπεινούμενος, τὸ μὲν κατ' ἀνάγκην συμβαῖνον γεννικῶς δεχόμενος, τοῦ δὲ κατὰ δόξαν ὀχληροῦ, καθ' ἣν κακόν τι παρεῖναι ἢ ἀγαθὸν δοξάζεται, ἐλευθερούμενος. τοῦτο μὴν αὐτῷ παρέσται ἐκ τοῦ μηδὲν φύσει ἀγαθὸν ἢ κακὸν δοξάζειν. οὐκ ἄρα ἔνεστιν εὐδαιμόνως βιοῦν ἀγαθά τινα ἢ κακὰ ὑποστησάμενον.

Καὶ μὴν τό τινος κακοῦ ποιητικόν, τοῦτο πάντως 119
ἐστὶ φευκτὸν ὡς καὶ κακόν. οἷον εἰ ἡ ἀλγηδών ἐστι κακόν, πάντως καὶ τὸ ποιητικὸν τῆς ἀλγηδόνος ἐπισυστήσεται τῇ ἀλγηδόνι φευκτὸν ὄν· καὶ εἰ ὁ θάνατος τῶν κακῶν ἐστιν, ἔσται καὶ τὸ θανατοῦν τῶν κακῶν ἅμα και φευκτῶν. τοίνυν καὶ κοινῶς, εἰ τὸ κακὸν φευκτόν ἐστιν, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ ποιητικὸν τοῦ κακοῦ φευκτὸν ἔσται
καὶ κακόν. τὰ δὲ λεγόμενά τισι φύσει ἀγαθὰ καὶ κα- 120
κῶν ἐστι ποιητικά, ὡς διδάξομεν. δυνάμει ἄρα κακά ἐστι τὰ ὑπό τινων λεγόμενα ἀγαθά, καὶ διὰ τοῦτο κακοδαιμο-
570 νίας τυγχάνει αἴτια. διὰ γὰρ δὴ τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ πάντα ἐστι τὰ κακά, φιλαργυρία τε καὶ φιλοδοξία καὶ φιλονεικία καὶ φιληδονία καὶ τἆλλα, ὁπόσα τούτοις ἐμφερῆ ἐστιν.
ἕκαστος γὰρ τῶν ἀνθρώπων τὸ δοξασθὲν ὑπὸ αὐτοῦ ἀγα- 121
θόν τε καὶ αἱρετὸν συντόνως διώκων καὶ μετὰ σφοδροῦ πείσματος λεληθότως εἰς τὴν ἀγχίθυρον κακίαν ἐμπίπτει. οἷον (ἔσται γὰρ τὸ λεγόμενον σαφὲς τῶν οἰκείων ἡμῖν
τεθέντων ὑποδειγμάτων) ὁ μὲν τὸν πλοῦτον ἀγαθὸν εἶναι 122
προειληφὼς ὀφείλει πάντα ἐσπευσμένως ποιεῖν εἰς τὸ τυχεῖν τοῦ πλούτου, καὶ ἑκάστοτε πρὸς ἑαυτὸν τὸ κωμικὸν ἀναμελετᾶν παράγγελμα (fr. adesp. 1255 Kock)·

κέρδαιν' ἑταῖρε καὶ θέρους καὶ χειμῶνος,

καὶ τὸ τραγικὸν ἀποδέχεσθαι (Eurip. fr. 324 Nauck)·

ὦ χρυσέ, δεξίωμα κάλλιστον βροτοῖς.

---

21 βιοῦν LEς: ζῆν N βιοῦν ⟨φύσει⟩ Bekk. **23** τοῦτο — **24** καὶ κακόν om. N **24** καὶ ⟨τὸ⟩ κακόν Bekk. dubit. (melius fort. καὶ οὕτως vel οὕτως δὲ καὶ pro ὡς καὶ) **30** καὶ prius om. ς **12** χειμόνος Fabr.: χείματος olim Meineke, qui postea versum iambographi esse vel ex Eupolidis Baptis sumptum putabat **14** ὦ om. N

570
τὸ δέ γε πάντα ποιεῖν εἰς τὸ πλούτου τυχεῖν οὐκ ἄλλο τί
ἐστιν ἢ φιλαργυρεῖν. ὁ ἄρα τὸν πλοῦτον μέγιστον ἀγα-
θὸν ἰνδαλλόμενος ἐν τῷ σπεύδειν ἐπὶ τοῦτον γίνεται φι-
123 λάργυρος. πάλιν ὁ τὴν δόξαν αἱρετὴν ὑποτιθέμενος συν-
τόνως ἐφίεται τῆς δόξης, τὸ δὲ συντόνως ἐφίεσθαι τῆς
δόξης ἐστὶ φιλοδοξεῖν· τὸ ἄρα τὴν δόξαν αἱρετὸν καὶ φύ-
σει ἀγαθὸν ὑποτίθεσθαι μεγάλου τινὸς κακοῦ γεννητικόν
124 ἐστι, τῆς φιλοδοξίας. καὶ ἐπὶ τῆς ἡδονῆς δὲ ταὐτὸν εὑρή-
σομεν· τοῖς γὰρ ἐπὶ τὴν τεῦξιν αὐτῆς σπεύδουσιν ἀνάγ-
κη †τινὰ μοχθηρὰ† συνεξακολουθεῖν, τὴν φιληδονίαν. ὥστε
εἰ τὸ ποιητικὸν τῶν κακῶν κακόν ἐστι, δέδεικται δὲ τὰ
δοξασθέντα τισὶ τῶν φιλοσόφων ἀγαθὰ πάντων τῶν κα-
κῶν ποιητικά, ῥητέον τά τισι δοξασθέντα ἀγαθὰ τῇ δυνά-
μει τυγχάνειν κακά.
125 Καὶ μὴν οὐδὲ ἔνεστι λέγειν τοῖς ἐξ ἐναντίας, ὡς κα-
τὰ μὲν τὴν δίωξιν αὐτῶν καὶ τὴν ἐπ' αὐτὰ ὁρμὴν πάρεστί
τι τοῖς ὁρμῶσι καὶ διώκουσι κακόν, οἷον τῷ μὲν τὸν πλοῦ-
τον μετιόντι ἡ φιλαργυρία, τῷ δὲ τὴν δόξαν ἡ φιλοδοξία, 571
τῷ δ' ἄλλο τι ἀλλοία τις ταραχή, κατὰ δὲ τὴν τεῦξιν αὐ-
τῶν ἀπαλλαγὴ γίνεται τῶν ταραχῶν καὶ ἀνάπαυλα τῆς
126 πρότερον ὀχλήσεως· ὁ γὰρ τυχὼν τοῦ πλούτου οὐκέτι
συντόνως ἐπιζητεῖ τὸν πλοῦτον, καὶ ὁ λαβόμενος τῆς ἡδο-
νῆς λύσει τὸ σύντονον τῆς περὶ αὐτὴν σπουδῆς. καθά-
περ οὖν τὰ κρημνοβατοῦντα τῶν ζῴων ὑπὲρ τοῦ πιεῖν δι'
ἀλγηδόνος ἵεται ἐπὶ τὴν ἡδονὴν καὶ ἅμα τῷ κορεσθῆναι
παύεται τῶν πρὶν μόχθων, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐν μὲν
τῷ ἐπείγεσθαι πρὸς τὸ ἀγαθὸν ἐξ ἀνάγκης ὀχλεῖται, τυ-
127 χὼν δὲ οὗ ἐπόθει καὶ τῆς ὀχλήσεως ἀπαλλάττεται. οὐ δὴ
δυνατὸν εἶναί φαμεν ταῦτα λέγειν, οὐδ' οὕτως ἔχειν τὸ
πρᾶγμα. κἂν γὰρ τύχωσι τῶν νομιζομένων αὐτοῖς ἀγα-
θῶν, συνέχονται καὶ ἐπιλυποῦνται μᾶλλον, ὅτι οὐ μόνοι
ταῦτα ἔχουσιν· σὺν τούτῳ γὰρ τἀγαθὰ τίμια καὶ περι-

---

18 ὑποτιθέμενος Bekk.: ὑποθέμενος G 19 τὸ — 20 δόξης om. ς 21 τινὸς κακοῦ N: κακοῦ τινος LEς 23 ἐπὶ Bekk.: ὑπὸ G 24 ⟨ταραχήν⟩ τινα μοχθηρὰν Bekk. dubit. 27/28 τυγχάνειν τῇ δυνάμει N 4 οὐκ ἔστι N 12 οὐδ' Bekk.: οὐθ' G

571 μάχητα νομίζουσι, σὺν τῷ μόνοι ταῦτα κεκτῆσθαι, διὸ
καὶ ζῆλος αὐτοῖς ἐμφύεται πρὸς τοὺς πέλας καὶ βασκα-
νία καὶ φθόνος. ὥστε καὶ τὴν δίωξιν τῶν λεγομένων
[ὑπάρχειν] ἀγαθῶν οὐκ ἀταλαίπωρον εἶναι, καὶ τὴν περίκτη-
σιν πλειόνων κακῶν ὑπάρχειν ἐπισύστασιν. πάλιν τε καὶ 128
περὶ αὐτῶν τῶν κακῶν ὁ αὐτός ἐστι λόγος. προειληφὼς
γάρ τις εἶναί τινα φύσει κακά, καθάπερ ἀδοξίαν πενίαν
πήρωσιν ἀλγηδόνα νόσον, κοινῶς ἀφροσύνην, οὐ μόνοις
ὀχλεῖται τουτοις, ἀλλὰ καὶ παμπληθέσιν ἄλλοις τοῖς δι' αὐ-
τὰ κακοῖς. παρόντων μὲν γὰρ αὐτῶν χειμάζεται οὐχ 129
ὑπ' αὐτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς περὶ αὐτῶν δόξης, καθ'
ἣν πεπίστευκεν, ὅτι κακὸν αὐτῷ πάρεστιν, καὶ ὡς ὑπὸ
μείζονος κακοῦ πορθεῖται τῆς τοιαύτης προλήψεως. μὴ
παρόντων δὲ ὁμοίως οὐκ ἀναπαύεται, ἀλλ' ἤτοι προφυλατ-
τόμενος τὸ μέλλον ἢ δεδιὼς σύνοικον ἔχει τὴν μέριμναν.
λόγου δὲ παραστήσαντος, ὅτι οὐδὲν τούτων φύσει ἐστὶν 130
ἀγαθὸν ἢ φύσει κακόν, λύσις ἔσται τῆς ταραχῆς καὶ εἰρη-
ναῖος ἡμᾶς ἐκδέξεται βίος.

572 Ἀλλὰ γὰρ ὅτι μὲν διὰ τὰ δοξαζόμενά τισιν ἀγαθὰ
πλῆθος ἐπισυμβαίνει κακῶν καὶ διὰ τὰ κακὰ ἕτερα γίνε-
ται κακά, ὡς χάριν αὐτῶν ἀνέφικτον γίνεσθαι τὴν εὐδαι-
μονίαν, ἐκ τῶν εἰρημένων συμφανές· ἀκολούθως δὲ ὑπο- 131
δεικτέον, ὅτι οὐδὲ βοηθείας ἐνδέχεται τυχεῖν διὰ τῆς δογμα-
τικῆς πορευομένους φιλοσοφίας. ὑποκειμένου γάρ τινος
φύσει ἀγαθοῦ ἢ φύσει κακοῦ, ὁ παραμυθούμενος τὸν τα-
ρασσόμενον ἐπὶ τῷ συντόνως διώκειν τἀγαθὸν ὡς ἀγα-
θὸν ἢ σφοδρῶς φεύγειν τὸ κακὸν ὡς κακὸν καταστέλλει
τὴν ταραχὴν ⟨ἤτοι⟩ τοῦτο λέγων, ὅτι καθῆκόν ἐστι μήτε
τἀγαθὸν διώκειν μήτε τὸ κακὸν φεύγειν, ⟨ἢ⟩ τοῦτο πα- 132
ριστάς, ὅτι τόδε μὲν τὸ διωκόμενον ὑπ' αὐτοῦ ἐλαχίστην
ἔχει ἀξίαν, καὶ οὐκ ἔστιν οἰκεῖον αὐτὸ διώκειν, τόδε δὲ
μείζονα, καὶ ἁρμόζει αὐτὸ μετέρχεσθαι, οἷον ἐλάττονα μὲν

---

19 *ὑπάρχειν* delevi 20 *παρέχειν* Bekk. dubit. 23 *μόνον* N 29 *ὅμως* Bekk. dubit. 8/9 *ὡς ἀγαθὸν τἀγαθὸν* N 10 *ταραχὴν* Bekk.: *ἀρχὴν* G *ἤτοι* add. Bekk. 11 add. Gen. 13 *ἔστιν* Fabr.: *ἔνεστιν* G *αὐτὸ οἰκεῖον* ς

572
ἔχει ἀξίαν ὁ πλοῦτος, μείζονα δὲ ἡ ἀρετή, καὶ οὐκ ἐκεῖνον,
ἀλλὰ ταύτην διωκτέον, ἢ ὅτι τοῦτο μὲν ὀλιγωφελὲς ὂν
πολλὰς ἔχει τὰς ὀχλήσεις, τοῦτο δὲ πολυωφελὲς καθεστὼς
133 ὀλίγας ἔχει τὰς ὀχλήσεις. ἀλλὰ τὸ μὲν λέγειν, ⟨ὅτι⟩ οὔτε
τἀγαθὸν οἰκεῖόν ἐστι συντόνως διώκειν οὔτε τὸ κακὸν
φεύγειν, παρὰ τὴν τῶν δογματικῶν ἀξίωσίν ἐστιν, ἀεί
ποτε τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀπεκλογὴν τούτων τάς τε αἱρέσεις
134 καὶ φυγὰς θρυλούντων. τὸ δὲ φάναι τόδε μὲν μὴ δεῖν
διώκειν ὡς ταπεινόν, ἐπὶ τόδε δ' ἐπείγεσθαι ὡς λαμπρό-
τερον, ἀνδρῶν ἦν οὐκ ἀπολυόντων τὴν ταραχήν, ἀλλὰ με-
ταγωγὴν ταύτης ποιουμένων· ὡς γὰρ τὸ πρῶτον διώκων
τις ὠχλεῖτο, οὕτω καὶ τὸ δεύτερον διώκων ὀχληθήσε-
135 ται, ὥστε νόσον ἀντὶ νόσου ποιεῖν τὸν τοῦ φιλοσόφου λό-
γον, ἐπείπερ τὸν ἐπὶ πλοῦτον ἢ δόξαν ἢ ὑγείαν ὡς ἀγα-
θὸν ὁρμῶντα ἀποστρέφων εἰς τὸ μὴ ταῦτα διώκειν ἀλλὰ
τὸ καλόν, εἰ τύχοι, καὶ τὴν ἀρετήν, οὐκ ἐλευθεροῖ τῆς
136 διώξεως, ἀλλ' ἐφ' ἑτέραν μετατίθησι δίωξιν. ὡς οὖν ὁ
ἰατρὸς ἀναιρῶν μὲν πλευρῖτιν, ποιῶν δὲ περιπνευμονίαν, 573
ἢ ἀνασκευάζων μὲν φρενῖτιν, ἀντεισάγων δὲ λήθαργον,
οὐκ ἀπαλλάττει τὸν κίνδυνον ἀλλ' ἐναλλάττει, οὕτω καὶ ὁ
φιλόσοφος ἑτέραν ταραχὴν ἀνθ' ἑτέρας εἰσηγούμενος οὐ
137 βοηθεῖ τῷ ταραττομένῳ. οὐδὲ γὰρ ἔνεστι λέγειν, ὅτι ἡ μὲν
ἀντεισαγομένη ταραχὴ μέτριός ἐστιν, ἡ δὲ ἀναιρουμένη
σφοδροτέρα. οἵαν γὰρ εἶχε δόξαν ὁ ταραττόμενος περὶ
τοῦ πρότερον διωκομένου, τοιαύτην ἔχει καὶ περὶ τοῦ
δευτέρου· ἐδόξαζε δὲ τό γε πρῶτον ὡς ἀγαθόν, καὶ διὰ
138 τοῦτο ἐπ' αὐτὸ ἔσπευδεν· τοίνυν καὶ τὸ δεύτερον ἀγα-
θὸν εἶναι δοξάζων καὶ ἐπ' ἴσης ἐπ' αὐτὸ σπεύδων τὴν
ἴσην ἕξει ταραχήν, τάχα δὲ καὶ σφοδροτέραν, ὅσῳ μεταπέ-
πεισται εἰς τὸ μείζονος ἀξίας εἶναι τὸ νῦν ὑπ' αὐτοῦ διω-
κόμενον. οὐκοῦν εἰ ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου ὁ φιλόσοφος πα-
ρασκευάζοι τὸν ὀχλούμενον διώκειν, οὐκ ἀπολύσει τῆς
139 ὀχλήσεως. εἰ δ' ἁπλῶς διδάσκει, ⟨ὅτι⟩ τουτὶ μὲν ὀλιγωφε-

15 *ἐκεῖνον* Bekk.: *ἐκεῖνο* G 18 *ὅτι* add. Bekk. 26 *διώκων ⟨τις⟩* Eς 1 *περιπλευμονίαν* LE 5 *οὐδὲ* NLE: *οὐ* ς 10 *ἔσπευδεν ἐπ' αὐτό* ς 16 *ὅτι* add. Bekk.

573 λές ἐστι, πλείονας δ' ἔχει τὰς ὀχλήσεις, ⟨τουτὶ δὲ πολυωφελὲς καθεστὼς ὀλίγας ἔχει τὰς ὀχλήσεις⟩, σύγκρισιν ἔσται ποιῶν αἱρέσεως καὶ φυγῆς πρὸς ἑτέραν αἵρεσιν καὶ φυγήν, καὶ οὐκ ἀναίρεσιν τῆς ταραχῆς· ὅπερ ἄτοπον. ὁ γὰρ ὀχλούμενος οὐ βούλεται μαθεῖν, τί μᾶλλον ὀχλεῖ καὶ τί ἧττον, ἀλλ' ἀπαλλαγῆναι τῆς ὀχλήσεως πεπόθηκεν. μόνως οὖν 140 ἔσται φυγεῖν ταύτην, εἰ ὑποδείξαιμεν τῷ ταραττομένῳ κατὰ τὴν τοῦ κακοῦ φυγὴν ἢ κατὰ τὴν τοῦ ἀγαθοῦ δίωξιν, ὅτι οὔτε ἀγαθόν τι φύσει ἔστι οὔτε κακόν,

ἀλλὰ πρὸς ἀνθρώπων ταῦτα νόῳ κέκριται,

κατὰ τὸν *Τίμωνα* (fr. 70 Diels). τὸ δέ γε διδάσκειν τὸ τοιοῦτον ἴδιον τῆς σκέψεως· ταύτης ἄρα ἦν ⟨τὸ⟩ τὸν εὐδαίμονα βίον περιποιεῖν.

ε' εἰ ὁ περὶ τῆς τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν φύσεως ἐπέχων κατὰ πάντα ἐστὶν εὐδαίμων

Εὐδαίμων μὲν ⟨οὖν⟩ ἐστιν ὁ ἀταράχως διεξάγων καί, ὡς 141 ἔλεγεν ὁ *Τίμων* (fr. 63 Diels), ἐν ἡσυχίᾳ καὶ γαληνότητι καθεστώς·

πάντῃ γὰρ ἐπεῖχε γαλήνη

καὶ (fr. 64 Diels)

τὸν δ' ὡς οὖν ἐνόησ' ἐν νηνεμίῃσι γαλήνης.

574 τῶν δὲ λεγομένων ὑπάρχειν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν τὰ μὲν κατὰ δόξαν εἰσῆκται, τὰ δὲ κατ' ἀνάγκην. ἀλλὰ κατὰ μὲν 142 λογικὴν δόξαν εἰσῆκται ὅσα κατὰ κρίσιν διώκουσιν ἄνθρωποι ἢ φεύγουσιν, οἷον ἐν μὲν τοῖς ἐκτὸς αἱρετὰ λέγεται καὶ ἀγαθὰ [καὶ] πλοῦτος καὶ δόξα καὶ εὐγένεια καὶ φιλία καὶ πᾶν τὸ ἐοικός, ἐν δὲ τοῖς περὶ σῶμα κάλλος ἰσχὺς εὐεξία, ἐν δὲ τοῖς περὶ ψυχὴν ἀνδρεία δικαιοσύνη φρόνησις, κοινῶς ἀρετή, καὶ φευκτὰ τὰ ἐναντία τούτοις. κατ' ἀνάγκην δὲ 143 παρῆλθεν ὁπόσα κατ' ἄλογον αἰσθήσεως πάθος συνίσταται περὶ ἡμᾶς, καὶ ὅσα φυσική τις ἀνάγκη παρέχει,

17/17a suppl. Bekkerum secutus e p. 572, 17/18 24 ἔστι φύσει ς 25 νόμῳ Hirzel 27 τὸ addidi τὸν G: τὸ edd. 28 οὖν addidi 30 γαλήνην N 3 λογικὴν ante κρίσιν transp. Heintz 3/4 ἢ φεύγουσιν ἄνθρωποι N 5 καὶ del. Bekk. εὐγένεια καὶ δόξα N

574
ἑκὼν δ' οὐκ ἄν τις ἕλοιτο (Γ 66)
144 ἢ φύγοι, ὡς ἀλγηδὼν καὶ ἡδονή. διόπερ τοιαύτης οὔσης ἐν
τοῖς πράγμασι διαφορᾶς, περὶ μὲν τοῦ μόνον ἀταράχως διε-
ξάγειν ἐν τοῖς κατὰ δόξαν ἀγαθοῖς καὶ κακοῖς τὸν περὶ πάν-
των ἐπέχοντα ἤδη παρεστήσαμεν καὶ πρότερον, ὅτε περὶ
τοῦ σκεπτικοῦ τέλους (Hyp. I 25—30) διελεγόμεθα,
καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος, ὅτε ἐδείκνυμεν (§ 110—140), ὅτι
οὐκ ἔστιν εὐδαιμονεῖν φύσει ἀγαθόν τι καὶ κακὸν ὑπο-
145 στησάμενον. ὁ μὲν γὰρ τοῦτο ποιῶν ἀνηνύτοις συμπε-
ριεφέρετο ταραχαῖς, τὰ μὲν φεύγων τὰ δὲ διώκων, καὶ
πολλὰ μὲν αὑτῷ ἐπισπώμενος κακὰ διὰ τἀγαθά, ἐν πολ-
λαπλασίοσι δὲ τριβόμενος κακοῖς διὰ τὴν περὶ τῶν κακῶν
146 δόξαν. οἷον ὁ λέγων, εἰ τύχοι, ἀγαθὸν μὲν τὸν πλοῦτον,
κακὸν δὲ τὴν πενίαν, μὴ ἔχων μὲν τὸν πλοῦτον διχῶς
ταράττεται, καὶ ὅτι οὐκ ἔχει τὸ ἀγαθόν, καὶ ὅτι πραγμα-
τεύεται τὴν περίκτησιν αὐτοῦ, κτησάμενος δ' αὐτὸν κατὰ
τρεῖς τιμωρεῖται τρόπους, καὶ ὅτι πέραν τοῦ μετρίου γέ-
γηθε, καὶ ὅτι πραγματεύεται εἰς τὸ παραμένειν αὐτῷ τὸν
πλοῦτον, καὶ ὅτι ἀγωνιᾷ καὶ δέδιεν αὐτοῦ τὴν ἀποβολήν.
147 ὁ δὲ μήτε ἐν τοῖς φύσει ἀγαθοῖς τάττων τὸν πλοῦτον
μήτε ἐν τοῖς φύσει κακοῖς, τὴν δὲ "οὐ μᾶλλον" προφερό-
μενος φωνήν, οὔτε ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ τούτου ταράττεται οὔτε
ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ γέγηθεν, μένει δὲ καθ' ἑκάτερον ἀτάρα-
χος. ὥστ' ἐν μὲν τοῖς κατὰ δόξαν νομιζομένοις ἀγαθοῖς 575
τε καὶ κακοῖς καὶ ἐν ταῖς τούτων αἱρέσεσι καὶ φυγαῖς τε-
148 λέως ἐστὶν εὐδαίμων, ἐν δὲ τοῖς κατ' αἴσθησιν καὶ ἀλό-
γοις κινήμασιν εἰκάζει. τὰ γὰρ μὴ παρὰ τὴν τοῦ λόγου
διαστροφὴν συμβαίνοντα καὶ τὴν φαύλην δόξαν, ἀλλὰ
κατὰ ἀκούσιον τῆς αἰσθήσεως πάθος, ἀμήχανόν ἐστιν ὑπὸ
149 τοῦ κατὰ τὴν σκέψιν λόγου ἀπαλλάττεσθαι· τῷ γὰρ διὰ
λιμὸν ἢ δίψος ὀχλουμένῳ οὐ δυνατὸν ἐμποιεῖν πεῖσμα διὰ

11 ὡς — ἡδονή post ἡμᾶς (v. 10) transp. Rüstow 21 περὶ ⟨τὴν⟩ τῶν LE 23 μὲν LE: δὲ N ς 27 περιμένειν N 29 τὸν om. LE: s. s. N (m. 2?) 30 οὐ μᾶλλον ⟨ἢ τήνδε⟩ NLE 32 παρουσίᾳ ⟨τούτου⟩ N 32/1 ἀταράχως N 2 καὶ alt. om. ς 4 εἰκάζει G: μετριάζει Bekk. dubit.: εἴκει Pappenheim

575
τοῦ κατὰ τὴν σκέψιν λόγου, ὅτι οὐκ ὀχλεῖται, καὶ τῷ ἐν
ταῖς τούτων παρηγορίαις διαχεομένῳ οὐκ ἐνδέχεται πειθὼ
ἐμποιεῖν περὶ τοῦ ὅτι οὐ διαχεῖται. τί οὖν, φασίν, ὄφε- 150
λος ὑμῖν, οἱ δογματικοί, πρὸς εὐδαιμονίαν ἐκ τῆς ἐποχῆς,
εἰ ταράττεσθαι πάντως δεῖ καὶ ταραττομένους κακοδαιμο-
νεῖν; μέγα, φήσομεν, ὄφελος. καὶ γὰρ εἰ ταράττεται ὁ
περὶ πάντων ἐπέχων κατὰ τὴν τοῦ ἀλγύνοντος παρου-
σίαν, ἀλλ' εὐφορώτερον παρὰ τὸν ἀπὸ τῶν δογμάτων φέ-
ρει τὴν ὄχλησιν, πρῶτον μὲν ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον ἄπειρα 151
τῷ πλήθει τἀγαθὰ διώκοντα καὶ περιιστάμενον τὰ κακὰ
ὡς ὑπὸ Ἐρινύων ἐλαύνεσθαι τῶν κατὰ τὰς διώξεις καὶ
φυγὰς ταραχῶν, ἢ τοῦτο μὲν μὴ πάσχειν, ἓν δὲ μόνον ἐξ
ἁπάντων ἀποτεμνόμενον κακὸν τούτου τὴν ἔκκλισιν καὶ
φυλακὴν πραγματεύεσθαι. δεύτερον δὲ καὶ τοῦτο, ὅπερ 152
φεύγουσιν οἱ ἐφεκτικοὶ ὡς κακόν, οὐκ ἄγαν ἐστὶ ταρακτι-
κόν. ἢ γὰρ μικρός τις ὁ πόνος ἐστί, καθάπερ ὁ καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν ἐγγινόμενος ἡμῖν λιμὸς ἢ δίψος ἢ ψῦχος ἢ
θάλπος ἤ τι τῶν παραπλησίων, ἢ τοὐναντίον σφοδρότατος 153
καὶ ἀκρότατος, ὡς ἐπὶ τῶν ἀνηκέστοις συνεχομένων βασά-
νοις, δι' ὧν πολλάκις οἱ ἰατροὶ ἀνωδύνους πορίζουσι δυνά-
μεις πρὸς τὸ βραχεῖάν τινα λαβεῖν ἀναστροφὴν εἰς βοή-
θειαν, ἢ μέσος καὶ παρατείνων, καθάπερ ὁ ἔν τισι νόσοις.
τούτων δὲ ὁ μὲν καθ' ἑκάστην ἡμέραν συναντῶν εὐπορί- 154
576 στους ἔχων τὰς παρηγορίας, τροφὴν καὶ πόμα καὶ σκέπην,
πρὸς ἐλάχιστον ταράττει· ὁ δὲ ἀκρότατος καὶ εἰς τὰ μά-
λιστα ταρακτικώτατος, ἀλλά τοί γε πρὸς ἀκαρὲς ἀστραπῆς
τρόπον δειματώσας ἢ ἀναιρεῖ ἢ ἀναιρεῖται. ὁ δὲ μέσος 155
καὶ παρατείνων οὔτε παρ' ὅλον ἐστὶ τὸν βίον οὔτε συνε-
χὴς τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλὰς διαναπαύσεις ἔχων καὶ ῥαστώ-
νας· διηνεκὴς γὰρ ὢν οὐκ ἂν παρέτεινεν. μέτριος οὖν
ἐστι καὶ οὐχ οὕτω φοβερὰ ἡ περὶ τὸν σκεπτικὸν συμβαί-
νουσα ταραχή. οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν μεγίστη τις ᾖ, οὐχ ἡμᾶς 156

---

9 τῷ LEς: τῶν N ἐν del. Kayser 12 ἡμῖν N 16 τὸν NL (iam Bekkerus coll. p. 577, 32): τὴν E: τῶν ς: τοὺς Fabr. 18 διώκοντα Bekk.: διώκειν G 27 τοῖς ς 28 ὧν ς: ὃν LE et N (sed ο in ras.): an διόπερ? 2 καὶ εἰς Bekk.: καὶ εἰ G: εἰ καὶ Heintz secundum Hervetum (*etiamsi*)

576
αἰτιᾶσθαι δεῖ τοὺς ἀκουσίως καὶ κατ' ἀνάγκην πάσχοντας,
ἀλλὰ τὴν φύσιν (Eurip. fr. 920 Nauck),

ᾗ νόμων οὐδὲν μέλει,

καὶ τὸν δοξαστικῶς καὶ κατὰ κρίσιν ἐπισπώμενον ἑαυτῷ
τὸ κακόν. ὥσπερ γὰρ τὸν πυρέττοντα οὐκ αἰτιατέον, ὅτι
πυρέττει (ἀκουσίως γὰρ πυρέττει), τὸν δὲ μὴ ἀπεχόμενον
τῶν ἀσυμφόρων αἰτιατέον (ἐπ' αὐτῷ γὰρ ἔκειτο τὸ ἀπέ-
χεσθαι τῶν ἀσυμφόρων), οὕτω τὸν μὲν ταραττόμενον ἐπὶ
157 παροῦσι τοῖς ἀλγεινοῖς οὐκ αἰτιατέον· οὐ γὰρ παρ' αὐτὸν
γίνεται ἡ διὰ τὸν πόνον ταραχή, ἀλλ' ἐάν τε θέλῃ, ἐάν τε
καὶ μή, γίνεσθαι κατ' ἀνάγκην ὀφείλει· τὸν δὲ παρὰ τὰς
ἰδίας ὑπολήψεις ἀναπλάττοντα αὑτῷ αἱρετῶν τε καὶ φευ-
κτῶν πραγμάτων πλῆθος αἰτιατέον· ἑαυτῷ γὰρ ἐγείρει
κακῶν πλήμμυραν. καὶ τοῦτο πάρεστιν ἰδεῖν ἐπ' αὐτῶν
158 τῶν λεγομένων κακῶν. ὁ μὲν γὰρ μηδὲν προσδοξάζων
περὶ τοῦ κακὸν εἶναι τὸν πόνον ἔχεται τῷ κατηναγκασμέ-
νῳ τοῦ πόνου κινήματι· ὁ δέ γε προσαναπλάσσων, ὅτι
μόνον ἀνοίκειόν ἐστιν ὁ πόνος, ὅτι μόνον κακόν, διπλα-
σιάζει τῇ δόξῃ ταύτῃ τὸ κατὰ παρουσίαν αὐτοῦ συμβαῖνον
159 ὄχλημα. ἢ γὰρ οὐ θεωροῦμεν, ὡς καὶ ἐπὶ τῶν τεμνομέ-
νων πολλάκις αὐτὸς μὲν ὁ πάσχων καὶ τεμνόμενος ἀνδρι-
κῶς ὑπομένει τὴν ἐκ τῆς τομῆς βάσανον, μήτε (λ 529)

ὠχρήσας χρόα κάλλιμον μήτε παρειῶν
δάκρυ' ὀμορξάμενος,

διὰ τὸ μόνῳ τῷ κατὰ τὴν τομὴν ὑποπίπτειν κινήματι· 577
ὁ δὲ παρεστὼς αὐτῷ, σύναμα τῷ βραχεῖαν ἰδεῖν αἵματος
ῥύσιν, ὠχριᾷ τρέμει περιιδροῖ ἐκλύεται, τὸ τελευταῖον ἄφω-
νος καταπίπτει, οὐ διὰ τὸν πόνον (οὐδὲ γὰρ πάρεστιν
αὐτῷ), διὰ δὲ τὴν περὶ τοῦ κακὸν εἶναι τὸν πόνον δόξαν.
160 οὕτω μείζων ἐστὶν ἐνίοτε ἡ διὰ τὴν περί τινος κακοῦ ὡς

158—161 ~ Hyp. III 235—237.

12 μέλλει οὐδέν N 18 παρουσία N 21 ἰδίους NL 23 ταὐτὸ Heintz 24 μὲν om. N 25 τῶ NLE: αὐτοῦ ς 26 κινήματος N 27 ὅτι μόνον κακόν an glossema sit, dubitat Heintz 2 σύναμα Bekk.: σὺν ἅμα G 3 ἐκλύεται N: ἐκκυλίεται LEς 6 μείζων Lς: μεῖζον N: om. E

577
*κακοῦ δόξαν ταραχὴ τῆς δι' αὐτὸ τὸ λεγόμενον εἶναι κα-
κὸν συμβαινούσης. οὐκοῦν ὁ περὶ πάντων [μὲν] ἐπέχων
τῶν κατὰ δόξαν τελειοτάτην καρποῦται τὴν εὐδαιμονίαν,
ἐν δὲ τοῖς ἀκουσίοις καὶ ἀλόγοις κινήμασι ταράττεται μέν* 161
(*τ* 163),

(*οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐστι παλαιφάτου, οὐδ' ἀπὸ πέτρης,*
ἀλλ' ἀνδρῶν γένος ἦεν),

μετριοπαθῶς δὲ διατίθεται. ὅθεν καὶ καταφρονεῖν ἀναγ- 162
*καῖον τῶν εἰς ἀνενεργησίαν αὐτὸν περικλείεσθαι νομιζόν-
των ἢ εἰς ἀπέμφασιν, καὶ εἰς ἀνενεργησίαν μέν, ὅτι τοῦ* 163
*βίου παντὸς ἐν αἱρέσεσι καὶ φυγαῖς ὄντος ὁ μήτε αἱρού-
μενός τι μήτε φεύγων δυνάμει τὸν βίον ἀρνεῖται καί τι-
νος φυτοῦ τρόπον ἐπεῖχεν, εἰς ἀπέμφασιν δέ, ὅτι ὑπὸ τυ-* 164
*ράννῳ ποτὲ γενόμενος καὶ τῶν ἀρρήτων τι ποιεῖν ἀναγκα-
ζόμενος ἢ οὐχ ὑπομενεῖ τὸ προστατττόμενον, ἀλλ' ἑκούσιον
ἑλεῖται θάνατον, ἢ φεύγων τὰς βασάνους ποιήσει τὸ κε-
λευόμενον, οὕτω τε οὐκέτι "ἀφυγὴς καὶ ἀναίρετος ἔσται"
κατὰ τὸν Τίμωνα* (fr. 72 Diels), *ἀλλὰ τὸ μὲν ἑλεῖται, τοῦ δ'
ἀποστήσεται, ὅπερ ἦν τῶν μετὰ πείσματος κατειληφότων τὸ
φευκτόν τι εἶναι καὶ αἱρετόν. ταῦτα δὴ λέγοντες οὐ συνιᾶσιν,* 165
ὅτι κατὰ μὲν τὸν φιλόσοφον λόγον οὐ βιοῖ ὁ σκεπτικός (*ἀνε-
νέργητος γάρ ἐστιν ὅσον ἐπὶ τούτῳ*), *κατὰ δὲ τὴν ἀφιλό-
σοφον τήρησιν δύναται τὰ μὲν αἱρεῖσθαι, τὰ δὲ φεύγειν.
ἀναγκαζόμενός τε ὑπὸ τυράννου τι τῶν ἀπηγορευμένων* 166
*πράττειν, τῇ κατὰ τοὺς πατρίους νόμους καὶ τὰ ἔθη προ-
λήψει τυχὸν τὸ μὲν ἑλεῖται, τὸ δὲ φεύξεται· καὶ ῥᾷόν γε
οἴσει τὸ σκληρὸν παρὰ τὸν ἀπὸ τῶν δογμάτων, ὅτι οὐδὲν*
578 *ἔξωθεν τούτων προσδοξάζει καθάπερ ἐκεῖνος. εἴρηται δὲ περὶ* 167
*τούτων ἀκριβέστερον ἐν τοῖς περὶ τοῦ σκεπτικοῦ τέλους
σχολασθεῖσι* (Hyp. I 25—30), *καὶ οὐκ ἀναγκαῖον* (*μ* 453)

αὖθις ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεύειν.

---

8 *μὲν* del. Bekk.: post *καρποῦνται* (v. 9) transp. Rüstow 16 *αἱρέσεσι* Bekk.: *αἱρέσει* G 18 *τρόπον* G: *τόπον* Arnim dubit. 20 *ὑπομενεῖ* Gen.: *ὑπομένει* G 23 *τοῦ* LEς: *τὸ* N 24 *ὑπειληφότων* Bekk. dubit. 27 *τούτοις* E 29 *ἀναγκαζόμενός* N: *ἀναγκαζόμενοί* ELς 1 *τούτων* G: *τούτῳ* Bekk.

578

Ὅθεν περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν ἀποδόντες, ἀφ' ὧν αἱ ἀπορίαι ἐπὶ πάντα σχεδὸν τὸν ἠθικὸν διατείνουσι τόπον, φέρε τὸ μετὰ τοῦτο σκοπῶμεν, εἰ ἔστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη.

ϛ' εἰ ἔστι τις περὶ τὸν βίον τέχνη

168 Ὅτι μέν ἐστι δυνατὸν κατὰ τρόπον βιοῦν αἱρουμένους
τὴν περὶ πάντων ἐποχήν, ἀποχρώντως ἡμῖν δέδεικται·
οὐδὲν δὲ κωλύει ἐκ παραλλήλου δοκιμάζειν καὶ τὴν τῶν
δογματικῶν στάσιν, καίπερ ἀπὸ μέρους ἤδη δοκιμασθεῖ-
σαν. ἐπαγγέλλονται γὰρ τέχνην τινὰ περὶ τὸν βίον πα-
169 ραδώσειν, καὶ διὰ τοῦτο Ἐπίκουρος (fr. 219 Us.) μὲν
ἔλεγε τὴν φιλοσοφίαν ἐνέργειαν εἶναι λόγοις καὶ δια-
170 λογισμοῖς τὸν εὐδαίμονα βίον περιποιοῦσαν, οἱ δὲ
Στωικοὶ (III fr. 598 Arn.) καὶ ἄντικρύς φασι τὴν φρόνη-
σιν, ἐπιστήμην οὖσαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδε-
τέρων, τέχνην ὑπάρχειν περὶ τὸν βίον, ἣν οἱ προσλα-
βόντες μόνοι γίνονται καλοί, μόνοι πλούσιοι, σοφοὶ
μόνοι. ὁ γὰρ πολλοῦ ἄξια κεκτημένος πλούσιός
ἐστιν, ἡ δὲ ἀρετὴ πολλοῦ ἐστιν ἀξία, καὶ μόνος ταύ-
την ὁ σοφὸς κέκτηται· μόνος ἄρα ὁ σοφός ἐστι
πλούσιος. καὶ ὁ ἀξιέραστός ἐστι καλός, μόνος δὲ ὁ
171 σοφὸς ἀξιέραστος· μόνος ἄρα ὁ σοφός ἐστι καλός.
αἱ δὴ τοιαῦται ὑποσχέσεις θηρεύουσι μὲν τοὺς νέους ἐλπίσι
ψυχραῖς, οὐκέτι δέ εἰσιν ἀληθεῖς. παρὸ καὶ ὁ Τίμων ὁτὲ
μὲν τοὺς ἐπαγγελλομένους τὴν παράδοσιν αὐτῶν ἐπισκώπτει,
λέγων (fr. 65 Diels)·

πολλῶν λακεδόνων λυμάντορες† ἐπιδολωταί,

172 ὁτὲ δὲ τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς μεταμελομένους ἐφ' οἷς
μάτην ἐμόχθησαν παρεισάγει διὰ τούτων (fr. 66 Diels)·

φῇ δέ τις αἰάζων, οἷα βροτοὶ αἰάζουσιν,
οἴμοι ἐγὼ τί πάθω; τί νυ μοι σοφὸν ἔνθα γένηται;
πτωχὸς μὲν φρένας εἰμί, νόου δέ μοι οὐκ ἔνι κόκκος. 579

---

6 σχεδὸν ἐπὶ πάντα ϛ 19/19a προσλαβόντες LE: προλαβόντες Nϛ 28 ἐπιδολωταί NLE: ἐπιδολοταί ϛ: αἰπυδολωταί Fabr.: ἐλπιδοδῶται Usener: ἐλπιδολῶται Meineke

579

ἤ με μάτην φεύξεσθαι δίομαι αἰπὺν ὄλεθρον.
τρὶς μάκαρες μέντοι καὶ τετράκις οἳ μὴ ἔχοντες
μηδὲ κατατρώξαντες ἐνὶ σχολῇ ὅσσ' ἐπέπαντο.
νῦν δέ με λευγαλέαις ἔρισιν εἵμαρτο δαμῆναι
καὶ πενίῃ καὶ ὅσ' ἄλλα βροτοὺς κηφῆνας ἐλαστρεῖ.

διότι δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, μάθοιμεν ἂν ἐντεῦθεν ἐπιστή- 173
σαντες. ἡ γὰρ ἀξιουμένη περὶ τὸν βίον εἶναι τέχνη, καὶ
καθ' ἣν εὐδαιμονεῖν ὑπειλήφασιν, οὐ μία τις ἐστίν, ἀλλὰ
πολλαὶ καὶ διάφωνοι, οἷον ἡ μὲν κατὰ τὸν Ἐπίκουρον, ἡ
δὲ κατὰ τοὺς Στωικούς, τὶς δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ Περιπάτου.
ἤτοι οὖν πάσαις ὁμοίως ἀκολουθητέον ἢ μιᾷ μόνῃ ἢ οὐ-
δεμιᾷ. καὶ πάσαις μὲν ἀκολουθεῖν τῶν ἀμηχάνων διὰ 174
τὴν μάχην· ὃ γὰρ ἥδε προστάσσει ὡς αἱρετόν, τοῦτο ἥδε
ἀπαγορεύει ὡς φευκτόν, οὐκ ἐνδέχεται δὲ τὸ αὐτὸ ἅμα
καὶ διώκειν καὶ φεύγειν. εἰ δὲ μιᾷ κατακολουθητέον ἐστίν, 175
ἤτοι τῇ ὁποιαδήποτε οὖν· ὅπερ ἀδύνατον. ἀκολουθεῖ γὰρ
ἴσον τὸ πάσαις θέλειν ἕπεσθαι· εἰ γὰρ τῇδε προσεκτέον,
τί μᾶλλον τῇδε ἢ τῇδε; καὶ ἀναστρόφως. λείπεται ἄρα τῇ
προκριθείσῃ λέγειν δεῖν ἕπεσθαι. ἤτοι οὖν τῇ ὑπ' ἄλλης 176
προκριθείσῃ κατακολουθήσομεν ἢ τῇ ὑφ' ἑαυτῆς. καὶ εἰ
μὲν τῇ ὑφ' ἑαυτῆς, ἄπιστος ἔσται, ἢ δεήσει πάσας ἡγεῖ-
σθαι πιστάς· εἰ γὰρ ἥδε, καθόσον ὑφ' ἑαυτῆς κέκριται,
ἔστι πιστή, καὶ αἱ λοιπαὶ γενήσονται πισταί· ἑκάστη γὰρ
αὐτῶν ὑφ' ἑαυτῆς κέκριται. εἰ δὲ ὑπ' ἄλλης, δεήσει πάλιν 177
καὶ οὕτως αὐτὴν ἀπιστεῖσθαι· ὡς γὰρ αὐτή, παρόσον δια-
φωνεῖ ταῖς ἄλλαις, ἐδεῖτο κρίσεως, οὕτω καὶ ἡ κρίνουσα
αὐτήν, ᾗ διαφωνεῖ ταῖς λοιπαῖς ἀγωγαῖς, δεήσεται τῆς

173—177 ~ Hyp. III 239.

---

2 *ἤ με μάτην* Stephanus: *ἤ με μαθεῖν* G: *ἤ με μάθει* F. Schoell: *ἠλέματον* Diels coll. Diog. Laert. IV 42 *φεύξασθαι* N 3 *μὴ* G: *μὲν* Villoison 4 *μηδὲ* Osann: *μήτε* G: *ἠὲ* Meineke 6 *ἄλλους* N 7 *ἔχοι* N 10 *ἡ* alt. NLE: *οἱ* ς 17 fort. *ἤτοι τῇ ⟨προκριθείσῃ ἢ τῇ⟩ ὁπ.*, cum *ἤτοι* contrarium quid requirat 18 *ἴσως* Bekk. dubit.: *ἴσον ⟨εἶναι⟩* Heintz *τῷ* N 22 *ἢ* Fabr.: *καὶ* G 25 *προκέκριται* Rüstow coll. v. 21 26/27 *διαφωνεῖ ταῖς* LEς: *διαφωνεῖται* N 27 *ἡ* N (addid. iam Fabr.): om. LEς

κρινούσης καὶ παρ' αὐτὸ τοῦτο οὐκ ἔσται πιστὸν ἐκείνης κριτήριον. εἰ οὖν μήτε πάσαις ἐνδέχεται ταῖς περὶ τὸν βίον τέχναις ἀκολουθεῖν μήτε μιᾷ, λείπεται μηδεμιᾷ ἕπε-
178 σθαι. καὶ ἄλλως· ὡς προεῖπον (§ 173), πολλῶν οὐσῶν περὶ τὸν βίον τεχνῶν κατ' ἀνάγκην δεῖ τὸν μιᾷ τούτων προσαναπαυσάμενον κακοδαιμονεῖν, οὐ μόνον διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τοῦ λόγου προϊόντος λεχθησομένην. ἕκαστος γὰρ τῶν ἀνθρώπων ἔχεται πάθει τινί· ἢ γὰρ φιλόπλουτός ἐστιν ἢ φιλήδονος ἢ φιλόδοξος· τοιοῦτος δὲ ὢν ὑπ' οὐδεμιᾶς τῶν δογματικῶν ἀγωγῶν δύ-
179 ναται καταστέλλεσθαι, ἀλλ' ὁ μὲν φιλόπλουτος ἢ φιλόδοξος ἐκπυρσεύεται μᾶλλον τὴν ἐπιθυμίαν ὑπὸ τῆς Περιπατητικῆς φιλοσοφίας, καθ' ἣν ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δόξα τῶν ἀγαθῶν ἐστιν, ὁ δὲ φιλήδονος προσεκκαίεται ὑπὸ τῆς κατὰ Ἐπίκουρον ἀγωγῆς (τέλος γὰρ εὐδαιμονίας ἡ ἡδονὴ ἀποδείκνυται κατ' αὐτόν), ὁ δὲ φιλόδοξος [πρῶτος] προσεκτραχηλίζεται εἰς αὐτὸ τὸ πάθος πρὸς τῶν Στωικῶν λόγων, καθ' οὓς ἡ ἀρετὴ μόνον ἐστὶν ἀγαθόν, καὶ τὸ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενον.
180 πᾶσα οὖν ἡ λεγομένη περὶ τὸν βίον ἐπιστήμη τοῖς δογματικοῖς φιλοσόφοις ἐπιτείχισμά ἐστι τῶν ἀνθρωπίνων κακῶν, ἀλλ' οὐ βοήθεια.

Κἂν μίαν δὲ δῶμεν εἶναι τέχνην περὶ τὸν βίον, καὶ ταύτην σύμφωνον, οἷον τὴν Στωικήν, οὐδ' οὕτως προσησόμεθα διὰ τὸ πολλὰς καὶ ποικίλας αὐτῇ συνεισάγεσθαι
181 κῆρας. εἰ γὰρ ἡ μὲν περὶ τὸν βίον τέχνη φρόνησις οὖσα ἔστιν ἀρετή, τὴν δὲ ἀρετὴν μόνος εἶχεν ὁ σοφός, οἱ Στωικοὶ μὴ ὄντες σοφοὶ οὐχ ἕξουσι φρόνησιν οὐδὲ τέχνην τινὰ περὶ τὸν βίον, μὴ ἔχοντες δὲ ταύτην οὐδὲ ἄλλους διδάξουσιν. εἴπερ τε κατ' αὐτοὺς οὐδεμία δύναται συστῆναι τέχνη, οὐδ' ἡ περὶ τὸν βίον συστήσεται· ἀλλὰ μὴν τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα
182 δεύτερον. τέχνη γάρ ἐστι (Stoic. fr. I 73 Arn.) σύστημα

180—183 ~ Hyp. III 240—242.

80 ἐνδέχεται πάσαις N 3 διὰ Bekk.: ἐπὶ G λόγου om. N 7/8 ἢ φιλόδοξος del. Rüstow 9 καὶ ἡ δόξα del. Rüstow 12 πρῶτος del. Hervetus 18 δὲ om. N θῶμεν Heintz coll. p. 177, 19 19/20 προσησόμεθα Bekk. sec. Hervetum: προησ. G 21 ἐπεὶ γὰρ Heintz dubit. coll. p. 177, 23

580
ἐκ καταλήψεων, καὶ κατάληψίς ἐστι καταληπτικῆς
φαντασίας συγκατάθεσις. οὐδεμία δ' ἦν καταληπτικὴ
φαντασία διὰ τὸ μήτε πᾶσαν ὑπάρχειν φαντασίαν καταληπτι-
κήν (μάχονται γάρ), μήτε τινὰ διὰ τὴν ἀνεπικρισίαν. μὴ οὔσης
δὲ καταληπτικῆς φαντασίας οὐδὲ συγκατάθεσίς τις αὐτῆς γε-
581 νήσεται, οὑτωσὶ δὲ οὐδὲ κατάληψις. μὴ οὔσης δὲ κατα-
λήψεως οὐδὲ σύστημα ἐκ καταλήψεων γενήσεται, τουτέστι
τέχνη. ᾧ ἀκολουθεῖ τὸ μηδὲ περὶ τὸν βίον εἶναί τινα τέχνην.
πρὸς τούτοις· ἡ καταληπτικὴ φαντασία κρίνεται κατὰ 183
τοὺς Στωικούς (fr. II 97 Arn.), ὅτι καταληπτική ἐστι, τῷ
ἀπὸ ὑπάρχοντος γενέσθαι καὶ κατ' αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐναπομε-
μαγμένως καὶ ἐναπεσφραγισμένως· τό θ' ὑπάρχον δοκι-
μάζεται, ὅτι ὑπάρχον ἐστίν, ἐκ τοῦ καταληπτικὴν κινεῖν
φαντασίαν. εἰ δὲ ἵνα μὲν ἡ καταληπτικὴ κρίνηται φαν-
τασία, τὸ ὑπάρχον δεῖ ἐπεγνῶσθαι, ἵνα δὲ τοῦτο καταλη-
φθῇ, τὴν καταληπτικὴν φαντασίαν βέβαιον εἶναι, ἑκάτε-
ρον δὲ διὰ θάτερόν ἐστιν ἄπιστον, ἀγνωρίστου οὔσης τῆς
καταληπτικῆς φαντασίας ἀναιρεῖται καὶ ἡ τέχνη, σύστημα
οὖσα ἐκ καταλήψεων.

Εἴπερ τε ἡ περὶ τὸν βίον ἐπιστήμη, τουτέστιν ἡ φρό- 184
νησις, θεωρητικὴ τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐδετέρων
ἐστίν, ἤτοι ἑτέρα καθέστηκε τῶν ἀγαθῶν ὧν λέγεται ἐπι-
στήμη τυγχάνειν, ἢ αὐτή ἐστι τὸ ἀγαθόν, καθὸ καὶ ὁρι-
ζόμενοί τινες ἐξ αὐτῶν φασιν· "ἀγαθόν ἐστιν ἀρετὴ ἢ
τὸ μετέχον ἀρετῆς". καὶ εἰ μὲν ἑτέρα ἐστὶ παρὰ τἀγαθὰ 185
ὧν λέγεται ἐπιστήμη, οὐδ' ὅλως ἔσται ἐπιστήμη· πᾶσα γὰρ
ἐπιστήμη ὑπαρκτῶν τινῶν ἐστι γνῶσις, τὰ δὲ ἀγαθὰ καὶ
κακὰ πρότερον ἐδείξαμεν (§ 42—109) ἀνύπαρκτα, ὥστ'
οὐδ' ἐπιστήμη τις ἔσται ἀγαθῶν καὶ κακῶν. εἰ δ' αὐτή ἐστιν 186
ἀγαθὸν καὶ ἀξιοῦται τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἐπιστήμη, ἑαυτῆς
ἔσται ἐπιστήμη· ὃ πάλιν ἄτοπον. τὰ γὰρ ὧν ἔστιν ἐπιστήμη,
ταῦτα προεπινοεῖται τῆς ἐπιστήμης. οἷον ἰατρικὴ λέγεται

---

1 συγκατάληψις N 2 καταλήψεων Gen.: καταλήψεως G 3 τινα om. NV 6 ὑπάρχον LEς: ὑπάρχειν N ⟨καὶ⟩ ἐναπ. N 12 ⟨δ'⟩ οὔσης N 14 οὖσα om. N 18 ἡ αὐτή N (iam Bekk.): ἢ ἡ αὐτή LEς 21 οὐδ' Bekk.: οὐθ' G

581

ἐπιστήμη ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν καὶ οὐθετέρων· ἀλλὰ προϋφέστηκε τῆς ἰατρικῆς καὶ προηγεῖται τὰ ὑγιεινὰ καὶ νοσερά. πάλιν τε· ἡ μουσικὴ ἐμμελῶν ἐστι καὶ ἐκμελῶν, ἐνρύθμων τε καὶ ἐκρύθμων ἐπιστήμη· ἀλλ' οὐ πρὶν τού-
187 των ἔστιν ἡ μουσική. καὶ αὐτοὶ (Stoic. fr. II 123 Arn.) δὲ τὴν διαλεκτικὴν ἔφασαν ἐπιστήμην ἀληθῶν τε καὶ 582 ψευδῶν καὶ οὐθετέρων· οὐκοῦν προϋφέστηκε τῆς διαλεκτικῆς τἀληθῆ καὶ ψευδῆ καὶ οὐθέτερα. εἰ δὴ ἑαυτῆς ἐστιν ἐπιστήμη ἡ φρόνησις, ὀφείλει προϋφεστάναι ἑαυτῆς· οὐδὲν δὲ δύναται ἑαυτοῦ προϋφεστηκέναι· οὐδὲ ταύτῃ τοίνυν ῥητέον εἶναί τινα περὶ τὸν βίον ἐπιστήμην.

188 Πᾶσά τε ὑπαρκτὴ τέχνη καὶ ἐπιστήμη ἐκ τῶν ἀποδιδομένων ὑπὸ αὐτῆς τεχνικῶν τε καὶ ἐπιστημονικῶν ἔργων καταλαμβάνεται, οἷον ἰατρικὴ μὲν ἐκ τῶν ἰατρικῶς γινομένων, κιθαριστικὴ δὲ ἐκ τῶν κιθαριστικῶς, καὶ ἤδη ζωγραφία καὶ ἀνδριαντοπλαστικὴ καὶ πᾶσαι αἱ ἐμφερεῖς. ἡ δέ γε περὶ τὸν βίον ἀξιουμένη στρέφεσθαι τέχνη οὐδὲν ἔχει συμβεβηκὸς ἐνέργημα, ὡς παραστήσομεν· οὐκ ἄρα ἔστι
189 τις περὶ τὸν βίον τέχνη. οἷον πολλῶν λεγομένων παρὰ τοῖς Στωικοῖς περί τε τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς καὶ περὶ τῆς πρὸς τοὺς γονεῖς τιμῆς καὶ ἔτι τῆς πρὸς τοὺς κατοιχομένους ὁσιότητος, ὀλίγα ἐξ ἑκάστου εἴδους ἐπιλεξάμενοι δείγματος χάριν προοισόμεθα εἰς τὴν τῆς ἐπιχειρήσεως κατασκευήν.

190 Καὶ μὴν περὶ μὲν παίδων ἀγωγῆς ἐν ταῖς διατριβαῖς ὁ αἱρεσιάρχης Ζήνων (fr. 250 Arn.) τοιαῦτά τινα διέξεισιν· "διαμηρίζειν δὲ μηδὲν μᾶλλον μηδὲ ἧσσον παιδικὰ ἢ μὴ παιδικά, μηδὲ θήλεα ἢ ἄρρενα· οὐ γὰρ ἄλλα παιδικοῖς ἢ μὴ παιδικοῖς, οὐδὲ θηλείαις ἢ ἄρρεσιν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ πρέπει τε καὶ πρέποντά ἐστιν." καὶ πάλιν (fr.

188—189 ∼ Hyp. III 243.
190—196 ∼ Hyp. III 245—249.

---

29 ὑγιεινὰ καὶ om. N 3 δὴ NLE: δὲ ς 7 ὑπαρκτικὴ ς 12 γράφεσθαι N 16/17 κατηχουμένους N (cf. ad p. 168, 9. 174, 12) 18 προοισόμεθα Lς: προϊσ. N: προεισ. E 22 ἴσον ς

582 251 Arn.)· "διαμεμήρικας τὸν ἐρώμενον; οὐκ ἔγωγε.
πότερον οὐκ ἐπεθύμησας αὐτὸν διαμηρίσαι; καὶ
μάλα. ἀλλὰ ἐπεθύμησας παρασχεῖν σοι αὐτόν, ἢ ἐφο-
βήθης κελεῦσαι; μὰ Δί'. ἀλλ' ἐκέλευσας; καὶ μάλα.
εἶθ' οὐχ ὑπηρέτησέ σοι; οὐ γάρ." περὶ δὲ τῆς εἰς 191
τοὺς γονεῖς τιμῆς παράθοιτο ἄν τις τὰ τῆς μητρομιξίας
ὑπ' αὐτῶν θρυλούμενα. καί γε ὁ μὲν Ζήνων (fr. 256 Arn.)
583 τὰ περὶ τῆς Ἰοκάστης καὶ Οἰδίποδος θεὶς ἱστορούμενά φησιν,
ὅτι οὐκ ἦν δεινὸν τρῖψαι τὴν μητέρα. "καὶ εἰ μὲν ἀσθε-
νοῦσαν τὸ σῶμα ταῖς χερσὶ τρίψας ὠφέλει, οὐδὲν
αἰσχρόν· εἰ δ' ἑτέρῳ μέρει τρίψας εὔφραινεν ὀδυνω-
μένην παύσας, καὶ παῖδας ἐκ τῆς μητρὸς γενναίους
ποιήσας, τί ἦν αἰσχρόν;" ὁ δὲ Χρύσιππος ἐν τῇ πολι- 192
τείᾳ κατὰ λέξιν φησὶν οὕτως (III 745 Arn.)· "δοκεῖ μοι καὶ
ταῦτα οὕτως διεξάγειν, καθάπερ καὶ νῦν οὐ κακῶς
παρὰ πολλοῖς εἴθισται, ὥστε καὶ τὴν μητέρα ⟨ἐκ τοῦ
υἱοῦ τεκνοποιεῖσθαι καὶ τὸν πατέρα⟩ ἐκ τῆς θυγα-
τρὸς καὶ τὸν ὁμομήτριον ἐκ τῆς ὁμομητρίας."
δεῖγμα δὲ τῆς πρὸς τοὺς κατοιχομένους αὐτῶν ὁσιότητος γέ-
νοιτ' ἂν καὶ τὰ περὶ τῆς ἀνθρωποφαγίας παραγγελλόμενα· οὐ
γὰρ μόνον ἀξιοῦσι τοὺς τετελευτηκότας ἐσθίειν, ἀλλὰ καὶ τὰς
αὐτῶν σάρκας, εἴ ποτε τύχοι τι μέρος τοῦ σώματος ἀποκοπέν.
λέγεται δ' ἐν τῷ περὶ δικαιοσύνης ὑπὸ Χρυσίππου (fr. III 748 193
Arn.) ταυτί· "καὶ ἂν τῶν μελῶν ἀποκοπῇ τι μέρος πρὸς
τὴν τροφὴν χρήσιμον, μήτε κατορύττειν αὐτὸ μήτε
ἄλλως ῥίπτειν, ἀναλίσκειν δὲ αὐτό, ὅπως ⟨ἐκ⟩ τῶν
ἡμετέρων ἕτερον μέρος γένηται." ἐν δὲ τῷ περὶ τοῦ 194
καθήκοντος, περὶ τῆς τῶν γονέων ταφῆς διεξερχόμενος, ῥητῶς

---

26 διαμεμήρικας Gen.: διαμεμήρακας G 27 πότερον N: πρότερον LEς 28 ἐπιθυμήσας et εἶτ' pro ἢ Bekk. dubit. ἢ del. Arnim 29 μὰ διὰ (sic) N 29a ὑπηρέτησέ LE: ὑπηρέτησαί N: ὑπηρετήσουσί ς 30 fort. τὰ ⟨περὶ⟩ τῆς 4 εὔφραινεν Arnim coll. p. 179, 17: ἐφ' ᾧ εὗρεν G 6 τί ἦν G: τοῦτ' ἦν Arnim dubit. 8 διεξάγειν Fabr. coll. p. 179, 20: ἐξαγαγεῖν G 8a μητέρα G (exceptis R, qui praebet μη πατέρα, et L, ubi exstat ματέρα) 8a-9 ἐκ — πατέρα suppl. Fabr. coll. p. 179, 21/22 17 ἐκ addidi coll. p. 179, 27 18 ἕτερον om. ς

583

φησίν(III 752 Arn.)· "ἀπογενομένων δὲ τῶν γονέων ταφαῖς χρηστέον ταῖς ἁπλουστάταις, ὡς ἂν τοῦ σώματος, καθάπερ ὄνυχος ἢ τριχῶν, οὐδὲν ὄντος πρὸς ἡμᾶς, οὐδ' ἐπιστροφῆς καὶ πολυωρίας προσδεομένων ἡμῶν τοιαύτης τινός. διὸ καὶ χρησίμων μὲν ὄντων τῶν κρεῶν τροφῇ χρήσονται αὐτοῖς, καθάπερ καὶ τῶν ἰδίων μερῶν, οἷον ποδὸς ἀποκοπέντος ἐπέβαλλε χρῆσθαι αὐτῷ, καὶ τοῖς παραπλησίοις· ἀχρείων δὲ ὄντων αὐτῶν ἢ κατορύξαντες τὸ μνῆμα ἐάσουσιν, ἢ κατακαύσαντες τὴν τέφραν ἀφήσουσιν, ἢ μακρότερον ῥίψαντες οὐδεμίαν ἐπιστροφὴν αὐτῶν ποιήσονται, καθάπερ ὄνυχος ἢ τριχῶν."

195 Ὧδε μὲν οἱ ἀπὸ τῆς Στοᾶς, ἐπακτέον δ' αὐτοῖς τὸ 584 ἀκόλουθον τῆς ἐπιχειρήσεως. ἤτοι γὰρ οὕτω παραγγέλλουσι ταῦτα ποιεῖν ὡς μελλόντων αὐτοῖς χρῆσθαι τῶν νέων ἢ ὡς μὴ χρησομένων. καὶ ὡς χρησομένων μὲν οὐδαμῶς· οἱ γὰρ νόμοι κωλύουσιν, εἰ μή τι παρὰ Λαιστρυγόσι καὶ Κύκλωψι δεήσει βιοῦν, παρ' οἷς θεμιτόν ἐστιν (ι 297)

ἀνδρόμεα κρέ' ἔδειν καὶ ἐπ' ἄκρητον γάλα πίνειν.

196 εἰ δ' ὡς μὴ χρησομένων, παρέλκουσα γίνεται ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη, ἧς ἡ χρῆσίς ἐστιν ἀδύνατος· ὡς γὰρ ἐν τυφλῶν δήμῳ ἄχρηστός ἐστι ζωγραφία (βλεπόντων γὰρ ἡ τέχνη), καὶ ὃν τρόπον ἐν πόλει κωφῶν ἀνόνητός ἐστι κιθαριστική (ἀκούοντας γὰρ τέρπει), οὕτω καὶ ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη πρὸς μηδέν ἐστι τοῖς μὴ δυναμένοις αὐτῇ χρῆσθαι.

197 Καὶ μὴν πᾶσα τέχνη, ἐάν τε θεωρητικὴ καθεστήκῃ, ὡς γεωμετρία καὶ ἀστρολογική, ἐάν τε πρακτική, ὡς ὁπλομαχητική, ἐάν τε ἀποτελεσματική, ὡς ζωγραφία καὶ ἀνδρι-

---

197—199 ~ Hyp. III 243.

---

24 τοιαῦτά τινα N 29 ἐάσουσιν scr. coll. p. 180, 5: ἐποίσουσιν G 10 ἐστιν ⟨ἡ⟩ ζ. N 11 ἀνόνητος Nς (R ex corr.): ἀνόητος LE et R pr. 15 καθεστήκῃ N: καθεστήκοι LEς

584 αντοπλαστική, ἴδιον ἔχει ἔργον ᾧ διαφέρει τῶν ἄλλων δια-
θέσεων, τῆς δὲ φρονήσεως οὐκ ἔστιν ἴδιον ἔργον, ὡς
παραστήσω· οὐκ ἄρα τέχνη τίς ἐστι περὶ τὸν βίον ἡ φρό-
νησις. ὡς γὰρ τὸ κοινὸν μουσικοῦ καὶ ἀμούσου, τοῦτ' 198
οὐκ ἔστι μουσικόν, καὶ τὸ κοινὸν γραμματικοῦ καὶ ἀγραμ-
μάτου, τοῦτ' οὐκ ἔστι γραμματικόν, οὕτω καὶ συλλήβδην
τὸ κοινὸν τοῦ τεχνίτου καὶ ἀτέχνου, τοῦτ' οὐκ ἔστι τεχνι-
κόν. διόπερ καὶ τὸ [τεχνικὸν] τοῦ φρονίμου καὶ ἄφρονος
κοινὸν οὐκ ἂν εἴη τῆς φρονήσεως ἴδιον ἔργον. πᾶν δέ γε 199
τὸ ὑπὸ τοῦ φρονίμου γίνεσθαι δοκοῦν ἔργον, τοῦτο κοι-
νὸν εὑρίσκεται καὶ τοῦ μὴ φρονίμου ἔργον· οἷον ἐάν τε
τιμᾶν γονεῖς θώμεθα τοῦ φρονίμου ἔργον, ἐάν τε τὸ πα-
ρακαταθήκην ἀποδιδόναι τοῖς πιστεύσασιν, ἐάν τ' ἄλλο τι
τῶν τοιούτων, καὶ τοὺς μὴ σπουδαίους εὑρήσομεν τούτων
τι ποιοῦντας. ὥστε μηδὲν ἴδιον εἶναι τοῦ σοφοῦ ἔργον,
585 ᾧ διοίσει τῶν μὴ σοφῶν. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲ φρόνησις ἔσται
τέχνη τις περὶ τὸν βίον, ἧς ἴδιον οὐδὲν τεχνικόν ἐστιν
ἔργον.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦθ' ὑπαντῶντές φασι πάντα μὲν κοινὰ 200
εἶναι καὶ πάντων τὰ ἔργα, διορίζεσθαι δὲ τῷ ἀπὸ τεχνι-
κῆς [διαιρέσεως καὶ] διαθέσεως ἢ ἀπὸ ἀτέχνου γίνεσθαι. οὐ
γὰρ τὸ ἐπιμελεῖσθαι γονέων καὶ ἄλλως τιμᾶν γονεῖς τοῦ σπου-
δαίου ἐστὶν ἔργον, ἀλλὰ σπουδαίου τὸ ἀπὸ φρονήσεως τοῦτο
ποιεῖν· καὶ ὡς τὸ μὲν ὑγιάζειν κοινόν ἐστι τοῦ τε ἰατροῦ 201
καὶ τοῦ ἰδιώτου, τὸ δὲ ἰατρικῶς ὑγιάζειν τοῦ τεχνίτου ἴδιον,
ὧδε καὶ τὸ μὲν τιμᾶν τοὺς γονεῖς κοινὸν τοῦ τε σπου-
δαίου καὶ μὴ σπουδαίου, τὸ δὲ ἀπὸ φρονήσεως τιμᾶν τοὺς
γονεῖς ἴδιον τοῦ σοφοῦ, ὥστε καὶ τέχνην αὐτὸν ἔχειν περὶ
τὸν βίον, ἧς ἴδιόν ἐστιν ἔργον τὸ ἕκαστον τῶν πραττο-
μένων ἀπὸ ἀρίστης διαθέσεως πράττειν. ἐοίκασι δ' οἱ 202
ταύτῃ χρώμενοι τῇ ὑπαντήσει ἐθελοκωφεῖν καὶ πάντα μᾶλ-

19 τῆς — ἔργον N (similia olim suppleverat Fabr.): om. LEς 24 τεχνικὸν del. Fabr. 25 κοινὸν Hervetus: ὃν G 4 τοῦθ' ὑπαντῶντες Fabr.: τοὺς ὑπαντῶντας G ⟨τινές⟩ φασι Heintz dubit. 6 διαιρ. καὶ del. Bekk. 9 τὸ μὲν N: μὲν τὸ Lς: μὲν τοῦ E 10 τοῦ ante ἰδιώτου om. ς 16 τοιαύτῃ L

585
λον ἢ πρὸς τὸ ἐπιζητούμενόν τι λέγειν. ἡμῶν γὰρ ἄντι-
κρυς δεικνύντων, ὅτι οὐδὲν ἴδιόν ἐστι τοῦ φρονοῦντος
ἔργον, ᾧ διαφέρει τῶν μὴ φρονίμων, ἀλλὰ πᾶν τὸ γινό-
μενον ὑπὸ αὐτοῦ, τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν μὴ σπουδαίων γίνε-
σθαι, αὐτοὶ τοῦτο μὲν οὐκ ἴσχυσαν ἀνελεῖν, ἔξωθεν δέ
φασιν, ὅτι τὸ κοινὸν ἔργον ὁτὲ μὲν ἀπὸ φρονίμης γίνεται
203 διαθέσεως, ὁτὲ δὲ ἀπὸ φαύλης. ὅπερ ἀπόδειξις μὲν τοῦ
μὴ εἶναι κοινὸν ἔργον τῶν τε φρονίμων καὶ τῶν μὴ τοιού-
των οὐκ ἔστιν, δεῖται δὲ ἀποδείξεως, ζητήσαντος ἄν τινος,
πόθεν γε διαγνωσόμεθα, πότε γίνεται ταῦτα ἀπὸ φρονίμης
διαθέσεως καὶ πότε οὐ γίνεται· αὐτὰ γὰρ τὰ κοινὰ ἔργα
204 τοῦτ' οὐκ ἐμφαίνει, παρόσον ἐστὶ κοινά. ἔνθεν καὶ τὸ
ἀπὸ ἰατρικῆς κομισθὲν ὑπόδειγμα κατ' αὐτῶν μᾶλλον εὑρί-
σκεται. ὅταν γὰρ φῶσι τὸ ὑγιάζειν κοινὸν ἰατροῦ τε καὶ
οὐκ ἰατροῦ καθεστηκὸς ἐξαίρετον γίνεσθαι τοῦ τεχνίτου,
ἐπειδὰν ἰατρικῶς ἀποτελεσθῇ, τότε ἤτοι ἴσασι τὸ διαφόρως 586
γινόμενον ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ παρὰ τὸν ἰδιώτην, οἷον τὸ συν-
τόμως καὶ ἀπόνως καὶ τὸ μετὰ τάξεως καὶ ποιότητος, ἢ οὐκ
ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα κοινὰ τῶν ἰδιωτῶν ὑπειλή-
205 φασιν. καὶ εἰ μὲν ἴσασιν, αὐτόθεν ἴδιόν τι τοῦ ἰατροῦ
φαινόμενον ἔργον ὡμολογήκασιν ὑπάρχειν, καὶ ἀκόλουθον
ἦν αὐτοῖς ἀπὸ τούτου μετελθοῦσι διδάσκειν καὶ τοῦ σοφοῦ
τι ἴδιον ἔργον, ᾧ διοίσει τοῦ μὴ σοφοῦ. εἰ δὲ οὐκ ἴσασιν,
ἀλλὰ πᾶν τὸ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ γινόμενον, τοῦτ' ἐροῦσι καὶ
ὑπὸ τοῦ ἰδιώτου γίνεσθαι, ἀφελοῦνται τοῦ ἰατροῦ τὸ ἴδιον
ἔργον καὶ ἀπαραλλαξίας οὔσης κατὰ τὸ φαινόμενον ἐν τοῖς
γινομένοις ἔργοις οὐ διαγνώσονται τὸν τεχνίτην καὶ
τὸν ἄτεχνον, οὐδὲ τὸ ἀπὸ τεχνικῆς διαθέσεως ἐνεργούμε-
νον, οὐδὲ τὸ ἀπὸ ἀτέχνου, διὰ τὸ μηδὲ τὴν καθ' ἕκαστον
ἀφανῆ διάθεσιν ἐξ ἑαυτῆς δύνασθαι γνωρίζεσθαι, οὖσαν
206 ἀφανῆ. τοίνυν οὐδὲν ὠφελεῖ αὐτοὺς τὸ ὁμολογεῖν μὲν
κοινὰ εἶναι τὰ ὑπό τε τοῦ σοφοῦ γινόμενα ἔργα καὶ τὰ

17 τι om. N 26 γε G: δὲ Bekk. dubit. 27 διαθέσεως om. N 28 ἐκφαίνει ς 1 τὸ N: τοι E: τι Lς 3 τὸ om. ς 7 ἦν Bekk.: εἶναι G 9 τοῦ om. N 12 τόν ⟨τε⟩ Gen. cf. v. 22 14 ἑκάτερον Heintz dubit. 15/16 ἀφανῆ οὖσαν N

586
ὑπὸ τοῦ μὴ σοφοῦ, διαφέρειν δ' αὐτὰ τῷ νυνὶ μὲν ἀπὸ
φρονίμης γίνεσθαι διαθέσεως, νυνὶ δὲ ἀπὸ ἄφρονος.
Ἄλλοι δέ εἰσιν οἱ τῷ διομαλισμῷ καὶ τάξει ταῦτα
διορίζεσθαι νομίζοντες. καθὰ γὰρ ἐπὶ τῶν μέσων τεχνῶν 207
ἴδιόν ἐστι τοῦ τεχνίτου τὸ τεταγμένως τι ποιεῖν καὶ τὸ
ἐν τοῖς ἀποτελέσμασι διομαλίζειν (ποιῆσαι γὰρ ἄν ποτε
καὶ ἰδιώτης τὸ τεχνικὸν ἔργον, ἀλλὰ σπανίως καὶ οὐ πάν-
τοτε, οὐδὲ κατὰ τὸ αὐτὸ καὶ ὡσαύτως), ὧδε καὶ τοῦ μὲν
φρονίμου φασὶν ἔργον εἶναι τὸ ἐν τοῖς κατορθώμασι διο-
μαλίζειν, τοῦ δὲ ἄφρονος τοὐναντίον. φαίνονται δὲ καὶ 208
οὗτοι ⟨οὐ⟩ κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν περὶ τῆς ἐν χερ-
σὶ ζητήσεως διαταττόμενοι. τὸ γὰρ εἶναί τινα βίου τάξιν
κατὰ τὸν τεχνικὸν λόγον ὡρισμένως εἰρημένην εὐχῇ μᾶλλον
ἔοικεν. πᾶς γὰρ ἄνθρωπος πρὸς τὰς τῶν ὑποπιπτόντων
πραγμάτων διαφορὰς καὶ ποικιλίας ἀρτιζόμενος οὐδέποτε
587 δύναται τὴν αὐτὴν τάξιν φυλάττειν, καὶ μάλιστα ὁ ἔμ-
φρων τό τε ἄστατον τῆς τύχης καὶ τὸ ἀβέβαιον τῶν πρα-
γμάτων ἐννοούμενος. ἄλλως τε· εἴπερ μίαν καὶ ὡρισμένην 209
εἶχε βίου τάξιν ὁ φρόνιμος, κἂν ἐκ ταύτης ἐναργῶς κατεί-
ληπτο τοῖς μὴ φρονίμοις· οὐχὶ δέ γε καταλαμβάνεται
τούτοις· τοίνυν οὐδ' ἐκ τῆς τάξεως τῶν ἔργων ληπτός
ἐστιν ὁ φρόνιμος. ὅθεν εἰ πᾶσα μὲν τέχνη ἐκ τῶν ἰδίων
ἔργων φαίνεται, τῆς δὲ φρονήσεως οὐδέν ἐστιν ἴδιον ἔργον
ἐξ οὗ φαίνεται, οὐκ ἂν εἴη τις τέχνη περὶ τὸν βίον ἡ
φρόνησις.

Καὶ μὴν εἰ τέχνη τίς ἐστι περὶ τὸν βίον ἡ φρόνησις, 210
οὐκ ἄλλον ἄν τινα μᾶλλον ὠφέλησεν ἢ τὸν κεκτημένον
αὐτὴν σοφόν, ἐγκράτειαν αὐτῷ παρασχομένη ἐν ταῖς πρὸς

207—209 ~ Hyp. III 243—244.
210—215 ~ Hyp. III 273—277.

18 ὑπὸ τοῦ μὴ σ. scr. coll. p. 585, 12. 19. 20. 24. 31. 586, 8: μὴ ὑπὸ τοῦ σ. G 22 τό ⟨τε⟩ Gen. cf. v. 12 24 καὶ ἰδιώτης LEς: τῷ ἰδίῳ τῆς N 24/25 πάντοτε N (comp. exaratum): πάνυ τότε LEς 27 καὶ om. NV 28 οὐ add. Fabr. 30 τὸν N: om. LEς fort. εἱρομένην 31 τῶν ⟨αὐτῷ⟩ coniectura in margine codicis Genevensium 2 τύχης LEς: ψυχῆς ex εὐχῆς N 8 φαίνεται ἔργων N 11 καὶ — φρόνησις N in margine

587 τὸ κακὸν ὁρμαῖς καὶ ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἀφορμαῖς. οὐχὶ δέ γε τὸν σοφὸν ὠφελεῖ ἡ φρόνησις, ὡς παραστήσο-
211 μεν· οὐκ ἄρα τέχνη τίς ἐστι περὶ τὸν βίον. ὁ γὰρ λεγόμενος ἐγκρατὴς σοφὸς ἤτοι κατὰ τοῦτο λέγεται ἐγκρατής, καθόσον ἐν οὐδεμιᾷ γίνεται ὁρμῇ τῇ πρὸς τὸ κακὸν καὶ ἀφορμῇ τῇ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ, ἢ καθόσον ἔχει μὲν φαύλας ὁρμάς, περικρατεῖ δὲ τούτων τῷ λόγῳ. καὶ κατὰ μὲν τὸ μὴ γίνεσθαι ἐν φαύλαις κρίσεσιν οὐκ ἂν λεχθείη ἐγκρατὴς
212 εἶναι· οὐ γὰρ κρατήσει οὗ οὐκ ἔχει. καὶ ᾧ τρόπῳ οὐκ ἂν εἴποι τις τὸν εὐνοῦχον ἐγκρατῆ πρὸς ἀφροδισίων μῖξιν καὶ τὸν κακοστομαχοῦντα πρὸς ἐδεσμάτων ἀπόλαυσιν (οὐδ' ὅλως γὰρ ἐν αὐτοῖς ἐπιζήτησίς τις γίνεται τούτων, ἵνα καὶ ἐγκρατῶς κατεξαναστῶσι τῆς ἐπιζητήσεως), τῷ αὐτῷ τρόπῳ οὐδὲ τὸν σοφὸν ἐγκρατῆ ῥητέον διὰ τὸ μὴ φύεσθαι ἐν
213 αὐτῷ τὸ οὗ ἔσται ἐγκρατής. εἰ δὲ κατὰ τοῦτο ἀξιώσουσιν αὐτὸν ὑπάρχειν ἐγκρατῆ, καθόσον γίνεται μὲν ἐν φαύλαις κρίσεσιν, περιγίνεται δ' αὐτῶν τῷ λόγῳ, πρῶτον μὲν δώσουσι τὸ ὅτι οὐδὲν ὠφέλησεν αὐτὸν ἡ φρόνησις, ἀκμὴν ἐν ταραχαῖς ὄντα καὶ βοηθείας δεόμενον, εἶτα καὶ κακοδαι-
214 μονέστερον τῶν φαύλων εὑρίσκεσθαι. ᾗ μὲν γὰρ ὁρμᾷ 588
ἐπί τι, πάντως ταράσσεται, ᾗ δὲ περικρατεῖ τῷ λόγῳ, συνέχει ἐν ἑαυτῷ τὸ κακόν, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ταράττεται τοῦ φαύλου μηκέτι τοῦτο πάσχοντος· ᾗ μὲν γὰρ ὁρμᾷ, ταράττεται, ᾗ δὲ τυγχάνει τῶν ἐπιθυμουμένων, ὑπε-
215 κλυομένην ἴσχει τὴν ταραχήν. οὐ τοίνυν ἐγκρατὴς γίνεται ὅσον ἐπὶ τῇ φρονήσει ὁ σοφός· ἢ εἴπερ γίνεται, πάντων ἀνθρώπων κακοδαιμονέστατος γίνεται. ἀλλ' εἰ ἑκάστη τέχνη τὸν κεκτημένον αὐτὴν. ὠφελεῖ μᾶλλον, δέδεικται δὲ ἡ περὶ τὸν βίον ἀξιουμένη τυγχάνειν τέχνη μηδὲ τὸν κεκτημένον ὠφελοῦσα, ῥητέον μὴ εἶναί τινα περὶ τὸν βίον τέχνην.

---

14 κακὸν et ἀγαθοῦ Heintz coll. vv. 18 et 19: ἀγαθὸν et κακοῦ G 18 ἐν om. E 18 τὸ — 589, 4 ἐστιν suppl. altera manus (= n) in N (vide p. VIII³) 18 τὸ κακὸν Fabr.: ἀγαθὸν G 19 ἀγαθοῦ Fabr.: κακοῦ G 20 fort. ὁρμὰς ⟨καὶ ἀφορμάς⟩ cf. p. 186, 3 25 ἐν fort. delend. coll. p. 186, 9 4 φαύλου ⟨ἐκείνου⟩ Heintz coll. p. 186, 20 8 κακοδαιμονέστατος scr. coll. p. 186, 24: κακοδαιμονέστερος G 10 τυγχάνειν τέχνη LEς: τυγχάνη n 11 τι ς n

588

ζ' εἰ διδακτή ἐστιν ἡ περὶ τὸν βίον τέχνη

Δυνάμει μὲν οὖν συναποδέδεικται τῷ μὴ εἶναί τινα 216
περὶ τὸν βίον τέχνην τὸ μηδὲ διδακτὴν αὐτὴν καθεστά-
ναι· τῶν γὰρ μὴ ὄντων οὐ γίνεται μάθησις. ὅμως δ'
ἐκ περιττοῦ συγχωρήσαντες αὐτῆς τὴν ὕπαρξιν διδάσκωμεν,
ὡς ἔστιν ἀδίδακτος. πολὺς μὲν οὖν καὶ ποικίλος ἐστὶ 217
παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὁ περὶ τῆς μαθήσεως λόγος· ἀλλ'
ἡμεῖς γε τὰ κυριώτατα ἐπιλεξάμενοι θήσομεν, ὧν τὰ μὲν
κοινότερον ἐπιχειρεῖται παρὰ τοῖς σκεπτικοῖς εἰς τὸ μηδὲν
εἶναι μάθησιν, τὰ δὲ καὶ ἰδιαίτερον λέγεται περὶ αὐτῆς
τῆς φρονήσεως. τάξει δὲ πρώτας σκοπῶμεν τὰς κοινοτέ-
ρας ἐπιχειρήσεις.

Ἐπὶ πάσης τοίνυν μαθήσεως ὁμολογεῖσθαι δεῖ τό 218
τε διδασκόμενον πρᾶγμα καὶ τὸν διδάσκοντα καὶ τὸν μαν-
θάνοντα καὶ τὸν τρόπον τῆς μαθήσεως. οὐδὲν δὲ τού-
των ἐστὶν ὁμόλογον, ὡς δείξομεν· οὐκ ἄρα ἔστι τις μά-
θησις. καὶ ἐπεὶ πρῶτον ἐμνήσθημεν τοῦ διδασκομένου
πράγματος, περὶ αὐτοῦ πρῶτον ἀπορητέον. εἰ γὰρ δι- 219
δάσκεταί τι πρᾶγμα, ἤτοι τὸ ὂν διδάσκεται ἢ τὸ μὴ ὄν.
οὔτε δὲ τὸ ὂν διδάσκεται, ὡς δείξομεν, οὔτε τὸ μὴ ὄν, ὡς
παραμυθησόμεθα· οὐκ ἄρα διδάσκεταί τι πρᾶγμα. καὶ
589 δὴ τὸ ⟨μὲν⟩ μὴ ὂν οὐ διδάσκεται· οὐδὲν γὰρ αὐτῷ συμ-
βέβηκεν, ὥστ' οὐδὲ τὸ διδάσκεσθαι. καὶ ἄλλως· εἰ τὸ μὴ 220
ὂν διδάσκεται, ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ὄν· τῶν γὰρ ἀληθῶν
ἐστιν ἡ μάθησις. εἰ δὲ ἀληθὲς ἔσται τὸ μὴ ὄν, εὐθὺς καὶ
ὑπαρκτὸν γενήσεται· ἀληθὲς γοῦν φασιν οἱ Στωικοὶ (cf.
II fr. 195 Arn.) ὃ ὑπάρχει τε καὶ ἀντίκειταί τινι. ἄτοπον
δέ γε τὸ μὴ ὂν ὑπάρχειν· οὐκ ἄρα τὸ μὴ ὂν διδάσκεται. τό
γε μὴν διδασκόμενον κινοῦν φαντασίαν διδάσκεται, τὸ δὲ μὴ
ὂν οὐ δύναται κινεῖν φαντασίαν· οὐκ ἄρα διδακτόν ἐστι τὸ

219—223 ~ Hyp. III 256—258. adv. math. I 10—14.

---

14 τέχνη n 17 οὖν om. n 28 πρῶτον Gen.: πρώτου G
1 μὲν add. Bekk. 3 ἀληθὲς — 4 ἐστιν om. n (deinde denuo incipit N v. ad p. 587, 18) 3 τῶν — 4 ὂν om. ς

589
221 μὴ ὄν. πρὸς τούτοις· εἰ τὸ μὴ ὂν διδάσκεται, οὐδὲν ἀληθὲς
διδάσκεται· τῶν γὰρ ὄντων καὶ ὑπαρχόντων ἐστὶ τἀλη-
θές. εἰ δὲ μηδὲν ἀληθὲς διδάσκεται, πᾶν τὸ διδασκόμε-
νόν ἐστι ψεῦδος. ἄτοπον δέ γε πᾶν τὸ διδασκόμενον
εἶναι ψεῦδος· οὐ τοίνυν τὸ μὴ ὂν διδάσκεται. ἔπειτα,
εἴπερ τὸ μὴ ὂν διδάσκεται, ἤτοι καθὸ μὴ ὄν ἐστι διδά-
σκεται, ἢ κατ' ἄλλο τι. καθὸ μὲν οὖν μὴ ὄν ἐστιν, οὐ
διδάσκεται· εἰ γὰρ τὸ μὴ ὂν καθὸ μὴ ὄν ἐστι διδάσκε-
ται, οὐδὲν ὂν διδαχθήσεται· ὅπερ ἄτοπον. καὶ μὴν οὐδὲ
κατ' ἄλλο τι· τὸ γὰρ ἄλλο τι ἔστι, τὸ δὲ μὴ ὂν οὐκ ἔστιν.
222 ὥστ' οὐκ ἂν διδαχθείη τὸ μὴ ὄν. λείπεται οὖν λέγειν τὸ
ὂν διδάσκεσθαι· ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀδυνάτων δείξομεν. εἰ
γὰρ τὸ ὂν διδάσκεται, ἤτοι καθὸ ὄν ἐστιν ἢ κατ' ἄλλο τι.
καὶ εἰ μὲν καθὸ ὄν ἐστι διδάσκεται, οὐδὲν ἔσται ἀδίδακτον
[εἴγε τῶν ὄντων οὐδέν ἐστι διδακτόν]· εἰ δὲ τῶν ὄντων οὐ-
δέν ἐστιν ἀδίδακτον, οὐδέ γε ἔσται τι διδασκόμενον· δεῖ
γὰρ ἀδίδακτόν τι εἶναι, ἵνα ἐκ τούτου μάθησις γένηται.
223 ὥστε καθὸ μὲν ὄν ἐστιν, οὐκ ἂν διδαχθείη τὸ ὄν. καὶ μὴν
οὐδὲ κατ' ἄλλο τι· ⟨τὸ γὰρ ὂν οὐκ ἔχει ἄλλο τι⟩ συμ-
βεβηκὸς αὐτῷ, ὅπερ μὴ ὄν ἐστιν, ἀλλὰ πᾶν τὸ συμβεβη-
κὸς αὐτῷ ὄν ἐστιν. ὥστ' εἰ τὸ ὂν καθὸ ὄν ἐστιν οὐ δι-
δάσκεται, οὐδὲ κατ' ἄλλο τι διδαχθήσεται· ἐκεῖνο γὰρ ὅ τι
ποτέ ἐστιν ἄλλο συμβεβηκὸς αὐτῷ, ὄν ἐστιν. εἰ οὖν μήτε
τὸ ὂν διδάσκεται μήτε τὸ μὴ ὄν, παρὰ δὲ ταῦτα οὐδὲν 590
ἔστιν, οὐδὲν τῶν ὄντων διδάσκεται.
224 Καὶ ἄλλως· ἐπεὶ τῶν τινῶν τὰ μέν ἐστι σώματα, τὰ
δὲ ἀσώματα, εἰ διδάσκεταί τι, ἤτοι τὸ σῶμα διδάσκεται
ἢ τὸ ἀσώματον· οὔτε δὲ τὸ σῶμα διδάσκεται οὔτε τὸ
ἀσώματον· οὐκ ἄρα διδάσκεταί ⟨τι⟩. τὸ μὲν οὖν σῶμα οὐ

224—228 ~ adv. math. I 19—24.
224—231 cf. Hyp. III 255.

---

11 τῶν—13 γε om. ς 14 ἔπειτα Rüstow: ἐπεί τοι G 16 καθὸ G: καθὰ edd. 23 οὐδὲν ἔσται ἀδίδακτον Bekk.: οὐδὲ ἔσται διδακτόν G 24 εἴγε — διδακτόν del. Bekk. 25 τι Rüstow: τὸ G 27a suppl. Heintz coll. p. 182, 3. 4 29 ὥστε τὸ N (ommisso εἰ) 29 ὥστ' — 31 ὄν ἐστιν om. E 6 τι add. Bekk.

590 διδάσκεται, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς Στοᾶς (fr. II
170 Arn.)· λεκτὰ γάρ ἐστι τὰ διδασκόμενα, σώματα δ' οὐκ
ἔστι τὰ λεκτά. καὶ ἄλλως· εἰ τὸ σῶμα μήτε αἰσθητόν ἐστι μήτε 225
νοητόν ἐστιν, οὐ διδάσκεται τὸ σῶμα. δεῖ γὰρ τὸ διδασκό-
μενον ἢ αἰσθητὸν εἶναι ἢ νοητόν, μηθέτερον δὲ ὂν οὐ δι-
δάσκεται. τὸ δ' ὅτι οὔτε αἰσθητόν ἐστιν οὔτε νοητόν ἐστι τὸ
σῶμα, παρεστάκαμεν ἐν τοῖς πρὸς τοὺς φυσικούς
(adv. dogm. III 437—439). ἐάν τε γὰρ ἀθροισμός τις ᾖ τὸ 226
σῶμα, ὥς φησιν ὁ Ἐπίκουρος (fr. 275 Us.), μεγέθους καὶ
σχήματος καὶ ἀντιτυπίας, ἐάν τε τὸ τὰς τρεῖς ἔχον διαστά-
σεις μετὰ ἀντιτυπίας, ἐπεὶ πᾶν τὸ κατὰ σύνοδον πλειόνων
λαμβανόμενον οὐκ ἔστι τῆς ἀλόγου αἰσθήσεως λαβεῖν, ἀλλὰ
λογικῆς τινος δυνάμεως, οὐκ ἔσται τῶν αἰσθητῶν τὸ σῶμα.
καὶ εἰ αἰσθητὸν δὲ ὑπάρχοι, πάλιν ἀδίδακτον γενήσεται· τῶν 227
γὰρ αἰσθητῶν οὐδὲν διδάσκεται, οἷον οὐδεὶς λευκὸν ὁρᾶν μαν-
θάνει, οὐδὲ γλυκέος γεύεσθαι, οὐχ ὑπό τινος εὐωδιάζεσθαι
ψύχεσθαι ἀλεαίνεσθαι, ἀλλ' ἀδίδακτός ἐστιν ἡ πάντων τού-
των ἀντίληψις. οὔτε τοίνυν αἰσθητόν ἐστι τὸ σῶμα, οὔτ' εἰ
αἰσθητὸν ὑπάρχοι, κατὰ τοῦτ' ἔσται διδακτόν. καὶ μὴν οὐδ' 228
ὡς νοητὸν δύναται διδάσκεσθαι. εἰ γὰρ μήτε τὸ μῆκος κατ'
ἰδίαν ἐστὶ σῶμα μήτε τὸ πλάτος μήτε τὸ βάθος, τὸ δὲ
ἐξ ἁπάντων τούτων σύνθετον, δεήσει πάντων ἀσωμάτων
ὄντων καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν ἄθροισμα νοεῖν ἀσώματον καὶ
οὐ σῶμα· διὰ δὲ τοῦτο καὶ ἀδίδακτον εἶναι τὸ σῶμα.
τῶν τε σωμάτων τὰ μέν ἐστιν αἰσθητά, τὰ δὲ νοητά. διό- 229
περ εἰ διδάσκεται τὸ σῶμα, ἤτοι τὸ αἰσθητὸν διδάσκεται
591 ἢ τὸ νοητόν. οὔτε δὲ τὸ αἰσθητὸν διδάσκεται διὰ τὸ
φαίνεσθαι καὶ ἐξ αὐτοῦ πᾶσι πρόδηλον ὑπάρχειν, οὔτε τὸ
νοητὸν διὰ τὴν ἀδηλότητα καὶ τὴν ἀνεπίκριτον μέχρι

227—228 ~ Hyp. III 254.
229—231 ~ adv. math. I 26—28.

---

8 σώματα Heintz coll. p. 603, 3: σῶμα G 13 παρεστήκαμεν L 14 ἐάν Bekk.: ἄν G 17 ⟨τὸ⟩ πᾶν τὸ N 20 ὑπάρχει ς 22 εὐωδιάζεσθαι E cf. p. 253, 29: εὐωδίζεσθαι NLς 25 ὑπάρχοι NLE: ὑπάρχει ς 29 νοεῖν NEς: ἐννοεῖν L 31 ἐστιν Hervetus (*sunt*): εἶναι G 2 πᾶσι om. ς

591
τοῦ νῦν περὶ αὐτοῦ διαφωνίαν, τῶν μὲν ἄτομον αὐτὸ λε-
γόντων τῶν δὲ τμητόν, καὶ τῶν μὲν ἀμερὲς καὶ ἐλάχι-
στον, τῶν δὲ μεριστὸν καὶ εἰς ἄπειρον τέμνεσθαι δυνά-
230 μενον. οὐκ ἄρα διδακτόν ἐστι τὸ σῶμα. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ
τὸ ἀσώματον. ἢ γὰρ ἰδέα τίς ἐστι Πλατωνικὴ ἢ τὸ
παρὰ τοῖς Στωικοῖς λεκτὸν ἢ κενὸν ἢ τόπος ἢ χρόνος ἢ
ἄλλο τι τῶν τοιούτων. ὅ τι δ' ἂν ᾖ τούτων, ἔτι ζητου-
μένην καὶ ἀνεπικρίτως διαφωνουμένην ἔχει τὴν ὑπόστα-
231 σιν· τὸ δὲ τὰ ἔτι ἀμφισβητούμενα ὡς ἀναμφίλεκτα λέγειν
διδάσκεσθαι τελέως ἐστὶν ἄτοπον. ἀλλ' εἰ τῶν ὄντων τὰ
μέν ἐστι σώματα τὰ δὲ ἀσώματα, δέδεικται δὲ μηθὲν τού-
των διδασκόμενον, οὐθέν ἐστι τὸ διδασκόμενον.

232 Καὶ ἄλλως· εἰ διδάσκεταί τι, ἤτοι ἀληθές ἐστιν ἢ ψεῦ-
δος. καὶ ψεῦδος μὲν οὔκ ἐστιν, ὡς αὐτόθεν φαίνεται·
ἀληθὲς δ' εἴπερ ἐστίν, ἄπορόν ἐστιν, ὡς ἐν τοῖς περὶ κρι-
τηρίου (adv. dogm. II 15 sqq.) ἐδείξαμεν, καὶ περὶ ἀπόρων
233 οὐκ ἔστι μάθησις· οὐκ ἄρα ἔστι τὸ διδασκόμενον. πρὸς τού-
τοις· τὸ διδασκόμενον ἢ τεχνικόν ἐστιν ἢ ἄτεχνον. ἀλλ' ἄτεχνον
μὲν οὔκ ἐστιν, ἐπεὶ οὐδὲ δεήσεται μαθήσεως. εἰ δὲ τεχνικόν
ἐστιν, ἤτοι αὐτόθεν φαίνεται ἢ ἄδηλόν ἐστιν. καὶ εἰ μὲν αὐ-
τόθεν φαίνεται, καὶ ἄτεχνόν ἐστι καὶ ἀδίδακτον· εἰ δὲ ἄδη-
λόν ἐστιν, οὐ γίνεται δι' αὐτὸ τὸ ἀδηλεῖσθαι διδακτόν.

234 Ἐκ τούτων μὲν οὖν ἄπορον παρίσταται τὸ διδασκό-
μενον πρᾶγμα· συναναιρεῖται δ' αὐτῷ ὅ τε διδάσκων διὰ
τὸ μὴ ἔχειν ὃ διδάξει, ὅ τε μανθάνων διὰ τὸ μὴ ἔχειν ὃ
μάθῃ. οὐθὲν δ' ἧττον ἔσται καὶ ἐπ' αὐτῶν τούτων τὰς
235 ὁμοίας κινεῖν ἀπορίας. εἰ γὰρ ἔστι τις ὁ διδάσκων καὶ
ἔστι τις ὁ μανθάνων, ἤτοι τεχνίτης τὸν τεχνίτην διδάξει
ἢ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον ἢ ἐναλλὰξ ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον
ἢ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην. οὔτε δὲ ὁ ἄτεχνος τὸν ἄτεχνον 592
διδάσκειν δύναται, ὡς οὐδὲ ὁ τυφλὸς τὸν τυφλὸν ὁδηγεῖν,

232—233 ~ Hyp. III 253. adv. math. I 29—30.
234—238 ~ Hyp. III 259—260. adv. math. I 30—34.

---

29 καὶ om. ς 31 ἔστι Gen.: ἔσται G 32 ἢ ἐναλλὰξ post 592, 1 τεχνίτην transp. Heintz, cum deleat ὁ τεχνίτης τὸν ἄτεχνον tamquam glossema coll. p. 605, 21/22 1 ⟨ὁ⟩ ἄτεχνος E

592
οὔθ' ὁ τεχνίτης τὸν τεχνίτην· οὐ γὰρ ἔχει πάντως ὃ δι-
δάξει. οὔτε μὴν ὁ ἄτεχνος τὸν τεχνίτην, ὡς οὐδὲ ὁ τυ-
φλὸς ὁδηγεῖν ποτε δύναται τὸν βλέποντα· πεπήρωται
γὰρ ὁ ἰδιώτης εἰς τὰ τῆς τέχνης θεωρήματα, καὶ διὰ τοῦτ'
ἀνεπιτήδειος πρὸς τὸ διδάσκειν. ἀπολείπεται οὖν λέγειν, 236
ὅτι ὁ τεχνίτης τὸν ἰδιώτην διδάσκει, ὃ πάλιν τῶν ἀμη-
χάνων· καὶ γὰρ ὁ τεχνίτης συνηπόρηται ἡμῖν τοῖς τῆς
τέχνης θεωρήμασιν, καὶ ὁ ἄτεχνος εἰ διδάσκεται καὶ γίνε- 237
ται τεχνίτης, ἤτοι ὅτε ἄτεχνός ἐστι γίνεται τεχνίτης ἢ
ὅτε τεχνίτης ἐστίν· οὔτε δὲ ὅτε ἄτεχνός ἐστι δύναται γί-
νεσθαι τεχνίτης, οὔτε ὅτε τεχνίτης ἐστὶν ἔτι γίνεται τεχνί-
της, ἀλλ' ἔστιν. καὶ κατὰ λόγον· ὁ μὲν γὰρ ἄτεχνος 238
ἔοικε τῷ ἐκ γενετῆς τυφλῷ ἢ κωφῷ, καὶ ὃν τρόπον οὔτε
ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς εἰς ἔννοιαν ἔρχεται χρωμάτων, οὔτε
ὁ ἐκ γενετῆς κωφὸς εἰς ἔννοιαν ἔρχεται φωνῶν, οὕτω καὶ
ὁ ἄτεχνος, ἐφ' ὅσον ἐστὶν ἄτεχνος, πεπηρωμένος πρὸς τὴν
τῶν τεχνικῶν θεωρημάτων ἀντίληψιν οὐ δύναται τούτων
αὐτῶν ἔχειν γνῶσιν. ὁ δὲ τεχνίτης οὐκέτι διδάσκεται,
ἀλλὰ δεδίδακται.

Καὶ μὴν ὡς ταῦτ' ἐστὶν ἄπορα, οὕτω καὶ ὁ τρόπος 239
τῆς μαθήσεώς ἐστιν ἄπορος. ἢ γὰρ ἐναργείᾳ γίνεται ἢ
λόγῳ· οὔτε δὲ ἐναργείᾳ οὔτε λόγῳ γίνεται, ὡς παραστή-
σομεν, ὥστε οὐδὲ ὁ τρόπος τῆς μαθήσεώς ἐστιν εὔπορος.
ἐναργείᾳ μὲν οὖν οὐ γίνεται μάθησις, ἐπείπερ τῶν δεικνυ- 240
μένων ἐστὶν ἡ ἐνάργεια. τὸ δὲ δεικτόν ἐστι φαινόμενον·
τὸ δὲ φαινόμενον, ᾗ φαίνεται, κοινῶς πᾶσι ληπτόν ἐστι,
τὸ δὲ κοινῶς πᾶσι ληπτὸν ἀδίδακτον. οὐκ ἄρα τὸ ἐναρ-
γείᾳ δεικτὸν διδακτόν ἐστιν. καὶ μὴν οὐδὲ λόγῳ τι διδά- 241
σκεται. ἢ γὰρ [φύσει] σημαίνει τι ὁ λόγος ἢ οὐδὲ ἓν σημαίνει.
ἀλλὰ μηδὲ ἓν σημαίνων οὐδ' ἔσται τινὸς διδάσκαλος. εἰ

239—242 ~ Hyp. III 266—268. adv. dogm. I 36—38.

3 οὐθ' Bekk.: οὐδ' G 5 πεπώρωται Lς 9 τῆς om. N 12/13 γίνεσθαι Gen.: γενέσθαι G 16 τυφλὸς LEς: πηρὸς N 20 ⟨τὴν⟩ γνῶσιν Eς δὲ Bekk.: τε NEς: om. L 31 φύσει del. Bekk. cf. p. 184, 8 32 διδάσκαλος G: expectaveris διδασκαλικός coll. p. 184, 9, at cf. p. 606, 25

δὲ σημαίνει τι, ἤτοι φύσει σημαίνει ἢ θέσει. καὶ φύσει 593
μὲν οὐ σημαίνει διὰ τὸ μὴ πάντας πάντων ἀκούειν, Ἕλ-
242 ληνας βαρβάρων καὶ βαρβάρους Ἑλλήνων. θέσει δ' εἴπερ
σημαίνει, δῆλον ὡς οἱ μὲν προκατειληφότες, καθ' ὧν αἱ
λέξεις εἰσὶ τεταγμέναι, ἀντιλήψονται τούτων, οὐκ ἐξ αὐτῶν
διδασκόμενοι ἅπερ ἠγνόουν, ἀλλ' ἀναμιμνῃσκόμενοι καὶ
ἀνανεούμενοι ταῦθ' ἅπερ ᾔδεσαν, οἱ δὲ χρῄζοντες τῆς τῶν
ἀγνοουμένων μαθήσεως καὶ ἀγνοοῦντες, καθ' ὧν εἰσι τε-
243 ταγμέναι αἱ λέξεις, οὐδενὸς ἀντίληψιν ἕξουσιν. διόπερ εἰ
μήτε τὸ διδασκόμενον ἔστι πρᾶγμα μήτε ὁ διδάσκων μήτε
ὁ μανθάνων μήτε ὁ τρόπος τῆς μαθήσεως, οὐδέν ἐστι
μάθησις.

Κοινότερον μὲν οὖν οὕτως ἐπιχειρεῖται τοῖς σκεπτι-
κοῖς εἰς τὸ μὴ εἶναι μάθησιν· ἐνέσται δὲ μεταφέρειν τὰς
ἀπορίας καὶ ἐπὶ τὴν λεγομένην περὶ τὸν βίον τέχνην.
244 ἤτοι γὰρ ὁ φρόνιμος τὸν φρόνιμον ταύτην διδάξει ἢ ὁ
ἄφρων τὸν ἄφρονα ἢ ὁ ἄφρων τὸν φρόνιμον ἢ ὁ φρόνι-
μος τὸν ἄφρονα. οὔτε δὲ ὁ φρόνιμος τὸν φρόνιμον λέ-
γοιτ' ἂν ταύτην διδάσκειν (ἀμφότεροι γὰρ τέλειοι κατ' ἀρε-
τήν εἰσι καὶ οὐθέτερος αὐτῶν δεῖται μαθήσεως), οὔτε ὁ
ἄφρων τὸν ἄφρονα, (ἀμφότεροι γὰρ χρείαν ἔχουσι μαθή-
σεως καὶ οὐθέτερος αὐτῶν ⟨ἐστι⟩ φρόνιμος, ἵνα τὸν ἕτερον
245 διδάξῃ). καὶ μὴν οὐδ' ὁ ἄφρων διδάξει τὸν φρόνιμον· οὐδὲ
γὰρ ὁ τυφλὸς μηνυτικὸς γίνεται τῷ βλέποντι χρωμάτων.
λείπεται ἄρα τὸν φρόνιμον διδακτικὸν εἶναι τοῦ ἄφρονος·
246 ὃ καὶ αὐτὸ τῶν ἀπόρων. εἰ γὰρ ἡ φρόνησίς ἐστιν ἐπι-
στήμη ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέρων, ὁ ἄφρων μὴ
ἔχων τινὰ φρόνησιν, ἄγνοιαν δὲ ἔχων τούτων πάντων, δι-
δάσκοντος τοῦ φρονίμου τὰ ἀγαθὰ καὶ κακὰ καὶ οὐθέτερα
ἀκούσεται μόνον τῶν λεγομένων, οὐ γνώσεται δ' αὐτά.

243—246 ~ Hyp. III 270—272.

---

2 ⟨οἷον⟩ Ἕλλ. Heintz dubit. coll. p. 184, 12 5 αὐτῶν N (olim restituerat Bekk.) cf. p. 184, 15: ἑαυτῶν LEς 15 περὶ Bekk.: πρὸς G 18/19 λέγοιτ' ἂν LEς: λέγοιεν N 22 ἐστι addidi 30 μόνον LEV cf. p. 185, 12: μόνων ABR: om. N

593 εἰ γὰρ ἀντιλαμβάνοιτο αὐτῶν ἐν ἀφροσύνῃ καθεστώς,
ἔσται ἡ ἀφροσύνη τῶν τε ἀγαθῶν καὶ κακῶν καὶ οὐθετέ-
594 ρων γνωριστική. οὐχὶ δέ γε τούτων κατ' αὐτούς ἐστιν ἡ
ἀφροσύνη θεωρητική· ὁ ἄρα ἄφρων οὐκ ἀντιλήψεται τῶν
ὑπὸ τοῦ φρονίμου λεγομένων ἢ πραττομένων κατὰ τὸν
τῆς φρονήσεως λόγον. καὶ ὃν τρόπον ὁ ἐκ γενετῆς πηρός, 247
μέχρις οὗ πηρός ἐστιν, οὐκ ἔχει ἔννοιαν χρωμάτων, καὶ
ὁ ἐκ γενετῆς κωφός, μέχρις οὗ κωφός ἐστιν, οὐκ ἀντιλαμ-
βάνεται φωνῶν, οὕτω καὶ ὁ ἄφρων, ἐφ' ὅσον ἄφρων ἐστίν,
οὐκ ἀντιλαμβάνεται τῶν φρονίμως λεγομένων καὶ πραττο-
μένων. οὐδ' ὁ φρόνιμος ἄρα δύναται τοῦ ἄφρονος ἐν τῇ
περὶ τὸν βίον τέχνῃ καθηγεῖσθαι. καὶ μὴν εἰ ὁ φρόνι- 248
μος διδάσκει τὸν ἄφρονα, θεωρητικὴ ὀφείλει εἶναι ἡ φρό-
νησις τῆς ἀφροσύνης ὥσπερ καὶ ἡ τέχνη τῆς ἀτεχνίας·
οὐχὶ δέ γε ἡ φρόνησις δύναται εἶναι θεωρητικὴ τῆς ἀφρο-
σύνης· οὐκ ἄρα ὁ φρόνιμος τοῦ ἄφρονός ἐστι διδακτικός.
ὁ γὰρ γενόμενος φρόνιμος ἔκ τινος συνασκήσεως καὶ τρι-
βῆς (φύσει γὰρ οὐδείς ἐστι τοιοῦτος) ἤτοι ὑποκειμένης ἐν
αὐτῷ τῆς ἀφροσύνης προσεκτήσατο τὴν φρόνησιν, ἢ κατὰ
τὴν ἐκείνης ἀποβολὴν καὶ τὴν ταύτης κτῆσιν γέγονε φρό-
νιμος. καὶ εἰ μὲν ὑποκειμένης ἐν αὐτῷ τῆς ἀφροσύνης 249
προσεκτήσατο τὴν φρόνησιν, ἔσται ὁ αὐτὸς φρόνιμος ἅμα
καὶ ἄφρων· ὅ ἐστιν ἀδύνατον. εἰ δ' ἀποβολῇ ἐκείνης
ἐκτήσατο ταύτην, οὐ δυνήσεται διὰ τῆς ὑστερογενοῦς δια-
θέσεως τὴν προοῦσαν διάθεσιν, νῦν δὲ μὴ παροῦσαν γνω-
ρίζειν. καὶ εἰκότως· παντὸς γοῦν πράγματος αἰσθητοῦ 250
ἢ νοητοῦ γίνεται κατάληψις ἤτοι κατὰ ἐνάργειαν περι-
πτωτικῶς ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῶν περιπτωτικῶς πεφηνότων
ἀναλογιστικὴν μετάβασιν, καὶ ταύτην ἤτοι ὁμοιωτικήν, ὡς
ὅταν ἀπὸ τῆς Σωκράτους εἰκόνος γνωρίζηται ὁ μὴ πα-
ρὼν Σωκράτης, ἢ συνθετικήν, ὡς ὅταν ἀπ' ἀνθρώπου 251

---

247 ~ Hyp. III 264.
250—251 ~ adv. dogm. II 58—60. III 393—395.

---

9 οὐδ' Bekk.: οὐθ' G 11 διδάσκων comp. N 16 οὐθείς G
17 ἢ — 20 φρόνησιν om. N 23 προοῦσαν Bekk.: προσοῦσαν G
24 γοῦν G: γὰρ Rüstow dubit.

594
καὶ ἵππου κατ' ἐπισύνθεσιν νοῶμεν τὸν ἀνύπαρκτον ἱπποκένταυρον, ἢ κατὰ ἀναλογίαν, ὡς ὅταν ἀπὸ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου παραυξητικῶς μὲν λαμβάνηται ὁ Κύκλωψ, ὃς 595
οὐκ ἐῴκει (ι 191)

ἀνδρί γε σιτοφάγῳ, ἀλλὰ ῥίῳ ὑλήεντι,

252 μειωτικῶς δὲ ὁ πυγμαῖος ἄνθρωπος. ὅθεν εἰ καὶ τῇ φρονήσει λαμβάνεται ἡ ἀφροσύνη καὶ τῷ φρονίμῳ ὁ ἄφρων, ἤτοι κατὰ περίπτωσιν θεωρήσεται ἢ κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς περιπτώσεως μετάβασιν. οὔτε δὲ κατὰ περίπτωσιν θεωρεῖται (οὐδεὶς γὰρ ὡς λευκὸν καὶ μέλαν καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν κατὰ περίπτωσιν ἔγνω, οὕτω καὶ ἀφροσύνην) οὔτε κατὰ τὴν ἀπὸ τῆς περιπτώσεως μετάβασιν· (οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶν ἐοικὸς ἀφροσύνῃ). †εἰ δ' ἀπὸ τούτου ποιεῖται τὴν μετάβασιν ὁ φρόνιμος, ἤτοι ὁμοιωτικὴν ἢ συνθετικὴν ἢ ἀναλογιστικήν, ὥστε οὐ λήψεταί ποτε τὴν
253 ἀφροσύνην ἡ φρόνησις. ναί, ἀλλ' ἴσως τις ἐρεῖ, ὅτι ὁ φρόνιμος τῇ ἐν αὐτῷ φρονήσει τὴν περὶ ἄλλον ἀφροσύνην δύναται κατανοεῖν· ὅπερ ἐστὶν εὔηθες. ἡ γὰρ ἀφροσύνη
254 διάθεσίς ἐστιν ἔργων τινῶν ἀποδοτική. εἰ οὖν αὐτὴν ἐν ἄλλῳ θεωρεῖ καὶ καταλαμβάνεται ὁ φρόνιμος, ἤτοι αὐτὴν ἐξ ἑαυτῆς καταλήψεται τὴν διάθεσιν, ἢ τοῖς ἔργοις αὐτῆς
255 ἐπιβάλλων ἀπὸ τούτων καὶ αὐτὴν γνωριεῖ, καθάπερ τὴν μὲν ἰατρικὴν διάθεσιν ἀπὸ τῶν ἰατρικῶς γινομένων ἔργων, τὴν δὲ ζωγραφικὴν ἀπὸ τῶν ζωγραφικῶς γινομένων. οὔτε δὲ αὐτὴν ἐξ αὐτῆς δύναται τὴν διάθεσιν λαβεῖν· ἀφανὴς γάρ ἐστι καὶ ἀθεώρητος, καὶ οὐχ οἷόν τέ ἐστιν αὐτὴν διὰ τῆς τοῦ σώματος μορφῆς περιαθρῆσαι· οὔτε ἐκ τῶν ὑπὸ αὐτῆς ἀποδιδομένων ἔργων· πάντα γὰρ τὰ φαινόμενα ἔργα, καθάπερ καὶ π ρ ό τ ε ρ ο ν ἐ δ ε ί κ ν υ μ ε ν (§ 197—209), κοινὰ
256 φρονήσεως καὶ ἀφροσύνης ἐστίν. ἀλλ' εἴπερ, ἵνα ὁ φρόνιμος

---

31 inde a -κένταυρον incipit n (cf. p. VIII) 6 θεωρήσεται LE cf. p. 614, 30: θεωρεῖται ς n 9 οὔτε Bekk.: οὐδὲ G
11 εἰ δ' ς (excepto R) n: ἀλλ' L: ἵν' E: οὐδ' R (εἰ suprascr.); locus corruptus, fortasse plura exciderunt 12 ⟨ποιεῖται⟩ ἢ Bekk. dubit. 13 lacunam post ἀναλογιστικήν indicat Rüstow

595 τὸν ἄφρονα διδάξῃ τὴν περὶ τὸν βίον τέχνην, δεῖ θεωρητικὸν
αὐτὸν εἶναι τῆς ἀφροσύνης καθάπερ καὶ τὸν τεχνίτην τῆς
ἀτεχνίας, δέδεικται δ' ἄληπτος αὐτῷ ἡ ἀφροσύνη, οὐκ
596 ἂν δύναιτο ὁ φρόνιμος τὸν ἄφρονα τὴν περὶ τὸν βίον
τέχνην διδάσκειν.

Καὶ δὴ τὰ συνεκτικώτατα τῶν κατὰ τὸν ἠθικὸν τό- 257
πον ζητουμένων ἠπορηκότες, ἐν τοσούτοις τὴν σύμπασαν
τῆς σκεπτικῆς ἀγωγῆς διέξοδον ἀπαρτίζομεν.

In fine rubricatores addunt subscriptiones, in ς: *σέξτου ἐμπειρικοῦ ὑπομνημάτων τὸ δέκατον. τέλος τῶν τοῦ σκεπτικοῦ σέξτου πρὸς ἀντίρρησιν δέκα ὑπομνημάτων.*

in LE: (*τέλος*: E) *ὑπομνημάτων ι'*

σέξτου σκεπτικοῦ (sic E: *ἐμπειρικοῦ* L) *τῶν πρὸς ἀντίρρησιν α' β' γ' δ' ε' ς' ζ' η' θ' ι'*

εὐτύχει ἐν πολλοῖς χρόνοις, σοφὲ δέσποτα βίβλον

L insuper addit: *ὁ ταῦτα γράψας θωμᾶς ὁ προδρομίτης*